

קדושין תלמוד בבלי

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ה

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשרי מהג"מ ישראל מקרעמו ז"ל, ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל ופירוש רבינו אשר ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוח קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה לייב ז"ל דיין בפפ"מ. מסורת הש"ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה, (פמני מנין הדינים שנשמנו בעין משפט). ותורה אור, כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלמי הנכורים להר"ף, חלופי גרסאות. הגהות לש"ס ותוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפ"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפ"מ בשנות תע"ד – תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ ישעיה (פי"ק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע. ועליהם נוספו

- (א) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.
  - (ב) חדושי הלכות (מהרש"א) להג"מ שמואל אליעזר הלוי
  - (ג) חדושי אנרות אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.
  - (ד) מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.
  - (ה) חדושי הלכות מהר"ם שיק להג"מ מאיר שיק ז"ל אבד"ק פולדא. ועליו באור והגהות מהג"מ מרדכי מארדוש ז"ל אבד"ק פאריצק.
  - (ו) מעדני יום טוב { בתחלה נקרא על הרא"ש מטבת להג"מ יום טוב מעדני מלך
  - (ז) דברי חמודות { בתחלה נקרא כרית והלכת קפנת ליפמאן ה ל ו י להם חמודות וחלוק וכוונות וניה העליר ז"ל (בעה"מ תוספות י"ט).
  - (ח) פלפולא חריפתא על הרא"ש סדר נזיקין.
  - (ט) תפארת שמואל (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאיידנור ז"ל (מהרש"ק).
  - (י) קרבן נתנאל על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.
  - (יא) חסד אברהם פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי דורוויץ ז"ל (אביו של בעל השלי"ה).
- (ועוד נוספו בו מעלות ותוספות רבות על כל ספרי הש"ס בלערו כמש"נ בש"ס חוצאת דפוסנו משנת תקצ"ה, ותוצאה השניה משנת תרי"ז).

וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה

יותר ממאה תוספות חדשות נכבדות

כוללות פירושים חדשים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנויים עד כה בכתבי יד בגנוי הספרים אשר להממשלות או ליהודים זה בכה וזה בכה, ועין הרפים לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה:

וויילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראָם

מתני'. האשה² נקנית³ [לבעלה להיות אשת איש] בשלש דרכים, וקונה את עצמה [להפסיק מלהיות אשת איש] בשתי דרכים. נקנית בכסף¹, בשטר, ובביאה². בכסף, בית שמאי אומרים³: [בכמה כסף, בדינר] או

¹ עי' רשב"א: "א שהמקדש במחבור לקרקע [בתור שוה כסף] אינה מקודשת, דמקשינן הויה ליציאה מה יציאה במחבור לקרקע לא, אף הויה במחבור לקרקע לא (מבעל העיטור), וא"נ י"ל דנתן לה קרקע בקדושה בתורת כסף מקודשת וההיא דפ"ק גיטין (י ע"א) בשטר אירוסין קאמר שאם כתבו על המחבור לקרקע ונתנו לה אינה מקודשת דומיא דגט דמקשינן הויה ליציאה, וזה [הצד שני] עיקר [וכעין זה בר"ן, וכן תוס' ה ע"א ד"ה שכן פודין].

ועי' שו"ת הרשב"א (ח"א סי' תר): שטר קידושין כשר במחבור. דדוקא בגט פסילנא משום שנאמר ונתן. ובירושלמי מפקינן שנאמר ספר. מה ספר שהוא בתלוש. וכן אמרי בתוספתא המקדש בעיר הנדחת וביושביה כדימוס ובמה שעליה אינה מקודשת. משמע בהכי דוקא דאיכא איסור הנאה. הא לאו הכי מקודשת אפילו במחבור. ועי' רש"י (גיטין י ע"א): מחבור איתא נמי בשטרי קידושין כדכתיב (דברים כד) ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר איתקוש הווייה ליציאה.

ועי' ב"ש (אה"ע סי' כז סק"א): כתב הר"ן ריש קידושין ותוס' והרשב"א אם קידש [בשוה כסף] במחבור לקרקע הויה קידושין אף על גב דאם קידש בשטר מחובר לא הויה קידושין משום דמקשינן הויה ליציאה משום הכי שטר מחובר פסול כמו גט מחובר אבל כסף לא שייך בגט לכן אם קידש בקרקע מקודשת גם י"ל שאני גט מחובר דפסול משום דמחוסר קציצה אבל [כסף] קידושין ק"ל אפילו לא בא ליה מקודשת כמו תן לפלוני.

ועי' ב"ש (סי' ל סק"א): אם אמר **טלי קדושך מע"ג קרקע** כתב בשו"ת מהר"ך (ח"א סי' קנב) דהויה ספק קידושין [ז"ל: אף על גב דגבי גירושין בעינן ונתן בידה, ואם אמר לה טלי גיטין מעל גבי קרקע אינה מגורשת, ואתקש הויה ליציאה, הא איכא פלוגתא דרבוותא אי אתקש לכל מילי או לא], ולא דומה לפקדון שהיה כבר בידה ועכשיו מקדש אותה בו, דהויה קדושין, אף על גב דעכשיו לא נתן לה כלום, דשם בתחלה נתן לה ובנתנה בא לידה. ועי' עוד משנה במלך (אישות פ"ג ה"א).

ועי' שו"ת מהר"ל (סי' עד ס"ב): כיון שלא קבלה הקדושין לא ממנו ולא משלו, אלא מעצמה נטלה המעות, והויה כמו טלי גיטין מעל גבי קרקע דלאו כלום הוא.

ועי' חת"ס (אה"ע סי' ח"א סי' פב): לא שבקינן פשיטות מהר"ל מפני ספיקא דגאונים אחרונים אלו [מהר"ך ומ"מ] שלא ראו דברי מהר"ל ואלו ראוהו הדרי בהו וכו' ולפע"ד דבלי ספק דמקדש בשטר מקשינן לשטר גירושין דפסול טלי וכו' אי ס"ד בקידושין כשר א"כ ה"ל למחשביה בדרכים דשוו גיטי נשים לשחרורי עבדים כיון דליתא בקידושין עי' גיטין (י ע"א), אע"כ גם בקידושי שטר עכ"פ פסול טלי מע"ג קרקע. וכיון דפסול בשטר ממילא פסול נמי בכסף דאיתקש הויה להדדי וכו' ואמנם בהר"ן ריש קידושין מ"ש במקדש במחבור משמע דמחלק בין קידושי שטר לכסף במחבור דיציאה להויה אקשינן, והויה אהדדי לא מקשינן, וראיתו מקידושין ט ע"ב, שאין צורך לשמה בכסף, וסוגיא דתנבות עד ע"א סתרי אהדדי, ותרווייהו הילכתא נינהו. אבל האמת יורה דרכו, דגם ש"ס דקידושין ס"ל היכא דאפשר לקיימא תרי הקישא דהויה ליציאה והויה דדדי, בודאי מקיימין שניהם. ואין שום סברא בעולם לומר דטביעת כסף קידושין יהיה לשמה, דמה ענין הצורה לקידושין, כמ"ש ר"ן שם. וא"כ פשוט דכסף אף על גב דלשמה וגירושין בעי לשמה. ומספקא ליה איזה היקש עדיף אי למילף קידושין שטר מכסף או למילף מגירושין, ומסיק כיון דאי אפשר לקיים שניהם, הויה ליציאה עדיף וכו' אך מ"ש שם [ב"ש סי' ל סק"א] לחלק בין הא למקדשה בפקדון שיש לו בידה וכו' אין לו מובן ולפע"ד לבאר וכו' בתחלה כשהפקיד בידה היתה ידה יד המפקיד, ומיד כשמקדשה, סילק כחו ממנה ונעשית ידה יד עצמה, וה"ל כמסור מידו לידה, דהויה משתנית מיד המקדש ליד המתקדשת וכו' [אבל היכן שהמעות] ה' שלה בתורת סבלנות לא נעשית שומר ואפי' באתרא דהדרא במיתה וגירושין מ"מ באחריות אינו מתחייבם וא"כ כיון שלא נעשית ידה כידו מעולם כשמקדשה ה"ל טלי מעל גבי קרקע וכו' והאמנם בודאי אף על גב שאנו מדמין לא נעבד עובדא להתיר על היתר זה לחוד.

אמנם עי' אב"מ (סי' ל סק"א) שמקשה מדברי הרמ"א (סי' כח ס"ה): אשה שחטפה מעות מאיש א', והוא בקש ממנה שתחזירם לו, ולא רצתה, ואמר לה: הרי את מקודשת לי בהם, ושתקה ומנחה המעות, לא הויה קדושין, דהויה שתיקה דלאחר מתן מעות ולא כולם הוא, ע"כ. הרי ללא החסרון של שתיקה לאחר מתן מעות הויה מקודשת, ע"כ לשון האב"מ. לולא דמסתפינא הייתי אומר, שהחסרון של שתיקה לאחר מתן מעות היא לכר"ע, וטלי קידושין היא ספק לפחות לערוך אם לא לעוד ראשונים.

ועי' רשד"ם (אה"ע סי' כד) שטלי קידושין מעל גבי קרקע הויה ודאי מקודשת בכסף.

² עי' לקמן ה ע"ב צורת הקדושין בכסף, ודף ט ע"א צורת הקידושין בשטר, אמנם צ"ע שלא מוזכר בפירוש על קידושין בביאה כיצד, אמר לה בפני שני עדים: הרי את

ועי' שו"ע (אה"ע סי' לג ס"א): בביאה כיצד, אמר לה בפני שני עדים: הרי את מקודשת לי בביאה זו, ונתתייחד עמה בפניהם, הרי זו מקודשת וכו'. ועי"ש בביאור הגר"א שמציין למקורו בדף סה ע"א, וז"ל: [איתא בגיטין פא ע"א] המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק, ב"ש אומרים: אינה צריכה הימנו גט שני,

בשויות של דינר¹. ובית הלל אומרים: בפרוטה [של נחושת]² או בשויות של פרוטה⁴. וכמה היא פרוטה. שמינית של [מטבע] איסר [פי' מטבע של כסף] איטלקי. וקונה את עצמה בגט, ובמיתת הבעל. היבמה נקנית [ליבם] בביאה [ונהיתה כאשתו לכל דבר שאם בא לגרשה אח"כ אינה צריכה הימנו חליצה אלא גט⁵], וקונה את עצמה [להפסיק להיות זקוק ליבם] בחליצה ובמיתת היבם.

גמ'. האשה נקנית. מה שונה כאן שנשנית האשה נקנית, ומה שונה שם (דף מא ע"א) שנשנית האיש מקדש [את האשה]. משום שרצו ללמד [שניקנית ב]כסף. ומהיכן למדנו [שנקנית ב]כסף. לומדים [גזירה שוה⁶] "קיתה" "קיתה" משרה עפרון. נאמר כאן [בקידושי אשה] "כי יקח איש אשה", ונאמר שם [בקניית אברהם אבינו את שדה עפרון] "נתתי כסף השדה קח ממני". והלשון "קיתה" הוא לשון של קנין, שנאמר "השדה אשר קנה אברהם",

וב"ה אומרים: צריכה הימנו גט שני וכו'. הכא במאי עסקינן, כגון דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה, בית שמאי סברי: לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה, ובית הלל סברי: אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה.

עי' מרדכי (קידושין סי' תקלג): אדם הבא על הפנויה וראו עדים מבחוץ דצריכה הימנו גט שאמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ועי' תשובות מיימוניות (נשים סימן יט): אדם הנשוי אשה ויש לו בנים הימנה ונמצאו הקידושין שלא היה בהן שוה פרוטה וכו'. צריך לחזור ולקדשה וכו', ואפילו בא עליה לאחר שנתברר דליכא שוה פרוטה אי ליכא עידי יחוד ה"ל כמקדש בלא עדים ואין חוששין לקידושיו ואפילו שניהם מודים.

ועי' רמ"א שם: "א דפנוי הבא על הפנויה לפני עדים, חוששין שמא כוון לשם קידושין [המרדכי ה"ל – אמנם במרדכי משמע שלא ידעו מהעדים, ומהרמ"א משמע שידעו], דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

ועי"ש בבהג"א שצ"ן לדבריו ריש סי' כו, ששיטת השו"ע לא חושש לאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא דווקא באשה שגירשה בעלה וכו'. ועי' ב"ש: דלמ"ד דאין עושה בעילתו ביאת זנות הויה כאלו אמר [שבועל לשם קידושין], ועי' ח"מ: כאן מייירי אף שהוא אומר שלא כוון לשם קידושין אינו נאמן נגד החזקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

עי' שו"ע (אה"ע סי' כו ס"א): בא עליה לשם אישות בינה, אינה נחשבת כאשת, ואפילו אם ייחדה לו, ועי"ש בב"ש: עיין סי' קמ"ט כל שנשאה וגלוי לכל הויה כאלו היו עדים בעת הביאה לפ"ז אם היה גלוי שנשאה אותה לשם אישות הויה קידושין בביאה. ועי"ש ברמ"א שבמשומד לא חוששין שבעל לשם קידושין, ועי' שם ח"מ שדווקא משומד להכעיס, אבל אנוס לא, ועי' רדב"ז הובא במל"מ הלכות גירושין שכל שלא הקפידו על נדה לא חוששין מבעילת זנות, ועי' שו"ת הרשב"א סי' קפא החולק, ועי' עוד תרומת הדשן רט, וריב"ש סי' ו ואג"מ אה"ע סי' א' סי' עד חידוש בשם הגרי"א.

³ עי' חו"מ (סי' פח ס"א, וכן אה"ע סי' כז ס"ג, וכן י"ד סי' רצד ס"ו): **שיעור הפרוטה**, משקל חצי שיעורה של כסף נקי, וכנראה שמקורם מהרמב"ם שקלים פ"א ה"ג, ועי' יש"ש (קידושין פ"א סי' יח) שהוא קבלת הגאונים השיעור של חצי שיעורה. ועי' סמ"ע בחו"מ: ולפ"ז [החשבון כמה הוא פרוטה] בזמנינו דאין יכולין לקנות בפרוטה כי הוא מעט מזעיר, מן הדין הויה לן למימר דאין קידושי אשה סגי בפרוטה ולא פדיון הבן בשני זהובים, צ"ע. ועי' אב"מ (סי' כז סק"א): ומשמע [בדברי הרמב"ם ושו"ע] בין הוזהל הכסף בין הוקר, לעולם הויה שיעור קידושי כסף משקל חצי שיעורה וכו', ואיכא למידק דהא כסף האמור בתורה היינו כסף היוצא בהוצאה וכמ"ש הרשב"א (קידושין דף י"א) וכו' וא"כ אין לשער כלל במשקל החצי שיעורה אלא במידי דחשיב ממון ואם פחות מחצי שיעורה הוא שוה טובא מדברים אחרים נמי ראוי להיות קידושין. ועי' אב"מ שם (סק"י): ואולי הויה הלכה למשה מסיני כמו כל השיעורין כזית וככותבת.

⁴ היה אפשר לכתוב רק שוה פרוטה ללא "פרוטה" אמנם מאחר ולמדו כאן בכסף מפרש באיזה כסף דינר לב"ש ופרוטה לבה"ה ולפי שלא נטעה לומר כסף דוקא ולא שוה כסף כדיליף קיתה קיתה עפרון שנאמר ביה כסף מפרש שוה כסף (תוס').

הרי לקמן (דף טז ע"א) נשאלת מהיכן למדנו גבי עבד עברי שוה כסף ככסף, ומצריכים דרשה. ובאמת משם מקור שבכל מקום ששוה כסף ככסף. על אף שיש דרשה מיוחדת לגבי נזיקין פדיון הבן והקדש (תוס'). וי"א שכל מקום שנאמר כסף גבי קנין שוה כסף בכלל כסף, כיון דהא ניחא להו בהכי, וגבי ע"ע ונזיקין יש צורך של דרשה (רשב"א). ועי' ט"ז (חו"מ סי' ק"צ ס"א): באשה קונה אותה דרך נתינה לחוד ולא בתורת שיווי מה שהיא שוה. ועי' אב"מ (סי' כט סק"ב): קידושי אשה נמי שיווי הוא ומש"ה קידושי כסף נמי בתורת שיווי הוא. והנה לפי הו"א מובן צורך של התוס' למצא מקור לשו"כ ככסף, ולפי האב"מ מובן שאין צורך כלל.

⁵ אמנם שטר וכסף אין מועילין בה מן התורה אלא מדרבנן (עי' יבמות דף נ &). עכ"ז אינו גומר בה להיות יורשה ומיטמא לה ולא לפוטרה מן החליצה אלא לפוסלה על שאר אחיו (רש"י).

האשה נקנית

פרק ראשון

קידושין

ב

האשה נקנית . לבעלה : בשלש דרכים . כדמפרש ואזיל והא"י שלש לשון נקבה הוא ובגמרא כשי אמרתי הנא לשון נקבה : וקונה את עצמה בשתי דרכים גרסי' : **וקונה את עצמה .** להיות כפרותה להשאל לחתן : **בכסף ובשטר .** מפרש בזרייתא בגמ' (למזד' ה') גזיף לא כסף או שוה תורה אור כסף ואומר לה הרי את מקודשת לי שטר כותב לה על הגייר אע"פ שאינו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי ביאה צא עליה ואמר התקדשי לי צביצה או וכולוה וליף מקדתי עמואל דב"ש מפרש בגמ' (דף יא.) : **פרוטה .** של נחשת : **איסר סאיענקי .** של כסף ודמוי שמה פרוטות : **שיצמה נקנית .** ליבס : **צביצה .** להיות כאלהו לכל דבר שאם צא לגרסה אח"כ אינה לריכה הימט חליה אלא גט אבל שטר וכסף אין מועילין בה מן החורה אלא מדרבנן דתקון דמהני בה מאמר כדאמרין צביצות (דף ג.) אבל אינו גומר בה להיות יורשה ומיטמא לה ולא לפטורה מן החליה אלא לפוטלה על שאר ארצו : **גמ' ומאי שנא פס' .** בפרק שני (לקמן דף מא.) דתנא האיש מקדש בן ובשלושה ניתני הכא האשה מתקדשת : **משום דקבעי למיתני כסף .** בהני קנינין ואמרין

א א מיי פ"א מהל' חסות ס"ג סג עשין מח טו"ש"ע א"ש"ע ס"י כו סע"י ד : ב ב מיי"ש ס"ג ה"א סג טו"ש"ע א"ש"ע ס"י כו סע"י ז : ג ג מיי"ש פ"ג מהל' טוען ועשין ה"א סג טו"ש"ע א"ש"ע ס"י כו סע"י ח : ד ד מיי"ש פ"א מהלכות יטו"ש ה"א וס"ג ס"ג סג טו"ש"ע א"ש"ע ס"י כו סע"י ט : ה ה מיי"ש פ"א מהלכות יטו"ש ה"א וס"ג ס"ג סג טו"ש"ע א"ש"ע ס"י כו סע"י י :

חוס' ר"י הזקן
האשה נקנית לבעל בא' פ"ג דרכים : וקונה את עצמה . מיד הבעל וכולוה מפרש בגמ' : היבמה נקנית ליבס קנין גמור לירשה וליפסא לה בביאה אבל היות קנין דליעל לא קנין גמור דעריין אינו יורשה ואינו מטמא לה אב דתא כחו אלא שנעשית אורסה : הוחס . בפרקא דלקמן :

[וע"פ חוס' פ"ז ב ד"ה לפני]

האשה

נקנית בשלש דרכים וקונה את עצמה בשתי דרכים *נקנית בכסף בשטר ובביאה בכסף *בית שמאי אומרים בדינר ובשוה דינר ובית הלל אומרים **בפרוטה ובשוה פרוטה וכו' מה היא פרוטה אחר משמנה באיסר האיטלקי וקונה את עצמה בגט ובכרתת הבעל היבמה נקנית בביאה וקונה את עצמה בחליצה ובמיתת היבם : **גמ' האשה נקנית מאי שנא הכא דתני האשה נקנית ומ"ש התם דתני האיש מקדש משום דקא בעי למיתני כסף וכסף מנ"ל *גמר קידה קידה משרה עפרון כתיב הכא *כי יקח איש אשה וכתוב נתינו כסף וקחה לשון קנין הוא הילכך תני האשה נקנית וניתני**

הוא ב"ס לחומר מיהו לאו להכי מיתשיל כדאמרין ציומא (דף ע"ב) כי תשיל לענין עוג מלך הבשן : **בפרוטה** ובשוה פרוטה . כי תמה דלא הוה ליה למיתני אלא בשוה פרוטה כדתנן בזהב (צ"ג ד' נה.) חמש פרוטות הן ההודאה כסף פרוטה והאשה מתקדשת בשוה פרוטה וי"ל משום דתנא כאלן בכסף מפרש צביצה כסף דינר לב"ש ופרוטה לב"ה ולפי שלא נעשה לומר כסף דוקא ולא שוה כסף דליף קידה קידה משרה עפרון דכתיב ביה כסף מפרש שוה כסף וא"ת ומנא לן דדעו כסף דאע"פ לקמן (דף ע"א) כסף דאע"פ עבד עבדי ישיב לרבות שוה כסף ככסף ופדיון הפז דכתיב ביה כסף ואמר לקמן (דף ע"א) דרב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן ומנא לן דדעו כסף ככסף ומיהו בפרק קמא דשבוט (דף ע"ד) דריש כלל ופרט וכלל אבל גבי ערכין דכתיב ביה כסף והקדש נמי דתנן (ערכין דף ע"ב) גבי המקדש שדה שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף מנלן דשוה כסף ככסף מיהו בהקדשות נמי אפשר דדרשינן כלל ופרט וכלל דהא אין הקדש נפדה בקרקע כדאמרין בזהב (צ"ג דף ע"ד) הרי אמרו אין הקדש מתחיל ע"ג קרקע דרמחנא אמר ונקן הכסף וקס לו ולקמן (דף ע"ה) נמי אמרין דאין פודין הקדש ומעשר שני בשטר אבל גבי קדושין וערכין מנלן דשוה כסף ככסף וי"ל דלפינן מע"ע וא"ת והא גבי מיקין נמי כתב קרא אסף ישיב לבעלו ודרשינן צפ"ק דצ"ק (דף ע"א) ישיב לרבות שוה כסף ככסף וא"כ הוה מיקין ועבד עבדי שני כדכתיב להאין כאלהו כסף ויש לומר דתרווייהו כריכי דאי כתב עבד גירודא לא מני למילף מיקין מניה לפי שטמני שהקפיד הכתוב לענין מיטב וס"ד נמי כסף דוקא ולא שווי להכי אינטריך כסף ישיב ע"ע אינטריך נמי קרא דלא מני ילק מיקין דהוה אמינא עבד דומיא דמיקין ואם מיקי בקרקע ליבעי מיטב לכך אינטריך דרשינן אי נמי י"ל אי כתב עבד הוה אמינא דדין הוא שנקל עליו דיכול לפדות עצמו אפי' בשוה כסף כדי שלא יעמע בין העובדי כוכבים אבל גבי מיקין דלא שייך למימר כך לא אמרי' הכי ואי כתב במויקין גירודא לא מני למילף עבד מניה דס"ד דלא יהיה שוה כסף ככסף עבד לפי שגם הוא גרס לו לימכר על ששאו ונקן בפרוטות שביעית וכ"י יוסי בר' חנינא דלקמן (ד' ג.) וס"ד דנמיר עליו לומר דוקא כסף ולא שווי והא דאינטריך קרא לפדיון הבן והקדש דשוה כסף ככסף ולא יליף ממויקין וע"ע לפי שצא למעט קרקעות ושטרות שאין פודין בהן בצור אדם והקדשות : **ובמה** היא פרוטה . הא דלא מפרש כמה הוא דינר משום דדינר היו יודעין כמה היה שהוא אחד *כמ"ד צדינר של זהב כדאמרין בריש הזהב (צ"ג ד' מד) : **אבל פרוטה איכה פלוגתא בגמרא לקמן (דף ע"א) זימין דזיילי וזימין דיקרי ועוד דדברי צ"ה דק"ל כותיה איבעי ליה לפרוטי טפי : אחד** מח' כהאיסריס כריסם אבל כשהאיסריס מתזילין אחד מששה כדאמרין בגמרא (ס"ג) : **אימלקי .** מפרש ר"ת על סם איטליא של יון ואין לתמוה על אקו"ף כדאשכחא (בעורא ד) ששנכיה על סם ששן : **היבמה** נקנית 'כו' . תימה דלא תני מניינא כדלעיל וליתני נקנית בדרך אחד וקונה עצמה בשתי דרכים וכמו מניינא דלעיל למשוי כדאמרין בגמרא האי מניינא נמי למשוי דרישא למשוי כסף ושטר כדדריש לקמן (דף ע"ד) ביאה גומר ואין כסף ושטר גומרין בה ומניינא דסיפא למשוי ג"כ דלא יילף ק"ו מאשה כדאמרין בגמ' (ס"ג) דדרשינן נעלו אין מידי אחרניא לא וי"ל דבתרא מילתא אין לשטת מניינא ואת"ג דגבי אחרונא תנן ששוה לאילין בג' דרכים ולידק בדרך א' ההם צא לפרש דברים החלוקים בו ומאחר דלא תנא מניינא צבימה לא חס לשטת מניינא עבד עברי *וכענ"ג אי נמי משום דלא אינטריך למיתני בהם מניינא למשוי מידי : **מאי** שנא הכא דתנן פרוטה איכה פלוגתא בגמרא לקמן (דף ע"א) זימין דזיילי וזימין דיקרי ועוד לשון קדושין וכה"ג משני בסמוך מיהו אומר הר"ר מנח דה"מ למיתני וניתרת בשתי דרכים דגבי קדושין שייך לשון היסור : **משום** דקבעי למיתני כסף . והכא לא שייך למיפך ותנא תרתי אטו חדא כדפרין לקמן דלשון קנין שייך נמי בשטר וביאה ולא היה תמוה על לשון קנין אלא משום דלקמן תנא לשון קידושין והכא תנא לשון קנין אי נמי בשטר נמי אשכחן לשון קנין דכתיב ואלקח את ספר המקנה (יימיה נ"ג) : **ובכסף** מנלן גמר קידה קידה משרה עפרון . והא תאמר ומה נר"ך לכל זה לא היה נר"ך לומר אלא כסף איקרי קנין דכתיב נתיב כסף השדה קח אברהם אי נמי שדות בכסף יקנו וי"ל דבהכי לא סגי דנהי דכסף השדה איקרי קנין משום דלא היה קנין אלא משום דקא בעי למיתני כסף ומ"ש התם דתני האשה נקנית ומ"ש התם דתני האיש מקדש משום דקא בעי למיתני כסף וכסף מנ"ל *גמר קידה קידה משרה עפרון כתיב הכא *כי יקח איש אשה וכתוב נתינו כסף וקחה לשון קנין הוא הילכך תני האשה נקנית וניתני

הוא ב"ס לחומר מיהו לאו להכי מיתשיל כדאמרין ציומא (דף ע"ב) כי תשיל לענין עוג מלך הבשן : **בפרוטה** ובשוה פרוטה . כי תמה דלא הוה ליה למיתני אלא בשוה פרוטה כדתנן בזהב (צ"ג ד' נה.) חמש פרוטות הן ההודאה כסף פרוטה והאשה מתקדשת בשוה פרוטה וי"ל משום דתנא כאלן בכסף מפרש צביצה כסף דינר לב"ש ופרוטה לב"ה ולפי שלא נעשה לומר כסף דוקא ולא שוה כסף דליף קידה קידה משרה עפרון דכתיב ביה כסף מפרש שוה כסף וא"ת ומנא לן דדעו כסף דאע"פ לקמן (דף ע"א) כסף דאע"פ עבד עבדי ישיב לרבות שוה כסף ככסף ופדיון הפז דכתיב ביה כסף ואמר לקמן (דף ע"א) דרב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן ומנא לן דדעו כסף ככסף ומיהו בפרק קמא דשבוט (דף ע"ד) דריש כלל ופרט וכלל אבל גבי ערכין דכתיב ביה כסף והקדש נמי דתנן (ערכין דף ע"ב) גבי המקדש שדה שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף מנלן דשוה כסף ככסף מיהו בהקדשות נמי אפשר דדרשינן כלל ופרט וכלל דהא אין הקדש נפדה בקרקע כדאמרין בזהב (צ"ג דף ע"ד) הרי אמרו אין הקדש מתחיל ע"ג קרקע דרמחנא אמר ונקן הכסף וקס לו ולקמן (דף ע"ה) נמי אמרין דאין פודין הקדש ומעשר שני בשטר אבל גבי קדושין וערכין מנלן דשוה כסף ככסף וי"ל דלפינן מע"ע וא"ת והא גבי מיקין נמי כתב קרא אסף ישיב לבעלו ודרשינן צפ"ק דצ"ק (דף ע"א) ישיב לרבות שוה כסף ככסף וא"כ הוה מיקין ועבד עבדי שני כדכתיב להאין כאלהו כסף ויש לומר דתרווייהו כריכי דאי כתב עבד גירודא לא מני למילף מיקין מניה לפי שטמני שהקפיד הכתוב לענין מיטב וס"ד נמי כסף דוקא ולא שווי להכי אינטריך כסף ישיב ע"ע אינטריך נמי קרא דלא מני ילק מיקין דהוה אמינא עבד דומיא דמיקין ואם מיקי בקרקע ליבעי מיטב לכך אינטריך דרשינן אי נמי י"ל אי כתב עבד הוה אמינא דדין הוא שנקל עליו דיכול לפדות עצמו אפי' בשוה כסף כדי שלא יעמע בין העובדי כוכבים אבל גבי מיקין דלא שייך למימר כך לא אמרי' הכי ואי כתב במויקין גירודא לא מני למילף עבד מניה דס"ד דלא יהיה שוה כסף ככסף עבד לפי שגם הוא גרס לו לימכר על ששאו ונקן בפרוטות שביעית וכ"י יוסי בר' חנינא דלקמן (ד' ג.) וס"ד דנמיר עליו לומר דוקא כסף ולא שווי והא דאינטריך קרא לפדיון הבן והקדש דשוה כסף ככסף ולא יליף ממויקין וע"ע לפי שצא למעט קרקעות ושטרות שאין פודין בהן בצור אדם והקדשות : **ובמה** היא פרוטה . הא דלא מפרש כמה הוא דינר משום דדינר היו יודעין כמה היה שהוא אחד *כמ"ד צדינר של זהב כדאמרין בריש הזהב (צ"ג ד' מד) : **אבל פרוטה איכה פלוגתא בגמרא לקמן (דף ע"א) זימין דזיילי וזימין דיקרי ועוד דדברי צ"ה דק"ל כותיה איבעי ליה לפרוטי טפי : אחד** מח' כהאיסריס כריסם אבל כשהאיסריס מתזילין אחד מששה כדאמרין בגמרא (ס"ג) : **אימלקי .** מפרש ר"ת על סם איטליא של יון ואין לתמוה על אקו"ף כדאשכחא (בעורא ד) ששנכיה על סם ששן : **היבמה** נקנית 'כו' . תימה דלא תני מניינא כדלעיל וליתני נקנית בדרך אחד וקונה עצמה בשתי דרכים וכמו מניינא דלעיל למשוי כדאמרין בגמרא האי מניינא נמי למשוי דרישא למשוי כסף ושטר כדדריש לקמן (דף ע"ד) ביאה גומר ואין כסף ושטר גומרין בה ומניינא דסיפא למשוי ג"כ דלא יילף ק"ו מאשה כדאמרין בגמ' (ס"ג) דדרשינן נעלו אין מידי אחרניא לא וי"ל דבתרא מילתא אין לשטת מניינא ואת"ג דגבי אחרונא תנן ששוה לאילין בג' דרכים ולידק בדרך א' ההם צא לפרש דברים החלוקים בו ומאחר דלא תנא מניינא צבימה לא חס לשטת מניינא עבד עברי *וכענ"ג אי נמי משום דלא אינטריך למיתני בהם מניינא למשוי מידי : **מאי** שנא הכא דתנן פרוטה איכה פלוגתא בגמרא לקמן (דף ע"א) זימין דזיילי וזימין דיקרי ועוד לשון קדושין וכה"ג משני בסמוך מיהו אומר הר"ר מנח דה"מ למיתני וניתרת בשתי דרכים דגבי קדושין שייך לשון היסור : **משום** דקבעי למיתני כסף . והכא לא שייך למיפך ותנא תרתי אטו חדא כדפרין לקמן דלשון קנין שייך נמי בשטר וביאה ולא היה תמוה על לשון קנין אלא משום דלקמן תנא לשון קידושין והכא תנא לשון קנין אי נמי בשטר נמי אשכחן לשון קנין דכתיב ואלקח את ספר המקנה (יימיה נ"ג) : **ובכסף** מנלן גמר קידה קידה משרה עפרון . והא תאמר ומה נר"ך לכל זה לא היה נר"ך לומר אלא כסף איקרי קנין דכתיב נתיב כסף השדה קח אברהם אי נמי שדות בכסף יקנו וי"ל דבהכי לא סגי דנהי דכסף השדה איקרי קנין משום דלא היה קנין אלא משום דקא בעי למיתני כסף ומ"ש התם דתני האשה נקנית ומ"ש התם דתני האיש מקדש משום דקא בעי למיתני כסף וכסף מנ"ל *גמר קידה קידה משרה עפרון כתיב הכא *כי יקח איש אשה וכתוב נתינו כסף וקחה לשון קנין הוא הילכך תני האשה נקנית וניתני

עדות פ"ד מ"ז כטורות :
צ"מ סה . לקמן י"א :

ולקמן ג' י"א :

[י"ז מכה']

הנחות הב"ח
(ב) תוס' ד"ה האשה וכו' דהא גבי יבמה . כ"כ עין בבית צ"ח ס"י קס"ב :

[לקמן י"ז]

[לקמן כג']

הוא ב"ס לחומר מיהו לאו להכי מיתשיל כדאמרין ציומא (דף ע"ב) כי תשיל לענין עוג מלך הבשן : **בפרוטה** ובשוה פרוטה . כי תמה דלא הוה ליה למיתני אלא בשוה פרוטה כדתנן בזהב (צ"ג ד' נה.) חמש פרוטות הן ההודאה כסף פרוטה והאשה מתקדשת בשוה פרוטה וי"ל משום דתנא כאלן בכסף מפרש צביצה כסף דינר לב"ש ופרוטה לב"ה ולפי שלא נעשה לומר כסף דוקא ולא שוה כסף דליף קידה קידה משרה עפרון דכתיב ביה כסף מפרש שוה כסף וא"ת ומנא לן דדעו כסף דאע"פ לקמן (דף ע"א) כסף דאע"פ עבד עבדי ישיב לרבות שוה כסף ככסף ופדיון הפז דכתיב ביה כסף ואמר לקמן (דף ע"א) דרב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן ומנא לן דדעו כסף ככסף ומיהו בפרק קמא דשבוט (דף ע"ד) דריש כלל ופרט וכלל אבל גבי ערכין דכתיב ביה כסף והקדש נמי דתנן (ערכין דף ע"ב) גבי המקדש שדה שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף מנלן דשוה כסף ככסף מיהו בהקדשות נמי אפשר דדרשינן כלל ופרט וכלל דהא אין הקדש נפדה בקרקע כדאמרין בזהב (צ"ג דף ע"ד) הרי אמרו אין הקדש מתחיל ע"ג קרקע דרמחנא אמר ונקן הכסף וקס לו ולקמן (דף ע"ה) נמי אמרין דאין פודין הקדש ומעשר שני בשטר אבל גבי קדושין וערכין מנלן דשוה כסף ככסף וי"ל דלפינן מע"ע וא"ת והא גבי מיקין נמי כתב קרא אסף ישיב לבעלו ודרשינן צפ"ק דצ"ק (דף ע"א) ישיב לרבות שוה כסף ככסף וא"כ הוה מיקין ועבד עבדי שני כדכתיב להאין כאלהו כסף ויש לומר דתרווייהו כריכי דאי כתב עבד גירודא לא מני למילף מיקין מניה לפי שטמני שהקפיד הכתוב לענין מיטב וס"ד נמי כסף דוקא ולא שווי להכי אינטריך כסף ישיב ע"ע אינטריך נמי קרא דלא מני ילק מיקין דהוה אמינא עבד דומיא דמיקין ואם מיקי בקרקע ליבעי מיטב לכך אינטריך דרשינן אי נמי י"ל אי כתב עבד הוה אמינא דדין הוא שנקל עליו דיכול לפדות עצמו אפי' בשוה כסף כדי שלא יעמע בין העובדי כוכבים אבל גבי מיקין דלא שייך למימר כך לא אמרי' הכי ואי כתב במויקין גירודא לא מני למילף עבד מניה דס"ד דלא יהיה שוה כסף ככסף עבד לפי שגם הוא גרס לו לימכר על ששאו ונקן בפרוטות שביעית וכ"י יוסי בר' חנינא דלקמן (ד' ג.) וס"ד דנמיר עליו לומר דוקא כסף ולא שווי והא דאינטריך קרא לפדיון הבן והקדש דשוה כסף ככסף ולא יליף ממויקין וע"ע לפי שצא למעט קרקעות ושטרות שאין פודין בהן בצור אדם והקדשות : **ובמה** היא פרוטה . הא דלא מפרש כמה הוא דינר משום דדינר היו יודעין כמה היה שהוא אחד *כמ"ד צדינר של זהב כדאמרין בריש הזהב (צ"ג ד' מד) : **אבל פרוטה איכה פלוגתא בגמרא לקמן (דף ע"א) זימין דזיילי וזימין דיקרי ועוד דדברי צ"ה דק"ל כותיה איבעי ליה לפרוטי טפי : אחד** מח' כהאיסריס כריסם אבל כשהאיסריס מתזילין אחד מששה כדאמרין בגמרא (ס"ג) : **אימלקי .** מפרש ר"ת על סם איטליא של יון ואין לתמוה על אקו"ף כדאשכחא (בעורא ד) ששנכיה על סם ששן : **היבמה** נקנית 'כו' . תימה דלא תני מניינא כדלעיל וליתני נקנית בדרך אחד וקונה עצמה בשתי דרכים וכמו מניינא דלעיל למשוי כדאמרין בגמרא האי מניינא נמי למשוי דרישא למשוי כסף ושטר כדדריש לקמן (דף ע"ד) ביאה גומר ואין כסף ושטר גומרין בה ומניינא דסיפא למשוי ג"כ דלא יילף ק"ו מאשה כדאמרין בגמ' (ס"ג) דדרשינן נעלו אין מידי אחרניא לא וי"ל דבתרא מילתא אין לשטת מניינא ואת"ג דגבי אחרונא תנן ששוה לאילין בג' דרכים ולידק בדרך א' ההם צא לפרש דברים החלוקים בו ומאחר דלא תנא מניינא צבימה לא חס לשטת מניינא עבד עברי *וכענ"ג אי נמי משום דלא אינטריך למיתני בהם מניינא למשוי מידי : **מאי** שנא הכא דתנן פרוטה איכה פלוגתא בגמרא לקמן (דף ע"א) זימין דזיילי וזימין דיקרי ועוד לשון קדושין וכה"ג משני בסמוך מיהו אומר הר"ר מנח דה"מ למיתני וניתרת בשתי דרכים דגבי קדושין שייך לשון היסור : **משום** דקבעי למיתני כסף . והכא לא שייך למיפך ותנא תרתי אטו חדא כדפרין לקמן דלשון קנין שייך נמי בשטר וביאה ולא היה תמוה על לשון קנין אלא משום דלקמן תנא לשון קידושין והכא תנא לשון קנין אי נמי בשטר נמי אשכחן לשון קנין דכתיב ואלקח את ספר המקנה (יימיה נ"ג) : **ובכסף** מנלן גמר קידה קידה משרה עפרון . והא תאמר ומה נר"ך לכל זה לא היה נר"ך לומר אלא כסף איקרי קנין דכתיב נתיב כסף השדה קח אברהם אי נמי שדות בכסף יקנו וי"ל דבהכי לא סגי דנהי דכסף השדה איקרי קנין משום דלא היה קנין אלא משום דקא בעי למיתני כסף ומ"ש התם דתני האשה נקנית ומ"ש התם דתני האיש מקדש משום דקא בעי למיתני כסף וכסף מנ"ל *גמר קידה קידה משרה עפרון כתיב הכא *כי יקח איש אשה וכתוב נתינו כסף וקחה לשון קנין הוא הילכך תני האשה נקנית וניתני

האישה נקנית

פרק ראשון

קידושין

א נמי שדות בכסף יקנו. והא ללא מיייתי קנין שנכתב בתורה
מכסף מקנתו (ויקרא כה) משום דבעי לאחויי קנין דשדה
וקשה א"כ ה"ל לאחויי השדה אשר קנה אברהם וי"ל דמהייל ליה
לנידק דליכא לזימיר השדה אשר קנה אברהם בחזקה או בשטר
דהא לא כתיב השדה אשר קנה
בכסף: **דאסר** לה א"כ ע"כ הקדש.
וכי את מקודשת לי כלומר להיות
לי מקודשת לעולם בשבילי כמו
(גדים ד' מת.) הרי הן מקודשין לשמים
להיות לשמים ופשוטא דמילתא מקודשת
לי מיוחדת לי ומוזמנת לי ומיהו אם
היה חומר טלית זו מקודש לי אין נראה
שיעול דגבי אשה כמה דמיתחדת
להיות לו היא נאכרת לכל אבל בכרך
וטלית לא שייך לזימיר הכי :

א תנא קונה ה"א בע"כ. והע"ג
דהני האיט מקדש דמשמע בע"כ
היינו משום דכבר אשמועינן הכא
דבע"כ לא והא דקתני היבמה נקנית
ולא קתני היבם קונה בע"כ אידי
דקתני האשה נקנית תני נמי סיפא
היבמה נקנית דנקנית משמע מדעתה
ומשמע בע"כ :

ליתני שלשה. פירוש משום דכל
התורה כולה בלשון זכר
נאמרה: **קישו** קראי אהרדי.
אע"ג דמזיני כמה דברים שנקראים
בלשון זכר ונקבה דכתיב (ויקראל ז)
יד שלחה אלי והנה זו מגילת ספר
וכן משמע בזה (בראשית טו) השמש
יאל (טו עט) כי המנחה האחת והשני (טו
לג) וכן בלשון חכמים מזיני (שבת 77
כא.) גבי נר שכתבתי אין זקוק לה נר
שכבה (טו 77 מד.) הלכה חמורך
טרפון (סנהדרין 77 ג.) השוכר את
החמור והבדריקה והוליקה בהר
(ג"מ 77 עת.) לא הספיק בעל הפרה
בלשון את החמור עד שמת החמור
(כתובות 77 טו.) וכמה דבות מיהו
היכא דליכא לשני משניין ובקראי
נמי יש שום דרשה אי נמי לפי שראיה
המשניות שטיט לשונם אחרי שני
הפסוקים היה רוש להם בהם טעם
ודקדוק עליהם: **הבא** דבתורה
קאי ותורה איקרי לשון נקבה. וה"ל
מלחמה נמי איקרי לשון נקבה דכתיב
(שמואל א 6) ותכבד המלחמה אל
שאלו ומוסף (עוד) המלחמה (טו עט)
ועוד כי היכי דקאמר דרבו של איש
לעשות מלחמה ולא אשה ה"ל דרבו
של איש ללמוד תורה ולא אשה וי"ל

וניתני סכא האיט קונס. כי היכי דתני בלישנא דרבנן האיט מקדש:
וניתני. הכא האיט קונה בג' דרכים: **ומקנס.** אותה לעלמה בשתי
דרכים: **ומזני** משום דליכא בהנאו ב' דרכים מיתת הבעל: **בדוקים**
אם סוב. במאכל ובמשתה בחולי במשח בצפיפה ומראה והכבוד
תורה אור שנתן מחמת אחד מן ראה ואתם
יבמהייל וטורח דרמנא אמר (ויקרא טו)

אי נמי שדות בכסף יקנו תני האישה נקנית
וניתני החם האיש קונה מעיקרא תני לישנא
דאורייתא ולבסוף תני לישנא דרבנן ומאי
לישנא דרבנן דאסר לה אב"ע בהקדש וניתני
הבא האיש קונה משום דקא בעי למיתנא
סיפא וקונה את עצמה בדידה תנא נמי רישא
בדידה וניתני האיש קונה ומקנה משום דאיכא
מיתת הבעל דלאו איהו קא מקני *מן שמיא
הוא דמקני לה ואב"א אי תנא קונה ה"א
אפילו בע"כ תנא האישה נקנית *דמדעתה
אין *שלא מדעתה לא ומאי איריא דתני
שליש ליתני שלשה משום דקא בעי למיתני
דרך ודרך לשון נקבה הוא דכתיב *והודעת
להם את הדרך ירכו בה ואלא הא *דתניא
*בשבעה דרכים בודקין את הוב ניתני
שבע משום דקא בעי למיתני דרך ואשכחן
דרך דאיקרי לשון זכר דכתיב *בדרך אחד
יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך אי
הכי קשו קראי אהרדי וקשיא נמי מתני'
אהרדי קראי אהרדי לא קשיין הכא דבתורה
קאי ותורה איקרי לשון נקבה דכתיב *תורת
ה' חמימה משיבת נפש כתב לה בלשון
נקבה החם דבמלחמה קאי דדרבו של איש
לעשות מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות
מלחמה כתב לה בלשון זכר מתני' אהרדי
לא קשיין הכא דלגבי אשה קאי קתני לה

בלשון נקבה החם דלגבי איש קאי דדרבו של
איש ליבדק דהא אשה נמי באונס מיטמאה תני לשון זכר מ"ש תני שליש
משום דרכים ניתני דברים וניתני שלשה משום דקבעי למיתני ביאה וביאה
איקרי דרך דכתיב *ודרך גבר בעלמה בן דרך אשה מנאפת את התינוח
ביאה כסף ושטר מאי איכא למימר משום ביאה ותני תרתי אמו היא הנך
נמי צורך ביאה ניהו ואב"א הא מני ר"ש היא דתניא ר"ש אומר מפני
דכתיב *אמרה תורה *כי יקח איש אשה ולא כתב כי *תלקח אשה לאיש
*מפני שדרבו של איש על אשה ואין דרכה של אשה לחזור על
איש משל לאדם שאבדה לו אבידה מי חוזר על מי בעל אבידה מחזר
על אבידתו והא דתנן *בי' דרכים בודקין את הוב דברים החם
הא קמ"ל דדרכא דמיכלא יתירא לאחויי לידו זיבה ודרכא דמישתניא יתירא
לאחויי לידו זיבה והא דתנן *אתרוג שוה לאילן בג' דרכים ליתני דברים
משום דבעינן מתני סיפא ולירק בדרך אחד סיפא נמי ניתני דבר
החם

ללא דמי דכחא בתורה גופיה קאי דקרי הכתוב בלשון דרך ולא קאי בלומדיה וכתוב יאלו אלך (דברים כח) תלמיש מלחמה קאי והם האנשים
שדרכס לעשות המלחמה: [מפני מה אמרה תורה כי יקח וכו'. פ' דמשמע בע"כ ולא כתיב כי תלקח דמשמע מדעתה] ת"י:
אתרוג שוה לאילן בג' דרכים. פי' בקונטרס לערלה ולרבעי ולשביעית ולטעון שביעית הולכין בפירותיו אחר חנטה כאלין ולא בחר
לקיטת כירק וז"ל השתא משמע דרבעי נוהג בחתרוג א"כ קשה מהכא למ"ד תני כרס רבעי בריש כירד מצרכין (ברכות 77 ג.)
דמשמע דאין רבעי נוהג בשאר אילנות וי"ל דה"ק כרס רבעי כל היכא דמזי למתני והיכא דל"מ למתני לא פליגי עליה דלא פליגי להם
לומר שלא יסבור שום גמא כער רבעי דשמח בר מהייל לחתרוג איכא פלוגתא דתנאי בשום מקום ולא תמלקן אלא הכתוב
המשניות דסוף מ"ם מעשר שני ובשאר דוכתין אי כמאן דסבר (ברכות 77 ג.) נטע רבעי אי כמאן דסבר (טו) כרס רבעי לידע כמאן הלכתא
וי"מ דאפי' מאן דתני כרס רבעי מודה בשאר אילנות דמדרבנן נוהג והכא מדרבנן קאמר ויש לנו נפקותא בדבר דאי פליגי דמאן דתני
כרס רבעי דוקא אבל בנטע אין רבעי כלל אפילו מדרבנן וחמרו (שבת 77 קט.) כל המיקל בדרך הלכה כמוהו בחולה לארץ וח"כ עכשו
בחו"ל אין דין רבעי נוהג בחילנות ואי מדרבנן כ"ע מודה דנוהג בשאר אילנות ה"ה בחו"ל דרבעי נוהג מדרבנן ומה שפי' בקונטרס לשביעית
אוליגן בחר חנטה כאלין ולא בחר לקיטת כירק משמע מדרך פירושו דירק חוליגן בחר לקיטת לענין שביעית ולא רק דבכ"ס שביעית (פ"ט מ"א)
תנן כל הספחים מזהרין חוץ מספחיו כרוב והקשה רבינו נסים דבפרק מקום שנהא (פסחים 77 יא:) תני איפכא ותיקן דבהייל דמ"ם שביעית
דקתי כל הספחים ומתרין מיירי דספחים של ערב שביעית שנכנסו לשביעית דכיון שגדלו רובן בשנית הם כשל ששית ומותרין חף לסחורה
חוץ מספחיו כרוב שהם אסורין לסחורה כדון שביעית או אחר דבעיור לביבא דכמפרשין בירושלמי דכל ירק אהה שיהי עיול לעמוד עליו חוץ חוץ
צ"ן ישן אבל ספחיו כרוב שדרבו לגדל אמהות אמהות ויש עליו שהם גדלים בשביעית ושמא יתקן חוץ העלין שהן אסורין ויחמרו מן
האמהות לקחתי והואו דמקום שנהגו (טו) דקתני כל הספחים אסורים מיירי דספחים שגדלו בשביעית ואליבא דרבי עקיבא דריש וכי
מאחר

תוס' ר"י הוקן
דאורייתא דכתיב לשון
קנין בכסף: והא דתנן
בשבעה וכו' מובין פרק
[ב'] היא שניה:

[ג"ל דתנן]

הכותוב פ"ג: [ו'ט"ז] יבמות
ל"ט.
[ז"ל רש"י ביבמות י"ט:
ד"ה קדושין דעמא ולכא
ד"ה ויהי לנפש חבר מדעתה
משמע וע"ע רש"י לקמן
דכתיב דעת המקנה]

[ג"ל פ"ג מ"ז מ"ז מ"ז מ"ז]

דכתיב י"ט
[ג"ל פ"ג מ"ז מ"ז מ"ז מ"ז]

החם

מ"ג

ס"א תקי
ה"ה ל"ג

מ"ז ס"ה ז"ן פ"ג מ"ז

כ"ה י"ד: סוכה ל"ט
בכורים פ"ג מ"ז

עוד [מקור שלשון קיחה וקנין שווים] [שדות בכסף יקנו].

שנינו האשה נקנית. למה לא נשנית שם (דף מא ע"א) האיש קונה. בתחילה נשנו לשון תורה [קנין], ובסוף שנו לשון דרבנן [מקודשת]. ומהו [פירוש] לשון דרבנן [פי' איך מובן לשון מקודשת אצל אשת איש]. שאסר אותה על כל העולם כמו הקדש.

ושישנו כאן האיש קונה [את האשה בג' דרכים כמו שלמדנו בפרק ב']. מאחר וצריכים לשנות בסוף, וקונה את עצמה, [לשון המתייחס] אליה, שנו גם בתחילה [לשון המתייחס] אליה.

ושישנו, האיש קונה [את האשה בג' דרכים] ומקנה [אותה בב' דרכים]. משום שיש מיתת הבעל, שהוא לא מקנה, אלא מן השמים מקנים לה. ועוד אפשר לומר, אם היו שונים [האיש] קונה [את האשה], הייתי חושב אפילו בעל כרחי, לכן שנו האשה נקנית, שמדעתה ולא שלא מדעתה.⁷

⁶ כלומר להיות לי, מקודשת לעולם בשבילי, כמו (גדרים דף מח ע"א) הרי הן מקודשין לשמים, להיות לשמים, ופשוט דמילתא מקודשת לי, מיוחדת לי ומזומנת לי (תוס'). ועי' ר"ן גדרים כח ע"ב שהלשון "אסר לה על כל העולם הקדש" הוא לשון איסור נדר.

ועי' שו"ע (אה"ע סי' כ"ז ס"ה ברמ"א): וצריך שיאמר לה לשון המוכיח להבא, כגון שאומר: הרי הן קדושין, או קדושין יהיו. אבל אמר: הן קדושין, לחור, אינו כלום. ועי' ח"מ [כחולק על הרמ"א]: מאחר שאמרין בגמרא דלשון קדושין הם **דאסר לה אכ"ע כהקדש** וא"כ כשם דבהקדש אין חילוק בין אם אמר ככר זה הקדש וכו' או היה הקדש כך בקדושין אין חילוק בין אם אמר תכשיטין אלו קדושין יהיו לך או קדושין הן לך ממני (ועיי"ש בב"ש). ועי' אב"מ: ואיני מבין הדמיון דבכר זה הקדש חייל קדושה על גוף הככר אבל חפצים שמקדש בהן האשה אין בחפצים שום קדושה והן הקדש דאסר לה אכ"ע אלא את האשה.

עי' רא"ש (פ"ג סי' א): האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית והלך השליח וטעה ואמר מקודשת לי אין כאן בית מיוחד דהקדש בטעות לא הוי הקדש. והובא בשו"ע (אה"ע סי' לה ס"ט) [הובא לקמן הערה, ועיי"ש בגר"א: דקדושין מטעם הקדש כמ"ש קידושין דף פ"ב ושם ז ע"א, ע"כ. ועי' גיטין פב ע"ב: בא ראוון וקידשה חוץ משמעון, ובא שמעון וקידשה חוץ מראובן, ומתו שניהם, מתבטמת ללוי, ואין אני קורא בה אשת שני מתים, מ"ט. קידושי דראובן אהנו, קידושי דשמעון לא אהנו. ועיי"ש ברש"י ד"ה אין אני: קדושי דראובן אהנו אבל קדושי שמעון לא מהני מידי דכיון שאמר חוץ מראובן לא אסרה על שום אדם המותר שהרי אסורה ועומדת היא על הכל חוץ מראובן.

⁷ עי' רש"י (יבמות דף יט ע"ב): **והלכה והיתה לאיש אחר (דברים כד) מדעתה משמע** [עי' סמ"ג (עשין סימן מח): אין האשה מתקדשת אלא לרצונה, שנאמר והלכה והיתה משמעות המקרא הוא שמתקדשת מדעתה]. והנה לא מצאתי שום דרשה כזו בחז"ל וצ"ע גדול. ועי' ירושלמי גיטין (פ"ט ה"א) שיש הקש בין הויה ליציאה, ואם כן מאחר ונתנית גט אפשר בע"כ אולי היו דורשים משם לקידושין בע"כ. אמנם עי' רש"י לקמן (מד ע"א): קידושין דמדעתה דבעינן **דעת המקנה** [אמנם עיי"ש שזה מדובר על כך שאביה של נערה מקבל כסף קידושיה ולא היא]. וכן הוא לקמן (ט ע"ב): כתבו [שטר קידושין] לשמה ושלא מדעתה רבא ורבינא אמרי, מקודשת, רב פפא ורב שרביא אמרי, אינה מקודשת וכו', אימא טעמא ידיה, שנאמר ויצאה והיתה, מקיש הויה ליציאה, מה יציאה לשמה ושלא מדעתה, אף הויה נמי לשמה ושלא מדעתה. ואימא טעמא ידיה, ויצאה והיתה, מקיש הויה ליציאה, מה יציאה בעינן דעת מקנה, אף הויה בעינן דעת מקנה. עיי"ש ברש"י.

ועי' שו"ת חת"ס (ח"ז סי' כה): ולא קשיא מידי [הסתירה ברש"י] דבימות לא הר"מ לפרש משום דדעת מקנה בעי, דמאותו טעם יהיה מאמר ביבמה בע"כ דהיא אינה מקנה דאשה הקנו לו מן השמים, משר"ה פירש"י כיון דלשון הקרא שנאמר גבי קידושין מורה כן א"כ מסתמא תיקנו מאמר דומיא דקידושין דקרא, אך במס' קידושין מ"ד הנ"ל לא הוי מצי מייתי מקרא, דהא התם הוה מרצונה והיא הולכת ומתקדשת על דעת עצמה אלא שהוא שלא ברצון אביה וזה אינו מבואר בקרא והלכה והיתה, ע"כ פירש"י זיל בתר טעמא דקרא דוהלכה והיתה שיהיה ברצון האשה המקנה עצמה, והכא האב הוא המקנה בלי דעתה.

עי' שו"ע (אה"ע סי' מב ס"א, והוא לשון הרמב"ם אישות פ"ד ה"א): **אין האשה מקודשת אלא לרצונה**. והמקדש אשה בעל כרחה, אינה מקודשת. ועי' בהגר"א בשו"ע שמפרש את דברי השו"ע (וכן הרמב"ם), שמש"כ "לרצונה" פי' שלא עשתה כלום, ומש"כ "בע"כ" פי' ר"ל אפי' קבלה הקדושין מעצמה רק מאונס. עי' שו"ת לחם רב (סימן יט): ראוון התחתן עם שרה, וב' עדים העידו שזה היה בע"כ, וב' עדים אמרו שזה לאונסה, הוי כמו ב' אומרים נתקדשה וב' אומרים לא נתקדשה שלא תנשא, ואם נשאת תצא. אלא אם כן נשאת לאחד מעדיה כדאייתא בכתובות (כב ע"ב), ומובא בשו"ע סי' מז ס"ב. ועי' כנה"ג (טור אה"ע סי' מב) שמיא את דעת הלחם רב, וגם מביא את הרדב"ז (ח"ז סי' נז) שבכל תויו ותויו מעמידים אותה בחזקת פנויה, וכל זה מובא בבארי היטב (סי' מב סק"א). ולי צ"ע, שאם יש ספק רצון, אז יש חזקת פנויה, אמנם אם יש ספק תלויה וקידש, שיש ודאי קידושין, וספק אפקיענהו, צ"ע אם זה מחלוקתם.

ועי' ב"ב מח ע"ב: אמר אמימר: תלויה וקידש, קדושי קדושין. מר בר רב אשי אמר: באשה ודאי קדושין לא הוו, הוא עשה שלא כהוגן, לפיכך עשו עמו שלא

מה קרה ששנו שלש [בלשון נקבה], שישנו שלשה [בלשון זכר]. משום שרצו ללמד בלשון דרך, ודרך הוא לשון נקבה. שנאמר "והודעת להם את הדרך ילכו בה". והרי שנינו בשבעה דרכים בודקים את הזכר. שישנו שבע [בלשון נקבה]. משום שרצו לשנות [בלשון] דרך, ומצאנו דרך שנקרא לשון זכר כמו שנאמר "בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך". אם כן יש סתירה בפסוקים, וכן יש סתירה במשניות.⁷

אין קושי בסתירה בפסוקים, שכאן [והודעת להם] מדבר בתורה, ותורה נקרא בלשון נקבה, שנאמר "חורת ה' תמימה במלחמה נפש", נאמר בלשון נקבה. שם [בדרך אחד יצאו], שמדובר במלחמה, ודרכו של איש לעשות מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה, נאמר בלשון זכר.

אין קושי בסתירה במשניות, כאן [המסכת שלנו] שמדובר באשה, נאמר בלשון נקבה, שם [במסכת זבים] שמדובר באיש ודרכו של איש לבדוק ואין דרכה של אשה לבדוק, שהרי אשה מטמאה [בזבה] גם באונס.⁸ נאמר בלשון זכר.

[אז] למה נאמר שלש [בלשון זכר], משום דרכים. ואז שישנו דברים [במקום דרכים, שכן דרכו של הגמ' להשתמש עם הלשון דבר יותר מאשר דרך], ושישנו שלשה [בלשון זכר]. משום שרצו לשנות ביאה, וביאה נקראת דרך, שנאמר "ודרך גבר בעלמה" כן דרך אשה מנאפת.

ביאה מובן, אבל כסף וסטר למה [נאמר בלשון דרך]. משום ביאה. וכי שונים שנים בגלל א'. אלא, [פי' קידושי כסף וסטר] גם כן צורך ביאה הם. ועוד אפשר לומר, מיהו [מחבר של המשנה שלנו], רבי שמעון [שאמר דרך ארץ שייך בו]. שלמדנו בברייתא, רבי שמעון אומר, למה נאמר בתורה "כי יקח איש אשה" ולא נאמר "כי תלקח" אשה לאיש. משום שדרכו של איש לחזור אחרי אשה, ואין דרכה של אשה לחזור אחרי איש. משל לאדם שאבדה לו אבידה [פי' א' מצלעותיו]. מי חוזר אחרי מי. בעל אבידה חוזר אחרי אבידתו.

והרי זה ששנינו, בו' דרכים בודקים את הזכר, ושישנו "דברים" [ולא דרכים]. הרי למדנו מזה שדרך של אוכל יתר מביא לידי זיבה, ודרך של שתיה יתירה מביאה לידי זיבה.

וזה שלמדנו במשנה, אתרוג שוה לאילין בג' דרכים [לעניל ערלה ורבעי ושביעית נוהג בו כאילן, שהולכין בפירותיו אחר חנטה כאילן ולא אחר לקיטה כירק], ושישנו "דברים". משום שצריכים לשנות את הסוף, ולירק בדרך אחד [שבשעת לקיטתו עישורו, ולא הולכים בו אחר חנטה כשאר אילנות]. ושישנו גם בסוף "דבר".

כהוגן ואפקיענהו רבנן לקידושיה מיניה. פי' רשב"ם (מז ע"ב ד"ה תלויה וזבין): מי שתלו אותו או עשו לו יסורין עד שמכר וקיבל הדמים ואומר רוצה אני. וכן שם (מח ע"ב ד"ה תלויה וקדיש): קבלה קדושין קדושיה קדושין דדמי לזבני שמוכרת עצמה לזה.

עי' רמב"ם (אישות פ"ד ה"א): האיש שאנסוהו עד שקידש בעל כרחו הרי זו מקודשת, וכו'. רמב"ד: והוא שיאמר רוצה אני. וז"ל המ"מ: זה כמי שמוכר באונס שהמכר קיים כמבואר בפ"י מהלכות מכירה (ה"א) וכ"ש כאן שהוא קונה שאע"פ שהוא באונס שקנינו קנין ולא ראייתו שהצריך שם הראב"ד שיאמר רוצה אני אלא כל זמן שהוא עושה הדבר קיים הוא. ועי' הגהות מיימונית שמביא שיטת הסמ"ג שאין קידושין, וכן הוא בר"י ב"ב כו ע"ב. והוא מח' בשו"ע (אה"ע סי' מב ס"א), ועי' ח"מ שהרמב"ם סובר דבאיש הקונה לא עשו תקנה להפקיע הקידושין והר"ף וסייעתו סוברים דגם כאן עשו תקנה, אבל מדינא כ"ע מודו דאין חילוק בין האיש הקונה באונס להאשה הנקנית באונס. וקשה על הרמ"א ח"מ סי' רה ס"ב [וכל זה [תלוי ומכר] מיירי באנסוהו למכור, שאמרין אגב אונסיה גמר ומקני, אבל אנסוהו לקנות, אינו קנין]. אמנם עי' קצה"ח סי' ט סק"א שכל אנסוהו לקנות רק מועיל כאשר הנאנס מקבל כסף ולא חפץ אחר, וכן הוא בגר"א (אה"ע סי' מב ס"א). אפי' בחתם סופר (שו"ת אה"ע סי' ח"א סי' קל"ב) במי שרוצה לבגוד בהמשדכת שלו ויש ביד מנהיגי הקהילה לכופו ע"י מושל העיר להכניסו לחופה אין חשש בזה מחמת מקדש בע"כ מאחר והח"מ וב"ש השיגו על דברי הרמ"א בח"מ ס"ס ר"ה שכ' באנסוהו לקנות אינו קונה ולא נשאר כאן ספק רק משום שעושים שלא כהוגן והכא אדרבה הוא עושה שלא כהוגן והדר ה"ל כשאר קנין בע"כ דמהני שלא כהרמ"א. ואם מחויב לקדשה, וכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, הרי זה חיוב.

עי' רמב"ם (נערה בתולה פ"א ה"ג): האנסוהו שלא רצת היא או אביה להנשא לאונס הרשות בידם ונותן קנס, רצת היא ואביה ולא רצה הוא כופין אותו וכוונס ונותן קנס שנ' (דברים כ"ב כ"ט) ולו תהיה לאשה הרי זו מצות עשה.

ועי' שו"ע (אה"ע סי' קעז ס"ג): האונס את הבתולה, חייב לישא אותה, ובלבד שהיא ואביה יהיו מרוצים, אפי' היא חגרת או סומא, ואינו רשאי להוציאה לעולם אלא לרצונה. לפיכך אין צריך לכתוב לה כתובה. ואם עבר והוציאה, כופין אותו להחזירה. ועי' רמ"א ס"ה: אם ודאי בא עליה, מצוה לכונסה, אבל אין כופין על כך. ועי' ב"ש ואב"מ הובא בהערה יא.

הרי למדנו שם דרכו של אתרוג כמו ירק [פי] הסיבה שהולכים אחרי זמן לקיטתו, משום שזה דרכו, וכדמפרש, כמו שירק, דרכו לגדל ממים שאובין [שונה מתבואה שגודל על מי גשמים], ומפרישים מעשר כפי זמן לקיטתו [ולא זמן ייקחתו]⁸. כך אתרוג דרכו לגדל ממים שאובין, ומפרישים מעשר כפי זמן לקיטתו [ולכן שנו דרך ולא דבר].

והרי למדנו במשנה: כוי [ספק חיה ספק בהמה מאחר וזה ספק, מחמירים מספק], יש בו דרכים ששונה לחיה [פי] צריך כיסוי הדם כמו בהמה, ויש בו דרכים ששונה לבהמה [פי] שהחלב שלו אסורה כמו חיה, ויש בו דרכים ששונה גם לחיה וגם לבהמה [פי] שחייב בשחיטה, ויש בו דרכים שאינו שונה לא לחיה ולא לבהמה [פי] שאסורה ההרבעה עם בהמה או חיה⁹. ושישנו "דברים".

ועוד, זה שלמדנו במשנה, זו אחת מהדרכים ששוו גיטי נשים לשטרי שחרור עבדים [שהמביא גט או שטר שחרור עבד ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם], ושישנו "דברים".

אלא כל מקום שיש חילוק [בדרכים] שנו "דרכים" [פי] בדרך זו הוא דומה לכאן ובדרך זו אינו דומה¹⁰, וכל מקום שאין חילוק [בדרכים] שנו "דברים". וזה מדויק [שכל מקום שאין חילוק כתוב "דבר"] ממה שכתוב בסוף המשנה: "ר"א אומר: אתרוג שוה לאילן לכל דבר, וכך לומדים?.

[כל מקום ששנו מנין, הוא בא למעט משהו] המנין שמוזכר בתחילת המשנה [האשה נקנית בשלושה דרכים], מהו בא למעט, וכן המנין שמוכר בסוף המשנה [וקונה את עצמה בכ' דרכים], מהו בא למעט. המנין שבתחילת המשנה ממעט חופה [שאם אביה מסרה לחופה לשם קדושין אינה מקודשת בכך]. ולפי רב הונא¹¹ שאמר חופה קונה מקל וחומר, מהו בא למעט. למעט חליפין [קנין סודר]¹². הייתי חושב לומר מאחר ולומדים [גזירה שוה] "קייחה" "קייחה" משדה עפרון, כמו ששדה נקנית בחליפין, כן אשה גם כן נקנית בחליפין. ולכן רואים [שלא].

ונאמר [שחליפין] גם כן [קונה] אלא [חליפין ישנם אפילו בפחות משוה פרוטה [שכן קונין בכלי אף על פי שאינו שוה פרוטה], ואשה¹²

8 פי' @@@

9 רש"י, יש לדעת בדעת רש"י שהרי בחולין (דף פ ע"א) יש מח' אם כוי הוה בריה בפני עצמו, או אם זה בא מהתייש והצבייה, ואם זה בריה בפני עצמו בודאי יש איסור הרבעאה עם כל חיה או בהמה חוץ ממינה, ואם זה בא מכלאי בהמה, אז אסור להרבעאה שמא חוששין לזרע האב או לא (תוס'). ו"א דלמ"ד דבריה בפני עצמה היא וספיקתו מפני שהוא דומה בצורתו לצבי בחיות ולעז בבהמות וכו' אלו ה' ידוע שהוא מין בהמה ה' מותר להרביעו עם התיש שהוא מינו וכאלו ה' מביא עז מִדְּבָרֵי עַל עַז שׁוּבֵי, ואלו ה' ידוע שהוא מין חיה ה' מותר להרביעו עם הצבי ולפיכך אם הביאו על התישה או על הצביה אסור אבל אינו לוקה אבל אם הביאו על השור או על החמור לוקה דודאי כלאים זה בזה הן (רשב"א).

10 כגון מתני' בג' דרכים למעוטי חופה שלא קניא ודזב הכי הוא דהוי אונס לזיבה ולא אונס אחר ודגטין באלו שוה ולא באומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי דחוזר בגט ואינו חוזר בשחרור דזכין לו לאדם שלא בפניו (רש"י). ואינו מחזור שלא שייך פלוגתא אלא איפה דאיכא למימר שוה בדרך זה להאי ובדרך זה להאי (רשב"א).

11 רש"י. ע"י ב"מ מז ע"א, שחוש מזה שיש קנין סודר הנקרא חליפין, גם כן יש קנין חליפי שוה בשוה, היינו שמחליפים דבר תמורת דבר אחר, וברגע משמך א' הדבר, השני קנה הדבר תמורתו. ולפי זה רש"י מסביר שהמעוט של חליפין בקידושי אשה היא רק בקנין סודר ולא חליפי שוה בשוה.

אמנם הגר"פ (ה"ד בספר זכרון אהל חייא עמוד תתע"ה) ביאר שלא שייך חליפי שוה בשוה בקידושי אשה, שהרי חליפי שוה בשוה לומדים מפסוק "על התמורה" ובקידושין לא שייך בה כלל תמורה. אמנם צ"ע שהרי הב"י והסמ"ע (ח"מ ס' רג) לומד חליפי שוה בשוה מ"כל דבר", וצ"ע.

הקשה הרשב"ד ז"ל כיון דגמרינן משדה עפרון ושדה עפרון נקנה בחליפין אף על גב דאיתנהו בפחות משוה פרוטה ה"ל למימר גבי אשה דליקנו דומיא דשטר דגמרינן מוצאה והיתה ולא אמרינן כיון דאיתיה בפחות משוה פרוטה לא גמרינן, ותירץ דאנן לא גמרינן אשה משדה אלא מקיחה שנאמר ביה וקיחה שבשדה עפרון בכסף היא ולא מצאנו ביה חליפין אבל שטר על כרחין כיון שנאמר ויצאה והיתה אף על גב דלית בי' שוה פרוטה גמרינן ליה מוצאה כיון דציצאה אינה אלא בשטר וכו' ובתירוצו זה עלה לנו תירוצו גם למה שמקשים עוד למאי שאמרינן ואימא ה"נ א"כ ליקני אשה בחזקה דומיא דשדה, ויש מתרצים בקושיא זו דכיון שאין גופה קנוי לא שייכא בה חזקה (רשב"א).

12 דגנאי הוא לה הלכך בטיל לה לתורת חליפין בקידושין ואפילו בכלי שיש בו שוה פרוטה אי יהיב לה [בלשון] (בתורת לשון – רדב"ז לקמן) חליפין עד דיהיב לה בתורת לשון קנין או קיחה או קידושין (רש"י).

צ"ע למה צריכים סיבה בחליפי סודר, הרי צריכים כליו של מקנה, ואם כן הוה "נתן למה"

ויש מקשים שלפי זה אם האשה אכן קבלה פחות משוה פרוטה לקידושין, זה היה צריך לחול. ובגלל זה נראה לגרוס "אשה בפחות משוה פרוטה לא נקנית" ולא "לא מקנית את עצמה". וזה לא תלוי בקפידה של האשה אלא רק מזה

שלומדים קידושי אשה בכסף משדה עפרון, והרי שדה לא נקנית בפחות משוה פרוטה. והמשך דברי הגמ': חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה וא"כ אינם מטעם כסף אלא קנין אחר הוא (תוס'). ונראה שיש ליישב גירסת הספרים דכיון דסתם נשים לא מקנו נפשייהו בפחות משוה פרוטה אפי' פשטה ידה וקבלה קידושין בפחות בטלה דעתה (תוס' רא"ש).

מה שכתב רש"י "בלשון חליפין" ולא "בתורת חליפין" היינו כנ"ל שאין קנין חליפין בקידושין, שאין שום מציאות של החליף שום דבר, ואם כן, אפילו בכלי שיש בו שוה פרוטה, מאחר וזה נעשה בקנין שלא שייך, אז אין חסרון שאין כאן כסף אלא מאחר ועשו קנין בתורת חליפין, והרי אין חליפין בקידושין ואין מעשה קנין כלל (הגר"פ שם).

וא"ת מ"ש משטר דמקדשא ביה אף על גב דלית ביה שר"פ התם כיון דקניא בגווה לא זילא בה מילתא לאקנויי נפשה בגווה לאפוקי חליפין שלא קניא נפשה בגווה. ועוד דגבי שטר כיון דמעיקרא לאו למשקל ממונא קא נחתא אלא לקדושי קא נחתא לא זילא בה מילתא אבל חליפין דמנא הוא כיון דלתורת מעות קא נחתא דהא זימנין דקפדי אינשי הילכך כי לית בה שר"פ לא גמרא ומקניא נפשה וזילא בה מילתא (הרמ"ה – הובא בתוס' רא"ש).

ע"י תוס' ר"ד: שהתנה עמה לקדשה במנה ולא היה נותנו לה עכשיו אלא התפישה את הסודר שתתקדש לו ולא תוכל לחזור בה והוא יתחייב ליתן לה המנה לאחר זמן כפי האזינות והאי גוונא ודאי אינה מקודשת כיון שלא נתרצת להתקדש לו אלא במנה ומנה אין כאן ואף על פי שבשדה קונה הסודר שאם מכר לו השדה במנה ולא נתן לו המנה שיקנהו בכסף ונתן לו את הסודר שלא יוכל לחזור בו קנה את השדה והוא חייב ליתן לו את המנה לאחר זמן ואלה הן חליפין שקונין בכל מקום וכו' וכיון דבפחות ליתנהו משוה פרוטה נמי ליתנהו שאין גזירה שוה למחצה עד שיתן לה את המנה.

ע"י מהרש"ך (ח"א ס' קנב): שהמקנה טבעת לאשה שבידו דרך קנין סודר, אין לומר דכיון דאין אשה נקנית בחליפין לא מהני הך קנין מיד, דמלתא דפשיטא שלא דמי להיא דאין אשה נקנית וכו', דהתם אינו נותן לאשה שום דבר רק החליפין, ומשום הכי אינה נקנית מטעמא דמסיק בגמרא, דאשה בפחות מפרוטה לא מקנייא, אבל הכא הקדושין לא היו בחליפין, כי אם בטבעת, והחליפין באו על קניית הטבעת. [אבל המעיין שם יראה שזה לא ודאי אלא ספק וצ"ע].

וע"י אב"מ (ס' כט סק"ב): בסמ"ע ס' ק"צ סק"א דהא דשדה נקנה בשוה פרוטה היינו כשנותן בעד שיווי המקח ונותן בעד תחלת הפרעון והשאר זוקף במלואו או אפיה שכל שיווי המקח אינו אלא פרוטה אבל אם אינו נותן בעד שיווי המקח אלא שנותן לקנין, לא מהני שהרי שדה עפרון ה' בעד שיווי המקח ע"ש. ובט"ז השיג מהא דאשה נקנית בשוה פרוטה ו"אינו אלא לקנין דשיווי המקח" לא שייך באשה. ע"י לעיל הערה 4.

והנה בקנין חליפין ישנם מח' (נדרים מח ע"ב) אם כאשר נתן הכלי והמקבל לא רוצה להחזירו, אם זה שלו. וע"י ר"ן (שם מט ע"א): בסודר קיימא לן כרב נחמן דסודרא קני על מנת להקנות הוא ולא מצי מקנה לעכו"ב. דאע"ג דרב אשי אמר ליה מאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מתפיס דחויא בעלמא הוא דקאמר ליה ולא סבר לה, דאיהו גופיה אמר בפ"ק דקידושין (דף ו ע"ב) גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי במנה זה על מנת שתחזירנה לי דבכולהו קני לבד מאשה גזרה שמה יאמרו אשה נקנית בחליפין, ואי סלקא דעתך דאי תפיס מתפיס מהו גזרה דאי הכי נקנית היא בחליפין ואין לך קנין (כסף – ג"י גדול מזה אלא ודאי רב אשי גופיה סביר) ליה דסודרא אי תפיס ליה מקנה לא מתפיס והכא דחויא בעלמא הוא דדחי ליה לרב נחמן וכו'.

וע"י שו"ת רדב"ז (חלק ז סימן לח): ראונו שאמר לשמעון הא לך כלי זה והחליף לי בתוך בו ואז נטל שמעון הכלי ולא החזירו או שאמר לאשה עצמה הרי את מוחלפת לי בכלי זה, הם קידושין גמורים דכיון דאין חוזר מה שנתן שפיר מקניא נפשה וכן נראין דברי הר"ן ז"ל בנדרים. וע"י הרא"ש ז"ל שכתב וז"ל לפי שאין אשה נקנית בחליפין לפי שדרך הוא להחזיר הסודר שמקנין בו הילכך אם תאמר דקני אתי למימר אשה נקנית בחליפין עכ"ל, משמע דס"ל דאי תפיס מתפיס אלא שאין דרך לתפוס ואפ"ה נקראו חליפין ואין אשה נקנית בהם וכן משמע מדברי התוס' בריש קדושין, בכל גוונא אין אשה נקנית בחליפין אפי' שלא הדרי ומ"מ אם אמר לה קני כלי זה ותקני לי בו עצמך שהוא לשון הרגיל בקנין סודר כיון שלא החזירה את הכלי הרי היא מקודשת ואם נתן לה כלי ע"מ להחזיר ולא החזירתו אינה מקודשת דכל מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אם החזירה ואם לא החזירה אין כאן מתנה ומ"מ רוב הפוסקים אשר אנו סומכים עליהם פסקו דאי תפיס לא מתפיס והדר סודרא למאריה דאם תאמר אי תפס לסודר מתפיס כיון שאמר לה בלשון קנין הרגיל בקנין סודר אין כסף גדול מזה ואשה נקנית בו. כללא דמילתא דאין אשה נקנית בחליפין כלל לא בחליפין שלא הדרי כיון שאמר לה בלשון חליפין או משום יאמרו אשה נקנית בחליפין דהדרי או משום פחות מש"פ ואשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה או משום דגנאי הוא שתקנה עצמה בחליפין ולא בחליפין דהדרי אף על גב שאמר לה בלשון קנין. אבל נקנית בחליפין שלא הדרי אם א"ל בלשון קנין דהני לאו חליפין [פי' חליפי סודר] נינהו אלא קנין גמור.

האישה נקנית

פרק ראשון

קידושין

ח א מיי פ"ב כ"ה
מיוזם ס"ז :

הסם סא קמ"ל . דעטס דלזלין ביה אחר לקיטא משום אורחא דמילתא הוא : מפני שדרכו ליגדל על כל המיס . שמשקין אותו במים שאזיבין בירק דהיינו טעמא דירק כדאמר בר"ה (דף י"ד.) גורן ויקב כתיב גבי מעשר כהנן מן הגורן כו' מה גורן ויקב מיוזמין שגדלין על רוב מים דהיינו בשמים ומתעשרין אחרי השנה שעברה כדלמרינן בר"ה (דף י"ג.) דלזלין בחר שנה שהביאו שליש בה ולא אחר לקיטתו וילפינן לה מקראי אף כל שגדלין על רוב מים דהיינו חילנות מתעשרין לשעבר ואע"ג דמעשר דיהוה דרבנן הוא אסמכתיה אקראי ילאו ירקות שגדלין על כל מים מתעשר לשנה הבאה : כו' . ספק חיה ספק בהמה : יש בו דרכים כו' . דכיון דמספקא לן ניזיל ביה לחומרא : שיה למה . וטעון כיוסו דס : ולכמה . חלבא אכור : ושם נכמה וחס . טעון שמיטה : שאין שיה לא למה ולא נכמה . אכור הרבוע עס בהמה ויה : זו אהס מן הדרכים . שהביא גט או שחורו ממדינת הים לריך שיתאר בפני ככתב וכפני נחתס בפ"ק דגיטין :

בכורים פ"ב מ"ח מולין ק"ב

גיטין ע"ב

[תקן ה.]

[עילג ה.]

התם הא קמשמע לן דדרביה דאתרוג בירק מה ירק דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו אף אתרוג דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו והא דתנן כו' יש בו דרכים שיה לחיה ויש בו דרכים שיה לבהמה ויש בו דרכים שיה לא לחיה ולא לבהמה ניתני דברים ותו הא דתנן כו' ארת מן הדרכים שישו גיטי נשים לשחרורי עבדים ניתני דברים אלא כל היבא דאיבא פלוגתא תני דרכים וכל היבא דליבא פלוגתא תני דברים דיקא נמי דקתני סיפא ר"א אומר אתרוג שיה לאילן לכל דבר ש"מ : מניינא דרישא למעוטי מאי מניינא דסיפא למעוטי מאי מניינא דחופה למעוטי חופה *גירב הונא דאמר חופה קונה מק"ו למעוטי מאי למעוטי חליפין ס"ד אמינא הואיל *וגמר קיחה קיחה משדה עפרון מה שדה מקניא בחליפין אף אישה נמי מקניא בחליפין קמ"ל ואימא הכי נמי חליפין איחנהו בפחות משוה פרוטה ואשה בפחות משוה פרוטה לא

תוס' ר"י הזקן

על כל מים . אית דמפרישי אפי' אין מי גשמים . ועיקר הפירוש הוא על כל מים שישבו אלו אין מים מיוקים אותם כלל : דתנו כו' וכי' . בבכורים פ"ב ר"א שבויה : פלוגתא . שחלק בענין : חופה . שאם מסרה לחופה לשם קידושין לא מהני : ולרב הונא דאמר לקמן : חליפין . קנין חרד : משהיה עפרון לקמן . בפחות משוה פרוטה . דק"ל קנין בכלי אע"פ שאין בו שיה פרוטה :

מאחר שלא נודע מהיכן אופסין אלא לימד על הספחים שהן אכורים אפילו לאכילה וכו' ש לחמורה וסבר דספחים אכורין שבשביעת מדאורייתא ואפילו קודם זמן הביעור וכשילאו לנולא שביעת אכור מדרכנן כדכי שיעשו כוונא בהן וקסבר כל שאר ספחים אכורים כנומלי שביעת אבל ספחים כרוכ שאין כוונא בהן בירקות השדה לא גזרינן בהם משום שאר ספחים דהא מינכרא מילתא ומה שגידל אמהות הכי הוה של שביעת ואכור ומה שלא הגיע הכי הוה של מולאי שביעת ושרי מוכז דחו לבר איש דלכל ספחים כרוכ לנולאי שביעת לא אית למיכל שאר ספחים דהא שאני משאר ספחים ולא גזרינן היתירא משום איסורא מ"מ ש"מ דלא זולתין כלל בירק בחר לקיטא אלא בחר רוב גידולים מדרשי ספחי שעת שנגכסו לשביעת וי"ל דהי (ה) דהיה דלא זולתין בחר לקיטא מ"מ בחר חקטה נמי לא זולתין אלא בגלל באיסור אכור בהיתר מותר מה שאין כן באחרונן ושאר זילין דלזילין לגמרי בחר חקטה דלס חנט באיסור אפי' מה שגלל בהיתר אח"כ אכור והשתא לשביעת שיה לחילן דאי הוה בירק הוה זולתין בחר רוב גידול :

מ"ה ירק דרכו ליגדל על כל מים . טעמא דירק מפרש בפ"ק דר"ה (דף י"ד.) ג"ס דגורן ויקב כתיב גבי מעשר כהנן מן הגורן כו' מה גורן ויקב מיוזמין שגדלין על רוב מים מתעשרים לשנה שעברה ילאו ירקות שגדלין על כל מים ואע"ג דמעשר ירק מדרבנן והיאך עושה בנן אב מדבר שהוא מדרבנן אסמכתיה רבנן אקראי דפירש בקובטרים ור"י פ"י אס אינו ענין למעשר תהו ענין לשביעת שיהג בירק מן התורה דעיקר דרשה אחיא לשביעת לענין ירק דהו' דאורייתא ב"ן בירק ב"ן חילנות כדלמרינן בר"ה (דף י"ד.) ח"א חמיתא לך מעשר חרובין דרבנן ואמרת לי שביעים דבעת שיה דאורייתא וה"ל בירקות דהו' דאורייתא מסתמא ככל דבר שהוא (ב) אוכל ושומר כו' כדתנן במס' שביעת (פ"ו מ"א) כלל אמרו שביעית כו' וה"ק מה גורן ויקב שגדלין על רוב מים וזולתין בחר שנה שעברה לגבי שביעת ואפ"ה אמרינן שיה לזילין לענין שביעית לירק בחר חקטה ושמה אס חנט שביעית ונלקטן בשמינת ח"י י"ל אע"ג דאתרוג גדל על כל מים אין לנו לחלקו מדיון שאר חילנות לענין שביעית כיון דלענין ערלה ורבעי לא חלקתו תורה משאר חילנות דרשה דגורן ויקב לירקות אחא ולא לאתרוג ומכ"מ מעשר שהוא דרבנן חקתי חכמים אחר לקיטתו עשורו והואיל ונגדל על כל מים בירק וה"ל אחאי לא חשיב שהאתרוג שיה לזילין לכלאים שאינו כלאים בכרס וליחשב דשיה לזילין בארבע דרכים וי"ל לא תני אלא דשיה לזילין לירק בחר חקטה ולירק בחר לקיטתו וה"ל אחאי לא חשיב שיה לירק בשני דרכים כגון לענין פיהה דלא מיחייב אתרוג בפיהה משום דאין לקיטתו כאחד דלענין פיהה בעינן לקיטתו כאחד ומהאי טעמא ממעטינן חתינה בפרק כלל גדול (שנת דף סח.) ובפרק מקום שנהגו (פסחים דף טו.) ובירק נמי אין פיהה מתנהגת דאילו בכלל דבר המחייבים כדאיתא התם וי"ל ריזן דליתא חילנות טובא שאין חייבין בפיהה כגון האוב והחרובים הגטויים במסכת פיהה (פ"א משנה ה) לא שייך למיחייב שיה לירק ומהאי טעמא נמי לא קאמר שיה לירק לענין ביכורים (ג) שאין ביכורים אלא משבעה מינין כדאיתא בספרי אס כן שיה נמי לשאר חילנות : ר"א לחיה ולא לבהמה . פי' (ד) לענין הרבועה משום דמספקא לן אי מין חיה אי מין בהמה הוא הקשה הר' אליעזר למ"ד (חולין דף פ.) כיו ברעה בפני עלמו הוא מתי ארירא משום דמספקא לן כו' אפילו דעיני דמיה היא לא מרביעין עליה חיה אחרת דאין מרביעין איל על לבי וי"ל דליתא כמ"ד (כו' זו הבא מן החייש ומן הלבייה ומספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא דאי הוה אמר דאין חוששין היינו מרביעין עליה לבי :

אף כל כו' וקשה דהרי אתרוג שגדל על כל מים כדאיתא בשמעתין וי"ל דהא דלזילין ביה בחר חקטה לשביעית היינו דוקא לחומרא כגון אס חנט שביעית ונלקטן בשמינת ח"י י"ל אע"ג דאתרוג גדל על כל מים אין לנו לחלקו מדיון שאר חילנות לענין שביעית כיון דלענין ערלה ורבעי לא חלקתו תורה משאר חילנות דרשה דגורן ויקב לירקות אחא ולא לאתרוג ומכ"מ מעשר שהוא דרבנן חקתי חכמים אחר לקיטתו עשורו והואיל ונגדל על כל מים בירק וה"ל אחאי לא חשיב שהאתרוג שיה לזילין לכלאים שאינו כלאים בכרס וליחשב דשיה לזילין בארבע דרכים וי"ל לא תני אלא דשיה לזילין לירק בחר חקטה ולירק בחר לקיטתו וה"ל אחאי לא חשיב שיה לירק בשני דרכים כגון לענין פיהה דלא מיחייב אתרוג בפיהה משום דאין לקיטתו כאחד דלענין פיהה בעינן לקיטתו כאחד ומהאי טעמא ממעטינן חתינה בפרק כלל גדול (שנת דף סח.) ובפרק מקום שנהגו (פסחים דף טו.) ובירק נמי אין פיהה מתנהגת דאילו בכלל דבר המחייבים כדאיתא התם וי"ל ריזן דליתא חילנות טובא שאין חייבין בפיהה כגון האוב והחרובים הגטויים במסכת פיהה (פ"א משנה ה) לא שייך למיחייב שיה לירק ומהאי טעמא נמי לא קאמר שיה לירק לענין ביכורים (ג) שאין ביכורים אלא משבעה מינין כדאיתא בספרי אס כן שיה נמי לשאר חילנות : ר"א לחיה ולא לבהמה . פי' (ד) לענין הרבועה משום דמספקא לן אי מין חיה אי מין בהמה הוא הקשה הר' אליעזר למ"ד (חולין דף פ.) כיו ברעה בפני עלמו הוא מתי ארירא משום דמספקא לן כו' אפילו דעיני דמיה היא לא מרביעין עליה חיה אחרת דאין מרביעין איל על לבי וי"ל דליתא כמ"ד (כו' זו הבא מן החייש ומן הלבייה ומספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא דאי הוה אמר דאין חוששין היינו מרביעין עליה לבי :

אישה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה . פי' בקובטרים משום דנגחי הוא לה הילכך בעיל לה תורת חליפין בקידושין ואפילו בכלי שיש בה ש"פ אי יהיבה בצורת חליפין וקשה לר"ת דר"ח פשטה ידה וקבלה תהקדש בפחות מש"פ ועוד כיון דחלי טעמא משום דנגחי הוא לה ח"כ אחאי לא פריך בגמרא בנתיב רבי יחאי דקדשו אנפשייהו ולא מקדשי בפחות מתקבא דינירי כו' כי הכי דפריך לקמן (דף י"א.) אמילתיה דב"ש ועוד קשה כיון דס"ד השתא למגמר קיניי אישה מקיני שיה ח"כ אישה נמי חקתי בחוקה כמו שיה ועוד דלקמן (דף ה.) בעי בנא' בנא' בשטר מנאן ומאי בעי ליגמר משדה לכך נראה לר"ת דגרסי' בפחות משוה פרוטה לא מקניא ולא גרס נפשה דלא בקפידא חתינה מילתא אלא ה"ט משום דגמר קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף ובפחות משוה פרוטה לא מקניא ומהקמה שהקשה תחילה ואימא ה"ט בשטר וחוקה לא הקשה דהא פשיטא דלא גמרינן קיחה לעשות אשה ככל עניני שיה ולהכי מבעול לן לקמן בשטר מנאן דלא גמרינן משדה אלא לכסף דוקא דכתיב ביה קיחה ולא פריך מחליפין אלא משום דהוי כעין כסף דקרא שיש בהם שיה פרוטה והכי פירושו ואימא ה"ט חקנה אשה בחליפין כשיש בצוחת חליפין שיה פרוטה שיה כסף דקרא טפי משטר שיש בו שיה פרוטה דר"ח שיה השטר פרוטה כדלמרינן גיטין (דף ג.) כתבו על איסורי הגאה כשר אכל חליפין דשיה פרוטה דומין לכסף ומשני חליפין אימנהו בפחות משוה פרוטה וח"כ איש טעמא כסף אלא קנין אחר הוא ור"ת הכי ס"ד דנילף משדה עפרון שהקנה אשה בחליפין והא שדה עפרון גופא לא מיכטי בחליפין דלא מלינו חליפין לעובד כוכבים דהא אמרינן בבבורות (דף י"ג.) מדישראל בחדא עובד כוכבים נמי בחדא וי"ל דהיינו לבר מחליפין דומיא דשראל בחדא וה"ק מדישראל בחדא קנין חדש בר מחליפין שיה שביעה וכן משמע לקמן (דף ה.) גבי נכר לעובד כוכבים ממכס מקמתו בכסף נקמה וי"ל נקמה בצורת צבואה וכן נקמה בצבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ש"מ דשאר דברים נקנין בחליפין כגון רביה ר"ת לשקמה הרשאה ביה עובד כוכבים והיא מקנה בחליפין ומיהו בזה לריך לזוהר שלא לכתוב וקנינא מיניה דאין שליחות וזכיה לעובד כוכבים כדלמרינן בפרק [חמישין] דבבא מיעוב (דף ע"א) אלא וקנה העובד כוכבים כתבינן ואס תאמר אס כן כיון דפשיטא לן דאשה לא מקניא בחליפין אחאי :

דהגות הב"ח
(ה) תוס' ד"ה (בטיא) אתרוג וכו' וי"ל דהי דלא כ"ל וחיבת דהיהא נמחק : (ג) ד"ה מה וכו' מסתמא כלל דבר שהוא מאלל כו' כדתיקן במסכת שביעית כלל גדול אמרי : (א) בא"ד לענין ביכורים דכיון שאין ביכורים אלא : (ד) ד"ה לא וכו' פי' בקובטרים לענין הרבועה :

האישה נקנית

פרק ראשון

קידושין

א א ב מ"י פ"ג ס"ג
חיות הני"ח סג
פשוט מת ט"ט ח"ט
פ"ו לו ט"ו א :

אמאי אילטרך קרא (לקמן דף ת). למימר מכסף מקנתו שאיט
נקנה בחזרת תבואה וכלים דהיינו חליפין חיפוק ליה דחיתקש עבד
עברי לעבדיה דמיה גמריין לקמן (דף יד) דעבד עברי נקנה בכסף
והעבדיה הוקשה לאשה דכתיב אם אחרת יקח לו הקיסה הכתוב
לאחרת כדילפי' מה אחרת בשטר

לא מקניא נפשה מניינא דסיפא (למעוטי מאי)
למעוטי חליצה סד"א תיתי בק"ו מיבמה
*מה יבמה שאינה יוצאה בגם יוצאה
בחליצה זו שיוצאה בגם אינו דין שיוצאה
בחליצה קמ"ל ואימא ה"ג אמר קרא ^{ספרדיבנים} ספרדיבנים
כריתות *ספר בורחה ואין דבר אחר בורחה :
בכסף : מג"ל ותו הא דתנן **האב ובאי בבתו
בקדושה בכסף בכסף בשטר ובבואה מגלן
דמיקניא בכסף ובכסף דאבחה הוא אמר רב
יהודה אמר רב דאמר קרא ^{ספרדיבנים} ויוצאה חנם
אין כסף אין כסף לארון זה אבל יש כסף
לארון אחר ובמאן ניהו אב ואימא לדידה
*הכי השתא אביה מקבל קדושה דכתיב
*את בתי נתתי לאיש הזה ואידי שקלהיבנים
כספא ואימא ה"מ קמנה דלית לה יד לקבל
קדושין אבל נערה דאית לה יד לקבל
קדושין תקדיש אידי נפשה ותשקול כספא
אמר קרא ^{בבבב} ובעוריה בית אביה כל שבח
נעוריים לאביה ולא הא דאמר רב הונא אמר
רב *מנין שמעשה הבת לאב שנאמר ^{ספרדיבנים} ובי
ימבור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה
ידיה לרבה יאף בת נמי מעשה ידיה לאביה
תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא
בהפרת נדרים הוא דכתיב ה"ג בהפרת
נדרים הוא דכתיב *וכ"ת גילף מינה *ממונא
מאיסורא לא ילפינן וכי תימא גילף מקנסא
ממונא מקנסא לא ילפינן וכ"ת גילף
מבושת ופגם שאני בושת ופגם דאבחה
שייך בגוייהו אלא מסתברא דכי קא ממעט
יציאה

ו"ל דכיון קנינן גמריין מהקישא
ולא מיטעו קנינן דכה"ג אמרינן
בפרק כל הבשר (סו"ל דף ק"ו) תלמי
קראי כתיבי דגם חד לאפוקי
מטטר וחד למטעו ממעילה וחד
מטומאה וזב"ב ב"ש (זכחים דף מה).
יליף טטר חילול מטומאה וז"כ
אמאי לריבי תרי קראי חד לטטר וחד
לטומאה *אלא לאו משום דלא נאמר
גזירה שיה דחילול להקל אלא
להחמיר : ואין דבר אחר בורחה .
וא"ת תהא חמה העבדיה יוצאה
בחליצה מק"ו דיבמה מהאי ק"ו
גופה ואין לומר אשה טוביה דמה
לאשה שכן אינה יוצאה בכסף תאמר
בחמה וי"ל דה"ל ספחה כענינת
טוביה דיוצאה בכסף ואין יוצאה
בחליצה וא"ת היא גופא טיית בהאי
ק"ו דסיפוק בחליצה וי"ל דלכ"ה
למיפך מה ליבמה שיוצאת במיתת
היבם ולכן יוצאת בחליצה תאמר
בספחה כענינת שכן אינה יוצאה
במיתת ארון לכן לרבה יוצאה בחליצה
וא"ת ח"כ היכי ניוח ספחה כענינת
טוביה איכא למיפך מה לספחה
כענינת שכן אינה יוצאה במיתת ארון
(ה) תאמר בחמה העבדיה וי"ל
דנעשה יוכיח מאלה ומספחה כענינת
דכי פרכת מה לספחה כענינת שכן
אינה יוצאה במיתת ארון אשה טוביה
שיוצאת במיתת הבעל ואינה יוצאה
בחליצה מה לאשה שכן אינה יוצאה
בכסף ספחה כענינת טוביה :

תורה אור ולא ליבמה : בכסף מנגל . הכא שיקר
ולעיל (דף ג) חב גררר נקיקו ליה
לחזרו לישון קנין דמחתי : ופאי
בכחו . שהכסף יהיה שלו והוא מקבל
השטר והוא מוכרה לביאה על כרחיה
לשם קידושין בעודה נערה : מנגל .
הך תרתי דמקניא בכסף כדקמתי
מחתי ומנגל ויבמה וזכאי בו כדקמתי
התם : ויבמה חנם . גבי חמה
העבדיה היוצאת מרשות ארון בסמימי
נערוות ומאי למיכתב ויבמה חנם ולא
בעי אין כסף אלא למירש ביה אין
כסף לארון זה שיוצאה ממנו אבל יש
כסף לארון אחר כשיוצאה ממנו :
ואימא לדידה . הוי האי כסף דהא לא
כתיב אין לו כסף דתיפוק מינה אין
כסף לארון זה כ"ל אלא הכי דוק
מינה אין כסף ביציאה זו אבל יש
כסף ביציאה אחרת ולעולם לדידה :
ואידי משקול כספא . בחמיה אפשר
שעל חנם זיכרו הכתוב בקבלת
קדושה : ואימא ס"מ . דכי ליה
לקבל בקטנה שאין לה יד ללאו בת
דעה היא ופאי דקרא דמויא סס
רע בעברה כתיב דכתיב (דברים
כג) ונתנו לאבי הגערה לעולם דקדשה
ניהיה בקטנותה : אבל נערה דאית
לס יד . משהיבמה שתי נערוות גדולה
לכל דבר לכל עונשין ולמזון שמקחה
מקח וממכרה ממכר תיהי תקדיש
נפשה כ"ו : בנעוריה בית אביה .
הכי דריש לה כל זמן שבנעוריה היא
של אביה דכל שבח הבא לה לאביה
הוא : לאמה . קרא יתירא הוא ודריש
ליה ביהו הרי היא לו כאלמה ובבתו
נערה אשמעי' דאי בקטנה לא

תוס' ר"י הוקן

לא מקניא נפשה. הלכך
אע"פ שהיא רוצה
להתקיים בפחות פשוה
פרוטה אין הקדושין
כלים והפקיעו תורת
הליפין בקדושה אשה :
הסיפא דתי וקנה
את עצמה בשני
דברים : ואין דבר אחר
כורחה . על ידי מעשה
הבעל או שהיא עושה
לבעל אבל מיהו מן
האשה מקניו לה : והא
דתנן . בביתוב פיק
נערה ויוצאה חנם . באמת
העבדיה היוצאת מרשות
ארון בסמימי כתיב .
וקא דייק אין כסף לארון
ביציאה של זו אבל יש
כסף לארון אחר
ביציאתה ומאי ניהו אב
שיש לו קדושי בתו :
ואימא לרדה . ודרוש
הכי אין כסף ביציאה זו
אבל יש כסף ביציאה
אחרת וליתיה ידירה :
ה"מ ספחה . ואע"פ דקרא
אידי בעורה דכתיב ואם
לאו בת מקלה היא ס"מ
מכתובי נתיב כתר קאמר
שקדשה כשהיא קטנה
ובשבת לרין היא נערה :
ואלא סיפא דתקופתא
הוא : מבושת ופגם .
דמונא הוא : שיש
בגוייהו שיש לו
חלק בביב ומשום הכי
חוי דיליה :

האב זכאי בבתו וכו' . מפרש
בירושלמי שיש לו זכות
בציאה שנותנין לו שטר לקדש בציאה : וא"ת
הא ע"כ לא אילטרך קרא אלא לומר שכן לאב דהא דמקדשה
בכסף גמר קימה קימה מערה עפרון וי"ל דמ"מ מיתורא לא נאמר
שכן של אב אלא חזן משמעות דקרא דלקמן במקדשה אמרי' דהי
תרי קראי לריבי : ואימא ה"מ קטנה . אע"ג דקרא איירי
בעברה דכתיב (דברים כג) וסקלוה ועוד דמולת סס רע על
הקטנה פטור מ"מ י"ל דה"ק את בתי נחתי לאיש הזה כשהיה
קטנה ועתה היא גדולה וא"ת הא לקטנה לא אילטרך קרא דהשתא
זבוגי מוזנין לה כסף קידושין מביעיל דכה"ג אמרי' גבי מעשה
ידיה זיבה נערה שנתפתחה (כתובות דף מה) וי"ל דלא דמי דגבי
מעשה ידיה נוחל כי כשמרה מוכר מעשה ידיה למלחכה היינו
מכריח אבל קידושין לא שייכא בכמר אע"פ שיכול ליעדה היינו
בכסף שנמכרה אבל בקדושה מושג לא מליטו שום זכות לאב וא"ת
הא אמרינן בפרק נערה (ס) שמעשה הבת לאב מדוכי ליה
רחמנא למימסרה לחופה אע"פ שמעלה ממלחכה ופירש התם
בקוטמם דוכי ליה רחמנא מדכתיב את בתי נחתי לאיש דמשמע
כל נחיתות אפילו מסירה לחופה ומאי ראיא אימא ה"מ קטנה אבל נערה לא כדאמר הכא וי"ל דהאי קרא את בתי נחתי ע"כ איירי בעברה
כדפרישית ונהי דלענין קידושין מכל לפרש את בתי נחתי כשהיה קטנה החופה ח"ל לפרש אלא בעברה לה בקטנותה ח"כ היתה
נשואה כשיצאה ודינה בתקן ולא בסקילה דעל זנות של קטנות ולא מיחיבה : וריי ימאח יליף מבושת ופגם . תימה היא דכתיב למימר
גילף קידושין מבושת ופגם הא בזאת ופגם גופה לא ידעין שכן לאב אלא מקידושין דאמר בסוף חלו נערוות (כתובות דף ק"ו) דאי בעי
מסר לה למנוול ומוכה שחין וכ"ת דג"מ מיהא דאי בעי מסר לה כשהיה קטנה והיה עומד לה בזאת זה אף בערוות ח"כ גם כשהיא בוגרת יחא
בזאת ופגם של אב מהאי טעמא וי"ל דלא דמי בוגרת לנערוות דנהי דלא ילפינן מהפרת נדרים כולה מלחא לענין הא ילפינן שלא ימאוך כח
האב אלא ימי נערוות כי היתא דלקמן ומה סימנין שאין מויליחן מרשות אב מויליחן מרשות ארון בנרות שמויליחן כ"ו ומנא לן הא דבגרות
מויליחן מרשות אב לקדושין ולכל דבר אי לאו דילפינן מהפרת נדרים מיהו לא פהירא כיון דבעמא תליא מלחא דאי בעי מסר לה בקטנות
קך שייך דבר זה לבגרות כמו לנערה לכן כ"ל לעיל ואימא ה"מ קטנה קטנה שייך לעשות אחת ק"ו דהשתא אביה מקבל קדושה
איהי משקול כספא כיון שאין לה כלל יד לקדש עלמה אבל נערה דלית לה יד אידי תקדיש נפשה ותשקול כספא פירוש כיון דיש
לה יד לקדש עלמה יהי קדושין שלה אבל אחת הוא שגם כשהיא נערה אביה יכול לקדשה וכלל קדושה אחי יהי הקדושין ק"ו
והשתא נוחל קושיא דלעיל דקרא איירי כשקדשה אביה והתם יליף בזאת ופגם מקידושין שע"י אביה שהם של אביה והכא ה"ק וכי
תימא גילף מבושת ופגם קידושין שע"י עלמה שיהא של אביה מבושת ופגם כי ודאי מקדושי אביה ליכא למילפיניהו שאלו על ידה לגמרי הם
אבל מחילה הוא יליף בזאת ופגם שאיטו על ידה מקדושי אביה וזתה הכי איכא למילף מה שהא על ידה ממה שאיטו על יד אביה :

אילטרך השתא זבוגי מוזנין לה מעשה ידיה מביעיל : סיפוק ליה
מבנעוריים . אי מיניה הוי מלי למילף אלא על כרחך מדלח יליף
מהתם שמענין מינה לא לשבח נעוריים תתיא דלגופיה אילטרך גבי
נדרים דקאי עליהו : וכי סימא גילף . ממון מנדרים ממונא מאיסורא
כ"ו : וכי סימא גילף . כסף קדושה מכסף קטנה שאונס ופתוי
לאביה חמשים כסף : ממונא מקנסא לא ילפינן . שהקנס כולו חזות
ומחזות לא גמרינן ואכתי קדושה מגלן דלאביה הוי : מבושת ופגם .
דקימא לן בכתובות (דף מ) שהמלמס נתון בזאת ופגם לאב והבא
לאו קנסא ניערו : דאבוס שייך בגוייהו . שיש לו דין חלק בהן
שיש בידו לביישה ולפוגמה בשביל ממון שיחטו לו דאי בעי מסר
לה למנוול ומוכה שחין דהויא לה בזאת ופגם ואנס זה שצא עליה
מחסר ממון זה שיוצאה ולא יקפלו עליה ובענין : אלא . לעולם הקרא
קמא דאין כסף לארון זה נפקא ודקישא לך ואימא לדידה מסתברא
דלאביה דכי קממעט יציאת אירוסין מדין יציאת חמה העבדיה
זכא לומר כהן אין כסף אבל ביציאת אירוסין יש כסף :

אילטרך השתא זבוגי מוזנין לה מעשה ידיה מביעיל : סיפוק ליה
מבנעוריים . אי מיניה הוי מלי למילף אלא על כרחך מדלח יליף
מהתם שמענין מינה לא לשבח נעוריים תתיא דלגופיה אילטרך גבי
נדרים דקאי עליהו : וכי סימא גילף . ממון מנדרים ממונא מאיסורא
כ"ו : וכי סימא גילף . כסף קדושה מכסף קטנה שאונס ופתוי
לאביה חמשים כסף : ממונא מקנסא לא ילפינן . שהקנס כולו חזות
ומחזות לא גמרינן ואכתי קדושה מגלן דלאביה הוי : מבושת ופגם .
דקימא לן בכתובות (דף מ) שהמלמס נתון בזאת ופגם לאב והבא
לאו קנסא ניערו : דאבוס שייך בגוייהו . שיש לו דין חלק בהן
שיש בידו לביישה ולפוגמה בשביל ממון שיחטו לו דאי בעי מסר
לה למנוול ומוכה שחין דהויא לה בזאת ופגם ואנס זה שצא עליה
מחסר ממון זה שיוצאה ולא יקפלו עליה ובענין : אלא . לעולם הקרא
קמא דאין כסף לארון זה נפקא ודקישא לך ואימא לדידה מסתברא
דלאביה דכי קממעט יציאת אירוסין מדין יציאת חמה העבדיה
זכא לומר כהן אין כסף אבל ביציאת אירוסין יש כסף :

כ"ל מ"ז [וכ"ה גר"ש]

[לקמן יד.]

[לקמן ה. יד. סוכה כד:]
ספרי פרשה כי תבא געין
כא דף פג.
כתובות מ"ו דף פה:
[לקמן י.] חוספא דסוקס
פ"ב

[כתובות יחא טיבת
הכי]

כתובות מ: מ"ו מ"ז

ג' שם * [כתובות ימ"ז]

הגרות הב"ח
(ה) תוס' ד"ה ואין וכו'
תאמר בחמה העבדיה .
כ"ב ע"ל דף ע"ו סוף
פ"א

לא מקנה את עצמה בפחות משהו פרוטה¹³. המנין שבסוף (המשנה בא) למעט חליצה. הייתי חושב לומר שנלמד את זה בקל וחומר מיבמה, כמו שיבמה לא יוצאת בגט [שנאמר "לה" ולא ליבמה¹⁴, ועכ"ז] יוצאת בחליצה, זו שיוצאת בגט, כל שכן שתצא בחליצה, ולכן לומדים [שלא]. ואולי כן [שלמד את הקל וחומר]. נאמר בפסוק "ספר כריתות" ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה¹⁵.

בכסף. מאיפה לומדים [שנקנית בכסף. כאן עיקר הדרשה, ומה שכתוב בדף ב היא מובא דרך אגב להסביר לשון "קנין" שבמשנה]. ועוד זה שלמדנו במשנה: האב זוכה בקדושה בתו, הן בכסף¹⁵ הן בשטר והן

¹³ ע"י לקמן יא ע"ב הערה 124 שהבאנו עוד בענין, וכן דף ז ע"א הערה 56. ע"י רשב"א (שבועות דף לט ע"ב): כל כלי כיון שהוא ראוי למלאכתו חשוב הוא כפרוטה ויתר מפרוטה ויובשין עליו הדינין, ואפשר דאפי' לענין קדושתו כן וכמו שקונין בכלי (ב"מ מ"ז ע"א) אף על פי שאין בו שוה פרוטה ואפשר דקנין משום כסף הוא, ואם תמצא לומר דקנין לאו משום כסף הוא וכן שאין אשה מתקדשת בכלי שאין בו שוה פרוטה הכא שאני שהוציאן הכתוב למה שהן.

וטען הגר"פ (אהל חייא הנ"ל): ונראה בדעת הרשב"א דס"ל דהא שאמרין דבגנאי הוא לה לא מקניא נפשה, כ"ז הוא בחליפין, אבל בכסף אף דגנאי הוא לה מ"מ מקדשה, ומשום הכי נסתפק הרשב"א ד"ל דכלי מקרי כסף ומקדשים בו את האשה.

וע"י ר"ן לעיל ג ע"א הערה 12, וע"י ר"ן (קידושין א ע"א בדפי הר"ף): לא מיקניא נפשה, דגנאי הוא לה הלכך בטל הוא תורת חליפין מקידושין ואף על פי שקדשה בכלי שיש בו שוה פרוטה אי יחייב לה בתורת חליפין לא מיקניא עד דחייב לה הכלי לשום כסף. וע"י הגר"ש ששואל שדברי הר"ן סותרים זה את זה.

{כהמשך של אב"מ לעיל ג ע"א הערה 12} ולענ"ד אין בדברי הט"ז השגה דודאי גם באשה שייך שיוי וכמבואר מדברי הרא"ש ספ"ק דמציעא (ס' מ"ח) ושם כתב להוכיח דמוחל שטר אינו צריך לשלם כל שיוי השטר אלא דמים שנתן, מהא שאמרו פ' האיש מקדש (דף מ"ח) במקדש בשט"ח דאחרים דאשה לא סמכה דעתה וסברא שביק דידי ומחיל לאחריו והא יצטרך לשלם אע"כ שאינו משלם אלא דמים שנתן וקידושי אשה אינו אלא פרוטה וע"ש, ומבואר דקידושי אשה נמי שיוי הוא ומש"ה קידושי כסף נמי בתורת שיוי הוא ואם מקדשה בפרוטה הוי כל דמי שיוי הקידושין ואם מקדשה במנה ונתן לה דינר או פרוטה נמי צריך שיהי' הדינר או הפרוטה בתורת תחילת פרעון שיוי הקידושין ונתן לה א"כ מנה חסר דינר או חסר פרוטה וכמו בשדה והכל בתורת תחלת פרעון ובתורת שיוי ולא לשום קנין.

ולפ"ז יתבאר דברי תו' ר"ד דאיפה דמקדשה בחליפין שר"פ והוי האשה תמורת החליפין ה"ל חליפין משום לתא דכסף שבו ונקנית בתורת שיוי אבל חליפין שהוא לקנין שמכור לו שדה במנה ואינו נתון המנה רק שנותן הסודר לקנין דבזה אין הסודר בתורת שיוי דהא המכר ה"ו בעד מנה ואינו מנכה מן המנה מה ששוה הסודר ואין הסודר אלא לקנין וא"כ אין בו משום לתא דכסף דהא כסף אינו קונה אלא כשנותנו לפרעון או לתחלת פרעון וכמו שאמרנו גבי התקדשי ל"י במנה ונתן לה דינר דמקדשת וישלים (לקמן ח ע"א) דהוי הדינר לתחילת פרעון אבל בסודר שנותן לקנין והמנה שקצב מתחייב ליתן ואינו מנכה הסודר א"כ אינו אלא לקנין וכל שהוא לקנין אין בו תורת כסף דהא כסף לא מהני אלא לפרעון או לתחלת פרעון וזה הוא ההבדל שבין כסף לחליפין דכסף אינו לקנין וחליפין הוא לקנין ובכסף כשהוא לתחלת פרעון הוא נכנס בכלל שיווי המקח וסודר אינו בכלל שיווי המקח אלא דמי המקח הוא בשלימות כאשר קצוב ביניהם והחליפין הוא לקנין ומש"ה כשמקדשה בסודר שר"פ אף על גב שאומר בתורת חליפין יש בו נמי משום לתא דכסף כיון דאינו נתון רק הסודר בעד שיווי הקידושין ה"ל כסף ולשיווי הקידושין וכן אם מקדשה במנה ונתן לה סודר שר"פ לתחלת פרעון משלים המנה חסר שר"פ אז מהני ג"כ משום לתא דכסף, אבל אם מקדשה במנה ונתן לה סודר ושיתחייב המנה בשלימות כן אינו אלא חליפין ולא מהני בתורת כסף כיון דאינו לתחלת פרעון ה"ל לקנין וכסף לא מהני לקנין ולא משום תורת חליפין ובכלי תורת חליפין לא מהני אלא בשדה ולא בקידושי אשה כיון דבפחות משו"פ לית' ה"ה בשו"פ ותורת כסף לא מהני לקנין וזה נכון היטב בביאור תוס' ר"ד וד"ק היטב.

וע"י הגר"ט (הובא באהל חייא) שישנם בחליפין ב' גוונים, דאיכא חליפין דקנין סודר, ואיכא חליפין דשוה בשוה (ע"י רש"י ב"מ מז ע"א תוס' שם), ובחליפין שוה בשוה הוי מטעם כסף, וזוהו דקשיא ליה לתוס' ר"ד. והקשה הגר"פ ע"י תוס' ב"מ (מו ע"ד ה"ה ולרב נחמן) דאיפה דהחפץ שוה כפליים מהסודר לא מקרי שוה בשוה, וביאור דבריהם, דאף דאינו מקבל ממון אחר מ"מ לא הוה חליפי שוה בשוה אלא כקנין סודר אמתנה, וה"נ נראה בסודר דשו הפרוה דקידושי אשה, שלא מקרי חליפי שוה בשוה כי אם קנין סודר דהא שוויית האשה ותאמי שאלא שוה רק פרוטה. ע"י רוב"ז לעיל הערה 12.

¹⁴ רש"י, ע"י לקמן יד ע"א. אין זה מסקנא דשם, אלא דממעטינו מהנגעל דנעל אין מידי אחרינא לא וצ"ע (רע"א).

¹⁵ ע"י ב"ש ס"י לז סק"א, הובא לקמן י ע"א הערה 108. וע"י לקמן הערה 18.

בביאה¹⁶. מאיפה למדנו שנקנית בכסף, והכסף של אביה. אמר רב יהודה אמר רב: נאמר בפסוק "ויצא חינם אין כסף" [גבי אמה העבריה היוצאת מרשות אדון בסימני נערו ואין צורך לכתוב "אין כסף" ומה לומדים ש] אין כסף לאדון זה [שיוצאה ממנו] אבל יש כסף לאדון אחר [כשיוצאה ממנו, ודורשים], מיהו. האב. ואולי [הכסף קידושין] שלה. עכשיו¹⁷ אביה מקבל את כסף קידושיה, שנאמר "את בתי נתתי לאיש הזה" [ולמה] שהכסף יהיה שלה [וכי על חינם זיכרה הכתוב בקבלת קדושיה]¹⁷. ואולי זה [הפסוק] רק בקטנה שאין לה יד [פי' שאינה בת דעה היא] לקבל קידושין, אבל נערה [פי' משהביאה ב' שערות אחרי גיל י"ב], שיש לה יד לקבל קידושין [פי' והיא גדולה לכל דבר לכל עונשין ולממון שמקחה מקח וממכרה ממכר], שתקדש היא עצמה ותקבל היא את הכסף. [לכן] נאמר בפסוק "בנעוריה בית אביה" כל שבה [מזמן] נעורים של אביה.

אבל זה שאמר רב הונא אמר רב, מהיכן יודעים שמעשה ידי הבת הם של אביה, שנאמר "וכי ימכור אית את בתו לאמה" [והרי כל הפסוק מיותר וממנו דורשים שבתו הרי היא לו כאמה וצ"ל שזה בתו נערה, שהרי אם היא קטנה לא צריך פסוק, שהרי הוא יכול למכור אותה כל שכן שמעשה ידיה שלן, וכמו מעשה ידי אמה עבריה של אדון שלה, כך מעשה ידיה של הבת של אביה¹⁸. ושנלמד מ"בנעוריה בית אביה". אלא אותו הפסוק מדבר בהפרת נדרים. [ואולי הפסוק הזה של "בנעוריה"] גם כן מדבר בהפרת נדרים. [ועוד] שנלמד ממנו [פי' מזה שהוא מפיר נדריה לומדים שהוא זוכה במציאתה]. לא לומדים דיני כספים מדיני איסור. ואולי נלמד מקנס [של אונס ומפתה]. לא לומדים דיני כספים מדיני קנסות [שהרי כל קנס כולו חידוש, ומחידוש לא לומדים]. ואולי נלמד מבושת ופגם [שהמאנס נותן בושת ופגם לאב, וחיוכים אלה אינם קנסות]. בושת ופגם שונה, שאביה שייך¹⁹ בהם [שיש לו דין חלק בהן שיש בידו לביישה ולפוגמה בשביל ממון שיתנו לו, שאם הוא רוצה, יכול למסור אותה למנוול ומוכה שחין דהויא לה בושת ופגם. ואנס זה שבא עליה, מחסר ממון זה, שזילולה ולא יקפצו עליה תובעין]. אלא מובן שכאשר ממעטים

¹⁶ מפרש בירושלמי שיש לו זכות בביאה שנותנין לו שכר לקדש בביאה (תוס'). וע"י בירוש' כתובות פ"ד, וז"ל: ניהא בכסף ובשטר האב זכאי, בביאה, תיפתר שאמר לו לכשתקנה לי בתך בביאה יהי' לך כסף זה, ע"כ. ומדויק לשון הירוש', היינו שמתחייב לו מה שקצץ, דאילו הי' רק השליח שלה בע"כ או יד שלה, ממילא לא הי' בעלים לקצוץ כסף בעד זה ואין הקציצה מחייבת, ורק משום דזכאי בבתו ולמסרה לביאה ויש לו זכות ע"ז ומש"ה הוא בעלים לקצוץ כסף והקציצה מחייבת (הגר"ש רזובסקי).

¹⁷ רש"י. כתב הריטב"א וז"ל: פי', כיון דזכתה לו תורה שרשאי לקדשה בע"כ ושלא מדעתה, איהו חשיב מקנה ובע"ד וכמומנה היא חשובה בענין זה, וכיון דאיהו הוי מקנה, לא סגי שלא ליהוי כספא דיליה, דאי איהי שקלא כספא איהי חשיבא בע"ד ואין האב אלא כשליח, וא"כ האיך אפשר לו לקדשה בע"כ.

¹⁸ ע"י שר"ע (אה"ע ס' לז ס"א): האב מקדש את בתו שלא לדעתה, כל זמן שהיא קטנה. וכן כשהיא נערה, רשותה בידו וקידושיה לאביה. וכן הוא זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובכתובתה, אם נתאלמנה, או נתגרשה מן האירוסין, הוא זכאי בכל עד שתבגר. לפיכך מקבל האב קידושי בתו מיום שתלד עד שתבגר, ואפילו היתה חרשת או שוטה וקדשה האב, והי' היא אשת איש גמורה. ואם היתה בת שלש שנים ויום אחד, מתקדשת בביאה מדעת אביה.

וע"י ח"מ סק"א: אם נתנו לה מתנה יש להסתפק אם דומה לכסף קידושין או דוקא קידושין לאביה משום שאם הוא רוצה מסר לה למנוול אבל כל שזיכו לה אחרים מתנה אין לאביה כלום ולא דמי למציאה מידי דהוי אאשה שג"כ במתנה הקרן לעצמה רק שהבעל אוכל פירות כמ"ש הרא"ש פ"ק דקדושין בשם הירושלמי ואף על פי שמציאת האשה לבעלה.

וע"י ב"ש: משמע קידושיה לאביה כל מה שמקדש אותה אף על גב שיכול לקדשה בפרוטה והמתור הוי מתנה מ"מ זוכה אביה יש למילף מזה מי שנותן מתנה לבתולה זוכה אביה וכן משמע בתוס' (כתובות דף מ"ו ע"ב) שכתב אין למילף מציאה דשייך לאביה מן כסף קידושין משום מציאה מטריח את עצמה להגביה א"כ מתנה שפיר יש למילף.

וע"י אבנ"מ שם: עיין בח"מ ובב"ש שנסתפקו אם האב זוכה במתנתה כמו שזוכה בכסף קדושין ובספרי קצה"ח סימן ע"ד כתבנו להביא ראי' דאב זוכה במתנת בתו הנערה מהא דכ' בש"ע א"ח (ס' שס"ו ס"ט) שאין מזכה עירוב ע"י בנו ובתו הסמוכים על שולחנו אפי' הן גדולים ולא ע"י בתו אפי' אינה סמוכה על שולחנו כל זמן שלא בגרה, ואי נימא דאינו זוכה במתנת בתו הנערה א"כ אמאי אינו מזכה ע"י בתו הנערה כשאינה סמוכה על שולחנו כיון דלענין מתנה הרי היא כאחרת ואין ידה כיד האב לענין מתנה. ובס' קע"ו שם כתבנו בשם הרשב"א (ש"ת ח"ג ס' קמג) דאין האב זוכה במתנת בתו: הבת מעשה ידיה לאביה ומעשה ידי אשתו לבעלה אין מציאתם להם מן הדין אלא מן התקנה בת משום איבה ועשה כדי שלא תברח משל בעלה ותאמר מציאה מצאתי ומתנה שנתנו לה אחרים הרי היא לעצמה ולא לאב ולא לבעל כדאייתא בגמרא בהדיא אלא בעל אוכל פירות בנכסי מלוג עכ"ל ומבואר להדיא דמתנה שנתנו לה אחרים אינו לאב.

יצאיה הדומה לו [שבאמת לומדים מהפסוק הראשון דאין כסף לאדון זה ואם קשה שזה שלה הכסף, איננו כן, שהרי כמו שאין כסף לאדון כשהיא יוצאת מרשותו, כך יש כסף לאביה, כשהיא יוצאת מרשותו]¹⁹. והרי היציאה הזו [אירוסין] אינו דומה ליציאה הזו [לאמה עבריה, אם כן אין לומדים א' מהשני], ששם היא יוצאת מרשות האדון לגמרי, והרי כאן [באירוסין] היא עוד חסרה מסירה לחופה. עכ"ז בענין הפרת נדרים היא יוצאת מרשותו [שהרי אביה לא יכול להפר נדריה לבדן], שלמדנו במשנה: נערה המאורסה אביה ובעלה [יחד] מפריין נדריה.

והאם "ויצא חנם" מלמד את זה, והרי צריכים את זה למה שלמדנו: "ויצא חנם", אלו ימי הבגרות. "אין כסף", אלו ימי הנערות. אמר רבינא, אם כן שהפסוק היה צריך לומר "אין [ללא אות י'] כסף", מהו "אין כסף". אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר, ומיהו, האב.

ומהיכן יודעים שדורשים כך [התוספת י' במילת "אין"], שלמדנו וזרע אין לה" [בת כהן שהתחתנה עם ישראל אסורה לאכול בתרומה, אבל אם הוא מת, ואין לה ילדים מותר לה לאכול בתרומה] אין לי אלא ילדיה, מאיפה לומדים נכדיה. מלמד הנאמר "זרע אין לה", עיין עליה²⁰. ואין לי אלא זרע כשר, מאיפה יודעים זרע פסול [כגון ממזר]²¹. מלמד הפסוק, "זרע אין לה" עיין עליה. והרי למדנו את זה מ"זרע זרעה" [פי' נכדיה]. נכדיה לא צריך פסוק, שהרי בני בנים הם כבנים, כשצריכים פסוק הוא לענין זרע פסול.

והרי התנא עצמו, מאיפה יודעים [שדורשים אין ללא י', וכל מקום שכתוב עם י' היא ריבוי שבא ללמד]. אמרו נאמר "מֵאֵן בלעם" [פי' אין דעתו ללכת אתנו], ו"מֵאֵן יבמי", שלא כתוב בו י' והכא נכתב בו י', ש"מ שהוא בא לדרשה.

¹⁹ רש"י. ו"א שפי' שניהם בזמן הנערות (ר"ת בתוס' ד"ה יציאה).

²⁰ כן הוא גרסת רש"י.

²¹ רש"י. וקשה שהרי הנבעלת לפסול לה היא נפסלת מן הכהונה ולא אוכלת אפילו ללא ילד, אלא צ"ל שאם זרע זרעה הוא ממזר (תוס'). והקשה הג"ר אלחנן ואסרמן, הא משכחת לה בעיברה מאמבטי, דהיא לא נפסלה שהרי לא היה ביאת איסור אבל זרע פסול הוא (שיעורי הגרש"ר).

ועי' ט"ז (יורה דעה סימן קצ"ה ס"ק ז): אשה נדה יכולה לשכב אסדיני בעלה ואמאי אינה חוששת פן תתעבר בנדונה משכבת זרע של בעלה ויהא הולד בן הנדה והשיב כיון דאין כאן ביאת איסור הולד כשר לגמרי אפילו תתעבר משכבת זרע של אחר כי הלא בן סירא כשר היה אלא דמשכבת זרע של אחר קפדין אהבננה וגזירה שמא ישא אחותו מאביו. ועי' ח"מ (אה"ע ס' א סק"ח): יש להסתפק אשה שנתעברה באמבטי אם קיים האב פ"ו ואם מקרי בנו לכל דבר ובלקוטי מהר"ל נמצא שבן סירא היה בנו של ירמיה שרחץ באמבטי וכו'. ועי' משנה למלך (אישות פט"ו ה"ד): ואין ספק שלא נאסרה לבעלה משום דאין כאן ביאת איסור וכו', ועי' ב"ש (אה"ע ס' א סק"ח): הוי בנו לכל דבר שהרי חששו שמא ישא אחותו מאביו. וליישב דברי התוס' חידש הגרש"ר ד"ל דכיון דהכא הוי באים לרבות זרע פסול, ובעיברה באמבטי אינו פסול, דאפילו אם נתעברה מפסול מ"מ כיון שאינו מתייחס אחריו אינו פסול בפסול אביו, ומה שאינו מתייחס אחר אביו לא משוי ליה פסול אף אם הוי זה.

אמנם הגר"ש אלישיב טען: ונראה דאין לדקדק כן מהתוס' דהנה בלא"ה משכחת לה זרעה פסול [בלא שנפסלה איה] כשזרעה היה פצ"ד וכמש"כ המהרש"ל כאן, והתוספות מיאנו להעמיד בכה"ג משום דמתנן במסכת ביבמות איירי להדיא בממזר וכמש"כ המהרש"ל כאן, ועד"ז צ"ל ג"כ דהתוס' רצו להעמיד בציור הרגיל, ו"א להוכיח מהתוס' דבעיברה באמבטי לא יתייחס הוולד אחר האב.

עי' אג"מ (אה"ע ס' ח"א סי י'): אשה שהלכה להרופא וזרק ברחמה זרע של איש אחר שלא ברשות בעלה ונשאל מהבעל אם מותרת לו ואין הוא דין הולד. הנה ברור שבלא ביאת איש לא נאסרה אשה לבעלה ואיסור סוטה לבעלה הוא רק מצד איסור הביאה ולא מצד הזרע של איש אחר שיש במעיה דאם בעלה איש אחר אף בביאה שלא יצא זרע ואף בשלטי כדרכה נאסרה על בעלה מדין סוטה ואם לא זרע לגופה שלא מביאה כאמבטי שנזכר בגמ' שלא נעשה איסור זנות לא נאסרה על בעלה, וכן הולד הוא כשר שבם ממזרות הוא רק כשהיה ע"י ביאה. ואף שהיה זרע של אחד מקרוביה כגון מאביה וחמיה ואחיה, אך אם ידוע של איזה אדם הוא אם הוא משל יהודי יהיה הולד אסור לינשא לזרע של אותו אדם כדאיתא בט"ז שם ובב"ש שם אבל כיון שלא ידוע יהיה מותר בכל הנשים משום דאזלינן בתר רובא נשים שמתורתו לו. אבל האמת שאין לחוש שהזרע היה משל יהודי כיון שהרוב הם משל נכרים, דלבד שהערים שלנו וכל המדינה הם רוב נכרים, הו אלו המוציאים זרע שלהם לדבר זה ודאי רוב נכרים. ומה שאמר הרופא שהוא משל יהודי אינו נאמן שאמר זה משום שחשב שזה יותר טוב לפניה שהיא יהודית. ולכן ליכא שום חשש איסור לה בהאשה לבעלה ולא בהולד לקהל.

עי' מהרש"ם ח"ג ס' רסח: מה ששאל אם מותר שיעשה הרופא הקילוה לרחם האשה בימי נדתי, אין בזה קפידא ומ"מ אין דעתי לעשות כן מעשה רק בימי טהרתה. וגם בזה לא התרתי רק בשהה כבר עשר שנים ולא ילדה ויבא לידי גירושין והתירה התורה למחוק שמו בשביל השלום.

וצריכים לכתוב גם שכסף קידושין שלה הם של אביה, וגם צריכים לכתוב שמעשה ידיה הם של אביה [כמו שלומדים לעיל (ג ע"ב)] "את בתו לאמה", שאם היה כותב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] שקידושה לאביה, הייתי אומר היינו משום שלא טרחה בהם, אבל מעשה ידיה, שהיא טרחה בהם, אולי הם שלה. ואם היינו לומדים מעשה ידיה, שהיא היא ניזונית ממנו [ודעתו על המעשה ידיה שהם שכיחים], אבל קידושין שלה, באים מן העולם [ודעתו של האב לא היה עליהם לזונה בשבילם]²², אולי הם שלה²³. [לכן רואים [שצריכים [לימוד לכל א' וא'].

מה שלמדנו לפני כן: "ויצא חנם" אלו ימי הבגרות, "אין כסף" אלו ימי הנערות. [למה צריכים את שניהם] שיכתוב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] נערות ולא צריכים בגרות. אמר רבה: זה מלמד על זה [מזה שהפסוק לא פירש נערות בפסוק, אלא הוא נלמד מעצמו, שאין לו דבר אחר לתלות יציאתו בו, ולכן הוצרך לכתוב שניהם, שאם היה כתוב א' מהם הייתי אומר שבגרות הוא, ולכן צריכים שניהם שהשני מלמד שהראשון נערות]²⁴, כדוגמת תושב ושכיר²⁵. שלמדנו בכרייתא, "תושב" [זה עבד] שקנוי קנין עולם [פי' נרצע], "שכיר" [זה עבד שרק] קנוי קנין שנים, שיכתוב [בתורה] תושב ולא שכיר, והייתי אומר, אם קנוי קנין עולם לא אוכל [בתרומה, אע"פ שהוא עבד של כהן], קנוי קנין שנים כל שכן [שלא אוכל בתרומה]. אם כן אז הייתי אומר תושב זה [אינו נרצע אלא] קנוי קנין שנים, אבל קנוי קנין עולם אוכל, לכן בא שכיר ומלמד על תשוב, שאע"פ שקנוי קנין עולם אינו אוכל.

אביי אמר לו [לרבא]: איך הם דומים [פי' אין דמיון בין עבדים לאמהות עבריות]. שם [בעבדי כהן] הם ב' גופות, שאפילו כאשר כתב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] תושב נרצע לא יאכל ואחר כך כתב השני, היה השכיר דבר שנלמד מקל וחומר, ודבר שבא מקל וחומר הפסוק טורח וכותב את זה [בפירוש, אע"פ שאינו נצרך, שניתן ללמוד בקל וחומר]. אבל כאן [הכתב] היא גוף אחת, וכאשר היא יוצאת [מרשות אביה] בנערות, איך שיהיה אצלו בגיל הבגרות. אלא אביי אמר: לא צריכים את זה אלא לבוגרת אילונית [שהרי אין לה סימני נערות והפסוק מלמד שימי בגרות מוציאה אותה, פי' כשהיה לה כ' שנה]²⁶, שהייתי אומר שתצא בנערות, ולא בבגרות, לכן לומדים [שרק יוצא בבגרות].

מבד בר רב אשי שאל [על אביי], זה אינו קל וחומר. שהרי סימנים אין מוציאים מרשות אב [שהרי מעשי ידיה עוד של אביה כדלעיל], עכ"ז מוציאים מרשות אדון, בגרות שמוציאה מרשות האב [שהרי במוציא שם רע, וכן באונס, בשניהם נאמר לאבי הנערה ולא הבוגרת], כל שכן שמוציאה מרשות האדון. אלא אמר רב בר רב אשי, לא צריכים את זה אלא לעיקר מכירת אילונית²⁷, שהייתי אומר, שרק אם היא הביאה סימני נערות יש מכירה, ואם לא הביאה סימני נערות אינו מכירה כלל.

²² רש"י. עי' תוס' גיטין מז ע"ב ד"ה ולביתך: אף על גב דמדאורייתא אינו חייב במזונות בתו אלא דאורחא דמילתא הוא שהוא זן אותה (רע"א).

²³ קשה איך אפשר ללמוד מעשי ידיה מכסף קידושה, שהרי באמת האב מקבל את הכסף קידושין, אם כן הכסף קידושין מצד עצמותם הוא שלו, אבל מעשי ידיה למה שאביה יזכה בהם (רע"א).

²⁴ רש"י. ו"א שהיו מעמידים את זה בהנראה יותר היינו בגרות (תוס'), ול"נ שהיו תולים בהכי פחות חידוש.

²⁵ שנאמר (שמות יב מד-מה): וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אתו אז יאכל בו. תושב ושכיר לא יאכל בו.

²⁶ רש"י. הנה ביבמות פליגי רב ושמואל דלרב נעשית גדולה למפרע היינו דכשמלאו לה עשרים שנה ונתברר שהיא איילונית הרי מתברר שהיתה בוגרת למפרע [כשהיתה בת י"ב שנה, ויש סוברין בת י"ב וששה חדשים]. והנה לפי שמואל א"ש הסוגיא כאן, אך לרב יקשה, דהרי בע"כ איירי שמכרה אביה אחר שנת י"ד [דאם קודם, הרי יצאה בשש קודם שנת העשרים], וא"כ נמצא שלא נמכרה כלל, דהרי הוברר שבגרה קודם המכירה, והיכי משכחת לה יציאה באיילונית, ובאמת מרש"י כאן משמע שמבאר הסוגיא לפי שמואל. ויש בזה ב' דרכים בראשונים: דעת הראב"ד דלרב גדולה למפרע אין הכוונה ל"ב שנה [או י"ב וששה חדשים], אלא למפרע היינו משעה שהתחילו אצלה מקצת סימני איילונית, וא"כ שפיר משכחת לה שמכרה אביה אחר שנת י"ד, והיא עדיין קטנה בשעת מכירה, וזה חידוש בדעת רב אך דעת רוב ראשונים דלמפרע היינו י"ב שנה [או י"ב וששה חדשים] (הגרש"א).

²⁷ עיין בהמקנה שהקשה לשמואל דס"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב, א"כ בכל מוכר בתו קטנה ניהוש למיעוטא שמא איילונית היא, ומתוך עפ"י היסוד הידוע שלו [בכתובות] דאחרי דאזלינן בתר רובא לענין איסורים הרי כבר נקבע דינה שהיא קטנה ותו מהני גם לגבי ממון. אמנם על עיקר קושיותיו ל"ל דהכא הרי יש רובא וחזקה (הגרש"א).

האשה נקנית

פרק ראשון

קדושין

ד

עין משפט נר מצוה

יציאה דכוותה קא ממעט . יציאת אירוסין דומיא דליאת אמה קא ממעט מדון אמה ולמימר דיש כסף בה ומה יציאת אמה העבריה אין כסף לארון דנפקא מרשותיה קאמר קרא חף מיעוט דיש כסף דקא דייק ליינאה אירוסין יש כסף למי שילאה הימנו קאמר והיינו אב : **ויא לא דריא** . יציאת אירוסין תורה אור

יציאה דכוותה קא ממעט והא לא דמיא האי יציאה להאי יציאה התם נפקא לה מרשות ארון לגמרי והכא אבתי מוחרא מסירה לחופה בהפרת נדרים מיהא נפקא לה מרשותיה דתנן* **נערה המאורסה אביה ובעלה מפריין נדריה והאי יציאה חנם להבי הוא דאתא הא מבעי ליה לכדתניא דתניא ויציאה חנם אלו ימי בגרות אין כסף באלו ימי נערות אמר רבינא אם כן לימא קרא אן כסף מאי אין כסף אין כסף לארון זה אבל יש כסף לארון אדר ומאן נידו אב וממאי יציאה דרשינן הכי* דתניא **יורע אין לה אין לי אלא ורעה ורע ורעה מנין ת"ל ורע אין לה יעיין לה ואין לי אלא ורע כשר* יורע פסול מנין ת"ל ורע אין לה *יעיין לה והא אפיקתיה לורע ורעה ורע ורעה לא איצטרך קרא *דבני בנין הרי הן בבנים כי איצטרך קרא לורע פסול ותנא גופיה מגליה דדריש הכי אמרי כתיב **מאן בלעם** *ומאן יבמי דריש דלא כתיב בהו יו"ד והכא כתיב ביה יו"ד ש"מ דדרשא הוא דאתא ואיצטרך למכתב קידושיה לאביה ואיצטרך למכתב מעשה ידיה לאביה דאי כתב רחמנא קידושיה לאביה הוה אמינא משום דלא טרחא בהו אבל מעשה ידיה דקא טרחא בהו אימא דידה הוה ואי אשמעינן מעשה ידיה *דקא מתונא מיניה אבל קידושיה דמעלמא קאתי לה אימא דידה הוה צריכא : גופא ויציאה חנם אלו ימי בגרות אין כסף אלו ימי נערות ולכתוב רחמנא נערות ולא בעי בגרות אמר רבה בא זה ולמד על זה מידי דהוה אתושב ושכיר דתניא* **תושב זה קני קני עולם שכיר זה קני קני שנים** יאמר תושב ולא יאמר שכיר ואני אומר קני קני עולם אינו אוכל קני קני שנים לא כ"ש אילו כן הייתי אומר תושב זה קני קני שנים אבל קני קני עולם אוכל בא שכיר ולימד על תושב שאע"פ שקני קני עולם אינו אוכל א"ל אביי מי דמי התם תרי גופי נינהו דכי נמי כתב רחמנא תושב נרצע לא יאכל והדר כתב אידך הוה שכיר מילתא דאתיא בק"ו *ומילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא אלא הבא חד גופא היא כי נפקא לה בנערות בגרות מאי בעיא גביה אלא אמר אביי לא נצרכה אלא לבגר דאילונית סד"א בנערות תיפוק בבגרות לא תיפוק יקב"ל מתקוף לה מר בר רב אשי ולא****

יציאה דכוותה קא ממעט . פי"ר ר"ח יציאת אמה העבריה מארון שהיא עמ געורים חף כאלן נערה מיהו אוביא לא משמע כלל שהוא לר"ך ללמוד דביום נערות מייירי אלא מנלן דכסף דלביה הוה ונראה לפרש יציאה דכוותה כגון ברשות ארון אם היה שם כסף או היה נטון לארון שילאה ממנו כסף כן כאלן שיש כסף ביציאתה מרשות אב דלביה הוה וכן משמע לשון *הקושא : **ורע פסול מנין** . אומר ר"י זרע זרעה פסול קאמר דהא כיון שבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה ולא תחלל עמו בטרומה הילכך ליכא לפרש זרע פסול ממש אלא זרע זרעה : **ורע** זה ולימד על זה . פירוש אי לא כתב אלא חד הוה מוקמי ליה בגרמה יותר דהיינו בגרות וא"ת ולמה לי ויציאה חנם ללמוד על אין כסף הא ע"כ לא הוה מניין לאוקמי אין כסף בבגרות אלא בבגרות דהא מנייה דרשינן לעיל אבל יש כסף לארון אחר ומנו אב אב כן ע"כ האי קרא איירי בנערות דלילו בבגרות אין האב זכאי בקדושין דכיון שבגרה אין לביה רשות בה ואומר ר"ס דאי לאו ויציאה חנם הוה מוקמינן אין כסף ויטורא דיו"ד דאמר רבינא חד לנערות ומד לבגרות ודרשה דאין כסף לארון זה לא הוה דרשינן להכי איצטרך ויציאה חנם : **בגרות** שמוציאה מרשות האב כו' . וא"ת מיתת האב תוכיח שמוציאה מרשות האב ואינה מוציאה מרשות ארון חף אזי אביה ויש לומר דלויכא למתוך מה למיתת האב שכן לא נשתנה הגוף תאמר בבגרות שנתנה הגוף :

יציאה חנם אלו ימי נערות . וא"ת כסף אלו ימי נערות . ליה למנקט אלו ימי נערות והדר ימי בגרות וי"ל משום דאין כסף לר"ך לאוקמיה לימי נערות כדאמר לעיל אבל יש כסף לארון אחר דהיינו ימי נערות דאין האב זכאי בקדושי בכו בגרות :

דריא אחיה סימני נערות לא הוה זבינה זבינא . וא"ת ובקטנות איך נדע שלא הביא סימני נערות דסימני אילונית היינו כשהיא בת עקשים ולא הביאה שערות כדליתא פלק הערל (יבמות דף פ"ג) ואע"פ שיש סימני אילונית שאפשר להכיר בקטנות כגון סימן דקולה עבה ואין שפולי מעיה כששים הא אמרינן (ע"ט) גבי סריס עד שיהא בו כולן ומסתמא הוה הדין באילונית וי"ל דהכי קאמר לא הוה זבינה זבינא ולר"ך הארון להחזיר מעשה והאב יחזיר הכסף וגם אין ש"ך בה דין ייעוד אם יעדה : מעיקרא

ק"ו הוא ומה סימני שאין מוציאין מרשות אב מוציאין מרשות ארון בגרות שמוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות ארון אלא אמר מר בר רב אשי לא נצרכה אלא לעיקר זבינא דאילונית סד"א דאתיא סימני נערות הוה זבינא דאיתא סימני נערות לא הוה זבינא זבינא קב"ל

על זה ואין לנו להקשות וכתוב נרצע בפירוש ולא יכתוב שכיר: **אבל הכא** . דלפקה קרא מרשותיה בנערותה לא משכחת לה אמה ויציאה בבגרות והכי כתב לן קרא מידי דלא הוה לכתוב נערות כדליתא ותו לא : אילונית . אין לי סימני נערות ואשמועינן קרא מוליאהו ימי נערה שנה : שאין מוליין מרשות אב . כדליתא מרשות אב . בגרות מוליאה מרשות אב . דלא אשכחנא דכי ליה קרא אלא נערות דכתיב (דברים כ"ג) לאבזי הנערה : אינו דין כו' . ולקמן פריך הא אמרין מילתא דאתיא בק"ו ערמ וכתב לה קרא לפיכך כשכתבו התם י"ל בזה זה ולימד

לא משכחת לה אמה ויציאה בבגרות והכי כתב לן קרא מידי דלא הוה לכתוב נערות כדליתא ותו לא : אילונית . אין לי סימני נערות ואשמועינן קרא מוליאהו ימי נערה שנה : שאין מוליין מרשות אב . כדליתא מרשות אב . בגרות מוליאה מרשות אב . דלא אשכחנא דכי ליה קרא אלא נערות דכתיב (דברים כ"ג) לאבזי הנערה : אינו דין כו' . ולקמן פריך הא אמרין מילתא דאתיא בק"ו ערמ וכתב לה קרא לפיכך כשכתבו התם י"ל בזה זה ולימד לא משכחת לה אמה ויציאה בבגרות והכי כתב לן קרא מידי דלא הוה לכתוב נערות כדליתא ותו לא : אילונית . אין לי סימני נערות ואשמועינן קרא מוליאהו ימי נערה שנה : שאין מוליין מרשות אב . כדליתא מרשות אב . בגרות מוליאה מרשות אב . דלא אשכחנא דכי ליה קרא אלא נערות דכתיב (דברים כ"ג) לאבזי הנערה : אינו דין כו' . ולקמן פריך הא אמרין מילתא דאתיא בק"ו ערמ וכתב לה קרא לפיכך כשכתבו התם י"ל בזה זה ולימד לא משכחת לה אמה ויציאה בבגרות והכי כתב לן קרא מידי דלא הוה לכתוב נערות כדליתא ותו לא : אילונית . אין לי סימני נערות ואשמועינן קרא מוליאהו ימי נערה שנה : שאין מוליין מרשות אב . כדליתא מרשות אב . בגרות מוליאה מרשות אב . דלא אשכחנא דכי ליה קרא אלא נערות דכתיב (דברים כ"ג) לאבזי הנערה : אינו דין כו' . ולקמן פריך הא אמרין מילתא דאתיא בק"ו ערמ וכתב לה קרא

על זה ואין לנו להקשות וכתוב נרצע בפירוש ולא יכתוב שכיר: **אבל הכא** . דלפקה קרא מרשותיה בנערותה לא משכחת לה אמה ויציאה בבגרות והכי כתב לן קרא מידי דלא הוה לכתוב נערות כדליתא ותו לא : אילונית . אין לי סימני נערות ואשמועינן קרא מוליאהו ימי נערה שנה : שאין מוליין מרשות אב . כדליתא מרשות אב . בגרות מוליאה מרשות אב . דלא אשכחנא דכי ליה קרא אלא נערות דכתיב (דברים כ"ג) לאבזי הנערה : אינו דין כו' . ולקמן פריך הא אמרין מילתא דאתיא בק"ו ערמ וכתב לה קרא לפיכך כשכתבו התם י"ל בזה זה ולימד לא משכחת לה אמה ויציאה בבגרות והכי כתב לן קרא מידי דלא הוה לכתוב נערות כדליתא ותו לא : אילונית . אין לי סימני נערות ואשמועינן קרא מוליאהו ימי נערה שנה : שאין מוליין מרשות אב . כדליתא מרשות אב . בגרות מוליאה מרשות אב . דלא אשכחנא דכי ליה קרא אלא נערות דכתיב (דברים כ"ג) לאבזי הנערה : אינו דין כו' . ולקמן פריך הא אמרין מילתא דאתיא בק"ו ערמ וכתב לה קרא

א י א מ"י פ"ח מהל' נדרים הל"ע סגם לאון רבב טו"ש"ע יו"ד י"א ב מ"י פ"ד מהל' עבדים הל"ה סגם עשין פ"ג :

[יש גורסין לטון הקונטרס ואלו יורד ח"מ]

יב ג ד מ"י פ"ח מהל' נדרים הל"ע סגם עשין פ"ג : יב טו"ש"ע א"ע סי' קנו ט"ו ב : יב ה מ"י פ"ו מהל' תרומות הל"ה סגם עשין פ"ג : יב ו מ"י פ"ד מהל' עבדים הל"ה סגם עשין פ"ג : יב ז מ"י ט"ז מהל' סגם עשין פ"ג :

תוכ"ר"י הוקן

דכוותה . דארוין אין כסף לארון זה אבל יש כסף לאחר : לא נפקא לחופה ואמה נפקא מרשות ארון לגמרי . ומשני לענין הפרת נדריה יוצאה מרשותו על ידי הקדושין דמעיקרא אב ספר ואשמועינן אינו ספר אלא בשתפוח הבעל :

דריש סו.עד.יבמות כ"ט : כדכותב לט. מו :

יבמות ט. פ"ט ספרא מרש"ז אמור

[פי' חוס' לקמן סו. ד"ה ולרש"י] [יבמות כ"ב : פ"ט ועמ"ס שם על גמלין בשם הערוך וסמ"ע ר"ס רעו סי"ט] יבמות ט. פ"ט קנ"ג. פ"ט [תוספתא דיבמות פ"ח]

[פי' חוס' גיטין מז. ד"ה ולתקן וכו']

יבמות ט. זכתי' ס"ב : ספרא פירש"ז אמור

[סמ"ס ית. ושי"ט]

האשה נקנית

פרק ראשון

קידושין

אצטרך לומר ב
 תורתו השלישית דין
 קדוש כסף: דירה הו
 דמבי יקח לא נפיקין
 אלא שהאיש נתן כסף
 ת"ל ויצאה והיתה
 דמפיקין אבל יש כסף
 ארון - וביצאה חנם
 חובא דריבא דיהב
 אהו לדידה ודי דאב
 אבל לא צריכא למימר
 דאי אהו יהב לדידה
 הו קדוש ת"ל כי יקח
 איש שהאיש לוקח
 וברח כסף:
 (6) נראה ד"ל אבל
 מילין למימר וכו' לדידה
 ג"כ הו קדוש.

מעיקרא דדינא פירכא שכן יולאח בכסף. ה"ה דמלי למינקט
 שכן יולאח בשם ויובל וסימנין אלא ניחא ליה למפרך
 פירכא דשייכא אף בשפחה כענעית דהוה מלי למיעבד ק"ו משפחה
 כענעית ללא שייכי פירכא דסימנין ושם ויובל הקשה ה"ר יעקב
 מוארליינג"ש אכתי למה לי כי יקח כתי
 דלא מלי יליף מק"ו מ"מ גילף מהיקיפא
 שהקשה לאמה העבדיה מואח אחרת
 יקח לו הקשה הכתוב לאחרת כדאיתא
 לקמן (דף 79 ע"א) ואומה העבדיה נפקא לן
 לקמן (דף 79 ד:): שנקנית בכסף מוהפדה
 ומה אמה נקנית בכסף אף הקשה
 נקנית בכסף לוח משביין על ההיקש
 וי"ל דאי מסיקש למוד ה"א ללא סגי
 בפרוטס עד שיהא ב' פרוטוס
 כדבעין בלמה העבדיה כדמוכח
 לקמן ורבינו מתנאל תריך כיון דלא
 ידענו למה העבדיה נקנית בכסף
 אלא מוהפדה דהואיל ויולאח בכסף
 נקנית בכסף לא ילפי מיניה קנין של
 אשה לפי שבזיזאחה אינה יולאח
 בכסף כמו אמה העבדיה:

הא אמרנו כו'. ומאי תקשה ליה אי אשמועינן קרא בגר דליתיה
 דמיפוק ביה: וסנה מיימי ליש מסכה. קידושין כסף דיליף להו רב
 יהודה דלעיל מאין כסף נפקי ליה לתנא מקיחה דשדה עפרון: כי
 יקח איש אשה ובעלה. והלריבה הכתוב גט לפוטרה ויהיה חס ללא
 תורה אור כדכתב סיפא דקרא והיה חס ללא
 קמ"ל ויצאה חנם כו' ולמר בר כו' אשי
 דאמר ולא ק"ו הוא הא אמרינן *מילתא
 דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ה"מ היבא
 דליבא לשניי אבל *היבא דאיבא לשניי
 משנינן: ותנא מייתי לה מהבא דתניא כ"י יבסי
 יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן
 בעיניו כי מצא בה וגו' אין קיחה אלא בכסף
 וכן הוא אומר נתיבא בסף השדה קח ממני
 והלא דין הוא ומה אמה העבדיה שאינה
 נקנית בביאה נקנית בכסף וז' שנקנית בביאה
 אינו דין שתקנה בכסף יבמה תוכיח שנקנית
 בביאה ואינה נקנית בכסף מה ליבמה שבן
 אין נקנית בשטר תאמר בוז שנקנית בשטר
 ת"ל כי יקח איש הא למה לי קרא הא אתיא
 לה *אמר רב אשי משום דאיבא למימר
 מעיקרא דדינא פירכא מהיבא קא מייתית לה
 מאמה העבדיה מה לאמה העבדיה שבן
 יוצאה בכסף תאמר בוז שאינה יוצאה בכסף
 ת"ל כי יקח איש ואצטרך למיכתב ויצאה
 חנם ואצטרך למיכתב כי יקח איש דאי
 כתב רחמנא כי יקח הוה אמינא קידושין
 דיהב לה בעל דירה הוה כתב רחמנא ויצאה
 חנם ואי כתב רחמנא ויצאה חנם הוה אמינא
 היבא דיהבה * (ליה) איהו לדידה וקידשתו
 הוה קידושי כתב רחמנא כי יקח ולא כי תקח:
 *ובעלה מלמד שנקנית בביאה והלא דין הוא
 ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בביאה
 זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה
 אמה העבדיה תוכיח שנקנית בכסף ואין
 נקנית בביאה מה לאמה העבדיה שאין קנינה
 לשום אישות תאמר בוז שקנינה לשום
 אישות ת"ל ובעלה ולמה לי קרא הא אתיא
 לה אמר רב אשי משום דאיבא למימר
 מעיקרא דדינא פירכא מהיבא קא מייתית לה
 זקוקה ועומדת האמר בוז שאין זקוקה ועומדת תלמוד לומר ובעלה:
 ובנין

מה לאמה העבדיה שכן יולאח
 בכסף. ואל"ת גילף כסף
 מביאה ומה ביאה שאין קונה בלמה
 העבדיה קונה בלמה כסף שקונה
 בלמה העבדיה אינו דין שנקנה
 בלמה וי"ל כ"ס דליבא למיפריך
 יבמה תוכיח שנקנית בביאה ואינה
 נקנית בכסף: **היבא** דיהבה
 לדידה וקידשתו. פי' בקונטרס
 שאומרת הרי אשה מקודשת לי וקשה
 שהרי בלמה אינו טפל לשון קידושין
 שאין נאסר בכך לשאר נשים ויש
 לפרש שאומרת הרי אני מקודשת לך
 ולריך לומר דיהבה לדידה לאו דוקא
 שהרי איבה מקבל הקדושין אלא
 רובה לומר ואמרה: **כתב** רחמנא
 כי יקח ולא כי תקח אשה לאיש.
 תימה כיון דעיקר קרא דכי יקח אתא
 למימר שהיא לא תקדשו מה לריך
 למילף קיחה משה עפרון בלאו
 הכי שמשנין ליה מדכתב כי יקח
 ולא כי תקח אשה את איש וי"ל
 דאי לא ג"ש הוה מוקמינן קרא דכי
 יקח איש אצטרך לשל ביאה אבל
 בקדושי כסף לא בעינן נתן הוא ולאמר

הגהות הב"ח
 (6) תוס' ד"ס ובעל
 וכו' וילף מ"ש דקיתה
 קיחה דנקית בביאה:
 (בגש"י וכו' וכו' ליתא)
 (לקמן ע"ג)
 (לקמן ע"ג)
 (לקמן ע"ג)

גליון הש"ס
 גמ' א"ר אשי כו'
 מעיקרא דדינא פירכא
 תמורה כח ע"כ:

הוא לכי אצטרך גזירה שיה לאורויי דכי יקח מיירי בכסף ואפי"ה בעינן נתן הוא ולאמר הוא: **ובעלה** מלמד שנקנית בביאה. וה"ה
 דמיפוק ליה מדכתב כי יקח דמשמע נמי לשון ביאה כמו כולה קיחה דעריית איש אשר יקח את אחותה לא תקח איש אשר
 יקח את אשת אחיו וי"ל דשאי הכא דאי אפשר לפרשו בעינן אחר כדאמרין בפ' טשאין על האנוסה (יבמות 74 ע"א). ליקומין כחובין בתורה
 סתם הראויה לשכיבה שכיבה הראויה לקיחה קיחה וח"ל וילף מג"ש (6) דנקנית בביאה כדאמר' בריש הבא על יבמתו (74 ע"א): אשה
 לבעלה מנין שנקנה בהערה אחי קיחה קיחה וי"ל דאי לאו כחז ובעלה עיקר ביאה לא הוה גמרינן מקיחה דעריית דכיון דקיחה דהתם
 לא משתני בקנין כלל אבל לחשב הערה כגמר ביאה גמרינן שפיר: **אמה** העבדיה תוכיח שנקנית בכסף ואינה נקנית בביאה. תימה
 אי הוה שתיק מובעלה ה"א אמה העבדיה נמי נקנית בביאה מק"ו דלא לקמן (דף 79 ע"ב): ממעטין מובעלה אמה העבדיה והבא אינו לא
 ככתב ובעלה קאמר וי"ל דהכי פריך והלא דין הוא דמאס אשה לא אצטרך ובעלה דאיתא בק"ו ואי למעטויי אמה העבדיה לכתוב קרא
 ובעל וכו' מוקי למעטויי אמה דמאס היא גופא לא לריך וכו' וה"ה יתירה למה לי ומשני אי לא כתב אלא ובעל היא גופא לא הוה איתא לכתוב וחומר
 דהוה אמינא אמה העבדיה תוכיח: **מה** ליבמה שכן זקוקה ועומדת. ואל"ת הלא אין מועיל לה זקוקה לעיני כסף וא"כ כל זה אכניס
 בקל וחומר וימנא הכי ומה יבמה שאע"פ שהיא זקוקה ועומדת אין נקנית בכסף ונקנית בביאה אשה שאינה זקוקה ונקנית בכסף
 אינו דין שנקנית בביאה ולא זיק לה מה שאינה זקוקה דכי האי גונג לריך לומר פרק כילד הרגל (ב"ק 79 ע"ב). דבעי לאורכחי התם
 דקין משלם בחזר הניזק נזק שלם מק"ו דאן ורגל שפטרין ברשות הרבים חייבין ברשות הניזק נזק שלם קין שחייב ברשות הרבים חני
 נזק אינו דין שחייב ברשות הניזק נזק שלם והקשה ר"י התם דליבא למיפריך מה לשן ורגל דהזיקן מניו תאמר בקין שאין הזיקו מניו
 ומפרש ר"י התם דלענין חיוב נזק שלם ברשות הניזק לאו חומר' היא למיפריך מינה שהרי אינה מועלת כלום בשן ורגל לחייב חני מק
 בר"ל בקין וכל זה אכניס בקל וחומר ומה שן ורגל שאע"פ שהזיק מניו פטורין ברשות הרבים חייבין ברשות הניזק נזק שלם קין שאע"פ
 שאין הזיקו מניו חייב ברשות הניזק חני נזק אינו דין שחייב בחזר הניזק ג"ש ונראה לר"י דהכי פריך שכן זקוקה ועומדת לביאה
 כלומר שתיק מוהתה להקיס לחמוי שם הילכך נקל לה להקטת בביאה יותר מאשה וה"ל אלעזר משו"א פי' שכן זקוקה ועומדת שביאה
 זו אינה עושה אלא גומרת קדושי ראשון ומאס דאשכחן ביאה גומרת לא נאמר שתקנה תחלת קנין. [וע' תוס' ב"ק כה. ל"ה ע"ג]:
 ומנין

שלומדים (לקמן ה' ע"א) ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה]. מלמד הנאמר "כי יקח איש".

וצריך לכתוב "ויצאה חנם", וצריך לכתוב "כי יקח איש", שאם הרחמן [פ"ה ה' ית' בתורה] רק היה כתוב "כי יקח" הייתי אומר, קידושין שהבעל נותן לה, הם שלה, לכן כתב הרחמן [פ"ה ה' ית' בתורה] "ויצאה חנם" ולומדים שהכסף של אביה. ואם היה הרחמן [פ"ה ה' ית'] כתוב "ויצאה חנם", הייתי אומר היכן שהיא נתנה לו וקידשתו [שאמרה ליה התקדש לי]³⁵ היו קידושין [מאחר ולמדנו שכסף עושה קנין אישות, מה לי כסף שלו מה לי כסף שלה לכן חזר כתוב בפסוק בפירוש "כי יקח איש" ולא כי תקח אשה לאיש]³⁶, לכן כתב הרחמן [פ"ה ה' ית' בתורה] "כי יקח" ולא כי תקח.

"ובעלה" מלמד שנקנית בביאה³⁷. והרי זה קל וחומר, ומה יבמה שאין נקנית בכסף, נקנית בביאה, זו שנקנית בכסף, אינו קל וחומר שנקנית בביאה. אמה העבריה תוכיח [שאי אפשר ללמוד את הק"ו], שנקנית בכסף ואין נקנית בביאה. [אין לפרוך את הק"ו בזה, שהרי אפשר לשאול] מה לאמה העבריה שאין קנינה לשם אישות [לכן לא שייכת בה ביאה], תאמר בזו [פ"ה באשה] שקנינה לשם אישות. מלמד הנאמר "ובעלה". ולמה יש פסוק, הלא זה נלמדת [בקל וחומר]. אמר רב אשי, משום שיש פרכה בתחילת הלימוד, מהיכן לומדים את זה, מיבמה, מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת לזה מחמת קידושין המת ואין ביאה באה אלא לגמור אבל קנין דמעיקרא לא³⁸, תאמר בזו שאינה זקוקה ועומדת, לומדים מהנאמר "ובעלה".

לכן לומדים "ויצאה חנם כו" [אלו ימי הבגרות, פי' שהיא יוצאת בתוך בגרות, וזה רק אפשרי באילוניות, ולכן לומדים שיש מכירה באילוניות]. ולפי מר בר רב אשי, ששאל שהרי זה קל וחומר, והרי אומרים²⁸ שדבר שלומדים בק"ו עכ"ו הפסוק טורח וכותבו [בפירושו. עכ"ז] רק מתרצים כך כאשר אין תירוץ אחר, אבל היכן שאפשר לתרץ, מתרצים.

ויש תנא שלומד את זה [פ"ה קידושי כסף]²⁹ מכאן, שלמדנו, "כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה וגו'" [והצריכה הכתוב גט לפוטרה מקיחה זו כשכתב סוף הפסוק, והיה אם לא תמצא וגו'], אין קיחה אלא בכסף, כמו שנאמר "נתתי כסף השדה קח ממני". והרי זה קל וחומר, ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה [פ"ה אם מסרה לו לביאה לשם שפחה אינה שפחה בכך, עכ"ז]³⁰ נקנית בכסף³¹, זו [פ"ה אשה] שנקנית בביאה³² ק"ו שתקנה בכסף. יבמה תוכיח [שאי אפשר ללמוד כזה ק"ו], שנקנית בביאה ואינה נקנית בכסף [שכן אין היבמה נקנית בכסף להיות כאשתו להוציאה בגט בלא חליצה]³³. [אפשר לשאול על הפרחה], מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר, תאמר בזו שנקנית בשטר [אם כן הק"ו היא מה אמה עבריה שלא נקנית בביאה ועכ"ז נקנית בכסף ובשטר].

[אפילו אחרי כל הנ"ל לומדים] מלמד הנאמר "כי יקח איש" [כמקור לקידושי כסף]. הרי למה יש פסוק, אם [אפשר] ללמוד [את זה בק"ו]. אמר רב אשי: משום שיש לשאול על מקור הלימוד. מאיפה אתה לומד את זה, מאמה העבריה, [הרי יש לשאול] מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף [פ"ה שפודה את עצמה בתוך שש שנים אם תרצה, והואיל וכסף חשוב בה לפדותה חשוב נמי לקנותה]³⁴, תאמר בזו שאינה יוצאה בכסף [כמו

²⁸ גר' רש"י אמרת.

²⁹ רש"י. פי' יש מח' בין רב יהודה לתנא כאן אם הלימוד של קידושי כסף היא מקיחה קיחה או מהלימוד של יוצאה חנם. אמנם עי' תוס' ג' ע"ב ד"ה ואימא לדידה, ע"כ לא איצטריך קרא אלא לומר שהן לאב דהא דמקדשה בכסף גמר קיחה קיחה משדה עפרון, שלא כרש"י.

ועי' עצמות יוסף ותנא מייתי לה מהכא וכו'. כבר כתבתי למעלה בד"ה ואימא לדידה וכו' דר' יהודה דנפקא ליה מאין כסף והך תנא דנפקא ליה מכי יקח איש אשה, לא פליגי אהדי, אלא דמר נפקא ליה מהכא לענין כסף ומר נפקא ליה מהכא, אבל הני תרי קראי צריכי לדברי הכל, ומשום הכי עביד בגמרא צריכותא בזה. ואין להקשות אמאי תפיס רב יהודה האי קרא ותנא תפיס האי קרא, דכיון דמכל חד מתרווייהו ילפינן כסף אין זה מן הדקדוק, והדבר פשוט.

³⁰ רש"י. ועי' רמב"ן. קשיא לי והא לאו משום קולא דביאה הוא אלא משום שאין קנינה לשם אישות ונלמד לה בתורת טעמא ולא בתורת ק"ו. ואיכא למימר דעדיפא מיניה אקשינן דאי נמי אתית לה בתורת טעמא ומיפריך ק"ו אחריתי אכתי יש מה מצינו לכסף שקונה באמה עבריה אף כאן יקנה, ומשום הכי פריך ליה שמצינו ביבמה שאיננו קונה ואף אני אביא את זה, ע"כ. פי' והא דנקט הש"ס ק"ו לאו דווקא (הגרש"א). ועי' עצמות יוסף: ודבריו [של הריטב"א] שהוא כדברי הרמב"ן [תמוהים, שלא מצינו מעולם בתלמוד פרכא אמאי דמחייב הדבר במלמד ללמוד ממנו, ולא שייך למפרך מה לאמה אלא על הדין שנלמד משם שנקנה בכסף, אבל לומר מה לאמה שמתחייבת בביאה, מעולם לא מצינו, ועוד שמה שאין בה ביאה משום דאין קנינה לשם אישות, זה אינו ממה שיקשה, שהרי אי לאו מעוטא דובעלה למעט אמה העבריה, הא אמה העבריה אתיא בק"ו עם שאין קנינה לשם אישות, אלא שלא רצה הכתוב בכך מטעם זה, והכא נעשה ק"ו הכי ומה האמה שאינה נקנית בביאה לפי שלא רצה הכתוב בכך נקנית בכסף אשה שנקנית בביאה א"ד וכו'. זה פשוט בכל התלמוד, ופירוש הריטב"א ז"ל קשה מאד, דהא כיון דאיכא לדמויי לאמה משום דנקנית בשטר ואיכא לדמויי ליבמה דנקנית בביאה, נמצא הדבר מסופק, דליכא למימר דעדיף טפי לדמויי לאמה משום חומרא, דהא אתית לידי קולא, אם קבלה קדושין מאחר, וכיון שכן מהו פריך הא למה לי קרא, הא אתיא לה, דהא מהך ק"ו אין הכרח כדפרישית. ואפשר דאלישנא דברייתא פריך, דכיון דקייילפת מהך ק"ו אם כן אין שייך לומר להביא עוד קרא עליו. אלא שהריטב"א ז"ל סבירא ליה דזה הוי כעין מה מצינו, נמצא שלא פריך בגמרא ולא מידי, נמצא שאין פירושו מחוור, ומה שכתבתי הוא הנכון ודבר ברור הוא בכל התלמוד. }

³¹ שנאמר (ויקרא כה נא) אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאלתו מכסף מקנתו, ועי' לקמן יד ע"ב ששם המקור לגבי עבד עברי, ועי"ש שהוקש עברי לעבריה. ועוד הרי פריך הש"ס שם: מצאנו הנמכר לנכרי הואיל וכל קנינו בכסף נמכר לישראל מנלן, ומשני אמר קרא והפדה מלמד שמגרעת פדיונה ויוצאה, הרי דלמסקנא עיקר הילפותא מוהפדה ואמאי הביא רש"י ז"ל קרא דמכסף מקנתו (אור מאיר סי' ט סק"א). ועי' עצמות יוסף דעיקר נפקא לן מוהפדה (שמות כא ח), אלא שלא נזכר שם כסף בהדיא.

³² בסוף העמוד.

³³ רש"י. וצ"ע שהרי מן התורה אין כסף עושה כלום ביבמה.

³⁴ רש"י. יש מקשים, איך אמה יוצאת בכסף, הרי יש כלל "אין סניגור נעשה קטיגור", והרי כאן כסף מכניס ומוציא. ויש מתרצים (תוס' דף ה' ע"א) דבאמה העבריה ליכא למימר הכי לפי שמתחלה שאביה מוכרה לשפחות הוא מקבל הכסף מן האדון א"כ כשהוא רוצה לפדותה דין הוא שיקבל האדון הכסף. ויש

מתרצים (רשב"א שם) וכסף שמוציא באמה העבריה אינו קטיגור שלא נכנסה אלא לשפחות. {יתכן שזה אותו דבר @}

ועי' תוס' ד"ה מעיקרא: למה לי כי יקח נהי שלא מצי יליף מק"ו מ"מ נילף מהיקשא שהקישא לאמה העבריה מואם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת כדאיתא לקמן (דף טז). ואמה העבריה נפקא לן לקמן (דף יד ע"ב) שנקנית בכסף מוהפדה ומה אמה נקנית בכסף אף אשה נקנית בכסף דאין משיבין על ההיקש ו"ל דאי מהיקש לחוד ה"א שלא סגי בפרוטה עד שיהא ב' פרוטות כדבעינן באמה העבריה. ועי' מ"מ (עבדים פ"ד ה"ג) שמספיק פרוטה ומשהו, וסברת התוס' שהצריכו דוקא ב' פרוטות צ"ב דאי ס"ל דבעינן דבר חשוב ליבעי דינר, ואי משום ראוי לגרעון הא סגי ביותר מפרוטה (הגרש"ר). וצ"ע אם כאשר מודדין הגרעון רק מודדין בפרוטה, פי' שאם קנו אותה בפרוטה וחצי, ועבדה קצת, הרי רק נחשב שיש גרעון, כאשר עבדה פרוטה, וממילא, אין מקום ליעוד בפחות משו"פ הנשאר.

³⁵ רש"י. עי' אריכות לקמן ה' ע"ב. וקשה שהרי באיש אינו נופל לשון קידושין שאין נאסר בכך לשאר נשים ויש לפרש שאומרת הרי אני מקודשת לך וצריך לומר דיהבה לדידה לאו דוקא שהרי אביה מקבל הקדושין אלא רוצה לומר ואמרה (תוס').

³⁶ רש"י. ועי' שיעור הגר"פ: רש"י דפירש דמיירי כשהיא נתנה לו הכסף, הרי בהכרח הקנין צריך לחול עליו, שהרי נותן הכסף הוא הקונה, ולא המקנה, ולכן מוכרח לפרש שאמרה הרי אתה מקודש לי, דאם תאמר הריני מקודשת לך, הרי פירושו שהקנין הוא בה, וזה לא יתכן, מאחר שהיא נתנת הכסף ובהכרח שהיא הקונה, ולכן מוכרח לפרש שאמרה הרי אתה מקודש לי.

אבל התוס' שפירשו דאירי שהוא נתן הכסף והיא רק אמרה, שפיר פירשו דמיירי שאומרת הרי אני מקודשת לך, כיון דבאמת הוא נתן הכסף, והקנין הוא בה.

מבואר מלשון רש"י, דבאמת כל ענין כסף בקידושי אשה הוי דין מחודש מגז"כ, דהרי מקח קונים בכסף, והאשה הרי אינה מקח ולא הויא ממון, ומה שייך כסף בקידושי אשה.

וזהו שכתב רש"י דכיון דחדית לן קרא דויצאה חנם דכסף עביד אישות ממילא מה לי כסף דידה מה לי כסף דידיה, והיינו דמקרא דויצאה חנם אכתי לא ידעינן דקידושי אשה הוי ענין לקיחה וקנין, וכמש"כ בהמקנה דבלאו קרא דכי יקח הוי אמינא דבקידושין ליכא כלל קונה ומקנה, דכשם שהיא מקודשת לו כך הוא מקודש לה, וכיון דהוי גזה"כ בעלמא דכסף עביד אישות, ממילא מה לי כסף דידה מה לי כסף דידה.

והיינו דלח"ס" לא הוי קידושין ענין של קונה ומקנה כלל, אלא דין אישות בעלמא שחל ע"י כסף, וממילא אין נפ"מ כסף דמאן.

ומש"ה שפיר ס"ד דאף כשהיא נתנת הכסף, יכולה לומר הרי אני מקודשת לך, דליכא נפ"מ מי נותן הכסף, אלא כיון שיש כסף והיא עושה הקידושין שפיר יחול האישות ע"י הכסף, קמ"ל דאיכא חסרון כי תקח.

³⁷ עי' לעיל הערה 2 בענין קנין ביאה.

³⁸ רש"י. ו"א [ר"י] שכן זקוקה ועומדת לביאה כלומר שעיקר מצותה להקים לאחיו שם הילכך נקל לה להקנות בביאה יותר מאשה (תוס'). עי"ש בתוס' שמביא מר' אלעזר משזנ"א כמו רש"י.

ומאיפה אנו יודעים שאף [אשה נקנית] בשטר. זה קל וחומר, ומה כסף שאינו מוציא [פ"י מגרש], מכניס [פ"י מקנה], שטר שמוציא, אינו ק"ו שמכניס. [אפשר לפרוץ את הק"ו] מה לכסף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני, תאמר שטר שאין פודין בו הקדש ומעשר שני, שנאמר "ונתן הכסף וקם לו" [פ"י] אם כתב לגזבר שטר על מצעות פדיון הקדש אין הקדישו פדוי דבעינן ונתן הכסף וקם לו³⁹. אמר הפסוק "ויצאה והיתה", מקיש הויה ליציאה, מה יציאה בשטר, אף הויה נמי בשטר.

ולמה לא עושה היקש בין יציאה להויה, מה הויה בכסף, אף יציאה בכסף. אמר אביי, [אם כן] יאמרו, כסף מכניס כסף מוציא, סניגור יעשה

³⁹ רש"י. ויש מקשים דבכה"ג אפילו באשה אינה מקודשת דאלו האומר לאשה הרי את מקודשת לי במנה ומחייב אני עצמי לך בשטר באותו מנה אינה מקודשת דמנה אין כאן ושטר אין כאן שהרי אינו מקדשה בשטר אלא במנה ומנה איננו כאן ובעינן כי יקח איש כלומר בכסף וכו' אלא פ"י מה לשטר שכן אין פודין בו הקדשות אם כתב [הגזבר – קצה"ח ס' קצ סק"ו] בשטר הקדש זה פדוי אינו פדוי דומיא דשטר קדושי שכתוב לה הרי את מקודשת לי (רשב"א). הוכרח רש"י לפרש שטר דידיה דאי בשט"ח דאחרים אין זה מענין הלמד דהא באנו ללמד שטר דידיה [קצה"ח ס' קצ סק"ו], [ע"י קוב"ש לעיל ב' ע"א אות ד, שלומד תוס' שם ד"ה בפרוטה בשט"ח דאחרים, ולשני הפירושים קשה, דאין בה פדיון מתורת שטר, אלא מתורת כסף, וגם על דעת הרשב"א קשה דשטר צריך לכתוב מדעת המתחייב, ובלאו הכי אין לו דין שטר ומי יכתוב השטר לפדות הקדש, ואפילו נימא דגזבר כבעלים מ"מ אין לו כח לתת מתנה משל הקדש, וצ"ל דאיידי שפוסק דמים על הפדיון, אלא שחלות הפדיון הוא ע"י שטר כמו כל שטרי קנין במכירה]. וע"י בספר המקנה לפרש דברי רש"י: כוונת רש"י ז"ל שכתב לו שיהי' ההקדש פדוי ויתחייב לו המעות, ועיקר הקנין הוא ע"י השטר הזה שכתוב לגזבר שההקדש יא פדוי וממילא יתחייב לה המעות, כמו קונה שדה בשטר שקונה את השדה ע"י השטר וממילא יתחייב המעות. ומסיק הגר"ש: ונראה דא"נ שלא שייך מציאות של שטר לא בהקדש ולא במע"ש ומ"מ הוי פרכא ממה שלא מצינו שטר בהקדש ומע"ש.

ע"י חת"ס י"ד ס' קלד: **גדר מטבע** הוא שגזר המלך עליו שתצא ומי שממאן מלימכר וליקח באותו המטבע יחייב ראשו למלכות ודינא דמלכותא דין אמת ומשפט צדק הוא בזה ולא מלכותא דארעא לחוד גזר עליו אלא גם מלכותא דרקייעא ית"ש כמבואר פ' מקום שנהגו נ"ד ע"ב והיינו מטבע שגופו ממון ואין חילוק אם יהי' זהב או כסף או גייר ואין לומר בזה שאינו עומד אלא לראי' שבו דהרי קמן שכמה פעמים העם מסופקי' בגירעון כסף וטוב היה להם שלא למכור אותם ועל כרחם צריכי' למכור מפני אימת המלכות כי כן יסד נמצא הראיה שלו אינו שוה להם רק הגזירה היא המקיימת טבען בעולם משא"כ שטר אפי' על עשיר היותר גדול ואפי' על המלך בימי עשרו אשר בודאי יהיה עובר לסוחר לכל אדם מ"מ אינו אלא מפני הראיה שבו שיודעים שזה הוא אדם בטוח אבל אין גופו ממון שאם ירצה שלא ליקחו מי יכופ על זה. ואין ספק אצלי דהני באנק"א [שטרות כסף מדיניים] המה כסף גמור אפי' לקדש אשה והוי שפיר דומיא דעפרון וא"כ ממילא דהוי כסף לפדות הקדשות ומעשר שני דאלת"ה בקידושין ה' ע"א דבעי למילף שטר בק"ו מה כסף שאינו מוציא מכניס שטר שמוצי' אינו דין שמכניס ופריך מה לכסף שכן פודין הקדשות ומעשר שני תאמר בשטר שאין פודין בו הוא הדין שאין מקדשין בו ואם איתא לימא שטרא דמלכותא יוכיח כעין בא"נ קא שמוקדשין בו ואין פודין אף אני אביא שטר קידושין שיקדשו בו אעפ"י שאין פודין א"כ פודין בו.

וא"כ יש לעיין לענין פדיון בכור בהני באנק"א כיון שפודין בו הקדשות ומע"ש נ"ל לדין לחלק דבודאי בכל דבר שהוא בין אדם לחבירו אפי' פדיון הקדש שאינו אלא קונה מגזבר ההקדש וממלא חסרונו של גזבר בדבר אחר וכן פדיון מע"ש לאוכלו בירושלים י"ל כל טיבעא דסגי בעלמא עפ"י גזירת המלך על הקוני' והמוכרים פודי' בו ונקרא מטבע לענין שבועה ושומרי' משא"כ פדיון שפודין מהקב"ה כי לי כל בכור אלא שהקב"ה נתן פדיונו לכהן אבל עיקר הפדיון הוא מהקב"ה והקב"ה קצב פדיונו ה' סלעים שיש בהם ה' לוט וקווינט [שמות של מדות] כסף מזוקק ואפילו נותן לו לכהן מטבע כסף השווה כף ע"י הצורה אינו יוצא ידי חובתו עד שיהיה בהמטבע כסף מזוקק כשיעור הנ"ל מלבד הנחוש' שבתוכו.

וע"י שו"ת עונג יום טוב סימן קב: ולי נראה שלא דמי כלל דמטבע כסף או נחושת נהי שאינו שוה כל שווי' מ"מ הא אינו דומה כסף מטבע קטנה לכסף מטבע גדולה ובכל מטבע יש כסף לפי ערכו ואף שאין שיווי הכסף מגיע לשיווי המטבע בזה אמרינן דכיון שיש על הכסף מטבע שטבע המלך מתעלה גם שיווי הכסף ע"ז ושוה הכסף יותר ע"י הטבעא שחתום עליו. ומקרי שפיר גופו ממון דהא בכל מטבע יש כסף או נחושת לפי ערכו הגדול לפי גדלו והקטן למי קוטנו. ובשאריו כלי כסף נמי אנו רואים שיש כסף שמשקלו קטן ושוה יותר מכסף שמשקלו גדול מפני הציורים שיש בו וה"נ ציור צורת חותם המלך מעלה את הכסף בדמו. אבל מעות נירי שהנייר שהוא יוצא בא' רוביל אינו שוה פחות מהנייר שהיא יוצאה במאה ר"כ רק שזה כתוב עליו מספר א' וזה כתוב עליו מספר מאה או חמשים ובעצם שויה אין חילוק בין נייר שיוצא למספר קטן לנייר שיוצא למספר גדול. ואין החילוק ביניהם אלא המספר שכתוב עליו וה"ז שטר גמור שאין גופו ממון ואינו אלא לראיה ואין פודין בו.

קטיגור³². אם כן, בשטר נמי יאמרו שטר מוציא שטר מכניס, קטיגור יעשה סניגור. הדברים [שנכתבים] בשטר זו הם סוג א', והדברים שבשטר זה הם סוג א' [בוה כתוב לשון כניסה, וזה מפורש לשון יציאה]³³. הרי כאן גם כן אותו הדבר, כסף זה סוג א' וכסף זה סוג אחר (פ"י) כשהוא נותנו מפרש מה הוא נותנו⁴⁰. אבל הרי המטבע הוא דבר אחד [ואינו נזכר בתוכו אם להוציא אם להכניס].

ר"ב אמר, נאמר "וכתב לה", בכתיבה מתגרשת, ואינה מתגרשת בכסף⁴¹. ונאמר, בכתיבה מתגרשת, ואינה מתקדשת בכתיבה⁴². הנה נאמר "ויצאה והיתה", [ויש] הקיש וכו'. ומה ראית [ללמוד את כתיבה בקידושין ולמעט את כסף מגירושין]. זה מסתבר, שכאשר [הפסוק] מדבר בגירושין, שימעט דבר מגירושין, אבל [לא מסתבר] שפסוק שמדבר בגירושין שימעט ענין של קידושין.

ולרבי יוסי הגלילי, שלומד את הפסוק הזה לדרשה אחרת⁴³, מאיפה הוא לומד שאינה מתגרשת בכסף. נאמר "ספר כריתות", ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה.

ורבנן, איך לומדים ה"כריתות" הזה. צריכים את זה ללמד דבר הכורת בינו לבינה [שיהא הספר מבדילין ולא שיהא בו תנאי האוגדן], כמו שלמדנו כברייטא, הרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין, על מנת שלא תלכי לבית אביך ועולם, אין זה כריתות [שכל ימיה היא נאגדת בו לקיים תנאי זה מחמתו, אבל אם אמר הרי זה גיטך זה מנת שלא תלכין], כל שלשים יום, הרי זה כריתות [אפילו מיד, בתנאי שהיא מקיים תנאו ולא תלך, שהרי אפשר שדברים הללו לבא לידי הבדלה]. ורבי יוסי הגלילי לומד את זה [דבר הכורת בינו לבינה] מכתרת כריתות [שהפסוק היה יכול לכתוב ספר כרת, ונאמר כריתות רבות]. ורבנן, כרת כריתות לא משמע להם [שזה ריבון].

[מהנ"ל רואים] שאי אפשר ללמוד א' [מקניני אישות] מהשני. למה שלא נלמד א' משנים האחרים [פ"י] במה מצינו בהצד השוה שבהן שקונין בעלמא וקונין כאן אף אני אביא את השלישי שהרי כולם קונים במקום אחר כסף ושטר קונה באמה העבריה ביאה קונה ביבמה³². איזה יש ללמוד. שלא לכתוב הרחמן [פ"י ה' ית' בתורה פרשת קידושין] בשטר, ונלמד מאלה [פ"י כסף וביאה. אלא יש לשאול] מה לאלה שהנאתן מרובה [אבל שטר אירוסין אין לה שום הנאה ממנה שהרי לא כתוב בו אלא הרי את מקודשת לי, אם כן אין לרמותו לכסף וביאה].

שלא נכתוב הרחמן [פ"י ה' ית' בתורה] בביאה ונלמד מאלה. [יש לשאול על זה] מה לאלה שקנינן מרובה [שקונין קרקעות ועבדים, אם כן אין ללמוד ביאה מכסף ושטר].

שלא נכתוב הרחמן [פ"י ה' ית' בתורה] בכסף ונלמד מאלה [פ"י ביאה ושטר, יש לשאול על זה] מה לאלה שכן ישנן בעל כרחא [ביאה קונה ביבמה בע"כ, וכן שטר מוציא את האשה בע"כ מבעלה]. ואם תאמר שכסף ג"כ בעל כרחא באמה העבריה [שאביה מוכרה שלא מדעתה]³², אמנם באישות לא מצאנו [אם כן אין ללמוד מהם].

אמר רב הונא, חופה קונה מקל וחומר, ומה כסף שאינו מאכיל בתרומה [אם נתאסרה לכהן אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה [כתובות נז ע"ב]], קונה. חופה שמאכלת בתרומה, אינו ק"ו שתקנה. [וכי' כסף אינו מאכיל [בתרומה]. והרי עולא אמר, מן התורה, ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה, שנאמר "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו", והרי היא קנין כספו, ולמה אמרו [הרבנים] שאינה אוכלת, גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ולאחותיה. אלא תשאל כך, ומה כסף שאינו גומר [להוציאה מרשות אביה למעשה ידיה ולירושתה], קונה,

⁴⁰ רש"י. ע"י ה' ע"ב בסוגיא של נתן הוא ואמר הוא, שהאמירה היא חלק של הקידושין. וע"י אב"מ (כט סק"ב): **בקידושין כסף שקונה היינו כסף שיוי הקידושין** ושיוי קידושין בסתם אשה מקניא נפשה בפרוטה או כשמקפדת ורוצית יותר ונותן פרוטה לתחלת פרעון הקידושין אבל בגירושין דהוא בע"כ לא שייך שיוי וע"כ לפי מה דס"ד דאין היקש למחצה ואמרינן ויצאה והיתה מה הוי' בכסף אף יציאה בכסף ויהי' היציאה בכסף קנין כיון שלא שייך בגירושין כסף שיוי לזה מקשה ה"נ האי כספא לחוד והאי כספא לחוד דבקידושין הכסף הוא כסף שיוי ולא כסף לקנין וגבי גירושין הוי כסף קנין ולא כסף שיוי א"כ תו לא שייך אין סניגור נעשה קטיגור כיון דהאי כספא לחוד והאי כספא לחוד ומשני טבעא מיהא חד.

⁴¹ ואינה מתגרשת בכסף, ליתן לה כסף לשם גירושין, ולומר: הרי את מגורשת בו, כדרך שנתן קידושין, ואמר הרי את מקודשת בו (רש"י סוכה כד ע"ב).

⁴² ע"י תוס' עירובין טו ע"ב ד"ה בכתיבה: הך דרשה לא אתיא אלא לר"ב אבל לאביי נפקא ליה בפרק קמא דקידושין (דף ה ע"א) מסברא דאין סניגור נעשה קטיגור ומכל מקום לאביי נמי איצטרך וכתב בכתיבה מתגרשת ולא בחליצה.

⁴³ מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל, אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל (גיטין כא ע"ב).

חופה שגומרת, אינו קל וחומר שתקנה. [אפשר לפרוך את הקל וחומר ולשאול] מה לכסף שכן פודין בו הקדשות ומעשר שני. ביאה תוכיח [שאע"פ שאין פודין בו הקדשות ומעשר שני קונה בקידושין. ואע"פ שאפשר לפרוך את הלימוד מביאה, ולשאול] מה לביאה שכן קונה ביבמה. כסף יוכיח [שלא קונה ביבמה ועכ"ז קונה באשה]. וחזר הלימוד, אין דין הכתוב בזה ראוי לנהוג בזה, ואין דין הכתוב בזה ראוי לנהוג בזה⁴², הצד השווה שבהן, שקונים בעולם [פ"י במקום אחר?] וקונים כאן, אף אני אביא חופה, שקונה בעולם [פ"י במקום אחר?], שגומרת ליורשה ולהפרת נדריה יקנה נמי כאן בלא אירוסין] וקונה כאן.

[ואפשר לפרוך את הלימוד שהרין] מה לצד השווה שבהן, שכן הנאתן מרובה [ואין הנאה בחופה]. שטר יוכיח [שאין בה הנאה, שהרי היא נכתבה על נייר אע"פ שאינו שווה פרוטה. ואת הלימוד הזה אפשר לפרוך שהרין] מה לשטר שכן מוציא [פ"י מגרש] בבת ישראל [והרי אין חופה מגרש, ולכן קשה איך אפשר ללמוד א' מהשני]. כסף וביאה יוכיחו [שלא מגרשים ועכ"ז קונים בבת ישראל]. וחזר הלימוד, אין דין הכתוב בזה ראוי לנהוג בזה, ואין דין הכתוב בזה ראוי לנהוג בזה⁴⁴, הצד השווה שבהן, שקונים בעלמא וקונים כאן, אף אני אביא חופה, שקונה בעלמא וקונה כאן.

[יש לשאול] מה להצד השווה שבהן, שכן ישנן [אפילו] בעל כרחיה [שכן ביאה ביבמה ושטר בגירושין וכסף באמה העבריה כולם קונים בע"כ⁴⁵, אבל אין חופה בעל כרחיה⁴⁶]. ורב הונא, כסף מיהא באישות לא מצאנו בעל כרחיה [ואפ"ה קונה כאן, ואף על כרחיה, כגון אב מקבל קידושין לבתו קטנה, ולכן יש ללמוד חופה שקונה⁴⁶]. אמר רבא, שתי תשובות בדבר [לפרוך הצד של חופה קונה לבד], אחד, למדנו במשנה שלש [פ"י האשה נקנית בג' דרכים] ולא ארבע. ועוד, חופה אינה גומרת אלא על ידי [פ"י אחר קניין] קידושין, וכי לומדים חופה ללא קידושין מחופה שעם קידושין. א"ל אב"י, זה שאמרת למדנו במשנה שלש ולא ארבע, [אפשר] שהמשנה מנה הדרכים שכתובים בפירוש [בתורה], ומה שלא כתוב בפירוש לא לימד. ומה שאמרת, חופה אינה גומרת אלא עם קידושין, רב הונא גם כן אמר כך, ומה כסף שאינו גומר אחר כסף, קונה, חופה שגומרת אחר כסף, אינו דין שתקנה⁴⁷.

הרבנים למדו, כיצד בכסף. נתן לה כסף או שוה כסף, ואמר לה הרי את מקודשת לך⁴⁷, [אין] הרי את מאורסת לי, [אין] הרי את לי לאשה, הרי זו מקודשת. אבל אם היא נתנה [כסף לגבר], והיא אמרה, הריני מקודשת לך, [אין] הריני מאורסת לך, [אין] הריני לך לאשה, אינה מקודשת. רב פפא שאל, טעם הדבר [שמקודשת במקרה הראשון] בגלל שהוא נתן [הכסף] והוא אמר [הרי את מקודשת לי, משמע] אם הוא נתן [הכסף] והיא אמרה [הרי אני מקודשת לך], אינה מקודשת. אבל כתוב בסוף, אבל אם היא נתנה לו [הכסף] והיא אמרה [הרי אני מקודשת לך], לא הווי קידושין. הסיבה [שאינה מקודשת] שהיא נתנה והיא אמרה, הרי [משמע] אם הוא נתן [הכסף] והיא אמרה, הווי קידושין. [צריך לומר] התחלת הברייתא מדויק, והסוף הובא לכלום⁴⁸. וכי [אפשר לומר] למדו בסוף דבר שסותר ההתחלה [פ"י אפילו במקום שנאמר "כדי נסבה – הובא לכלום" היינו דווקא דבר שלא נצרך והובא לכלום, אבל שהוא יסותר ההתחלה לא לימדו דבר כזה]. אלא כך נאמר, אם הוא נתן והוא אמר, פשוט שהו

קידושין, אבל [אם שינה ממה שאמרנו, כגון] אם הוא נתן [הכסף קידושין] והיא אמרה [הרי אני מקודשת לך], נעשה כמי שהיא נתנה [הכסף קידושין] והיא אמרה [הרי אני מקודשת לך], ולא הווי קידושין [שאנו צריכים "כי יקח איש", וכאשר אמרה היא דומה ל"תקח אשה לאיש" ולא כמו שכתוב "כי יקח איש אשה"⁴⁸]. ועוד אפשר לתרץ, אם הוא נתן [את הכסף] והוא אמר [הרי את מקודשת לי], מקודשת, אבל אם היא נתנה [הכסף קידושין] והיא אמרה [הרי אני מקודשת לך], אינה מקודשת. אם הוא נתן [הכסף קידושין] והיא אמרה [הרי אני מקודשת לך]⁴⁹, הוא ספק וחוששין מדרבנן [שאם בא אחר וקידשה צריכה גט משניהם שמה לא היו של הראשון קידושין וחלו קידושי שני או שמה של ראשון קידושין ולא של שני]⁴⁸.

אמר שמואל [דרך אגב - עיקר דבריו הוא לענין גירושין], בקידושין, נתן לה כסף או שוה כסף, ואמר לה הרי את מקודשת [ולא אמר לי⁴⁹, או] הרי את מאורסת, [אין] הרי את אשה נשואה, [אין] הרי זו מקודשת. [אבל אם אמר לא כלשון פעולה עליה אלא עליון] הריני אישך, [אין] הריני בעליך, [אין] הריני ארוסיך, אין כאן [אפילו] ספק קידושין [דכתיב "כי יקח" ולא שיקח עצמו לה]. וכן בגירושין, נתן לה ואמר לה הרי את משולחת, [אין] הרי את מגורשת, [אין] הרי את מותרת לכל אדם, הרי זו מגורשת, [אבל אם אמר] איני אישך, [אין] איני בעליך, [אין] איני ארוסיך, אין כאן [אפילו] ספק גירושין [ואם הוא מת היא כשרה לכהונה]⁵⁰.

אמר לו רב פפא לאב"י, כאילו נאמר, ששמואל סובר ידים שאין מוכיחות הויין ידים [פ"י יש הלכה שאם אמר משהו שמוכן דבריו, הוא הוא נקרא יד, כמו בית יד לאחיזת הדבר, ואם מוכח מהו כוונתו, לפי כולם זה נחשב כאילו אמר הכל. אבל אם זה לא מוכיח בדיוק מה כוונתו, אז יש מחלוקת אם יד שלא מוכיח הווי יד או לא, שאף על פי שאינו מוכיח אחיזת לשון גמור כזה שאמר "הרי את מקודשת" ולא אמר למי, והנה למדנו במשנה, האומר אהיה, הרי זה נזיר. ושאלנו בה, ואולי התכוין לומר אהיה בתענית. ואמר שמואל, [זה שאמר אהיה הרי הוא נזיר, היינו במקרה] שהיה נזיר עובר לפניו. והסיבה נזיר עובר לפניו [דודאי אהיה אף אני כזה אמר וזה יד מוכיח אם כן רואים שצריכים הוכחה]⁵¹, ולולא זה, לא [הווי] יד, ואיננו נשיר].

[כאן חוזרים לדברי שמואל] כמה מדובר כאן, שאמר "לי". אם כן, מה למדנו מזה.

⁴⁶ מה שלא הזכיר כלל **נתנה היא ואמר הוא** משום שלא פסיקא ליה דפעמים מקודשת באדם חשוב כשאמר לקמן (דף ז ע"א) (תוס'). ועי' דרישה (&) שלמד מזה דבנתנה היא ואמרה היא באדם חשוב אף ספיקא לא הווי ולא מחשבינן לנתן הוא ואמרה היא אף שהוא אדם חשוב לא מחשיב נתן הוא רק באומר שאינו מקבל בחנם. אבל הטור מחשיב קבלתו של האדם חשוב לנתניה אף בלתי אמירתו. ולפי זה למד הגר"א (&), הא דבעינן בקדושין אמירתו היינו מטעם כי תלקח וא"כ ממילא הוא בכלל ספיקא של נתן הוא ואמרה היא.

ועי' ר"ן (א ע"ב בדפי הר"ף): נתן הוא ואמרה היא כיון שבשעת נתניה אמרה היא והוא שתק הרי הוא כמסכים לדבריה כשם שאנו אומרים בנתן הוא ואמר הוא ושתקה היא דשתיקה דידה כהודאה וכאן נמי כיון שהוא שותק בשעת נתניה "ל שהוא מסכים לדבריה ואף על פי שלא פירש הווי ליה כמדבר עמה על עסקי קידושיה ונתן לה קידושיה ולא פירש דק"ל (דף ו ע"א) כ' יוסי שאמר דיו הלכך יש למימר דה"ל כנתן הוא ואמר הוא אבל נתנה היא ואמר הוא כיון שאינו חשוב ליכא למימר דקרינן ביה כי יקח כלל ומשום הכי ליכא לספוקי דליהווי קידושי.

ועי' עוד בר"ן: והאי לישנא שאמר' **ספיקא הוי וחיישין מדרבנן** מספקא לי טובא דכיון דספיקא הוא הווי ליה ספיקא דאורייתא והכי קאמר דחיישין מדרבנן הא מדאורייתא נמי יש למיחש. וז"ל הר"ף: ואם נתן הוא ואמרה היא חיישין מדרבנן וצריכה גט, ולא כתב ספיקא הוא, ונראה שהוא סובר דכי אמרי' ספיקא הוא לאו דוקא דמדינא פשיטא לן שלא הווי קידושי כיון שאמרה היא אלא שחכמים החמירו בדבר ועשאוהו כספק ולישנא דספיקא הוא לפי זה לא אתי שפיר. והרמב"ם כתב נתן הוא ואמרה היא ה"ז מקודשת מספק ולא הזכיר מדרבנן כלל אלא ספק קידושין ולפיכך אני מסתפק בכל ספק קידושין אי צריכה גט מדאורייתא או לא דאפשר דמדאורייתא שרי' משום דאיכא למימר העמד אשה על חזקתה דמאי שנא מכל תיקו דממונא שאמרינן העמד ממון על חזקתו, והסכימו חל הפוסקים דאפי' תקפו התובע מפקיעין מידו.

ועי' כנה"ג י"ד סי' (ח"ח בהגהת הטור אות ג') דבספיקא דדינא ל"ש לומר אוקמא אחזקה דמשום חזקה לא הוכרע הדין, והוא הדין כאן בנתן הוא ואמרה היא, כיון דהוי ספיקא דדינא לא מוקמינן האשה בחזקת פנויה (רע"א ושר"ת רע"א ח"א סי' לז).

⁴⁴ עי' לעיל הערה כו.

⁴⁵ עי' תוס' ר"ד: והנכון בעיני דה"ג רב הונא נמי איתא בעל כרחיה שכן אב מוסר את בתו לחופה בעל כרחיה, ע"כ. אמנם לא מצאתי שום כת"י שגורס כך.

⁴⁶ רש"י. מדברי רש"י זו משמע שכל הלימוד של רב הונא היא לא חופה של גדולה, אלא חופה של קטנה שהאב מוסרה, אמנם תוס' ד"ה ורב הונא לומד שאין בע"כ בכסף, ואפילו בבת קטנה, שהאב במקום הבת.

⁴⁷ עי' שו"ע (אבן העזר סי' כז ס"א): בכסף כיצד, נותן לה בפני שנים פרוטה או שוה פרוטה, ואומר לה: הרי את מקודשת לי בזה. הגה: וי"א ש"ל לה: כדת משה וישראל. וכן נוהגין לקדש בטבעת, ויש להם טעם בתיקוני זוהר. וה"ל אם אמר לה: הרי את מאורסת לי, או הרי את לי לאשה וכן בכל לשון שמשמעותו לשון קדושין ודאי באותו מקום, ובלבד שהיא תבין שכל לשון קדושין, ואם היה מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין, ונתן לה אפילו בתיקיה, הוי קדושין. והוא שעדיין עסוקין באותו ענין. וכל שכן אם אמר לשון קדושין ודאי, אלא שאינה מבינה אותו, דהווי קדושין. הגה: וי"א דלא בעינן מדברים באותו ענין ממש, אלא מדברים מענין לענין באותו ענין, דהיינו שאין מדברים בקדושין, רק בצרכי זיווגם. וי"א דלא בעינן מדברים עמה, אלא כל שמדברים לפניה, סיג.

ועי' ח"מ: ובלבד שהיא תבין שהוא קדושין. ואם אומרת שלא הבינה, אין מקודשת כלל. ואם אמר לה לשון שכל הנשים יודעות באותו לשון, כגון הרי את מקודשת שהוא לשון הנהוג לומר בכל קדושין, וכל אשה חכמת לב יודעת שזה לשון קדושין, והיא אומרת שלא הבינה אינה נאמנת. ומ"מ לחומרא נאמנת לענין זה אם קדשה שני, דצריכה גט גם משני, דהא שויתא נפשה פנויה לגבי ראשון לפי דבריה. אבל לשונות שאין הכל מכירין בהן, נאמנת לומר לא הבנתי וכן משמעות כל הפוסקים.

למדנו מזה הלשונות האחרונות (שאמר בהם, שאין אפילו ספק קידושין או גירושין, וטעמם ד[כאן] נאמר "כי יקח" ולא שיקח את עצמו, ונאמר שאין "ושלחה", ולא שישלח את עצמו.

למדנו: [האומר לאשה] הרי את אשתי, [אין] הרי את ארוסתי [אין] הרי את קנויה לי, [היא] מקודשת. [וכן אם אמר] הרי את שלי, [אין] הרי את ברשותי, [אין] הרי את זקוקה לי, [היא] מקודשת. ולמה לא למדנו כולם יחד, [ולמה גרסו בב' פיסקות]. התנא למד אותם שלש שלש, וכך לימד אותם.

שאלו, [האומר לאשה הרי את] מיוחדת לי [מלשון] "והיו לבשר אחד", או אמר הרי את] מיועדת לי [מלשון] "אשר לו יעדה", או אמר הרי את] עזרת [מלשון] "ואעשה לו עזר כנגדו", או אמר הרי את] נגדתי [מלשון] "עזר כנגדו", או אמר הרי את] עצורתי [מלשון] עצרת, פי' שתהא נאספת לבתי⁴⁹, או אמר הרי את] צלעתי [מלשון] "ויקח את מצלעותיו", או אמר הרי את] סגורתי [מלשון] "ויסגר בשר תחתנה"⁴⁹, או אמר הרי את] תחתי, [או אמר הרי את] תפושתי, [או אמר הרי את] לקוחתי, מה דינם. אפשר לפשוט אחד [מהלשונות], שלמדנו, האומר [לאשה הרי את] לקוחתי, הרי זו מקודשת משום שנאמר "כי יקח איש אשה".

שאלו, מה דינו [אם אמר לאשה הרי את] חרופתי. בא ושמע, למדנו, האומר חרופתי מקודשת שכן ביהודה קוראין לארוסה חרופה. וכי יהודה רוב העולם. [אלא] כך אמרו, האומר חרופתי מקודשת שנאמר "והיא שפחה נחרפת לאיש"⁵⁰ [כעת בגמ' חשבו שהפסוק מדבר בחציה שפחה וחצי בת חורין המאורסת לעבד עברי, וזה למ"ד שקידושין תופסים בה], ועוד ביהודה קוראים לארוסה חרופה. יהודה ועוד פסוק [פי'] וכי הפסוק צריך עזרה ממנהג שביהודה. אלא כך אמרו, האומר חרופה ביהודה מקודשת, שכן ביהודה קוראים לארוסה חרופה [ואין ראייה מהפסוק, שהפסוק מדבר ביחוד לבד]⁵⁰.

במה מדובר [בלשונות אלה ששאלו אם הם לשונות של קידושין, וכן בלשונות של גירושין]⁵¹, אם שלא דברו בעניני גיטין וקידושין, מאיפה

⁴⁹ [כל הספיקות האלה] לאו משום דויקח אחת מצלעותיו ויסגור בשר משמע לן דהוי לשון קדושין ממש אלא משום דנאמר בענין אישות והיינו דכתב רש"י (הערה 50) דשייכי בה צד קדושין ולא קאמר דשייכי בה קדושין (רשב"א).

⁵⁰ רש"י, ו"א שמחוץ ליהודה לומדים את הפסוק בשפחה כנענית שאין קידושין תופסים בה (תוס'), אבל למסקנה שאנו פוסקים כר"ע שאמר שבחציה שפחה וחצי בת חורין הכתוב מדבר האומר חרופתי בכל מקום מקודשת, וכ"כ הרמב"ם (אישות פ"ג ה"ו), אבל ששהי יש מח' אמוראים (גיטין מג ע"א) אם חציה שפחה וחציה בת חורין אם תפסי בה קידושין או לא, ואפילו למ"ד דתפסי זה רק קידושי ספק, ולכן ביהודה זה קידושי ודאי, וכל העולם זה קידושי ספק וכו' (רשב"א). ומפירושי ר"ח ז"ל נראה שאינו גורס כל האי שקלא וטריא אלא ת"ש האומר הרי את חרופתי מקודשת שכן ביהודה קורין לארוסה חרופה, וז"ל הרב איבעיא להו האומר חרופתי מהו ופשוטו מהא שלמדנו בברייתא האומר חרופתי מקודשת שכן ביהודה קורין לארוסה חרופה (רשב"א).

⁵¹ רש"י, פי' דבריו הרי את לקוחתי זקוקה לי וכו' דהו לי שני מעלי' דאי לא ידעה מהו קאמר לה ולא היו עסוקין מעיקרא בעסקי קדושין אינה מקודשת כלל דהיכי מקניא נפשא אי לא ידעה מהו קאמר לה, אמנם הבעל העיסור כתב דאיפה דמקדש בלישנא מעליא אף על גב דאין עסוקין באותו ענין מקודשת אבל כי מקדש לה בהני לישני דמביעיא לן איפה דאין עסוקין באותו ענין לאו כלום הוא, עסוקין באותו ענין בעיא ולא אפשיטא, אבל העיקר, שאפילו בלשון מעליא אם היא לא יודעת ולא היו עסוקין באותו הענין אינה מקודשת (רשב"א). ועי' שו"ע (אה"ע סי' כז ס"ב): אמר לה: הרי את אשתי, הרי את זקוקתי, הרי את קנויה לי, הרי את ארוסתי, הרי את שלי, הרי את ברשותי, הרי את לקוחתי, מקודשת. הגה: אם הבינה דבריו, או שדברו תחלה מעסקי קדושין. אבל האישי אינו נאמן לומר שלא כוון לשם קדושין.

ועי' ט"ז: אם הבינה דבריו. לא בא ללמד לאפוקי אם בודאי לא הבינה דזה ודאי אפילו באומר הרי את מקודשת לי לא נאמנת שלא הבינה, אבל בלשונות אלו הנזכרים בס"ז צריך שיהיה ידוע שהיא מבינה או שדברו תחילה וכו' וע"כ נראה שדבר זה לא קאי על מה שנזכר הרי את אשתי דזה ודאי הו כמו את מקודשת ואפילו עדיף ממנו.

ועי' ח"מ סק"א שאם אמרה שלא הבינה לשון "הרי את מקודשת לי" ומ"מ לחומרא נאמנת לענין זה אם קדשה שני דצריכה גט גם משני דהא שויתה נפשה פנויה לגבי ראשון לפי דבריה אבל לשונות שאין הכל מכירין בהן נאמנת לומר לא הבנתי וכן משמעות כל הפוסקים אבל ר' ירוחם כ' דהו ג"כ ספק קדושין ולמעשה צ"ע אם יש לחוש לדבריו. וז"ל הרא"ש: הני לישני דברירי לן דהו לשון קידושין לאו כל כמיניה למימר לא הו ידענא דהו לשון קידושין וכל לשון הספיקות כשהיה מדבר עמה על עסקי קידושין ואם לאו אין בהן ממש. ועי' רע"א שהקשה הרי בשעת הקידושין לא היו העדים יודעין דמבינה ונתרצית וא"כ הו קידושין בלא עדים, אלא כיון דהעדים רואים שנותן לה לשם קידושין והתורה תלתה הקידושין בו כי יקח איש אשה, אלא דבעינן דעתה דבע"כ אינו יכול לקדשה וכיון שאמרה אח"כ דהיתה מרוצית לכך כיון דשורש הקידושין ראו

ידעה מה הוא אמר לה [אפילו אם הלשונות הם לשונות של קידושין, הרי היא לא יודעת מה שהוא אמר לה, שתתמצה להתקדש לן]. אלא מדובר שדיבר איתה בעניני גיטה וקידושיה, אע"פ שלא אמר לה [לשון קידושין] גם כן [מקודשת]. שלמדנו, היה מדבר עם אשה על עסקי גיטה או קידושיה ונתן לה גיטה וקידושיה ולא פירש, ר' יוסי אמר זה מספיק, ור' יהודה אמר שצריך לפרש. ואמר רב הונא אמר שמואל, הלכה כר' יוסי. אמרו, באמת מדובר כשהוא מדבר עמה בעסקי גיטה וקידושיה ואם נתן לה ושתק נכון, וכן במה מדובר, שנתן לה ואמר לה בלשונות אלו, וכך שאלו, אלה לשונות לקידושין אמר לה, או אולי למלאכה אמר לה [הרי גילה בדעתו שאינו חפץ לקדשה עכשיו, רק שהיא תעבוד בשבילן], תיקו [פי'] זה ספק.

מה שלמדנו לפני כן, היה מדבר עם האשה על עניני גיטה וקידושיה [פי'] עד שעת הנתינה, ונתן לה גיטה וקידושיה ולא פירש, רבי יוסי אומר, זהו מספיק. ר' יהודה אומר, צריך לפרש. אמר רב יהודה אמר שמואל, והוא שעסוקין באותו ענין⁵². וכן אמר ר"א א"ר אושעיא: והוא שעסוקין באותו ענין. זהו כמו המחלוקת תנאים, רבי אומר: והוא שעסוקין באותו ענין, ר' אלעזר בר ר"ש אומר: אף על פי שאין עסוקין באותו ענין. ואי לא שעסוקין באותו ענין, מאיפה היא יודעת מה הוא אמר לה. אמר אביי: מענין לענין באותו ענין [פי'] שפסקו מלדבר בקידושין ממש והיו מדברים בדברים אחרים ומיהו דברו בצרכי זיווגם כמו כמה יש לך נדוניה וכמה שדות יש לך להתפרנס מהם]. אמר רב הונא אמר שמואל: הלכה כר' יוסי. א"ל רב יימר לרב אשי, ואלא זה שאמר רב יהודה אמר שמואל: כל שאינו יודע טוב [בהלכות] גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהם [להיות דיין בדבר שמא יתיר איסור ערוה, וזה מעוות שאינו יכול לתקן]⁵², אפילו לא ידע את ההלכה הזו של רב הונא אמר שמואל [פי'] האם ההלכה הוא מצוי או לא⁵². א"ל: נכון.

וכן בגירושין, נתן לה גיטה ואמר לה הרי את משולחת, [אין] הרי את מגורשת [אין] הרי את מתרת לכל אדם, הרי היא מגורשת⁵³. זהו פשוט [ויש לזה ראייה], נתן לה גיטה, ואמר לאשתו הרי את בת חורין,

העדים אף שלא ידעו הסכמתה מ"מ מיקרי עדי קדושין. ועי' ח"מ לעיל הערה 47.

ועי' שו"ע שם ס"ג: אמר לה: הרי את מיועדת לי, מיוחדת לי, עזרתי, נגדי, צלעתי, סגורתי, תחתי, עצורתי, תפוסתי, הרי זו מקודשת בספק. הגה: וה"ה אם אמר: הרי את חרופתי. אבל אמר לה: הרי את נשואתי, "א שאינו כלום. והוא שיהיה מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין, אבל אם אינו מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין, אין חוששין למלות אלו. הגה: מי שאמר לאשה שנותן לה בשביל אהבה וחבה, חוששין לקדושין, כי שמא אמר שנותן לה שיהיה אהבה וחבה ביניהם, והוי כאלו אמר לה: מיועדת לי או מיוחדת לי. יש אומרים דאע"ג דלשונות אלו לא מהני אם לא דבר עמה מעסקי קדושין, מ"מ אם היא אומרת שקבלה לשם קדושין, הוי ספק קדושין. ואפילו נתן לה בשתיקה ולא דבר כלום, והוא והיא אומרים שכוננו לשם קדושין, הוי קדושין. עי' לעיל הערה

ועי' בית שמואל: הרי את נשואתי וכו' - וכל זה לא איירי אלא כשלא היה מדבר עמה מעסקי קדושין אבל אם היה מדבר עמה מעסקי קדושין היא מקודשת בודאי וכו' דעד כאן לא קמבעיא בש"ס אלא בלשונות דיש לפרש למלא' או לשאר דבר קאמר אבל נשואתי שלא משמע לשום משמעות אחר א"כ אם היה מדבר עמה מעסקי קדושין היא מקודש' בודאי וכ"כ בח"מ ולא כמשמעות הג"ה זו.

ועי' עוד בב"ש: והוא שהיה מדבר עמה וכו'. ואם הוא אמר בהני לשונות שלא היה כוונתו לשם קידושין י"ל דנאמן ואפילו לדעת הב"י דס"ל הבעל אינו נאמן לומר שלא היה מבין שהוא לשון קידושין כמ"ש בסמוך י"ל שאינו אלו לשונות דמספקא בש"ס אם הם לשון קידושין י"ל דהוא נאמן לו' שלא היה כוונתו לשם קידושין וכ"כ בח"מ.

ועי' אבני מילואים: אין חוששין למלות אלו. [ואם נתן לה כסף ואמר] הרי זה לקידושין אינו לשון קידושין [אלא] ה"ל כמדבר על עסקי קידושין בשעת נתינה ואמרינן דהכוונה לקדש ממש ולא הוי דברים שבלב כיון דידעה הכוונה שבלב וכמו כן הרי את צלעתי לא גרע מהרי זה לקידושין ומש"ה בכותב בשטר אלה לשונות כיון דעיקר הקידושין ע"י השטר לא מהני בזה כוונה לקדש כיון דבשטר ליכא לשון קידושין. ומש"כ הרמב"ם (אישות פ"ג ה"ז): אמר לה או כתב לה הרי את מיוחדת לי כו' הוי את עזרתי כו' הרי את תפוסתי הרי זו מקודשת בספק והוא שהיה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין עכ"ל ומשמע דגם בשטר ה"ל ספק קידושין. ואפשר דכיון דאפי' בשטר פסול שמיין את הנייר וכמ"ש בש"ע סי' לב ס"ב ע"ש וא"כ אפי' בכותב לה לא נפקא מידי ספיקא מחמת שווי הנייר דה"ל כמו קידושי כסף.

לא אמר כלום [פ"י] אם כתב לשון זה בגט, שאין זה לשון גירושין⁵².
[אדון] שאמר לשפחתו, הרי את מותרת לכל אדם, לא אמר כלום
[שזה לשון גירושין, ולא לשון שחרור שאם הוא שחררה היא אינה מותרת
לעבדים אבל לשון גט הוא לאשה שמתירה לכל שהיתה אסורה לו על ידו.
בעל שנתן גט לאשתו] ואמר לאשתו הרי את לעצמך, מהו. האם אומרים
שאמר לה [לענין] למלאכה [שהיא מעשה ידיה שלה], או אולי שאמר לה
לגמרי [פ"י להנשא]. אמר רבינא לרב אשי, בא ושמע: שלמדנו, גופו של
גט שחרור: הרי אתה בן חורין, [או] הרי אתה לעצמך. עכשיו, מה עבד
כנעני שגופו נקנה, כאשר אמר לו הרי אתה לעצמך, לגמרי אמר לו, אשה
שלא קני גופה, [וכי] אין קל וחומר [שמובן שכוונתו לגמרי].

אמר רבינא לרב אשי: אמר לעבדו [הכנעני] אין לי עסק בך, מהו.
האם אומרים [שפירוש דבריו כאילו] אין לי עסק בך לגמרי [פ"י לשחרור
גופו ולהתירה בבת חורין], או אולי אמר לו [רק לענין] מלאכה [פ"י שהוא
מוחל זכות מעשי ידי העבד]. אמר ר"נ לרב אשי, ויש אומרים שרב חנין
מחזוהא אמר לרב אשי, בא ושמע, המוכר עבדו לעובד כוכבים, יצא
לחירות [פ"י] לא רק שהמוכר חייב לפדותו אפילו פי עשר מדמיו, אלא ג"כ
חכמים הפקיעו הקנין כסף שלון [וצריך גט שחרור מרבו ראשון] [להתירו
בבת חורין משום שהגוי לא קנה גופו של עבד אלא רק מעשה ידיו]. אמר
רבן שמעון בן גמליאל, כמה מדובר [שצריך לכתוב לו גט שחרורכשמוכרו
לעובד כוכבים], שלא כתב עליו "אוננו", אבל כתב עליו אוננו, זהו שחרור.
מהו אוננו. אמר רב ששת: שכתב לו, כשתברח ממנו [פ"י מהעכו"ם] אין לי
עסק בך [ורואים אם כן שזה לשון שחרור הוא].

אמר אביי: המקדש במלוה [פ"י] גבר אמר לאשה, התקדשי לי במלוה
שהלוייתך⁵², אינה מקודשת [שלומדים קידושי כסף מזה שכתוב קחה
משדה עפרון, שיתן דבר בשעת קידושין, ומלוה להוצאה ניתנה, וכבר
המעות הן שלה והיא חייבת לו מעות אחרים. אמנם המקדש בהנאת
מלוה, מקודשת. ואסור לעשות כן, מפני הערמת רבית. הנאת מלוה זאת,
איך מדובר. אם נאמר שהלוה לה כסף, ואמר לה [אני מלוה לך] ארבע
[ואת צריכה לשלם] חמשה [ואמר לה התקדשי לי בזו החמישי], הרי זה
רבית מעולה [ולמה נקרא הערמת רבית]. ועוד, היינו מלוה [אפילו הזו
החמישי]. לא, צריך לומר [שמדובר], שהאריך לה זמן [פרעון החוב, ואמר
לה התקדשי לי בהנאה זו שאת היית נותנת פרוטה לאדם (או לי) שפייסני
על כך, ואם פירש לה כך, מקודשת, עכ"ז הו' הרבית דרבנן, המכונה כאן
הערמת רבית, שלא קצץ דבר מסוים לשכר הלוואה]⁵³.

⁵² דכשקידשה במחילת מלוה, אף דאיכא הנאה, הא ההנאה לא נתן לה לשם
קידושין, וכמו במקדש במלוה ופרוטה ודעתיא אמלוה דאינה מקודשת, אמנם
ע"י תוס' כתובות עד ע"א ד"ה המקדש שאין הבדל וכוונתם לומר דגם במחילת
המלוה תתקדש, והא דאינה מקודשת, הוא רק אם קידשה במעות הראשונות,
שכבר הן שלה משעת הלוואה.

וע"י רמב"ם (אישות פ"ה ה"ג): המקדש במלוה אפילו היתה בשטר אינה
מקודשת כיצד כגון שהיה לו אצלה חוב דינר ואמר לה הרי את מקודשת לי
דינר שיש לי בידך אינה מקודשת מפני שהמלוה להוצאה ניתנה ואין כאן דבר
קיים ליהנות בו מעתה שכבר הוציאה אותו דינר ועברה הנאתו, ע"כ פ"י דגם
בהנאת המחילה אינה מקודשת (קוב"ש אות לד).

וע"י שו"ע (אה"ע סי' כח ס"ז): היה לו מלוה אצלה, אפילו הוא בשטר, ואמר
לה: הרי את מקודשת לי במלוה שיש לי אצלך, אינה מקודשת, אפילו עדיין
המעות בידה ולא שלחה בהם יד.

אפילו עדיין – ע"י ב"ש דכ"כ רש"י (מז ע"א) והרא"ש והר"ן והטור אבל
הרמב"ם (אישות פ"ה ה"ג) כתב, מלוה להוצאה ניתן ואין כאן שום דבר קיים
ליהנות בו מעתה שכבר הוציאה אותו דינר ועבר הנאתו משמע אם עדיין בעין
בידה מקודשת אבל בכל הסוגיא לא משמע כן. וע"י אב"מ שא"ע פ' שזה חשיב
כסף, עכ"ז בקידושין צריכים הנאה עם הכסף, ואין במלוה, שכל ההנאה כבר
שלה. { }

המקדש בהתיר עסקא שהוא חצי פקדון חצי מלוה, תשובות מיימונית לספר
משפטים סי' יב אמר שלא חלה, וכן לענין מכר, אמנם הקצה"ח סי' סז סק"ב
נוקט שכן מקודשת אפילו בחלק המלוה שבו, שהרי רש"י לקמן מז ע"א כותב:
מלוה להוצאה ניתנה הלוה רשאי להוציאה בהוצאה ואינו חייב להעמידה
בעסקא שתהיה מצויה בכל עת שיתבענו, ע"כ. ומשמע דאם היה מחויב
להעמידה בעסקא תמיד הוי מקודשת ודינה כפקדון וא"כ עיסקא דאסור למשתי
ביה שיכרא ה"ל דין פקדון.

⁵³ וכ"ש אם מחל לה כל המלוה ואמר לה התקדשי לי בהנאת מחילה זו,
שעכשיו הוא נותן לה הפרוטה הזה של הנאת מלוה אבל כאשר הוא מקדש לה
בעיקר המעות לא נותן לה כלום, שכבר הם ברשותה והם שלה (רש"י), ו"א
איירי הכא שהיתה חייבת מעות לאדם אחר והגיע זמנו לפרוע ובה זה נותן
למלוה פרוטה לארווחי לה זימנא וקידשה באותה הנאה (ר"ת בתוס').

וע"י שו"ע (אה"ע סי' כח ס"ז): היה לו מלוה אצלה ואמר לה: הרי את מקודשת
לי בהנאת מחילת מלוה, וכן אם אמר לה: הרי את מקודשת לי במה שאני מרויח
ליך הזמן, מקודשת ואסור לעשות כן משום רבית [רש"י], ויש אומרים שאינה
מקודשת [רמב"ם]. הגה: ויש לחוש לב' הסברות, ואם קדשה אחר צריכה גט

אמר רבא: קח מנה על מנת שתחזירהו לי, במכר [קרקע] לא קנה
[שהרי לא נתן לו כלום], [בקידושי] אשה אינה מקודשת, בפדיון הבן אין
בנו פדוי, [אמנם בנתינת] תרומה [לכהן] יצא ידי נתינה [והוא יכול למכרו
לכהנים ולקבל את הכסף], ואסור לעשות כן, מפני שנראה ככהן שעוזר
בגורן [לפי שבשכר זה יתן לו שאר תרומותיו פ"י והוי כהן זה כקונה
תרומה בשכרו ועוזר בגורן שיתנו לו התרומה ולמדנו כהנים העוזרים בבית
הגרנות אין נותנים להם תרומה בשכרן]. מה רבא סובר. אם הוא סובר
מתנה על מנת להחזיר נקראת מתנה, אפילו כולם גם כן [יעבדו]. ואם הוא
סובר שזה לא נקראת מתנה, אפילו תרומה נמי לא. ועוד, הרי רבא הוא
שאמר מתנה על מנת להחזיר נקרא מתנה. שאמר רבא: [מי שאמר לחבירו]
קח אתרוג זה על מנת שתחזירהו לי, נטלו והחזירו יצא [ידי חובתו בנטילת
אתרוג, שכן יש חיוב שאתרוג יהיה שלך בנטילתו, וזה נחשב כשלך], ואם
לאו לא יצא [דהוה גזל למפרע, ואינו שלן]. אלא אמר רב אשי: בכלום
קנה⁵⁴ חוץ מאשה⁵⁵, לפי שאין אשה נקנית בחליפין [וזה דומה לקנין חליפי
סודר, שאינו אלא אוהזו בה ומחזירן]⁵⁶. א"ל רב הונא מר בנו שלרב נחמיה
לרב אשי: אומרים משמו של רבא כמותך.

אמר רבא: [האשה שאמרה] תן מנה לפלוני

משניהם. היתה חייבת לאחרים, ובא אחד ונתן פרוטה למלוה להרויח לה זמן,
וקדשה בזה, הוי מקודשת, ע"כ.

וע"י ריטב"א, שבא זה ופייס עליה במעות או בדברים, ואמר לה ה"א מקודשת
לי בהנאה שנשדלתית עם פלוני שהרויח לך זמן. משמע בתוס' ורמ"א שלא
כריטב"א דדוקא כשנתן פרוטה למלוה מהני ולא כשפייס בדברים, וע"י אב"מ
שם סק"ד שביאר סברת התוס' דהרי אמרו לקמן (סג ע"א) דבע"מ שאדבר עליך
לשלטון תלוי אם אינה לשכירות אלא לבסוף או שישנה מתחלה ועד סוף, ואם
ישנה מתחלה ועד סוף ה"ל מלוה ואינה מקודשת. וא"כ ה"נ כשמשדל בדברים
למאי דקיי"ל דישנה מתחילה ועד סוף לא תוכל להתקדש. וסיים דמה"ט כ'
הרמ"א כתוס' ודברי הריטב"א צ"ע.

⁵⁴ ע"י רש"י לעיל פיסקא ד"ה אמר אביי: דיתן דבר בשעת קידושין, ומשמע דאי
לאו דיליף לה משדה עפרון הוי מלוה נמי חשיב כסף אלא משום דיליף משדה
עפרון והתם בשדה עפרון כן היה דיהיב אברהם כסף בשעת מכר שנאמר וישקול
אברהם ולענין זה גמרינן משדה עפרון דיהיב מידי בשעת קידושין. וא"כ קרקע
דנקה בכסף דלאו משדה עפרון יליף וכשאמרין לקמן (כו ע"?) בכסף מנ"ל אמר
חזקי' אמר קרא שדות בכסף יקנו וכתבו שם תוס' הא שלא אייתי מקרא שנאמר
בשדה עפרון משום דהני מילי נבדל דכל קניינו בכסף ע"ש וכיון דלאו משדה
עפרון יליף לה משה' נמי נקנה במלוה ומשום דמלוה נמי חשיב כסף (אב"מ סי'
כח סקט"ז). וע"י קצה"ח סי' רמג סק"ד שזה אפילו בע"כ של הכהן?

⁵⁵ ע"י שו"ע (אה"ע סי' כט ס"א): האומר לאשה: הרי את מקודשת לי בדינר זה
על מנת שתחזירהו לי, אינה מקודשת. הגה: אבל האשה שנתנה לאחד מתנה על
מנת להחזיר לה לאחר שלשים יום, כדי לקדשה בה תוך ל', ונתן לה תוך שלשים
לקדושין, הוי מקודשת. ו"א דאם נתן לה מתנה על מנת להחזיר ואמר לה:
בהנאה זו שאת נהנית תוך הזמן הרי את מקודשת לי, הוי קדושין.

ע"י ח"מ: ע"מ שתחזירהו לי אינה מקודשת. מפשט לשון זה משמע שאינה
מקודשת כלל ואינה צריכה גט וכן הוא סתימת לשון הפוסקים ואף ש"ל דמן
התורה הוי קדושין חכמים עקרו לגמרי הקדושין דכל המקדש אדעתא דרבנן
מקדש אבל בהגהות אלפסי כתב לשון ריא"ז גזירה שמא יאמרו אשה נקנית
בחליפין ונראה בעיני שאם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר צריכה גט משניהם
שקדושי הראשון קדושי תורה הם אלא שחכמים בטלום משום גזירה.

ואקדש לך [וכשנתנו לו אמר לה התקדשי לי]⁵⁶, מקודשת מדין ערב [פי' ממה שמצינו בתורה שהערב משתעבד למלוה אנו יכולין ללמוד, שיש העברת כסף קידושין]. ערב, אף ע"ג שלא מגיע הנאה לידו, משעבד את עצמו, גם האשה הזאת, אף על גב שלא מגיע הנאה לידה, משעבדת ומקנה את עצמה.

[האיש שאמר לאשה] קחי מנה והתקדשי לפלוני [והוא שלוחו אלא שמקדשה משלו]⁵⁷, מקודשת מדין ערב כנעני [שאחרים פודין אותו בממונו] והוא קונה עצמו ויוצא לחירות]. ערב כנעני, אף ע"ג שלא חסר כלום קונה את עצמו, גם האדם הזה, אף על גב שלא חסר כלום קונה את האשה הזאת.

[האשה שאמרה] תן מנה לפלוני ואקדש אני לו [פי' לאותו פלוני במנה שתתן לו בשבילי], מקודשת מדין שניהם [פי' מבין שני הדינין הללו]. ערב אף ע"ג שלא מגיע הנאה לידו, משעבד את עצמו, גם האשה הזאת, אע"ג שלא מגיע הנאה לידה מקנה את עצמה. איך הם [פי' קידושין ועבד כנעני] דומים, הרי הערב הזה שמקנה לו, חסר כסף, והאדם הזה שקונה את האשה לא חסר כלום. עבד כנעני יוכיח, שלא חסר ממון וקונה את עצמו. איך הם דומים, זה שמקנים לו, קונה [פי' בעל העבד שהוא מקנה את העבד לחירות קונה את הכסף הזה שמקבל בפדיונו], כאן האשה שמקנה את עצמה ולא קנה כלום. ערב יוכיח, דאע"ג שלא מגיע שום הנאה לידו, משעבד את עצמו.

רבא שאל, ואשה שאמרה לגבר [קח מנה ואקדש אני לך] [והוא קיבלו ואמר לה התקדשי לי בכך], מהו. אמר רב זוטרא בשם של רב פפא, מקודשת. אמר לו רב אשי למר זוטרא, אם כן, זה נכסים שיש להם אחריות [קרקעות, ואדם הוקש לקרקעות]⁵⁸ נקנין עם נכסים שאין להם אחריות [מטלטלין], ואנחנו למדנו הפוך, נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף, בשטר, ובחזקה [שצריך לקנות הקרקע באחד מן הדברים שהקרקע קונה בהן והמטלטלים נקנים אגבן, אבל לא למדנו הפוך]. אמר לו: מי חשב שזה מדובר שאמרה לו אגב. כאן מדובר באדם חשוב [שאינו רגיל לקבל מתנות], ובאותו הנאה שהוא מקבל מתנה ממנה, גמרה ומקנה את עצמה [פי' שתוצה זאת לתת פרוטה לאדם שיפייסנו לזה לקבל הימנה מתנה]⁵⁹.

⁵⁶ רש"י. ועי' רמב"ם (אישות פ"ה הכ"א): האשה שאמרה תן דינר לפלוני מתנה ואתקדש אני לך ונתן ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך הרי זו מקודשת, אף על פי שלא הגיע לה כלום הרי נהנית ברצונה שנעשה ונהנה פלוני בגללה. יש לשים לב, שהרמב"ם מדגיש שצריכים לומר בהנאת מתנה, ולא מוזכר ברש"י.

ועי' שו"ע (סימן כט ס"ג): אמרה לו: תן דינר לפלוני ואתקדש אני לו, ונתן לו, וקדשה אותו פלוני ואמר לה: הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך, הרי זו מקודשת, ע"כ. ועי' רע"א שהמקבל אינו כשלוחה ואף אם פלוני עכו"ם מהני, ולכמה פוסקים (רשב"א לקמן ח ע"ב) אף בזרוק לים מהני. אבל לענ"ד בפשוטו כיון דהוא במעש' דיד' נותן לה הנאת' מהני כמ"ש אחי נ"י בעצמו בענין רקוד לפני.

נ"כ @

⁵⁷ רש"י. [תכוספת על דברי רש"י] לומר שאם לא עשאו שליח אינה מקודשת ואפילו נתרצה לבסוף משום דבשעת קדושין מיהא לא מיקניא דהא איהו לא שויא שליח ולמלא לא נתרצה מעיקרא בהכי וכו' והרב בעל העיטור ז"ל שכתב דאע"ג שלא ארצי אלא בתר דקדשה לה אודעי' לההוא גברא ואירצי בעדים מקודשת לא נראו דבריו וכו'. [וקשה] והלא זכין לאדם שלא בפניו והכא זכות הוא שתהא אשה זו קנויה לו, ואפשר לי לומר דהכא חובתו היא דשמה באחרת ניחא ליה וכל כמה דאגיד בהא לא יחבו ליה אחריתי וכו' (רשב"א).

ועי' שו"ע (אה"ע סי' כט ס"ה): אמר לה: הילך דינר משלי והתקדשי לפלוני, ואותו פלוני עשאו שליח (רש"י), או שלא עשאו שליח ואמר לה אותו פלוני, התקדשי לי במנה שנתן לך פלוני (רמב"ם אישות פ"ה הכ"ב), הרי זו מקודשת, ע"כ.

נ"כ @

אבל קשה שהרי לשון הרמב"ם היא: וקדשה אותו פלוני ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה זו הבאה לך בגללי [ובשו"ע לא מוזכר הנאה, אמנם בס"ג כן מוזכר הנאה], והקשה הרשב"א, הרי אין זה כדין עבד כנעני ממש אלא בשנתן ראובן ואמר ראובן שתהא מקודשת לשמעון כפירושן של ראשונים ז"ל וכו', ואדרבה לכאורה משמע דכל כה"ג קרוב הוא להיות כנתנה היא ואמר הוא שכתבנו למעלה שאין בו בית מיחוש וכו' וצ"ע, ועי' מ"מ שמתרץ דבריו.

⁵⁸ רש"י. וקשה שהרי הגמ' מגילה מדובר בעבד, אלא דלאו דוקא יש להם אחריות אלא אף כי נמי אין להם אחריות לא שייך בהו אגב, ועוד אפשר לתרץ אי מטלטלין דנכסים שאין להם אחריות לא שייך בהו אגב, ועוד אפשר לתרץ אי אשה נקנית אגב מטלטלין, שדה נמי נקנה אגב מטלטלין, שהרי קנין כסף דאשה ילפינן משדה קיחה קיחה, ואם אין שדה נקנה מאיפה נלמד באשה (תוס').

⁵⁹ עי' שו"ע (אה"ע סי' כז ס"ט): נתנה היא ואמרה לו: הילך דינר זה מתנה ואתקדש לך, ולקחו ואמר לה: הרי את מקודשת לי בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה, אם אדם חשוב הוא, הרי זו מקודשת, שהנאה יש לה בהיותו נהנה ממנה,

למדנו גם בשם של רבא: וכן לענין כסף⁶⁰ [כל הדברים האלה שלמדנו קידושין מדין ערב וכן מדין עבד כנעני, יש אותו הלכה בענין ממון, שמכר לו שדה ואמר לו תן הכסף לפלוני ושדי מכורה לך, בו קנה מדין ערב, או קח מנה ותהיה שוך מכורה לפלוני קנה מדין עבד כנעני וכו']. וצריכים את שניהם, שאם היינו שומעים הדין של קידושין, משום שאשה שמחה [להיות נקנית] בכל שהוא, [פי' בקנין כל שהו, ואפילו בטובת הנאה בעלמא], כמו שאמר ריש לקיש. שאמר ריש לקיש, טוב להיות בבי' גופות מלהיות כאלמנה. אבל בכסף אולי לא. ואם היינו לומדים לענין כסף, משום שניתן למחילה [שאדם יכול לחול], אבל בקידושין, אולי לא, לכן צריכים את שניהם.

אמר רבא: [איש שאמר לאשה] התקדשי לי לחצי, מקודשת. [אבל אם אמר לה] חציך מקודשת לי, אינה מקודשת. אמר לו אביי לרבא: במה שונה חציך מקודשת לי דאינה מקודשת. "אשה" אמר ה' בתורה [כי יקח איש אשה] ולא חצי אשה, גם "איש" אמר ה' בתורה, ולא חצי איש. א"ל: איך הם דומים⁶⁰, שם אשה לא ראוי לשני [בעלים, להנשא לשני גברים יחד, לכן לא קידש אלא חציה וחצי נשאר לאחר אם כן אינה מקודשת לזה], אבל איש וכי אינו ראוי לשני [נשים]. וכך אמר לה, שאם אני רוצה להתחתן עם אחר, אני אתחתן⁶¹.

אמר לו מר זוטרא בנו של רב מרי לרבינא: ולמה לא אומרים שיתפשט קדושה בכולה [שהרי אמר לה מקודשת, בלשון הקדש]⁶². וכי לא למדנו: האומר גללה של זו [שהרי] עולה, כולה עולה. ואפילו לפי מי שאמר⁶³ אין כולה עולה, היינו איפה שהוא מקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו, אבל המקדיש דבר שהנשמה תלויה בו, היא כולה עולה.

וכי דומים הציוורים. שם בהמה [ושלו היא ואין מעכב על ידו מלהתקדש לפיכך יש כח במאמרו לפשוט] וכאן דעת אחרת [יש חשובה כמותו המעכבת בדבר, שאם אין אשה רוצה אינם קידושין וזו לא נתרצה אלא לחציה, לפיכך אין דיבורו תפוס בה].

הרי זה לא דומה אלא לזה שאמר רבי יוחנן: בהמה של שני שותפין, הקדיש חציו וחזרו ולקחה והקדישה [את החצי השני וכאן הרי יש] דעת אחרת המעכבת בה [ולא אומרים שתקדש כולה ע"פ האחד], קדושה ואינה קריבה [הואיל ובתחלת הקדישה לא נראית לקרב שלא קידשה אלא חציה ותמכר ויקריב אחרת בדמיה], ועושה תמורה [אם המיר בה], ותמורתה כיוצא בה [שאינה קריבה שמכח קדושה דחוייה באתה].

למדנו מזה שלשה דברים:

ובהנאה זו הקנתה עצמה לו. וצריך חקירת חכם מי נקרא אדם שאינו חשוב להתירה בלא גט. ויש מחמירין אפילו לא אמרה תחלה כשנתנה: ואתקדש לך, רק נתנה סתם ואמר לה: התקדשי כו' ושתקה.

עי' ח"מ: מלשון זה משמע דסתם בן אדם הוא חשוב וצריכה גט מספק אלא בידוע ע"פ חקירת חכם שזה הוא אדם שאינו חשוב.

אמנם שיטת הרמב"ם (אישות פ"ג ה"ב): נתנה היא ואמר הוא אין כאן בית מיחוש, וז"ל הרשב"א (ה ע"ב): דהא שאמרינן לקמן דבאדם חשוב מקודשת היינו דוקא כשחזר הוא ואמר לה התקדשי לי בהנאה זו שאני מקבל ממך מתנה זו דה"ל כנתן הוא ואמר הוא אבל נתנה היא ממש ואמר הוא אינה מקודשת, והדין נותן שאם נתנה היא במה קנאה אדרבה דמי לכי תקח אשה לאיש והלכך נתנה היא אעפ"י שאמר הוא אמירה דידיה בלא נתינה לית ביה ממשא ואינה מקודשת, ע"כ.

ועי' אב"מ (סי' כז סק"ט) הרי שלא מהני לדעת הרמב"ם שיאמר במה שקבלתי ממך עד שיאמר בהנאה זו שקבלתי ממך וכמ"ש הרמב"ם (פ"ה הכ"ב) ז"ל אמרה לו הילך דינר זה כו' ולקחו ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה אם אדם חשוב הוא הרי זו מקודשת שהנאה יש לה בהיותו נהנה ממנה ובהנאה זו הקנית עצמה לו עכ"ל דזה הוי כנתן הוא וא"כ לדעת התוס' באומר לה הרי את מקודשת במה שקבלתי ממך אם הוא אדם חשוב מהני ולשטת הרמב"ם לא מהני עד שיאמר לה בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה.

ולענין קנין אדם חשוב בקרקעות, עי' חו"מ קצ ס"ו שהוא מח' קצה"ח ונתנה"מ.

⁶⁰ עי' רש"י פסחים ס ע"ב ד"ה הכי.

⁶¹ עי' שו"ע (אה"ע סי' לא ס"ח): האומר לאשה: התקדשי לחצי, הרי זו מקודשת. הא למה זה דומה, לאומר לה: תהיה אשתי את ואחרת, שנמצא שאין לה אלא חצי איש. אבל אם אמר: חציך מקודשת לי, אינה מקודשת, שאין אשה אחת ראויה לשנים. וכן האומר: הרי את מקודשת לי ולזה, אינה מקודשת.

ועי"ש בפ"ת: עיין בספר ברכי יוסף בענין כהן גדול [שאסור להתחתן עם ב' נשים – רמב"ם איסור' ב יג] שאמר לבתולה התקדשי לחצי כמה תשובות בדבר. ומכלל דבריו מבואר דה"ה אחר תקנת רמב"ם ולמי שנשבע על דעת רבים שלא ישא שתי נשים לעולם אף שלא מצא למנסב נמי אחריתי מקודשת.

⁶² (רש"י). אבל אם היה אומר מאורסת או חד מהנהו לישני דלעיל (דף ו ע"א) על זה לא היה מקשה ונפשטו קידושי בכולה (תוס').

⁶³ תמורה יא ע"ב.

רבה שאל: [איש שאמר לחבירו, הרי] שתי בנותיך [מקודשות] לשני בני הגדולים שעשאוהו שליח לקדש להם נשים]⁶⁰ בפרוטה, מהו. אנחנו הולכים [פ] האם ההלכה נקבעת כפי נותן ומקבל ויש כסף, או אולי אחרים הולכים [פ] ההלכה נקבעת כפי המקדש והמקודשת] והרי אין [פרוטה]. תיקו [פ] זה ספק].

רבה שאל: [מי שאמר לחבירו] בתך [מקודשת לי] ופרתך [קנויה לי] בפרוטה, מהו. מי אומרם בתך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה [ואין קידושין ואין קנין], או אולי בתך בפרוטה ופרתך במשיכה [פ] שידע שבפחות מפרוטה לא מקדשה, ולכן אמר שהיא מקודשת בפרוטה ופרה קנויה לו כשימשכנה ולא בכסף]⁶¹. תיקו [פ] זה ספק].

רבה שאל: [מי שאמר לחבירו] בתך [מקודשת לי] וקרקעך [קנויה לי] בפרוטה, מהו. בתך בחצי פרוטה וקרקעך בחצי פרוטה [ואין קידושין ואין קנין], או אולי בתך בפרוטה וקרקעך בחזקה [כשאחזיק בה]. תיקו [פ] זה ספק].

אדם שקדש [אשה] במעיל⁶², רבה אמר: לא צריכים שישימו [פ] אותו שמאים קודם שתקבלם], רב יוסף אמר: צריכים שומה [וכל שלא שמאום תחלה אינה מקודשת]. אם אמר לה [התקדשי לי בהן] כמו שהן, לכולם לא חולקים שלא צריכים שומה [שהרי הם לא שווים פחות מפרוטה]⁶³. ואם אמר לה [התקדשי לי ב]חמשים [וזו והרי לך אלו בדמיהם]⁶⁴ ולא שוה חמישים, הרי לא שוה. כאשר חולקים הוא, שאמר חמישים ושלו חמישים [מיהו לא שמאום בקיאים קודם לכן]⁶⁵, רבה אמר: לא צריכים שומה, שהרי שוה חמישים. ורב יוסף אמר, צריכים שומה, מאחר ואשה לא בקיאה בשומה, לא סמכה דעתה [ולכן אין דעת קידושין, ואינה מקודשת].

ויש אומרים גם ב[מקרה שהאדם אמר לה הרי את מקודשת לי במעיל זן] כמו שהוא, חולקים, רב יוסף אמר שוה כסף הוא ככסף כמו שכסף קצין

למדנו בעלי חיים נדחים [פ] אם יש בהמה שכשרה לקרבן, והבעלים עשו משהו לדחותו מלהיות כשרה לקרבן, הוא נדחה לעולם]⁶⁶, ולמדנו, דיחוי בתחילה הוי דחוי⁶⁷ [פ] כגון זו שמתחילת הקדישה לא נראית ליקרב, ויש תורת דיחוי [בדבר שאינו קדוש אלא] לדמיו [כגון זו שמתחלה לא הקדישה אלא לדמיה שתמכר ויקדשו דמי חציה שהרי ליקרב לחצאין לא היתה ראויה ואפ"ה חל עלה תורת דיחוי לדחות מעל המזבח לעולם ולא אמרינן אין דיחוי אלא בדבר שהוקדש לגופו ליקרב].

רבה שאל: [איש שאמר לאשה] חציין בחצי פרוטה וחציין בחצי פרוטה, מהו⁶⁸. כיון שאמר לה חצי פרוטה, פסקה [והוה כמקדש לחצאים שאינה מקודשת], או אולי מונה והולך הוא [שתחילת דבריו אינם קשורים לסוף דבריו, ואינה קידושין לחצאין, שהרי חצי פרוטה אינו בר תפיסה]. אם תרצה לומר מונה והולך הוא, חציין בפרוטה וחציין בפרוטה⁶⁹, מהו, כיון שאמר לה "בפרוטה" ו"פרוטה", הדבר נפסק [ולא היה תחילת דברו אלא לחציה וטעה לחשוב שמקדשין לחצאין], או אולי כל ביומו מונה והולך הוא [כיון שבדעתו לגמרו היום]. אם תאמר כל ביומו מונה והולך הוא, חציין בפרוטה היום וחציין בפרוטה למחר⁶⁸, מהו. כיון שאמר לה למחר, פסקה, או אולי הכי קאמר לה, קדושין מתחילין מהיום ולא נגמרים עד למחר [ואז כשמקבלת פרוטה שלמה מקודשת]. שני חציין בפרוטה, מהו. הכא ודאי בפעם אחת קאמר לה, או אולי אין אשה מתקדשת לחצאין כלל, תיקו [פ] זה ספק]⁶⁹.

⁶⁴ ע"י יומא דף סד ע"ב, דיש אומרים אין דיחוי אלא בשחוטין אבל בעלי חיים שנדחו חוזרים ונראין, ולדידיה קריבה הן בהמה כשחזר ולקח חציה (רש"י).

⁶⁵ איכא למ"ד (סוכה דף לג ע"ב) דפליג ואמר אין דיחוי אלא בנראה ונדחה (רש"י).

⁶⁶ ע"י שו"ע (אה"ע סי' לא ס"ו): אמר לה: התקדשי לי חציין בחצי פרוטה וחציין בחצי פרוטה, או שאמר לה: חציין בפרוטה וחציין בפרוטה, או חציין בפרוטה היום וחציין בפרוטה למחר, או שני חציין בפרוטה, או שאומר לחבירו: שתי בנותיך לשני בני בפרוטה, או בתך מקודשת לי ופרתך מכורה לי בפרוטה, או בתך מקודשת לי וקרקעך מכורה לי בפרוטה, הרי זו ספק מקודשת.

ע"י ב"ש: וחציה בפרוטה וכו'. כתבו תוס' אם אמר בלשון קידושין הוי קידושין ודאי דמתפשטין הקדושין מיד גם על חצי השני כמו בהקדש ולשון קדושין הוא לשון הקדש כמה שכתוב ריש קדושין אלא הסוגי' איירי דאמר בל' אירוסין אבל הרמב"ם והטור כתבו דאמר בל' קידושין לא ס"ל כתו', וכתב הבי' הטעם דלא מתפשט הקדושין בכולו משום דל"ל בשעה שאמר התקדש חצין לא היה רצונה להתקדש כולו אלא אח"כ התרצה לפי זה אם אמרה מיד דרצונה להתקדש הרי היא מקודשת, אבל בחדושי מהר"ט כתב הטעם כיון ע"פ דיבורו לא מתפשטין הקדושין אלא מחמתה והוי קדושין מחמתה ולא מחמתו לפי זה אפילו אם אמרה דרצונה להתקדש לא הוי קדושין, ודע בעיני' אלו אם אמר חצין בחצי פרוטה וכו' איירי שנתן מיד הפרוטה אבל אם נתן חצי פרוטה ואמר חציין בחצי פרוטה והדר נתן חצי פרוטה ואמר לא הוי קדושין וכן חציין בפרוטה וחציין בפרוטה איירי נמי שנתן מיד שני הפרוטות כמו שכתב ב"ח בשם הריטב"א גם איירי שאמר כן בפ"א, וכתב הר"ן שאמר כן תוך כדי דיבור משמע אפילו מפסיק מעט מהני אם היה תכ"ד ולכאורה משמע מדברי ר"ו שהבאתי בסמוך אפילו תכ"ד לא מהני וראיה מש"ס דהלכתא בקדושין תכ"ד לאו כדיבור דמי אף על גב שה"ס איירי לענין חזרה כשרוצה לחזור מקדושין אפילו תכ"ד א"י לחזור כמה שכתוב בסימן ל"ו דהא כאן הוי כמו חזר' דל' דהפסיק כדי שיתבטל דבריו ואחר כך חזר.

ע"י ח"מ: שתי בנותיך לשני בני. מיירי בקטנות דאי בגדולו' והוא שלוחם לא עדיף ממשלח ופשיטא דבעינן פרוטה לכל א' וגם מיירי שביירר דבריו הגדולה לגדול והקטנה לקטן דאל"כ הוי קידושין שלא נמסרו לביאה. וע"י ב"ש: אבל אם האב שליח לבניו הגדולים הוי קדושין ובחדושי מהר"ט כתב דוקא כשאב נותן בשבילם הממון אז הוי חד נותן אבל שנים הנותנים לא' פרוטה א' לא הוי קדושין, ובש"ס פליגי אביי ורבה אם קידושין שאינם מסורין לביאה הוי קדושין וכתבו שם בתו' אליב' דרבה דס"ל דלא הוי קדושין דאיירי הסוגי' בביירר דבריו איזה מהן קידש דאל"כ הוי קידושין שאין נמסרים לביאה ולא הוי קדושין אליב' דרבה מאה אנו ק"ל כאביי דהוי קדושין א"כ אפילו לא בירר דבריו הוי קידושין:

⁶⁷ פ"י ולא אמר לשון קידושין, אלא לשון ארוסה או כדומה לעיל ו ע"א, שאם אמר לשון קידושין, פשטו קידושין בכולה, ולעיל לא מתפשטת אלא משום דאיכא דעת אחרת ואינה מתרצה אלא למה ששומעת אבל אם היינו יודעים שמתרצה בכולה פשטו קידושין בכולה והכא גלי דעתה שמתרצה בכולה (תוס'), וע"י לקמן הערה 69.

⁶⁸ כך אמר לה בפעם אחת (תוס').
⁶⁹ ע"י רמב"ם (אישות פ"ג ה"י): אמר לה הרי חציין מקודש לי בפרוטה וחציין בפרוטה, או שאמר לה הרי חציין מקודש לי בחצי פרוטה וחציין האחר בחצי פרוטה, הרי זו מקודשת. אמר לה חציין מקודש לי בפרוטה היום וחציין בפרוטה למחר, שני חציין בפרוטה, שתי בנותיך לשני בני בפרוטה, בתך מקודשת לי ופרתך מכורה לי בפרוטה, או בתך וקרקעך לי בפרוטה, בכל אלו מקודשת בספק, ע"כ. וע"י במ"מ, שהרמב"ם פוסק בכל מקום כאם תמצא לומר,

לכן הבא הראשונה היא ודאי מקודשת. והרשב"א הקשה, דשתי חציין בפרוטה טפי עדיף מכולה דקאמר בחד זימנא ואפילו הכי סלקא בתיקו וכ"ש אינך, והוא דעת הראב"ד. ובשו"ע נפסק שלא כרמב"ם (ע"י לעיל הערה 66). ושתי חציין בפרוטה לא עדיף שהרי אין מקום לומר מונה והולך הוא (ר"ן).

ע"י לעיל הערה 67, וע"י ב"י הטעם שלא מתפשט הקדושין בכולו לפי הרמב"ם, משום דל"ל בשעה שאמר התקדש חצין לא היה רצונה להתקדש כולו אלא אח"כ התרצה לפי זה אם אמרה מיד דרצונה להתקדש הרי היא מקודשת, אבל בחדושי מהר"ט כתב הטעם כיון ע"פ דיבורו לא מתפשטין הקדושין אלא מחמתה והוי קדושין מחמתה ולא מחמתו לפי זה אפילו אם אמרה דרצונה להתקדש לא הוי קדושין. וע"י ב"ש סי' לא סקט"ו דהספיקות האלו דוקא אם אמר חצין בחצי פרוטה וכו' ונתן מיד הפרוטה. אבל אם נתן חצי פרוטה ואמר חציין בחצי פרוטה, והדר נתן חצי פרוטה ואמר וכו', לא הוי קדושין. וכן חציין בפרוטה וחציין בפרוטה איירי נמי שנתן מיד שני הפרוטות וכו', וכתב הר"ן שאמר כן תוך כדי דיבור וכו', [אמנם] משמע מדברי ר"ו (נתיב בב ח"א) אפילו תכ"ד לא מהני [דחיישינן שמא חזר] וראיה מש"ס (נדרים פז ע"א) דהלכתא בקדושין תכ"ד לאו כדיבור דמי. וצ"ע בדעת הר"ן, הרי אפילו אם חיישינן שמא חזר, ועל אף ששאר ספק ספיקא קידושין, וספק ספיקא מותרת לגמרי, ע"י מהר"ם שיק ג כתובות ע"א.

והנה ובביעיות הראשונות הספק הוא בכונת המקדש ואיבעיא האחרונה הספק אינו בכונתו אלא בדין התורה דילמא אין אשה מתקדשת לחצאין כלל, וביאור הספיקות האלו, דאי נימא פסקא כונתו לעשות שני קנינים כל אחד לחצי אשה או דילמא מונה והולך היינו שעושה קנין אחד, ואח"כ מיבעי בשתי חציין בפרוטה דבזה ודאי עושה שני קנינים ומ"מ ל"ל דמהני, כיון שיחולו שניהם בב"א דמתקדשת כולה או דילמא אין אשה מתקדשת לחצאין כלל ע"י שני קנינים אפילו בב"א, וקאי בתיקו, ומ"מ אפשר דאיבעיא קמייתא מקודשת ודאי, דמונה והולך ועושה קנין אחד, אבל בשתי חציין ודאי עושה שני קנינים בב"א והספק הוא בדין התורה אי מהני כה"ג, והוא המח' רמב"ם נגד הראב"ד וכו' (קוב"ש אות עב).

⁷⁰ רש"י, אומר ר"י דמיירי בבנות קטנות דקידושין דאב ניהו דאי בגדולות ואב מקבל קידושין בתורת שליחות פשיטא דבעי פרוטה לכל אחת דשליח לא עדיף ממשלחו דבתר נותן דקאמר לאו דוקא שהרי הנותן ע"כ בתורת שליחות בניו הוא בא ואי בתר נותן אזלינן הוי שאל שתי פרוטות כאילו הבנים בעצמם מקדשין אבל הבעיא היא אי בתר מקבל אזלינן לגמרי דשמה אין לחוש אלא שיקבל המקבל שוה פרוטה, וצ"ל שביירר לאיזה מהם כגון רחל לראובן ולא לשמעון דאל"כ הוי קידושין שלא נמסרו לביאה (תוס'). וע"י מ"מ (אישות פ"ז סוף ה"כ ד"ה עוד נסתפקתי), ואפילו לדין דקדושין שאין מסורין לביאה הוי קידושין מ"מ צריך דוקא שביירר שהרי מדובר בשליח ואם לא בירר הוי קפידא ושיניו בשליחות.

⁷¹ רש"י. ואם אמר בב' פרוטות הוי קידושין אע"ג דפרה לא נקנית במעות משום דמן התורה מעות קונות (ב"ש אה"ע סי' לא סק"ז).

⁷² רש"י. ע"י ב"מ נא ע"ב הנושא ונותן באמונה אין לו עליו אונאה. ולא דוקא בשאמר לה בפירוש בכל דהו אלא נתן לה סתם היינו בכל דהו (רשב"א).

כמו כן שוה כסף ג"כ [צריך שיהיה] קצוץ [שוויון]. אמר רב יוסף: מאיפה לומדים את זה. שלמדנו: "מכסף מקנתו" [הנאמר בעבר עברי] בכסף הוא נקנה, ואינו נקנה בתבואה וכלים. ה"תבואה וכלים" הזה, איך מדובר. אם תאמר שלא נקנה בהם בכלל, הרי הרחמן אמר [פ' ה' ית' כתב בתורה] "ישב גאולתו" ["ישב" הוא מילה מיותרת שהיה יכול לכתוב "לפיהן גאולתו" ולא "ישב", אם כן מזה שנוסף "ישב" היא בא] לרבות שוה כסף ככסף [לענין פדיון, וכיון דפודין בו גם מקנים בו שנאמר "גאולתו מכסף מקנתו"]. ואם, אין בו שוה פרוטה, מדוע מוזכר בתבואה וכלים, אפי' כסף נמי. אלא לא, מדובר שיש בו שוה פרוטה, וכיון שלא קצוץ, לא [פ'] אינו נקנה בשוה כסף אלא אם כן קצוץ שויותו].

והשני [איך רבה ילמד]. כך נאמר: בתורת כסף הוא נקנה [פ'] בתורת דמים עבד נקנה בין שנתנין עליו כסף בין שוה כסף. ואין נקנה בתורת תבואה וכלים, ומהו. חליפין [שדרך לעשות חליפין בתבואה וכלים כלי]. ולרב נחמן, שאמר: פירות לא עושין [קנין] חליפין [ממילא אי אפשר לומר תורת תבואה וכלים היינו חליפין], מה נאמר. אלא, באמת [מה שכתוב "אינו נקנה בתבואה וכלים" מדובר] שאין בו שוה פרוטה, ומה שאמרת: מדובר בתבואה וכלים, אפי' כסף נמי. הוא אמר "זה לא שאלה", אין שאלה כסף, שאם יש בו שוה פרוטה כן [נפדה?], ואם לא לא, אבל תבואה וכלים, אולי מאחר והנאתם קרוב [פ'] מזומן, הוא הסכים להקנות את עצמו, לכן לומדים [שלא].

אמר רב יוסף: מאיפה לומדים את זה. שלמדנו: [הנותן עגל לכהן לפדיון הבן ואומר] עגל זה לפדיון בני [הבכור, או שנתן לו טלית ואמר] טלית זה לפדיון בני, לא אמר כלום. עגל זה בחמש סלעים לפדיון בני [הבכור]. טלית זו בחמש סלעים לפדיון בני, בנו פדוי. הפדיון הזה, איך מדובר. אם נאמר [שהעגל או הטלית] לא שוה [ה' סלעים], האם [יש צד ש] הוא יכול לעשות את זה כן. אלא לא, אף על גב ששוה, וכיון שלא קצוץ, לא. לא, באמת [מדובר] שלא שוה, וכגון שקיבל הכהן עליו [כה' סלעים]. כמו המקרה הזה, שרב כהנא לקח סודר בפדיון⁷³ הבן, אמר לו: לי ראוי⁷⁴ [כחמש סלעים] [פ'] אני שם אותו לעצמי ואקבלו בכך]. אמר רב אשי: לא אמרו אלא כגון רב כהנא, שהוא אדם גדול [ואינו הולך בגילוי ראש], וצריך סודר לראשו, אבל כל העולם לא. כמו זה [המקרה] ש"מר בר רב אשי" קנה סודר מאמו של רבה מ"קובי", ששוה עשרה בשתיים עשרה.

אמר רבי אלעזר: [איש שאמר לאשה] התקדשי לי במנה, ונתן לה דינר⁷⁵, הרי זו מקודשת, וישלים⁷⁶. למה. כיון שאמר לה מנה ונתן לה דינר, דומה למי שאמר לה "על מנת", ואמר רב הונא אמר רב: כל האומר ע"מ, דומה למי שאמר מעכשיו⁷⁷.

⁷³ נוסח הש"ס מבי פדיון – פ' מבית פדיון הבן, ותוקן על פי תוס' (הערות הרב ישעיה פיק).

⁷⁴ נוסח רש"י – שוה.

⁷⁵ א' חלקי מאה של מנה.

⁷⁶ לשון הרמב"ם (אישות פ"ז ה"ז): האומר לאשה הרי את מקודשת לי במאה דינרין ונתן לה אפילו דינר אחד הרי זו מקודשת והוא ישלים השאר. ומזה שנאמר אפילו דינר, כ"ש יותר מדינר (ח"מ סי' כט סק"י). ועי' רשב"א (בשם הראב"ה), וכל זה שנתן לה דינר אבל אם נתן לה הכל חוץ מדינר א', לא מקודשת שהיא מתביישת לבקשו כדלקמן מז ע"א. והרמ"א מביא דעת הראב"ד כיש אומרים.

ולענין אם לא השלים, עי' ח"מ סק"א: ואם לא ישלים אינה מקודשת כמו שאמר ע"מ, ומיהו לקמן בסי' ל"ח ס"ג כתב דיש חולקין דגם בע"מ צריך תנאי כפול. ועי' ב"ש סק"ב: אם לא נתן השאר בטילים הקדושין אף על גב שלא הזכיר שום תנאי הוי כאלו התנה תנאי וכפל. והקשה האב"מ: אמאי הוי כאילו התנה תנאי כפול יותר משאר תנאים דבעי כפילא. ועי' רשב"א: כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי יש מדקדקין מכאן דבע"מ אין צריך תנאי כפול והן קודם ללאו דהא הוא סתמא יחייב לה אלא דאנו הוא דקאמרינן דכמאן שאמר לה על מנת דמי. ופי' האב"מ החלק בין גילוי דעת ובין איפה דהזכיר תנאי ולא כפל. אבל יש כמה ראשונים שחולקים על זה. אם כן למה חייבים להשלים אם זה לא בגדר דיני תנאים. ומתוך האב"מ דהכא שנתקדשה לו ע"י הדינר ונתקיים המעשה שהוא הקידושין נתייב גם הוא דמי הקידושין ולא גרע מקנה שדה בחזקה שנתחייב בדמי הפסיקה של השדה.

עי' לקמן הערה 79.

⁷⁷ עי' שו"ע (אה"ע סי' לח ס"ג): כל האומר: מעכשיו, או על מנת, אינו צריך לכפול תנאו ולא להקדים תנאי למעשה, אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו. ויש חולקין ואומרים דאפילו באומר: מעכשיו, או על מנת, צריך להיות בתנאי כל ה' דברים, ע"כ. היינו יש מח' רמב"ם (אישות פ"ו ה"ז), ורא"ש (&), ועי' בית שמואל: ד"א "מעכשיו" א"צ תנאי כפול, והוא הדין תנאי דבבר אחד ומעשה דבבר אחר נמי א"צ כשאמר מעכשיו או על מנת מיהו הן קודם הלאו לא נשמע אם צריך מיהו ל"מ בסמוך בשם הר"ן צריך לעולם לסיים בלאו.

ועי' אב"מ: טעמו של הרמב"ם דכיון דמעכשיו חל המעשה בתנאי לכן אין צריך לכפול התנאי ולשאר דיני תנאי אבל תנאי ב"אם", כיון שהתנאי בא לבטל המעשה שלא יחול מעכשיו לכן צריך דקדוקי תנאי, וכו' ולשיטת הפוסקים דגם

שאלו מברייא: [האומר לאשה] התקדשי לי במנה, והיה מונה והולך [דינרין לתוך ידה], ורצה אחד מהן לחזור אפילו בדינר האחרון, הרשות בידו⁷⁸ [שאין הקידושין חלין עד שתקבל את כולו, וקשה שלפני כן כתוב אפילו רק דינר מתוך הסכום מקודשת]. כאן במה מדובר, שאמר ב"מנה זו" [ולכן דווקא מקודשת בקבלתה את כל המנה]. הרי מזה שבסוף [של הברייא שהביא] מדובר ב"מנה זו" [ודעתה על הכל, משמע], ההתחלה מדובר ב"מנה סתם". שכן כתוב בסוף: אמר לה התקדשי לי במנה זו, ונמצא מנה חסר דינר או דינר של נחשת, אינה מקודשת. דינר רע, הרי זו מקודשת, ויחליף. [מתוך הגמ' אין [כזה משמעות, אלא] גם ההתחלה וגם הסוף מדובר שאמר במנה זו, וא' מפרש את השני. רצה אחד מהן לחזור אפי' בדינר האחרון, הרשות בידו. איך. כגון שאמר לה במנה זו [ונמצא חסר דינר אינה מקודשת והיינו דקאמר רצה אחד לחזור הרשות בידו]⁷⁹.

וכן מסתבר, שאם תחשב שההתחלה מדובר ב"מנה סתם", הרי אם ב"מנה סתם" לא הווי קידושין, האם יש שאלה בכלל ב"מנה זו". אם כן, זה לא קרה, למדו את הסוף לגלות את ההתחלה, שלא תאמר שההתחלה מדובר ב"מנה זו", אבל ב"מנה סתם" הווי קידושין, למדו את הסוף ב"מנה זו", רואים שההתחלה מדובר ב"מנה סתם", ואעפ"כ לא הווי קידושין.

רב אשי אמר: מונה והולך שונה [ואף על גב שאמר במנה סתם, כיון שראתה אותו מונה והולך] דעתה על הכל [אבל כאשר לא מנה והולך אלא רק נתן לה דינר וקבילתו ודאי לשם קידושין קבילתו ועל מנת שישלים]⁸⁰. [מה שכתוב בברייא שאם נמצא] דינר של נחשת [אינה מקודשת], איך מדובר. אם היא ידעה בו, הרי ידעה וקבלה. לא צריך לומר שנתנה לה בליה⁸¹, או שנמצא בין מטבעות [ולא הכירה בו מתחילה שהיה מעורב ביניהם]. הדינר רע הזה [שבה היא מקודשת], איך מדובר. אם לא יוצא?, היינו דינר של נחשת [ולמה כתוב שהיא מקודשת]. אמר רב פפא: כגון דינר? בשעת הדחק.

אמר רבא אמר רב נחמן: [איש ש]אמר [לאשה] התקדשי לי במנה, והניח לה משכון עליה, אינה מקודשת,

במעכשיו בעינן דין תנאי בני גד ובני ראובן (עי' לקמן סא ע"א) והוא דכל תנאי שאינו כתנאי ב"ג אינו מבטל המעשה וכיון דחל המעשה אם יתקיים התנאי א"כ שוב לא פקע גם בביטל התנאי.

⁷⁸ צ"ע בכוננת הלשון יחיד, שהרי לשניהם יש זכות לחזור.

⁷⁹ רש"י. אמנם עי' רמב"ם (אישות פ"ז ה"ז): אם נמצא מנה חסר דינר או נמצא מהן דינר נחשת אינה מקודשת. ועי' טור בשם הרמ"ה: ואם אמר לה בתר הכי התקדשי לי בו ושתקה הוי ספק קידושין.

עי' שו"ע (אה"ע סי' כט ס"ז): אם נמצא מנה חסר דינר, או נמצא מהם דינר נחושת ולא הכירה בו תחלה, אינה מקודשת [רמב"ם]. (ויכולין לחזור בהן [רש"י] "א דאפי' בלא חזרה אינה מקודשת עד שיאמר לה אח"כ: התקדשי בזה, ושתקה [טור בשם הרמ"ה]).

עי' ח"מ: עד שיאמר לה אח"כ התקדשי בזה ושתקה - מאחר דאין הקדושין נגמרים עד דינר האחרון, אם כן כל מאי דאתא לידה אינו רק פקדון ושתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום הוא דבמאי גילתא דעתה שהיא מוצה לקדושין אלו, וצ"ע.

ועי' אב"מ דלפי הרמ"א שכתב ושתקה נמי אינו אלא דהוי קידושי ספק, וא"כ תו לא קשה דה"ל שתיקה לאחר מתן מעות דהא גבי ציפתא דאסא (לקמן יב ע"ב) נמי אמרינן זיל חוש לה ומשום דה"ל למישדנהו כיון דנתן לשום קידושין אינה חייבת באחריות ע"ש, וליכ' הרמ"א בסי' כ"ח ס"ה' וה"ל כיון דלשום קידושין נתנו ואינה חייבת באחריות ה"ל למשדינהו ומש"ה ה"ל ספק קידושין. אלא צריך לחלק דכאן הרי קיבלה לשום קידושין והוא עדיף מאם עשו שידוך קודם לכן, דכל שעשו שידוך מהני ביה שתיקה לאחר מתן מעות, והאי דציפתא דאסא משום דהתם כשאמר בארבעה זוזי דאית ביה לא קיבלה היא בתחילה אלא ארבעה זוזי לשום קידושין כיון שלא ידעה בתחלה מזה וא"כ לא עדיף משדך שלא מהני ב' שתיקה דלאחר מתן מעות אבל גבי שיראי דצריכה שומא ידעה מהשיראי אלא מסכום השיוי לא ידעה להכי אם שמו אח"כ מהני ב' שתיקה דלאחר מתן מעות וה"ל כבר קיבלה זה לשום קידושין אלא שלא ידעה סכום המנה וסבורה ה' שיש בה מנה שלם אבל מה שקיבלה לשום קידושין קיבלה ואף על גב דבתחלה סבורה שיש בה מנה שלם.

⁸⁰ רש"י. וז"ל הרמב"ם (אישות פ"ז ה"ז): אם פירש ואמר לה הרי את מקודשת לי במאה דינרין אלו והתחיל למנות לתוך ידה אינה מקודשת עד שישלים ואפילו בדינר האחרון שניהם יכולים לחזור זה בזה, ע"כ, הרי אם אמר מנה סתם ומנה והולך לא יכולים לחזור, ומקודשת בדינר הראשון. וביאר האב"מ (על פי הרשב"א) שאם אמר במנה זו, וחסר, אז אין צריכים חזרה, אלא נבטלה הקידושין לבד, אבל במונה והולך, ויש בידו מנה שלימה, ומונה והולך [והוא שיטת המחבר]. אבל הרא"ש (והוא שיטת הרמ"א), לומד שא' מהם מספיק, או שיאמר מאה דינרין אלו, או שמונה והולך.

⁸¹ עי' לקמן הערה סא והוא מנהג ירושלמי.

שאינן כאן מנה⁸² ואינן כאן משכון⁸³ [פ"י מאחר ולא נתן כסף לכן אין המשכון אינו שעבד בכלל, שהרי אין המשכון מתנה]⁸³. שאל רבא לרב נחמן מבריייתא: קידשה במשכון, מקודשת. שם [מדובר] במשכון דאחרים [שהיה בידו וקדשה בחוב שיש לו עליו הלכך מקודשת שהמשכון עצמו קנוי לה]⁸⁴, וכדברי יצחק, שאמר רבי יצחק: מנין לבעל חוב שקונה משכון [להתחייב באונסין]⁸⁵. שנאמר: ולך תהיה צדקה, אם אינו קונה, מאיפה יש צדקה. מכאן לבעל חוב שקונה משכון⁸⁶.

בני רב הונא בר אבין קנו שפחה [כנענית, שעבד כנעני נקנה בכסף] בפרוטות [פ"י על תנאי לקבל פרוטות של נחשת], ולא היה להם בידם, נתנו חתיכה [של כסף כמשכון] עליה [פ"י על הקניה], בסוף [עד שהביאו כסף] נתייקר השפחה, באו לפני רבי אמי, אמר להם: אין כאן לא פרוטות ולא חתיכה [פ"י אין כאן הפרוטות שהתנו עליהם, וגם חתיכת הכסף שהוא ניתן כמשכון אינו קונה במקומו, שלא ניתן לקנות בו].

למדנו: [האומר לאשה] התקדשי לי במנה, [והיא] נטלתו וזרקתו לים [בפניו לומר "איני רוצה"⁸⁷ או לאש או לכל דבר האבד, אינה מקודשת⁸⁸].

⁸² אינה מקודשת לפי שהאשה נקנית בכסף והכסף אינו בעין היאך יקנה שאין המשכון תחת הכסף כיון שלא ישאר ביד האשה (תוס').

⁸³ וכמו כן אם אדם אומר לחבירו אתן לך מנה במתנה והניח לו משכון עליה לא קנה המנה במשיכת המשכון (תוס'), ויש חולקין (מרדכי סי' תפג), ו"א אם אמר אדם לחבירו אתן לך מנה במתנה והילך משכון עליו ואל תחזיר לי המשכון עד שאתן לך המנה דאז ודאי יכול לעכב המשכון עד שיתן לו המנה, אבל כל מקום שיש הפסד, והניח משכון עליו, המשכון כן של המקבל, ואפשר דה"ה בשידוכין משום הבושה שיש בה (תוס').

ע"י רמב"ן: כיון שהוא אינו מקדשה בגופו של משכון אף על פי שאמר לה קני אותו לשעבוד מנה וקנתה, אין כאן משכון כלומר שאינו קונה בה דהויה ליה כהלואה דליתא בעין הואיל ומנה אין כאן לפיכך אינה מקודשת וחוזר ונטול משכנו ממנה, וכן האומר לאשה הריני חייב לך מנה בקנין והתקדשי לי בו שאינה מקודשת, אבל הראב"ד (הובא בר"ן) ז"ל פירש דה"ק מנה אין כאן שהרי לא נתחייב לה בו דמילי בעלמא ניהו וכיון דמנה אין כאן משכון נמי אין כאן שלא קניא ליה למשכון במידי דמאי יתבה ליה דקניא לה משכון וכו' אבל איפה שנתן לה משכון ואמר לה קני במשכון זה שעבוד מנה והתקדשי לי בו מקודשת. וע"י חלקת מחוקק סי' כט סק"ז שחושש לב' הדעות.

⁸⁴ רש"י. וק"ש דמדקתני סתם קדשה במשכון משמע דאפי' משכנו בשעת הלואה ומקדש בו, ואף על גב דגופו אינו קנוי לו ממש ואם המלוה הקדיש אותו, או מכר אותו, לא עשה כלום, מ"מ למנין קדושין כיון שיש לו בו מקצת קנין מעכשיו לענין כמה דינים ה"ל כדדידה לענין קדושין ומתקדשת בו (רשב"א). וז"ל הרמב"ם (אישות פ"ה ה"ד): היה לו אצלה מלוה על המשכון וקידשה באותה מלוה והחזיר לה את המשכון הרי זו מקודשת שהרי היא נהנית במשכון מעתה והרי הגיעה הנאה לידה.

וע"י שו"ע (אה"ע סי' כח ס"ב): היה לו משכון על חוב שיש לו אצל אחרים, וקידש בו אשה, הרי זו מקודשת, לפי שבעל חוב יש לו קנין בגופו של משכון [רשב"א]. הגה: ו"א דוקא במשכנו שלא בשעת הלואה [רא"ש סי' י]. וכל זה במשכון שיש לו מיוחד, אבל מעובד כוכבים אינה מקודשת [מרדכי סי' תפן]. פ"י ב"ש, וצריך להודיע לה שאינו שלו אלא משכון הוא משום דיכולה לומר אין רצוני להתקדש בדבר שאינו שלו.

ולגבי משכון מגוי ע"י פסחים (לא ע"ב) אמר רבי יצחק: מנין לבעל חוב שקונה משכון, שנאמר ולך תהיה צדקה, אם אינו קונה משכון, צדקה מנין? מכאן לבעל חוב שקונה משכון. תנא קמא סבר: הני מילי, ישראל מישאל, הוא, דקרינא ביה ולך תהיה צדקה אבל ישראל מנכרי, לא קני.

⁸⁵ רש"י & ו"א להתחייב בגניבה ואבידה (תוס').

⁸⁶ אף על גב דרבי יצחק איירי במשכון שלא בשעת הלואה מצינו למימר כיון דבעל חוב קונה משכון שלא בשעת הלואה קנין גמור עד שיפדה בשעת הלואה נמי אלים שיעבודיה לחשב ממון לקדש בו האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות (תוס').

⁸⁷ רש"י. ודווקא תוך כדי דיבור (רע"א בגליון אה"ע סי' ל ס"ז). וע"י שו"ת חת"ס (אה"ע סי' ח"א סי' פד): ע"י תשובות מיימונית (אישות סי' א), וכן מרדכי (גיטין תע"א), שמש"כ כאן זרקו לאיבוד היינו בדלא שדיך ותחלת דבורו עמה היתה זה שנתן לה ואמר הרי את מקודשת לי ומיד בתוך כדי דיבור זרקה הן בפניו הן לאיבוד אינה מקודשת כלל אך אם שהתה כ"ד דה"ל לה פנאי לזרוק ולא זרקו חיישי דלמא נתצית והשתא הדרי' בה וכו' וכל זה בקבלתה בידה אבל זרק לתוך חיקה שאפי' בידה לא קיבלה אין צריך לזרוק ולנער חיקה כלל וכו' אבל בדשדיך אפי' זרק לתוך חיקה וניערה וזרקה מיד ה"ז ספק קידושין אף על גב דהוה תוך ל"ד דכיון שכבר עסקו בענין קידושין קודם הזריקה שוב הוה בכלל שאמר'י בכל התורה תוך כ"ד חוץ ממקדש ומגרש ומכ"ש בנותנו לתוך ידה וכו' ובפתח ידה באונס ותחב על הטבעת ולא שדיתי' מיד ה"ל ס' קידושין והיינו מדשדיך קודם שכ' ב"ש סי' מ"ב סק"ג ודלא כה"ה ט"ז סי' ל' סק"ב.

⁸⁸ ע"י שו"ע (אה"ע סי' ל ס"ז): אמר לה: התקדשי לי בדינר זה, נטלתו וזרקתו לים בפניו, או לאור או לכל דבר האבד, אינה מקודשת. ואין צריך לומר אם

הרי [משמע שאם] זרקה את זה לפניו [במקום שאינו אבוד]⁸⁹ היתה מקודשת. הרי היא אמרה לו, קח, איני רוצה. אלא זה נאמר כ"אין שאלה", אין שאילה שאם זרקה לפניו אינה מקודשת, אבל אם זרקתו לים או לאש נאמר, כיון שהיא חייבת לו בו, היא קדשה את עצמה, וזה שהיא עשתה כך, חשבה, אני אבדוק את האדם אם הוא רגזן או לא, לכן לומדים [שלא].

למדנו: [האומר לאשה] התקדשי לי במנה, [והיא אמרה] תנם לאבי או לאביך [ואינו דומה לתן מנה לפלוני ואיקדש לך דהתם איהי קאמרה ליה מעיקרא אבל כאן משטה היא בו כלומר תן מעותיך לאחרים]⁹⁰, אינה מקודשת. על תנאי שיקבלום עבורי, מקודשת. שנו אבי להודיע כח של ההתחלה [דאף על גב שהמקבל הוא אביה, לא גמרה וקדשה נפשה], שנו אביך להודיע כח של הסוף [שאמר מקודשת דאע"ג שלא קרוב שלה הוא [עכ"ז מקודשת]. האומר לאשה] התקדשי לי במנה, [והיא אמרה] תנם לפלוני, אינה מקודשת, על תנאי שיקבלם לי, מקודשת. וצריכים את שניהם. שאם שמענו אבי ואביך, שם הוא כשהיא אמרה על מנת שיקבלום לי הווי קידושין⁹¹, סממכה דעתה עליהם, חשבה: עושים לי שליחות, אבל פלוני, לא. ואם שמענו פלוני, כאן הוא שכאשר היא אמרה תנם לפלוני אינם קידושין, שלא מקרבה דעתה אליו להביא לו במתנה, אבל אבי ואביך שמקרבה דעתה אליהם, אולי במתנה נתנה להם, צריכים [שניהם].

למדנו: [האומר לאשה] התקדשי לי במנה, [והיא אמרה] תנם על גבי סלע, אינה מקודשת. ואם היה סלע [ברשות] שלה, מקודשת [שחצרו של אדם קונה והרי הוא כמו שמקבלתו]⁹². רב ביבי שאל: סלע של שניהם [היינו שניהם שותפים במקום הסלע], מהו. תיקו [פ"י זה ספק].

למדנו: [האומר לאשה] התקדשי לי בככר לחם, [והיא אמרה] תנהו לכלב, אינה מקודשת. ואם היה כלב שלה, מקודשת⁹². רב מרי שאל: [ואם היה ה]כלב רץ אחריה [לנשכה], מהו. באותו הנאה שהוא מצילה את עצמה ממנו, גמרה והקנה את עצמה, או אולי יכולה לומר לו: [בין כה] אתה מחיוב מן תורה להציל אותי. תיקו [פ"י זה ספק].

למדנו: [האומר לאשה] התקדשי לי בככר לחם, [והיא אמרה] תנהו לעני, אינה מקודשת, אפילו עני הסמוך עליה [למזונותיה]. למה. אמרה לו: כמו שאני חייב [לפרנסו] כך אתה חייב ברי'⁹³. אדם שהיה מוכר

זרקתו בפניו למקום שאינו אבד שזה מוכיח שאינה חפצה בקידושין. (ועיי' לקמן סי' מ"ג סעיף א').

ע"י ב"ש: ואצ"ל אם זרקתו בפניו. דה"א אם זרקה לים דחייבת לשלם מרה לקדשה קמ"ל, ומב"ח סי' מ"ב משמע אם זרקה הקידושין והיה בחצרה מקודשת אא"כ דאמרה בפ"י דאינה רצונה להתקדש לו, וה"ה אם זרק לתוך ד"א שלה אם קרוב לה וכו"כ חלקת מחוקק וצ"ע.

⁸⁹ רש"י. אבל זרקתו לפניו קרוב לה או לתוך ד' אמותיה הווי קידושין (ח"מ סי' ל סק"א), אם זרקה הקידושין והיה בחצרה מקודשת אא"כ שאמרה בפ"י דאינה רצונה להתקדש לו (ב"ש שם סק"ב).

⁹⁰ רש"י ותוס'. וקשה שהרי שם נוסף "ואקדש אני לך" אם כן היה להם לחלק בפשוטות ששם אמרה ואתקדש אבל תנם לאבא היא משטה בו (רע"א).

⁹¹ כתב בתוס' ר"ד ז"ל ע"מ שיקבלם לי פ"י לא מטעם שעשאוים שליח קבלה דאין שליח קבלה אלא מפי האשה ולא שתאמר לאחר אמור לפלוני ויקבל קידושין וכו' דכל שליחות לקבלה מילי ונאוה היינו טעמא כיון שאמרה תנם לאבא ולאבך כאלו נתנתם בידה. וע"י אב"מ סי' ל סק"ז: אמנם לא הוזכר שיטה זו לא בפוסקים ראשונים ולא באחרונים ונראה דהוא דעת יחיד ואינו מובן שיטה זו. וע"י ח"מ (סי' ל סק"ב): מיירי כשנתן להם אמר תזכו בקדושין אלו לפלונית אבל אם נתן להם בסתם מנא ידעו שיזכו לה וא"כ לא קנתה היא הקדושין. ונוסף בשו"ע (אה"ע סי' ל ס"ח): אפילו לא חזר ואמר: התקדשי לי במנה שנתתי להם, בהגור"א: דהא הוי כאלו קבלה בעצמה.

⁹² ע"י שו"ע (אה"ע סי' ל ס"א): התקדשי לי בככר זה, ואמרה לו: תנהו לכלב זה, אם היה הכלב שלה, הרי זו מקודשת. ואם אינה מקודשת. ואם היה רץ אחריה לנשכה, הרי זו ספק מקודשת. הגה: וגם זה מיירי בה"ג שנתן אח"כ בחיקה. אמרה היא מתחלה: תן ככר לכלב, או תן דינר על הסלע, ואתקדש אני לך, י"א דדינו כאמרה: תן דינר לפלוני, וכמו שנתבאר לעיל סי' כ"ט סעיף ב', ויש להחמיר בדבר.

ע"י ח"מ: אם היה הכלב שלה. כלומר אעפ"י שלא בא לידה דמאחר שיש לה הנאה שהכלב שלה אכל הוה כאלו בא לידה.

ע"י ח"מ: וגם זה מיירי. כלומר השני חלוקה' דהיינו כלב דעלמא ורץ אחריה לנשכה מיירי אפילו נתנה בתוך חיקה לא הוי קידושין בכלב דעלמא והוי ספק קידושין ברץ אחריה לנשכה וה"ה דהוי ספק קידושין ברץ אחריה גרידא כמבואר בדברי הר"ן.

וע"י ח"מ: ויש להחמיר בדבר. כלומר דלא הווי ודאי קדושין אלא ספק קידושין (ודלא כמו שס"ל לקצת מפרשים שכיון שהוציא ממון על פיה ליתנם לכלב מקודשת מדין ערב) דלא מקודשת מדין ערב אלא בתן מנה לפלוני ואתקדש לך דאז הוי כערב לפי שבזכותו של זה נתחייב זה אבל במוציא ממון לאבוד כגון זרוק מנה לים ואתחייב לך או ואתקדש לך לא מהני.

חרוזים של זכוכית, הגיע אשה אחת, ואמרה לו, תן לי חרוז אחד. אמר לה, אם אני אביא לך, תנשאי לי. אמרה לו, תתן תתן. אמר רב חמא: כל תתן תתן אינו כלום.⁹³

היה אדם שהיה שותה יין בחנות, בא אשה, ואמרה לו, תן לי כוס א'. אמר לה, אם אביא לך תנשאי לי. אמרה לו, תמזוג תמזוג. אמר רב חמא, כל תמזוג תמזוג אינו כלום.

היה אדם שהיה זורק תמרים מהדקל. בא אשה, ואמרה לו, תזרוק לי שנים. אמר לה, אם אזרוק לך, תנשאי לי. אמרה לו, תזרוק תזרוק. אמר רב זביד כל תזרוק תזרוק אינו כלום.⁹⁴

שאלו, תן [ללא כפילות דברים]⁹⁵ תמזוג ותזרוק, מהו. אמר רבינא, מקודשת. רב סמא בר ריקתא אמר, [אני נשבעי ב]כתר המלך, אינה מקודשת. וההלכה, אינה מקודשת.⁹⁶ וההלכה שמעיל לא צריך שומה⁹⁵,

⁹³ ע"י ש"ע סי' כט ס"י: היו לו מיני כלים או מיני מאכל או שאר כל דבר, ואמרה לו: תן לי מעט מאלו, ואמר לה: אם אתן לך תהיה מקודשת לי, אם אמרה: הן, ונתן לה, הרי זו מקודשת. אבל אם אמרה לו: תן לי מהן, או השלך לי, או דברים שענינם לא תשחק עמי בדברים אלו אלא תן לי בלבד, ונתן לה, אינה מקודשת. הגה: ואם אמר לה בשעה שהוא נותן לה: הרי את מקודשת לי, וקבלה, מקודשת (טור בשם הרא"ש). ואם קבלה בשתיקה, רק חזרה ואמרה: תן לי, או השלך וכיוצא בזה, אינה מקודשת (כך משמע מדברי הרא"ש). וכל זה בהתחילה היא לומר: תן לי מעט, אבל אם התחיל הוא לדבר: אם אתן לך תתקדש לי, ואמרה לו בלשון שחוק: הן, וקבלה ממנו, הוי ספק קידושין (סברת ה"ף). וכן אם היה שותה יין ואמרה לו: תן לי כוס אחד, ואמר לה: אם אתן לך הרי את מקודשת לי בו, ואמרה: השקני, (או תן) והשקה אותה, אינה מקודשת, שאין הדברים נראים אלא השקני בלבד ולא תשחק עמי בדבר אחר. ואם אמר בשעה שנתנו לה: הרי את מקודשת לי, וקבלה, מקודשת.

וע"י ח"מ: אם אמרה הן ונתן לה אם שתקה לא מהני. ולא אמרינן דשתיקה מהני רק באמר לה פעם שנית בשעת נתינה הרי את מקודשת וקבלה בשתיקה אבל אם שאל אותה אם אתן לך תהיה מקודשת והיא שתק וקבלה אין זה כהודאה דהא הוא לא אמר רק דרך שאלה והיא שתקה וסמכה על דבריה הראשונים שאמרה תן לי בלא קדושין וכן הוא בד"מ ובב"ח ודלא כב".

וע"י ח"מ: ואם קבלה בשתיקה וכו' אינה מקודשת. ה"ן כתב בזה דאיכא מאן דס"ל דמקודש ודעת ה"ן משמע דס"ל דהוי ספק מקודשת כל שלא אמרה בלשונות האמורים בגמרא.

וע"י ח"מ: ואמרה לו בלשון שחוק תן. כך הגירסא בס"י ודין זה הועתק מדברי ה"ן ולא ידעתי מה זה שכתב הרב בלשון שחוק הא סתמ' אסיקנא בגמרא כל שאמרה ליה הבא מיהבא לאו כלום הוא וכן הבא בלחוד אינה מקודשת רק שנסתפק ה"ן אי דוקא כשהתחילה היא ואמרה הב שלא לשם קידושין או אפילו בהתחילה הוא מאחר שאמר דרך שאלה אם איתא דנתרצ' ה"ל לאהדורי אין מקדישנ' לך וע"כ הניח ה"ן הדבר בספק ולא הוזכר בדברי ה"ן שהשיב בלשון שחוק ולא ידעתי לשון שחוק זה מה טיבו אדרבה משמעות לשון זה אל תשחק עמי בדבר אחר רק תן.

ע"י לקמן הערה 94

⁹⁴ ע"י רמב"ם (אישות פ"ד ה"ה): היה מוכר פירות או כלים וכיוצא בהן באת אשה ועמדה ואמרה לו תן לי מעט מאלו ואמר לה אם אתן לך תהי מקודשת לי, אם אמרה היא ונתן לה הרי זו מקודשת, אבל אם אמרה לו תן לי מהן או השלך לי או דברים שענינם לא תשחק עמי בדברים אלו אלא תן בלבד ונתן אינה מקודשת, ע"כ, וכן נפסק בש"ע סי' כט ס"י. אמנם אם שתקה אינה מקודשת (ד"מ הובא בב"ש וח"מ). וע"י רא"ש פ"א סי' יד: אם אמר בשעה שנתן לה הרי את מקודשת לי וקבלה ממנו מקודשת. ונוסף ברמ"א: ואם קבלה בשתיקה רק חזרה ואמרה תן לי או השלך וכיוצא בזה אינה מקודשת.

וע"י רשב"א: יש אומרים דטעמא דאין מקודשת משום דסומכים על דבריו הראשונים, אבל אם הוא התחיל ואמר לה אם אתן לך תנשאי לי, והיא אמר "תן" או "תתן תתן" מקודשת. ואחרים אמרו דאם חזר הוא בשעת נתינה וא"ל התקדשי לי בו הרי זו מקודשת, ומסתבר דסיבת הדבר משום דכיון דהוא אמר לה בלשון שאלה והיא לא אמרה לו כן אלא תביא, גילה דעתה שלא רוצה קידושין, אלא מתנה היא רוצה ממנו. וע"י רמ"א סי' כט ס"י: ואם אמר לה בשעה שהוא נותן לה: הרי את מקודשת לי, כד וקבלה, מקודשת, והקשה של הב"ש (סקל"ד) איך פסק כודאי נגד הרשב"א.

⁹⁵ דוקא מעיל הוא שלא צריך שומה לפי ששומתן ידוע קצת ואין רגילין לטעות בו כל כך אבל שאר דברים כגון אבנים טובות ומרגליות שיש שאינם טובות אלא מעט ורגילים לטעות בהרבה יותר משווים צריכי שומא משום שלא סמכה דעתה ולפיכך נהגו העולם לקדש בטבעת שאין בה אבן (תוס'). וע"י ר"ן: מרגליות ואבן טובה שיש שאינה שוה אלא מעט ואפשר שהיא סבורה ששוה כמה וכמה בהא [אפי'] רבה מודה דאע"ג שלא אמר לה דשויא חמשין אלא אמר לה בכך דהו צריכי שומא.

והובא ב"ר הדעו בש"ע (אה"ע סי' לא ס"ב): "א שאם קדשה בדבר שאין בקיאינן בשומתן ופעמים טועים בהם הרבה, כגון אבנים טובות ומרגליות וכיוצא בהם, ואמר לה: התקדשי לי באבן זו ששוה נ' זוז, צריך שומא, שלא סמכה דעתה (תוס'). ויש מי שאומר שאפילו קדשה באבן סתם, ולא אמר לה ששוה נ'

והלכה כר"א [במה שאמר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים], והלכה כרבא אמר רב נחמן [דמנה אין כאן משכון אין כאן].

למדנו: איך [מקדשים] בשטר. כתב לו על הנייר או על החרס אף על פי שאין בו שוה פרוטה⁹⁶ בתך מקודשת לי, [און בתך מאורסת לי, [און בתך לי לאינתו, הרי זו מקודשת [כאשר היא ברשות אביה לקדשה, כגון שלא בגרה]⁹⁷. שאל ר' זירא בר ממל: הרי שטר זה לא דומה לשטר מכירה [ומאיפה אנו יודעים ששטר כזה הוא שטר], שם המוכר כותב לו שדי מכורה לך, וכאן הבעל כותב בתך מקודשת לי. אמר רבא: שם [ונסח] השטר בנוי מענין הפסוק, וכאן מענין הפסוק. שם נאמר: "ומכר מאחוזתו", הרחמן [פ"ה ה' ית'] תולה אותו במוכר, כאן נאמר: "כי יקח", הרחמן [פ"ה ה' ית'] תולה אותו בבעל. שם גם כן כתיב: "שדות בכסף יקנו". שתקרא אותו יקנו. למה קראת יקנו. משום שנאמר "ומכר", גם כאן קוראים אותו "כי יקח", שנאמר: "את בתי נתתי לאיש הזה". אלא אמר רבא: זה הלכה למשה מסיני⁹⁸, והרבנים עשו סמיכה על פסוקים. ועוד אפשר לומר, שם נמי כתיב: ואקח את ספר המקנה.

ואמר רבא אמר רב נחמן: כתב לו על הנייר או על החרס אף על פי שאין בו שוה פרוטה בתך מקודשת לי, [און בתך מאורסת לי, [און בתך לי לאינתו, בין ע"י אביה בין ע"י עצמה, מקודשת, מדעתו [פ"ה היא קבלתה מדעתו של אבן], והוא שלא בגרה⁹⁹ [שהרי אם בגרה אין האב יכול לקבל כסף קדושה אם לא עשתה אותו שליח]. כתב לה על הנייר או על החרס אף על פי שאין בו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי, [און הרי את לי לאינתו, [און הרי את מאורסת לי, מקודשת, בין ע"י אביה בין ע"י עצמה, מדעתה [פ"ה היא אמרה לו לקבל], והוא שבגרה.

שאל ר' שמעון בן לקיש: שטר אירוסין שכתבו שלא לשמה [פ"ה שנכתב לשם אשה אחרת]¹⁰⁰, מהו. מקישים היות ליציאות [קידושין לגירושין], כמו

זו, צריכה שומא, ולכן נהגו לקדש בטבעת שאין בה אבן (ר"ן). הגה: וכו' ומ"מ נהגין תחת החופה לשאול לעדים אם הטבעת שוה פרוטה, כדי שתדע הכלה שאין מקדשה רק בשוה פרוטה. גם נהגין לכסות פני הכלות הצנועות, ואינן מקפידות במה מקדש אותן.

וע"י ב"ש (סק"ב) ד"ה ופעמים טועים בהם הרבה, היינו לפירוש הרא"ש [והתוס'] שהיא סברה שאינו שוה כ"כ לכן אין קפידא אא"כ אמר ששוה כך וכך, ולה"ן הטעם דסברא ששוה הרבה יותר לכן אין חילוק בין אם קדשה סתם בין אם אמר בכל דהוא וכו'.

לכסות פני הכלות – ע"י שו"ת הרשב"א (ח"ח סי' קסג): עכשו נהגו בנות ישראל הצנועות נכסות פניהן בשעת קדושין ופושטות ידהן לקבל ואינן מדקדקות אם בפרוטה ואם תרקבא דינרי ואילו ראתה היא הטבעת היה לנו לטעון שמא חשבה שהוא של זהב וכו', אבל זו שאינה רואה במה מקדשה כבר גמרה בדעתה להתקדש בכל שיש בו כדי לקדש.

אחד שקידש אשה אחת שהי' פניה מכוסות בשעת קידושין ולא ראו אותה אלא אח"כ כשהלכה לה החזירה וגילו פניה כדי שיוכלו לדעת ולהעיד מי היא המתקדש, ופסק המב"ט דאין לחוש כלל לקדושין דהוי כמקדש בלא עדים, וי"ח דהכא חשיב ידעה וראיה כיון דמהני עדותן אם יראו שבעל איש אחר את האשה בפניהם כו' כמו שאם יראו עדים לאחד שהיו פניו מכוסה רצח לחבירו, וכי לא היו יכולין להעיד שאיש הלזה הרג לחבירו, אף שאם היה מתרחק מהם, לא היו מכירין אותו ולא היו יכולין להעיד מ"מ בודאי מהני עדותן וחשיב שפיר ידיעה וראיה, ועוד כיון שלא זזו ידם עד שבדקוה וראוה בודאי הרי הוא כידיעה וראיה דהא ודאי אם קידש אשה בפני עדים ולא בדקוה מקודם אם היא גדולה ואח"כ ראו אותה שהיא גדולה בודאי מקודשת (פ"ת סי' לא סק"ה).

⁹⁶ ע"י ר"ף (א ע"ב): ירושלמי הדא דתימא בשטר שאין בו שוה פרוטה אבל אם יש בו שו"פ כסף הוא. וע"י מקנה (ב ע"א): לפי זה צריך לומר דס"ל דכל שיש בו שוה פרוטה אפי' אם מקדשה בתורת שטר היא מקודשת מדין כסף.

ע"י שו"ע (אה"ע סי' לב ס"ב): אף על פי שהשטר פסול לקדש בו, שמין את הנייר, אם יש בו שוה פרוטה, מקודשת. ואם לאו, הרי זו ספק מקודשת. ועיי"ש בבהג"א שהטעם שזה מקודשת היא על פי הירושלמי, והגמ' לקמן מח ע"א. וז"ל הח"מ: אף על פי שהשטר פסול. כלו' אפי' בכתבו שלא לשמה ונתנו לה בתורת שטר שהוא פסול מ"מ שמין הנייר ולא אמרו פסול אלא באומר בפ"ה שאין מקדשה בתורת כסף אף שיהיה הנייר שוה הרבה. וע"י אב"מ וטיב קידושין שזה ספק ולא ודאי. וע"י שו"ת הרשב"א הובא לעיל הערה 95. ואפילו כשמקדשה בשויות השטר, הרי יש צורך לאמר הרי את מקודשת לי, ואין צורך אמירה בשטר (ע"י מקנה ב ע"א), ועוד בשטר שיש בו עדים לא צריכים עדי מסירה, וכאן צריכים (ע"י אר"ש אישות פ"ג ה"ג שנסתפק בזה).

והטעם שזה ספק מקודשת הוא שמא הוא שוה פרוטה במקום אחר (ע"י שו"ע סי' לא ס"ג).

ע"י שו"ע (אה"ע סי' לב ס"ג): אם היא קטנה או נערה ומקדש על ידי אביה בשטר, כותב: בתך מקודשת לי.

וע"י ח"מ: בתך מקודשת לי. אם אין לו רק בת אחת ואם יש לו שנים צריך לפרש איזו מהן הוא מקדש ואם כתב הרי את מקודשת ג"כ הוי קידושין ועיין לקמן סי' ל"ז.

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

הן הן הדברים הנקנים באמירה - תימה בדפוס שני דיני גזירות (כמונות קט): תנן הפוסק מעות לחתנו ופסקו לו את הרגל תשכ עד שהלבין בלשמה ולמל שבשאלה ויקרא חמוי לרין כיון דהן הן דברים

הנקנים באמירה ו"ל שהחזקו אלו רולה לפרוט בז"ד ולמסק דבינא ורשב"ס פ' דדוקא כשמתוך התנאים עמדו וקדשו אז נקנים באמירה ומדקדק מדקדקו עמדו והוא דשני דיני גזירות מיידי בשלל קדשו מתוך הדברים ומ"ל מחלף שהסכימו על כך תשכ עד שהלבין בלשמה ומיהו אין ראה מלשון עמדו דלורחיה דגמרא בהסי כמו קטנה שלל מילנה (והגדילה) ועמדה ונשאת בימות פ' ז"ס (דף קה) ור"ס פ' דהא דלמך נקנים באמירה בנישואין ראשונים דוקא שהאב משיא את בתו ויש לו קירוב דעת גדול אלל חתנו הכלל הסם מיידי בשניים וכן היה אומר ר"ס חזן נקנין באמירה אלל כשנשאת שוסק אלל אחיה ואמה לא :

ליאם בעינין לשמה - דכתיב (דברים נד) וכתב לה לשמה: חייבה דכסף לא בעינין שהכל לשמה - שהחל גרות הידני עבונה לשמה: סדר פסעס - וילא והיתה שהרי עיקר שהשומר קונה בלשמה מכאן למדנו: שלא מדעת - קודם הכתיבה לא נמלך זה והח"כ הודיעה וקבלתה תורה אור ובגדולה קראי וואו הדין בפקטנה ועברה לשמה ושלל מדעת אחיה: מה יליאם שלא מדעת - שהרי על כרחיה היא מתגרסת: דעת מקנס - הייט צעל שהקנה אותה בגט זה לעלמה ופוטרה ממנו ובעינין שיכתוב מדעתו דכתיב וכתב לה: אף כלל דעת מקנס - הדייט האשה שנקנית צעל: מאי לאו שטרי אירוסין ממס כנון בתך מקודשת לי: שטרי פסיקתא - התנאים שבעיהם וממנו שפוסקין זה לזה: באמירה - צלל קנין שהקידושין הן גמר הדבר דכהיהא הנאה דקא מתחתיה אחרדי גמרי ומקני וצלותן התנאים קאמר שהעדים אין רשאי לכתוב עליהם שטר אלל מדעתם דניחא להו שהחל כמולה על פה ולא כמולה בשטר: אמר קרא צעולה צעל - כי ינאל איש שוכב עם אשה צעולה צעל: כעורה זו - בתמייה וכי אשה מקובלת עליך שאתה מחזר ללמדה ממקום אחר: עד דמקדש - בכסף והדר בעיל דכתיב כי יקח דהיינו כסף והדר ובעלה: א"כ - דהכי

[כמונות מוד: ע"ד]

[לעיל די וס"ג]

כמונות קב: לקמן מה

כמונות קב: ז"כ קב:

כמונות קב: מועד קמן

לעיל ד

סנהדרין ס:

[לעיל ד:]

לקמן נא

היייה בעינין דעת מקנה מיתבי *אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהן מאי לאו שמרי אירוסין ונשואין ממש לא שמרי פסיקתא וכדרב גידל אמר רב *ראמר רב גידל אמר רב *כמה אתה נותן לבנך כך וכך לבתך כך וכך עמדו וקדשו קנו הן הן הדברים הנקנים באמירה: ובביאה: מנא לן אמר ר' אבהו א"ר יוחנן דאמר קרא °בעולה בעל מלמד שנעשה לה בעל על ידי בעילה א"ל ר' זירא לר' אבהו ואמרי לה ר"ל לרבי יוחנן *כעורה זו ששנה רבי °בעולה *מלמד שנקנית בביאה אי מהתם הוה אמינא עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל מתקיף לה ר' אבא בר ממל אם כן נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה אי דאקדיש והדר בעיל בעולה היא אי דאקדיש ולא בעיל לאו כלום הוא אמרוה רבנן קמיה דאבי משכחת לה כגון שבא עליה ארום שלא כדרכה א"ל אביי עד כאן לא פליגי רבי ורבנן אלא באחר אבל בעל דברי הכל אם בא עליה שלא כדרכה עשאה בעולה מאי היא *דתניא באו עליה י אנשים ועדיין היא בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר רב נחמן בר יצחק משכחת לה כגון שקדשה בשטר הואיל וגומר ומוציא גומר ומכנים ור' יוחנן האי ובעלה מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה זו נקנית בביאה ואין אמה העבירה נקנית בביאה ס"ד אמינא תיתי בק"ו מיבמה ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בביאה זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה *מה ליבמה שבין זקוקה ועומדת ס"ד אמינא הואיל וכתב *אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת מה אחרת מיקניא בביאה אף אמה העבירה מיקניא בביאה קמ"ל ורבי האי סברא מנא ליה א"כ לכתוב רחמנא ובעל מאי ובעלה שמע מינה תרתי ולרבא דאמר *בר אדינא אסברה לי *כי יקח איש אשה ובעלה שמע קידושין המסורין לביאה הוו קידושין קידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין מאי איכא למיזר אם כן נכתוב קרא לא בעלה מאי ובעלה שמע מינה כולוהו ורבי האי בעולת בעל מאי עביד ליה האי מיבעי ליה עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואל אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה ומי אית ליה לרבי האי סברא והתניא באו עליה י אנשים ועדיין היא בתולה כולם בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולם בחנק אמר

*יציאה בעינין לשמה אף הוייה בעינין לשמה או דלמא *היות להדרי מקשנין מה הוייה דכסף לא בעינין לשמה אף הוייה דשטר לא בעינין לשמה בטר דבעיא הדר פשמה דהוייה ליציאה *מקשנין דאמר קרא °יציאה והיתה: *איתמר כתבו לשמה ושלא מדעתה רבא ורבינא אמרי מקודשת רב פפא ורב שרביא אמרי יאינה מקודשת אמר רב פפא אימא מעמא דידהו ואימא מעמא דידי אימא מעמא דידהו דכתיב ויצאה והיתה מקיש הוייה ליציאה מה יציאה לשמה ושלא מדעתה אף הוייה נמי לשמה ושלא מדעתה ואימא מעמא דידי ויצאה והיתה מקיש הוייה ליציאה מה יציאה בעינין דעת מקנה אף

היייה בעינין דעת מקנה מיתבי *אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהן מאי לאו שמרי אירוסין ונשואין ממש לא שמרי פסיקתא וכדרב גידל אמר רב *ראמר רב גידל אמר רב *כמה אתה נותן לבנך כך וכך לבתך כך וכך עמדו וקדשו קנו הן הן הדברים הנקנים באמירה: ובביאה: מנא לן אמר ר' אבהו א"ר יוחנן דאמר קרא °בעולה בעל מלמד שנעשה לה בעל על ידי בעילה א"ל ר' זירא לר' אבהו ואמרי לה ר"ל לרבי יוחנן *כעורה זו ששנה רבי °בעולה *מלמד שנקנית בביאה אי מהתם הוה אמינא עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל מתקיף לה ר' אבא בר ממל אם כן נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה אי דאקדיש והדר בעיל בעולה היא אי דאקדיש ולא בעיל לאו כלום הוא אמרוה רבנן קמיה דאבי משכחת לה כגון שבא עליה ארום שלא כדרכה א"ל אביי עד כאן לא פליגי רבי ורבנן אלא באחר אבל בעל דברי הכל אם בא עליה שלא כדרכה עשאה בעולה מאי היא *דתניא באו עליה י אנשים ועדיין היא בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר רב נחמן בר יצחק משכחת לה כגון שקדשה בשטר הואיל וגומר ומוציא גומר ומכנים ור' יוחנן האי ובעלה מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה זו נקנית בביאה ואין אמה העבירה נקנית בביאה ס"ד אמינא תיתי בק"ו מיבמה ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בביאה זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה *מה ליבמה שבין זקוקה ועומדת ס"ד אמינא הואיל וכתב *אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת מה אחרת מיקניא בביאה אף אמה העבירה מיקניא בביאה קמ"ל ורבי האי סברא מנא ליה א"כ לכתוב רחמנא ובעל מאי ובעלה שמע מינה תרתי ולרבא דאמר *בר אדינא אסברה לי *כי יקח איש אשה ובעלה שמע קידושין המסורין לביאה הוו קידושין קידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין מאי איכא למיזר אם כן נכתוב קרא לא בעלה מאי ובעלה שמע מינה כולוהו ורבי האי בעולת בעל מאי עביד ליה האי מיבעי ליה עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואל אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה ומי אית ליה לרבי האי סברא והתניא באו עליה י אנשים ועדיין היא בתולה כולם בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולם בחנק אמר

בשטר - והיה לא צעיל ביה: דסוילי וגומר ומוציא גומר ומכנים - צלל ביה הלך אם לאו דר' יוחנן הוה אמנא לגבי כסף עד דמקדש ובעיל אלל השחל דנפקא לן מבעולת בעל דבעולה לחודה מיקדשה ע"כ כי יקח דיליק קימה קימה אגמריה דבכסף לחודה מיקדשה דאי עד דמקדש ובעיל כסף מוזי אחי: לאסרו - אסרו: א"כ - דלא אשמעינן אלל קידושי ביה לכתוב ובעל מוזי ובעלה זו ולא אמה העברה: ולרבא דאמר - לקמן צפ' שני גבי מקדש אחת משתי אחיות סתם לא הוו קידושין. הואיל ואין ראויין לביאה שאינו יודע איזו אחת ואיזו אחות אסרו שהיו בכרת ואמר רבא בר איבא אסברה לי חסס אחד ששמו בר איבא לימדני טעם זה מן המקרא כי יקח ובעלה קימה כסף הראיה לבעולה הוא דהיא קימה מנא ליה הא דרש' ליה לכדדבי ולמעוטי אמה: א"כ - דלקידושי ביה ולמעוטי אמה ותו לא יליף מיה לכתוב או בעלה: מאי ובעלה - משמע דקאי נמי אקמה למינף הך דבר איהא: סאי סברה - דלין אחר עושה אותה בעולה כדרכה: מודה

בשטר - והיה לא צעיל ביה: דסוילי וגומר ומוציא גומר ומכנים - צלל ביה הלך אם לאו דר' יוחנן הוה אמנא לגבי כסף עד דמקדש ובעיל אלל השחל דנפקא לן מבעולת בעל דבעולה לחודה מיקדשה ע"כ כי יקח דיליק קימה קימה אגמריה דבכסף לחודה מיקדשה דאי עד דמקדש ובעיל כסף מוזי אחי: לאסרו - אסרו: א"כ - דלא אשמעינן אלל קידושי ביה לכתוב ובעל מוזי ובעלה זו ולא אמה העברה: ולרבא דאמר - לקמן צפ' שני גבי מקדש אחת משתי אחיות סתם לא הוו קידושין. הואיל ואין ראויין לביאה שאינו יודע איזו אחת ואיזו אחות אסרו שהיו בכרת ואמר רבא בר איבא אסברה לי חסס אחד ששמו בר איבא לימדני טעם זה מן המקרא כי יקח ובעלה קימה כסף הראיה לבעולה הוא דהיא קימה מנא ליה הא דרש' ליה לכדדבי ולמעוטי אמה: א"כ - דלקידושי ביה ולמעוטי אמה ותו לא יליף מיה לכתוב או בעלה: מאי ובעלה - משמע דקאי נמי אקמה למינף הך דבר איהא: סאי סברה - דלין אחר עושה אותה בעולה כדרכה: מודה

בשטר - והיה לא צעיל ביה: דסוילי וגומר ומוציא גומר ומכנים - צלל ביה הלך אם לאו דר' יוחנן הוה אמנא לגבי כסף עד דמקדש ובעיל אלל השחל דנפקא לן מבעולת בעל דבעולה לחודה מיקדשה ע"כ כי יקח דיליק קימה קימה אגמריה דבכסף לחודה מיקדשה דאי עד דמקדש ובעיל כסף מוזי אחי: לאסרו - אסרו: א"כ - דלא אשמעינן אלל קידושי ביה לכתוב ובעל מוזי ובעלה זו ולא אמה העברה: ולרבא דאמר - לקמן צפ' שני גבי מקדש אחת משתי אחיות סתם לא הוו קידושין. הואיל ואין ראויין לביאה שאינו יודע איזו אחת ואיזו אחות אסרו שהיו בכרת ואמר רבא בר איבא אסברה לי חסס אחד ששמו בר איבא לימדני טעם זה מן המקרא כי יקח ובעלה קימה כסף הראיה לבעולה הוא דהיא קימה מנא ליה הא דרש' ליה לכדדבי ולמעוטי אמה: א"כ - דלקידושי ביה ולמעוטי אמה ותו לא יליף מיה לכתוב או בעלה: מאי ובעלה - משמע דקאי נמי אקמה למינף הך דבר איהא: סאי סברה - דלין אחר עושה אותה בעולה כדרכה: מודה

ענ א מיי פ"ח מהל' גירושין הלכה סמך עשין מה טויע' אה"ע סימן קל"ה ט"ף א :

עוד ב מיי פ"ג מהל' אשוח הלכה א סמך טע"פ אה"ע סי' ט :

עוד ד מיי ס"ג הלכה ד סמך טע"פ אה"ע סי' ט :

עוד ד מיי פ"ד מהל' אשוח הלכה א סמך טע"פ אה"ע סי' ט :

עוד ד מיי פ"ג מהל' אשוח הלכה א סמך טע"פ אה"ע סי' ט :

[תלין קמי: ק"ל]

תוס' ר"י הזקן היה דכסף שאינו צריך לצויר צורת הכסף או וכתבו לשמה(ל) דכתיב וכתב לה לשמה שלא מדעתה שלא ידענה האשה כשכתבו ונתנו לה ונחוצות: דעת מקנה בגמ' היינו הבעל בקידושין האשה שהיא מקנה עצמה לו: פסיקתא שפוסקין על עשין לתת ליה ועינ' דהא הלכתא כלא שפסא אין כותבין דניחא להו למיהו מלה על פה ולא תהוי מלה בשטר: ולפסיקתא דהר"ם ור"ם ו"ל אדינה פסקי דתת אהו אשוי אוקמא בפ' הגוש בשטרי אירוסין במש ומדעת שניהם מהאיש והמאשה קאמר וכתב רבינו תנאל ק"ל כ"ב פפא ורב שרביא יש מי שפסק כרבא ורבינא והורב"ר ז"ע"כ: והיא בעולה בעל אית ורבינא: שלא כדרכה ועדיין היא בתולה ובסקילה היא שנקנה באותה ביה: באחר אם בא עליה אחר שלא כדרכה אם היא בחנק כבעולה או בסקילה (3) כדרכה ורבא היא ואת אסרת קידושין וביאה בעינין ורבי

(6) נראה דל"ל לשמה ושלל מדעתה - שלא ידעו וכו' (3) אולי צ"ל עשאה בעולה כמו כדרכה ותמך היא וא"ל אמרה כו'

שיציאה צריכים שיהיה לשמה [שנאמר "וכתב לה" ודרושים "לה", לשמה], גם הוייה צריכים לשמה. או אולי עושים היקש בהירות אחד לשני, כמו שהויה של כסף לא צריכים לשמה [שתהא צורת הדינר טבועה לשמה], גם הויה של שטר לא צריכים לשמה. אחר ששאלו, פשוט עושים הקש בין הויה ליציאה שנאמר בפסוק "ויצאה והיתה" [שהרי עיקר שהשטר קונה באשה מכאן למדנו]⁹⁷.

⁹⁷ רש"י. ו"ל הרמב"ם (אישות פ"ג ה"ד): וצריך שיכתוב אותו לשם האשה המתקדשת כגט ואינו כותבו אלא מדעתה כתבו שלא לשמה או לשמה ושלא מדעתה א"פ שנתנו לה מדעתה בפני עדים אינה מקודשת. ועי' רא"ש שמחמיר נגד הרמב"ם שהיא מקודשת מספק.

הקשה האב"מ (ס' לב סק"ד): תיפוק ליה (לפי רש"י ובעה"מ) דפסול כל שנכתב שלא מדעת האשה דה"ל מפי כתבם כיון שנכתב שלא מדעת המתחייב, ואפשר דמייירי שהכתיבה לבד היתה שלא לדעת האשה אבל החתימה היתה לדעת ולפ"ז בנחתם שלא לדעת האשה לא הוי ספק קידושין אלא ודאי אינה מקודשת ומשום דה"ל מפי כתבם, ועכ"ז קשה שהרי לקמן דף מח מייירי בנחתם שלא לדעתה וצ"ע.

ועי' בה"ה בשם הרשב"א: נוסח שטר הקידושין צריך שיזכיר בו שמות האיש והאשה כגט. ועי' ריטב"א ט ע"א: בגט גופיה מדרבנן הוא מתקנת רבן גמליאל דומיא דשם עירו ושם עירה, ואפילו יהא בגט מדאורייתא, התם שנאמר ספר כריתות, אבל בשטר קידושין כיון שמוכיח לנו למי מקדש ומי הוא המקדש בהא סגי ולא שאל מוכיח מתוכו, והיינו שלא אדכר בהא דהכא ולא בשום דוכתא בתך פלונית מקודשת לי פלוני.

ועי' ב"ש (לב סק"ג): צריך לכתוב שם עירו ושם עירה כמו בגט ואצ"ל הרי את מקודשת לי אלא אומר ה"ל לקדושין.

עי' ריטב"א (ט ע"א): ולענין שמו ושמה יש מאן שאמר דכיון דהוייה ליציאה מקטינן בעינן בשטר קידושין שמו ושמה, דשמו ושמה בגט לאו מתקנת רבן גמליאל (גיטין לד ע"ב) היא אלא מדאורייתא דבעינן ספר כריתות שיהא מוכיח מתוכו שיהא עושה כריתות, וכיון שכן אף בקידושין כן, ומדלא מדכרינן ליה בשום דוכתא כדשקלינן וטרינן דבעינן לשמה ומדעתה, משמע טפי כסברא דמקצת רבוותא ז"ל שלא בעינן בשטר קידושין שמו ושמה מוכיח מתוכו, דבגט גופיה מדרבנן הוא מתקנת רבן גמליאל דומיא דשם עירו ושם עירה, ואפילו יהא בגט מדאורייתא, התם שנאמר ספר כריתות, אבל בשטר קידושין כיון שמוכיח לנו למי מקדש ומי הוא המקדש בהא סגי ולא שאל מוכיח מתוכו, והיינו שלא אדכר בהא דהכא ולא בשום דוכתא בתך פלונית מקודשת לי פלוני.

ועי' אב"מ (לב סק"ב): ונראה דאפי' נימא דשמו ושמה מעכב בשטר קידושין כמו בגט ובעינן מוכיח מתוכו היינו דוקא במיחד בפירוש ואומר בתך פלוני מקודשת לי ובזה בעינן שיהי' מוכיח מתוך השטר וצריך לכתוב נמי בשטר בתך פלוני כי איפה דליהוי מוכיח מתוכו שמקדש לפלוני' אבל אם עיקר הקידושין אינו אלא בתך סתם דכולן בכלל ואחת מהן מקודשת שלא בעינן קידושין המסורין לביאה וכהאי דקידושין (דף נא ע"ב) א"כ ה"ה כשכותב כן בשטר בתך מקודשת לי הוי קידושין וכולן צריכין גט ולזה ה"ל מוכיח דאחת מהן מקודשת וכמו בקידושי כסף כשאומר סתם בתך מקודשת.

ועי' חת"ס לעיל הערה 1.

עי' שר"ע (אה"ע ס' לב ס"א): בשטר כיצד, כותב לה על הנייר או על החרס, אף על פי שאין בו שום פרוטה, הרי את מקודשת לי, ונותנו לה בפני עדים. וצריך שיכתוב אותו לשם האשה המתקדשת, כמו בגט. ואם כתבו שלא לשמה, אינה מקודשת. ואינו כותבו אלא לדעתה; ואם כתבו שלא לדעתה, הרי זו ספק מקודשת.

ועי' ח"מ: או על החרס. חרס הוא דבר שיכול להזדייף ולקמן ס' קכ"ד מבואר בתנאי שיתנו לה בעידי מסירה וקידושין וגיטין דין א' להם דאיתקש הויה ליציאה וסתם כאן על דיני גט המבוארים לקמן ס' ה"ל.

שם: ונותנו לה בפני עדים. לקמן ס' קל"ג גבי גט כתב דאם חתמו על הגט עידי חתימה ומסרו בינה לבין כשר ו"א פסול ופולגות' זו שייך הכא ג"כ בקידושין.

עי' ב"ש: לשם האשה. עיי' בש"ג ריש דף תרכ"ה דצריך לכתוב שם עירו ושם עירה כמו בגט ואצ"ל הרי את מקודשת לי אלא אומר ה"ל לקדושין. ועי' אב"מ: כתב הריטב"א [מח' אם צריכים שמו ושמה בשטר קידושין]. ונראה דאפי' נימא דשמו ושמה מעכב בשטר קידושין כמו בגט ובעינן מוכיח מתוכו היינו דוקא במיחד בפירוש ואומר בתך פלוני מקודשת לי ובזה בעינן שיהי' מוכיח מתוך השטר וצריך לכתוב נמי בשטר בתך פלוני כי היכא דליהוי מוכיח מתוכו שמקדש לפלוני' אבל אם עיקר הקידושין אינו אלא בתך סתם דכולן בכלל ואחת מהן מקודשת דלא בעינן קידושין המסורין לביאה, א"כ ה"ה כשכותב כן בשטר בתך מקודשת לי הוי קידושין וכולן צריכין גט ולזה ה"ל מוכיח דאחת מהן מקודשת וכמו בקידושי כסף כשאומר סתם בתך מקודשת.

ועי' ח"מ: שלא לדעתה הרי זו ספק. בלא הכי הוי ספק מקודשת מחמת הנייר כמ"ש בסעיף שאחר ש"פ ונ"ל אף שהתנה עמה בפ"י שאינו מקדשה בממון רק בשטר כשר אפ"ה הוי ספק קידושין ואם אמרה לשלוחה אמור לפלוני שיכתוב השטר לדעתי לא מהני לרמב"ן עיין ס' ל"ו.

עי' לקמן הערה מח' אם כותבים השטר מדעת השליח הוא המשלח.

למדנו, כתבו [שטר קידושין] לשמה ושלא מדעתה [קודם הכתיבה לא נמלך בה ואח"כ הודיעה וקיבלתה]⁹⁸, רבא ורבינו אמרו שהיא מקודשת, ורב פפא ורב שריא אמרו שאינה מקודשת. רב פפא אמר אני אגיד הסיבה שלכם⁹⁹, ואגיד הסיבה שלי. אגיד הסיבה שלכם, שנאמר ויצאה והיתה מקישים הוייה ליציאה כמו שיציאה לשמה ושלא מדעתה. [שהרי על כרחיה היא מתגרשת] כך הויה גם כן לשמה ושלא מדעתה. ואגיד הסיבה שלי, ויצאה והיתה, מקישים הוייה ליציאה כמו שיציאה צריכים דעת מקנה [היינו בעל שהקנה אותה בגט זה לעצמה ופוטרה ממנו ובעינן שיכתוב מדעתו שנאמר וכתב לה], כך הוייה צריכים דעת מקנה [דהיינו האשה שנקנית לבעל]¹⁰⁰.

שאלו סתירה מברייתא: אין כותבים שטרי אירוסין אלא מדעת שניהן¹⁰¹. היינו שטרי אירוסין ונישואין¹⁰² ממש [כגון בתך מקודשת לי]. לא, שטרי פיסוק [התנאים שביניהם וממון שפוסקין זה לזה]. וכדבר גידל אמר רב, שאמר רב גידל אמר רב, כמה אתה נותן לבנך, כך וכך, לבייתך כך כך. וכך עמוד וקדשו, קנו, והם מהדברים שנקנים באמירה [לבד, ללא קנין שהקידושין הן גמר הדבר, ובאותו ההנאה שמתחנתים יחד גמרו והקנו א' לשני, ובאותן התנאים, והעדים אינם רשאים לכתוב עליהם שטר אלא מדעתם שכן הם רוצים שתהיה כמלוה על פה ולא כמלוה בשטר].

ובביאה. מאיפה לומדים את זה. רבי אבהו אמר שרבי יוחנן אמר, שנאמר בפסוק "בעולת בעל" [באיסור אשת איש] ללמד שנעשה לה בעל על ידי בעילה. אמר רבי זירא לרבי אבהו, ויש אומרים שריש לקיש אמר לרבי יוחנן, [וכי] מכוער [אינה מקובלת עליך, ולכן אתה מחזר ללמדה ממקום אחר] זהו שלימד רבי "ובעלה" ללמד שנקנית בביאה. אם משם [הוא המקור] הייתי ואמר עד שמקדש [בכסף] ואחר כך בועל¹⁰³, לכן לומדים [מהפסוק של "בעולת בעל" שבעילה מספיקה].

שאל רבי אבא בר ממל, אם כן נערה המאורסה שאמר ה' בפסוק בסקילה, איך מצאנו אותה [הלכך ע"כ כי יקח הווי קידושין לעצמן ובעלה הווי קידושין לעצמן בלא כסף ומשכחת סקילה בקידושי כסף בלא ביאה]. אם הוא קדשה ואחר כך בעלה, היא בעולה [וסקילה כתוב בחומש בבתולה], ואם קדשה ולא בעל, אינה כלום הוא. אמרו הרבנים לפני אביי, מצאנו אותה [נערה המאורסה שחייבת סקילה] כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה [דאיתקוש משכבות א' לשני].

א"ל אביי, עד כאן לא חולקים רבי ורבנן אלא ב[אדם] אחר [הבא עליה שלא כדרכה], אבל בעלה, לדברי הכל, אם בא עליה בעלה שלא כדרכה, עשה אותה בעולה. מה זה [המחלוקת רבי ורבנן] שלמדנו, באו עליה [פ"י על נערה המאורסת] עשרה אנשים [שלא כדרכה] ועדיין היא בתולה, וכולם בסקילה. רבי אומר, אני אומר הראשון בסקילה וכולם בחנק. אמר רב נחמן בן יצחק, מצאנו אותה [הנערה המאורסה שחייבת סקילה], כגון שקדשה בשטר [והקנין ההיא לא צריך ביאה] הואיל וגומר ומציא גומר ומכניס [בלא ביאה הלכך לולא דרשת ר"י של בעולת בעל הייתי אומר לגבי כסף עד דמקדש ובעיל אבל עכשיו שלומדים מ"בעולת בעל" שבכעילה לחודה מיקדשה, ע"כ כי יקח שלומדים "קיהה" "קיהה" לומדים בספק לבריה מקדשה, שאם אינו מקודשת עד שיבעל אז מה עזר הכסף בכלל].

ורבי יוחנן זה שכתוב "ובעלה" איך הוא לומד אותו. אותו צריכים לזה שזו נקנית בביאה ואין אמה העבריה נקנית בביאה. הייתי אומר שנלמד מקל וחומר מיבמה, ומה יבמה שאין נקנית בכסף ונקנית בביאה, זו שנקנית בכסף אינו קל וחומר שנקנית בביאה. מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת, הייתי חושב לומר, הואיל וכתב "אם אחרת יקח לו" הקישה הפסוק לאחרת [פ"י אשה], ומה אחרת נקנית בביאה, כמו כן אמה העבריה נקנית בביאה, לכן לומדים [שלא].

ורבי מאיפה הוא לומד את הסברא הזאת [שאין אמה עבריה נקנית בביאה. שהוא שואל] אם כן שיכתוב ה' "ובעל" מהו "ובעלה", לומדים מזה שניהם. ולרבא שאמר "בר אהינא" הסביר לי "כי יקח איש אשה ובעלה" קידושין המסורין לביאה הווי קידושין [לקמן &] גבי מקדש אחת משתי אחיות סתם לא הווי קידושין הואיל ואין ראויין לביאה שאינו ידוע איזו אשתו ואיזו אחות אשתו שהיא כבדת, אמנם קידושין שאין מסורין לביאה אינם קידושין, מה נאמר אם כן שיכתוב הפסוק "או בעלה" מהו "ובעלה" [משמע שמדובר על ה"קיהה" ללמוד את הדרשה של בר אהינא] לומדים מזה הכל. ורבי ה"בעולת בעל" הזה, איך הוא לומד אותו. הוא צריך אותו שהבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה. וכי רבי סובר את הסברא הזאת, והרי למדנו בברייתא, באו עליה י' אנשים ועדיין היא בתולה, כולם בסקילה. רבי אומר, אמר אני הראשון בסקילה וכולם בחנק.

⁹⁸ כל זה בגדולה אבל הוא אותו דבר בקטנה ונערה לשמה ושלא מדעת

אביה (רש"י).

⁹⁹ התחיל בשלהם כמ"ש אצל הלל.

¹⁰⁰ רש"י, ו"א אף דעת מקנה פ"י מדעת שניהם (רשב"א).

¹⁰¹ כמ"ש כ"י יקח, דהיינו כסף, והדר ובעלה.

אמר רבי זירא, רבי מודה דלענין קנס שכולם משלמים [אף על גב דלענין רציחה היא לא נחשבת כבתולה לענין קנס בשאינה ארוסה מודה שכולם משלמים]¹⁰². מה שונה מרציחה, שם שונה שאמר הפסוק "ומת האיש אשר שכב עמה לברו". ורבנן ה"לברו" הזה, איך לומדים אותו. צריכים את זה לכמו שלמדנו "ומתו גם שניהם", עד שיהיו שניהם שוין כאחד [בני עונשין למעוטי גדול הבא על הקטנה]¹⁰³ דברי ר' אושעיא. רבי יונתן אומר "ומת האיש אשר שכב עמה לברו".

ורבי יוחנן הסברא הזה [דבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה כו'], מאיפה הוא לומד אותו. אם כן שיכתוב הפסוק "בעולת איש", מהו "בעולת בעל" לומדים מזה שתייהם.

שאלוהו, תחילת ביאה קונה [באירוסין] או סוף ביאה קונה. יוצא מזה [הבדל] כגון שהערה בה ופשטה ידה וקבלה קדושין מאחר¹⁰⁴, או כהן גדול שקידש בתולה בביאה מהו [אם מותר לקדש בביאה אם תאמר תחילת ביאה קונה מותר ואם סוף ביאה קונה נמצאת בעולה משעת העראה שלא לשם קדושין ואסירה ליה שנאמר (ויקרא כא) בתולה מעמיו יקח]. אמר אמימר בשם רבא, כל הבעל דעתו על גמר ביאה¹⁰⁵.

שאלוהו ביאה עושה נשואין או אירוסין [המקדש בביאה מי הוא הך ביאה כנשואין או אינה אלא כשאר אירוסין]¹⁰⁶, יוצא ממנה להלכה,

¹⁰² רש"י. ועי' רמב"ם (נערה בתולה פ"א ה"ח): אין האונס או המפתה חייב בקנס עד שיבוא עליה כדרכה ובעדים ואינו צריך התראה. ועיי' ש"ש בראב"ד: א"א טעות היא זו ומפורש בגמרא דאפילו שלא כדרכה משלם קנס. ועי' תוס' ר"י הזקן: נראה שלא גרס [הרמב"ם] "כולהו". ומוסיף התוס' ר"י הזקן לדעת הרמב"ם דדבר פשוט הוא דאף בא האונס עליה שלא כדרכה דאיכא דין של "ולו תהיה לאשה", דדוקא בקנס ס"ל להרמב"ם דפטור דהנאת שכיבה אין כאן, אבל חייב לקחה לאשה יש כאן.

והנה בהא דבאו עליה עושה שלא כדרכה שגם יש המצוה של ולו תהיה לאשה, ולכא' מי מאלו העשרה יקיים זאת המצוה, וכתבו הראשונים דהרי מבואר בכתובות (מ' ע"א) שלא הוה עשה דוחה לא תעשה שהרי תליא בה אם תרצה אם לא תרצה, ה"נ דלגבי האי מילתא דאיכא 'בנ"א, תליא ברצונה את מי תרצה קודם, ואת מי לא תרצה (הגריש"א).

¹⁰³ רש"י. וי"ח דלכ"ע מתמים על ביאת קטן, אלא פ' עד שיהיו שניהם במיתה אחת, וזה לפי ר"מ (סנהדרין סו ע"ב) הסובר נערה המאורסה ולא קטנה שלא כחכמים שם הסוברים אפילו קטנה, דלר"מ צריכים ששניהם חייבים סקילה ולא חנק (ר"ת בתוס').

¹⁰⁴ וכן מובא בש"ע (אה"ע סי' לג ס"ב): המקדש בביאה, דעתו על גמר ביאה. לפיכך אם קודם שגמר קיבלה קידושין מאחר, מקודשת לשני. אבל אם הערה בה ופירש מיד, או שאמר תחלה שדעתו לקנות בהערה, קנה מיד, ע"כ. ולכאורה יש נפק"מ פשוטה כגון שחזרה בה לאחר תחילת ביאה אי הוה חזרתה חזרה או לא (הגריש"א). יש להעיר על מרן הגריש"א, שהרי לא מוזכר דעת האשה כאן, ועי' ר"ן הובא לעיל הערה.

¹⁰⁵ אמנם עם רק עשה הערה ופירש מידמוכח שלא היה בדעתו לקנות בגמר ביאה, הערה קונה (רשב"א בתוס'), וי"א דהערה קונה כאשר מפרש שרוצה לקנות בהערה (ריב"ם בתוס'), וי"א הערה כגמר ביאה, וכל מקום שמזכיר ביארה בהערה קאמר, וכך דברי הגמ' תחילת הערה קונה או סוף הערה קונה (ר"ת בתוס'), ולפי ר"ת אפילו נשיקה לבד (רע"א).

ועי' רמב"ם (אישות פ"ג ה"ה): המקדש בביאה [מסתמא] דעתו על גמר ביאה וכשיגמור ביאתו תהיה מקודשת, ובין שבא עליה כדרכה בין שבא עליה שלא כדרכה הרי זו מקודשת, ע"כ. ועי' מ"מ (איסור"ב פ"ז ה"ו) שלפי זה אסור לכה"ג לקדש בביאה. אמנם עי' ה"ה שמדייק לשון "מסתמא" דדוקא בבעל סתם אמרינן כן, אבל המפרש כמש"כ בתוס' יכול לקדש בביאה, ועוד ממשך המ"מ כיון שהדבר תלוי בדעתו ממילא דבכ"ג שאסור לו לקדש בגמר ביאה אמרינן דבסתמא נמי דעתו לקדש בתחלת ביאה, ולהכי לעולם מותר לכ"ג לקדש בביאה, אף אם לא פירש, ודוחה סברא זו (הגריש"א), ועי' רע"א (ד"ח כתובות ל ע"א): דעשה דבעולה לכ"ג הוא רק עליו ולא עליה יעו"ש, וא"כ י"ל דבאמת כמו שדעתו על גמר ביאה כן גם דעתה א"כ אף על פי שעליו שיש איסור אמרינן דמשום איסורא הוי כפירוש שרוצה לקנות בהערה אבל אם הוא פירש היא לא פירשה דאצלה סתם הוא, דהא אין לה איסור דנימא מש"ה שגם דעתה אהערה, והגריש"ר העיר שאפשר קידושין שהם מעשה קנין צריכים כונה לקנות על ידם, וא"כ כל זה מצד האיש שהוא פועל את הקנין כמו שלמדנו "כי יקח, ולא כי תקח", אבל מצד האשה שאינה פועלת הקנין אין צריך אלא דעתה לקידושין ולא כונת קנין כלל וזה יש בהערה אפי' כשדעתם לקנות ע"י סוף ביאה. ולכן מצד האשה לא שייך שיהיה כאן עיכוב כלל רק מצד האיש.

ועי' ש"ע (אה"ע סי' לג ס"ב): המקדש בביאה, דעתו על גמר ביאה. לפיכך אם קודם שגמר קיבלה קידושין מאחר, מקודשת לשני. אבל אם הערה בה ופירש מיד, או שאמר תחלה שדעתו לקנות בהערה, קנה מיד.

¹⁰⁶ רש"י. ועי' רמב"ם (אישות פ"א ה"א): הבא על ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה משיערה בה קנאה ונעשית נשואה והרי היא אשתו לכל דבר. ועי' הגריש"ר (אות סז): ביאת אירוסין שהיא מעשה קנין וצריך דעת קונה כיון שדעתו לקנות רק בכל הביאה אינו קונה קודם הגמר, אבל ביאת נישואין דהוי

ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה, אם תאמר שזה עושה נישואין, יורשה ומיטמא לה ומיפר נדריה, ואם תאמר שזה עושה אירוסין, אינו יורשה ואינו מיטמא לה ואינו מיפר נדריה¹⁰⁷. מהו. אמר אביי בא ושמע, האב זוכה בבתו בקדושה בכסף¹⁰⁸ כשטר ובביאה וזוכה במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ומקבל את גיטה [אם גירשה בעלה מן האירוסין בעודה נערה]¹⁰⁹ ואינו אוכל פירות [מנכסים הנופלים לה מביט אבי אמה] בחייה. כשהיא נישאת יתר עליו הבעל שאוכל פירות בחייה¹⁰⁹. שנו ביאה ושנו נישאת [הרי ביאה לא עושה נישואין]. כאשר שנו "נישאת", על שאר [אכסף ושטר דאין עושין נשואין אבל ביאה לעולם אימא לך דנשואין עושה].

אמר רבא בא ושמע, בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה [מדעת האב אבל פחות מכאן איננה ביאה]¹¹⁰, ואם בא עליה יכס קנאה [ואם רוצה להוציאה מוציאה בגט], ו[אם קיבל בה אביה קדושין]¹¹¹ חייבין עליה משום אשת איש, ו[כשהיא נדה שבעת ימים] מטמאה את בעולה

כמו חופה שאינה בגדר מעשה קנין אלא מעשה נישואין גרידא שע"ז ממילא נגמרים קניני הקידושין, בזה אין צורך בדעת קונה לקנות, רק צריך שתה"ל כונת המעשה לנישואין, וזה יש גם בתחילת ביאה כיון דהרי דעתו על כל הביאה ובכך סגי, ולכן לנישואין מהני אפילו הערה. ועי' עוד ברמב"ם שם: אפילו אם קידשה בביאה אסור לו לבוא עליה ביאה שנייה בבית אביה עד שיביא אותה לתוך ביתו ויתחד עמה ויפרישנה לו, וייחוד זה הוא הנקרא כניסה א לחופה והוא הנקרא נישואין בכל מקום, ועי' המגיד משנה שם: לא אמרו [בגמ' כאן] אם מותר לבא עליה ומשמע דאפילו מלמד הנאמר נשואין עושה אסור לבא עליה דהא מיחסרה כניסה לחופה. ועי' גר"ח: בהצד דנשואין עושה, יש לחקור, אם היינו דבמעשה הביאה יש גם מעשה חופה, או דקנין ביאה אלים מקנין כסף, דכסף אינו אלא קנין אירוסין אבל ביאה עושה קנין נשואין, אבל חופה אמנם אין כאן. והנה מדברי המ"מ רואים כצד השני. אמנם מהמשך הרמב"ם הגאה על ארוסתו וכו' רואים שבביאה נכלל גם מעשה חופה אף להתירה לבעלה, ומה שאינה גומרת להתירה לבעלה באופן דקידשה בביאה הוא מטעם אחר שהחופה להתירה צריכה להיות דוקא אחר הקנין אירוסין ולא בב"א, ולכן ביאה שניה היא מעשה חופה גם להתירה אבל ביאה ראשונה אף על פי שהיא מעשה חופה לא מהני חופה להתירה כשהיא בב"א עם הקנין (הגריש"ר).

וצ"ע למה העין משפט לא הביא: עי' ש"ע אה"ע סי' (סי' לג ס"א): בביאה כיצד, אמר לה בפני שני עדים: הרי את מקודשת לי בביאה זו, ונתייחד עמה בפניהם, הרי זו מקודשת אף על גב דחוצפא היא. ואין דינה אלא כמאורסה, ולא כנשואה. הגה: ויש אומרים דוקא שבא עליה בבית חמיו, אבל כנסה לביתו ובא עליה, או שקידש כבר ובא עליה, דינה כנשואה.

ועי' רא"ש (סי' יז): וכתב הרמב"ם ז"ל דהלכה כאביי ורבא דבעו למיפשט מהאי מתני' דאירוסין עושה ואף על גב דדחי להו גמרא פשטא דמתניתין כוותייהו משמע ותו מייתי ברייתא דר' יוחנן בן בג בג למיפשט דנישואין עושה ודחו לה ר"ג ורבינא דלעולם אירוסין עושה והלכתא כוותייהו.

ביאה נשואין עושה או אירוסין עושה. פ' ביאה ראשונה קא מבעיא לן אבל בביאה שניה פשיטא מילתא שאם היא לשם נישואין דנשואין עושה, דאתיא בכל וחומר מיבמה ומה יבמה שאין כסף קונה ביאה גומרת בה זו שכסף קונה בה אינו דין שביאה גומר בה, וא"כ מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת הא נמי זקוקה ועומדת שהרי היא ארוסה כבר [צ"ע מקור לק"ו ז], ודוקא במפרש שלם נישואין אבל בסתם זנות בעלמא הוא כשנאמרנא לעיל. עי' לעיל הערה 2 לענין אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

¹⁰⁷ עי' יבמות כט ע"ב.

¹⁰⁸ עי' לעיל הערה 18, ועי' בית שמואל סימן לז ס"ק א: וקידושה לאביה. ילפינן מקר' ויצאה חנם ובמציאה אמרינן הטעם אי שאל מסר אותה למנוול ומשמע קידושה לאביה כל מה שמקד' אותה אף על גב בפרוטה יכול לקדש והמותר הוי מתנה מ"מ זוכה אביה יש למילף מזה מי שנותן מתנה לבתולה זוכה אביה וכו' מתו' פ"ר"ש דף מ"ו שכתב אין למילף מציאה דשייך לאביה מן כסף קידושין משום מציאה מטריח את עצמה להגביה א"כ מתנה שפיר יש למילף, אף על גב דכתבו שם בסוף כסף קידושין שאני משום דיש לו פסיד' דיוצאת מרשותו א"כ גם מתנה אין למילף דהא בל"ז צריך ישוב בתוס' למה לא כתבו בתחילת דבריהם למילף מציאה מן קדושין שאני קדושין דיוצאת מרשותו אע"כ פרכ' זו לא כתבו אלא בסוף דבריהם לענין מה הצד אז פרכינן כל דהו וכן ראיתי בחדושי מהרש"א, וכו' איירי כשהיא אינה סמוכה על שלחנו כמ"ש בתוס' שם דף מ"ו ועי' בח"ה סי' ע"ח.

¹⁰⁹ עי' ש"ע (אה"ע סי' סט ס"א): כשנשוא אדם אשה מחייב לה בעשרה דברים, וזכה בה בד' דברים, אפילו לא נכתבו.

ביאור: אפילו לא נכתבו - בכתובה כלל (ס"ז ופח"מ).

עי' ש"ע (אה"ע סי' סט ס"ב): אלו הן העשרה דברים: מזונותיה, וכסותה, ועונתה, ועיקר כתובתה, ורפואתה, ולפדותה אם נשביה, וקבורתה, ולהיות ניזונת מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, ולהיות בנותיו ניזונות אחר מותו עד שיתארסו, ולהיות בניה הזכרים ממנו יורשים כתובתה יותר על חלקם בירושה שעם אחיהם.

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

צא א מיי' פ"ז מה"ל
תרומוה הלכה ג :

צב ב מיי' ה"א מה"ל
חיבורי ביאה הלכה
ג :

צג ג מיי' פ"ח מה"ל
הלכה ו וי"ט
הלכה ב ע"ש אה"ע
סימן ו ט"ז ו ו' א'
ש"ע י :

צד ד מיי' פ"ז מה"ל
תרומוה הלכה א סג
לזוין רב :

צה ה מיי' ט"ה הלכה ג
ופ"ח הלכה ז :

[ומה"ל עממא גס עבר
ליכא למתן דהאי
מפוסא לעיל בתוס' ה'
ד"ה ומתן שאף בע"מ]

תוס' ר"י הוקן
מסמאה את בעולה אם
היא נדה : משכב
החתות כעליון ששניה
בעולה משכב וישב
אפי' כעשר מצעות וו
על וו לשמא אוללים
ובסקים אבל לא לשמא
אדם וכלים כדאיתא
דחוספסורת לפי שאינה
בת עושין : ביאה שעל
ידי חופה כלום ביאה
שאמר חופה חופה היא
שפירחין שניהם בני
רבים בבית א' לרוב
ועדים והיו חופה אבל
אין עדים נשארים עומים
בבית שאין לבטל בני
שום ארס(א)ק"ל כבני
ורבא דביאה אירוסין
עושה ואפי' רדתי לר
תלמודא רחיתא ניגור
דפשמא (רמיהרין)
[יורה ד' רייק ריורוסין
עושה וכן תלמא :

(6) ר"ל אפי' ויכא
לע"ל עמוד א' דשט"ו
ממנ"י דביאה אירוסין
עושה :

ומה שפחה כנענית וכו' זו שביאתה מאבילתה בתרומה אינו דין
שכספה מאבילתה . וה"ל וימלא יבמה תורפה שביאתה
מאבילתה ואין כספה מאבילתה אף אי אביה ארוסה ויש לומר דהאי
ק"ו אינו כ"ל גלי מלתא בעלמא דלרוסה מקרי קנין כספו כמו
שפחה הלך לא שייך לזימיר ריבית
ע"ל דליכא לזימיר יבמה תורפה
דליכא לזימיר מה ליבמה שכן אינה
נקנית בכסף תלמוד בלשה שנקנית
בכסף דין הוא שתכל בתרומה על
ידי כסף : **ב"ד** שפחה כנענית שאין
ביאתה מאבילתה : מהאי ק"ו ליכא
לזימיר שפחה אשה נקנית בכסף
ובשטר דליכא לזימיר מה ליבמה
כנענית שכן יולאה בכסף *כרפיד
לעיל בגי אמה העבריה אבל לענין
אבילת תרומה לא שייך לזימיר הכי :

זו שביאתה מאבילתה אינו דין
שכספה מאבילתה . וה"ל וימלא
דין אסוף דינא כלומר מאיזה כח
אשה בל ללמוד כסף מכה ביאה דין
כביאה ולא יאכיל אלא אחר חופה
ורוממה בפ"ב דב"ק (דף סה) ו"ל
הכא סברי כרבי שרשן דלמר לא
אמרינן דין היכא דזימיר ק"ו ופי'
אמרם הכא דין זימיר ק"ו ורבינו
שמסון מקולי שייך דלא אמרינן דין
אלא היכא דבעי לזימיר דין חדש
כגון הכס דלמר קרן ברה"ט נוק
וחאה בל ללמוד ג"ל מק"ו דין ורגל
אלא הכא דרוממה אמר קנין כסף
ואל ואין אט בל ללמוד מן הק"ו
אלא מהו קנין כסף : **ר"ב** אמר
מדאורייתא מופשט פשיטא דלכלה .
פי' ורבינא בל לקיים לעולם לך
דביאה אירוסין עושה ודקאמרתי מתי
שנא הכא דפשיטא ליה ומתי שנא הכא
דמספקא ליה בדאורייתא פשיטא
דלכלה בין כביאה בין בכסף והא
דשלא ליה לארוסה בתרומה מדרבנן
ומדרבנן היה ריב"ב דן ק"ו דכביאה
פשיטא ליה דלכלה אפי' מדרבנן
דלא שייך בה חשק סימפון משום דאין
אדם עושה בטס אלא אם כן בודק
ומק"ו רוצה לדון דבכסף נמי ליכא
למתח לסימפון כדמפרש בגמרא :
זו שביאתה מאבילתה בתרומה .
פ"ה דכנישאת פשיטא דכ"ע

מוד דלא חיישין לסימפון דאין אדם
שוחה בטס אלא א"כ בודק וידע
וקבל עליו וקשה מה שפירש בקונט'
דחייבי כנישאת דלא חל בל רבינא
לייבב אלא דאירוסין עושה ויש לייבב
דה"ק כי היכי דבישואין פשיטא ליה
דלכלה דכ"ע מדוד דאין אדם עושה
בטס אלא א"כ בודק ה"ל אט בל
עליו אלא א"כ בודקה ואין אדם
עושה בעבילתו בעבילת זמית והר"ס
פירש דה"ק מה שפחה כנענית שאין
ביאתה מאבילתה בתרומה אפילו מן
התורה כספה מאבילתה אפילו מדרבנן
זו שביאתה מאבילתה מן התורה אינו
דין שכספה מאבילתה אפילו מדרבנן
ומיירי שפיר כביאה שלא ע"י חופה :

למא משכב חתות כעליון . שפחה בעולה מושב ומשכב אפי' עבר
מלכות אבל לא להיות אב הסומאה לעומת אדם וכלים כמשכבה של
דה עממה אלא לעומת אובלן ומשקין כעליון של זכ וכן מפרש לה במס'
דה (דף ג'ג) אבל פחותה מכה שלש שנים אינה מעממא אלא בעולה
אלא עומתה ערב טענה לעומת :

נישאת לבין . ק"ד שכנסה לחופה
לנישואין אובלת בתרומה אבל פחותה
מכה ג' שנים אין חופתה מאבילתה
הואיל ואין ביאתה ביאה : והיא פטורה .
לפי שאינה בת עושין : אי הני
נישואין . האי מתקדשת כביאה
דמא בריתא אי לכהן הוי אובלת
בתרומה : שאין ביאתה מאבילתה .

אם בל עליה כהן ולא קנאה
בכסף אינה אובלת דבעינן קנין
כספו וקדושין נמי לא תפסי בה
שתיה מקודשת לו כביאה שהרי
היא כחומר עם הדומה לחומר :
כספה מאבילתה . דכתיב (ויקרא כג)

קנין כספו הוא יאכל בו : זו שביאתה
מאבילתה ק"ד השתא דביאה עושה
נישואין כדמפרש ואולי ונישאת פשיטא
ליה דלכלה דפקא ליה בכספי מכל
טור דבינך יאכל אלוה דין דבן
גג גג הכס תני לה : סיני דמי .
דילוף כסף מביאה אי נישא ביאה
שלתמר חופה וילוף מיניה כסף
שהכנסה אחר כך לחופה : כדורייסו
אלכל . ומאי אכל מה אעשה דקאמר :
אלא כביאה ע"י חופה . וקא יליף
מיניה כסף שלא על ידי חופה היכי
ילוף לה מיניה הכא תרתי והכא חדא :
מאי שנא . ביאה דפשיטא ליה :
ומאי שנא . כסף דמספקא ליה :
ואפילו ע"י חופה . דהא לזו בת
נישואין היא : משום דעולא . דאמר'
בריש פירקין (דף ה) שמא ימגור לה
כוס כביאה אביה ומשקה לאתיה
ולתחופיה : לא שייך בקנינה . אחר
שנתן הכסף אין הקנין חסר כלום :
כסא שייך בקנינה . דלכתי מיהסרה
מסירה לחופה לענין לזירשה וליטמא
לה : רבינא אמר . מהכא ליכא
למפשט דנישואין עושה דהא אפילו
אירוסין עושה אלכלה מדאורייתא וכסף
נמי מדאורייתא אלכלה : ומדרבנן
הוא דשלא ליה . הא דשלא ליה

לארוסה בתרומה מדרבנן הוא דלכסר
לה : משום סימפון . שמא ימלא בה
כוס וגמלאו קידושי טענת : סימפון .
מל דבר המבטל דבר קרוי סימפון
על כגון שובר הוי סימפון של שטר
בשנים לחזין (ב"מ כ) וכאן קורא
סימפון דבר המבטל את הקידושין
או את התקף של עבד : אי אשה
יודע . בתמיה : זו שביאתה מאבילתה .
דכנישאת מודה דלא חיישין לסימפון
דאין אדם עושה בטס אלא אם כן
בודק וידע וקבל עליו : אבל מה
אעשה כו' . ולקמיה פריך מאי
דינייהו הואיל וסוף סוף לא אלכלה :
סימפון

מה אעשה שהרי אמרו חכמים ארוסה בת ישראל אינה אובלת בתרומה
עד

ספרי פסח ק"ח

כחובות מ' [על י"א]

[על י"א וט"ז]

כחובות מ'

לטמא משכב חתחון כעליון [שעושה בוועלה מושב ומשכב אפי' עשר מצעות אבל לא להיות אב הטומאה לטמא אדם וכלים כמשכבה של נדה עצמה אבל פחותה מבת שלש שנים אינה מטמאה את בוועלה אלא טומאת ערב כנוגע בעלמא], ואם נישאת לכהן, אוכלת בתרומה [היינו חושבים שנכנסה לחופה לנישואין אוכלת בתרומה אבל פחותה מבת ג' שנים אין חופתה מאכילתה הואיל ואין ביאתה ביאה]¹¹⁰, ואם בא עליה אחד מכל עריות שבתורה, נהרגין על ידה והיא פטורה [לפי שאינה בת עונשין], ואם בא עליה אחד מן הפסולין, היא נפטלת מן הכהונה¹¹¹. שנו ביאה ושנו נישאת [אם כן ביאה לא עושה נישואין]. כך אמרו: אם הנשואין האלה היו של כהן [ונתקדשה בביאה], אוכלת בתרומה.

בא ושמע, וכבר שלח יוחנן בן בג בג אצל רבי יהודה בן בתירה לעיר "נציבין": שמעתי עליך, שאתה אומר בת ישראל הארוסה [לכהן] אוכלת בתרומה [אפילו לא נכנסה לחופה]. שלח לו: ואתה לא אומר כן. מוחזקין בך שאתה בקי בחדרי תורה, ולדרוש בקל וחומר אתה לא יודע¹¹². ומה שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה [פ"י אם בא עליה כהן, ולא קנאה בכסף, אינה אוכלת שכן צריכים קנין כספו וקדושיה גם כן לא תפסי בה שתהא מקודשת לו בביאתה, שהרי היא כחמור עם הדומה לחמור (לקמן סח ע"א), עכ"ז קנין] כספה מאכילתה בתרומה, זו [פ"י אשה] שביאתה מאכילתה בתרומה [היינו חושבים עכשיו שביאה עושה נישואין כדמפרש ואילו ונישאת פשיטא ליה דאכלה]¹¹³, אינו דין שספחה מאכילתה בתרומה. אבל מה אעשה, שהרי אמרו חכמים: אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה¹¹⁴.

איך מדובר [שלומדים כסף מביאה] אם [תאמר] שזה בביאה שעל ידי [פ"י לאחר] חופה¹¹⁴, וכסף שעל ידי [פ"י שלאחר] חופה, בשניהם היא

¹¹⁰ רש"י. וז"ל הרשב"א בשמו: דכיון דאין ביאתה ביאה חופתה אינה חופה. ועי' משנה למלך (אישות פ"ג ה"א) שמכאן ראה שמי שקידש בתו קטנה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד בכסף או בשטר דק"ל דהיא אשת איש גמורה אם הכניסה אביה לחופה אין חופתה חופה, ורק הויה כארוסה. אמנם עי' תוספות (יבמות דף נז ע"ב ד"ה נשאת) שכתבו אבל פחותה מבת שלש כיון דלאו בת ביאה היא לא בדיק לה ואיכא למיחש לסימפון וגם חוזר ומשלחה לבית אביה ולהכי לא אכלה ע"כ. וראים דס"ל דחופה פחותה מבת שלש שנים היא חופה ומש"ה הוקשה להם דכיון דהויה חופה אפילו אם נשאת פחותה מבת שלש שנים אמאי אינה אוכלת הא תו ליכא למיחש לשום חשש. ותירצו דנהי דחשיבא חופה מ"מ כיון דאין ביאתה ביאה חוזרת לבית אביה ולא בדיק לה וכו'.

¹¹¹ עי' שו"ע (אה"ע סי' ו ט"ט): כל הנבעלת לאדם שעושה אותה זונה, בין באונס בין ברצון בין בשוגג, בין כדרכה בין שלא כדרכה, משהערה בה נפטלה משום זונה, ובלבד שתהיה בת שלשה שנים ויום אחד, ויהיה הבעל בן תשע שנים ויום אחד ומעלה.

סי' שו"ע (אה"ע סי' ז ס"ב) הובא לקמן הערה.

¹¹² עי' קוב"ש: לכאורה מה ענין ק"ו לבקיאיות בחדרי תורה, ואמר כבוד מו"ר הגר"ח הלוי זצ"ל, כי לדרוש בק"ו א"צ לבקיאיות, אבל לידע שהק"ו הוא של קימא, ואין עליו שום פירכא, לזה צריך להיות בקי בחדרי תורה. ובעומקם של דברים עי' זהר ח"ב צח ע"א על מי שמתאמץ בלימוד תורה והתגברות היצר הקב"ה "מכניס אותו לאדרא [גורן/חדר] שלו". פי' הגרמ"מ: סוד הבאני המלך חדריו (שה"ש א &), מסייע לו אלו היסורין, שאח"כ משיג סוד חדרי תורה, חדרי גן עדן, וזוכין לימות המשיח שהן סוד הדעת, אשר חדרים ימלא (עי' משלי כד ואד"ר קלו ע"ב). ועי' הגרמ"מ (תמונת האותיות דף רס): וכל דל"ת, חס"ד ד"ן רחמ"ם והן חדרי תורה, ובכל חד"ר יש דל"ת לכנוס לתורה [פ"י דבריו שיש לכל חלק של תורה חסד דין ורחמים, ר"ת חד"ר, ולכל חדר יש דלת, והוא מש"כ (תהלים קיח כ) זה השער לה'].

¹¹³ עי' רמב"ם (תרומות פ"ו ה"ג): ישראלית שנשאת לכהן אפילו קטנה בת ג' שנים ויום אחד תאכל בתרומה וחזה ושוק, ודין תורה שתאכל משנתארסה שהרי היא קנינו, אבל אסרו חכמים שתאכל עד שתכנס לחופה גזירה שמא תאכל תרומה לאביה ולאחיה כשהיא ארוסה בבית אביה.

ועי' עוד רמב"ם (תרומות פ"ח ה"ז): האירוסין כיצד, בת כהן שנתארסה לישראל אסורה לאכול שהרי יש לו בה קנין, ובת ישראל שנתארסה לכהן לא תאכל עד שתכנס לחופה שמא תאכל לבני בית אביה כמו שביארנו.

¹¹⁴ עי' תוס' ר"י הזקן: ביאה שאחר חופה. וקשה דבריו שהרי מהיכן מצינו דבר כזה. ועכ"ז הרי זה לא הפשטות של הגמ'.

עי' מ"מ (אישות פ"י ה"ב): נסתפקת אי בעינן שיהיו קידושין קודמין לחופה אבל אם קדמה החופה אף שאחר כך קידש מ"מ לא מהני החופה הקודמת להחשיבה כנשואה או דלמא כל שהיה שם חופה וקידושין הרי היא כנשואה ואף אם קדמה החופה לנישואין. ולכאורה הצד הראשון נראה יותר דבעינן שיהיו קודמין הקידושין לחופה דאי לא הויה אל החופה כמאן דליתא. אך ראיתי להרמב"ן (י ע"א): כי איבעיא ל' בשכנסה לחופה בלא קדושין ומקדש לה (התם – נמחק בריטב"א וצ"ע פירושו) בביאה, וכן הוא בריטב"א. ועיין בתשובת משאת בנימין סימן צ' שכתב דחופה דקודם קידושין לא קנה כלום וכו'. ומלבד שנראה שלא ראה דברי הרמב"ן שכתבנו. גם הראיה שהביא מריש פ"ק דקידושין

אוכלת [ומאי "אבל מה אעשה" דקאמר]. ואלא בביאה שעל ידי חופה, וכסף שלא על ידי חופה, [איך אפשר ללמוד בכלל] הרי כאן ב' [קנינים] וכאן א'. אלא לא [מדובר] בביאה שלא על ידי חופה, וכסף שלא על ידי חופה. אם תאמר [שביאה] עושה נישואין, לכן פשוט לו, שביאה יותר חזק מכסף. אבל אם תאמר [שביאה] רק עושה קידושין, למה מחלקים שכאן [ביאה] פשוט לו, וכאן [כסף] ספק אצלו?.

אמר רב נחמן בר יצחק, לעולם אגיד לך: בביאה שעל ידי חופה, וכסף שלא ע"י חופה, וזה שאמרת כאן יש ב' וכאן א', עכ"ז יש קל וחומר, וכך שלח לו: ומה שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה אפילו על ידי חופה [דהא לאו בת נישואין היא], כספה מאכילתה בלא חופה, זו שביאתה מאכילתה בתרומה על ידי חופה, אינו דין שספחה מאכילתה בתרומה בלא חופה. אבל מה אעשה, שהרי אמרו חכמים: אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, משום [ההלכה] של עולא [שאמרין לעיל דף ה ע"ג & שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותיה. ומה שונה] בן בג בג. גבי שפחה כנענית לא שייך בקנינה, הכא שייך בקנינה [שעוד חסרה מסירה לחופה לענין ליורשה וליטמא לה].

רבינא אמר [מכאן אין לפשוט שביאה עושה נישואין, שהרי] מן התורה נתפשט לו שאוכלת, ו[לאוסרה] מדרבנן הוא ששלח לו, וכך שלח לו: שמעתי עליך, שאתה אומר ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה, ואת לא חושש לסימפון [פ"י ביטול, שמא ימצא בה מום ונמצאו קידושי טעות]. שלח לו: ואתה לא אומר כן. מוחזקין בך שאתה בקי בחדרי תורה, ולדרוש בקל וחומר אתה לא יודע. ומה שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה, כספה מאכילתה בתרומה, ולא חוששין לסימפון, זו שביאתה מאכילתה בתרומה [שאם נישאת לא חוששים לביטול שאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו וידע וקבל עליו], אינו קל וחומר שספחה מאכילתה בתרומה, ולא ניהוש לסימפון. אבל מה אעשה, שהרי אמרו חכמים: ארוסה בת ישראל אינה אוכלת בתרומה

אינה ראה כלל. דהתם לא מיעטו אלא דחופה לא חשיבא כקידושין ולאפוקי מרב הונא אבל לעולם דחופה דקודם קידושין ואח"כ קידש חופה קונה לכל דבר. אמנם עי' ב"ש (סי' סד סק"ו): ובתשו' משאת בנימין סי' צ פסק דמהני יחוד באלמנה היינו על"פ פסק הרב רמ"א סימן ס"א דחופת נדה הוה חופה מ"ה מהני באלמנה יחוד הראוי לביאה ויחוד שאמרנו היינו אחר הקידושין אבל קודם הקדושין לא מהני דק"ל חופה בלא קדושין אינו קונה.

ועי' מרדכי (תקמ"ו): עוד השיב על אחד שקדש כו' ובא מעשה לפני רש"י באחד שקדש ונמצא אחד מעידי קדושין קרוב או לא היה שוה פרוטה והשיב אף על פי שצריך לקדש פעם אחרת אין צריך לא כניסת חופה ולא ברכה אחרת של אירוסין ונישואין ואף על פי שצריך לקדש פעם אחרת ונמצא שהיתה החופה קודם הקדושין מה בכך הרי קטנה שהשיאוה אחיה ואמה אין הקדושין קדושין עד שיגדלו ויעלו ואמר' פרק הכותב קטן שהשיאו אביו כתובתו קיימת שעל מנת כן קיימה ואמר רב הונא לא שאנו אלא מנה מאתים כו' נמצאת חופתו קודמת לקדושתו.

עי' פ"ת (אה"ע סי' סא סק"א): שמביא את המל"מ והמ"ב, ומוסיף: ובתשו' הרדב"ז ח"א סי' שע"ב: ואי לאו דמסתפינא אמנא דאין הסדר מעכב שאם שדך אשה והכניס' לחופה וברך ז' ברכות ואח"כ קדשה הרי היא אשתו לכל דבר אף על פי שאין ראוי לעשות כן לכתחילה ודבר זה עדיין צל"ע, ועי' בס' סעה"מ שם בקונ' חופת חתנים ס"ח וכו' אין מכל אלה סתירה לדברי המ"ב הנ"ל דעד כאן לא כתבו התוס' והרמב"ן והרשב"א הנ"ל דאפילו שלא כסדרן מהני אלא איפה דנכנסה לחופה בלא קדושין ואח"כ קדשה בביאה משום דאע"ג דנכנסה לחופה קודם הקדושין מ"מ בשעה שמקדשה בביאה הרי באותו שעה היא מסירה ג"כ לחופה וחופה וקידושין באים כאחד שהרי בין להסוברים דעיקר החופה הוא שביאנ' לביתו בין להרמב"ם דס"ל דצריך הבאה לביתו וגם יחוד מ"מ הא מהיא בשעה שנתייחד עמה וקדש' בביאה בעודה בביתו הרי היא מסור' לחופ' ונמצא שהחופה נמשכת עד שעת הקידושין והו"ל חופה וקידושין באים כאחד וכו' מעולם לא כתבו דחופה דקודם הקידושין מהני אלא דוקא איפה דבשעת הקידושין איתא לחופה בעין אבל בנדון המ"ב דבשעת קדושין ליתא לחופה כלל נראה דלכ"ע לא קני לה.

ועי' עוד בדברי תוס' ר"י הזקן שם: חופה היא שמייחדין שניהם בפני רבים בבית א' לבדם ועדים רואין היחוד, אבל אין עדים נשארם עמהם בבית שאין לבעול בפני שום אדם. ועי' רא"ש (כתובות פ"ה סי' ו), וכן רמב"ם אישות (פ"י ה"ב), הרי אין זמן המתנה מוזכר כלל, ועי' משנ ההלכות (חלק יב סי' שד"מ): והרואה מדבריו הם שני דברים דתחת הבאה לחופה צריך להיות עדים שהם רואים היחוד, והשנית שיהיו שם כל זמן שיוכל לבא עליה שהרי כתב אבל אין עדים נשארם עמהם בבית שאין לבעול בפני שום אדם, ומשמע דבחוץ הם צריכים לעמוד כל זמן שיוכל לעשות מעשה.

עד שתכנס לחופה¹¹⁵, משום ההלכה של עולא. [ומה סובר] בן בג בג. אין סימפון בעבדים [פי' לבטל המקח]¹¹⁶, שאם זה במומין שבגלוי, הרי

¹¹⁵ פי' עד שהגיע זמן לעשות חופה, ול"ד שתכנס לחופה (עי' כתובות נו ע"א) (תוס').

¹¹⁶ ועוד אין אונאה בעבדים (עי' ב"מ נו ע"א).

עי' שרע' (ח"מ סי' רלב ס"י): המוכר עבד או שפחה אין הלוקח יכול להחזירו מפני מומין שאין מבטלין אותו ממלאכתו והם הנקראים סמפון שאם היה סמפון זה גלוי כבר ראהו ואם אינו נראה כגון שומא בבשר או נשיכת כלב או ריח הפה או ריח החוטם וכיוצא בהם הואיל ואינו מבטלו ממלאכתו אינו מחזיר שאין העבדים לתשמיש המטה אלא למלאכה נמצא בו שחין רע או חולי המתיש כחו או שהיה נכפה פירוש שיש לו שגעון שמפיל אותו לארץ או משועמם פי' ת"י ובתמיהו לבב ובשעמימות לבא הרי זה מום מפני שמבטלו ממלאכתו וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בו מדברים המגואלים הרי זה מום מפני שנפשו של אדם אוננת מהם ונמצא שאינו מתעסק לו במלאכת אכילה ושתיה וכן אם נמצא לטעם מזוין הרי זה מום המאבד את כולו מפני שהמלך תופס אותו והורגו וכן אם נמצא מוכתב למלכות הרי זה מום ומחזירו מפני שהמלך תופסו למלאכתו בכל עת שירצה אבל אם נמצא גנב או חוטף או גונב נפשות או בורח תמיד או זולל וסובא וכיוצא בדברים אלו אינו יכול להחזיר שכל העבדים בחזקת שיש בהם כל הרעות אלא אם כן פירש. הגה: ויש אומרים דגונב נפשות הוי כמו מוכתב למלכות אבל משחק בקוביא לא הוי מום:

ביאור: המוכר עבד או שפחה כו' - אפי' שהעבד סתמו שיש בו כל הדעות הרעות ואין מום מבטל בו המקח מ"מ ה"מ מומים הרגילים להיות בעבדים אמנם מומים שאינם מצויים בעבדים אפי' בעבד אם נמצא בו מום שאינו רגיל ומצוי נתבטל המק' וחוזר המוכר המעות ללוקח (ש"ך בשם הרש"ס), הקונה דבר, ונמצא שהמוכר קבלו מגנבים, משי וכיוצא בו דבר שאין בו סימן אין הגנבה מום בה, שהרי יש הרבה משי בשוק, ואינו ניכר, ועל אף שהיות עבד גנב הוא מום בעבד אפי' שאינו ניכר בגוף העבד וצורתו שהוא גנב ואפי' כשרואים אותו מכירים כי הוא העבד שיצא עליו שם גניבה בעיר, מה שאין כן במשי. ואפילו כלי א' שיש בו סימן, ומשתמשים בו תוך הבית, אפשר שאם היה גנב לא יהיה שום טעם לחזור בו מן המכר, כי יש כלים דומים אלו לאלו, וגם לא יהיה נודע כל כך, בפרט כשאינם לעין, כל שאין משתמשים אלא תוך הבית. מה שאין כן בעבד ובהמה שתשמישם מבית ומחוץ והמכירים אותם שהם גנובים יכולים להעיד עליהם על צורתם המוכחת עליהם. ואם היה גניבת המשי ההוא מפורסם בעיר והיתה באופן שלא יוכל הקונה למוכרה בגלוי כי יהיה נודע שהוא המשי הגנובה ויתברר ענין זה ע"י הסוחרים שהוא כן, הוא מום ויוכל לחזור בו (ש"ך בשם המב"ט).

שומא בבשר - פירוש שומא, יבלת. בבשר, בכל מקום שנמצא בבשרו אפילו בפניו (סמ"ע).

אבל אם נמצא גנב כו' וכיוצא בדברים אלו כו' - דוקא בעבד כנעני [שיש בהם כל הרעות] אבל בעבד ישראל לא והוי מום וחוזר וא"צ ליתן כפועל בטל (רע"א), מי ששכר שפחה ונודע לו שקודם שבאת לביתו היתה זונה, ואחיה טוען מאחר שאינה מעוברת מה איכפת לך, והרי בכה"ג הלוקח שפחה אין יכול לחזור דסמפון בעבדים ליכא. הוה מקח טעות, דודאי איכא למיחש מאחר שטעמה טעם איסור צריכה שימור שלא תצא חוצה בלילה ושלא ימשכו פוחזים לביתה, ויש כמה חששות. ואפילו בלוקח שפחה דקיי"ל מומין שבסתר שאין בהם ביטול מלאכה אינו חוזר, היינו מומין שהם בה נגד רצונה ובאונס דאין חשש היזק להבא מחמת המום, משא"כ בכה"ג שטבעה ויצרה רק רע. ומזה, שאם נאנסה חייב לקיימה. ואפשר גם בנתפתתה פעם אחת בדרך מקרה, וידוע שכל ימיה היתה צנועה מקודם לזה וגם אחרי כן, מחויב בעה"ב להחזיקה, רק לא תקל ראשה ולא תצא מביתה רק ברשות בעה"ב, וי"ח דשפחה היא בחזקת זונה. גם מה דמשמע מדבריו דאף בעבד ישראל אמרין אין סמפון בעבדים, זו שגגה, דודאי דוקא בעבדים כנענים, משא"כ בעבד או שפחה ישראל שכל ישראל בחזקת כשרות. ומהאי טעמא פסק שם באחד ששכר שפחה עברית ואח"כ נודע לו שהיא מוחזקת לגנבנית, דודאי יכול לחזור בו, אף שהיתה יכולה להשכיר עצמה במקום אחר, כי בישראל ודאי דהוי מום גמור אי איכא עדות ברורה להוציאה מחזקת כשרות (פ"ת).

אבל משחק בקוביא לא הוי מום - לשון שאינו מדוקדק הוא, דגם גונב ממון וחוטף ובורח וזולל וסובא ה"ל אינו מום, דהרי לא פליגי היש אומרים כי אם אגונב נפשות ה"ל, וכאילו אמר ויש מפרשים דקוביוסטוס אין פירושו גונב נפשות כד"ל לדעה שכתב המחבר לפני זה, אלא פירושו משחק בקוביא, והוא שמונה בדברים שאין לו מום בהם (סמ"ע).

ועי' רש"ם (הובא בש"ך ח"מ סי' רלב ס"י): ה"מ מומים הרגילים להיות בעבדים אמנם מומים שאינם מצויים בעבדים אפי' בעבד אם נמצא בו מום שאינו רגיל ומצוי נתבטל המק' וחוזר המוכר המעות ללוקח, ועיי"ש בפ"ת: מי ששכר שפחה ונודע לו שקודם שבאת לביתו היתה זונה, ואחיה טוען מאחר שאינה מעוברת מה איכפת לך, והרי בכה"ג הלוקח שפחה אין יכול לחזור דסמפון בעבדים ליכא. הוה מקח טעות, דודאי יש למיחש מאחר שטעמה טעם איסור צריכה שימור שלא תצא חוצה בלילה ושלא ימשכו פוחזים לביתה, ויש כמה חששות. ואפילו בלוקח שפחה דקיי"ל מומין שבסתר שאין בהם ביטול

הוא ראה אותו [והסכים עם זה], ואם משום מומין שבסתר, מה זה משנה לו, הוא צריך אותו למלאכה, ולא איכפת לו. ואם נמצא שהוא גנב או קוביוסטוס [גונב נפשות]¹¹⁷, הרי הוא שלו [שכן סתם עבד הוא גנב]. מה תאמר? [אם נמצא שהעבד] גזלן מזויין [שהרי זה לא שכיח ולא קיבל עליו] או נכתב [פי' חייב מיתה] למלכות, [פסולים כ]אלה, יש להם קול [והוא הסכים עם זה]. הרי בין למר ובין למר לא אכלה, מה שונה ביניהם. יש ביניהם: קיבל [עליו את המומים, שאז אין חשש שהוא ביטל את הקידושין, אבל יש חשש שמא ימזוג כוס לאחיה או לאחותה, או¹¹⁸ מסר [האב לשלוחי הבעל ועודה בדרך יש חשש ביטול אמנם אין חשש שמא תשקה לאחיה ולאחותה שאינם אצלה], או הלך [שלוחי האב עם שלוחי הבעל ועודה בדרך, שיש חשש ביטול, ואין חשש שמא תשקה שאחיה ולאחותה אינם אצלה]¹¹⁹.

בכסף, ב"ש אומרים בדינר וכו'. מהו טעמם של בית שמאי. אמר רבי זירא: מאחר ואשה מקפדת על עצמה ואין מתקדשת בפחות מדינר. אמר לו אביי: אם כן, כגון בנותיו של ר' ינאי, שמקיפדות על עצמם ולא מקדשי בפחות מתרבקא [פי' ג' קביים] של דינרים [פי' דינרי זהב], גם כן אם פשטה ידה וקבלה זוו אחד מאחר, לא הוה קדושין. א"ל: לא אמרתי כאשר פשטה ידה וקבלה, אני אמרתי כאשר היא מתקדשת בלילה¹²⁰ [ולא ראתה כמה כסף היה] או דעשתה שליח [לקבל קדושה ולא שאל אותה בכמה ובנתיה דרבי ינאי נמי אי שוו שליח לא הוה קדושין אלא בתרבקא דדינרי]¹²⁰.

רב יוסף אמר: טעמם של בית שמאי, כמו שאמר רב יהודה אמר רב אסי, שאמר רב יהודה אמר רב אסי: כל כסף האמור בתורה הוא כסף צורי [אם פירש שקלים הוי שקל צורי ואם סתם הוי מטבע הפחותה שבצורין]¹²¹, ושל דבריהם [פי' מדיני דרבנן] כסף מדינה.

מה שהזכרנו, אמר רב יהודה אמר רב אסי: כל כסף האמור בתורה הוא כסף צורי, ושל דבריהם, כסף מדינה¹²². וכי זה כלל [שכסף שכתוב בתורה דוקא כסף כתיב או שויי ונ"מ דהוי כסף צורי ולא פרוטות].

מלאכה אינו חוזר, היינו מומין שהם בה נגד רצונה ובאונס דאין חשש היזק להבא מחמת המום, משא"כ בכה"ג שטבעה ויצרה רק רע. ומזה, שאם נאנסה חייב לקיימה. ואפשר גם בנתפתתה פעם אחת בדרך מקרה, וידוע שכל ימיה היתה צנועה מקודם לזה וגם אחרי כן, מחויב בעה"ב להחזיקה, רק לא תקל ראשה ולא תצא מביתה רק ברשות בעה"ב, וי"ח דשפחה היא בחזקת זונה. גם מה דמשמע מדבריו דאף בעבד ישראל אמרין אין סמפון בעבדים, זו שגגה, דודאי דוקא בעבדים כנענים, משא"כ בעבד או שפחה ישראל שכל ישראל בחזקת כשרות. ומהאי טעמא פסק שם באחד ששכר שפחה עברית ואח"כ נודע לו שהיא מוחזקת לגנבנית, דודאי יכול לחזור בו, אף שהיתה יכולה להשכיר עצמה במקום אחר, כי בישראל ודאי דהוי מום גמור אי יש עדות ברורה להוציאה מחזקת כשרות.

¹¹⁷ רש"י, וי"א דהוה משחק בקוביא (תוס' בשם הר"ח).

¹¹⁸ רש"י, וי"א שזה דבר א', ופי' מסר האב לשלוחי הבעל והלך גם הוא עמהם והלך חיישינן לסימפון דאז לא בדקינן לה עד שתהא בביתו אבל מסירה דהתם מירי כשלא הלך עמהם דאז בדק לה מיד (תוס').

¹¹⁹ רש"י, ועי' רשב"א שעולא לא חושש לסמפון, וכן נראה מרש"י כתובות (&).

¹²⁰ רש"י, וי"א שזה חוזר לדעת ב"ש, דגם לפי ב"ש אם פשטה ידה וקבלה פרוטה מקודשת (תוס'). וי"א בנתיה דר' ינאי נמי כי משויין שליח בדינר מקדשן דמידע ידען דכל דמקדש בשוה דינר מקדש וכיון שלא פירשה אתרצויי אתרצית בקדושי דינר, וה"ה לפשטה ידה וקבלה קדושי בלילה דאי לא נחא לה עלה דידה רמיא לגלויי שהיא מקפדת על עצמה יותר משאר כל הנשים (רשב"א).

¹²¹ רש"י, הלך [כהמשך דברי רש"י] פרוטה לא מצית אמרת לפי שהיא של נחשת ובצורי מטבע של נחשת ליכא ובקדושין כסף כתיב דקיחה קיחה גמירי וכיון דאפיקתיה מפרוטה אלמא מידי דחשיבות שאל אוקמוה אדינר (תוס').

האישה נקנית פרק ראשון קדושין

יא

עין משפט
גר מצוה

צו א ב מיי פט"ו
מהלכות מביאה
הלכה יב סגג לאוין קע
טוש"ע ח"ט סימן רלג
סעיף י :

צו ג מיי ס"ג מהלכות
טוונ וטענן הלכה א
ב סגג עשין נה :

רש"ח

הגהות הב"ח

(6) תוס' ד"ע ד' וכו' -
יש ספרים הגרסי הכא
עד שחכמם : (ב) בא"ד
קשה מאי קאמר הא
כולהו אית ליה דעולא
כיב פ"י ריב"ב אית
ליה כוליה טעמי דעולא
ודסימפון : (ג) ד"ה
שכן וכו' ומש"ע קאמר
אלא משה בתייה דרבי
יבא וכו' דפומת מתקבץ

גליון הש"ס

רמב"ם ד"ה סה"ו קלא
אית ליה ט"ו הקונטרס
וסבר וקבל - עיין גיטין
דף פו ע"א ח"ה טלוי
מלכא :

[צ"ל רב אשי]

[וע' תוס' כחצות מה]

[צ"ל קפ"ד]

והרי

הרי

סימפון כעבדים ליכא - לבטל את המקח : הא קא חוי לכו - וסבר
וקיבל : ממלא גבב כו' - אינו בטל בדך דהא קי"ל המוכר עבד לחבירו
ונמלא גבב או קוביוסטום הגיבו וברייתא היא [בב"ב דהמוכר פירות]
(דף כב) : קוביוסטום - גונב נפשות : הגיבו - הרי הוא שלו דסתם

עבד גבב הוא : לפטים מוזיין - דהא
לא שכיח ולא קבלי עליו : או מוכתב
למלכות - שנתחייב מיתה למלך :
קלא אית לכו - וסבר וקבל : קיבל
מסרי וסל - סימן הוא : קיבל - עליו
את המומים משום סימפון ליכא
משום דעולא איכא : מסר - האב
לשלומי הבעל או שהלכו שלומי האב
עם שלומי הבעל ועודה בדרך משום
סימפון איכא משום שמוח תקשה ליכא
ליתנהו לחייה ולאחותה גבב :

צ"ל זב כחצות זב
חוספהא רכ"ב פ"ד

[כחצות מה]

עד שתכנס לחופה משום דעולא וכן בג בג
"סימפון בעבדים לית ליה אי מוכיז שבגלוי
הוא הא קא חוי ליה אי משום מוכיז
שבסתר מאי נפקא ליה מיינה למלאכה
קא בעי ליה לא איכפת ליה *נמצא גבב
או קוביוסטום הגיעו מאי אמרת לסמים
מוזיין או נכתב למלכות הגירו קלא אית
לכו *מכרי בין למר ובין למר לא אכלה
מאי בינייהו איכא בינייהו קיבל מסר והלך :
בבב"ב ב"ש אומרים דיניר וכו' : מאי מעמייהו
דב"ש אמר רבי זירא שכן אישה מקפדת על
עצמה ואין מתקדשת בפחות מדינר אמר ליה
אב"י אלא מעתה כגון בנתייה דר' ינאי דקפדן
אנפשייהו ולא מקישי בפחות מטרקבא
דיניר הכי נמי דאי פשמה ידה וקבלה חד
זוזא מאחד הכי נמי דלא הוא קדושין א"ל
פשמה ידה וקבלה לא קאמינא כי קאמינא
דקדשה בליילא אי נמי דשויה שליח רב יוסף
אמר מעמייהו דבית שמאי כדרב יהודה
אמר רב אסי *דאמר רב יהודה אמר רב
אסי 'כל כסף האמור בתורה כסף צורי ושל
דבריהם כסף מדינה : גופא אמר רב יהודה
אמר רב אסי כל כסף האמור בתורה כסף
צורי ושל דבריהם כסף מדינה : ובללא הוא
והרי

בתורה דוקא כסף כתיב או שויין וכו' דהוי כסף צורי ולא פרוטות :
והרי

קוביוסטום פ"ה גונב נפשות וקשה דבפ"ק דבכורות (דף ה')
אמר שאל קונטיקוס הטפסר לרבי"ז גבי שקלים ובקע לנגלות בבבוי
הכסף אתה מולא מאתיס ואחד ככר וי"א נמה ובנתינת הכסף אתה מולא ק' ככר משה רכסם גבב היה או קוביוסטום

היה או אינו בקי בחצבות היה ומה ענין גונב נפשות לתסרון השקלים לכן פר"ח דקוביוסטום משחק בקוביא והא דאמר *בבב"ב רבה
(פרשה ישלח) ויאמר שלחני כי עלה השחר דקאמר ליה יעקב למלאך וכי גבב אתה או קוביוסטום אתה שאתה מתירא מה השחר לפרוש
הקונטרס ינחא דכתיב רבתי חננאל נמי ש לומר דאדם שמשחק בקוביא רגיל להיות עליו טעים הרבה ועומן בפניהם : **הנהר** קלא אית
לוה - פ"ה וסבר וקבל וקשה לר"ת דבפרק המוכר פירות (ב"ב דף ק"ג) אמר בדיקא לסטים מוזיין או מוכתב למלכות ואומר לו הרי שלך
לפניך ומפרש ר"ת קלא אית לכו ולא שכיח ולא חשו להו לסימפון כיון דלא שכיח ורבינו אליהו מקיים פי' הקונטרס דהיכא דקיבל
המוכר מעות אמרינן מדלא בדק הלווק קודם נתינת המעות הני מוזיין דאית להו קלא אש כן סבר וקבל והא דאומר לו הרי שלך
לפניך מיירי קודם שנתן הלווק מעות וקנת משמע כן הסם דפר"ך ולימא המוליח מחבירו עליו הראייה *אלמא משמע דהלווק מוחזק :

קבר מסר והלך - פ"ה קבל או מסר או הלך כלומר מסר האב לשלומי הבעל או שהלכו שלומי האב עם שלומי הבעל וקשה דמשמע
האב דבמסר לשלומי הבעל חיישין לסימפון ובפרק גזרה שנחפתמה (ח"ה) אמר *רב מסירתה לכל אף לתרומה משמע

דמשום סימפון ליכא למיחש לכך נראה לפרש דמסר והלך חלק מיתלה היא וה"פ מסר האב לשלומי הבעל והלך גם הוא עמהם והלך
חיישין לסימפון דלא לו בדקין לה עד שיהא בביטוי אכל מסייה דהתם מיירי כשאל הלך לשלומי הבעל לה מיד * :

שבן אשה מקפדת על עמלה וכו' - ק"ד דר' זירא אפילו פשטה ידה וקבלה קאמר דאינה מקודשת הואיל ורגילה להקפיד על דינר
משום דכתיב כסף בקרא ולגבי דידה לא חשיב כסף אלא דבר שרגילה בו להקפיד ומש"ה (ג) (קפדי) בנתייה דרבי ינאי שרגילות

להקפיד על תרקבא דיניר הכי נמי לא יתקדשו בדינר אפילו פשטה ידה וקיבלה פחות מתרקבא לא יתשב כסף לגבייהו ואין זו סברא ומשני
פשטה ידה לא קאמינא דאפילו בפרוטת היתה מתקדשת דכסף קרינא ציה כי קאמינא דקדשה בליילא אי נמי דשויה שליח ובהכי הוי פלוגתא
דב"ש וכו' דמנאי ופירש הקונטרס דבנתייה דרבי ינאי היכא דקאו שליח לא הוי קדושין אלא דוקא בתרקבא דיניר וקשה דא"כ נתת
דברך לשיעורין כיון דזולתינן בתר כל אחת ואחת לפי דעתה דכה"ג פריך בפ"ק דגיטין (דף יד) ובפרק חוקת הבתים (ב"ב דף ק"ג) גבי בר
אלישיב וגראה דהכי פריך אלא מעתה כגון בנתייה דרבי ינאי וכו' וכי תומא הכי נמי דלא מתקדשי בפחות מתרקבא דיניר א"כ נתת דברך
לשיעורין דבנתייה דרבי ינאי משום שכן עשירות לא מתקדשי בפחות מתרקבא דיניר ואחרות מתקדשות בדינר ומשני פשטה ידה לא קאמינא
דגלתה בדעתה דאינה מקפדת ומתקדשת אפי' בשוה פרוטה כי קאמינא דקדשה בליילא אי נמי דשויה שליח דלא כולן שוות דבפחות מדינר אינה
מתקדשת ואז אינן יולאות מכלל שאר נשים דהן יודעות שלא יתנו לשליח אלא כמו לשאר נשים : **בר** כסף האמור בתורה סתם כסף צורי -
פי' הקונט' אש פירש שקלים הוי שקל צורי ואש סתם הוי מטבע פחותה שבצורי הלכך פרוטה לא מליית אמרת לפי שהיא של נחשת ובלצורי מטבע
של נחשת ליכא ובקדושין כסף כתיב דקימה קימה גמירי וכיון דאפיקימה מפרוטת אלמא מידי דחשיבות בעי אוקמהו ארינר ולקמהי בשממין
פי' הקונטרס דה"ל גופא אמר רב יהודה אמר רב אסי והיינו משום דאי קאי ארלעילי הוה ליה למיפרך לאלתר לימא רב אסי דאמר כבית שמאי :

[כחצות מה]

צ"ל זב כחצות זב

[קאת ז"ע דהא בחולין
א"ל איתא הכי להדיא ועי'
תוס' כחצות מה וזוסי'
צ"ל זב כחצות זב כחצות זב
קוביוסטום]

ט"ס הוא כי לא נמלא
שם כן בספק המוכר
פירות ודינר זה כתוב
ג"כ בכחצות פרק א"ע
דף נמי וכתב עליו מהש"ל
שהוא ט"ס והגיה שם
גיבסא אחריה [מהר"ם]

צ"ח א מ"ו פ"ג מה"ב
טעון וטעון ה"ב א
סמוך ע"ש זה נושע
ח"מ סימן פה ט"ו א :

צ"ח ב מ"ו פ"ג מה"ב
ערכין הלכה ח סמוך
ע"ש ק"כ :

ק"ג מ"ו פ"ד מה"ב
בטורים הלכה ו סמוך
ע"ש קמ"ד טו"ע ר"ד
סימן ט ספיק"ו א :

ק"ד ד מ"ו פ"ד מה"ב
מוקד ממונ הלכה א
סמוך ע"ש סו :

ק"ה ה מ"ו פ"ד מה"ב
ע"ש סמוך ע"ש א :

ק"ו ו מ"ו פ"ד מה"ב
א סמוך לאו"ן פ"ו
וע"ש סו :

[בבבטורים ח: אחת ויאהל
תוס' א"ו כסף ותני
ג"כ בדברי ריב"א ונראה דיש
ובס"ג וכו']

ק"ז ו מ"ו פ"ג מה"ב
חובל ומזיק ה"ט
סמוך ט ע"ש ט"ו ח"מ
סימן פה ט"ף מ"ח :

ק"ח ה מ"ו פ"ג מה"ב
סמוך ט ע"ש ט"ו ח"מ
ספיק"ו :

[י"ג רמ"ק]

[למ"ק י"ד ע"ג]

הגרות הב"ח
(ה) גב' מפרסות מה'י
מגרעה : (ג) תוס' ד"ה
וכי וכו' דלא קשה ולא
מיד דהא ה"ז היקש :

והרי טענה וכו' - פ"ה מדקתני שתי כסף ש"מ קרא לאו דוקא
קאמר כסף אלא תמונה בעלמא קפיד וכיון שלא פירש
כמה לא מסרו אלא לתכנים ולא קים לנו לאשמועינן בבגור מיהו דלא
קרא כסף דוקא קאמר נתי דמענה היא מטבע הפוחתה שבגוריה מיהו
שמים מנח לאו ושמאי מה כלים שנים
אף כסף פטור ומה דכף דבר
חשוב אף כלים דבר חשוב כלומר
שיהיו שוין שתי כסף ולא שוקי מנ"ד
טענט שני מחטין חייב בהודאה אחת
מהן לכן יאלו כלים למשהו כלומר
שיחייב עליהן בכל שהוא ורבותיו
מפרשים שהדינר הו מטבע הפחות
שבגורי ופריך מדקתני שתי כסף
שהם מעות ולא קתני שני דהוי
משמע שני דינרין ותירין מה כלים
דבר חשוב אף כסף דבר חשוב ומענה
דבר חשוב ולרידי קשה בה טובח
חדא ח"כ דכל כסף האמור בתורה
הוא דינר היכי חתים הך היקשה
ומפיק לה מה כי אחא היקשה
לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף
שנים הוא דאחא ועוד מנ"ד קאמר
מה כלים דבר חשוב וכי מחט דבר
חשוב הוא והא אמר לך יאלו כלים
למשהו אלמנא לא חשבי מחטין ועוד
בהדיא אמר התם איפכא מה כסף
דבר חשוב אף כלים דבר חשוב וכסף
כי אחא להך דרשא אחא עכ"ל ור"י
הקשה על פי רש"י כיון דמטבע
פחות שבגורי היא מענה היכי שייך
לכל למימר כיון דלפיקתיה מפרסותיה
אוקמה דינר ה"ל למימר אמענה
שהו מטבע פחות שבגורי דבשלמא
לקמן (ד"ב) דלאמר כיון דלפיקתיה
מפרסותיה אוקמה דינר היינו בתר
דלשכמנא דפרסותיה הוי שפיר כסף
לגבי אמה העבריה וכיון דלפיקתיה
מפרסותיה דהוי כסף אוקמה דינר
דהוי דבר חשוב אבל השתא דלאמר
דבגורי ליכא פרוטה אלמנא מטבע
פחות שלהן היינו מענה נתי נמי
דלפיקתיה מפרסותיה אוקמה אמואי
מוקמה ליה אמענה הוה לן לאוקמה
ועוד קשה דפי' דאחא לאשוקי
מנ"ד טענו שתי מחטין והודה לו
באחא מן דיחייב דהא צ"פ שבועות
דרשה רמב"ם דבר חשוב אחי אליבא דרוב
כסף כי אחא לכפירה הוא דאחא לכן נראה לר"י כמו שפי' בשם
רבותיו דדינר הו מטבע הפחותה שבגורי ומה שהקשה רש"י דאי
כל כסף האמור בתורה דינר היכי חתים היקשה ומפקא ליה הא כי
אחא היקשה לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף שנים אחא
נראה דלא קשה (ג) ליה מיד דהא א"ו היקש למחלה וכי היכי דגמרינן
מניה שנים גמרינן מניה נמי דבר חשוב ומה שהקשה וכי מחט
דבר חשוב הוא הא אמר' התם לך יאלו כלים למשהו הא נמי לא
קשה דאפי' מחט יש בו חשיבות גדול שראוי לעשות בו מלאכה
גדולה והא דקאמר התם יאלו כלים למען שהן לאו דוקא למען שהן
אלא לאשוקי דלא צענין שיהא אחי מענה אף שיהא שוה פרוטה
ומנ"ד חשיבות גדול יש שראוי לעשות בו מלאכה גדולה ומה שהקשה
דבשבועות גרסי' איפכא הא נמי לא קשיא מדי דהתם היינו
לשמואל דלא צלטרקיה ליה כסף למדי אחרינא ודריש ליה התם
ללמד על כלים דבעינן דבר חשוב אבל הכא אחא אליבא דרוב דמוקין
כסף לכפירה ולרידיה דהיינו דרשות נפקי מכלים שנים ודבר חשוב
ומיהו לפי זה דלאמר דבגורי ליכא מענה קשה דהא כתיב (ויקרא כו)
עשרים גרה השקל ומתגמלינן עשרים מעין אלמנא היתה מענה בימי
משה בכסף שבתורה וחומר ר"ת דגריה לא הו מענה אלל משקל בימי
בימי משה שהיה שוה מענה ושכ עשו ממוטו מטבע וקראוהו מענה :

והרי טענה וכו' - פ"ה מדקתני שתי כסף ש"מ קרא לאו דוקא
קאמר כסף אלא תמונה בעלמא קפיד וכיון שלא פירש
כמה לא מסרו אלא לתכנים ולא קים לנו לאשמועינן בבגור מיהו דלא
קרא כסף דוקא קאמר נתי דמענה היא מטבע הפוחתה שבגוריה מיהו
שמים מנח לאו ושמאי מה כלים שנים
אף כסף פטור ומה דכף דבר
חשוב אף כלים דבר חשוב כלומר
שיהיו שוין שתי כסף ולא שוקי מנ"ד
טענט שני מחטין חייב בהודאה אחת
מהן לכן יאלו כלים למשהו כלומר
שיחייב עליהן בכל שהוא ורבותיו
מפרשים שהדינר הו מטבע הפחות
שבגורי ופריך מדקתני שתי כסף
שהם מעות ולא קתני שני דהוי
משמע שני דינרין ותירין מה כלים
דבר חשוב אף כסף דבר חשוב ומענה
דבר חשוב ולרידי קשה בה טובח
חדא ח"כ דכל כסף האמור בתורה
הוא דינר היכי חתים הך היקשה
ומפיק לה מה כי אחא היקשה
לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף
שנים הוא דאחא ועוד מנ"ד קאמר
מה כלים דבר חשוב וכי מחט דבר
חשוב הוא והא אמר לך יאלו כלים
למשהו אלמנא לא חשבי מחטין ועוד
בהדיא אמר התם איפכא מה כסף
דבר חשוב אף כלים דבר חשוב וכסף
כי אחא להך דרשא אחא עכ"ל ור"י
הקשה על פי רש"י כיון דמטבע
פחות שבגורי היא מענה היכי שייך
לכל למימר כיון דלפיקתיה מפרסותיה
אוקמה דינר ה"ל למימר אמענה
שהו מטבע פחות שבגורי דבשלמא
לקמן (ד"ב) דלאמר כיון דלפיקתיה
מפרסותיה אוקמה דינר היינו בתר
דלשכמנא דפרסותיה הוי שפיר כסף
לגבי אמה העבריה וכיון דלפיקתיה
מפרסותיה דהוי כסף אוקמה דינר
דהוי דבר חשוב אבל השתא דלאמר
דבגורי ליכא פרוטה אלמנא מטבע
פחות שלהן היינו מענה נתי נמי
דלפיקתיה מפרסותיה אוקמה אמואי
מוקמה ליה אמענה הוה לן לאוקמה
ועוד קשה דפי' דאחא לאשוקי
מנ"ד טענו שתי מחטין והודה לו
באחא מן דיחייב דהא צ"פ שבועות
דרשה רמב"ם דבר חשוב אחי אליבא דרוב
כסף כי אחא לכפירה הוא דאחא לכן נראה לר"י כמו שפי' בשם
רבותיו דדינר הו מטבע הפחותה שבגורי ומה שהקשה רש"י דאי
כל כסף האמור בתורה דינר היכי חתים היקשה ומפקא ליה הא כי
אחא היקשה לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף שנים אחא
נראה דלא קשה (ג) ליה מיד דהא א"ו היקש למחלה וכי היכי דגמרינן
מניה שנים גמרינן מניה נמי דבר חשוב ומה שהקשה וכי מחט
דבר חשוב הוא הא אמר' התם לך יאלו כלים למשהו הא נמי לא
קשה דאפי' מחט יש בו חשיבות גדול שראוי לעשות בו מלאכה
גדולה והא דקאמר התם יאלו כלים למען שהן לאו דוקא למען שהן
אלא לאשוקי דלא צענין שיהא אחי מענה אף שיהא שוה פרוטה
ומנ"ד חשיבות גדול יש שראוי לעשות בו מלאכה גדולה ומה שהקשה
דבשבועות גרסי' איפכא הא נמי לא קשיא מדי דהתם היינו
לשמואל דלא צלטרקיה ליה כסף למדי אחרינא ודריש ליה התם
ללמד על כלים דבעינן דבר חשוב אבל הכא אחא אליבא דרוב דמוקין
כסף לכפירה ולרידיה דהיינו דרשות נפקי מכלים שנים ודבר חשוב
ומיהו לפי זה דלאמר דבגורי ליכא מענה קשה דהא כתיב (ויקרא כו)
עשרים גרה השקל ומתגמלינן עשרים מעין אלמנא היתה מענה בימי
משה בכסף שבתורה וחומר ר"ת דגריה לא הו מענה אלל משקל בימי
בימי משה שהיה שוה מענה ושכ עשו ממוטו מטבע וקראוהו מענה :

דהוי דבר חשוב אבל השתא דלאמר
דבגורי ליכא פרוטה אלמנא מטבע
פחות שלהן היינו מענה נתי נמי
דלפיקתיה מפרסותיה אוקמה אמואי
מוקמה ליה אמענה הוה לן לאוקמה
ועוד קשה דפי' דאחא לאשוקי
מנ"ד טענו שתי מחטין והודה לו
באחא מן דיחייב דהא צ"פ שבועות
דרשה רמב"ם דבר חשוב אחי אליבא דרוב
כסף כי אחא לכפירה הוא דאחא לכן נראה לר"י כמו שפי' בשם
רבותיו דדינר הו מטבע הפחותה שבגורי ומה שהקשה רש"י דאי
כל כסף האמור בתורה דינר היכי חתים היקשה ומפקא ליה הא כי
אחא היקשה לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף שנים אחא
נראה דלא קשה (ג) ליה מיד דהא א"ו היקש למחלה וכי היכי דגמרינן
מניה שנים גמרינן מניה נמי דבר חשוב ומה שהקשה וכי מחט
דבר חשוב הוא הא אמר' התם לך יאלו כלים למשהו הא נמי לא
קשה דאפי' מחט יש בו חשיבות גדול שראוי לעשות בו מלאכה
גדולה והא דקאמר התם יאלו כלים למען שהן לאו דוקא למען שהן
אלא לאשוקי דלא צענין שיהא אחי מענה אף שיהא שוה פרוטה
ומנ"ד חשיבות גדול יש שראוי לעשות בו מלאכה גדולה ומה שהקשה
דבשבועות גרסי' איפכא הא נמי לא קשיא מדי דהתם היינו
לשמואל דלא צלטרקיה ליה כסף למדי אחרינא ודריש ליה התם
ללמד על כלים דבעינן דבר חשוב אבל הכא אחא אליבא דרוב דמוקין
כסף לכפירה ולרידיה דהיינו דרשות נפקי מכלים שנים ודבר חשוב
ומיהו לפי זה דלאמר דבגורי ליכא מענה קשה דהא כתיב (ויקרא כו)
עשרים גרה השקל ומתגמלינן עשרים מעין אלמנא היתה מענה בימי
משה בכסף שבתורה וחומר ר"ת דגריה לא הו מענה אלל משקל בימי
בימי משה שהיה שוה מענה ושכ עשו ממוטו מטבע וקראוהו מענה :

והרי טענה - שארס טענו את חזירו ומשבעין אותו אם הודה במקלט
דכתיב כי יתן איש וגו' ועלו כתיב אשר יאמר כי הוא או דילפינן מניה
(ב"ק דף ק"ז) שהמורה מקלט ישבע דוקרב בעל הבית התם כתיב
ודרשי' ליה לשבועה: ומנן שבועות דידין: אינה בפתוחה מועגנת שתי
תורה אור מעות כסף ופליגי בה רב ושמואל

והרי טענה דכתיב כי יתן איש אל רעהו וכו' שבועות הדיינין
כסף או כלים לשמור ותנן **שבועות הדיינין
המענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה
התם דומיא *דכלים מה כלים שנים אף
כסף שנים ומה כסף דבר חשוב אף כלים
דבר חשוב והרי מעשר דכתיב *וצרת הכסף י"ב
בידך ותנן *הפרוש שלע ממעות מעשר
שני כסף הכסף ריבה והרי הקדש דכתיב
ונתן הכסף וקם לו *ואמר שמואל היקדש
שוה מנה שחוללו על שוה פרוטה מחולל
התם נמי *כסף כסף יליף ממעשר והרי
קדושי אשה דכתיב *כי יקח איש אשה
ובעלה וגמר קיחה *קיחה משרה עפרון *ותנן
בית הלל אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה
נימא רב אסי דאמר בבית שמאי אלא אי
איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר
רב אסי כל כסף קצוב האמור בתורה כסף
צורי וישל דבריהם כסף מדינה מאי קמ"ל
*חגיגה דמשלעמים של בן *שלשים של
עבד דחמישים של אונס וישל מפתה *מאה
של מוציא שם רע כולם בשקל הקודש
במנה צורי *וישל דבריהם כסף מדינה
איצטריבא ליה דלא תנן *חגיגה *החוקע
לחבירו נותן לו שלע ולא תימא מאי שלע
ארבע זוזי אלא *מאי שלע פלגא דווא
דעבידי אינשי דקרו לפלגא דווא *איסתירא
רבי שמעון בן לקיש אומר מעמיהו דבית
שמאי בדחוקיה *דאמר חזקיה אומר קרא
*הפרה מלמד שמוגרעת מפידינה ויוצאה א
אמרת בשלמא דיהב לה דינר היינו דמוגרעה
ואולה עד פרוטה אלא אי אמרת דיהב לה
פרוטה מפרוטה (ה) מי מוגרעה ודלמא ת"ק
דחמנא היבא דיהב לה דינר תיגרע עד
פרוטה היבא דיהב לה פרוטה לא תיגרע כלל
לא

דאין אוהא להקדש דכתיב (ויקרא כב)
שמואל דכי היכי דאימעט מלואנה אימעט נמי מצויול מקח:
כסף כסף - גמר פדיון הקדש מפדיון מעשה אבל שאר כסף
שבתורה לא יליף מניה דלא דמו ועוד דהכא כספים יתירא
כתיב: כסף קצוב הוי כסף צורי : וכסף קדושין אינו קצוב ולא
אזרי ביה רב אחי כלל : קצוב - שנאמר בו כמה כנון ממשות של קנים
ושלשים של עבד ומאה של מולאט שם רע שנאמר בהן שקלים ונאמר
חשבונו : בשקל פקודש במנה צורי - שקל הקדש שיש בכל' שקלים
מנה צורי: ושל דכרייס איצטריבא ליה דלא תנן . כמה הוי ואשמועינן
דהא כסף מדינה : דהתן הטוקע כו' - כלומר היבא מליטו כסף
דכרייס דתתן כו' : הטוקע לחזירו - בחזו לשון רבית הלוי ורבינו
הזקן למדנו שהכהו אלל האזון : ונתן לו פלע - כן שיערו דמי
בושות לארס ביטוי ואשמועינן רב אחי דלא תימא האו סלע ד' זוזי
סלע צורי אלא פלגא דוזא חמימי שבסלע צורי : איסתירא - סלע
פלגא דוזא והוא סלע מדינה : כדחוקים - לקמן בפירקין (דף י"ד)
דקתני גבי עבד עברי קונה את עלמו בנייתו כסף שמחשב עם
חדונו כשבא לפדות את עלמו בכך וכך לקחתני ולא היה כך לשעבדני
אלא שם שנים נמלאת קונה עבודתי ולכן שגגה בכך ודבר חשוב כמה שנים
עבדותך ואלו מסכת מוקדתי דמי עבודת שנים הללו וכול השאר ואמרינן
מנא ה"מ ואמר חזקיה ור"ה ולא כתיב ובפירתו בשמע שףך אדוניה
מסייע בפדינהו וזה שמוגרעת פידינה ויואלת אלמנא א"ו חתמה העבד
נקנית בפתוחה מדינר : אי אמרת בשלמא וכו' מפרסות מאי מגרסה -
שחתן לו שוה כלום ולקמה מסוק מילתיה ואמר וקידושי אשה לב"ש
מאמה העבדיה נפקא ליה וכו' אלא דפרכי' גמרא ולא שבקי' לאשוקי למילתיה'
לא

שבועות לה: בכורות כ:
ב"ב

[שבועות לט']

[מעשר שני פלוג מ"ט]

ב"ב מ"ו בכורות כ"ב:
מעילה י"ד: תמורה כ:
ערכין כ"ט

[בבכורות כ: אחא יליף
קודש קודש ממעשר
וע"ש ברש"י]

לעיל כ:

בכורות מט: ע"ג

כ"ב לה: בכורות כ:

עין אסתירא בכורות
ס"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג י"ג
סו"ס כ"ב בכורות כ:
בכורות כ"ב (כ"ט) כ"ב ק"א:
כ"ב ל"ו:

גליון הש"ס

גב' ושל דכרייס כסף
מדינה : עיין בכורות דף
פו ע"א תורה' א"ו אמר אביה

והרי טענה [פי] שאדם תובע את חברו ומשביעין אותו אם הודה [במקצת], שנאמר "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור", ולמדנו במשנה, שבועת הדיינין, הטענה [צריך להיות לפחות] שתי [מעוות]¹²² כסף, וההודאה [לפחות] שוה פרוטה [מזה שכתוב "שתי כסף" וראים שהפסוק לא מדויק "כסף" אלא על דווקא כסף בכלל, וכיון שלא פירש כמה לא מסרו הכתוב אלא לחכמים, ורבנן לא חייבו שבועה אלא בשתי מעוות]¹²³. אי אפשר להביא ראיה מטענה ש[שם, דומה לכלים, מה כלים שנים, אף כסף שנים, ומה כסף דבר חשוב, אף כלים דבר חשוב]¹²⁴. והרי במעשר, שנאמר "וצרת הכסף בידך", ולמדנו במשנה, הפורט סלע ממעות מעשר שני ז"ל המשך המשנה: ב"ש אומר בכל הסלע מעות. ומיהו שמעינן מינה שחילל תחילה המעשר בפרוטות של נחושת ועתה בא לפרוט בהן סלע]¹²⁵. [אין לדמות משם, שהרי במעשר היה יכול לכתוב] כסף [ובמקומו כתוב הכסף בה' הידיעה] הכסף, לרבות [אפילו סלע]. והרי הקדש, שנאמר "ונתן הכסף וקם לו". ואמר שמואל, הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה, מחולל [דאין אונאה להקדש]. שם גם כן

¹²² כל מעה 16 פרוטות.

¹²³ רש"י, ו"א דדינר היו המטבע הפחותה שבצורי (תוס').

¹²⁴ שיהו שוים שתי כסף ולא פוקי מ"ד התם טענו שני מחטין חייב בהודאת אחת מהן לכן יצאו כלים למה שהן, כלומר שיתחייב בכלים בכל שהו, ורבותינו מפרשים שהדינר הוא מטבע הפחותה שבצורי ופירכא מדקנתי שתי כסף שהן מעות ותיורצא מה כלים דבר חשוב אף כסף דבר חשוב ומעה דבר חשוב הוא ולדידי קטיא ביה טובא חדא דא"כ דכל כסף האמור בתורה דינר הוא היכי אתיא הך הקישא ומפקא ליה הא כי אתא הקישא לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף שנים הוא דאתא ועוד מה כלים דבר חשוב וכי מחט דבר חשוב הוא והא אמרינן התם לכן יצאו כלים למשה אלמא לא חשיבי מחטים ועוד בהדיא אמרינן התם איפכא מה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב וכסף כי אתא להך דרשא אתא? (רש"י).

ע"י ח"מ ס' פח ס"א: אין מודה מקצת הטענה חייב לישבע, עד שיודה לפחות בפרוטה, ותהיה הכפירה לפחות שתי מעין כסף. ועיי"ש ס"ג: בד"א, כשתבעו פירות או מיני סחורות. אבל תבעו שני כלים, והודה לו באחד מהם, אין צריך שיעור, אלא אפילו היו עשרה מחטין בפרוטה, תבעו שנים והודה לו באחת מהם, חייב. ועיי"רשב"א (שבועות לט ע"ב): מצאתי למקצת מרבתינו הצרפתיים ז"ל שאמרו כן דכלי שוה פרוטה דוקא אמרו ומחטין דשמואל בשוין שתי פרוטות הן. ורבינו האיי גאון ושאר הגאונים ז"ל אין דעתם כן אלא בפירוש אמרו ב' מחטין אף על פי שאין שוין פרוטה דלכך יצאו כלים למה שהן, ומה שאמר הרב ז"ל שאם כן מצאנו ושיבת הדיינין בפחות משהו פרוטה אין ראיה זו מכרעת דאפשר לומר דכל כלי כיון שהוא ראוי למלאכתו חשוב הוא כפרוטה ויתר מפרוטה ויושבין עליו הדיינין, ואפשר דאפי' לענין קדושין כן וכמו שקונין בכלי (ב"מ מז ע"א) אף על פי שאין בו שוה פרוטה ואפשר דקנין משום כסף הוא. ועיי' קצה"ח ס' פח סק"ג: ולענ"ד נראה דודאי לא מהני בקידושי אשה, הוא בריש פ"ק דקידושין (ג ע"א) מנינא למעוטי חליפין, [וכן ב]דף י"ג ע"א תניא אף על פי שאין האשה נקנית בפחות משהו פרוטה הקרקע נקנית בפחות משהו פרוטה. ועיי' שם בנתה"מ: ולא קשה מידי [קושיית הקצה"ח], דהא בקנין סודר מהני אפילו תפס מקצת מהכלי, מטעם דכמאן דפסיק דמיא כדאיתא בב"מ ז' ע"א, ומקצת כלי ודאי לא חשיב לענין הודאה וקידושי אשה. ועוד, אפילו בהמה מקרי כלי לענין קנין סודר (תוס' שם מ"ו ע"ב ד"ה ופירי) וכו', אלמא שלא דמי כלי דקנין סודר לכלי הודאה וקידושי אשה, דשם בעינן כלי חשוב דוקא.

ועיי' משובב נתיבות: אמנם לא מצינו לחלק בין כלי לכלי, ומ"ש דבקנין סודר מהני אפילו מקצת כלי, התם כיון דבעי שלש על שלש וכמבואר סימן קצ"ה ס"ד, והוא כל בגד לענין טומאה, ע"ש, וכל מה דמקרי כלי לענין קנין סודר ה"ה לענין הודאה ושבועה, ואין לנו לחלק.

ועיי' שר"ע (אה"ע ס' לא ס"ג): קידש באוכל או בכלי וכיוצא בו, ששוה פחות משהו פרוטה, הרי זו מקודשת מספק, שמא דבר זה שוה פרוטה במקום אחר. ועיי' לקמן יג ע"א בסוגיא של שמא שוה פרוטה במדי.

¹²⁵ רש"י, אם כן יש כסף פחות מדינר. והקשה הרשב"א: משמע מלשונו דפירכא מדחלל המעשר על פרוטות של נחשת ולומר דכסף דוקא בעינן, וזהו תימה דהא למדנו במשנה בדינר ובשוה דינר דאלמא כסף האמור בתורה לאו כסף דוקא אלא שוה כסף ככסף, ועוד דא"כ הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מנא לן דמהיקשא דכסף כסף דמעשר לא גמרינן אלא שלא בעינן כסף דוקא אבל שו"כ מיהא ניבעי, אלא ה"פ ולמדנו במשנה הפורט סלע ממעות מעשר שני דש"מ דמעיקרא חלל המעשר מטעם מעט על פרוטות עד שהשלימו לפרוטות שוה סלע ואח"כ בא להחליף הפרוטות בסלע דאל"כ הפוכי מטרתיה למה לי להחליף מעשר בפרוטות ופרוטות בסלע ליחל מעיקרא מעשר בסלע, אלמא אפילו בפרוטה אחת מצי מחלל וקא על גב שנאמר ונתת בכסף. והקשה הפנ"י על הרשב"א: הכא לאו מענין השווי מקשה לרבי אסי אלא אעיקר החילול דהא ק"ל אין מחללין פירות מעשר שני אלא על כסף שיש עליו צורה או על דבר מאכל וגו', ולפ"ז כי היכי דאין מחללין על אסימון של כסף דכסף צורה בעינן ה"ג אין מחללין על מטבע של נחשת דכסף דוקא, ונהי דלמסקנא דליתא לדרכי אסי וכו'.

לומדים [גזירה שוה] כסף כסף ממעשר [לומדים פדיון הקדש מפדיון מעשר אבל שאר כסף שבתורה לא יליף מיניה שלא דמו ועוד דהכא כספים יתירא כתיבא].

והרי קידושי אשה, שנאמר "כי יקח איש אשה ובעלה", ולומדים קיחה קיחה משדה עפרון, ולמדנו במשנה, בית הלל אומרים, בפרוטה ובשוה פרוטה. נאמר שרב אסי אמר כבית שמאי. אלא אם נאמר כך נאמר, אמר רב יהודה אמר רב אסי, כל כסף קצוב [שנאמר בו כמה כגון חמשים של קנס ושלשים של עבד ומאה של מוציא שם רע שנאמר בהן שקלים ונאמר חשבונן] הנאמר בתורה, כסף צורי, ושל דבריהם, כסף מדינה [וכסף קדושין אינו קצוב ולא איירי ביה רב אסי כלל]¹²⁶. מה לומדים מזה. למדנו, חמש סלעים של בן¹²⁷, שלשים של עבד, חמשים של אונס ושל מפתה, מאה של מוציא שם רע, כולם בשקל הקודש במנה צורי [שקל הקדש שיש בכ"ה שקלים מנה צורי]. ושל דבריהם כסף מדינה, צריכים את זה שלא למדנו [כמה הוה ואשמועינן שהוא כסף מדינה], שלמדנו בבביתא [פי' איפה מצינו כסף דבריהם], התוקע לחבירו [באזנו, וי"א שהכהו אצל האוזן] נותן לו סלע [כך שיערו דמי בושחו לאדם בינוני]¹²⁸, ולא תאמר מהו סלע, ארבע זוזים, אלא מהו סלע, חצי הזוז, שאנשים עשוי שקוראים לחצי זוז אסתרא [סלע שהוא חצי זוז שהוא סלע מדינה]¹²⁸.

רבי שמעון בן לקיש אמר, טעמם של בית שמאי כמו חזקיה¹²⁹, שאמר חזקיה, נאמר בפסוק "והפדה" מלמד שמגרעת מפדיונה ויוצאה. אם תאמר, זה מובן שנותן לה דינר, היינו שמגרעה והולך עד פרוטה, אבל אם תאמר שנותן לה פרוטה, מפרוטה איך אפשר לגרוע [ועל אף שלמסקנה ב"ש לומד קידושי אשה מאמה העבריה עכ"ז הגמ' שאלה ולא נתנה לסיים הדבר].

ואפשר כך אמר ה' [בפסוק], איפה שנתן לה דינר, תגרע עד פרוטה, ואיפה שנתן לה פרוטה, לא תגרע כלל.

¹²⁶ רש"י, עיי' תוס' (כתובות סז ע"א ד"ה אמר אביי): רב יהודה לא נתן סימן אלא אסילעין לחודיהו ולא אזוזי ואמנה דהא אמרינן בהחובל (ב"ק דף צ. ושם) התוקע לחבירו באזנו נותן לו סלע רבי יוסי הגלילי אומר מנה ואמרינן מהו מנה מנה צורי למדנו במשנה או מנה מדינה למדנו במשנה ופשט דמנה צורי למדנו במשנה. (מהגליון הש"ס).

¹²⁷ עיי' שר"ע הובא לקמן הערה.

¹²⁸ עיי' שר"ע (סי' תת סמ"ב): כל אלו הסלעים הם מכסף מדינה, שאין בו כסף אלא שמינית שהם שלש מעין, שכל מעה משקל טז שעורות כסף צרוף שהוא עוטמני אחד:

ביאור: אלא שמינית כו' - לכל זמן זמן ומקום ומקום לפי מה שהוא המטבע שם שלא יפחות הכסף ממנו (סמ"ע).

אל תחשוב כן [שתהא נקנית בדבר שאין בו גירוע מאחר שנכתב גירוע כאן, אלא צריך להיות] דומה לגירוע [כי היכי שאמר לענין ייעוד שנכתב עמו אשר לא יעדה ולמדנו שרשאי הארון ליעדה לו בתוך שני אמהות ותהיה מקודשת לו אם יאמר לה הרי את מיועדת לי במה שיש לי עליך ואין צריך כסף אחר ואמר לקמן (דף יח ע"ב) אין אביה רשאי למוכרה לקרובים שהיא אסורה להם משום ערוה לפי שאין אני מקיים בה אשר לא יעדה וגירוע נמי כייעוד מה ייעוד א"ע"ג וכו']. מה ייעוד, אף על גב דאם הוא רוצה מייעד, ואם לא רוצה לא מייעד, כל מקום שאינו יכול לייעד, מכירתו אינה מכירה, כמו כן כאן, כל מקום שלא יכול לגרוע מכירתו אינה מכירה¹²⁹.

והרי ב"ש לומדים קידושי אשה מאמה העבריה [מסקנא דמילתא דריש לקיש היא דקא מסיק ואומר טעמא דב"ש כדחזיקה], מה אמה העבריה לא נקנית בפרוטה, כמו כן אשה לא מקדשה בפרוטה [שלומדים מקידושי ייעוד]. ואולי בחצי דינר [ויש גירוע עד פרוטה]. ונאמר ב' פרוטות. כיון שהוציאה מפרוטה [אם כן צריכים דבר חשוב] העמידה על דינר [שהוא דבר חשוב]. רבא אמר הסיבה של ב"ש שלא יהו בנות ישראל כהפקר [לקנות בדבר מועט ומדרבנן הוא דקאמרי לה ב"ש דאפקיעה רבנן לקידושי הפחותין מדינר]¹³⁰.

וב"ה אומרים: בפרוטה. חשב רב יוסף לאמר, פרוטה כל דהו [כל מה שהדורות משנים את המטבע פעמים שפוחתין פעמים שמוסיפין ממשקלם]. א"ל אביי, והא עליו למדנו, כמה היא פרוטה, אחד משמנה באיסור האיטלקי. ואם תאמר זה בדורו של משה, אבל כאן מה שאנשים החשיבו? והרי כאשר הגיע רב דימי, אמר, שיער רבי סימאי בדורו, כמה היא פרוטה, אחד משמנה באיסור האיטלקי [מעשה בא לפניו באשה שנתקדשה בפרוטה והצריך להיות שיהא אחד משמנה באיסור ביטל את הקידושין]. וכאשר הגיע רבין, אמר, רבי דוסתאי ורבי ינאי ורבי אושעיא שיערו, כמה הוי פרוטה, אחד מששה באיסור האיטלקי.

א"ל רב יוסף [לאביי]: אם כן [שאינן פרוטה פחותה מכאן] זה מה שלמדנו (ת"כ &): צא וחשוב כמה פרוטות בשני סלעים. יותר מאלפים [פרוטות], עכשיו [אם הוא אחד מח' באיסור האיטלקי] אינו אפילו אלפיים, ועכ"ז קוראים לזה יותר מאלפים. אמר להו אותו סבא, אני גרסתיה? קרוב לאלפים. סוף סוף, הוא אלף חמש מאות ושלשים ושש¹³¹. כיון דיוצא מחצי, קורא לו, קרוב לאלפים.

מה למדנו לפני כן: כאשר הגיע רב דימי, אמר, שיער רבי סימאי בדורו, כמה היא פרוטה, אחד משמנה באיסור האיטלקי. וכאשר הגיע רבין, אמר, רבי דוסתאי ורבי ינאי ורבי אושעיא שיערו, כמה הוי פרוטה, אחד מששה באיסור האיטלקי. אמר לו אביי לרב דימי, נאמר שאתה ורבין חולקים במחלוקת תנאים, הוזה, שלמדנו: פרוטה שאמרו חכמים, אחד משמנה באיסור האיטלקי, שש מעה כסף, דינר, מעה, שני פונדיונין [מיני מטבעות הם קטנות זו מזו וכן הדריסין הנצין שמנין], פונדיון, שני איסרין, איסר, שני מוסמיסים, מסמס, שני קונטרונקין קונטרנק, שתי פרוטות, נמצא פרוטה, אחת משמנה באיסור האיטלקי. רבן שמעון בן גמליאל אומר, שלשה הדרסין למעה, שני הנצין להדרים, שני שמנין להנץ, ב' פרוטות לשמין, נמצא פרוטה, אחת מששה באיסור האיטלקי¹³². נאמר שאתה לומד כת"ק ורבין לומד כרבן שמעון בן גמליאל. א"ל: בין לפי דבריי ובין רבין לומדים לפי הת"ק¹³², ואין קושי סתירה, כאן שנתייקרו האיסורים, וכן שניזל האיסורי. כאן שנתייקרו איסורי ועמדו קום עשרים וארבע בזווא, כאן שניזל, שעמדו שלשים ושתים בזו.

אמר שמואל: קידשה בתמרה, אפילו עומד כור תמרים בדינר, מקדשתה. חיישין שמה שוה פרוטה במדי [כלומר במקום שאין תמרים מצויין]¹³³. והרי אנו למדנו, ב"ה אומרים, בפרוטה ובשוה פרוטה [ואם

באתה לומר כן אין שיעור קידושין]. אין קושי, כאן בקידושי ודאי, כאן בקידושי ספק [אם ישוה שוה פרוטה במקומו הווי קידושין ודאי ואם בא אחר וקידשה אחר כמותרת לראשון ואינה צריכה גט משני ואם אינו ש"פ במקומו קידושי ודאי לא הווי לבטל קידושי שני אבל קידושי ספק הווי ואינה מותרת לאחר בלא גט דחיישין שמה ש"פ במדי ושיעור אהני לדעת אלו הן קידושין גמורים שמאחר שקידש בפרוטה במקומם אין גמגום [דבר].

היה איש שהתקדש באגודה של מוכין. ישב רב שימי בר חיאי לפני רב ועיין בה אם יש בה שוה פרוטה, כן, ואם לא, לא¹³⁴. ואם אין בו שוה פרוטה לא, והרי שמואל אמר חוששים. אין קושי, כאן קידושי ודאי וכאן קידושי ספק.

היה אדם שקידש באבן כחול [פ"י שיש שחור שנוטה לכחול]. ישב רב חסדא ושיער לו [לפי שבא אחר וקדשה בפרוטה אחר כן] אם יש בו שוה פרוטה, כן [מקודשת לראשון, ואין צריך גט לשני], ואם לא, לא [מקודשת לראשון אלא מקודשת לשני]. ואם אין בו שוה פרוטה לא, והרי אמר שמואל שחוששין. רב חסדא לא סובר כמו שמואל. אמרה לו אימו, והרי אותו יום שקדשה, היה בו שוה פרוטה [ורק עכשיו הוזלה]. אמר לה, את לא נאמנת [בעדותך להוכיח שקידושין הראשונה קידושין ו]לאסורה על אחר

חיישין שמה שוה פרוטה במדי אבל אין הכי נמי דאפילו ידעין דשוה פרוטה במדי לא הווי קידושין גמורין כיון דהכא לא שוה וכו' אין לממון אלא מקומו ושעתו כשארמין בערכין (דף כד ע"א) לגבי הקדש אלא חומרא דרבנן בעלמא הוא באיסור אשת איש [ע"כ דברי הרמב"ן] ולשון הא בקידושי ספק לפי זה לא אתי שפיר, לפיכך נראה לי, דאי שוה פרוטה במדי קדושי תורה הן דכיון שהיא נתצתה בהן ושיון פרוטה באי זה מקום, אילו ידעו העדים שדרכה לתת פרוטה באותו דבר הווי ליה כאילו אמרה לדידי שוה לי כשארמין לגבי חמש סלעים של פדיון בכור כדאיתא לעיל דף ח ע"א.

ועי' רמב"ם (אישות פ"ד ה"ט): אם קידש בתבשיל או בירק שאינו מתקיים וכיוצא בהם אם לא היו שוה פרוטה באותו המקום אינה מקודשת כלל שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד שיפסד ויאבד ולא יהיה שווה כלום, ודבר של טעם הוא זה וראוי לסמוך עליו.

ועי' ש"ע (אה"ע סי' לא ס"ג): קידש באוכל או בכלי וכיוצא בו, ששוה פחות משוה פרוטה, הרי זו מקודשת מספק, שמה דבר זה שוה פרוטה במקום אחר. ומובא הרמב"ם כ"א [ועי' מפרשי הש"ע שצ"ע אין פוסק הש"ע שאם הוא ספק כרמב"ם ספק לא כרמב"ם אז אפילו אם הוא מתקלקל זה ספק לרא"ש וכו'? אז גם תחילת דבריו הם ספק כרמב"ם או לא]. אמנם יש לדייק בלשון הרמב"ם: כל המקדש בשוה כסף אם היה שוה פרוטה באותה המדינה הרי אלו קידושי ודאי ואם אינו שוה פרוטה הרי אלו קידושי ספק. ועי' מגיד משנה: וכתב הרשב"א דמשמע שאפילו ידוע שש"פ בודאי במדי אינן אלא קידושי ספק שאין לך בכסף אלא מקומו ושעתו וכן מורה לשון רבינו. ועי' אבן האזל: בדבר דאין צריך מעיקר הדין דוקא כסף, וכמו בקדושין שכ' הרשב"א שלא צריך כלל רבוי דשוה כסף הוא ככסף משום שהיא מקבלת מדעתה ורצונה בודאי הוי ש"כ ככסף, בזה א"צ דה"י דוקא עכשיו במקום זה ראוי לקבל כסף.

ועי' פ"ת: עיין ס' מעין גנים לקמן ס"ה שהביא בשם הפ"י דדוקא בקידשה סתם אבל אם אמר לה בפ"י שמקדש בפרוטה ושמו אותו ואינו ש"פ אז לא הוי אף קידושי ספק אף דש"פ במדי מ"מ היא לא נתרצה לזה עד שיהא במקומה ש"פ ותמה על הפוסקים שלא הזכירו מזה הדין כלל ע"ש.

ועי' ב"ש: הרא"ש כתב דהרמב"ם ס"ל כשידוע שש"פ במקום אחר היא מקודשת מדאורייתא וכן ס"ל להר"ן דהיא מקודשת מדאורייתא [עי' לקמן נג ע"ב במע"ש], ונראה דאיידי דהעדים יודעים שש"פ במקום אחר אז ל"ל דהיא מקודשת מדאורייתא אבל אם א"י להעדים אז הוי כאלו קדשה בלא עדים כמ"ש בסמוך וליכא אלא חשש קידושין משום דהעדים מסופקים שמה ש"פ במקום אחר ונראה אף אם ידוע להעדים צ"ל הטעם דהוי כאלו אמרה היא לדידי ש"פ כיון שש"פ במקום אחר.

ועי"ש עוד בב"ש שאם הוא ספק ש"פ, ובררו אחר, ואז בשעתו שבררו ש"פ ולא יודעים אם בשעת הקידושין אם ש"פ, מקודשת ודאי, ועי' אבנ"מ החולק ועי' רמ"א ה"מ סי' רכ"ז ס"ט דלדבריו חוששין לשינוי השערים, וכל מקור דברי הב"ש שאם נמצא שיש בו ש"פ עכשיו חוששין לקידושין [והקצה"ח מתקן גרסת מקור דברי הב"ש], ואין קידושי ודאי, אבל ג"כ אין חזקת פנויה, אבל אם עכשיו אין ש"פ, אז נשאר חזקת פנויה, ואין אפילו ספק קידושין, ועי' נתה"מ סי' רכו סק"ח, שיש קנין ודאי, וספק ביטול.

הרדב"ב בתשו' דל דינו של שמואל דחיישין שמה שוה פרוטה במדי הוא רק להצריכה גט אבל אי נשאת בלא גט אין בניה ממזרים ולא פסל שמואל הבנים? ¹³⁴ אם לא יהיה בו השתא ש"פ לאיחשו לקידושי ראשון משום חזקת פנויה לא מחזקינן ריעותא שמה מעיקר היה שוה פרוטה ואם יהיה השתא ש"פ יהיה קידושי ספק כיון דאיתרע וחישינן דלמא בשעת קידושין נמי הווי ש"פ (אב"מ סי' לא סק"ג)

¹²⁹ עי' רמב"ם הובא לעיל הערה סד.

¹³⁰ רש"י. ועי' ריטב"א: ואם תאמר היכי מפקעי רבנן קדושי דאורייתא, כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, וזימנין דמפקעו להו בגיטא דכל דהו (גיטין ל"ג א'), וזימנין בלא שום גט כלל כההיא דאבותיה אכורסייה דמסכת יבמות (ק"י ע"א), וכי הא דהכא לבית שמאי, וכבר פירשנוה יפה במקומות אחרים, אי נמי והוא הנכון דאפילו מדאורייתא אוקמיה רחמנא אדינר שהקפידה על בנות ישראל שלא יהיו כהפקר.

¹³¹ שהסלע ד' דינרין והדינר כ"ד איסרים כדלקמן ואי איסר שמנה פרוטות לעולם נמצאו קצ"ב פרוטות בדינר והשמנה דינר שבשתי סלעים עולים כל אחד מאתים פרוטות חסר שמנה הרי אלף ותקל"ו (רש"י).

¹³² דהיינו כסתם מתני' והך דרבין לאו שהוסיפו על הפרוטות אלא האיסרין הוולו ועמדו שלשים ושתים בדינר בימיהם ולעולם קצ"ב פרוטות בדינר חשוב ו' פעמים שלשים ושתים ותמצא קצ"ב ובימי ר' סימאי היו האיסרים יקרים כמשפטם כ"ד בדינר ונמצאת שהפרוטה שהיא קצ"ב לדינר אחת משמנה באיסר (רש"י).

¹³³ רש"י. עי' ר"ן: וכתב הרמב"ן ז"ל וכן בתוס' דהא שאמרין חיישין לאו למימרא דאי ידעין בודאי ליהווי קידושין גמורין אלא לומר דאפי' בסתמא

האשה נקנית פרק ראשון קידושין יב

יב

עין משפט
נר מצוה

ק א מיי" פ"ד מהל'
ענדים הל' ג סמג
עשין פס :

ק ב ג מיי" פ"ד מהל'
אישות הל' יט סמג
עשין מת טו"ע אה"ע
סימן לא עשין ג :

לא פ"ד . שהיא נקנית בדבר שאין בו גירוע מאחר שנכתב גירוע כאן : דומיא דייטוד . כי היכי דאמר לענין ייעוד שנכתב עמו אשר לא יעדה ולמדנו שראשי הדין ליעדה לו בתוך שני אמהות והיה מקודשת לו אם יאמר לה אם הרי את מיועדת לי במה שיש לי עליך ואין לך כסף אחר ואמר לקמן (דף י"ח) אין אביה ראשי למוכרה לקרובים שהיא אסורה להם משום ערוה לפי שאין אני מקיים בה אשר לא יעדה וגירוע נמי כייטוד מה ייעוד אע"ג כו' : וקידושי אשה כו' . מהקנא דמילתא דר"ל היא דקא מסיק ואומר טעמא דכ"ט כדחוקיה : אף אשה

רב חסדא לא סבר ליה דשמואל . הכא לא מלי לשנויי הא בקידושי ספק כלעיל משום דמיי"י שקדשה אחיו אח"כ בפרוטה והיה כל רב חסדא להפקיע קידושי ראשון כדאמר לאו כל כמיך דאסרת לה אבסרת ואי הוה אמר דראשונים ספק הוה אח"כ ל"ל דלריכא גט מראשון א"כ תהיה אסורה משום דהוי"א גרוטא אחיו : הא

שלא יהו בנות ישראל כהפקר : וכו' אומרים בפרוטה : סבר רב יוסף למימר פרוטה כל דהו א"ל אביו והא עלה קתני כמה היא פרוטה אחד משמנה באי"ר האימלקי וכו' ה"מ בדורו של משה אבל הכא כדחשבה להו לאינשי והא כי אתא רב דימי אמר רבי סימאי בדורו כמה היא פרוטה אחד משמנה באי"ר האימלקי וכו' אמר רבין דוסתאי ורבי ינאי ורבי אושעיא שיערו כמה הוי פרוטה אחד מששה באי"ר האימלקי א"ל רב יוסף אי הכי היינו דתנינא *צא וחשוב כמה פרוטות בשני סלעים יותר מאלפים השתא אלפים לא הויין יתר מאלפים קרי להו אמר להו הווא סבא אנא תנינא לה קרוב לאלפים סוף סוף אלפא וחמש מאה ותלתין ושיתא הוא דהויין בין הנפקא להו מפלגא קרוב לאלפים קרי ליה גופא כי אתא רב דימי אמר שיער ר' סימאי בדורו כמה היא פרוטה אחד משמנה באי"ר האימלקי וכו' אתא רבין אמר שיערו ר' דוסתאי ורבי ינאי ור' אושעיא כמה היא פרוטה אחד מששה באי"ר האימלקי אמר ליה אבוי לרב דימי נימא את ורבין בפלוגתא דהני תנאי קא מיפלגיתו דתנינא *פרוטה שאמרו חכמים אחד משמנה באי"ר האימלקי שש מעה כסף דינר מעה שני פונדיונין פונדיון שני איסרין אחד משמנה באי"ר האימלקי רבן שמעון בן גמליאל אומר שלשה הדרסין למעה שני הנצין להדרים שני שמנין להנץ ב' פרוטות לשמין נמצא פרוטה אחת מששה באי"ר האימלקי לימא דמר אמר כת"ק ורבין דאמר כרשב"ג א"ל בין דידי ורבין רבין אליבא דת"ק ולא קשיא הא דאיקור איסורי הא דוול איסורי הא דאיקור איסורי קום עשרים וארבע בווא הא דוול קום תלתין ותרין בווא אמר שמואל יקדשה בתמרה אפילו עומד כור תמרים בדינר מקודשת חיישין שמא שוה פרוטה במדי והא אנן תנן ב"ה אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה לא קשיא הא בקידושי ודאי יהא בקידושי ספק ההוא גברא דאקדיש בוודא *דאורדי יתיב רב שימי בר חייא קמיה דרב וקא מעיין בה אי אית בה שוה פרוטה אין אי לא לא ואי לית בה שוה פרוטה לא והאמר שמואל חיישין לא קשיא הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק ההוא גברא דאקדיש באבנא דכוחלא יתיב רב חסדא וקא משער ליה אי אית ביה שוה פרוטה אין ואי לא לא ואי לית ביה שוה פרוטה לא והא אמר שמואל חיישין רב חסדא לא סבר ליה דשמואל אמרה ליה אימיה והא ההוא יומא דקדשה הוה ביה שוה פרוטה אמר לה לאו כל כמיך דאסרת לה אברתא לאו

לא ס"ד דומיא דייטוד מה ייעוד אע"ג דאי בעי מייעד ואי בעי לא מייעד כל היבא דלא מצוי מייעד לא הוה ובינא וביני ה"ג כ"ל היבא דלא מצוי מוגרעא לא הוה ובינא וביני וקידושי אשה לב"ש נפקא להו מאמה העבריה מה אמה העבריה בפרוטה לא מקניא אף אשה בפרוטה לא מיקדשא ואימא / פלגא דדינר ואימא שתי פרוטות כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמה אדינר רבא אמר היינו מעמא דב"ש שלא יהו בנות ישראל כהפקר : וכו' אומרים בפרוטה : סבר רב יוסף למימר פרוטה כל דהו א"ל אביו והא עלה קתני כמה היא פרוטה אחד משמנה באי"ר האימלקי וכו' ה"מ בדורו של משה אבל הכא כדחשבה להו לאינשי והא כי אתא רב דימי אמר רבי סימאי בדורו כמה היא פרוטה אחד משמנה באי"ר האימלקי וכו' אמר רבין דוסתאי ורבי ינאי ורבי אושעיא שיערו כמה הוי פרוטה אחד מששה באי"ר האימלקי א"ל רב יוסף אי הכי היינו דתנינא *צא וחשוב כמה פרוטות בשני סלעים יותר מאלפים השתא אלפים לא הויין יתר מאלפים קרי להו אמר להו הווא סבא אנא תנינא לה קרוב לאלפים סוף סוף אלפא וחמש מאה ותלתין ושיתא הוא דהויין בין הנפקא להו מפלגא קרוב לאלפים קרי ליה גופא כי אתא רב דימי אמר שיער ר' סימאי בדורו כמה היא פרוטה אחד משמנה באי"ר האימלקי וכו' אתא רבין אמר שיערו ר' דוסתאי ורבי ינאי ור' אושעיא כמה היא פרוטה אחד מששה באי"ר האימלקי אמר ליה אבוי לרב דימי נימא את ורבין בפלוגתא דהני תנאי קא מיפלגיתו דתנינא *פרוטה שאמרו חכמים אחד משמנה באי"ר האימלקי שש מעה כסף דינר מעה שני פונדיונין פונדיון שני איסרין אחד משמנה באי"ר האימלקי רבן שמעון בן גמליאל אומר שלשה הדרסין למעה שני הנצין להדרים שני שמנין להנץ ב' פרוטות לשמין נמצא פרוטה אחת מששה באי"ר האימלקי לימא דמר אמר כת"ק ורבין דאמר כרשב"ג א"ל בין דידי ורבין רבין אליבא דת"ק ולא קשיא הא דאיקור איסורי הא דוול איסורי הא דאיקור איסורי קום עשרים וארבע בווא הא דוול קום תלתין ותרין בווא אמר שמואל יקדשה בתמרה אפילו עומד כור תמרים בדינר מקודשת חיישין שמא שוה פרוטה במדי והא אנן תנן ב"ה אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה לא קשיא הא בקידושי ודאי יהא בקידושי ספק ההוא גברא דאקדיש בוודא *דאורדי יתיב רב שימי בר חייא קמיה דרב וקא מעיין בה אי אית בה שוה פרוטה אין אי לא לא ואי לית בה שוה פרוטה לא והאמר שמואל חיישין לא קשיא הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק ההוא גברא דאקדיש באבנא דכוחלא יתיב רב חסדא וקא משער ליה אי אית ביה שוה פרוטה אין ואי לא לא ואי לית ביה שוה פרוטה לא והא אמר שמואל חיישין רב חסדא לא סבר ליה דשמואל אמרה ליה אימיה והא ההוא יומא דקדשה הוה ביה שוה פרוטה אמר לה לאו כל כמיך דאסרת לה אברתא לאו

לא ס"ד . שהיא נקנית בדבר שאין בו גירוע מאחר שנכתב גירוע כאן : דומיא דייטוד . כי היכי דאמר לענין ייעוד שנכתב עמו אשר לא יעדה ולמדנו שראשי הדין ליעדה לו בתוך שני אמהות והיה מקודשת לו אם יאמר לה אם הרי את מיועדת לי במה שיש לי עליך ואין לך כסף אחר ואמר לקמן (דף י"ח) אין אביה ראשי למוכרה לקרובים שהיא אסורה להם משום ערוה לפי שאין אני מקיים בה אשר לא יעדה וגירוע נמי כייטוד מה ייעוד אע"ג כו' : וקידושי אשה כו' . מהקנא דמילתא דר"ל היא דקא מסיק ואומר טעמא דכ"ט כדחוקיה : אף אשה ייעוד : פלגא דדינר . ואיכא גירוע עד פרוטה : כיון דאפיקתיה מפרוטה . אלמא חשיבותא בעי' אוקמה אדינר דתשיב : כהפקר . לקנות בדבר מועט ומדרבנן הוא דקאמרי לה ב"ש דאפקעייה רבין לקידושין הפחותין מדינר : כל דסו . כל מה שהזרות משנים את המטבע פנמים שפוחתין פנמים שנוספין ממשקלם : שיער ר' סימאי . מעשה כל לפניו בחשה שנתקדשה בפרוטה והלך להיות שוה אחד משמנה באי"ר וביטל את הקידושין : אחד מששה . לקמן מפרש פלוגתיהו : א"ל רב יוסף . לאבי' אי הכי . דאין פרוטה פחותה מאלף : היינו דמנינא . שאני שונה בחרות כהנים לא ותשוב כו' : שהא . אם הוא אחד משמנה באי"ר האימלקי : אלפים . פרוטות : לא הוה . בשני סלעים כדפרשית בסמוך : יותר מאלפים קרי להו . משנה זו שניה אלף נהנה מן ההקדש שמביא על הגיית פרוטה אשכ בכסף שקלים לא ותשוב להתרחק מן העבירה שאף על השוגג לר"ך כפרה גדולה כגון זו : א"ל ההוא סבא . טועה אתה במשנה זו דלמא תנינא לה וקרוב לאלפים תנינא בה : אלפא וחמש מאה ותלתין ושיבא הויין . שהסלע ד' דינרין והדינר כ"ד איסרין כדלקמן ואי איסר שמנה פרוטות לעולם נמצאו ק"צ פרוטות בדינר והשמנה דינר ששתי סלעים עולים כל אחד מהתים פרוטות חסר שמנה הרי אלף ותקל"ו : כיון דנפקא אלף השני מתווי שלשים וששה קרוב לאלפים קרי ליה : פונדיונין איסרין מסמכים קונטרונקין . מיני מטבעות הם קטנות זו מזו וכן הדריסין הגלן שמנין : נמצאה פרוטה אחד מששה . שהאיסר אחד מכ"ד בדינר כדקאמרת אכל הפרוטות גדולות ממה שאמרת שהדינר שש מעה והמענה ג' הדריסים הרי י"ח הדריסים לדינר והם שלשים ושש הגלן והם שבעים ושנים שמנין והם קמ"ד פרוטות חלקם לכ"ד חלקים תמלא ששה בכל חלק הרי שש פרוטות לאיסר שהוא אחד מע"ד בדינר : אליבא דת"ק . דהיינו כסתם מתני' והך דרבין לאו שהסופו על הפרוטות אלא האיסרין הוולו ועמדו שלשים ותשים בדינר בימיהו ועלום קל"ב פרוטות בדינר תשוב ו' פעמים שלשים ותשים ותמלא קל"ב ובימי ר' סימאי היו האיסרים יקרים כמספסם כ"ד בדינר ונמצאת שהפרוטה שהיא קל"ב לדינר הייתה אחד משמנה באיסר : במדי . כלומר במקום שאין תמרים מלויין : והא תנן כו' . ואם בחסות לומר כן אין שיעור (ב) קידושין : הא בקידושי ודאי . אם ישנו שוה פרוטה במקומו הוה קידושין ודאי ואם כל אחר וקדשה אח"כ מותרת לראשון ואינה לריכא גט משני ואם אינו במקומו קידושי ודאי לא הוה לבטל קידושי שני אכל קידושי ספק הוה ואינה מותרת לאחר בלא גט דחיישין שמא ש"פ במדי ושיעור חזק לדעת אלו הוה קידושין גמורים שמתאחר שקידש בפרוטה במקומו שני גמורים לדבר : בוודא דאורדי . אגודה של מוכין : והאמר שמואל . הא דלעיל חיישין שמא ש"פ במקום אחר : אבנא דכוחלא . שיש שחר דומה לכחול : יתיב רב חסדא וקא מעיין כו' . לפי שאמר *אחר וקדשה בפרוטה אח"כ : שהוא יומא . בזים שקדשה הוה בה ש"פ ועכשו הוזהל : לאו כל כמיך . להעניד שהראשון קידושין ואסרתה אבסרתא :

ת"כ פ' ויקרא

ב"ב מד' עדות פ"ד
מ"ו חופסא דרבי פ"ה

הגהות הב"ח
(ב) רש"י ד"ה והא תנן
וכו' לקידושין :

[ל' דאורדי וכן נכתבו
ט. וכשפת מה. ונמנמות
מנ אורדי ופס"י מוכין
מן דהתקין חוס' לעיל
כ. דיה חף שוה ועיין
בענין ערך ז' וז' ג]

תוס' ר"י הוקן
שש מעה כסף דינר .
דינר של כסף הוא שש
מעין : חיישין שמא
שוה פרוטה במדי . אב'
מאן דאמר דאי ידעינן
בראי דוכתא דרשה ביה
פרוטה מקדשת ראי .
התקין דאפילו ידעינן
דוכתא דרשה פרוטה
דיה ספק מקדשת
הואל ובהאי דוכתא לא
שוה פרוטה והספק הוא
אי שוה פרוטה דאמר
הכמיס בהאי דוכתא
מדיה כי הויה ספק הני מילי
בדברי המחקים אבל דבר שאינו מתקיים אצל דבר שאינו מתקיים הוא ספק מקדשת ודאי והספק בדעת החכמים אלא בדורין האי דוכתא דלא שוה אפס הויה דרשה . ולא נודיא שאין מקיים לזאת הוזהר שכל שקדשו בשוה כסף יעיינו אם יש שוה כסף אם לא ובלא הכי לא אפשר הילך לא נפיק מיניה תרובא : (ווא דאורדי) [בוודא דאורדי] אגודה של מוכין : אבנא דכוחלא . אבן של כחל שוהיה דומה לכחול : וקא מעיין בה שאם יבא אחר וקדשה אי הוה קדישין אם לאו . ור"ש פ' שבא אחר וקדשה בפרוטה : לא סבר לה [דשמואל] ואי אין בה כן שוה פרוטה אינה מקדשת כלל ואם בא אחר וקדשה מקדשת לענין : קדיש ועכשו הוזהל : אחר וקדשה בפרוטה אח"כ : שהוא יומא .

[אמר רב חסד] וכי זה לא המקרה של יהודית אשתו של רבי חיאי, שהיתה לה צער לידה, ואמרה לו [לרבי חיאי] אמי אמרה לי, אביך קיבל עבורך קידושין כאשר היית קטנה [מאבי אחר, ובעל זה אסור לך]. אמר לה [רבי חיאי לאשתו] אימך אינה נאמנת לאסור אותך על¹³⁵. אמרי לו רבנן לרב חסדא. למה. הרי יש עדים ב[מקום] אידית [ואתו היום היו בכאן והלכו להם]¹³⁶, שיודעים שבאותו יום היתה בו שוה פרוטה. עכשיו מיהו אינם לפנינו. זה לא המקרה של רבי חנינא שאמר רבי חנינא, [וכי בגלל שיש] עדים שלה בצד אסתן [ואינן באים ומעידים], ותאסר¹³⁷.

אביי ורבא לא סוברים את ההלכה הזאת של רב חסדא [להתירה משום דאיכא סהדי באידית], שאם הקילו בשבויה שמנוולה עצמה לגבי האוסרים? שנקיל באשת איש¹³⁸. נשאר מאותו המשפחה בסוריא [שנשאת לאחר וילדה לו] ורבנן פרשו ממנה, ולא משום שסוברים כשמואל¹³⁹, אלא משום שסוברים כמו אביי ורבא [מאחר ויש עדים באידית לא מקילים בה]. היה אדם שקידש בשבט בר של הדס בשוק. ורב אחא בר הונא שלח לפני רב יוסף, כזה מקרה מה דינו. שלח לו, תכה אותו [משום פריצות שקידש בשוק] כמו שאמר רב, וצריך גט כמו שמואל [אם באת לינשא לאחר כשמואל שאמר חיישין שמא שוה פרוטה במדי]. שרב היה מכה [משום פריצות]¹⁴⁰ על המקדש בשוק, ועל המקדש בביאה, ועל המקדש ללא שידוכים¹⁴¹, ועל המבטל גט¹⁴², ועל המוסר ביטול על גט [כגון בגט המעושה בישראל דמוציא לעז על בניה], ועל המצער שליח של רבנן [שמזמינו לדין מפי הדיינין וזה קם עליו ומכה]¹⁴³, ועל מי שחל עליו נידוי

¹³⁵ פירש אף על גב דהיא מהימנא לשווי נפשה חתיכה דאיסורא ולמדנו במשנה לקמן בפרק האומר (סה ע"א) קידשתני והוא אומר לא קידשתין הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו התם משום שלא אגידא גבייהו הילכך כי קא אסרה נפשה עילויהו מהימנא כיון שלא מפסדא לאחריני אבל הכא דאגיד' ביה ומשעבד' ליה ומטי איסורא לגביה לא מהימנא (תוס' ר"א). ועי' שעה"מ (אישות פ"ט ה"טו): מהו שאמר' שויה אנפשה חתיכה דאיסורא הוא משום הימנותא הוא דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים והילכך יש למימר דכל דמשעבד' ליה לא מהימן לגביה לא אמרינן שויה אנפשה חתיכה דאיסור' אלא דוקא בטוענת כהיא דפרק האומר דהיא אומרת קדשתני דאיהי קים לה בגוה דודאי קדשה ומש"ה אמרינן שפיר דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא ואסורה בקרוביו משא"כ בהא דשמעתין דאיהי לא קים לה בודאי שקדשה אביה אלא שאמה אמרה כן ואף על גב דאינה מכחישה לדברי האם מ"מ איהי לא בריא לה מילתא אלא ע"פ דבור אמה כל כי האי ליכא למימר שויה אנפשה ח"ד.

¹³⁶ רש"י. ו"א פ' והא יש סהדי כלומר יצא הקול שיש עדים באידית (תוס').
¹³⁷ בכתובות גבי בנתיה דשמואל דאשתבין ואייתניהו לבי מדרשא דרבי חנינא ואוקמיניהו לשבויהו אבראי הא אמרה נשביתי וטהורה אני וכן אידך והתירם לכהונה ואמרו ליה לר' חנינא הא יש סהדי במדינת הים שראו אותן שנשבו ולמדנו במשנה אם יש עדים שנשביית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואמר להו השתא מיהא ליתנהו ואינן מעידין על שבייתן ונתירם (רש"י).

¹³⁸ מ"מ אם הקלנו בשבויה היינו משום דאפילו יש סהדי שנשביית מ"מ לא היו יודעין אם נטמאה א"כ אינה אסורה מה"ת (א"כ) נקל באשת איש דאי יש סהדי דאותה אבנא דכוחלא אית בה שר"פ הויה א"א גמורה א"כ אין דין הוא שנקל עליה וי"מ אם הקלנו בשבויה משום דליכא אלא איסור לאו דזונה נקל בא"א דאיכא איסור מיתה ולא נהירא שהרי השבויה נמי פעמים דאיכא איסור מיתה אם הוא כהן ויש לו בן ממנה שהוא חלל ויעבוד עבודה במזבח בשבת ובזה יש חיוב מיתה (תוס').

¹³⁹ למיחש שמא שר"פ במדי (רש"י). ועי' הגהות הגר"א שמוחק "ולאו משום דס"ל כשמואל" וגורס "ולאו משום דשמואל". פ' שלא בעינן להא דשמואל ומבלעדי דינו נמי פרשו רבנן מנייהו ונפק"מ מזה אם קידשה בכסף פחות מפרוטה דאז דינו של שמואל לא שייך דהרי לא קידשה בשוה כסף אלא בכסף מ"מ דינם של אביי ורבא שייכא דיש עדים באידית שהיה כסף שוה פרוטה ונחשוש לקול שאומר שם קידשה בפרוטה חיישין לה (הגריש"א).

¹⁴⁰ עי' שר"ע (אה"ע סי' כו ט"ד): האשה מתקדשת בקדשה דרכים: בכסף או בשטר או בביאה, מן התורה, אבל חכמים אסרו לקדש בביאה משום פריצות, ואם עבר וקידש בביאה, מכין אותו מכת מרדות והיא מקודשת. ואפילו קדשה בכסף או בשטר, אם לא שידך תחלה, או שקידש בשוק, מכין אותו מכת מרדות והיא מקודשת. הגה: ו"א שאין מכין אם קידש בכסף או בשטר, אפילו בשוק ובלא שידוכין (טור בשם הרא"ש), ולא ראיתי מימי שהכו מי שקדש בלא שדוכין. מכות מרדות (רש"י יבמות נב ע"א). ועי' פ"ת (אה"ע סי' כו ט"ד): רק אותו מכין ולא אותה.

¹⁴¹ עי' לקמן יג ע"א הערה.
¹⁴² השלח גט לאשתו והגיע בשליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא דילמא לא ידעי ליה אינש בדטליה קודם שיבא לידה ושמה יתננו השליח לאחר שבטלו ותנשא בו (רש"י). ו"א שמדובר בעל שבטל שליח שלא בפניו, שהרי אשה זו אינה יודעת שבטלו ותינשא, ואפילו שיש שסוברים (גיטין לג ע"א) שאפילו אם בטלו אינו מבטל מ"מ הרי מוציא לעז על הגט (תוס').
¹⁴³ עי' שר"ע ח"מ הובא לקמן הערה.

שלשים יום, ועל חתן שגר בכית חמותו [שמא יכשל בה שסתם חמותה אוהבת את חתנה]¹⁴⁴. דווקא הדר ולא המבקר. והרי אותו חתן שבקר בכית חמוה רב ששת הכהו. שאמרה חמותו חשדוהו? ממנו. נהרדעי אמרו: רב לא הכה בכלום חוץ מהמקדש בביאה בלא שידוכים¹⁴⁵. ו"א ואפילו בשידוכים גם כן משום פריצות¹⁴⁵.

היה אדם שקידש במחצלת של הדס, אמר לו, והרי אין בו שר"פ¹⁴⁶. אמר להם, תיקדש בד' זוזים שיש [כרוכים] בה, לקחה וראתה [ולא השלכתה ואישיתקה]. אמר רבא, זה שתיקה לאחר ניתנת מעות¹⁴⁷, וכל שתיקה לאחר ניתנת מעות אינו כלום. אמר רבא, מאיפה אני יודע את זה. שלמדנו, אמר לה תקחי סלע זו בפקדון, וחזר ואמר לה התקדשי לי בו, בשעת מתן מעות [אם קודם שקבלתן אמר לה התקדשי לי בו מקודשת דכי קבילתיה אדעתא דהכי קבילתיה]¹⁴⁸, מקודשת. לאחר מתן מעות, רצתה מקודשת, לא רצתה, אינה מקודשת. מהו רצתה ומהו לא רצתה. אם תאמר רצתה שאמרה כן, לא רצתה שאמרה לא, משמע שהתחלה [שלא פליג בין רצתה ללא רצתה]

¹⁴⁴ ועי' רמב"ם (איסור' פ"ב ה"ב): מי שנטען על ערוה או שיצא לו שם רע עמה לא ידור עמה במבוי אחד ולא יראה באותה שכונה, ומעשה שהיו מרננין אחריו עם חמותו והכו אותו חכמים מכת מרדות מפני שעבר על פתח ביתה. וז"ל הראב"ד: זה המחבר ממשל משלים הוא והם רחוקים מאד אם אמרו בחמותו דייסא ביה מחמת בתה יאמרו באשה אחרת לאוסרו לדור ולראות בכל השכונה.

ועי' רמב"ם (איסורי ביאה פ"א ה"טו): אסרו חכמים על האיש שידור בבית חמיו. צ"ע שלא מובא בשר"ע.

¹⁴⁵ מפרש ר"ת דהיינו פריצותא לפי שצריך או עדי ביאה או עדי יחוד ודבר מכוער שמעמיד עדים על כך, ונראה לר"י דהיינו פריצות שעושין תחלת קניינן בביאה דומיא דמקדש בלא שידוכי (תוס').

¹⁴⁶ עי' שר"ע (אה"ע סי' כח ט"ה): אמר לה: התקדשי לי בחפץ זה, ואמרה לו: והרי אינו שוה פרוטה, ואמר: התקדשי לי בארבע זוזים שבתוכו, הרי זו ספק מקודשת. הגה: וה"ה אם לא חזר ואמר: והתקדשי לי, רק אמר לה: הרי בתוכו שוה פרוטה, מקודשת מספק. אשה שחטפה מעות מאיש א', והוא בקש ממנה שתחזירם לו, ולא רצתה, ואמר לה: הרי את מקודשת לי בהם, ושתיקה והחזיקה המעות, לא הוי קדושין, דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות ולא כלום הוא.

ביאור: ה"ז ספק. אף על גב מ"ש לה תתקדש בד' זוזים היה אחר מתן מעו' מ"מ הוי ספק משום דאמרינן אי לא ניחא לה למה לא זרקתה הקדושין אבל משום הספק שמא החפץ שר"פ בשאר מקומות אין לחוש דהא חזר ממה שרצה בתחלה לקדש בפחות משר"פ היינו בחפץ כ"כ הרא"ש והר"ן כתב דאין רצונו לקדשה בציפאת אלא בתחלה נמי היה כוונתו לקדש במעות שבו אלא היא לא הבינה ונ"מ מזה מ"ש בסמוך בשם הש"ג אם לא חזר ואמר תתקדש וכו' לפי הרא"ש לא מהני דהא קדושין חדשים הם מה שרוצה לקדש במעות והט"ז השיג על הרב רמ"א שהביא דברי הש"ג ולרמב"ם חיישין שמא דעתו היה על החפץ ואם לא לידה בתורת פקדון ואחר כך אמר תתקדש בו ושתיקה לא אמרינן אם לא ניחא לה הוה זרקתה הקדושין ד"ל דסברה שתתחייב לשלם הואיל שבא לידה בתורת פקדון ולפוסקים הנ"ל בכה"ל ליכא חשש קידושין ואם היה בידה פקדון והתנו שאינה חייב' באחריות אז אפילו בפקדון אמרינן היה לה לזרוק ויש חולקים בזה (ב"ש).

וה"ה אם לא חזר וכו'. כבר כתבתי לפירוש הרא"ש לא מהני אם לא חזר ואמר תתקדשי דהא חזר ומקדש אותה מחדש במעות וט"ז כתב אפי' להר"ן לא מהני אם לא חזר ואמר התקדשי לי (ב"ש).

אשה שחטפה מעות מאיש אחד. כאן פסק בפשיטות דלאו כלום הוא והמעין בגוף התשובה סיים בסוף דבריו דחששה רחוקה היא מאד לחוש לקדושין ומ"מ לא באתי להקל כ"כ לומר שתהא מותרת בלא גט כי לכל הפחות עלינו להחמיר מחמת קלא, עכ"ל. ובאמת הדעת נותנת לדמות גזל לפקדון ואין כאן חשש קדושין (ח"מ).

ושתקה וכו'. דמה לי אם בא לידה בתורת פקדון או בא לידה בתורת גזל לעולם שתיקה אחר מתנות מעות לא מהני אף על גב בתשו' מהר"מ פדור' לא החליט לקולא מ"מ בתשו' ש"י סימן כ"ח פסק לקולא ולכאורה נרא' אפילו אם אמרה הן לא מהני כיון שאין בידו א"י לקדשה בו כשם דא"י להקדיש דבר שאין בידו כן א"י לקדש בו וכן משמע בתשו' ש"י מיהו מדכתב בהג"ה שתקה ש"מ דס"ל אם אמרה הן נעשה מיד פקדון אצלה ומקודשת ונעשה פקדון וקדושין כאחד לפ"ז מ"ש רבי יוחנן גזל ולא נתיאש שניהם א"י להקדיש היינו כ"א אינו יכול להקדיש אבל בריצוי שניהם נעשה הקדש, ועי' תשו' הנ"ל אפי' בפקדון אם תובע ממנה ואינה רצונה להחזיר לו א"י לקדש בו ולמ"ש אם אמרה הן מקודשת לי ג"מ מזה כלום (ב"ש).

¹⁴⁷ שמתחילה כשקיבלתה והמעות היו בתוכה לא ידעה בהן וכשידעה אחר כך ושתקה שתיקה דלאחר מתן מעות היא ולא כלום היא דהאי דשתקה משום שלא איכפת לה מימר אמרה מעיקרא לאו אדעתיה דהכי קבילתניהו (רש"י).

כי אמרה "לא" גם כן הווי קידושין, למה, והרי אמרה "לא". אלא לא, "רצתה", שאמרה "כן". "לא רצתה", ששתקה [ולא רצתה דקאמר ה"ק לא אמרה רוצה אני], ולומדים מזה ששתקה שלאחר מתן מעות אינו כלום. התקשו בה בפה הנהר [שם המקום] משמו של רב הונא בנו של רב יהושע, וכי הם דומים [השתיקה של כאן ושל שם]. והרי שם [כנסי בפקדון] נתנה לה בתורת פקדון, חשבה, אם זוקה אותו, ומשברה, היו מחייבים אותה [ולכן לא זרקתו, וזה שלא מחתה? משום שלא איכפת לה]. כאן בתורת קדושין נתנה לה¹⁴⁸, ואם היה שלא רצתה לזרוק אותו. רב אחאי שאל, וכי כל הנשים יודעים דינים [יודעה כיון שלא קבלה נטירותא עלה אי שדיא להו לא תחייב]. כמו כן כאן חשבה, אם זוקה אותו, ומשברה מתחייב באחריותם. שלחה רב אחא בן רב לפני רבינא, כמו זה, מהו. שלח לו, אנחנו לא שמענו [לא הוא אמר לנו ולא אחר משמו], זה של רב הונא בנו של רב יהושע, אתם שמעו לכם חששו לה [ואצרכוהו גט].

אוחה האשה שהיתה מוכרת מש¹⁴⁹, הגיע איש וחטף משי ממנה. אמרה לו, תביא לי. אמר לה, אם אתן לך תקדשי לי. לקחה ושתקה, ואמר רב נחמן, יכולה לומר, כן לקחתי ולקחתי את שלי¹⁵⁰.

שאלה רב לרב נחמן¹⁵¹, קדשה בגזל [פי' שלא נתן כסף] ובחמס [שנתן כסף, אבל הבעלים מעולם לא רצו למכור] ובגניבה או שחטף סלע מידה וקדשה מקודשת. שם ששידך [שדבר בה קודם לכן ונתרצית להתקדש לו דהתם כי שתקה משום דניחא לה הוא]. ומאיפה אתה יודע שאנחנו משנים בין שידך ללא שידך. שלמדנו, אמר לה, כנסי סלע זו שאני חייב לך¹⁵², וחזר ואמר לה התקדשי לי בו, בשעת מתן מעות, רצתה

¹⁴⁸ ונהי דציפתא לית בה שוה פרוטה כי הדר ואמר תקדוש בזווי דאית בה אי לא ניחא לה תשידינהו דהא לא נתחייבה בשמירתה ומדלא שדתינהו ש"מ נתרצית בקידושין (רש"י).

¹⁴⁹ רש"י ב"מ נא ע"א.

¹⁵⁰ עיי' שו"ע (אה"ע סי' כח ס"ב): גזל את האשה או גנבה או חמסה, וחזר וקידשה בגזל או בגניבה ובחמס שלה, ואמר לה: הרי את מקודשת לי בו, אם לא קדם ביניהם שדוכים ונטלה ושתקה, אינה מקודשת. אבל אם שידך תחלה, (דהיינו שנתרצית לישא אותו, אף על פי שלא היו שוין בנתינת הנדוניא), או אפילו לא שידך תחלה וכשאמר לה: התקדשי לי בזה ונתנו בידה אמרה: הן, הרי זו מקודשת (וצריך לשלם לה גזילתיה). אבל אם אחר שבא לידה אמר: התקדשי לי בו, אף על פי שאמרה: הן, אינה מקודשת, אף על פי ששידך תחלה. (ואינה נאמנת לומר שבתחלה קבלה לשם קדושין).

ועיי' ש"ש בב"ש: אינה מקודשת. משום דיכולה לומר דידי שקלתי ואפשר דוקא אם גזל ממנה חפץ אז"ל דידי שקלתי אבל אם גזל ממנה מעות דומה לחוב וא"י לומר דידי שקלתי מיהו מש"ס משמע אפילו במעות ז"ל דידי שקלתי וכו'.

ועיי' ש"ש בט"ז: אבל אם שידך תחילה או שאמרה הן היא מחלה על הגזל.

ועיי' פתחי תשובה: ע' בתשובת מהר"ט ח"א סימן קל"ח שנסתפק בשידוכין הללו הנהוגים שקורין קנינים אי מקרי שידוך לענין זה דשמא בעינן נתרצת להתקדש לו עכשיו. ודעתו נוטה להחמיר. וכו' וע' בתשובת חתם סופר סימן ק"א שיצא לו מדברי מהר"ל בתשובה סי' ק"א דמסתמא חיישי' שמא שידך אלא דאם הוא כבר מושדך עם אחרת או היא מושדכת עם אחר לא חיישי'. וכו' ודווקא שכבר הגיע זמן אפרינו עם משודכת שלו והכין עצמו לחופהבהאל א חיישינו לשדך עם זו [ע"כ החת"ס, ומכאן דברי הפ"ת עצמו] ג"ל דשידוכין שבזמנינו שהמה בחרם וקנס לא חוששין לשדך עם אחר, ובעיקר דבריו [של החת"ס] למיחש שמא שדך מסתימת כל הפוסקים לא משמע כן.

ועיי' חלקת מחוקק: אף על פי שלא היו שוים בנתינת הנדוניא. כל' שהיא נתרצית להתקדש לו רק שהיא לא רצתה ליתן לו נידוניא כרצונו ואם כן עתה שנותן לה קדושין מסתמא הוא מסכים לדבריה שתתן לו נדוניא כמו שהיא חפיצה.

וצריך לשלם לה גזילתיה – עיי' ר"ן כב ע"ב בדפי הר"ף: ואפי' בגזל דידה. ולא אמרינן מדקבלתי אחילתיה. ועיי' מ"מ (אישות פ"ה ה"י) שמביא מהרשב"א שאין צריך לשלם, אמנם עיי' רשב"א יג ע"א לא משמע כן, ועיי' לקמן אב"מ סק"ח.

עיי' לקמן הערה.

¹⁵¹ עיי' כל זה לקמן נב ע"ב.

¹⁵² עיי' שו"ע (אה"ע סי' ? שם ס"ג): וכן אם החזיר לה חוב שהיה לה אצלו ואמר לה: כנסי סלע זו שאני חייב ליכי והרי את מקודשת לי בו, קודם שתטלנו, ונטלתו ושתקה, אם היו ביניהם שידוכין הרי זו מקודשת. ואם לא שידך, אינה מקודשת עד שתאמר: הן. אבל אם לאחר שנתנו בידה אמר לה: הרי את מקודשת לי בו, אפילו אמרה: הן, אינה מקודשת אף על פי ששידך תחלה. הגה: וכל זה שאמר לה: כנסי סלע שאני חייב לך. אבל אמר לה: כנסי סלע זו, סתמא, וחזר ואמר: התקדשי לי בו, אף על פי שחייב לה ג"כ, והגיע זמן הפרעון, מקודשת, ואינה יכולה לומר: לפרעון קבלתי (ר"ן נגד הרמב"ם, שהוא ה"א הבאה). אמר לה: כנסי סלע זו שאני חייב לך, וחזר ואמר: לא לשם פרעון אני נותנו לך, רק לשם קדושין, "א דהוי מקודשת אפילו לא שידך. בקש ממנה שתלוה לו מעות על משכון, ונתנה לו המעות, וכאשר נותן לה המשכון אמר לה: התקדשי לי בו, וקבלתו ושתקה, הוי ספק קדושין.

מקודשת. לא רצתה, אינה מקודשת. לאחר מתן מעות, אפילו רצתה אינה מקודשת. מהו רצתה ומהו לא רצתה. אם תאמר ש"רצתה", שאמרה כן, [ולא איצטריך לפלוגי ולמימר דכי אמרה לא אינה מקודשת שאף הקטנים יודעים בן] כמו שם [כדתנא בההיא דלעיל בשעת מתן מעות מקודשת]. אלא "רצתה" שאמרה כן, "לא רצתה" ששתקה¹⁵³. והרי למדנו "אינה מקודשת". למה. יכולה לומר, כן לקחתי, ולקחתי את שלי¹⁵⁴.

ואלא קשה [פי' זה מסקנה של "מאיפה אתה יודע שאנחנו משנים בין שידך ללא שידך"] זה שקדשה בגזל ובחמס ובגניבה או שחטף סלע מידה וקדשה, מקודשת. אלא לא, לומדים מכאן כאן ששידך וכאן שלא שידך.

כאשר רב אסי נפטר, נכנסו רבנן לחזור על שמועותיו [נתקבצו לבהמ"ד ואמרו כל ששמע שמועה חדשה מפיו יאמרנה באזני חביריו כדי לצרפם שלא ישתכחו]. אמר אותו רב, ור' יעקב שמו, כך אמר רב אסי אמר רב מני, כשם שאין אשה נקנית בפחות משהו פרוטה, כך אין קרקע נקנית בפחות משהו פרוטה¹⁵⁵. אמרו לו, והרי למדנו אע"פ שאין אשה נקנית בפחות משהו פרוטה, קרקע נקנית בפחות משהו פרוטה. אמר לו, כי למדנו אותה, בחליפין, שלמדנו, קונין [חליפין] בכלי ואע"פ שאין בו שוה פרוטה¹⁵⁶.

חזרו ישבו ואמרו¹⁵⁷, זה שאמר רב יהודה אמר שמואל, כל שאינו יודע בטוב גיטין וקידושין שלא יהא לו עסק בהם, אמר רב אסי אמר רבי יוחנן, וקשים לעולם יותר מדור המבול. שנאמר "אֵלֶּה וְכֵחֶשׁ וְרָצַח וְגָב וְנָאֵף פְּרִצוּ" וְדָמִים בְּדָמִים נִגְעוּ. איך זה משמע [מהכא קשים לעולם דקאי על כן תאבל אאשת איש]. כמו שתרגם רב יוסף [שהיה בקי בתרגום נביאים שתרגם יונתן בן עוזיאל דהאי פרצו דמים בדמים נגעו באשת איש קאי], מולידים בנים מנשים של חבריהם, מוסיפים חטאים על חטאים. ונאמר "עַל כֵּן תֵּאָבֵל הָאָרֶץ וְאֶמְלֵל כֹּל יוֹשֵׁב בָּהּ בְּחַיַּת הַשָּׂדֶה וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגַם דְּגַי הַיָּם יֵאָסְפוּ וְגו'". ואילו בדור המבול לא נגזרה גזירה על דגים שבים, שנאמר "מכל אשר בחרבה מתו", ולא דגים שבים, ואילו כאן אפילו דגים שבים.

ונאמר עד שתעשה את כולם. אל תחשוב שנאמר "כִּי מִנְאֲפִים מְלֹאָה הָאָרֶץ" כִּי מִפְּנֵי אֵלֶּה אֶבְלָה הָאָרֶץ" [בעלמא כתיב מיהא שמעינן מינה דאכל חדא קאמר על כן תאבל דהא אלה חדא מאלה דקרא קמא היא]. ונאמר אֵלֶּה לְבַד, וְאֵלֶּה לְבַד.

ועיי' אב"מ (סק"ח): דלשיטת הר"ן דמתחלה אמר כנסי סלע זו שאני חייב ליכי וחזר ואמר לא לשום פרעון אלא לשום קידושין ובלא שידך מצי אמרה לפרעון קבלתי כדיבורא קמא ובשדך או אמרה הן נתרצית על דיבורא בתרא שאמר לא לשום פרעון אלא לשום קידושין בזה ודאי נראה דצריך לשלם חובו דהא ליכא כאן מחילה כלל אלא שסמכה בדיבור הקידושין ונתרצית בקידושין וא"כ הרי חזר הבעל בפירוש לא לשום פרעון אלא לשום קידושין וא"כ ליכא כאן מחילת החוב כלל והחוב בתוקפו ואפי' לדעת הפוסקים לעיל הערה 150, אבל הרמב"ם יחלוק על זה, דכיון דנתרצית בזה לדיבורו ונותן לשום פרעון וגם לשום קידושין תו ליכא חוב כלל כיון דנותן לה בפירוש לשום פרעון, וכן הוא שיטת הרשב"א.

עיי' ב"ח (אות ג) שהביא מתשובת רשב"א סימן קל"ז בחוב שלא הגיע הז"פ אפילו קבלה בשתיקה מקודשת, ועיי' ט"ז סק"ה כתב להשיג על הב"ח מתשובת הרשב"א סי' אל"ף רכ"ז שלא כתב האי מלתא דהגיע זמן פרעון אלא בפקדון שהיא יכולה לתפוס הכסף לפרעון שלה ולא אזלינן בתר דירי' אלא בתר דידה והיינו בהגיע זמן הפרעון דוקא אבל באומר בפירוש שנותן לשום פרעון ודאי אזלינן בתרי' אפי' בלא הגיע הזמן ואינה מקודשת כלל ובנותן לה סתם אפי' הגיע הזמן מקודשת, ועיי' אב"מ סק"ט כדעת הב"ח.

¹⁵³ וקבלתיה ואפי' אינה מקודשת דדידה שקלה ולאחר מתן מעות אפילו רצתה שאמרה אין לא מקדשה דמעיקרא קבלתיה בחובה וכי הדר אמרה אין לא קיהיב לה מידי (רש"י).

¹⁵⁴ עיי' רע"א שמאירך אם החזיר לה הגזילה והוסיף לה גם פרוטה משלו וקבלתה בשתיקה.

האשה נקנית פרק ראשון קידושין יג

כשם שאין האשה נקנית בפתות משה פרוטה כך אין הקרקע נקנית כו' . ישימה דה"ל למידק אויפכאל דהא קניני אשה לא ידעינן אלא משה ושמה ו"ל דלמי ליה ג"ש דקוחה קיחה אלא נפקא ליה מוילתא חסא א"ל י"ל דאורחיה דגמ' למינקט הפשוט תמולה כדלף' בנדרים (דף כה): כסם סגדרי

יג

עין משפט
ג' מצוה

כי אמרה לא נמי הווי קידושין . בתמיה : דשקפה מישקפה . ולא רלחה דקאמר ה"ק לא אמרה רחלה אלו : לא כלום היא . דהא דשקפה משום דלא אויכפת לה הוא : מי דמי . שתיקה דהכא לשתיקה דהתם : סהס . גבי כנסו בפקדון מעיקרא בחורה שמינה קבילתיה כי הדר אמר התקדשי לי בו סברה אי שדינא ליה כו' תורה אור

כי אמרה לא נמי הווי קידושין אמאי והא קאמרה לא אלא לאו רצתה דאמרה אין לא רצתה דאישתיקה משתקה ושמוע מינה שתיקה דלאחר מתן מעות ולא כלום היא קשו בה בפום נהרא משמיה דרב הונא בריה דרב יהושע מו דמי התם בתורת פקדון יתבינהו ניהלה סברה אי שדינא להו ומיתברי מחייבנא בהו הכא בתורת קדושין יתבינהו ניהלה ואי אויחא דלא ניהא לה לישדינאו *פריך רב אחאי אטו כולהו נשי דינא ומירי ה"ג סברה אי שדינא להו ומיתברי מיתחיבנא דאחריותיהו שלחה רב אחאי בר רב לקמיה דרבנא כה"ג מאי שלח ליה אנן לא שמוע לן הא דרב הונא בריה דרב יהושע אתון דשמוע לכו חושו לה *היהא איחא דהוה קא מובנה *וורשבי אתא היהא גברא חמף וורשבא מינה אמרה ליה הבה ניהלי אמר לה אי יתבינא לך מיקדשת לי שקל תיה ואישתיקה ואמר ר"נ יכולה למימר *אין שקלי וידי שקלי איתיביה רבא לר"נ *קדשה בגול ובחמס ובגניבה או שחמף סלע מידה וקדשה מקודשת התם ברשדך ומנא תימרא דשני לן בין שדך ודלא שדך *דתניא *אמר לה כנסי סלע זו שאני חייב לבי וחור ואמר לה התקדשי לי בו בשעת מתן מעות רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת לאחד מתן מעות אפילו רצתה אינה מקודשת מאי רצתה ומאי לא רצתה אילימא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאמרה לא הא אישתיקה הווי קידושין ונתני מקודשת סתם כי התם אלא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאישתיקה וקא תני דאינה מקודשת מאי מעמא יכולה למימר אין שקלי וידי שקלי ואלא קשיא הך דקדשה בגול ובחמס ובגניבה או שחמף סלע מידה וקדשה מקודשת אלא לאו שמע מינה *הא דשדך

האשה שהביאה מטלחה ומתה . משנה היא

במס' קנים (פ"ג משנה ה) וקנינו סיפא הביאה עולתה ומתה לא יצאו יורשיה מטלחה פרוטה משום דהוי מטלחת שמוז' בעליה ולמיתה אולא משמיה דוקא יורשיה לא יצאו מטלחה אחר עולתה אבל היא ענמיה חס היתה חיה מביאה מטלחה אחר עולתה ופפוריה ותימה דברייתא תמיד נשחט (פסחים נט.) אמרינן דכל מטלחת קודמות לעולות שזרות ענמיה אפילו מטלחת שפוק לעולת עבמה וח"ל אך אפשר שהביאה עולתה קודם מטלחה וליכא למימר דלכתמילה קאמר דמלוה להיות החטולות קודמות לעולות אבל דיעבד חס הקדימה העולה קריבה החטולות אחריה דהא פריך דבפרק תמיד נשחט (נט) ומי קריבה וסגה והקריב את אשר לחטולת רלחונה מה ת"ל כו' ומסקי זה צנה אז שכל החטולות קודמות לעולות הבאות עמהן אלמא משמע דאפילו דיעבד לא קריבה ו"ל דהתם מיירי במלורע ודוקא במלורע הוא דאמר אפילו דיעבד לא קריבה המסקנה דהתם (פסחים נט:) נוחא דקאמר ודיעבד נמי כשר משום דכתיב והעלה למשמע שהעלה כבר ומתעה ילפינן בעלמא מיניה מזבנין אז דמאחר דגלי לן במלורע דדיעבד קריבה הוא הנין בעלמא :

כי אמרה לא נמי הווי קידושין אמאי והא קאמרה לא אלא לאו רצתה דאמרה אין לא רצתה דאישתיקה משתקה ושמוע מינה שתיקה דלאחר מתן מעות ולא כלום היא קשו בה בפום נהרא משמיה דרב הונא בריה דרב יהושע מו דמי התם בתורת פקדון יתבינהו ניהלה סברה אי שדינא להו ומיתברי מחייבנא בהו הכא בתורת קדושין יתבינהו ניהלה ואי אויחא דלא ניהא לה לישדינאו *פריך רב אחאי אטו כולהו נשי דינא ומירי ה"ג סברה אי שדינא להו ומיתברי מיתחיבנא דאחריותיהו שלחה רב אחאי בר רב לקמיה דרבנא כה"ג מאי שלח ליה אנן לא שמוע לן הא דרב הונא בריה דרב יהושע אתון דשמוע לכו חושו לה *היהא איחא דהוה קא מובנה *וורשבי אתא היהא גברא חמף וורשבא מינה אמרה ליה הבה ניהלי אמר לה אי יתבינא לך מיקדשת לי שקל תיה ואישתיקה ואמר ר"נ יכולה למימר *אין שקלי וידי שקלי איתיביה רבא לר"נ *קדשה בגול ובחמס ובגניבה או שחמף סלע מידה וקדשה מקודשת התם ברשדך ומנא תימרא דשני לן בין שדך ודלא שדך *דתניא *אמר לה כנסי סלע זו שאני חייב לבי וחור ואמר לה התקדשי לי בו בשעת מתן מעות רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת לאחד מתן מעות אפילו רצתה אינה מקודשת מאי רצתה ומאי לא רצתה אילימא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאמרה לא הא אישתיקה הווי קידושין ונתני מקודשת סתם כי התם אלא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאישתיקה וקא תני דאינה מקודשת מאי מעמא יכולה למימר אין שקלי וידי שקלי ואלא קשיא הך דקדשה בגול ובחמס ובגניבה או שחמף סלע מידה וקדשה מקודשת אלא לאו שמע מינה *הא דשדך

הוא דלא שדך כי נח נפשיה דרב אסי עיילו רבנן לנקוטניהו לשמעתתיה א"ל

הוא מרבנן ור' יעקב שמייה הכי א"ל אסי א"ר מני כשם שאין אשה נקנית בפתות משה"פ כך *אין קרקע נקנית בפתות משה"פ אמרו ליה והתניא אע"פ שאין אשה נקנית בפתות משהו פרוטה קרקע נקנית בפתות משה"פ א"ל כי תניא היהא בחליפין *דתניא יקונין בכלי ואע"פ שאין בו שוה פרוטה הדר יתבי וקאמרי הא *דאמר רב יהודה אמר שמואל *כל שאינו יודע בטיב גימין וקדושין לא יהא לו עסק עמהן אמר ר' אסי אמר רבי יוחנן וקשין לעולם ויחר מדור המבול שנאמר *אלה וכחש ורצוח וגנוב ונאוף פרצו ודמים בדמים נגעו מאי משמוע כדמתרגם בה ברות השדה ובעוף השמים וגם דני הים יאספו וגו' ואילו בדור המבול *לא נגזרה גזירה על דגים דעבד לכולהו לא סלקא דעתך דכתיב *כי מפני אלה אבלה הארץ ואימא אלה לחוד והנך לחודיהו

דשמעי לכו חושו לה דמה צורך להביא תיפוק לי משום דשמואל רעת הר"ם כדכתבין והלכתא כבא כמו שביאר פרק ה' . הילכך אם אינו מתקיים אינה מקודשת כלל . מכלל דרשינא כי אמר לה שוה פרוטה כו' . מפני שהם שלי לקתיהם ולא לקתיהם בתורת קדושין אבל אי אברהו הן (אינה) דוי דאי מקודשת : קדשה בגול אסיקא בפרקין דלקמן פורשי קא מפרש קדשה בגול בחסם ונבנתה מתן נון שחמף סלע מידה . אבל גול או חסם דאחרים אינה מקודשת אא"כ נתיישבו העולם : גולן לא יהיב דמי . חסם יהיב דמי : דשדך איכא מאן דאמר ששאלה אחר שנולה אם רוצה לתקדשו לי בכסף שנולה או שחמס שיתנו לה בכסף קדושה ואמרה הן אע"פ ששתקה בשעת מתן מעות מקודשת דהא נתרצת כבר וחו לא יכלה למימר דידי שקלי : ומסתברא אע"פ ששדך זה כמה אפילו קודם שנולה וכן מלשון הר"ם שכתב פרק ה' אם לא שדך אותה מעולם . והמעם דהואיל וכבר רצתה להתקדש לי בתורת קדושין נסלם וחו לא יכא למימר שלא נתרצת וכן עיקר : כי התם בני כנסי סלע זה בפקדון דמיני בשעת מתן מעות מקודשת וקאמרי

הוא דלא שדך כי נח נפשיה דרב אסי עיילו רבנן לנקוטניהו לשמעתתיה א"ל

קפז א ב ג מיי' ס"ה
מנ"ל איכות הל'
סמנ עשין מת טו"ש'
הרע"ס' מת ס"ף ג :

קין ד ה מיי' ס"ה יג
טו"ש' שס ס"ף ג :

ו'ע' חוס' שנת כו' ד"ה
חמ"ד ומ"ש שס כ"לדו

קיוו ד מיי' פ"ה ס"ה
מכירה הל' ד סמנ
עשין פכ טו"ש' ח"מ ס"י
ק' ס"ף ג :

קיוו ד מיי' שס ס"ה
הלכה ו סמנ שס
טו"ש' ח"מ ס"ף ק"ה
ס"ף ג :

קב ה טו"ש' ח"ה
ס"ף ג סמנ ג
וסמנ קד כסדר הגט
ס"ף ק :

תוס' ר"י הוקן

וקדש מקדשות לראשון
וכו' מנ"ל ה"ט שכתב
ואמרה לו : דינא גמירי .
כלומר וכי הנשים הן
בקאות בריני מסמות
שירועות שמה שאדם
נוחן לה בתורת קדושין
אם אינה מתרצה ברבר
וחשליכם ויאבדו לא
היא חייבת לשלם
דתיב' דהואיל ולא
השליכם תנודת
בקדושין דלא אין דייק
אשתלדעת דיני מסמות
שחרי אינה מתעסקת
בדינם כדאמרינן ליהויא
בחיי פירקא אבל דינין
אויפא איש דבר משא
ומחן אין אשה לא .
אבל במירי דמעשר שני
לא אמרינן הכי כמו
שביארנו בגדה פרק
תינתק ובהריא אמרינן
בפ' האיש מקדש אשה
יודעת שאין מעשר
שני מתחיל ל' ידה
וכו' : והלכתא כרבא
ורב אחאי דכל שתיקא
דלאחר מתן מעות לאו
כלום הוא ואפילו קבלה
תחלה בתורת קדושין
הילכך הויא מקודשת
ספך שמש שות פרוטה
במדי דהל' כשמואל .
ואיכא ס"ד דהואיל
ואסיקא נפסדא אנון לא
שמעי לן כלומר לא
אמרה לן ולא אחר
משמו אתון דשמעי לנו
חינו לה חיישינן .
ונפקא מינה אם קדשה
ברבר שאין מתקיים
ואינו שות פרוטה ויש
בתוכו שות פרוטה אי
חיישינן לרב הונא הויא
מקודשת בספך ואם בא
אחר וקדש תצא מזה
ומזה ומשום דשמואל
ליבא דהואיל ואינו מתקיי'
כדכתבין . וכן נראה
דיבתיקא שביא אותה

כתובות מו. יבמות כד.
מו. דה לנ. כבודות ו.
[שנועות מהל' זכמים קב:
מלין סה:]

פ' תבילות משי ור"ח
פ' מרגלות ו' ג' ג' שס
פ' מלפס שמונין על
הפדחה ערוך וככ"ה נא.
פר"ש קדושי משי שקריין
בוגר"ש]

שנועות גכ. מז. כ"ק ק"ו.
כ"ב ג' :
לקמן נכ. תוספתא
דקדושין ס"ד

סס פ"ב

הנהגות ה"ב ח'
(6) רש"י ד"ה מאי
וכו' דקסי :

גליון הש"ס
גב' ה' נגזרה היתה
על דגים שנים . ע"י
הר"ם כדנאש' ו ד"ה
אשר גמרו :

כ"מ מז.
לעיל ו.

תוסע ד
סס

ככהדיון קת. זכמים קני:

ברלשת ז
שנועות לט.
יבמה כג

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

קבא א ב מיי' ס"א
מלכות מחזקי
כפרה הלכה י'
קבב ג מיי' ס"א חמ"ד
מלוה וזה הל' ד
ממ שני זר טוטיע
קבב ד מיי' וסמט טס
טוטיע טס טיונ
קולא טוטיע ח'
קבד ה מיי' ס"א חמ"ד
מתיילת הל' א סמט
טוטיע רי'
קבה ו מיי' טס הל' ט

[עו' תוס' מנחות נח:
ד"ה וחיכל]

[עו' היטב תוס' כ"ב
קטו. ד"ה גובה]

מלוה הכתובה בחורה. פי' כגון קרבתו ופדיון הבן וערכין וזקוקן שלא היו יודעים עניני נתינות הללו אם לא (ב) שנתמייבה החורה בפירוש אבל מלוה כגון שלוח לו מעות בלא שמר לע"ג דכתיב הליש אשר אתה נוטה בו לא חשיב כתובה בחורה כיון שאין לר"ך לפרש בחורה שיעור הנתינה דפיטעא מה שסוף ליה לר"ך לפרוע: **אמר** רב פפא הילכתא מלוה על פה גובה מן הירושין דשיעבודא דאורייתא ואינו גובה מן הלוקחות דלית ליה קלא. חימה דבשליה גט פטוסי (כ"ב דף קטו.) קאמר רב פפא גופיה מלוה על פה גובה מן הירושין שלא תגעול דלה בפני לוין ואינו גובה מן הלוקחות דשיעבודא לאו דאורייתא *ואומר ר"ח דהכא מייירי במלוה הכתובה בחורה כגון זקוקין וערכין וקרבן דאמר לעיל דשיעבודא דאורייתא דלא שייך טעמא דנשילת דלת ולענין יורשים עשאוה כמלוה בשטר ולענין לקוחות לא עשאוה כמלוה בשטר אבל החס במלוה על פה שאינה כתובה בחורה כגון שהלוה מעות בלא שטר:

אלא מיתה בעל מנ"ל. חימה דבפרק ד' מיתות (סנהדרין) דף נ"ד. מלרבינן קרא בנשח אב ובשאר עביות שאכורות בין מחיים בין לאחר מיתה ובפ' הבא על יבמתו (יבמות דף נ"ה.) מלר"ך קרא ביבמה שיש לה בנים דלכורה לאחר מיתה הבעל והכא מלר"ך קרא להסיר אשת איש לאחר מיתה בעלה וי"ל דלחרי שרתינו שסתיי הכתוב אשת איש לאחר מיתה בעלה כדורשין בשמעתין אילטיך קראי דהסא לאסור עריות לאחר מיתה דלא יניף מאשת איש שהסיר הכתוב:

לכ"ע בעשה. אומר ר"י דלויא עשה בנשח איש כגון ודבק בנשחו (בראשית ז) ולא בנשח חבירו חימה דלא ליתנין שמתיר מיתה מנ"ל מגט (ג) ומה גט שאינו מתיר ליבם לעלמא בכל ענין מיתה שמתרת ליבם (ד) שאין לה בנים אינו דין שמתיר לעלמא בכל ענין:

מדאמר רחמנא אלמנה לכ"ג. וא"ל דלמחא ח"ק רחמנא אלמנה לכ"ג אסורה אפילו כשהוא יבם הא לכולי עלמא שריא ליבמין אבל לעולם אימא לך דאשה לאחר מיתה נמי אסורה לכ"ע שלא במקום יבום וי"ל א"כ ה"ל למיכתב הוי קרא אלמנה וגרושה וחללה בפרשת יבמין: **הדא** יבס לא איקרי אחר. חימה דגבי עדה אחוזה הויא אחר לקמן (ד"ב ע"ג) דכס איקרי אחר דקאמר חס מכר את השדה לאיש אחר ואחיו הוי בכלל וי"ל דלא דמי דמקום שמדבר בכל אדם הוי יבס בכלל אחר אבל הכא דבעי למימר דמותרת ליבס דוקא ח"כ הוי יבס אחר דוקא*:

מי כפיז ופרטו. דמוסיף על ענין הראשון דניקו על כן אכולא מילתא: פרטו כפיז. ומילתא דכפיז נפשה היא ועלה לחודה כתיב על כן תאכל: האשם. יולדת: וסוף שפירשמה מחיים. ואשמעינן דקריבה לאחר מיתה אבל לא הפרישתה לא אשמעינן תנא לכוף את הירושין תורה אור להקריבה שלא נחייבו הנכסים:

מי כתיב ופרטו פרטו כתיב הדרו יתבי וקאמרי הא *רחנן *האשה שהביאה האמורה ומתה יביאו יורשין עולתה אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שהפרישתה מחיים אבל לא הפרישתה מחיים לא אלמא קסבר שיעבודא לאו דאורייתא אמר רב אסי א"ר יוחנן ג' אע"ג שלא הפרישה מחיים אלמא קסבר שיעבודא הוה דאורייתא והא פליגי בה דרא זימנא דרב ושמואל דאמרי תרויהו *מלוה על פה אינה גובה מן הירושין ולא מן הלוקחות ור' יוחנן ור' לרבי תרויהו מלוה על פה גובה בין מן הירושין בין מן הלוקחות צריכא דאי איתמר בהא בהך קאמר שמואל משום דלא מלוה כתובה בחורה היא אבל בהך אימא מודה להו לרבי יוחנן ולר"ל ואי אשמעינן בהא בהא קאמר ר' יוחנן *דמלוה כתובה בחורה ככתובה בשטר דמיא אבל בהך אימא מודה ליה לשמואל צריכא *אמר רב פפא הילכתא מלוה על פה גובה מן הירושין ואינו גובה מן הלוקחות גובה מן הלוקחות דלית ליה קלא: וקונה את עצמה בגט ובמיחת הבעל: בשלמא גמ דכתיב *כתב לה ספר כריתות אלא מיתת הבעל מנלן סברא הוא הוא אסרה והוא שרתה והא עריות דאסר להו ולא שרי להו אלא מדאמר רחמנא יבמה שאין לה בנים אסורה היא יש לה בנים מותרת ודילמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם ויש לה בנים לכולי עלמא נמי אסורה אלא מדאמר רחמנא אלמנה לכה"ג אסורה היא לכהן הדיוש שריא ודילמא לכה"ג בלאו לכולי עלמא בעשה האי עשה מאי עבידתיה אי דאהניא מיתת הבעל תישתרי לבמרי אי דלא אהניא מיתת הבעל חוקמה במילתא קמייתא אלמנה לא אפיקתה ממיתה ואוקימתה על עשה מידי דהוה אפסולי המוקדשים דמעיקרא *אית בהו מעילה ואסירי בגיזה ועבודה *פרקינהו מעילה לית בהו בגיזה ועבודה אסירי אלא מדאמר קרא פ' ימות במלחמה ואיש אדר יקרנה *מתקף לה רב שישא בריה דרב אידי אימא מאן אדר יבם א"ר אשי ב' תשובות דבר הרדא *דיבם לא איקרי אדר ועוד כתיב *ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות או כי ימות האיש האחרון ואיתקש מיתה לגירושין מה גירושין שריא וגומרת אף מיתה שריא וגומרת: והיבמה נקנית בביאה כו': בביאה מנלן אמר קרא יבמה

משום דלא מלוה כתובה בחורה היא אבל בהך אימא מודה להו לרבי יוחנן ולר"ל ואי אשמעינן בהא בהא קאמר ר' יוחנן *דמלוה כתובה בחורה ככתובה בשטר דמיא אבל בהך אימא מודה ליה לשמואל צריכא *אמר רב פפא הילכתא מלוה על פה גובה מן הירושין ואינו גובה מן הלוקחות גובה מן הלוקחות דלית ליה קלא: וקונה את עצמה בגט ובמיחת הבעל: בשלמא גמ דכתיב *כתב לה ספר כריתות אלא מיתת הבעל מנלן סברא הוא הוא אסרה והוא שרתה והא עריות דאסר להו ולא שרי להו אלא מדאמר רחמנא יבמה שאין לה בנים אסורה היא יש לה בנים מותרת ודילמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם ויש לה בנים לכולי עלמא נמי אסורה אלא מדאמר רחמנא אלמנה לכה"ג אסורה היא לכהן הדיוש שריא ודילמא לכה"ג בלאו לכולי עלמא בעשה האי עשה מאי עבידתיה אי דאהניא מיתת הבעל חוקמה במילתא קמייתא אלמנה לא אפיקתה ממיתה ואוקימתה על עשה מידי דהוה אפסולי המוקדשים דמעיקרא *אית בהו מעילה ואסירי בגיזה ועבודה *פרקינהו מעילה לית בהו בגיזה ועבודה אסירי אלא מדאמר קרא פ' ימות במלחמה ואיש אדר יקרנה *מתקף לה רב שישא בריה דרב אידי אימא מאן אדר יבם א"ר אשי ב' תשובות דבר הרדא *דיבם לא איקרי אדר ועוד כתיב *ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות או כי ימות האיש האחרון ואיתקש מיתה לגירושין מה גירושין שריא וגומרת אף מיתה שריא וגומרת: והיבמה נקנית בביאה כו': בביאה מנלן אמר קרא יבמה

קייט סוף פ"ב וזמנים
מנחות ד'

כ"ק קה: כ"ב מב. קה.
קשה ערכין ו' ו' ח' כמות
קב. כמות מת:

כמות מת: ערכין ו'
ב. לקמן כע:

כמות מת: כ"ב קטו.
וכ"ע דמש בב"כ אחר הטעם
כדי שלא תגעול דלת
(ככר הקטו תוס') ומישבין
היטב כהן ד"ה אחר ר"ס

הגרות הב"ח
(ה) רש"י ד"ה ואסירי
בגיה דכתיב כ"ל
ומיה כדלמדין נמחק:
(ב) תוס' ד"ה מלוה וכו'
אם לא שמיכתב החורה
וכו' מעות חלוני בשטר
אע"ג: (ג) ד"ה ל"כ
בעשה וכו' ומה גט. כ"ב
כ"ה בע"י יליף לה מקרא
ע"ש דף ל"ד וז"ל:
(ד) בא"ד כשאין לה בנים:

גליון הש"ס
גב' שיעבודא דאורייתא.
ע"ש כ"ב דף קשה
ע"ש תר"ם ואין הכבוד:
תוס' ד"ה מלוה וכו'
כ"ב כגון קרבתו. ע"י
כמ"ל כ"ב ד"ה ר"ה
והא דר"ז אין סומכין:

[א"י"ש בכמותות סוף. אמר
יבם נמי אסרה דמיוכנסת
היא: אמרינן לאיש אחר ולא
יבם [אמנם] למח"ס
תוס' דר"ה מלוה וכו'
כל דמקום שמדבר בכל
אדם הוי יבס בכלל אחר
וכו' ל"ק מידי דכמותות
ה"ל נמי מדבר בכל אדם
וגם עלמא מהשאל דמי
תוס' במקומו שם שייך
על זה ולפון מודה לתור
ע"ש וכן כהנו תוס'
סוטה ה' ד"ה לאחר]

מי כתיב "ופרצו" [שמוסיף על ענין ראשון דניקו? על כן על כל הענין]. כתיב "פרצו" [ומילתא באפי נפשה היא ועלה לחודה כתיב על כן תאבל].

חזרו, ישבו ואמרו, זה שלמדנו: האשה [פי' יולדת] שהביאה חטאתה ומתה, יורשה מביאים את עולתה. אמר רב יהודה אמר שמואל, והוא כשהיא הפרישתה מחיים [ואשמעינן דקריבה לאחר מיתה אבל לא הפרישתה לא אשמעינן תנא לכוף את היורשין להקריבה שלא נתחייבו הנכסים]. אבל לא הפרישתה מחיים, לא. רואים שסבר שיעבוד איננו דין תורה.¹⁵⁷ רב אסי [והא נמי לנקטינהו לשמעתיא אמרוהו התם] אמר בשם ר' יוחנן, אף על גב שלא הפרישה מחיים, רואים שסבר שיעבוד הוא דין תורה.

והרי חלקו בזה פעם אחת [פי' שמואל ורבי יוחנן]. שרב ושמואל אמרו שניהם, מלוה על פה, אינה גובה מן היורשים [ששעבוד איננו מן התורה וכ"ש מן הלקוחות. אבל מלוה בשטר, הוא עצמו שיעבדו שכתב לו כל נכסי שיש לי אחרים לשטר שלך] ולא מן הלקוחות. ור' יוחנן ור"ל אמרו שניהם: מלוה על פה גובה בין מן היורשים בין מן הלקוחות.¹⁵⁵ וצריכים [את שני המקרים], שאם נאמר בזה, בזה אמר שמואל, משום שזה איננו הלואה הכתובה בתורה היא [לא הוטל עליו חובה מאת המלך אלא מעסקי מעשה עצמו]¹⁵⁶, אבל באלה [דיוולדת דמצות המלך היא עליה אימר חמירא ככתובה בשטר], נגיד שהם מודים לרבי יוחנן ור"ל. ואם היינו לומדים את זה, בזה אמר ר' יוחנן שהלואה כתובה בתורה דומה להלואה הכתובה בשטר, אבל באלה, נאמר שהוא מודה לשמואל, צריכים [את שני המקרים].

אמר רב פפא, ההלכה, שמלוה על פה גובה מן היורשים ולא מן הלקוחות.¹⁵⁷ גובה מן היורשין ששעבוד הוא מן התורה, ואינה גובה מן הלקוחות שאין לו קול [ואיהו דאפסיד אנפשיה ואף על גב דשיעבודא דאורייתא עבוד רבנן תקנתא ללוקח שלא היה ידע].

וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל. גט מובן, שנאמר "וכתב לה ספר כריתות [וגו'] והיתה לאיש אחר", אלא מאיפה יודעים מיתת הבעל. זה סברא, הוא אסרה והוא התירנה [כשאינו בעולם נפטרה הימנו שהרי בו

¹⁵⁵ עי' ש"ע סי' קז ס"א: מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם [עי' כתובות צא ע"ב], וכופים אותם בכך כמו שכופים את אביהם. במה דברים אמורים, כשהניח קרקעות. אבל אם לא הניח אלא מטלטלים, אין כופין אותם לפרוע חוב אביהם מהם, אבל מצוה עליהם לפרוע חוב אביהם מהם, זהו מן הדין. אבל הגאונים תקנו שיהא בעל חוב גובה מהיורשים מטלטלים שהניח אביהם, הילכך כופין אותם לפרוע חובות אביהם, אפילו הוא מלוה על פה, אף מהמטלטלים שהניח אביהם.

פי' הסמ"ע: מצוה על היורשים לפרוע כו' וכופין אותם כו'. הטעם, דהיורשים במקום אביהן קיימי וכו', מיהו הני מילי בשיעבוד קרקעות, דעיקר סמיכת דעתו דמלוה עליהן. ואפילו ליה ואח"כ קנה קרקע, שלא סמכה דעת המלוה בשעת הלואה על קרקע זו שקנה וכו', מ"מ מהיורשים גובין אף מדין תורה, מטעם שכתבתי שלא מחשבי כאחר אלא כהלוה עצמו בדבר של קיימא כגון קרקע. משא"כ במטלטלין שאינם דבר של קיימא, דהא יכול להבריחם ולהעלימם מעין של מלוה, ומשום הכי אינם משועבדים למלוה מדין תורה לכפות ליורשים שיפרעו מהן חובות אביהן. אבל מ"מ משום מצות עשה דכיבוד אב ש בו, שגנאי הוא לאביהן שיהא בכלל ליה רשע ולא ישלם והן יירשו את ממונו ויאכלוהו ויחדו, אלא יכבדו את אביהן וישלמו חובו ממה שהניח. אבל כשלא הניח אביהן כלום אין בו מצות כיבוד אב ואם, שהיא דוקא בממון של אביהן ואמן וכמו שנתבאר ביר"ד סימן ר"מ [ס"ה] ע"ש.

¹⁵⁶ רש"י. ועי' תוס': מלוה הכתובה בתורה, פי' כגון קרבנות ופדיון הבן וערכין ונזקין שלא היו יודעים עיניו נתינות הללו אם לא שנתחייבה התורה בפירוש אבל מלוה כגון שלוה לו מעות בלא שטר אף על גב שנאמר האיש אשר אתה נושה לו לא חשיב כתובה בתורה כיון שאין צריך לפרש בתורה שיעור הנתניה דפשיטא מה שהוא ליה צריך לפרוע.

¹⁵⁷ פי' מלוה הכתובה בתורה כגון נזקין וערכין וקרבן לענין יורשים עשאוהו כמלוה בשטר ולענין לקוחות לא עשאוהו כמלוה בשטר אבל במלוה על פה שאינה כתובה בתורה כגון שהלוהו מעות בלא שטר גובה מן היורשים שלא תנעול דלת בפני לווין (תוס').

עי' ש"ע (ח"מ סי' קיא ס"א): המלוה את חבירו על פה, אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלוה, אבל אינו טורף לא מהלקוחות שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן, אבל מכל מה שימצא בידו, גובה, בין קרקע בין מטלטלים, אפי' קנאם אחר הלואה. אבל המלוה בשטר, טורף מהלקוחות וממקבלי המתנה שקנו ושקבלו ממנו קרקע אחר הלואה, אפילו אם אינו מפורש בשטר כן. אבל אם פירש בפירוש שהלוה לו על תנאי שלא יטורף מהלקוחות ולא ממקבלי מתנה, תנאו קיים, ואינו טורף מהם.

ביאור: אבל אינו טורף מהלקוחות כו'. אף על גב דק"ל [קדושין י"ג ע"ב] שיעבוד מלוה הוא דאורייתא אפילו בעל פה, מ"מ חז"ל תיקנו משום פסידא דלקוחות דלא יגבה מהן מלוה על פה דלית להו קלא (סמ"ע).

היתה קשורה]¹⁵⁸. והרי עריות [כגון אשת אביו וכלתו ואשת אחי אביו שע"י קדושי הבעל נאסרו לקרוביו וכשימות הבעל לא שרו להו שאסורות לקרוביו לעולם], שאסר להו ולא התיר להו. אלא, מזה שאמר ה' [בתורה] יבמה שאין לה בנים אסורה, הא אם יש לה בנים מותרת. ואולי, אין לה בנים אסורה לעולם ומותרת ליבם, ואם יש לה בנים אסורה גם לכל העולם. אלא, מזה שאמר ה' אלמנה אסורה לכהן גדול, הא לכהן הדיוט מותרת. ואולי לכה"ג בלאו, ולכל עלמא [באיסור] עשה [ויצאה והיתה לאיש אחר ע"י גירושין ולא ע"י מיתה דושלחה לזו ולא לאחזר משמע ולאו הבא מכלל עשה עשה]¹⁵⁹. ה"עשה" מה הוא עושה [שהיא הוא עומד בפניה ואיסור לאו וכתר שבה פקעו]. אם מיתת הבעל פועלת, שתתיר אותה לגמרי, ואם לא עוזר מיתת הבעל [דאשמיעך קרא דאין מיתה משלחת], שתעמיד אותה בדבר הקודמת [ולא איצטריך למיכתב לאו בכ"ג].

ולמה לא [וכי הוא לא דבר הגון]. היא יצאתה מ[חיוב] מיתה ומעמידים אותה על עשה, דומה לפסולי המוקדשים, שבתחילה [קודם פדיונם] יש בו מעילה ואסורים בגיזה ועבודה, ואם פדו אותם, אין בהם מעילה, ואסורים בגיזה ועבודה [ומותרין לאכילה לכל אדם ואיסורי בגיזה כשאמרינן בבכורות (דף טו) תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ודריש ליה בפסולי המוקדשין לאחר פדיונן].

אלא, מזה שהפסוק אמר "פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה". שאל רב שישנא בנו של רב אידי, נגיד מי האחר, היבם. רב אשי אמר יש ב' תשובות בענין: א' יבם לא נקרא אחר. ועוד נאמר "ישנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות או כי ימות האיש האחרון", ומקשים מיתה לגירושין, מה גירושין מתירתה לגמרי, כמו כן מיתה מתירת לגמרי.¹⁶⁰

והיבמה נקנית בביאה כו'. מאיפה יודעים בביאה. אמר

¹⁵⁸ רש"י. עי' תרומת הדשן (פסקים וכתבים סימן קב): אשת אליהו הנביא ז"ל, או אשת ריב"ל אם יכולים לינשא לאיש אחר, אשת רעהו אסורה ולא אשת מלאך, שכולן רוחני ולא גופני (הובא בב"ש אה"ע סי' יז סק"א). ועי' חידושי הגר"ח (קידושין ז ע"א) שהקשה: ל"ל קרא דמיתה מתרת, תיפוק ליה דהמת אינו בר אישות, ונראה דהמת הוא בר אישות, אלא שאינו בר קנין, אבל אם יש לו אשה מקודם הוי בר אישות, אכן מלאך לא הוי כלל בר אישות. ועי' קוב"ש (ח"ב סי' כח) שמתרץ שאלת הגר"ח: מנ"ל ואף דאשת מת ודאי לא מיקרי אשת רעהו וצ"ל דאף דעתה אינה אשת רעהו מ"מ כיון שנאסרה שעה אחת אסורה עולמית עד שיתחדש בה דבר המתירה אלא דילפינן מקרא דאיתקש מיתה לגט וא"כ ה"נ אף דעתה אינה אשת רעהו מ"מ איסור שהיה בה להיכן הלך ותניא בסדר עולם שבעה בני אדם קפלו את העולם כולו ואלו הן אדם מתושלח שם יעקב עמרם אחיה השילוני אליהו ועדיין הוא קיים עכ"ל ומבואר מלשון הברייתא דאינו חשוב כמת ובב"מ ק"ד לאו כהן הוא מר עיין שם ואי נימא דחשוב כמת הא כתיב במתים חפשי ועוד דאי חשוב כמת אין צריך לקרא דאשת רעהו, ע"כ. ועי' הגריש"א: למסקנת הגמ' דמיתת הבעל מתירה מסברא דהוא אסר לה והוא שרא לה, ואין כוונת התרוה"ד לדרשא אלא ג"כ מסברא דמאחר שעלה השמימה הרי האוסרה מתירה בזה שמסתלק הימנה.

ועי' ברכי יוסף (אה"ע סי' יז סק"א): אמרו באגדה פ"ק דמגילה (ז ע"ב), קם רבה ושחטיה לר' זירא, למחר בעא רחמיה ואחיה. ויש להסתפק אשת ר' זירא כי נשחט בעלה ומת, ודאי פקעי קדושיה והותרה לשוק, וכי חיה למחר ר' זירא, היה צריך לקדש לאשתו קדושין חדשים, דפנויה היא וכו', או דילמא הא דהאשה קונה עצמה במיתת הבעל, היינו דוקא כאשר מת ונשאר מת, אך כשלא נקבר וחי ע"י נביא או חסיד, אגלאי מילתא דאותה מיתה לא היתה מיתה כמות כל האדם, ולא פקעי קדושי קמאי ואשת איש, ולא תפס בה קידושי דאיניש דעלמא, ובעלה כאשר חי מותר בה מיד כאשר היה לפני מותו. ויש להביא ראיה, מהא דאתמר בירושלמי בגיטין פרק מי שאחזו הלכה ג', שאמרו גבי מתנה מעכשיו אם לא באתי וכו' ומת בתוך הזמן, מהו שתהא מותרת לינשא ר' יוסי אמר אסורה לינשא, אני אומר נעשו לו נסים וחיה. למדנו מהירושלמי, דאם אחר שמת נעשו נסים וחי, אכתי אגידא ביה אשתו זאת, ולא מהניא לה מה שמת ודאי, כיון דלבסוף חי, אמנם לא חיישנן כלל למעשה נסים שיחיה, דזה לא שכיחא כלל.

¹⁵⁹ רש"י. יש עשה באשת איש כגון ודבק באשתו (בראשית ב) ולא באשת חבירו (תוס'). עי' סנהדרין נח ע"א, שזה המקור לאיסור עריות לבן נח. ועי' פני על התוס': ונראה דלפי"ז אפילו לפי המסקנא דבישראל יש קרא דמיתת הבעל מתיר אפ"ה בן נח אסור מ"עשה" ד"דובק", ובהו הוי אתי שפיר הא דקאמר יהודה הוציאוהו ותשרף משום דתמר בת כהן הוה ואכתי פנויה הוה, ולשיטת ר"י אתי שפיר דבן נח אין מיתת הבעל מתיר אבל לאחר שאמר יהודה צדקה ממני וא"כ ראה וזכור והכיר בה שהיא בתולה דער ואונן שלא כדרך שמשו ובבן נח לא הוי בעולת בעל אלא בכדרכה וקידושין נמי בבן נח לא מהני מידי והיינו דקאמר צדקה ממני ולא יסף לדעתה אפילו לגמ' לא פסק וכו', ע"כ. והקשה המהרש"ם (ח"ז סי' קמד), שלא מוזכר מילה בסנהדרין ולא ברמב"ם (מלכים פרק ט), ועוד הרי בסנהדרין נח ע"ב מוזכר איך ב"נ מגרש אשתו, ועל אף שאפשר ללמוד את זה רק בשפחה, אמנם הרמב"ם לומד את זה בכל ב"נ.

“בישראל” בבית דין של ישראל, ולא בבית דין של עכו”ם¹⁶⁷. כתוב ישראל פעמיים [להקים לאחיו שם בישראל דברים]. ועוד צריכים את זה לכמו שלמדנו, אמר רבי יהודה, פעם אחת היינו יושבים לפני ר’ טרפון, ובאתה יבמה לחלוץ, ואמר לנו, ענו כולכם, ואמרו “חלוץ הנעל חלוץ הנעל”¹⁶⁸. ההלכה הזאת לומדים מ”ונקרא שמו”.

ובמיתת היבם. מאיפה למדנו את זה. קל וחומר, ומה אשת איש שהיא בחנק, מיתת הבעל מתירתה, יבמה שהיא בלאו [לשוק לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר], לא כל שכן. מה לאשת איש שכן יוצאה בגט, תאמר בזה שאינה יוצאה בגט. הא נמי יוצאה בחליצה. אלא, מה לאשת איש שכן אוסרה מתירה¹⁶⁹. אמר רב אשי, כאן ג”כ [כשמת יבם נמצא אוסרה מתירה דאי לאו יבם מכי מיית הבעל אישתריא לה] אוסרה מתירה, יבם אוסרה, יבם שרי לה. ותהא אשת איש יוצאה בחליצה מק”ו, ומה יבמה שאינה יוצאה בגט, יוצאה בחליצה, זו שיוצאה בגט, אינו דין שיוצאה בחליצה. אמר הפוסק “ספר כריתות”, ספר כורתה, ואין דבר אחר כורתה. ותהא יבמה יוצאת בגט מקל וחומר: ומה אשת איש שאין יוצאה בחליצה, יוצאה בגט, זו שיוצאה בחליצה, אין דין שיוצאה בגט. אמר הפוסק “ככה” [ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו (דברים כה טו)], וככה מעכב. וכל מקום שיש עיכוב לא דורשים ק”ו. והרי יו”כ, שנאמר “גורל” [על השעירים]¹⁷⁰ ו”חוקה” [כל חוקה מעכב]¹⁷¹, ולמדנו, “ועשהו חטאת”, הגורל עושה חטאת [שעיר הגורל השם עולה עליו עושה חטאת], ואין השם עושה חטאת [אם קרא עליו שם חטאת אינו נקבע בכך ויפיל עליהם גורלות ואם יפול הגורל על חבירו יהא זה לעזאזל]. שיכול¹⁷², והלא ק”ו הוא, ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם [אם אמר בשעת לקיחה זו לחטאת וזו לעולה הוקבעו ואם שינה פסול], מקום שקידש הגורל¹⁷³ אינו דין שיקדש השם. מלמד הנאמר? [שנה עליו לעכב] “ועשהו חטאת”, הגורל עושה חטאת, ואין השם עושה חטאת. וסיבת הדבר שהפוסק מיעטתו, הרי בלי זה, היינו דורשים קל וחומר [להביא מה שלא נכתב בפרשה ואף על גב שנאמר עיכובא], אף על גב שנאמר ביה “חוקה”. אמר הפוסק “לה” [ונכתב לה ספר כריתות], לה, ולא ליבמה. ונגיד “לה” לשמה. פעמים כתוב “לה” [ושנאה האיש האחרון (דברים כד ג)]. ועוד צריכים אותו, אחד “לה” לשמה, והשני “לה” ולא לה ולחברתה [ששמותן שוין שאין שתי נשים מתגרשות בגט אחד י”ג שמוסיפים “או”] אם כתב פלוני מגרש פלונית ופלונית נשין].

אלא, אמר הפוסק “נעל” [קרא יתירא בית חלוץ הנעל דמצי למיכתב בית החלוץ], נעל כן, דבר אחר לא. וה”נעל” הזה בא ללמד את זה. הרי צריכים את זה כמו שלמדנו “נעל” אין לי אלא נעלו, מאיפה יודעים נעל של כל אדם. מלמד הנאמר? “נעל” “נעל” מרבה. מה למדו מ”נעלו”. נעלו הראוי לו, ממעט [נעל] גדול שאין יכול ללכת בו, ממעט לקטן שאין חופה את רוב רגלו, ממעט

¹⁶⁷ עי' יבמות קא ע”ב, ועי' שו”ע (אה”ע סי’ קסט ס”א): מצות חליצה בג’ דינים ישראלים וכו’, ואפילו הם הדיוטות, רק שידעו להקרות את היבם והיבמה. ואם חלצה בפני עמי הארץ שאינם יודעים להקרות, כשרה, ע”כ. מש”כ “ישראלים” היינו לאפוקי גרים, כמש”כ ביבמות שם, וצ”ע שלא מוזכר באף א’ מהנ”כ בשו”ע.

¹⁶⁸ עי' שו”ע (אה”ע סי’ קסט סמ”ב): אחר כך מקרין אותה מעומד: ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל (דברים כה, טו). ומצוה לכל העומדים שם לומר: חלוץ הנעל, שלש פעמים. וי”א שגם היבמה תאמר כן. ועיי”ש ב”ש ד”ה ג’ פעמים: חלוץ הנעל כאבל חלוץ הנעל כמנודה חלוץ הנעל כמורד במצות סיני.

¹⁶⁹ הנתרת ע”י מיתת הבעל, שהרי בעלה הוא האוסרה לפיכך הוא מתירה במיתתו אבל יבמה קדידושי דבעל קאסרי לה היאך תהא מיתת היבם מתירתה (רש”י).

¹⁷⁰ ז”ל הפסוק (ויקרא טז ח): ונתן אהרן על שני השעירים גרלות גורל אחד לה’ וגורל אחד לעזאזל.

¹⁷¹ ויקרא טז לד: והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל וכו’.

¹⁷² כלומר להכי איצטריך האי קרא שהייתי יכול לומר ומה במקום שלא קידש הגורל נגזר בזה קנין שנאמר בהם (ויקרא ה) אחד לחטאת ואחד לעולה ואם הטיל עליהם גורל אינם נקבעים בכך ויכול לשנותם דק”ל בסדר יומא (דף מא) אין הקנין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן (רש”י).

¹⁷³ שנאמר (ויקרא טז ח) ונתן אהרן וגו’ (רש”י).

הפסוק “יבמה יבא עלו ולקחה לו לאשה” [כלומר ביאתה הן ליקוחיה]. ונגיד לכל דבר היא כאשה [שנקנית בשטר וכסף, שהרי לשון הפסוק “לאשה”]¹⁶⁰. לא תחשוב, שלמדנו, יכול שכסף ושטר¹⁶¹ יגמור בה [ביבמה] כמו שביאה גומרת בה. מלמד הפסוק “ויבמה” [ביאה משמע שנה עליה הכתוב לעכב]¹⁶², ביאה גומרת בה¹⁶³. ונגיד, מהו¹⁶⁴ “ויבמה”. [שנאפילו] בעל כרחו [היבם יכול] ליבם [אותה]¹⁶⁵. אם כן שנגיד הפסוק “ויבם” מהו “ויבמה”, לומדים מזה שניהם¹⁶⁶.

בחליצה. מאיפה למדנו את זה [דהלוצה מותרת להנשא, היינו אפשר דמצות חליצה הוא מוטלת עליה, אבל לא מתירתה]. שנאמר “ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל” [הכי משמע בישראל ראויה להביא לבית משחלצה], כיון שחלוץ בה נעל, הותרה לכל ישראל. וכי “ישראל” לזה הוא בא ללמד. והרי צריכים את זה לכמו שלימד רב שמואל בן יהודה,

¹⁶⁰ רש”י. לשון הש”ס שלנו היא “ואימא לכולה מילתא” ושל רש”י “ודילמא” וצ”ע אם יש חילוק ביניהם.

¹⁶¹ עי’ ירושלמי (הובא לשונו בהערה 162) שאין מאמר אלא בכסף. ועי’ רמב”ם (יבום פ”ב ה”א): מדברי סופרים שלא יבא היבם על יבמתו עד שיקדש אותה בפני שני עדים בפרוטה או בשוה פרוטה וזהו הנקרא מאמר, ואין המאמר קונה ביבמה קנין גמור כמו שיתבאר והעושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה לא עשה כלום שאין האשה מתקדשת אלא לרצונה, וקטנה מן האירוסין אין עושין בה מאמר אלא מדעת אביה.

וז”ל ה”ה: מדברי סופרים. בפרק ר”ג (יבמות דף נ”ב) אמר רב הונא מצות יבמה מקדש ואח”כ בועל ושם נתבאר שאין המאמר קונה קנין גמור כמו שיתבאר פ”ה ומתבאר שם שהמאמר ג”כ אפשר בשטר כדין קידושי אשה וכסף לאו דוקא.

ועי’ שו”ע (אה”ע סי’ קסט ס”ב): מן התורה אין צריך לקדשה, אלא בא עליה. וחכמים תקנו שלא יבא עליה עד שיקדשה בפני עדים, בכסף או בשטר, והוא נקרא מאמר. הגה: ואם קדשה בשטר, נמי מקרי מאמר. ועי’ גר”א [על דברי הרמ”א]: ואם קידשה כו’. ר”ל בדיעבד כמ”ש ברש”י שם [יבמות נב ע”א ד”ה ובשטר כיצד]. והרמב”ם וטור השמיטו דין שטר, שסוברים דקושיית הגמ’ על מ”ש כיצד, והלא נתבאר ולא היה לו לומר אלא שמקודשת בשטר, אבל למסקנה אין מקודשת בשטר, וכ”ה בתוספתא וירושלמי רק קידושי כסף. ובספרי ש”ע של הרב [הרמ”א] לא היה כתוב “או בשטר” שגם הרמב”ם וטור לא כתבו בשטר והמ”מ כתב שם מגמרא הנ”ל.

¹⁶² רש”י. יש להקשות על הגמ’, שהרי מה הה”א שכסף גומר בה כמו ביאה, הרי אין התחלה בכסף מן התורה כלל וכלל, וכי כל הגמ’ לפי ב”ש שמאמר פוטר צרתה. ועי’ ספרי (כי תצא סי’ רפח): העושה מאמר ביבמתו קנאה לעצמו ופסלה על ידי אחים יכול יהא גומר בה תלמוד לומר יבמה יבא עליה ביאה גומרת בה ואין מאמר גומר בה. אלא עי’ תוס’ יבמות כט ע”א ד”ה אלא לדחות, שאה”נ כל הגמ’ והדרשה הזאת היא רק לפי ב”ש [עי’ גר”א (אה”ע סי’ קסט סק”ד): ביאה גומרת כו’ מדנקט לשון גומרת מ’ דוקא בגומרת הוא החילוק אף על גב שאינן אלא מדרבנן]. ועוד עי’ & שביאה ביבמה פועל גם נישואין, ואם לא דורשים “לאשה” להשוות אותה לאשה שנקנית בכסף, אולי זה המקור שנהיתה אישה, והוא נישואין, ועי’ לקמן הערה

אמנם עי’ ירושלמי (יבמות פ”ב ה”א): יבמה יבא עליה. זה הביאה. ולקחה לו לאשה זה המאמר. יכול יהא כשם שהביאה גומרת בה כך יהא מאמר גומר בה. תלמוד לומר ויבמה עורה את כל הפרשה כולה לייבום. הביאה גומרת בה ואין המאמר גומר בה. אם כן מה הועיל בה מאמר. לאוסרה לאחין. רבי שמעון אומר המאמר או קונה או לא קונה. מה טעם דרבי שמעון יבמה יבא עליה זו הביאה. ולקחה לו לאשה זה המאמר. וכשם שהביאה גומרת בה כך המאמר גומר בה. או יבמה יבא עליה והרי היא לקוחה לו והמאמר לא הועיל בה כלום. רבי לעזר בן ערך אומר המאמר קונה קניין גמור ביבמה. מה טעם דרבי לעזר בן ערך ולקחה לו לאשה הרי היא כקידושי אשה. מה קידושי אשה קונין קניין גמור. אף המאמר קונה קניין גמור ביבמה. אי זו היא מאמר ביבמה הרי את מקודשת לי בכסף ובשוה כסף. בין רבנין בין ר’ שמעון מודיי בה כרבנין צד שקנה בה מאמר כנגדו אסור בצרה. וצד שלא קנה בה מאמר כנגדו הותר בצרה. לפיכך חולצת ולא מתייבמת, ע”כ. הרי שיש צד בגמ’ שזה כן קונה, והגמ’ שלנו דוחה את זה.

¹⁶³ עי’ שו”ע (אה”ע סי’ קע ס”ב): וכן המאמר (פי’ יבמה קנית מדאורייתא בביאה, לא זולת, וחכמים תקנו שיקדשה תחלה, וזהו הנקרא מאמר, פירוש: מאמר חכמים), אינו קונה בה קנין גמור, שאם בא להוציאה אחר המאמר, צריכה גט למאמר, וחליצה להפקיע הזיקה.

¹⁶⁴ נוסח הש”ס “ויאמא מא” ונוסח רש”י “האי מיבעי ליה”. וצ”ע אם יש הבדל ביניהם.

¹⁶⁵ כך דורשים ביבמות דף ח ע”ב (רש”י). עי’ אה”ע סי’ קסט ס”ז: הבא על יבמתו, בין בשוגג, בין לשום זנות, בין שאנסוהו עובדי כוכבים והדביקוהו ביבמתו בעל כרחו ע”י קושי, בין שהיה הוא מזיד והיא שוגגת או אנוסה, בין שהיתה היא מזידה והוא שוגג או אנוס, בין שהיא ערה או ישנה, קנה, אפילו בהערהא.

¹⁶⁶ כך דורשים ביבמות דף נד ע”א (רש”י). פי’ בדף ח’ דורשים כמו הה”א כאן, ודף נד כמו המסקנה. ועי’ בדף ח’ שיש עוד מקור לקנין בע”כ. אמנם אחרי הערה 162, יתכן שכל הדרשה של דף נד היא לפי ב”ש שיש מאמר מן התורה.

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

קלה א מיי' פ"ב מה"א
עלום ה' נכ"ה א'
וה"ל יבטמ עשין פג :
קלו ב מ"י ט"ש ה"ב :
קלו ג מ"י ט"ש ה"ג :
קלח ד מ"י ט"ש ה"ד :
קלש ה מ"י ט"ש פ"ד
מלכה ה סג
עשין פה :
קפ ר ו מ"י ט"ש פ"ג
ה"ל וסג עשין פג :
קפא ה מ"י ט"ש ה"י
סג ט"ש :

מסולליא . נפחת כלמסיאס ואזיל שאין לו עקב שול"ח בלע"ז :
מתני' נקנס בכסף ובשטר . בזמנא יליף לה : בשנים . לכוף שש
שנים יולא חפשי : וביזול . אם פגע בו יזבל בחוך שש : ובגרעון
כסף . פודה את עלמו ומגרע לו אדונו מפדיוו דמי שיעבוד השנים
הורה אור

הואיל וכל קנינו בכסף . פ"ה הואיל ולא נאמר בו משכה
בישראל דכתיב או קנה מיד עמיתך דבר הקנה מיד ליד
דהיינו משכה וקנה לר"ת לפי שהיא סתמא הגמרא כד"ל דלר' יוחנן
לדאמר בפ' הזהב (ב"מ דף מו:) דבר תורה מעות קנות דרשין בפ"ב
דבבבבב (דף יג:) מיד עמיתך בכסף

למסולים שאין לו עקב אם כן ניתוב קרא
נעל מאי הנעל שמעות מינה תרתי : **מתני'**
עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה עצמו
בשנים יבויבל ויבגרעון כסף *ויחירה עליו
אמה העבריה שקונה את עצמה בסומנין
הנרצע נקנה ברציעה וקונה את עצמו בויבל
ובמיתת הארון : ג"כ עבד עברי נקנה בכסף
במנלן אמר קרא *מכסף מקנהו מלמד שנקנה
בכסף אישכחו עבד עברי הנמכר לעובד
כוכבים הואיל וכל קנינו בכסף נמכר לישראל

מנלן אמר קרא *והפדה *מלמד שמגרעת
פדיונה ויוצאה אישכחו אמה העבריה הואיל
ומיקדשה בכסף מיקניא בכסף עבד עברי
מנלן אמר קרא *כי ימכר לך אוחך העברי
או העבריה ועבדך שש שנים מקיש עברי
לעבריה אישכחו מברוהו ב"ד הואיל ונמכר
בעל כורחו מוכר עצמו מנלן יליף *שכיר
*שכיר הניחא למאן דיליף שכיר שכיר אלא
למאן דלא יליף שכיר שכיר מאי איכא
למימר אמר קרא *וכי תשיג *מוסף על ענין
ראשון וילמד עליון מתחתון *ומאן תנא דלא
יליף שכיר שכיר האי תנא הוא דתניא
המוכר עצמו נמכר לשיש ויתר על שש
מברוהו ב"ד אינו נמכר אלא לשיש המוכר
עצמו אינו נרצע מברוהו ב"ד נרצע מוכר
עצמו אין מעניקים לו מברוהו ב"ד מעניקים
לו המוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה
בנענית מברוהו ב"ד רבו מוסר לו שפחה
בנענית רבי *אלעזר אומר זה וזה אינו נמכר
אלא לשיש זה וזה נרצע זה וזה מעניקים לו
זה וזה רבו מוסר לו שפחה בנענית מאי לאו
בהא קמיפלגי דתנא קמא לא יליף שכיר
שכיר ור"א יליף שכיר שכיר אמר רב טביומי
משמיה דאביי דבולי עלמא יליף שכיר שכיר
והבא בהאי קרא קמיפלגי מאי מעמא דתנא
קמא דאמר מוכר עצמו נמכר לשיש ויתר על
שש מעמ דרמנא גבי מברוהו בית דין
ועבדך שש שנים זה ולא מוכר עצמו ואידך
ועבדך לך ולא ליורש ואידך ועבדך אחרניא
כתיב ואידך ההוא להרצאת אדון הוא
דאתא מאי מעמא דתנא קמא דאמר
מוכר עצמו אינו נרצע מדמעמ דרמנא
גבי מברוהו ב"ד *ורצע אדניו את אונו
במרצע אונו שלו ולא אונו של מוכר עצמו
ואידך

[לקמן י"א.]

[לעיל י"א. לקמן ט"ו.]

[ג"ל הארון.]

[יבמות ט. ושם נאמן.]

ת"ס ר"י הוקן
למסולים . שולא בלע"ז :
עקב . סא"ל בלע"ז :
בשנים . שיעבד שש שנים :
ביזול . שהגיע חוך שש :
ובגרעון כסף . שגרע
פדיונו לפי מה שעבד
ופדוהו השאר : יחירה .
שקונה עצמה בכל הני
ובהבאת שתי שטרות :
ובמיתת הארון . שהנרצע
אינו עובד לא את הני
ולא את [האר] [הבת].
וק"ל אין עבד עברי נקנה
אלא בזמן שהיו ב"ד נהג :
שכיר דכתיב כשכיר
שנה בשנה :

מנלן אמר קרא *והפדה *מלמד שמגרעת
פדיונה ויוצאה אישכחו אמה העבריה הואיל
ומיקדשה בכסף מיקניא בכסף עבד עברי
מנלן אמר קרא *כי ימכר לך אוחך העברי
או העבריה ועבדך שש שנים מקיש עברי
לעבריה אישכחו מברוהו ב"ד הואיל ונמכר
בעל כורחו מוכר עצמו מנלן יליף *שכיר
*שכיר הניחא למאן דיליף שכיר שכיר אלא
למאן דלא יליף שכיר שכיר מאי איכא
למימר אמר קרא *וכי תשיג *מוסף על ענין
ראשון וילמד עליון מתחתון *ומאן תנא דלא
יליף שכיר שכיר האי תנא הוא דתניא
המוכר עצמו נמכר לשיש ויתר על שש
מברוהו ב"ד אינו נמכר אלא לשיש המוכר
עצמו אינו נרצע מברוהו ב"ד נרצע מוכר
עצמו אין מעניקים לו מברוהו ב"ד מעניקים
לו המוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה
בנענית מברוהו ב"ד רבו מוסר לו שפחה
בנענית רבי *אלעזר אומר זה וזה אינו נמכר
אלא לשיש זה וזה נרצע זה וזה מעניקים לו
זה וזה רבו מוסר לו שפחה בנענית מאי לאו
בהא קמיפלגי דתנא קמא לא יליף שכיר
שכיר ור"א יליף שכיר שכיר אמר רב טביומי
משמיה דאביי דבולי עלמא יליף שכיר שכיר
והבא בהאי קרא קמיפלגי מאי מעמא דתנא
קמא דאמר מוכר עצמו נמכר לשיש ויתר על
שש מעמ דרמנא גבי מברוהו בית דין
ועבדך שש שנים זה ולא מוכר עצמו ואידך
ועבדך לך ולא ליורש ואידך ועבדך אחרניא
כתיב ואידך ההוא להרצאת אדון הוא
דאתא מאי מעמא דתנא קמא דאמר
מוכר עצמו אינו נרצע מדמעמ דרמנא
גבי מברוהו ב"ד *ורצע אדניו את אונו
במרצע אונו שלו ולא אונו של מוכר עצמו
ואידך

מנלן אמר קרא *והפדה *מלמד שמגרעת
פדיונה ויוצאה אישכחו אמה העבריה הואיל
ומיקדשה בכסף מיקניא בכסף עבד עברי
מנלן אמר קרא *כי ימכר לך אוחך העברי
או העבריה ועבדך שש שנים מקיש עברי
לעבריה אישכחו מברוהו ב"ד הואיל ונמכר
בעל כורחו מוכר עצמו מנלן יליף *שכיר
*שכיר הניחא למאן דיליף שכיר שכיר אלא
למאן דלא יליף שכיר שכיר מאי איכא
למימר אמר קרא *וכי תשיג *מוסף על ענין
ראשון וילמד עליון מתחתון *ומאן תנא דלא
יליף שכיר שכיר האי תנא הוא דתניא
המוכר עצמו נמכר לשיש ויתר על שש
מברוהו ב"ד אינו נמכר אלא לשיש המוכר
עצמו אינו נרצע מברוהו ב"ד נרצע מוכר
עצמו אין מעניקים לו מברוהו ב"ד מעניקים
לו המוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה
בנענית מברוהו ב"ד רבו מוסר לו שפחה
בנענית רבי *אלעזר אומר זה וזה אינו נמכר
אלא לשיש זה וזה נרצע זה וזה מעניקים לו
זה וזה רבו מוסר לו שפחה בנענית מאי לאו
בהא קמיפלגי דתנא קמא לא יליף שכיר
שכיר ור"א יליף שכיר שכיר אמר רב טביומי
משמיה דאביי דבולי עלמא יליף שכיר שכיר
והבא בהאי קרא קמיפלגי מאי מעמא דתנא
קמא דאמר מוכר עצמו נמכר לשיש ויתר על
שש מעמ דרמנא גבי מברוהו בית דין
ועבדך שש שנים זה ולא מוכר עצמו ואידך
ועבדך לך ולא ליורש ואידך ועבדך אחרניא
כתיב ואידך ההוא להרצאת אדון הוא
דאתא מאי מעמא דתנא קמא דאמר
מוכר עצמו אינו נרצע מדמעמ דרמנא
גבי מברוהו ב"ד *ורצע אדניו את אונו
במרצע אונו שלו ולא אונו של מוכר עצמו
ואידך

מוכר

עלמו מנלן יליף שכיר
שכיר . פי' בקונטרס נאמר
במוכר עלמו כשכיר כחושב יהיה
עמך ונאמר במכרוהו ב"ד כי משנה
שכר שכיר וא"ת כיון דיליף שכיר
שכיר למה אישטרך ומכסף מקנהו
גבי עובד כוכבים יליף שכיר דכתיב
גבי עובד כוכבים (ויקרא כה) כשכיר
שנה בשנה וגו' ממכר לישראל ומכר
לישראל מאמה דמפרש גמ' לעיל
ו"ל דאישטרך ליה לכדדרשין לעיל
(דף ת.) בכסף הוא נקנה ואינו נקנה
בשפחה ו"ל וכלים וא"ת אחמי אישטרך
והפדה לענין כסף לישחוק מניה
ויליף עבריה מע"ע הנמכר לישראל
ועברי הנמכר לישראל מעברי הנמכר
לעובד כוכבים מג"ש השכיר שכיר
ו"ל אה"ג חלל אישטרך לדרשה
אחרניא לגרעון כסף וא"ת אחמי
אישטרך היקשא דע"ע ועבריה לקנין
כסף יליף שכיר שכיר ממכר לעובד
כוכבים ו"ל היקשא דע"ע לעבריה
אישטרך למומר מה עבריה אינה
יולאה בראש איברים אף עברי אינו
יולא ומה עברי יולא בשש ויזבל אף
עבריה כו' *ר"ך ולא ליורש . פי'

[אם גרסי' רבי אלעזר
בל"ג י"ד או רבי אליעזר
ביו"ד ע"י מוס' לקמן טו.
ר"ס וא"י.]

הגהות הב"ח
(ה) רש"י ד"ה הואיל
וכי' בכסף כ"ד
ואח"כ מ"ה לישראל שלא
נאמרה בו כסף מנלן
כ"ד :

גליין הש"ס
גמ' ומאן תנא דלא יליף
שכיר שכיר . עין
ב"מ ק"א ע"כ מ"ה
ויר"ב : תוס' ד"ה
הואיל וכו' משמע דאין
קנין שטר לעובד כוכבים.
עין ב"מ דף ע"א
תור"ע :

שכיר . לשאר מיני והני לת"ק בדיחא כתיב מיעוטייהו ולא אהני
ליה גזירה שוה : ולא ליורשין . דאיתו עובד לא את הבת ולא את
החא אס אחי לו כן אכל עובד הוא לא הבן כדלקמן (דף יו:) :
ועבדך אחרניא כתיב . פי' משנה שטר שכיר עבדך : הכרלאס
אזון . להרעות על הענקו שלא יקשה בעיניו דמפרש קרא :
אזון . מיעוט הוא דקרא יתירא לדרשה דהא כתיב ונתת בזהונו :

כגון בת וחת אכל עובד הוא את הבן כדלקמן (דף יו:) ור"א אזון
של מוכר עלמו . וא"ת למ"ל אזון מעוטי דמוכר עלמו אינו נרצע
השוק ליה דמוכר עלמו אינו נרצע ואינו נרצע לעמך לו שפחה כנענית
כדלקמן (דף כא:) דבעיני אהבתי את אשתי ואת בני ו"ל דלי לאו
אזון הוא יליפין מג"ש השכיר שכיר ממכרוהו ב"ד דאף על גב דלא
מני אמר אהבתי את אשתי ה"א דנרצע קמ"ל אזון דאין נרצע :
ואידך

לומדים ממנו שניהם. למסולים שאין לו עקב. אם כן, שיכתוב הפסוק "נעל", מהו "הנעל".

מתני'. עבד עברי נקנה [לאדון] בכסף ובשטר¹⁷⁴. וקונה עצמו בשנים [לסוף שש שנים יוצא חפשי]¹⁷⁵ וביובל¹⁷⁶ [אם פגע בתוך שש] ובגרעון כסף¹⁷⁷. יתירה עליו אמה העבריה, שקונה את עצמה בסימנין¹⁷⁸. הנרצע נקנה ברציעה¹⁷⁹, וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון [ואינו עובד את יורשיו אבל עבד הנמכר בתחילתו ומת האדון בתוך שש משלימן ליורשיו וכולהו יליף בגמ'].

גמ'. עבד עברי נקנה בכסף. מאיפה לומדים את זה. אמר הפסוק, "מכסף מקנתו"¹⁸⁰, מלמד שנקנה בכסף.

¹⁷⁴ עי' ירושלמי (פ"א ה"ב): ר' אמי בעא פשיטא זה שהוא נמכר בב"ד ב"ד כותבין שטרו זה שהוא מוכר את עצמו מי כותב את שטרו כתיב [דברים טו יח] לא יקשה בעיניך בשלחך אותו חפשי מעמך כי משנה שטר שכיב עבדך. ועי' פני משה: פשיטא. הוא זה שנמכר בב"ד ב"ד כותבין שטרו או ב"ד פלוני מכרוהו לפלוני. אמנם הרי מהלשון של הירושלמי משמע שמדובר על שחרור עבד בשטר.

עי' רמב"ם הובא לקמן הערה 205. ועי' רמב"ם (עבדים פ"ב ה"ב): אדון שמת אם הניח בן זכר הרי העבד עובד הבן עד סוף השש או עד סוף השנים שמכר עצמו להן או עד שיפגע בו יובל או עד שיגרע פדיונו ויתן השאר, אבל אם לא הניח בן זכר הרי זה יצא לחירות ואינו עובד לא את הבת ולא את האח ואין צריך לומר שאינו עובד שאר היורשין, והנמכר לגר צדק או לעכו"ם אפילו הבן אינו עובד אלא כיון שמת האדון יצא לחירות, נמצאת אומר שעבד עברי נקנה בכסף או בשטר וקונה את עצמו בחמשה דברים, בשנים או ביובל או בגרעון כסף או בשטר שחרור או במיתת אדון בלא בן ובעכו"ם או בגר אפילו הניח בן, מצוה לומר לו צא בשעת יציאתו אף על פי שלא אמר לו הרי הוא יוצא בחנם, ואינו צריך שטר, אפילו חלה והוציא רבו עליו הוצאות הרבה אינו חייב לו כלום שנאמר יצא לחפשי חנם.

¹⁷⁵ רש"י. ועי' מל"מ (אישות פ"א ה"א) מח' רשב"א (נדה מז ע"ב ד"ה שנה האמורה) ורש"י (ערכין יח ע"ב) אם מונים מעת לעת.

עי' רמב"ם (עבדים פ"ב ה"ב): מכרוהו בית דין עובד שש שנים מיום מכירתו ובתחלת השנה השביעית שלו יצא בן חורין, ואם פגעה בו שנת השמטה בכלל השש הרי זה עובד בה, אבל אם פגעה בו שנת יובל אפילו נמכר שנה אחת לפני היובל הרי זה יצא לחירות שנאמר עד שנת היובל יעבוד עמך בשנת היובל הזאת וגו'.

¹⁷⁶ עי' רמב"ם (עבדים פ"ב ה"ג): המוכר עצמו יש לו למכור עצמו ליתר על שש, הרי שמכר עצמו לעשר שנים או לעשרים שנה ופגע בו יובל אפילו אחר שנה הרי זה יוצא ביובל שנאמר עד שנת היובל יעבוד עמך.

¹⁷⁷ פודה את עצמו ומגרע לו אדונו מפדיונו דמי שיעבוד השנים שעברו והכל לפי חשבון דמי מקנתו כשנאמר (ויקרא כה) והיה כסף ממכרו במספר שנים קנאו בשש מנים ועתיד לצאת בסוף שש נמצא קונה עבודת כל שנה במנה (רש"י). פ' אס גב 100 ש"ח, ואין לו איך לשלם, אז הוא נמצא בשש שנים 16 ש"ח לשנה, ויכול לפטור את עצמו בזה. ועי' אבן העזר (פ"ב ה"ח) שאם נמכר שנה לפני היובל, אז מאחר והיובל היא הפקעה, נפקעה ואין יכול לפדות עצמו כפי הדמים עד היובל, אלא עד השש שנים.

ועי' נמחת חינוך (מצוה מב): מחשבין להקל על העבד כגון שקנאו במאתים ונכחש ועמד על מאה א"צ ליתן על השנים הנותרים רק בערך מאה ואם קנאו במאה ונשבח ושוה ר' מ"מ א"צ ליתן אלא לפי ערך מאה. וכל זה דווקא בע"כ של האדון, אבל ברצונו יוצא בשוה פרוטה. כמו עבד כנעני שקונה עצמו אפילו בשוה פרוטה הכא נמי שלא גרע מעבד כנעני דכל הדינים דגרעיון כסף הם דוקא בעבד כנעני דאדון וגם זה פשוט אבל בלא כסף כלל אינו יוצא כי הרב שמחל על גרעונו לא מהני.

עי' רמב"ם (עבדים פ"ב ה"ח): אחד המוכר עצמו בין לישראל בין לעכו"ם ואחד שמכרוהו ב"ד הרי זה מגרע מפדיונו ויוצא, כיצד הרי שמכרוהו בששים דינרים ועבד ארבע שנים ומצאה ידו הרי זה נתן עשרים דינרים יוצא לחירות, וכן אם מכר עצמו בארבעים דינרין לעשר שנים הרי זה מגרע ארבעה דינרין לכל שנה שעבד ונתן הנשאר כסף או שוה כסף ויוצא, וכן הנמכר לעכו"ם מחשב הדמים לפי השנים הנשארות עד שנת היובל שנאמר וחשב עם קונו משנת המכרו לו עד שנת היובל, כיצד מכר עצמו במאה ונשאר ליובל משנת מכירה עשר שנים מחשב עשרה לכל שנה שעבד וגורע הדמים ומשיב השאר כסף לא תבואה ב ולא כלים שנאמר כסף ממכרו בכסף הוא נגאל מיד העכו"ם ואינו נגאל בשוה כסף.

¹⁷⁸ כדלעיל דף ד. עי' רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ה): יתירה אמה העבריה שהיא יוצאה בסימנין, כיצד כגון שהביאה סימנין ונעשית נערה יוצאה לחירות בלא כסף אפילו הביאה סימנין מאחר יום שלקחה הרי זו יוצאת לחירות שנאמר יוצאה חנם ריבה לה הכתוב יציאה אחרת בחנם יתר על העבד מפי השמועה למדו שהיא הבת סימנין נערות ותחזור לרשות אביה עד שתבגור ותצא מרשות אביה, היתה הבת אילונית שאין לה ימי נערות אלא יוצאת מקנותה לבגר כיון שבגרה תצא לחירות.

¹⁷⁹ רמב"ם (עבדים פ"ג ה"ו): מוכר עצמו אינו נרצע, אבל מכרוהו ב"ד ועבד שש ולא רצה לצאת הרי זה נרצע ועובד עד שנת היובל או עד שימות האדון.

מצאנו עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים, הואיל וכל קנינו [של עכו"ם] בכסף¹⁸⁰. מאיפה יודעים נמכר לישראל. אמר הפסוק, "והפדה", מלמד שמגרעת פדיונה ויוצאה [מדלא כתיב ונפדה משמע והפדה שאף הבעל מסייע בפדיונה אלמא בכסף נקנה דאי לא קנאה בדמים מהו מגרעה]¹⁸¹.

מצאנו אמה העבריה, הואיל ומקודשת בכסף נקנית בכסף, מאיפה יודעים עבד עברי. אמר הפסוק, "כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים", מקיש עברי לעבריה.

מצאנו מכרוהו ב"ד¹⁸², הואיל ונמכר בעל כורחו, מאיפה אנו יודעים מוכר עצמו. לומדים [גז"ש] "שכיר" "שכיר" "שכיר"¹⁸³. זה מוכר לפי מי שלומד "שכיר" "שכיר", אלא לפי מי שלא לומד "שכיר" "שכיר" מה תגיד. אמר הפסוק, "וכי תשיג"¹⁸⁴, מוסף על ענין ראשון, וילמד עליון מתחתון.

ומיהו התנא שלא לומד "שכיר" "שכיר". התנא הזה הוא, שלמדנו, המוכר את עצמו, נמכר לשש ויתר על שש [אם התנה לימכר לעשר שנים]¹⁸⁵. אבל מכרוהו ב"ד, אינו נמכר אלא לשש¹⁸⁶. המוכר את עצמו אינו נרצע. אבל מכרוהו ב"ד, נרצע. המוכר את עצמו, אין רבו מוסר לו שפחה כנענית [ואסורה לו אבל במכרוהו ב"ד כתיב (שמות כא) אם אדוניו יתן לו אשה]¹⁸⁷. אבל מכרוהו ב"ד, רבו מוסר לו שפחה כנענית [שיהו לו ולדות ממנה]. רבי אלעזר אומר, שניהם אינם נמכרים אלא לשש, שניהם נרצע, ושניהם מעניקים לו, ושניהם רבו מוסר להם שפחה כנענית.

האם חולקים בזה, שהתנא הראשון לא לומד "שכיר" "שכיר" [הילכך שלא כתיב ביה לא כתיב ביה], ור"א לומד "שכיר" "שכיר". אמר רב טביומי בשם אביו, כולם לומדים "שכיר" "שכיר" [לשאר מילי והני לת"ק בהדיא כתיב מיעוטייהו ולא אהני ליה גזירה שוה], וכאן חולקים בפסוק הזה. מה הטעם של התנא קמא שאמר המוכר את עצמו, נמכר לשש ויתר על שש. ה' מיעט [בפסוק] לגבי מכרוהו בית דין ועבדך שש שנים, זה, ולא המוכר את עצמו. והשני [ר"א איך הוא לומד] "ועבדך", [שהוא רק עובד] לך, ולא ליורש [דאינו עובד לא את הבת ולא את האח אם אין לו בן אבל עובד הוא את הבן]¹⁸⁸. והשני [פ"י] איך התנא קמא לומד את זה. כתוב עוד "ועבדך" [כי משנה שטר שכיר עבדך]. והשני [איך הוא לומד "ועבדך" השני]. אותו [ועבדך] בא [ללמד על] הרצאת אדון [להרצות על הענקי שלא יקשה בעיניו כדמפרש קרא].

מה הטעם של התנא קמא שאמר המוכר את עצמו אינו נרצע. מזה שמיעט ה' [בפסוק] לגבי מכרוהו ב"ד "ורצע אדוניו את אדונו במרצע", אזנו שלו, ולא אזנו של מוכר עצמו.

¹⁸⁰ שלא נאמרה בו משיכה במטלטלין אלא בישראל כתיב (ויקרא כה) מיד עמיתך עד שימשוך מיד ליד לפיכך עבד נקנה לו בכסף (רש"י). הקשה התוס', שהרי בבכורות (יג ע"ב), וכן בע"ז (עב ע"א) איתא שעכו"ם קונה במשיכה. אלא פ' דברי הגמ' היא: הואיל וכל קניינו דעובד כוכבים בעבד עברי בכסף שנאמר ביה מכסף מקנתו לאפוקי שאינו קונה בשטר דישאל גופיה לא קני ע"ע בשטר אלא משום דאיתקף לאמה (לקמן טז א').

¹⁸¹ רש"י. ור"א כשם שקונה עצמה בכסף כך נקנית בכסף (רשב"א בשם ר"ת). ועי' מל"מ (עבדים פ"ב ה"א): מדלא הזכיר חליפין משמע דס"ל דאינו נקנה בחליפין וליכא למימר דבכלל כסף הוא דהא לקמן פ"ה בדין עבד כנעני כתב נקנה בכסף או בחליפין וה"נ מוכח מפ"ק דקידושין (דף כ"ב) דגרסינן התם ותנא דידן מילתא דליתא במטלטלין קתני כו' ואם איתא דבכלל כסף הוי חליפין הרי הזכירו תנא דידן ותנא ברא הזכירו יותר בפירוש א"ו דבכלל כסף לא הוי חליפין.

עי' טור (יורה דעה סימן רסז): ר"ת כתב דבחליפין נמי קונה עצמו מיד האדון אם יש לו כלי לעשות בו חליפין כגון שנתנו לו ע"מ שיצא בו לחירות והרמ"ה כתב דחליפין לא מהני אלא לאפקועי שיעבודא אבל לא לאפקועי איסורא ודוקא דלית בהו ש"פ אבל אי אית בהו ש"פ מהני אף לאפקועי איסורא וה"מ בחליפין הניתנין בתורת דמים אבל בסתם חליפין הניתנין ע"מ להחזיר מספקא לן אי כשוה כסף דמי ומהני לאפקועי איסור דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה או לא כשוה כסף דמי מידי דהוה אקידושי אשה דמהני בה כסף ושוה כסף ולא מהני בה חליפין הניתנין ע"מ להחזיר אף ע"ג דאית בהו שוה כסף ה"ה נמי הכא ואי ס"ל דלאו כשוה כסף דמי ולא מהני אלא לאפקועי שיעבודא עבדינן לחומרא דאיסורא הוא ודינא הוא דכייפין ליה לאדון או ליורשיו אם מת הוא למכתב ליה גט שיחרור מידי דהוי אמפקיר את עבדו ור"א הרמ"ה ש"ל כתב כדברי ר"ת.

עי' מקנה (לעיל ג ע"א ד"ה שם בא"ד לך נר' לר"ת וכו'): גבי עבד דנקנה בכסף ע"כ דממעט חליפין היינו כשאין בו שוה פרוטה או בענין חליפין דאשה שמתחייב במעות ועושה קנין סודר לחזק הענין. ולא שייך לומר דמעט שוה בשוה דאם לא יועיל מדין חליפין יועיל מדין ש"כ. אמנם הגר"א קוטלר (הובא באהל חייא בשם הגר"פ) אמר שאין "תמורה" אצל ע"ע, ולכן אין מקום לחליפין בכלל.

מהו טעמו של התנא הראשון שאמר, המוכר עצמו אין רבו יכול למסור לו שפחה כנענית. ה' מיעט [בתורה] לגבי מכרוהו בית דין "אם אדוניו יתן לו אשה"¹⁹⁰, "לו" ולא למוכר את עצמו. והשני [אין] הוא לומד. "לו" בעל כחו. והשני לומד מ"כי משנה שוכר שכיר" [לומד בעל כרחו, ומש"כ "אדוניו יתן לו וכו'", למעט מוכר עצמו]. שלמדנו "כי משנה שוכר שכיר עבדך", שכיר אינו עובד אלא ביום, עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה. וכי תעלה על דעתך שעבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה, והרי כתוב "כי טוב לו עמך" עמך במאכל, עמך במשחה. ואמר רבי יצחק, מכאן שרבו מוסר לו שפחה כנענית, והשני [לומד שהרי] אם משם, הייתי אומר, זה רק בהסכמתו, אבל בעל כרחו, נאמר שלא. לכן לומדים [לא כך]. אלא מי התנא שלא לומד "שכיר" "שכיר". התנא הזה הוא, שלמדנו "ושב אל משפחתו וגו'" [במוכר עצמו כתיב לומר שיצא ביוכל], אמר רבי אליעזר בן יעקב, במה הפסוק מדבר, אם זה במוכר עצמו [וללמד שאם פגעו יוכל בתוך שש יובל מוציא], הרי כבר נאמר [שנאמר לעיל מנייה עד שנת היובל יעבוד עמך], ואם בנרצע [ללמד שאף הנרצע יוצא ביוכל], הרי כבר נאמר, הרי אין הכתוב מדבר אלא במכרוהו בית דין שנים ושלוש שנים לפני היובל, שהיובל מוציא¹⁹¹. ואם אתה חושב שהוא לומד, "שכיר" "שכיר" למה [צריך את הדרשה הזאת]. שילמד מ"שכיר" "שכיר". אמר רב נחמן בר יצחק, באמת הוא לומד "שכיר" "שכיר", וצריך, שהייתי אומר מוכר עצמו הוא שלא עושה איסור [שלא גנב כלום אבל מכרוהו ב"ד בגניבתו נימא נקנסיה לעבוד עד שש], אבל מכרוהו בית דין שעשה איסור אולי נקנס אותו, לכן לומדים [שלא].

אמר מו, אם [הפסוק מדבר] בנרצע, הרי כבר נאמר. מהו. שלמדנו [בפרשת יובל] "ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו וגו'", במה הפסוק מדבר. אם זה במוכר עצמו, הרי כבר נאמר [כשנאמר לעיל עד שנת היובל יעבוד עמך], אם במכרוהו ב"ד, הרי כבר נאמר [ושב אל משפחתו], הא אין הכתוב מדבר אלא בנרצע שנים ושלוש שנים לפני היובל, שהיובל מוציא¹⁹². איך זה משמע. אמר רבא בר שילא, אמר הפסוק "איש", איזהו דבר שנוהג באיש ואין נוהג באשה, הרי אומר, זו רציעה.

וצריך לכתוב "מכרוהו בית דין" וצריך לכתוב "נרצע". שאם היינו לומדים; מכרוהו בית דין, משום שלא הגיע זמנו [לא מלאו שש שני לצאת], אבל נרצה שהגיע זמנו אולי נקנס אותו [על שאמר לא אצא ועבר על כי עבדי הם (ויקרא כה) והוא קונה אדון לעצמו חנם]. ואם היינו לומדים; נרצע, משום שעבד לו שש [קודם לכן ואין רבו מפסיד בשילוחו אבל מכרוהו ב"ד שפגע בו יובל בתוך שש אימא שלא נפסדיה לאדון קמ"ל], אבל מכרוהו בית דין שלא עבד לו שש, אולי לא, לכן צריכים [את שניהם].

וצריך לכתוב "ושבתם" וצריך לכתוב "לעולם" שאם ה' כתב "לעולם" הייתי אומר לעולם ממש [ועבדו לעולם והוא לעולמו של יובל דטפי מהכי ליכא למימר דהא כתיב קרא אחרינא ושבתם איש וגו' ואוקימנא בנרצע], כתב ה' "ושבתם" ואם ה' כתב "ושבתם" הייתי אומר היינו¹⁹³ איפה שלא עבד שש, אבל איפה שעבד שש, לא יהא סופו חמור מתחילתו, כמו שתחילתו שש, כך סופו גם כן שש, לכן לומדים "לעולם" [מידי דחשוב עד לעולם], לעולמו של יובל.

אלא מי הוא שלא לומד "שכיר" "שכיר". רבי היא

והנה הרמב"ם פסק למעט כסף, אם כן הגמ' כאן למ"ד ממטינן כספים, שהרי אם מעניקין לבע"ח זה נחשב ככסף.

¹⁹⁰ ע"י רמב"ם (עבדים פ"ג ה"ג): מי שמכרוהו בית דין יש לרבו ליתן לו שפחה כנענית, בין האדון בין בנו של אדון אם מת אביו הרי זה נותן לו שפחה, וכופהו על זה כדי שילידי ממנה עבדים והרי היא מותרת לו כל ימי עבדותו שנאמר אם אדוניו יתן לו אשה וגו', והמוכר עצמו אסור בשפחה כנענית כשאר כל ישראל. ועי' יש"ש קידושין פ"א ס"ו כב: והנה מדכתב והרי היא מותרת, משמע שאינו מותר בשפחה כנענית אלא אותה שמוסר לו רבו, ואפילו בלא כפייה, דמדעתו נמי שרי, כדמוכח בסוגיא, אבל שאר שפחה שאינו מסור לו אסורה, ולא עוד, אלא אפילו מסר לו רבו שפחה כנענית, לא אמרינן שמוותר נמי באחרת, הואיל ואידיחי מדלא יהיה קדש, אדחי לגמרי, אבל מכל מקום לגבי שפחה אידיחי לגמרי, אפילו אינה ראוייה להוליד עוד בניו לאדון, מותרת לו כל ימי עבדותו וכו', ונראה פשוט בעיני, שאם שפחתו של האדון אינה ראוייה לבנים, אין רבו מוסר לו שפחתו, וגם הוא אסור בה.

ועי' רמב"ם ושר"ע בהערה פב.

¹⁹¹ ע"י רמב"ם לעיל הערה 175.

¹⁹² ע"י רמב"ם לעיל הערה 179.

¹⁹³ דיוצא נרצע ביוכל ולא קודם לכן איפה שלא עבד שש אחר רציעה אבל איפה דעבד שש אחר רציעתו אימא נפוק בשש שלא תהא רציעה חמורה מתחילת ממכרו (רש"י).

ושני [אין] הוא לומד "אזנו"¹⁸². הוא בא ללמד גזירה שוה, שלמדנו, רבי אליעזר אומר, מאיפה לומדים לרציעה שהוא באוון הימנית. נאמר כאן אוון ונאמר לקמן אוון [במצרע עני שכל הפרשה לדרשה שהרי נאמרה לעצמה במצרע עשיר והוכפלה], כמו ששם ימין, כך כאן ג"כ ימין¹⁸³. והשני [אין] הוא רציעה בימין. אם כן שיאמר הפסוק "אוון" מהו "אזנו". והשני. אותו צריכים אותו, אזנו ולא אזנה [של אמה עבריה]¹⁸⁴. והשני, לומד את זה מ"ואם יאמר העבד" העבד ולא האמה. והשני, צריכים את זה ללמד, עד שיאמר כשהוא עבד¹⁸⁵. והשני, לומד את זה מ"עבד" "העבד"¹⁸⁶. והשני לא דורש "עבד" "העבד" [אלא דרך הפסוק דרבר כך]. מה הטעם של התנא קמא שאמר שאין מעניקים למוכר עצמו. ה' מיעט [בתורה] גבי מכרוהו בית דין "הענק תעניק לו" לו ולא למוכר את עצמו. והשני [אין] הוא לומד. אותו צריכים ל"לו" ולא ליורשיו [אם לא הספיק להעניקו עד שמת]. יורשיו למה לא. ה' קראהו [בתורה] שכיר [והייתי אומר], כמו ששכיר, [שכר] פעולתו ליורשיו, כך זה פעולתו ליורשיו [ולכן לומדים שלא]. אלא "לו" ולא לבעל חובו [אין האדון מחוייב להגבות הענקו לבעל חובו ומשום שהוא סובר בדרך כלל כרבי נתן אז צריכים למטע הענקה מהלכה זון]¹⁸⁷.

מזה שסוברים בדרך כלל? כרבי נתן, שלמדנו, רבי נתן אמר, מאיפה יודעים שהחייב לחבירו מנה וחבירו לחבירו [גם כן חייב מנה], שמוציאים מזה ונותנים לזה. מלמד הנאמר "ונתן לאשר אשם לו" בא "לו" להוציא¹⁸⁸. והשני [אין] הוא ילמד. בדרך כלל? לא סובר כרבי נתן¹⁸⁹.

¹⁸² ע"י עיקר הסוגא של נרצא לקמן כא וכב.

¹⁸³ ע"י לקמן הערה 340. ע"י רמב"ם למקן הערה 335.

¹⁸⁴ ע"י רמב"ם עבדים פ"ג ה"ג: מפי השמועה למדו שאין האשה נרצעת וכן יראה מענין הכתוב שהרי אומר בנרצע אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני ומהו שנאמר ואף לאמתך תעשה כן להעניק שכשם שמצות עשה להעניק עבד עברי כך מעניק אמה העבריה.

¹⁸⁵ מואם יאמר העבד נפקא שאם לא אמר אהבתי את אדוני לא אצא חפשי עד שיכלו שש שניו אינו נרצע (רש"י).

ע"י לקמן הערה קטז.

¹⁸⁶ לשון הפסוק (שמות כא ה) ואם אמור יאמר העבד וכו', ואין צורך בה' הידיעה.

¹⁸⁷ רש"י. משמע מדבריו דדוקא שלא יתחייב האדון להגבותו הוא דמעטיה וקא' אבל כשהוא ביד העבד יבא ב"ח ויגבנו (מ"מ פ"ג ה"ו).

ע"י רמב"ם (עבדים פ"ג ה"ו): ענק עבד עברי לעצמו ואין בעל חוב גובה הימנו. משמע דאפילו כשהוא ביד העבד אין ב"ח גובה וכן נראה מדבריו בפירוש המשנה שכתב ואין לב"ח שום זכות בו ולא יגבה חובו מזה משום דרחמנא זכי ליה לעבד ואין לב"ח שיעבוד על אותם הנכסים וכו' הענקה הוא מדין צדקה ושנינו בתוספתא מעשר עני אין משלמין את החוב וה"ה צדקה (מ"מ).

¹⁸⁸ ע"י שר"ע (ח"מ ס' פו ס"א): ראובן שנושה ק' בשמעון, ושמעון בלוי, מוציאין מלוי ונותנין לראובן, לא שגא אם נתחייב לו כבר לשמעון בשעה שלוח מראובן, לא שגא נתחייב לו אחר כך. ואין חלוק בזה בין מלוה בשטר למלוה על פה, כיון ששני הלווים מודים כל אחד למלוה שלו, מוציאין מלוי ונותנים לראובן בכל ענין שיתחייב לוי לשמעון, בין דרך הלואה שהלוה לו בין דרך מקח וממכר, בין דרך שכירות. הגה: ראובן שיש לו משכון מן העובד כוכבים, והעובד כוכבים חייב לשמעון, י"א דיכול שמעון לפדות המשכון מראובן, ונותן לו קרן ורבית שעלה עליו, וגובה חובו מן המותר (תשובת מהר"ל סימן קפ"ח). וכן נראה לי, מאחר שאין לעובד כוכבים לפרוע בענין אחר, שמעון יש לו כל זכות העובד כוכבים, ואף על פי שיש מי שחולק בזה (ב"י סימן ע"ב), נראה לדון כמו שכתבתי.

¹⁸⁹ ע"י רמב"ם (עבדים פ"ג ה"ב): מה בין מוכר עצמו למכרוהו ב"ד וכו', מוכר עצמו אין מעניקין לו מכרוהו ב"ד מעניקין לו. ועי' דבריו (מ"ל פ"ב ה"ו): ראובן שהיה חייב לשמעון מאה ולוי חייב לראובן מאה מוציאין מלוי ונותנין לשמעון.

ועי' לח"מ (?&): דרבינו ס"ל כפירוש ה"ר נתנאל שפירש דלגבי מלוה כ"ע לא פליגי דק"ל כ"ג אלא דפלוגתיהוה הוא בשכירות אי איתא לדר"ג. ועי' מ"מ שמקשה על כך מהרב המגיד בהלכות מו"ל דמוכח לא כך. ועי' ש"ך ח"מ ס' פו (סק"?) שהרמב"ם ס"ל כמ"ש הרשב"א (גיטין פרק ד ?) דמאן דס"ל כ"ג לא מוקי פלוגתא דר"א ותר"ק בדר' נתן אלא דכולהו אית להו דר"ג וטעמא דתר"ק דקאמר לו ולא למוכר עצמו ולא דריש לו ולא לב"ח משום דמסתברא קאי בעבד ממעט מילי דעבד אבל קאי בעבד וממעט ב"ח ומשמעות דורשין יש ביניהם.

ותירץ המ"מ: דרבנו ס"ל דהא דאצטריכו בגמרא לומר דתר"ק לא ס"ל דר' נתן היינו מקמי דידעינן טעמא דתר"ק דס"ל דמוכר עצמו אסור בשפחה כנענית אבל לפי האמת דדרשינן אם אדוניו יתן לו למעט מוכר עצמו משום דבעל כרחו ממי משנה ש"ש נפקא לא לא איצטריך לו להענקה למעט מוכר עצמו משום דקרא דכי משנה שוכר שכיר הוא טעם על הענקה וכמו שפירש"י ז"ל וכיון דטעמא דהענקה הוא משום דכי משנה שוכר שכיר עבדך שפירושו הוא שמסר לו שפחה כנענית ממילא משמע דמוכר עצמו דאסור בשפחה ממיעוטא דלו אינו חייב להעניק וא"כ אייתר לן לו להענקה למעט ב"ח וכו' (עיי"ש אריכות). ועי' הגר"ח שתירץ שיש מח' בדף יז עם מעניקין צאן גורן ויקב ולא כסף או ולא פירות.

אדם, לשחרור. מהו טעמו של רבי יוסי הגלילי. אמר הפסוק, "אם לא יגאל באלה", אלא באחר, "ויצא בשנת היובל" [מאותו אחר שיגאלהו מן העובד כוכבים אלמא גאלו שאר כל אדם משתעבד לו]. ור"ע אומר, אם לא יגאל אלא "באלה", "ויצא בשנת היובל". ור' יוסי הגלילי [כשאלה על ר"ע] האם כתוב "אלא באלה".

אלא חולקים בפסוק זה "או דודו או בן דודו יגאלנו", זה גאולת קרובים¹⁹⁸, "או השיגה ידו", זה גאולת עצמו, "ונגאל" זו גאולת אחרים [ולמדך שכל אדם בישראל גואלו מיד העובד כוכבים ואין העובד כוכבים יכול לעכב עליו ובעובד כוכבים שתחת ידו הכתוב מדבר]. ר' יוסי הגלילי סבר, מקרא נדרש לפניו¹⁹⁹, ושמים גאולת קרובים על גאולת עצמו [ללמד הימנו לפי שמלמד על שלפניו הילכך גאולת קרובים למדו מגאולת עצמו הכתובה אחריה], כמו שגאולת עצמו לשחרור, כך גאולת קרובים לשחרור. ור"ע סבר, מקרא נדרש לאחריו [הכתובה למטה הימנו הילכך גאולת עצמו מלמדת על גאולת אחרים אלמא למדו גאולת אחרים מגאולת עצמו], ושמים גאולת אחרים על גאולת עצמו, מה גאולת עצמו לשחרור, אף גאולת אחרים לשחרור. אם כן למה כתוב "באלה". אם לא "באלה", הייתי אומר מקרא נדרש בין לפניו בין לאחריו, והכל לשחרור [אבל השתא שנאמר באלה לומר שיש חילוק בין אלה לאחרים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה]. אם כן [דבעלמא נדרש לפניו ולאחריו והכא משום שנאמר באלה הוא הדר קושיא לדוכתיה דר"ע היכי משתמע שעבוד דויצא בשנת היובל אקרובים], חזר השאלה למקומו.

אלא חולקים בסברא²⁰⁰, רבי יוסי הגלילי סבר: מסתבר [אחרים לשעבוד דהאי באלה אקרובים קאי דשעבוד דויצא בשנת היובל אחרים דאם תאמר כו'] שגאולת אחרים לשיעבוד, שאם תאמר לשחרור, יהיו נמנעים ולא גואלים אותו. ור"ע סובר מסתבר [אקרובים שעבוד והאי אלה אחרים קאי ושעבוד דויצא ביובל אקרובים קאי דאם תאמר כו'] שגאולת קרובים לשיעבוד, שאם תאמר לשחרור, כל יום ויום ילך וימכור את עצמו. אמר רבי חייא בן אבא אמר רבי יוחנן, זוהי דברי רבי יוסי הגלילי ור"ע, אבל חכמים אומרים, הכל לשחרור. מיהו החכמים²⁰¹. רבי היא, שלומד את ה"באלה" הזה לדרשה אחרת, ופסוק נדרש בין לפניו ובין לאחריו²⁰², ורבי, "ויצא בשנת היובל" הזה, למה הוא צריך אותו. צריך אותו לכמו שלמדנו "ויצא בשנת היובל" [ללמדך ששעבוד כוכבים תחת ידך אם לא יגאל ישתעבד בו עד היובל ואי אתה רשאי לבא עליו בעקיפין].

שלמדנו, "ואם לא יגאל באלה" [בנמכר לעכו"ם], רבי אומר, באלה [פי' בקרובים] הוא נגאל, ואין נגאל בשש. שהיה מקום לחשוב, שזה קל וחומר, מי שאינו נגאל באלה [בנמכר לישראל], נגאל בשש, זה שנגאל באלה, אינו ק"י שנגאל בשש. מלמד הנאמר, באלה, באלה הוא נגאל, ואין נגאל בשש. ואם עולה בדעתך שלומדים "שכיר" "שכיר", למה אומר, "מי שאינו נגאל באלה", שילמד "שכיר" "שכיר" [גאולת קרובים לנמכר לישראל מנמכר לעובד כוכבים דבנמכר לעובד כוכבים נמי כתיב כשכיר שנה בשנה יהיה עמו].

אמר רב נחמן בר יצחק: באמת הוא לומד "שכיר" "שכיר", וכאן שונה, שנאמר בפסוק "יגאלנו", לזה, ולא לאחר¹⁹⁴. ומי הוא התנא שחולק על רבי [ואמרי דנמכר לעובד כוכבים יוצא לשש]. ר' יוסי הגלילי ור"ע, שלמדנו "לא יגאל באלה", ר' יוסי הגלילי [שלומד האי "באלה" לדרשה אחרת] אומר, "באלה" לשחרור [גאולתו קרובים אינו משתעבד להם]¹⁹⁵, בשאר כל אדם, לשעבוד¹⁹⁶. ר"ע אומר, "באלה" לשעבוד¹⁹⁷, בשאר כל

¹⁹⁴ עיי' רמב"ם (עבדים פ"ה ה"ב): כיצד [עבד כנעני] קונה את עצמו בכסף כגון שנתן אחד לרבו מעות ואמר לו על מנת שיצא עבדך בהם לחירות כיון שקיבל הרב את הכסף או שוה כסף יצא העבד לחירות, ואין צריך דעת העבד שזכות היא לו וזכין לאדם שלא בפניו, וכן אם נתן אחד לעבד מעות ואמר על מנת שתצא בהם לחירות אם רצה האדון לקבל המעות יצא העבד לחירות ואם לא רצה לא קנה העבד המעות שלא נתן לו אלא על מנת שיצא בהם לחירות, ואחד הכסף או שוה כסף בין לקנותו בין להקנותו עצמו לו.

ועיי' ש"ש בלח"מ: ואין צריך דעת העבד. כלומר דעל הסתם אמרין דניחא ליה אבל פירש העבד בהדיא שלא ניחא ליה לא ודלא כהרמב"ן (&) שכתב שאפילו לרבנן קונה בכסף על ידי אחרים אפילו בעל כרחו ועומד וצווח איני רוצה לצאת.

ועיי' מנחת חינוך (מב: א"כ כאן אפ"ל דאף שלא מדעת העבד א"י לחירות אף דאינו עומד וצווח דאפשר לא היה זכות ל"א חובה כיון דהאדון חייב במזונות אשתו ובנים וגם מותר בש"כ דזילא לי' ע' גיטין ד' ל"א סוגיא דתן גט זה וכו' אך להפוסקים גבי ע"כ דאפילו העבד עומד וצווח יוצא לחירות כיון דקבלת רבו גרמה לו ע"ש א"כ ה"נ אפילו בע"כ דעבד יוצא לחירות כיון דקבלת רבו גרמה לו.

¹⁹⁵ רש"י. ועיי' מקנה שזה דווקא בע"כ של העבד [שגאולת קרובים], שהרי אם זה ברצונו, אפילו כל א'. ולכאורה יש לעיי' במאי גרע הקרוב משאר כל אדם ואמאי לא יהיה לו הזכות לגאול לשעבוד כשאר כל אדם, והבאור בזה פשוט, דהא מה שכל אדם יכולין לפדותו לשעבוד אינו בתורת מקח וממכר דהא ע"ע אינו נמכר, אלא שהתורה נתנה זכות מיוחדת לפדותו מהנכרי באופן זה שמעבירו מרשות עכו"ם לרשות ישראל, וזה דוקא בשאר כל אדם שאינו מצווה לפדותו לשחרור, אבל הקרוב שציותה אותו תורה לפדותו לשחרור, ה"ז מפקיע את הזכות לפדותו לשעבוד וממילא אפילו אם יקנהו לשעבוד מרצונו ג"כ לא תחול המכירה דהא ע"ע אינו נמכר (הגר"ש).

¹⁹⁶ יש להסתפק אי משתעבד לישראל כדון כל עבד עברי עם כל דיניו, דעובד את הבן וכד', או דנימא דכיון דקאתי מכח עכו"ם אין לו יותר כח מזה שהוא בא מכוחו, והדעת נוטה דודאי אסור בשפחה כנענית שהרי לא הותר לו אצל העכו"ם [עיי' ריטב"א כ ע"ב ד"ה בעא, אמנם עיי' מהר"ם שיק יד ע"ב ד"ה שם גמ'] ואיך יותר לו אצל ישראל (הגר"ש).

עיי' רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ז): יתר על אותן הדרכים שקונה בהן עצמה [אמה עבריה] כעבד עברי אין האדון יכול למכור אמה העבריה ולא ליתנה לאיש אחר בין רחוק בין קרוב ואם מכר או נתן לא עשה כלום שנאמר לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה, וכן עבד עברי לא יכול למכרו לאחר ולא ליתנו.

עיי' לח"מ: ואם מכר ונתן לא עשה כלום וכו'. נראה דזאת היא הברייתא שאמרו במכילתא לעם נכרי לא ימשול למכרה הרי זו אזהרה לב"ד שלא ימכרה לנכרי ומפרש רבינו ז"ל שהאדון אינו יכול למכרה לשום אדם שבעולם בין רחוק בין קרוב. ודלא כהרמב"ן ז"ל שמפרש דקאי אבא ור"ל שלא ימכור האב את בתו לשפחה לעכו"ם וכו' וכיוצא בזה כתב רש"י ז"ל בפירוש החומש וז"ל לעם נכרי לא ימשול למכרה שאינו ראוי למכרה לאחר לא האדון ולא האב בבגדו בה אם בא לבגדו בה שלא לקיים מצות יעוד וכן אביה מאחר שבגד בה ומכרה לזה ע"כ משמע דאכולהו קאי אלא שקשה על רש"י ז"ל דלמה לא פירש בבגדו בה כיון שפירש טליתו עליה והיינו דאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות אבל לשפחות אחר שפחות מוכר והיינו כרבנן דהלכתא כוותיהו ודלא כר"ש.

וז"ל המכילתא דרשב"י (משפטים פכ"א ס' ח): לנכרי לא ימכר יכול לא ימכרנה אבל יתננה במתנה ת"ל לנכרי לא ימשול יכול לא ימכרנה לאחרים אבל ימכרנה לקרובים ת"ל לעם לא ימכר יכול לא ימכר אבל יתננה במתנה ת"ל לעם נכרי לא ימשל יאמ' לאחרים מה אני צריך לומר לקרובים שאילו נאמר לאחרים ולא נאמר לקרובים הייתי אומ' לא ימכרנה לאחרים אבל ימכרנה לקרובים צריך לומר לאחרים וצריך לומר לקרובים.

עיי' ערכין כח ע"א: מתני'. המחירים בנו ובתו, ועבדו ושפחתו העברים, ושדה מקנתו - אין מוחרמין, שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו. עיי' אבן ישראל על הרמב"ם ה"ל שמביא את הגמ' ערכין למקור דברי הרמב"ם.

ולפלא שזה לא מובא בגמ', וצ"ע.

¹⁹⁷ בפשטות כוונת הגמ' אפילו לשעבוד אבל לשחרור, ודאי דיכולים לגאולו, דשאר כל אדם אין להם הזכות לגאולו לשעבוד אלא לשחרור אבל קרוב יכול גם לשעבוד, אבל אם יפרש שגואל לשחרור ג"כ יועיל, אמנם עיי' תוס' ר"ד לקמן יח ע"א שמשמע אחרת (הגר"ש).

¹⁹⁸ עיי' רמב"ם (עבדים פ"ב ה"ז): הנמכר לעכו"ם אם לא השיגה ידו לגאול קרוביו פודין אותו וקרוב קרוב קודם שנאמר או דודו או בן דודו יגאלנו, וב"ד כופין את קרוביו לפדותו שלא יטמע בעכו"ם, לא פדאוהו קרוביו או שאין ידם משגת מצוה על כל אדם מישראל לפדותו, ובין שפדאוהו קרובים בין שפדאוהו שאר אדם יצא לחירות, ויש לו ללוות ולגאול את עצמו מן העכו"ם וגואל לחצאין, אבל הנמכר לישראל אין הקרובים פודין אותו ואין ליה וגואל ואינו גואל לחצאין, אלא כיצד דינו אם השיגה ידו ליתן כפי השנים הנתורות נותן ויוצא ואם לאו לא יצא. ועיי' כס"מ: גאולה תתנו וגו' איצטריך האי קרא לקובעו חובה. אבל הנמכר לישראל אין הקרובים פודים אותו. ומפרש רבינו דהינו שאין הקרובים חייבים לפדותו. ועיי' הגר"ש: עכ"ז זכות גאולה יש לקרובים גם בנמכר לישראל, [ועיי' במל"מ פ"ד ה"ב מש"כ בשיטת התור"ד בזה (ורבינו ישעיא)] שיעורי רש"י ס' קפב, ועיי' שם שהראשונים חולקים על הכס"מ. עיי' לקמן הערה 309 [אפשר שהוא חזר על אותו דבר].

¹⁹⁹ גאולת עצמו פשיטא לן דהואי לשחרור והיא מלמדת על שאר גאולות לר' יוסי אינה מלמדת אלא על גאולת קרובים שהיא לפניו ומקרא הנדרש ללמד נדרש ללמד על שלפניו הכתוב למעלה הימנו (רש"י).

²⁰⁰ כלומר אי פשיטא לן דהאי באלה אקרובים קאי על כרחך שעבוד דויצא בשנת היובל אחרים משתמע אלא בסברא פליגי אי האב באלה אקרובים קאי או אחרים קאי דהא אחרים נמי בההוא קרא כתיבי (רש"י).

²⁰¹ עיי' ריטב"א: ומסתברא דהלכתא כרבי דהא קאמר לה רבי יוחנן בלשון חכמים דהוה רבים כי היכי דתיקום להלכתא.

²⁰² בין נגאל על ידי אחרים בין נגאל על ידי קרובים הכל לשחרור (ריטב"א).

בעובד כוכבים שישנו תחת ידך, או אינו אלא בעובד כוכבים שאינו תחת ידך. אמרת? וכי מה אפשר לעשות לו. הלא אין הכתוב מדבר אלא בעובד כוכבים שישנו תחת ידך²⁰³.

ובשטר. מאיפה יודעים את זה. אמר עולא, אמר הפסוק, "אם אחרת יקח לו", הקישה הכתוב לאחרת [ללקיחת קידושין]. מה אחרת נקנית בשטר, אף אמה העבריה נקנית בשטר.

זה מוכן לפי מי שאמר האדון כותב שטר של אמה העבריה [בתך נקויה לי ונתנו לאב כדרך שאר קידושין שהבעל כותב בתך היא מקודשת לי], אלא לפי מי שאמר האב כותבו [לא יליף משאר קידושין ומנליה דקני ליה שטרא]²⁰⁴, מה נאמר. שלמדנו, מי כותב שטר אמה העבריה. רב הונא אמר האדון כותבו, רב חסדא אמר האב כותבו.

זה מוכן לפי רב הונא, אבל לפי רב חסדא מה נאמר. אמר רב אחא בר יעקב, אמר הפסוק "לא תצא כצאת העבדים" [בשן ועין בראשי איברים כעבד כנעני שאם יצא את עיניה וכן עינו של עבד עברי אינו יוצא בכך אלא נותן לו דמי עינו וזה משלים שש ויוצא], אבל נקנית היא כקנין עבדים [כנענים והם נקנין בשטר], ומהו, שטר²⁰⁵. ונאמר, אבל נקנית היא כקנין עבדים, ומהו, חזקה²⁰⁶. אמר הפסוק "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם" [בעבד כנעני כתיב אותם כאחוזה הנקנין בחזקה ולא אחר], אותם בחזקה, ולא אחר בחזקה. ונאמר, אותם בשטר, ולא אחר בשטר. הרי נאמר "לא תצא כצאת העבדים". ומה ראתי [ללמוד כך]. זה מסתבר, יש לרבות שטר, שכן מוציאה בבת ישראל. אדרבה, יש לרבות חזקה, שכן קונה בנכסי הגר [שמת ואין לו יורשין ונכסיו הפקר]. אמנם לא מצאנו באישות. עוד אפשר לומר, לזה עוזר "אם אחרת"²⁰⁷. ורב הונא, "לא תצא כצאת העבדים" הזה, איך הוא דורש אותו. אותו צריכים לזה שאינה יוצאה בראשי אברים כעבד [וצריכים את זה לעצמו ולא כדי לדייק ממנו אבל נקנית כקנין עבדים שכל הפסוק נצרך לעצמו, ולא בא לדיוק]. ורב חסדא [איך הוא לומד]. א"כ, הפסוק היה צריך לכתוב "לא תצא כעבדים", מהו "כצאת העבדים" [דלדוקיא נמי אתי לומר לך מדין יציאה לבדה מיעטתה ולא מדין הקנין]. לכן לומדים שניהם.

וקונה את עצמו בשנים. שנאמר "שש שנים יעבד ובשביעית וגו'".

ביובל. שנאמר "עד שנת היובל יעבד עמך".

בגרעון כסף. אמר חזקיה, נאמר בפסוק "והפדה", מלמד, שמגרע פדיונה ויוצאת. למדנו (&)²⁰⁸, וקונה את עצמו בכסף ובשוה כסף, ובשטר²⁰⁹. כסף מוכן, שנאמר "מכסף מקנתו". שוה כסף נמי, "ישיב

²⁰³ ע"י ב"ק (ק"ג ע"ב) דרשינן לה מוחישב עם קונהו, שידקדק עם קונהו שלא יגלום עליו [פי' רש"י: יגלום - יכול יניח את הכנעני לכפול ולהוסיף ולתבוע מה שלא נתן].

²⁰⁴ רש"י. ע"י רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ג): אמה העבריה נקנית בכסף או בשוה כסף ובשטר ואינה נקנית בפרוטה מפני שצריך לקנותה בדמים שראויין לגרעון כדי שתגרע פדיונה ותצא, כיצד בשטר כותב על הנייר או על החרס בתי מכורה לך בתי קנויה לך ונותן ביד האדון, ושטר אמה העבריה האב כותבו. ע"י לעיל הערה סד.

וע"י אבן האזל: העיר בזה ידידי הגרש"ז זלזניק שי' דלמה כפל הדברים האב כבר כתב לשון השטר, בתי מכורה לך וכו'.

והנה בעיקר דין שטר אמה העבריה קשה לי דהא לא מצינו חילוק בדין יעוד אם נמכרה בכסף או נמכרה בשטר, וא"כ כשנמכרה בשטר והאב כותב השטר לדין דקני"ל דמעוה הראשונות לקדושין ניתנו א"כ במה מיעדה, ואף דגם כשנמכרה בשטר ודאי נותן להאב כסף מ"מ עיקר המכירה הא נעשית בשטר, ונ"מ אם יתן הכסף אח"כ שלא לשם קנין אלא לשם פרעון כפי התנאי, ואולי דאף שנותן הכסף אח"כ לשם פרעון מ"מ ניתנו גם לקדושין, וגם בזה נאמר מעוה הראשונות לקדושין ניתנו, ולפי"ז נמצא שקודם שנתן הכסף לא יוכל ליעדה, אם אין שהות ביום לעשות בה שו"פ וגם אם מכרה עבור מלוה אף דאסור למכרה לפרוע חוב וכמו שכ' הרמב"ם בפ"א בדין עבד עברי, מ"מ אם עבר ומכרה ודאי הוי מכירה אבל לא יוכל ליעד אם אין שהות ביום דהא מלוה לא הוי כסף לגבי קידושין.

ע"י המשך לשונו בהערה פג.

²⁰⁵ וע"י רמב"ם (עבדים פ"ב ה"א): עבד עברי שמכרוהו ב"ד [והמוכר עצמו] נקנה בכסף ובשוה כסף ובשטר, כיצד בשטר כותב לו על הנייר או על החרס הריני מכור לך הריני קנוי לך ונותן לו השטר, ע"כ. וצ"ע איך הוא כותב בעל כרחו.

²⁰⁶ ולקמן (כב ע"ב) מפרש כיצד בחזקה שיכפוה לעשות מלאכה אחת (רש"י).

²⁰⁷ הקישה הכתוב לאחרת לגלות על הלימוד של כצאת העבדים שבא ללמדנו על קנין השטר ולא על החזקה אבל עיקר שטר לאו מקידושין יליף דתימא אדון כותבו אלא משטר קרקעות יליף כשטר עבד כנעני ואב כותבו כי היכי דשטר שדות מוכר כותבו כדילפינן (לעיל דף ט ע"ג) מן ואקח את ספר המקנה (רש"י).

²⁰⁸ בבביתא (תוס').

²⁰⁹ מתני' נמי סברה דגופו קנוי והא שלא חשיב שטר משום דתנא דמתני' לא חשיב אלא יציאות שהם בע"כ של אדון אבל שטר מדעתו של אדון (תוס').

ע"י רמב"ם הובא לעיל הערה 177. וע"י הערה 174.

גאולתו" אמר ה' [בפסוק] לרבות שוה כסף ככסף. אלא השטר הזה, איך מדובר. אם תאמר שכתב ליה שטר על דמיה, היינו כסף. אלא [שטר] שיחוררו. למה [צריכים] שטר [הא אין גופו קנוי אלא חוב ממון עבודת שש שנים שיש עליו], שתגיד לו בפני שנים²¹⁰, "לך" [לית לי עלך מידי ונפטר]²¹¹. או בפני בית דין "לך". אמר רבא, זאת אומרת, עבד עברי גופו קנוי²¹², והרב שמחל על גרעונו, אין גרעונו מחול.

יתירה עליו אמה העבריה. אמר ריש לקיש, אמה העבריה קונה את עצמה במיתת האב [פי' אביה] מרשות אדון מקל וחומר, ומה סימנין שאין מוציאים מרשות אב, מוציאים מרשות אדון. מיתה שמוציאה מרשות אב²¹³, אינו דין שמוציאה מרשות אדון. רב הושעיא שאל מברייתא, יתירה עליו אמה העבריה, שקונה את עצמה בסימנין. ואם כן [כמו שר"ל אומר], שילמד גם כן מיתת האב. שנו [כמה דברים] ושיירו [עוד כמה]. מה שייר [שיש לומר] ששיירו [גם] את זה. שייר מיתת האדון [דאינה עובדת את הבן]²¹⁴. אי משום מיתת האדון, זהו איננו שיו, כיון שיש גם באיש [דנרצע יוצא במיתת האדון, דאינו עובד את הבן]²¹⁵ לא שנו אותו. ואלא שילמד את זה [פי' שיגרוס מיתת האב הואיל ולא שייר מידי]. התנא [של המשנה], למד דבר שיש לו קצבה [וכסף מקנתו ושש שנים ויובל כולוהו ידעי לאימת וכמה], ולא לימד דבר שאין לו קצבה. והרי סימנין דאין להם קצבה [שיש שממהרת להביא ויש שמאחרת] ולמדו אותם. אמר רב ספרא: אין להם קצבה למעלה [אימת דמיתא לאחר י"ג]²¹⁶ שנים הוו סימני נערות], אבל יש להם קצבה

²¹⁰ ע"י ש"ך ח"מ סוף סי' שלג: ה"ה אם א"ל כך בינו לבינו ומודה בכך הוי מחילה, וכל הצורך של עדים לברר אם משקרים (ש"ך), אמנם אם א' מחל והתנה שהוא נאמן על מחילתו כשני עדים, הוה ליה כאלו התנה שכל עוד שתאמר שלא מחל, הדבר עומדת כאלו לא מחל (רע"א בשם הרש"ם).

²¹¹ רש"י. אמנם יכול האדון להפקיר את העבד, ואז הוא יוצא לחירות, ולא צריך שטר שחרור (ע"י גיטין לח ע"א וע"ב) (תוס'), וע"י רמב"ם עבדים פ"ח ה"ג שמביא שצריך גט שחרור (בעבד כנעני), ולא מצאתי בעבד עברי.

²¹² עד שיגיעו ימי חיפוש. ולפיכך הרב שמחל על גרעונו, אינו מחול, וצריך שחרור. ואם לאו חוזר ומשתעבד בו אם ירצה, שלא שייך בו מחילת ממון, אלא לשון שחרור. וכי כתב ליה לשון שחרור ונתן ליה, נפיק, שלא גרע מנעני דנפיק בשטר שנאמר או חופשה לא ניתן לה וגמר לה לה מאשה (רש"י). וכלומר לענין פדיון דאינו יכול למחול לו גרעונו אלא בשטר אבל לענין מציאה ופדיון מעשר זכוי ערוב אין גופו קנוי ואין ידו כיד רבו כדאיתא בב"מ (יב ע"א) גבי מציאת עבדו ושפחתו העברים (רשב"א) (ע"י ב"מ צט ע"א שאין גופו קנוי בע"ע, פי' לגמרי]. שני קנינין הן בעבדות אחד קנין ממון והוא קנין מעשה ידיו ואחד קנין איסור שהוא אוסרו בבת ישראל ופוטרו ממקצת מצות, וקנין הגוף הזה הוא המצריכו גט חירות ואינו נפקע בדבור דומה לקנין אישות שהוא צריך גט להתירו (רשב"א בשם הרמב"ן). ולפי דברי רבינו נ"ר מוכר עצמו שאין רבו מוסר לו שפחה כנענית א"צ שטר שחרור אלא במחילת גרעונו סגי ליה, וצריך תלמוד דהא סתמא תניא (רשב"א). וע"י גר"ח שמשמע מדבריו, שכל זמן שלא נתן לו גט שחרור מעשה ידיו של האדון [כנראה כדברי רש"י שאין ב' קנינים שונים]. וז"ל הגרש"ר בשם הגר"ז: דהקנאת עבד עברי אינה הקנאת קנין בגופו למעשי ידיו כהקנאת דקל לפירות, אלא הגדר בע"ע גופו קנוי הוא שיש קנין מסויים של עבד שנהיה חפצא של עבד וההקנאה היא שמקנה עצמו לעבד וחל עליו חלות עבד, ודיני העבד הם שרבו קונה בו קנין למעש"י, וא"כ הקנין למעש"י הוא בא מצד דיני העבד ולא מצד הקנאות.

וע"י רמב"ם (עבדים פ"ג ה"ז): אף על פי שהניח בן אין הנרצע עובד את הבן מפי השמועה למדו ועבדו לו ולא לבנו לעולם לעולמו של יובל, נמצאת למד שהנרצע אינו קונה את עצמו אלא ביובל ובמיתת האדון.

וע"י מל"מ שאין יציאה של גרעיון כסף, ולא של שטר, וע"י תוס' ר"ד

ע"י רמב"ם (עבדים פ"ב ה"א): הרב שמחל לעבד על הכסף שנשאר לו לעבוד כנגדו אינו מחול לו עד שיכתוב לו שטר שחרור, כיצד הרי שקנהו בששים ועבד שנה או שנתים ואמר לו שאר הדמים מחולין לך לך לדרך לא נפטר משעבודו עד שיכתוב לו שטר.

²¹³ שאין מעשה ידיה ליורשיו כדקיימא לן בכתובות (דף מג) אמר רב יהודה אמר רב בת התינונית מן האחין מעשה ידיה לעצמה אמר רב כהנא מ"ט דרב שנאמר והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות שיש לו בבתו לבנו (רש"י).

²¹⁴ ע"י לקמן יז ע"ב.

²¹⁵ כדלעיל יד ע"ב.

²¹⁶ י"ב - רש"י.

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

והיא ארבעה קטני . גראה דייק מהא ארבעה בחמד מהן דמשמע דנחית לפרושי כולה וליכא למימר דייק מדהיא ארבעה מעניקים להן דהא אמר בפ"ג דכוסה (דף ע"ג) תנא ושייר א"ג דהנא מניינא גבי הא דאמרין בג' מקומות *הלכה

למטה *דרתניא *בן תשע שנים שהביא שתי שערות שומא מבן ט' שנים ויום אחד עד בן י"ב שנה ויום אחד ועוד בן שומא ר' יוסי בר' יהודה אומר סימן בן י"ג שנה ויום אחד דברי הכל סימן ויהא פריך ליה בגדה אמאי נקטי י"ג ולא נקטי י"ב ומתוך לה : בן

דה מו: ע"ט
הגהות הב"ח
(ה) בג' בחמד מן לפי שאין :

[ע' תוס' יבמות ג: ד"ה למעוטי כמה שרמתי ע"ע על דין]

קנה א מיי' ס"ב מה' אישות הלכה י' כהנא ע"ין נ' עוש' אה"ע ס' קעב סעף 1 וזימן קנה סעף י: ד

קנה ב מיי' ס"ב מה' עבדים הל' י: ד

קנה ג ה' ו: ד מיי' ע"ה הלכה טו סעף ע"ין סד :

קנה ד מיי' ס"ג מה' עבדים ה' י: ד

קנה ה מיי' ע"ה ס"ב הלכה ד סעף ע"ין פנ :

[ע' תוס' יבמות פד: ד"ה אלף ללו וחס' כמותו כט. סד"ה ועל הכותות והוס' ונחית סד: ד"ה הלן וחס' שנועות לג. ד"ה וללו נאמרין וחסותו שם מ: ד"ה כל המבטחין ועו היטב חוס' שכת עה: ד"ה תכר לחת]

עוקרת את המקרא' : **מה** לסומנין שכן בשתה הגוף . והא תאמר מכל הני איכא למידק ק"ו ומה סימנין שאב"פ שנסתנה הגוף אינו מוליאה מרשות אב ואב"ה מוליאה מרשות ארון מיחה שאב"פ שלא בשתה הגוף מוליאה מרשות אב אינו דין שמוליאה מרשות ארון וי"ל דודאי גבי ארון שייך לומר שטי הגוף גורם הולאה משום ארון זה הגוף שקנה אב"ל גבי אב לא שייך טעם דקטני הגוף דלעולם הוא אביה אחר הטייט כמו קודם השינוי וה"ל נעשה ק"ו משנים ויובל שאין מוליאין מרשות אב ומוליאין מרשות ארון מיחת אב שמוליאה מרשות אב אינו דין וכו' וכת' מה לשיטת ויובל שכן מוליאין בע"ע תאמר בזמיתת אב וכו' סימנין ויכחו וי"ל דאיכא למפרך מה לסומנין שכן בשתה הגוף וה"ל תיחי מזנייהו דמאי תאמרה מה לסומנין שכן בשתה הגוף שנים ויובל ויכחו מה לשיטת ויובל שכן מוליאין בע"ע ויכחו סימנין ויכחו וחזר הדין לא ראי' זה כו' הלא השוא שכה שמוליאין בעלמא שנים ויובל בע"ע וסימנין נמי מוליאין בעלמא שהרי מוליאין האיש מידי קטנות ומוליאין כאן אף אינו אומר כו' וי"ל דאיכא למיפרך מה להלך השוא שכהן שמוליאין מעבדות תאמר בזמיתת אב שלא מליט שמוליאה מעבדות והא"ג דהיא גופא בעי מליקת מ"מ כל כמה דלא ילפינן פירכא היא וה"ל נעשה ק"ו ממיחת ארון שאינה מוליאה מרשות אב שאם מת ארון בעודה קטנה חוזרת לרשות אב עד בגרות ומוליאה מרשות ארון מיחת אב שמוליאה מרשות אב אינו דין וכו' וי"ל מה למיחת ארון שכן מוליאה ברעלע תאמר בזמיתת אב וכו' :

למטה *דרתניא *בן תשע שנים שהביא שתי שערות שומא מבן ט' שנים ויום אחד עד בן י"ב שנה ויום אחד ועוד בן שומא ר' יוסי בר' יהודה אומר סימן בן י"ג שנה ויום אחד דברי הכל סימן ומיהא פריך ליה בגדה אמאי נקטי י"ג ולא נקטי י"ב ומתוך לה : בן ט' שנים . הכל מודים שומא : מבן תשע ועד בן י"ב שנה ועוד בן . כשהגיע לי"ב ולא נקרו פלוגתא אבל אם נקרו קודם י"ב לא פליג ר' יוסי דליגלאי מילתא דלאו סימן הוי ומבן י"ג שנים ויום אחד מודו רבנן דהוי סימן ואפילו נקרו : שומא . ורוא"ה בלג"ז ודרכה ללמח בה שער אלתא המביאה קודם תשע אינו סימן ויש לה פליגי לקמן איכא למ"ד בורה ויולא בגרעון כסף אין מעניקים לו ואיכא למ"ד יולא בגרעון כסף מעניקים לו לפיכך קבע בהן ר' שמעון מנין ארבעה ואין בורה וגרעון אחד מהן וקס"ד השתא שכן היולא בשש שנים ויולא בזיבל וגרעל שזולא בזמיתת ארון וסימנין דלמח העבירה : שלשה מסן בלש . שנים ויובל ומיחת ארון דגרעל ושלשה בלשה שנים ויובל וסימנין : ואין ריעה בלשה . ולקמיה פריך בלא ריעה נמי אמה העבירה ויולא בזמיתת הארון : כדריב ספרא . דיש לה לקבה למטה : מיחה ארון . לא קתני בהני ד' : שנים ויובל . הפוגע בתוך שש : ויובל של ריעה . ויובל המוליאה את הגרעל והני תפוש' דיובל כל חד תשיב בזאפי נפשיה : פ"ג מספרא ד' דמיחת ארון לא קתני בהו : וא"כ איכא . דתנא מיחת הארון ותריז ויובל כחד תשיב ליה הא איכא נמי בלשה ומואי ניהו דקאמר אין ריעה בלשה דבלא ריעה נמי הוו בה ארבעה ענק : ואין לרבה . בזמיתתה אלף שכר בטלה כמה שבעלה ממלכתה כשהגבחה ולקמיה פריך ענק ע"ע לעלמו פשיטא : הא דנפקא בזמיתת . ואביה קיים הוו דלכ' והא דנפקא בזמיתת האב . דהואיל דלימיה לכא זכיה איחי בענק : זכות בתו . זכות שוכתה לו תורה בשבח בתו : יו"ד קרס . יו"ד שהיא קטנה עשה עיר גדולה כלומר התריך וקנה זמנתו חנם : ולא לבעל חובו . ומדסבירא לן כרבי נתן תחת לו חפיקה כדפרישית לעיל (דף ע"ו) . אלו מעניקין לפני כו' . ולקמן ילפינן כולה למעמייהו : אלף ליולא בשש . דהשתק בדידיה תשיב : תשלמו וכו' תשלמו . כרי זמני תשלמו ולרבות שאר שילוחין להענק : שאין שילוחו מעמך . מודעתך אלף מליחה : ששילוחו מעמך . שיהא מקבל גרעון ומשלמו : השלמה בעי . להשליש עש' ולאחר השלמה הכי הוא כיוולא בשנים ויעניקו : יובל

[לקמן מ.]
גליון הש"ס
תוס' ד"ס והא וכו' הלכה עוקרת אה המקרא' . עיין רשב"א במדושי פרק ז דמולי' דף ג' ד"ה ותמיה לי ועיין כריתות דף ג' ע"ב גרסי' ד"ה אהי' חני ארבעה :

מסובות מג. ת"כ פ' כהר

פ"י גלון יוד קרת ע"ע ע"ה כהניא דפ' סדר תעניות כג: א"ר יוסי דקמן יוד קרת

סכ"ה ס' ראה דברים טו שמות כא

אין מעניקין לו ויוצא בגרעון כסף מעניקים להם שלשה באיש וג' באשה ואי אהא יכול לומר ארבעה באשה מנה"מ דת"ר *יכול לא יהו מעניקים אלא ליוצא בשש מנין לרבות יוצא ביובל ובמיתת הארון ואמה העבירה בסימנין ת"ל *תשלחנו וכו' תשלחנו וכו' תשלחנו מי ששילוחו מעמך יוצא בורה *יוצא בגרעון כסף שאין שילוחו מעמך רמ"א בורה אין מעניקין לו דאין שילוחו מעמך אבל יוצא בגרעון כסף ששילוחו מעמך בורה השלמה בעי דתניא מנין לבורח *שהייב להשלים ת"ל *שש שנים יעבד ויכול

למטה [אם הביאה לפני זמנה אינן סימנין]. שלמדנו, בן תשע שנים שהביא שתי שערות, הוא יבלת [ודרכה לצמח בה שער אלמא המביאה קודם ט' שנה ויש לה קצבה למטה]. מבן ט' שנים ויום אחד עד בן י"ב שנה ויום אחד 217 ועוד בן, הוא יבלת 218. ר' יוסי בר' יהודה אומר: סימן. בן י"ג שנה ויום אחד, דברי הכל סימן [אפילו נשרו אח"כ] 219.

שאל רב ששת, ר' שמעון אומר, ד' מעניקים להם, ג' באיש וג' באשה, ואם אתה יכול לומר ד' באחד, לפי שאין סימנים באיש ואין רציעה באשה. ואם יש, שלמד גם מיתת אב. ואם תאמר כן הוא, שתלמד לימד ושייר. והרי כתוב ארבעה. ואם תאמר לימדו דבר שיש לו קצבה, ולא לימדו דבר שאין לו קצבה. והרי סימנים שאין להם קצבה ולמדו אותם. ואם תאמר כן הוא, כמו רב ספרא [שיש לה קצבה למטה], והרי יש מיתת האדון [ולא מוזכר באלה הד'], שאין להם קצבה ולמדוהו. מיתת האדון גם כן לא כתבו.

ואלא ארבעה מה הם. שנים ויובל [הפוגע בתוך שש] ויובל של רציעה [חפשי ויובל האלה, כל חד נחשב בפני עצמו] ואמה העבריה בסימנים. כן הוא מסתבר [שלא למדו מיתת האדון], שלמדו בסוף, אתה לא יכול לומר ארבע באחד מהם, לפי שאין סימנים באיש ואין רציעה באשה. ואם יש [דתנא מיתת האדון ותרתי יובלי כחד חשיב להו הא איתא נמי באשה ומאי ניהו דקאמר אין רציעה באשה דבלא רציעה נמי הוה בה ארבעה ענק], באשה הרי מצאנו לה ארבע, לכן כך למדנו.

רב עמרם שאל, [למדנו:] ואלו מעניקים להם, היוצא בשנים, ויובל, ובמיתת האדון 220, ואמה העבריה בסימנים. ואם יש [שגם מיתת האב מקבלת ענק], שילמד גם כן מיתת האב. ואם תאמר למדו ושייר, והרי כתוב "אלו". ואם תאמר שלמדו דבר שיש לו קצבה ולא למדו דבר שאין לו קצבה, והרי סימנים שאין להם קצבה ולמדו אותם. ואם תאמר, כן הוא, כדבר ספרא, והרי יש מיתת האדון, אלא זה פירכא לריש לקיש, והוא פירכא.

והרי ריש לקיש אמר ק"ו. זה קל וחומר עם פירכה, משום שיש לשאול, מה לסימנין שנשתנה הגוף 221, תאמר במיתת אב שכן לא נשתנה

217 ע"י ש"ך (ח"מ סי' לה סק"א) שלא צריכים מעת לעת, ודלא כדברי חמודות (נדה פ"ה אות ה') שמסתפק, וע"י עוד מ"מ (אישות פ"ב הכ"א). וע"י סמ"ע (ח"מ סי' לה סק"ה), וכן ש"ך שם, וכן מג"מ (או"ח סי' נג סק"ג) שמש"כ "ויום א"י הוא לאו דווקא אלא כל שנכנס צאת הכוכבים של יום הראשון של שנת ה"ד הוה גדול בכל ענין. וע"י מ"ב סי' נה סמ"ב שמביא בשם אחרונים וצ"ע למה לא נמנה. וע"י ב"ש (אה"ע סי' קנה סק"כ) שכן צריכים מעת לעת ולא בתחילת היום. וע"י שו"ת רע"א (ח"א קיב) שמכריע כש"ך ומג"א.

218 ע"י שו"ע (אה"ע סי' קנה ס"ד): אין שתי שערות סימן גדלות אלא א"כ באו מ"ב שנה ואילך, אבל אם באו קודם לכן, אפילו תוך שנת שנים עשר, חשוב כשומא, ואינה נחשבת גדולה על ידם אלא א"כ הביאה אחרות אחר שנים עשר שנה. ומיהו כשמוצאים לה שערות אחר הזמן מחזיקין אותה כגדולה אפילו לחליצה ולא חיישינן שמא באו קודם הזמן.

חזקה זו מקורו ברמב"ם (אישות פ"ב ה"ט), וכך משמעות הגמ' נדה מח ע"ב וע"י תוס' שם ד"ה בשלמא.

ע"י שו"ע (אה"ע סי' קעב ס"ו): בני כמה שנים יהיו לשיהיו נדונים כאילונית וסריס על פי סימנים הללו, נתבארו בהרמב"ם פרק שני מהלכות אישות ובסימן קנ"ה. הגה: סעיף י"ג לענין אילונית, והוא הדין לסריס. ו"א דאין לדון עכשיו דין סריס ודאי, דחיישינן שמא היה לו שערות ונשרו, או שהיו לו גומות, ואין אנו בקיאים (עיי' בריב"ש סימן תע"ד), כמו שנתבאר לעיל סימן קנ"ה לענין מיאון. וכן דיינינן ליה בספק סריס, וחולץ, וכן ראוי להורות.

ביאור: ז בני כמה שנים. עיי' תשובת ריב"ש סימן שפ"ד והובא בב"י ומדבריו נלמד הכלל אף על פי שיש לו סימני סריס קודם עשרים שנה אמרינן עדיין קטן הוא עד שהוא בן עשרים וזו הוא סריס, ואם הוא בן כ' ולא הביא סימני סריס ויש לו ב' שערות לא דיינינן ליה כסריס אף על פי שנולדו לו סימני סריס אחר כך כיון שהביא שתי שערות קודם סימני סריס כן הוא הגירסא בריב"ש ובב"י איתא טעות, וכן הביא בב"ח הגירסא, ואם קדמו סימני סריס אפילו אח"כ הביא ב' שערות מחזיקין לסריס ואם אין לו ס"ס ולא שתי שערות הרי הוא קטן עד רוב שנותיו ואז הרי הוא סריס אפילו אין לו ס"ס, ואם קודם רוב שנותיו הביא ב' שערות ואחר כך ס"ס הרי הוא גדול מיום הבאת ב' שערות, ואם הביא ס"ס ואחר כך ב' שערות הרי הוא סריס (ב"ש).

219 ע"י במסכת נדה ששואלים למה הביאו י"ג ולא י"ב ותרצו (רש"י)?

220 ע"י קצה"ח (סי' לט סק"א) הקשה למ"ד שעבודא לאו דאורייתא איך גובים הענקה מהירשים ביוצא במיתת האדון, הא לדידיה מלוה על"פ אין גובין מן היורשים, וכתב לחדש דחייב היורשים בהענקה ביוצא במיתת האדון אינו חוב אביהם אלא חוב עצמם, דחשיב כאילו היצאה מהירשים, והם חייבים להעניק לו מנכסיהם.

221 גבי אדון שייך לומר שינוי הגוף גורם הוצאה משום דאין זה הגוף שקנה (תוס')

הגוף. אחד לימד 222, ענק עבד עברי לעצמו, וענק אמה העבריה לעצמה. ואחד לימד, ענק אמה העבריה, ומציאתה לאביה, ואין לרבה [במציאתה] אלא שכר בטלה כמה שבטלה ממלאכתה כשהגבהתה 223 אלא שכר בטלה בלבד. נכון שזה מדובר שיוצאת בסימנים [ואביה קיים הוה דאב], וזה [מדובר] שיוצאת במיתת האב [דהואיל דליתיה לאב זכייה איהי בענק]. לא, שניהם שיצאו בסימנים, ואין סתירה, כאן שיש לה אב וכאן שאין לה אב.

זה מוכן ענק אמה העבריה לעצמה, זה ממעט האחים, שלמדנו "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם", אותם לבניכם, ולא בנותיכם לבניכם, מכאן, שאין אדם מוריש זכות בתו [זכות שזכתה לו תורה בשבח בתו] לבנו. אלא ענק עבד עברי לעצמו, זה פשוט, אלא למי. אמר רב יוסף: אני רואה כאן י' כעיר יו"ד שהיא קטנה עשאה עיר גדולה כלומר האריך משנתו חנם].

אביי אמר, כך אמר רב ששת, מי זה. זה תוטאי, שלמדנו תוטאי אומר "לו" ולא לבעל חרובי 224.

מה שלמדנו לפני כן, אלו מעניקים להם: היוצא בשנים, ויובל, ובמיתת אדון, ואמה העבריה בסימנין. אבל בורח, ויוצא בגרעון כסף 225, אין מעניקים לו. ר"מ אומר, בורח אין מעניקין לו, ויוצא בגרעון כסף מעניקים לו. ר"ש אומר, ארבעה מעניקים להם, שלשה באיש וג' באשה, ואתה לא יכול לומר ארבעה באחד מהן, לפי שאין סימנין באיש ורציעה באשה.

מאפה יודעים את זה. שלמדנו, יכול שלא יהיו מעניקים אלא ליוצא בשש [שהרי כל פרשת הענק רק כתוב בן], מאפה [לומדים] לרבות יוצא ביובל, ובמיתת האדון 226, ואמה העבריה בסימנין. מלמד הנאמר, "תשלחנו וכו' וכי תשלחנו" [פי' מאחר וכתוב "תשלחנו" פעמיים, זה מרבה שאר שילוחין להענק], יכול שאני מרבה בורח ויוצא בגרעון כסף, מלמד הנאמר? [כתוב בפסוק] "וכי תשלחנו חפשי מעמך", מי ששילוחו מעמך, להוציא בורח ויוצא בגרעון כסף, שאין שילוחו מעמך 227. רבי מאיר אומר, בורח אין מעניקין לו, שאין שילוחו מעמך [פי' מדעתך אלא מאליהם], אבל יוצא בגרעון כסף, ששילוחו מעמך [שהיא מקבל גרעון ומשלח].

והרי בורח צריך להשלים [זמנו, להשלים שש שנים ולאחר ההשלמה הרי הוא כיוצא בשנים ויעניקהו] 228. שלמדנו, מאפה [יודעים] לבורח שחייב להשלים [זמנו]. מלמד הנאמר, שש שנים יעבוד

222 ע"י רש"י נדה כו ע"א ד"ה אמר אביי שהלשון "תנ"י היא לשון של משנה, וע"י תוס' ב"מ ה ע"א ד"ה רבי חייא שהוא לשון ברייתא. ע"י רמב"ם לעיל הערה 187.

223 רש"י. יש מקשים מב"מ (יב ע"א): כל איפה דמתבטל ממלאכת רבו כל מציאתו דרבו היא דהגבהת מציאתה היינו מלאכתה, ויש לומר דכאן בעבד נוקב מרגליות עסקינן דאין רבו רוצה לשנותו למלאכה אחרת (רשב"א). וע"י שו"ע ח"מ (ע"ר ס"ב): מציאת עבדו ושפחתו העברים, ומציאת אשתו שהיא מגורשת ואינה מגורשת אינה שלו.

קשה מאיזה טעם תתחייב שכר בטילה, דמטעם מזיק א"א דקטנה היא ועוד דמבטל כיסו של חבירו פטור, כמ"ש הריטב"א כאן, וצ"ל הדחיוב הוא מדין בורח דצריך להשלים, אבל א"כ אין זה בתורת פריעת חוב, אלא מדיני עבדות, ומלשון שכר בטילה משמע דחייבת לו דמים (קוב"ש).

224 ומדסבירא לן כרבי נתן אתא לו אפקיה כדפרישית לעיל (דף טו ע"ו & רש"י). ע"י רמב"ם ומל"מ, וע"י אר"ש (גניבה פ"ג ה"ד): אור שמח הלכות גניבה פרק ג הלכה יד

כיון דמוכר את עצמו אין מעניקין לו (שם י"ד ע"ב), ורק במכרוהו ב"ד, א"כ הוי להענקה דין דמי מכירה שנותן הרב כשקונה אותו מב"ד, וכשם שאין רשות לב"ד למוכרו בעד חוב, רק בעד גניבה, כן אין בעל חוב גובה מהענקה שנותן לו הרב ביציאתו, דכל מה דהוי בשביל מכירת גופו לא משעבדא לבע"ח, ולא יהיב ליה, ופלפול הגמרא קאי לפום הסברא דמוכר עצמו ג"כ מעניקין לו, אז מסתברא דכי לדידיה בע"ח גובה הימנו, רק מיעטו קרא דליתא בשעבודא דר"ג, דאין הרב נותן לבעל חובו של העבד, רק לעבד, ומייד העבד גבי בע"ח בדין סדור, אבל כיון דההלכה כמ"ד מוכר עצמו אין מעניקין לו, תו הוי הך הענקה אף דאתא לידיה כדן דמים שנוטלים ב"ד בעד מכירתו, דאין בע"ח גובה מזה.

225 ע"י מנחת חינוך (מצוה מב אות ד') דהיינו דווקא בע"כ של האדון, אבל ברצונו מקבל הענקה. אמנם ע"י רמב"ם עבדים פ"ג ה"ד, שלא משמע כך כלל.

226 ע"י קצה"ח (סי' לט סק"א): אליביה דרב ושמואל דסבירא להו שעבודא לאו דאורייתא אפילו במלוה הכתובה, הא שלמדנו בברייתא בפרק קמא דקידושין (דף ט"ז ע"ב) ואלו מעניקין להם היוצאים בשנים ויובל ובמיתת האדון ואמה העבריה בסימנין, והיכי משכחת הענקה במיתת האדון הא אינו גובה מירשין אפילו כתובה בתורה וכו'. ואפשר דהך הענקה במיתת אדון אינו חוב אביהם אלא חוב עצמם ומנכסי עצמן צריך ליתן הענקה אפילו אם לא הביא איהן נכסים, דהו"ל כאילו קנו יורשין עבד והוציאו לחירות, ואף על גב שלא קנו ליה מעולם דהא נפיק במיתת אדון, מ"מ בבית אחת בא הקנין והחירות. אך דסברא לא מכרעת הכי וצ"ע.

הייתי אומר אפילו חלה [בתוך שש חייב להשלים ימי חליו]. מלמד הנאמר [כתוב בפסוק], "ובשביעית יצא" [ואפילו לא עבד שש שלימים].

אמר רב ששת, במה מדובר כאן, כגון שברח ופגע בו יובל [אחרי כן למחרת]²²⁷, מה הייתי אומר, הואיל ויובל הוציאו, נקרא שילווחו מעמך, ולא קונסים אותו ומעניקים לו, לכן לומדים [שלא].

אמר רב: הייתי אומר אפילו חלה. מלמד הנאמר [כתוב בפסוק], "ובשביעית יצא". אפילו חלה כל שש. והרי למדנו, חלה שלש ועבד שלש, אינו חייב להשלים²²⁸. חלה כל שש, חייב להשלים. אמר רב ששת, בעושה מעשה מחט²²⁹ [בחליו שהוא מעשה קל קתני לעיל כל שש אינו חייב להשלים דהא עבד ליה מלאכה]. זה עצמו קשה, שאמרת, חלה שלש ועבד שלש, אינו חייב להשלים, הרי ארבע, חייב להשלים. אמנם כתוב בסוף, חלה כל שש, חייב להשלים, אבל ד' אין חייב להשלים. אלא כך נאמר, חלה ד', נעשה כמי שחלה כל שש וחייב להשלים [דהכי קתני כי חלה שלש אינו משלים חלה יותר מכאן כחלה כל שש והוא חייב להשלים].

227 רש"י. ע"י סמ"ג (מ"ע סימן פ"ה) שפסק דבורח אין היובל מוציאו והרב בעל כסף משנה (עבדים פ"ב ה"ד) תמה עליו דמגמרא דידן מוכח דהיובל מוציאו. ונראה דלעולם דהסמ"ג ס"ל דהיובל מוציאו אבל מ"מ צריך להשלים מדין תשלומין כפועל חובו של חבירו והאיה ליה יובל שמוציאו מעבדות ובגמרא ה"ק מהו דתימא הואיל ומפיק ליה יובל כלומר מעבדות שילווחו מעמך קרינן ביה וכו"א ית הכי דצריך להשלים ליחייב בהענקה לבסוף כמו שהקשו בתחלה בורח השלמה שאל ופירש"י ז"ל ולאחר השלמה הרי הוא כיוצא בשנים ויעניקהו הכא נמי נימא הכי הא לא קשיא דשאני התם דקודם השלמה דין עבד לו וא"כ לאחר שהשלים שיצא מעבדות דין הוא שיהא חייב בהענקה כשאר עבדים שחייבה תורה להעניק להם כשיצאו מעבדות אבל הכא אף קודם השלמה בן חורין הוא דהא יובל מפיק ליה מעבדות וא"כ לכתא שילווח עבדו שיהא חייב בהענקה (מל"מ עבדים פ"ב ה"ד). צ"ע אם ברח ופגע בו יובל אם צריך גט שחרור, ועל זה עיקר דברי הסמ"ג. ע"י תוס' ר"י הזקן הביא שנחלקו הראשונים בבורח ופגע בו יובל אם חייב להשלים לאחר היובל, דהר"מ פירש דלעולם אין לאחר יובל תשלומין, [וכנראה כונתו להרמב"ם שמבואר בדבריו (פ"ב ה"ה) דאם פגע בו יובל יוצא ואינו צריך להשלים, וכן היא ג"כ שיטת המאירי] ואית דמפרשי דלעולם לאחר היובל משלים כמה שברח, ומ"מ אין מעניקין לו כשסיים השלמתו, ולא מיקרי שילווחו מעמך, והיינו טעמא משום דכשגמר להשלים עבודתו יוצא ביובל שעבר, עכ"ד, והרב המגיה כתב ע"ז דאולי צ"ל דכשעבד שנה יוצא ביובל הבא, אולם נראה דזה ודאי אינו, דא"כ יהיה צריך לעבוד עד יובל הבא, אלא נראה דמש"כ ר"י הזקן דיוצא ביובל שעבר הוא בדיקדוק גדול, וזה עיקר יסוד הך שיטה, וכן מבואר במאירי, ובאור דבריהם, דכשפגע בו יובל בזמן שברח שפיר חל דין הפקעה דיובל להפקיע העבדות אלא שבפועל אינו יוצא כיון שיש עליו חיוב השלמה, וחיוב השלמה ממשיך את העבדות, אבל כשהשלים עבודתו יוצא מחמת הפקעת היובל שחל כבר ביובל שעבר, ולהכי אין מעניקים לו כיון שבשעת פגוע בו יובל וחל דין הפקעת היובל היה בורח, ולא מיקרי שילווחו מעמך (הגרש"ר).

ע"י רמב"ם הובא לעיל הערה 187.

228 אמנם מלמדי תינוקות ושאר פועלים ועובדים אף כי נמי הוי אנוס אינו נוטל אלא מה שהרויח דאין לדמותם כלל לע"ע דעבד עברי גופו קנוי לאדונו הילכך חלה שלש אינו חייב להשלים דאין יכול לעשות מלאכה יותר מיכולתו אבל מלמד אין גופו קנוי אלא שכר עצמו ללמוד עד הזמן וכשאינו יכול להשלים לא יטול אלא מה שהרויח ועוד נראה לחלק בין מלמד לע"ע דעבד איפה דחלה ג' ועבד ג' היינו טעמא דאינו חייב להשלים משום שנאמר בספר (ישעיה טז) מקצה שלש שנים כשני שכיר אם כן מצינו דשנים דשכיר הן שלש שנים והיינו שנאמר כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים והילכך איפה דעבד שלש דהיינו שני שכיר אמר דאינו חייב להשלים ויטול שכרו כיון דעבדו ג' שנים דהיינו שני שכיר (תוס' והובא ברמ"א סי' של"ג ס"ה).

וע"י שו"ע (ח"מ סי' של"ג): התחיל הפועל במלאכה וחזר בו בחצי היום חוזר, והוא קבל כבר דמי שכירותו ואין בידו לשלם לבעל הבית, יכול לחזור בו והמעות חוב עליו, שנאמר (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים. הגה: ומהאי טעמא אסור לפועל אפילו מלמד או סופר להשכיר עצמו להיות בבית בעל הבית בקבע שלשה שנים, ועיי"ש בסמ"ע: דג' שנים שם עבד ושכיר עליו שנאמר (ישעיה טז יד) מקצה שלש שנים כשני שכיר כו (סמ"ע). ו"א פ' יותר מג' שנים (ש"ך וט"ז). ו"א שמונת אפי' יותר מג' שנים דדוקא עבד עברי שאינו יכול לחזור בו ואינו יוצא קודם זמנו אלא בשטר שחרור עובר משום עבדי הם (ש"ך).

ע"י מהר"מ מרוטנברג (שו"ת סי' פ"ה), שמדמה שכיר לעבד עברי, דשכירות ליומא ממכר הוא, ומה"ט כתב הר"ש (שם סי' שפ"ה) דאינו חייב להשתכר בשביל מזונתו אשתו דנמכר בגניבתו ולא בחובו, (וכן כתב בשו"ת הרא"ש כלל ס"ח, ובהגהת מיימוני, פ"ב בהל' אישות בשם ר"ת), אבל לפי מה שכתב בתוס' דאין לדמות שכיר לעבד, א"כ אין ראייה מהא דאינו נמכר בחובו, שלא יתחייב להשכיר עצמו, דאין זו מכירה (קוב"ש).

ע"י רמב"ם עבדים פ"ב ה"ה וע"י לעיל הערה 227.

למדנו, כמה מעניקים לו. חמש סלעים מכל מין ומין [מצאנך ומגרנך ומיקבך שוה ה' סלעים מכל אחד שהן ט"ו סלעים ולקמיה פריך מנינא אתא לאשמועינן], שהן חמש עשרה סלעים, דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר, שלשים, כשלשים של עבד²³⁰. [נזק שור מועד שהרג את העבד ולקמיה יליף טעמא]. ר"ש אומר, חמשים, כחמשים שבערכין [הוא ערך גדול שבערכין]. אמר רב: חמש סלעים מכל מין ומין, שהם חמש עשרה סלעים, דברי ר' מאיר. ור"מ בא ללמדך חשבון [בשלשה מינין של חמש היו להו ט"ו]. אלא הרי למדנו שהוא יכול ליתן פחות מזה המנין, ואם פחת ממין א' והוסף במין אחר, אין חסרון [להכי תני שהן חמש עשרה לאשמועינן שלא קפיד אלא אמנינא דט"ו סלעים אבל אחמש מכל מין לא קפיד דאי בצירי ליה מהאי וטפי ליה מהאי לית לן בה]. מהו טעמו של רבי מאיר. הוא לומד "ריקס" "ריקס" מבכור [לא תשלחנו ריקס (דברים טו) ובפדין הבן כתיב (שמות לד) וכל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקס], מה שם חמש סלעים, אף כאן חמש סלעים. ונאמר, חמש סלעים מכולם. אם היה נאמר ריקס לבסוף [הענק תעניק לו מצאנך מגרנך מיקבך ולא תשלחנו ריקס כמו שאמרת], היינו כמו שאמרת, עתה שנאמר "ריקס" בתחילה [קודם הענק תעניק שדי ריקס כו'], תזרוק "ריקס" על צאן, "ריקס" על גורן, "ריקס" על יקב. ולמה לא לומדים "ריקס" "ריקס" מעולת ראייה [שאינו אלא שתי כסף]²³¹. נאמר בפסוק "אשר ברכך יי' אלהיך" [סוף הענין של "הענק תעניק"], הוא ללמדך שתדרוש המקרא לרבות ולא למעט²³².

רבי יהודה אומר, שלשים, כשלשים של עבד. מהו טעמו של רבי יהודה. הוא לומדים "נתינה" "נתינה" מעבד [כתיב הכא תתן לו וכתיב התם בנזקי עבד כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו (שמות כא)], מה שם שלשים, כמו כן כאן שלשים. ולמה לא לומדים "נתינה" "נתינה" מערכין, מה שם חמשים, כמו כן כאן חמשים. [תירוץ] אחד, דתפשתה מרובה לא תפשתה, מועט תפשתה. ועוד, יש ללמוד עבד מעבד.

ר' שמעון אומר: חמשים, כחמשים שבערכין. מהו טעמו של רבי שמעון. הוא לומד "נתינה", "נתינה" מערכין, מה להלן חמשים, כמו כן כאן חמשים. ונאמר, בפחות שבערכין. נאמר "אשר ברכך יי' אלהיך". ונלמד "נתינה" "נתינה" מעבד. מה שם שלשים, כמו כן כאן שלשים. [תירוץ] אחד, דתפשתה מרובה לא תפשתה [כולה חדא קושיא היא עד עבד מעבד הוה ליה למילף], ועוד, היה לו ללמוד עבד מעבד. ר' שמעון לומד "מיכה" "מיכה"²³³.

זה מובן לרבי מאיר, היינו שנאמר "צאן גורן ויקב" [לומר שזורקים את הגזירה שוה על כל חד מהם שיהיה לו ט"ו], אלא לר' יהודה ורבי שמעון, למה נאמר "צאן גורן ויקב" [הואיל וסופו לרבות כל דבר מאשר ברכך]. את זה צריכים לכמו שלמדנו, יכול לא יהו מעניקין אלא מצאן גורן ויקב, מנין לרבות כל דבר. מלמד הנאמר [כתוב בתורה] "אשר ברכך יי' אלהיך", א"כ, למה נאמר [מה לומדים מזה] צאן גורן ויקב. לומר לך, מה צאן גורן ויקב מיוחדים שישנן בכלל ברכה [צאן פרה ורבה וכן גידולי קרקע], אף כל שישנן בכלל ברכה, יצאו כספים, דברי ר' שמעון. רבי אליעזר בן יעקב אומר, יצאו פירות. ור' שמעון [איך הוא ילמד]. פירות משבחים בגופם.

ורבי אליעזר בן יעקב [איך הוא לומד]. כספים עושה בהם עסקים?²³⁴ וצריכים [את שניהן], שאם כתב ה' [בתורה], צאן, הייתי אומר רק בעלי חיים ולא גידולי קרקע, לכן כתב ה' [בתורה] "גורן". ואם כתוב "גורן" הייתי אומר כן בגידולי קרקע, ולא בעלי חיים, לכן נאמר "צאן". [אז] למה נאמר "ויקב"

²³⁰ ע"י רמב"ם לעיל הערה פד.

²³¹ רש"י. והוא עצמו נלמדה מהלכה למשה (תוס' בשם הירושלמי).

²³² רש"י. והדרשה של אשר ברכך מבטלת את הענין של תפשתה מרובה (תוס').

²³³ אין אדם דן ג"ש מעצמו ומסורה היא להם מרבתיהם ומסיני איזו תיבה נכתבה לג"ש ככל דבר הלמד מחבירו ועד השתא דהוה אמרינן דרבי שמעון גמר מרביה דנתינת הענק נדרש לג"ש הוה פרוכין לג"ש מנא ליה דגמר מנתינה דערכין נגמר מנתינה דעבד משה איצטרך לתרוצי ג"ש דה' שמעון לאו ג"ש דנתינה גמר אלא דמיכה כתיב עבד (ויקרא כה) וכי ימוך וכתב בערכין (שם ויקרא/ כז) ואם מך הוא (רש"י). וע"י לעיל הערה ט.

²³⁴ ע"י תוס' עמוד ב' ד"ה למר, שיש מוחקים ראב"י, אם כן לדברי ממעטים פירות וכל שכן כספים.

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

ג"ה מ"ז

יכול אפילו חלה . בתוך שש ימי חייב להשלים ימי חלויו : **ס"ל וכשביעית** יאל . ואפילו לא עבד שש שלימים) : **ופגע בו יובל** . אחרי כן למחרת : **בעושה מעשה מהט** . בחלויו שהוא מעשה קל קחתי לעול כל שש אינו חייב להשלים דהא עבד ליה מלאכה : **מעשה מהט** . תופר : **חלה ד' נעשה בו** . דהכי קתני כי מנה סוף תורה אור

אינו משלים חלה יותר מכאן כחלה כל שש והוא חייב להשלים : **מכל מין ומין** . מלאך ומגדף ומקדש שיה' סלעים מכל אחד שהן ט"ו סלעים ולקמיה פריך מנינא אחא לאשמועינן : **כסלעים של עבד** . זקק שור מועד : שהרג את העבד ולקמיה יליף טעמא : **כחמשים של ערבי** . הוא ערך גדול שבערכין : **מנינא אחא לאשמועינן** . בשלטה מינין של חמש הוו להו ט"ו : **הא קמ"ל בו** . להכי תני שהן חמש עשרה לאשמועינן דלא קפיד אלף אמנינא דט"ו סלעים אבל חמשה מכל מין לא קפיד דלא צריך ליה מהאי ופני ליה מהאי לית לן בה : **ריקס ריקס** . לא תשלטו ריקס (דגרים טו) ובפרדיון הבן כתיב (שמות לד) וכל צבור בניך תפדה ולא יראו פני ריקס : **אי כתיב ריקס לבסוף** . הענק תעניק לו מלאך מנרדך ומקדך ולא תשלטו ריקס תקאמרת : **ריקס מעיקרא** . קודם הענק תעניק שדי ריקס בו : **מעולה ראה** . דליתיה אלף שתי כסף : **אשר ברבך** . כסף הענק תעניק הוא ללמדך שתדרוש המקרא לרבות ולא לתעט : **נתינה נתינה** . כתיב הכא תתן לו וכתיב הוה בניוקי עבד כסף שלשים שקלים יתן לאדונו (שם כא) : **ונילף נתינה מעבד חדא דתפשתה מרובה בו** . כולה חדא קושיא היא עד עבד מעבד הוה ליה למילף : **מיכה מיכה גמר** . אין חדא דוג' מעמלו ומבורה הוא להם מרבותיה ומסויי איזו תיבה נכתבה לג"ש ככל דבר הלמד מחברו ועד השתא דהוה אמרינן דרבי שמעון גמר מרביה דנתינת הענק כדש' לג"ש הוה פרכינן ג"ש מנא ליה דגמר מנתינה דערבין נגמר מנתינה דעבד מנ"ה אינטיך לתרוי ג"ש דר' שמעון לאו ג"ש דנתינה גמר אלף דמיכה כתיב בעבד (ויקרא כה) וכי ימוך דכתיב בערבין (שם טו) והא חדא : **פינו דמיכה שלם גורן וקס** . למומר שדי ג"ש חל חד מינייהו דהוה להו ט"ו : **נמא לי** . הואיל וסופו לרבות כל דבר מאשר ברבך : **ככלל ברבס** . לאן פרה ורבה וכן גידולי קרקע : למטוין

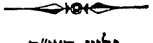
אמה העבריה כסומים ח"ל וכי תשלטו . תימה דלקמיה דרשינן חף לאמך תעשה כן להעניקה ולמה לי תרי קראי וי"ל דתרוייהו דרבי דלי לאו לאמך לא הוה ילפינן העניקה בחמה העבריה מוכי תשלטו כון דלא אשכחן בה העניקה כלל ואי לא וכי תשלטו מחף לאמך לא הוה ילפינן העניקה אלף ביולא' בשש דומיא דעבד אבל כסומים לא : **ח"ל** שלם ועבד שלם אינו חייב להשלים . יש שהיו רוצים לומר שאותם שכירים מלמד תינקות אם חלו חיי זמן כמו כן לא יהו משלימים את זמן כמו ע"ע דהכא ויעלו כל השכירות כיון שהיו אלוטין וקשה דכפרק השוכר את האומנין (ב"מ 97 ע"ג) קאמר רב פועל יכול לחזור בו ואפילו בחגי היום ופריך והסתם השוכר את הפועל ושמע שמת לו מת או שאחיו חמה יכול לחזור בו טעמא דמת לו מת שאזכור ואתא ח"ל לאו הכי אינו יכול לחזור בו והסתם אי הוה אינו יכול שגויל שכיורו משלם מוזי פריך לרב דילמא היכא דמת לו מת דלמיס הוא טעל שכירות משלם ורב איירי בדלא קמיס ואינו טעל אלף מה שהריות אלף ע"כ אף כי נמי הוה אנוס אינו טעל אלף מה שהריות ולי לא אנוס ירו על התחובה דבע"כ שוכר עליו אס בחתה תבילתו ליה או מטעיהו כדאמר (שם ע"ה) גבי השוכר את הפועל להעלות פשטתו מן המסרה והסתם פריך שפיר לרב ו"ל מלמד תינקות נמי אם חלו לא יקחו אלף מה שהריות דאין לדמותם כלל לע"ע דעבד עברי גופו קני לאדונו הילכך חלה שלם אינו חייב להשלים ואין יכול לעשות מלאכה יותר מימולתו אבל מלמד אין גופו קני אלף שטר עלמו ללמוד עד הזמן וכשאינו יכול להשלים לא יעול אלף מה שהריות ועוד נראה לחלק בין מלמד לע"ע דעבד היכא דחלה ג' ועבד ג' היינו טעמא דאינו חייב להשלים משום דכתיב צפפר (ישעיה טו) מקלה שלם שנים כשני שכיר אם כן מיליט דשנים דשכיר הן שלם שנים והיינו דכתיב כי משנה שטר שכיר עבדך שש שנים והילכך היכא דעבד שלם דהיינו שני שכיר אמר דאינו חייב להשלים ויטול שכרו כיון דעבדו ג' שנים דהיינו שני שכיר : **ונילף ריקס** ריקס מעולת ראה . ו"ל דבעולת ראה גופה מנא לן דכלל שהוא נילף מצבור ותהא ה' סלעים וי"ל דשחא הלכה למשה מסני הוא דכלל שהוא דהא למ"ד כפ"ק דתגיגה (דף ז.) דעולת ראה שתי כסף דבר תורה אמרו צירולמי פ"ק דמסכת פאה דהוה הלכה למשה מסני) :

חדא דתפשתה מרובה לא תפשתה . תימה כיון דכתיב אשר ברבך הוה לן למילף מן המרובה כדאמר לעיל דפריך וילף ריקס ריקס מעולת ראה ומשני אמר קרא חלף ברבך וי"ל דלא דמי ללשיל לא חלף אלף חד ריקס אכסור ועולת ראה אית לן למילף מן המרובה משום אכר ברבך אלף הכא חד נתינה

למד מעבד משום דתפשתה מרובה ותדע דהא כי יליף מערבין ולא יליף משפחות שבערבין ומשני אמר קרא אשר ברבך : (ועי' מאן' מנינה ז. ד"ה י' זימנן)

מכאן כתיב (שמות לד) וכל צבור בניך תפדה ולא יראו פני ריקס : אי כתיב ריקס לבסוף . הענק תעניק לו מלאך מנרדך ומקדך ולא תשלטו ריקס תקאמרת : ריקס מעיקרא . קודם הענק תעניק שדי ריקס בו : מעולה ראה . דליתיה אלף שתי כסף : אשר ברבך . כסף הענק תעניק הוא ללמדך שתדרוש המקרא לרבות ולא לתעט : נתינה נתינה . כתיב הכא תתן לו וכתיב הוה בניוקי עבד כסף שלשים שקלים יתן לאדונו (שם כא) : ונילף נתינה מעבד חדא דתפשתה מרובה בו . כולה חדא קושיא היא עד עבד מעבד הוה ליה למילף : מיכה מיכה גמר . אין חדא דוג' מעמלו ומבורה הוא להם מרבותיה ומסויי איזו תיבה נכתבה לג"ש ככל דבר הלמד מחברו ועד השתא דהוה אמרינן דרבי שמעון גמר מרביה דנתינת הענק כדש' לג"ש הוה פרכינן ג"ש מנא ליה דגמר מנתינה דערבין נגמר מנתינה דעבד מנ"ה אינטיך לתרוי ג"ש דר' שמעון לאו ג"ש דנתינה גמר אלף דמיכה כתיב בעבד (ויקרא כה) וכי ימוך דכתיב בערבין (שם טו) והא חדא : פינו דמיכה שלם גורן וקס . למומר שדי ג"ש חל חד מינייהו דהוה להו ט"ו : נמא לי . הואיל וסופו לרבות כל דבר מאשר ברבך : ככלל ברבס . לאן פרה ורבה וכן גידולי קרקע : למטוין

מכאן כתיב (ויקרא כה) וכי ימוך דכתיב בערבין (שם טו) והא חדא : פינו דמיכה שלם גורן וקס . למומר שדי ג"ש חל חד מינייהו דהוה להו ט"ו : נמא לי . הואיל וסופו לרבות כל דבר מאשר ברבך : ככלל ברבס . לאן פרה ורבה וכן גידולי קרקע : למטוין

גליון הש"ס
גמ' בעושה מעשה מהט.
עיי' ב"ק דף טו
ע"ה מד"ה שבת גדולה :

תגיגה ז.

תגיגה ז. כוכה ה' ר"ה
ז' [יומא פ. חזקין קלה.
ברבין ד']

[ע' חזקין קלה : וכש"י
שם ד"ה ח"ל ומהן את
הערבין וכ"כ בתוס'
הרי"ד]

ספרי פ' ראה

[ע' תוס' כוכה י' :
ד"ה וגדולי ו"ק נד'
ד"ה פרי']

מחשב עמו כל מה שנתבאר אל מעש אמ הרבה . ואיכא מ"ד דה"ה בשכר פועל . דשכיר קרייהו רחמני : ירושלמי ברה וחלה שעבד רוב שש (ג.) ואם לא ברה היה פטור לא אבשת חלית אנדשפת מותרה : (ה) נראה דל"ל א"ע שהוא ערין בורה בעת שפגע בו יובל וכ"כ וכו' . (ז) אולי צ"ל כשעבד שנה ביובל הכאה ו"כ כוה . (ג.) כה ומה א"ע שש עבד רוב שש מייב להשלים וכן שאלם לא כרת הכי פטור משום דדו יכול מימר ליה חלו הוות נכחי לא אכלשתה . ס"י לא חלית . וכן חלה ואח"כ כרת יכול מימר ליה חלו הוות נכחי אכלשתה כפריע . ס"י נתרפאת מהרה .

קס א מ"י ס"ג
עבדים הלכה טו
סמג עשין פו :

קסא ב ג מ"י שס ס"ב
הכ"ה :

קסב ד ה מ"י שס ס"ג
ס"ל יד סמג עשין
פד ובלאלין קעה :

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

למר למעוטי כספיים למר למעוטי פרות. לריך לפרש דמר
ממעט כספיים דוקא ומר ממעט פרות דוקא אבל לפי
ספרים דלא גרסינן ורש"י כספיים משבתי בעסקא לריך לומר למעוטי
פרדות וכו"ס כספיים ומיהו קשה אחרי נקט כלל והא מכלל ופרטי
לעיל מנינו למעוטי לכך נראה לרבי
דגרסינן למר למעוטי כספיים ולמר
לאחויי למר והשתא חילטיך שפיר
יקב דחי לא כתיב יקב לא הוה מרביין
לא כספיים ולא פרות דהוה ממעטינן
תריייהו מלאן וגורן אבל השתא דכתיב
לאן וגורן ויקב דחי יקב כעין מיעוט
אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט
אלא לרבות לרש"י אלא לרבות פרות
דוקא ומשבתי בגמיהו ורש"י לאן
יעקב לרבווי כספיים דוקא דמשבתי
בעסקא: **מרבבה** אני את הבן
שכן קס תחת אביו ליעדה ולשדה
אחווה. פי' בקונטרס המקדים שדה
אחווה פודה בית זרע חומר שעורים
בל' שקל כסף וס' פדאה ומכרה
הגזבר לאחר (3) כשיואלה מיד
הלוקח ציובל מחלקת לכהניס אבל
אם לקחה בנו של המקדים מיד הגזבר
אינה יולאה מידו ציובל להחלק
לכהניס דכתיב ואם מוכר את השדה
לאיש אחר ולא לבן וא"ת אחרי לא
קאמר ליה נחלה דבן קודם לאח וי"ל
דלא תשיב אלא הנהו ליתנהו באל
כלל ואיתנהו בבן אבל נחלה אייתא גמי
בלח במקום שאין בן וכת'
הרפי עבודת כוכבים קא שקיל.
ואין לומר טעמא משום
צריכה כלומר השתא הוברר הדבר
דזה חלקו דאם בן אפילו בלא לרשותו
נמי יהא מותר מאחי טעמא*:
וארא מדרבנן גזירה שמא יחזור
לסורו כו'. והשתא לא הוי
חליפי עבודת כוכבים דחממיס לא
קקנו לו ירושה כי אם צהיר דהס
אמרו והס אמרו וכו"ס אחרי יחזור
לסורו הא מיד שנתגייר קקטן שטולד
דמי ואם יחזור לסורו יש לו דין
ישראל מומר וי"ל שיעשה ליה
לו חלק ירושה אכיון. ת"י:
כאן

למר למעוטי כספיים למר למעוטי פרות
*ת"ד אשר ברכך ה' אלהיך יכול נתברך
בית בגללו מעניקים לו לא נתברך בית בגללו
אין מעניקים לו ת"ל הענק תעניק *מכל
מקום אם בן מה ת"ל אשר ברכך הכל לפי
ברכה תן לו ר' אלעזר בן עזריה אומר דברים
ככתבן נתברך בית בגללו מעניקים לו לא
נתברך בית בגללו אין מעניקים לו א"כ מה
ת"ל הענק תעניק *דברה תורה כלשון בני
אדם: תנו רבנן יעבד עברי עובד את הבן
ואינו עובד את הבת *אמה עבריה אינה
עובדת לא את הבן ולא את הבת *הגרצע
יהנמכר לעובד כוכבים אינו עובד לא את
הבן ולא את הבת אמר מר עבד עברי עובד
את הבן *ואינו עובד את הבת מנהני מילי
*דתנו רבנן ועובדך שש שנים לך ולא לירוש
אחה אומר לך ולא לירוש או אינו אלא לך
ולא לבן כשהוא אומר שש שנים יעבד הרי
לבן אמור הא מה אני מקיים ועובדך שש
שנים לך ולא לירוש מה ראית לרבות את הבן
ולחוציא את האה *מרבבה אני את הבן שכן
קס תחת אביו ליעדה ולשדה אחווה אדרבה
מרבבה אני את האה שכן קס תחת אחיו ליבום
בלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יש בן
אין יבום אלא מעמא דאיכא הא פירכא הא
לאו הכי אה עדיף ותיפוק לי דהבא תרתי
והבא חדא שדה אחווה נמי מהאי פירכא היא
דקא נפקא ליה לתנא כלום יש יבום אלא
במקום שאין בן: אמה העבריה אינה עובדת
לא את הבן ולא את הבת: מנהני מילי אמר
רבי פדא דאמר קרא ואף לאמתך תעשה בן
הקישא הכתוב לנרצע מה נרצע אינו עובד
לא את הבן ולא את הבת אף אמה העבריה
אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת והאי
לאמתך תעשה בן להכי הוא דאחא הא
מביעי ליה *לכדתניא ואף לאמתך תעשה

למעוטי כו'. ללא תימא אשר ברכך רבויא הוא ורביה הכל וכוין
דאיתרבי גדולי קרקע ובעלי חיים (כל שקן) כספיים: **סבל לני סברכה**.
אם נתברך היות צבילו הרבה חוסקי על העניק ואם לאו אל תפחות
מן הכתוב: **עבד עברי עובד את סבן**. אם מת אדוניו עובד את בנו
תורה אור עד מלאה שש או עד אהיובל הפוגטו
בהוכס: ואינו עובד את סבן. אם
אין לו בן: **ולא לירוש**. שאר יורשין
כגון הבת או האח: **יעבד**. מדלח
כתיב יעבדך: **שכן קס תחת אביו**
ליעדה. שמייעד אחיה העבריה
בכסף מקנחה אותו לרביע קידושין
אחרים דכתיב (שמות כא) ואם לבנו
ייעדה: **ולשדה אחווה**. המקדים
שדה אחווה פודה בית כור זרע
חומר שעורים בתמיס שקל כסף
ואם לא פדאה ומכרה גזבר לאחר
אין יכול עוד לפדותה וכשיואלה מיד
הלוקח ציובל מחלקת לכהניס אבל
אם לקחה בנו של מקדים אינה יולאה
המנו ציובל להחלק לכהניס דהכי
תניא בערבין (דף כה): ואם לא יגאל
את השדה בעלים ואם מוכר את השדה
גזבר לאחר ולא לבן או אינו אלא
לאחר ולא לאח כשהוא אומר לאיש
הכי האח אמור הא מה אני מקיים
לאחר לאחר ולא לבן ומה ראית
לרבות את הבן ולהוציא את האח
מרבבה אני את הבן שכן קס תחת
אביו ליעדה ולשדה עברי: **אדרבה**
מרבבה אני את האה שכן קס תחת
אחיו ליבום כלום יש יבום אלא במקום
שאין בן הא יש בן אין יבום.
בניחוסא: **אלא טעמא**. מאי מרבית
לבן טפי מאח דאיכא אהי פירכא
דכלום יש יבום כו' ומשני שדה אחווה
נמי מהאי פירכא כו' דחי לוא האי
פירכא דכלום יש יבום לא קיימת לן
לרבווי בן טפי מאח דהתם לא בן
כתיב צהירי ולא אח כתיב צהירי
דכתיב צהירי הוא דמרביין להו
ופרכין עלה אדרבה מרבבה אני את
האח שכן קס ליבום ואילטיך לשניי
עלה כלום יש יבום כו' הא יש בן
אין יבום והתם ליכא למילף מדהכא
תתיי והבא חדא דהא חדא וחדא
יערה לאל דאיכא יערה בבן ויבום
בלח דכתיב צהירי: **מס נרצע אינו**
עובד את סבן. דכתיב (שמות כא)
ועבדו לו ולא לבן: **לסעיני**. בקרה
לעיל מיניה כתיב הענק והדר כתיב
רעייה וכתיב צהירי ואף לאמתך
תעשה בן והענק קאי: **אם בן**.
ויקבל להקישא לחודיה אהא נכתוב ואף
לאמתך בן מאי תפשה להגמירי נמי
הענק: **דכר תורה**. מדאילטיך
למעוטי עבד עברי: **משכחו לרשות גר**
אסור. להחליפם דקמתני מאיסורי
הגאה: **כי לא בלא נמי**. מתי מית
עובד כוכבים זכה בחלואין והשתא קא
מתליף להו אלא ש"מ הא ירושה את
אביו עובד כוכבים לאו מדאורייתא
הוא דאיט מתיתים אחר העובד
כוכבים וקקטן שטולד מאליו דמי
אלא מדרבנן הוא: **שמא יחזור**
לסורו. משום ממונו: **עובד כוכבים**
אם הגר. שנתגייר האב: **וגר את**
הגר. אב ובנו שנתגיירו: **לא יחזיר**
מחזיקין לו טובה שלא להרביהו לך:
ולרבו

[כ"ג הל"ה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]

[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]

[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]

[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]

[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]

[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]
[כ"ח לא: ספרי פ' ראה]

בן להעניק אתה אומר להעניק או אינו אלא לרציעה כשהוא אומר *ואם
אמר יאמר העבד *ולא אמה העבריה הרי רציעה אמור הא מה אני מקיים
ואף לאמתך תעשה בן להעניק א"כ נכתוב קרא לאמתך בן מאי תעשה
שמעת מינה תרתי: *הגרצע העובד כוכבים אינו עובד לא את
הבן ולא את הבת: נרצע דכתיב *ורצע אדוניו את אונו כמרצע ועבדו
לעולם *ולא את הבן ואת הבת נמכר לעובד כוכבים מעין אמר הוקיה אמר
קרא *וחשב עם קונוה ולא עם יורשי קונוה *אמר רבא דבר תורה *עובד
כוכבים יורש את אביו שנאמר וחשב עם קונוה ולא עם יורשי קונוה מכלל
דאיית ליה יורשים *גר את העובד כוכבים שירשו את אבהם עובד כוכבים *גר יכול
סופרים דתנן *גר ועובד כוכבים שירשו את אבהם עובד כוכבים *גר יכול
לומר לעובד כוכבים מול אתה עבודת כוכבים ואני מעות מול אתה יין נסך
ואני פירות משבאי לרשות גר אסור ואי סלקא דעתך דאורייתא כי לא באו
לרשותו נמי כי שקיל חילופי עבודת כוכבים הוא דקא שקיל אלא מדרבנן
גזירה הוא דעבוד רבנן שמא יחזור לסורו תניא נמי הכי *במה דברים אמורים
כשירשו אבא כשנשתתפו אסור *עובד כוכבים את הגר וגר את הגר אינו
לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים *דתנן *לוה מעות מן הגר שנתגיירו
בניו עמו לא יחזיר לבניו ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו (ב) [א] והתניא
רוח חכמים נוחה הימנו לא קשיא כאן שהורתו ולידתו שלא בקדושה
לכניו. אם מח האב: אין רוח חכמים נוחה הימנו. אין דעת חכמים נוחה עליהם כמעטיו כלומר אין
ולרבו

למר למעוטי¹⁵ כספים, למר למעוטי¹⁶ פירות [שלא תאמר "אשר ברכך" הוא ריבוי ומרבה הכל וכיון דנתרבה כל מיני גדולי קרקע ובעלי חיים גם נתרבה] ("ג וכל שכן) כספים, לכן לומדים שלא]. למדו החכמים, "אשר ברכך ה' אלהיך", יכול הייתי חושב נתברך הבית בגללו מעניקים לו, [ואם] לא נתברך בית בגללו אין מעניקים לו. מלמד הנאמר? "הענק תעניק", בכל אופן²³⁵. אם כן מה מלמד הנאמר? "אשר ברכך". שתתן לו הכל לפי הברכה [אם נתברך הבית בשבילו הרבה תוסיף על הענק ואם לאו אל תפחות מן הכתוב]. רבי אלעזר בן עזריה אומר, הדברים ככתבם, נתברך הבית בגללו מעניקים לו, ואם לא נתברך הבית בגללו אין מעניקים לו. אם כן מה מלמד הנאמר? "הענק תעניק". דברה תורה כלשון בני אדם.

למדו החכמים, עבד עברי עובד את ה' [אם מת אדוניו עובד את בנו עד מלאת שש או עד היובל הפוגעו בתוכם]²³⁶, ואינו עובד את הבת²³⁷. אמה עבריה אינה עובדת לא את ה' ולא את ה' ולא את הבת²³⁸. הנרצע²³⁹ והנמכר לעכו"ם, אינו עובד לא את ה' ולא את הבת. אמר מר, עבד עברי, עובד את ה' ואינו עובד את הבת, מאיפה יודעים את זה. שלמדו החכמים, "ועבדך שש שנים", "לך", ולא לירוש' פ' שאר ירושין כגון הבת או האח. אתה אומר, "לך", ולא לירוש', או אינו אלא "לך" ולא לבן. כשנאמר "שש שנים יעבדך" [ולא כתיב יעבדך] הרי לבן נאמר, הא מה אני מקיים "ועבדך שש שנים". "לך", ולא לירוש'. מה ראית לרבות את ה' ולהוציא את האח. מרבה אני את ה', שכן קם תחת אביו ליעדה [שמיעד אמה העבריה בכסף מקנתה ואין צריכה קידושין אחרים שנאמר (שמות כא) ואם לבנו ייעדנה] ולשדה אחוזה²⁴⁰. אדרבה, מרבה אני את האח, שכן קם תחת אחיו ליבום. כלום יש יבום אלא במקום שאין בן, הא יש בן אין יבום [כלומר יש יבום וכו' הוא ראייה]. אלא הטעם²⁴¹, שיש את השאלה הזאת, הרי לולא זה, אח עדיף. ותלמד את זה שיש כאן ב' וכאן א'. שדה אחוזה גם כן, לומדים את זה מה שאלה הזאת, לתנא?, כלום יש יבום אלא במקום שאין בן.

אמה העבריה אינה עובדת לא את ה' ולא את הבת. מאיפה לומדים את זה. אמר רבי פדא, שנאמר בפסוק "ואף לאמתך תעשה כן", הקישה הכתוב לנרצע, מה נרצע אינו עובד לא את ה' [שנאמר (שמות כא) ועבדו לו ולא לבן] ולא את הבת, אף אמה העבריה אינה עובדת לא את ה' ולא את הבת. וה' לאמתך תעשה כן" הזה בא ללמד את זה. הרי צריכים את זה לכמו שלמדנו, "ואף לאמתך תעשה כן", להעניק²⁴² [בקר אדלעיל מיניה כתיב הענק והדר כתיב רציעה וכתיב בתריה ואף לאמתך תעשה כן ואהענק קאי]. אתה אומר, להעניק, או אינו אלא לרציעה. כשנאמר "ואם אמר יאמר העבד", ולא אמה העבריה, הרי רציעה אמור, הא מה אני מקיים "ואף לאמתך תעשה כן". להעניק. א"כ [דלהקישא לחודיה אתא נכתוב ואף

²³⁵ ע"י רמב"ם לעיל הערה פד.

²³⁶ רש"י. ע"י הגרש"ר שמביא המנח"ח אם יש לבכור פי שנים. וע"י מקנה שאין הנכד יורש סבו בע"ע. וע"י ב"מ ע"א ע"א שגר אינו קונה ע"ע אלא כדן הנמכר לעכו"ם ולכן אינו עובד את ה'.

וע"י כס"מ בשם הרלב"ג (בפרשת משפטים), שיתבאר מזה שאין האדון שליט למכור עבדו או לתתו לאחר. והג"ר מנחם זירמבא? כתב דלפי זה אין הבן בכור נוטל בעבד עברי פי שנים, דלאו מטעם ירושה קאתי לה, אלא משום דקם תחת אביו, ובזה בכור ופשוט שווים הם.

ע"י רמב"ם פ"ב ה"ב הובא לעיל הערה 174.

²³⁷ אם אין לו בן (רש"י)

²³⁸ ע"י רמב"ם עבדים (פ"ד ה"ד): אמה העבריה עובדת שש שנים כעבד שמכרוהו ב"ד שנאמר כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה, ויוצאת בתחלת שבע, ואם פגע בה יובל בתוך שש יוצאה חנם כעבד, מת האדון אף על פי שהניח בן יוצאה חנם כנרצע שנאמר ואף לאמתך תעשה כן, וכן מגרעת מפדינה ויוצאה, ואם כתב לו שטר שחורו ומחל על השאר יוצאה חנם כעבד.

²³⁹ ע"י רמב"ם הובא לעיל 212.

²⁴⁰ המקדיש שדה אחוזתו פודה בית כור זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ואם לא פדאה ומכרה גזבר לאחר אין יכול עוד לפדותה וכשיוצאה מיד הלוקח ביובל מתחלקת לכהנים אבל אם לקחה בנו של מקדיש אינה יוצאה הימנו ביובל להתחלק לכהנים ערכין כה ע"י? (רש"י).

²⁴¹ אלא טעמא, מהו מרבית לבן טפי מאח דאיכא האי פירכא דכלום יש יבום

כו' ומשני שדה אחוזה נמי מהאי פירכא כו' דאי לאו האי פירכא דכלום יש יבום לא קיימא לן לרבויה בן טפי מאח דהתם לא בן כתיב בהדיא ולא אח כתיב בהדיא אלא משום דקם תחת אביו ליעדה שנאמר בהדיא הוא דמרבין להו ופרכין עלה אדרבה מרבה אני את האח שכן קם ליבום ואיצטריך לשנויי עלה כלום יש יבום כו' אלא אם יש בין יבום והתם ליבא למילף מדהכא תרתי והכא חדא דהא חדא וחדא וניהו אלא דאיכא יעידה בבן ויבום באח שנאמר בהדיא (רש"י).

²⁴² ע"י רמב"ם לעיל הערה 184.

לאמתך כן מהו תעשה לאגמורי נמי אהענק], שנכתוב קרא "לאמתך כן", מהו "תעשה". לומדים מזה שניהם.

הנרצע והנמכר לעובד כוכבים אינו עובד לא את ה' ולא את הבת. הנרצע, שנאמר "ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם", ולא את ה' ואת הבת. מאיפה יודעים נמכר לעובד כוכבים. אמר חזקיה, נאמר בפסוק "וחשב עם קונוהו", ולא עם יורשי קונוהו. אמר רבא, דבר תורה [מזה] שצריכים למעט עבד עברי עובד כוכבים יורש את אביו, שנאמר "וחשב עם קונוהו", ולא עם יורשי קונוהו, משמע שיש לו יורשים²⁴³.

גר [יורש] את העובד כוכבים, אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים, שלמדנו במשנה, גר ועובד כוכבים שירשו את אביהם עובד כוכבים, גר יכול לומר לעובד כוכבים קח אתה עבודת כוכבים ואני מעות, קח אתה יין נסך ואני פירות, מאחר שבאו לרשות גר, אסור [להחליפם דקמתהני מאיסורי הנאה]²⁴⁴. ואם עולה בדעתך [שירושתן] הוא מן התורה, [אף] כי לא באו לרשותו גם כן [מכי מיית עובד כוכבים זכה בחצאין והשתא קא מחליף להו אלא ש"מ הא דירש את אביו עובד כוכבים לאו מדאורייתא הוא דאינו מתייחס אחר העובד כוכבים וכקטן שנולד מאביו דמי אלא מדרבנן הוא] כשלוקח [ירושתן] הוא לוקח חילופי עבודת כוכבים²⁴⁵. אלא [ירושתו הוא] מדרבנן, גזירה הוא דעשו רבנן שמא יחזור לסורו [משום ממונו]²⁴⁶. גם למדנו כך בברייתא, במה דברים אמורים, כשירשו, אבל כשנשתתפו, אסור.

עובד כוכבים [יורש] את הגר [שנתגייר האב], וגר [יורש] את הגר [אב ובנו שנתגייר], אינו לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, שלמדנו במשנה, לזה מעות מן הגר שנתגיירו בניו עמו²⁴⁷, לא יחזיר לבניו [אם מת האב], ואם החזיר, אין רוח חכמים נוחה הימנו [במעשיו כלומר אין מחזיקין לו טובה שלא הצריכוהו לכך]²⁴⁸.

והרי למדנו בברייתא, רוח חכמים נוחה הימנו. אין סתירה, כאן שהורתו ולידתו שלא²⁴⁹ בקדושה²⁵⁰,

²⁴³ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רפג ס"א): העכו"ם יורש את אביו דבר תורה. והגר אינו יורש את אביו עכו"ם אלא מדבריהם תקנו לו שירש כשהיה, שמא יחזיר למרדו, ותנאי מועיל בירושה זו הואיל ואין העכו"ם מחויב לעמוד בתקנת חכמים. ולא העכו"ם יורש את אביו הגר, ולא גר את גר, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. אפילו היה לו בן שלידתו בקדושה, מאחר שהורתו שלא בקדושה אינו יורש את אביו ולא אביו יורשו. הגה וישראל שהיה חייב לעכו"ם ומת, אם אין עכו"ם יודעין מזה אינו חייב לפרוע לירשיו.

ביאור: הגוי יורש את אביו דבר תורה - אבל שאר ירושתיהן מניח אותן לפי מנהגן, מפני דלא מצינו שיהיה סדר נחלות אלא לישראלים לבד (רע"א). והגר אינו יורש כו' - דקטן שנולד דמי (סמ"ע וט"ז).

ותנאי מועיל בירושה זו - פירוש, שיכול להוריש למי שאינו ראוי לירשו ולעקור נחלה, וגוי וגר שירשו אביהן, יכול הגר לומר להגוי טול אתה ע"ז ויין נסך ואני מעות, כיון דאינו יורש את אביו מן התורה, לא מחשב כאילו הוא ברשותו, משו"ה יכול להתנות כן ולא אמרינן שהגר נהנה מע"ז, ואם משבאו לרשותו אסור (סמ"ע).

אפילו היה לו בן שלידתו בקדושה - ע"י לעיל סי' ע"ה ס"א (סמ"ע).

אם אין גוים יודעין כו' - אבל אם יורשי הגוי או שאר גוים יודעים מזה קאי בעון, דכיון דהגוי יורש את אביו, הוא בכלל גזילה, וגזל הגוי אסור, אבל אם אינו יודע, הוא בכלל ראה ויתר גוים (סמ"ע), ו"א דנראה הטעם, דהפקעת הלואתו שרי כמ"ש בסימן שמ"ח [סעיף ב' בהג"ה], רק במקום שיוודע יש חילול השם וכמ"ש שם בסימן שמ"ח ס"ב (ט"ז).

²⁴⁴ ע"י יו"ד (סי' קמו ט"ד): גר ועובד כוכבים שירשו את אביהם עובד כוכבים, יכול הגר לומר לעובד כוכבים: טול אתה עבודת כוכבים ואני מעות. אבל משבאת העבודת כוכבים לרשות הגר, אסור.

ביאור: ה יכול הגר לומר כו'. לפי שירושת הגר מדרבנן וחכמים הקילו בגר שלא יחזור לקלולו ש"ס ולפ"ז דוקא גר אבל מי שהמיר אביו ובנו עמו ומת אביו אינו יכול לומר לאחיו המומר טול אתה אלילים כו' וכן מי שנשתתף עם עובד כוכבים בסחורה ובאתה אלילים לידו אינו יכול לומר טול אתה אלילים כו' (ש"ך).

²⁴⁵ ואין לומר הטעם משום ברירה, פ"י שהשתא הוברר הדבר שזה חלקו, דאם כן אפילו באו לרשותו גם כן יהא מותר מטעם זה (תוס'). ו"א דיק במין א' אומרים ברירה, אבל בב' מינין אין ברירה (רשב"א). וע"י רע"א שמתקשה בשאלת תוס' משום מש"כ ברשב"א שבפירוש רואים שאין ברירה אלא במין א'. וע"י ריטב"א: טעמא משום דאין לו ירושה אלא מדרבנן ואקילו בזה רבנן שיהא יכול לומר טול אתה עבודה זרה ואני מעות ואוקמוה בהא אדינא, אבל בנשתתפו דאית ליה זכיה גמורה אסור דחלופי עבודה זרה קא שקיל משום דאין ברירה, אי נמי יש ברירה ואסור מדרבנן מפני שירוצה בקיומו. וז"ל הרע"א: כוונת הריטב"א דגם באיסור דרוצה בקיומו יש חילוק דברירוש דרבנן אקילו, אבל לא בממון דאורייתא ובאמת החילוק קשה מאוד דאיסור רוצה בקיומו דאינו מכח זכיות הממון מה הפרש בין זה לזה.

וכאן שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה [איפה דליתו של בן בקדושה מיחלף בישראל גמור]²⁴⁶.

רב חייא בר אבין אמר בשם רב יוחנן: עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה, שנאמר "כי ירושה לעשו נתתי אקת הר שעיר". ואולי ישראל מומר שונה²⁴⁷. אלא מכאן "כי לבני לוט נתתי את ער ירושה". ולמה רב חייא בר אבין לא אמר כמו רבא [שלמד את זה מ"וחשב עם קונהו"]. מי כתיב "וחשב עם קונהו", ולא עם יורשי קונהו. ורבא למה לא אמר כרב חייא בר אבין, משום כבודו דאברהם שונה.

חכמים למדו, יש [הלכות] [בעבד] עברי שאין [בשפחה] עבריה, ויש [הלכות] [בשפחה] עבריה שאין [בעבד] עברי. יש [הלכות] [בעבד] עברי, שהוא יוצא בשנים, וביובל, ובמיתת האדון, מה שאין כן [בשפחה] עבריה. ויש [הלכות] [בשפחה] עבריה, שהרי [שפחה] עבריה יוצאת [מאדונה] בסימני [גדלות], ואינה נמכרת פעמיים, ופודים אותה בעל כורחו, מה שאין כן [בעבד] עברי.

אמר מר, יש בעברי שאין בעבריה. ושאל סתירה, יתירה עליו [משמע שכל אלה ישנם בה] אמה העבריה, שקונה עצמה בסימנין. אמר רב ששת, כגון שיעדה²⁴⁸ [ואז לא יוצאת אלא בגט]. יעדה, זה פשוט, שעריכים גט. מה הייתי אומר, שלא לבטל הלכה ממנו [הלכות אמה העבריה ואם רצתה לצאת בא' מאלו בלא גט תצא קמ"ל]²⁴⁹. לכן לומדים [שלא]. אם כן, למה יוצאת בסימנים. כך נאמר, "אם לא יעדה" יוצאה אף בסימנין.

ואינה נמכרת ונשנית. משמע שעבד עברי נמכר ונשנה, והרי למדנו כברייטא, "בגניבתו" ולא בכפילו [אם יש לו לשלם את הקרן ואין לו ממה לשלם הכפל אינו נמכר]²⁵⁰. "בגניבתו", ולא בזממו [אם העיד בחבירו שגנב והזום ואין לו במה לשלם אינו נמכר]²⁵¹. "בגניבתו" כיון שנמכר פעם אחת, שוב אי אתה רשאי למוכרו²⁵². אמר רבא, אין סתירה, כאן

בגניבה אחת, כאן בשתי גניבות²⁵³. א"ל אביי "בגניבתו" משמע הרבה [אם עמד על שתייהן בדין א' כולן קרינן ביה בגניבתו]. אלא אמר אביי, אין סתירה, כאן באדם אחד, כאן בשני בני אדם²⁵⁴.

חכמים למדו, גניבו אלף, ו[העבד] שוה חמש מאות, נמכר וחוזר ונמכר²⁵⁵. גניבו חמש מאות, ושוה אלף, אינו נמכר כלל. ר' אליעזר אומר, אם היה גניבו כנגד ממכרו [לא פחות ולא יותר], נמכר, ואם לאו, אינו נמכר. אמר רבא, בזה ר"א זכה [פי' נצח במחלוקת זה] לרבנן²⁵⁶, מה שונה גניבו חמש מאות ושוה אלף שאין נמכר. שנמכר כולו אמר ה' [בתורה] ולא חציו [כי השתא ששוה שכר עבודת שש שנים פי שנים בגניבתו ואין עליו לעבוד אלא חציו]. כמו כן כאן "נמכר בגניבתו" אמר ה' [בתורה], ולא נמכר בחצי גניבתו.

ופודין אותה בעל כרחו. סבר רבא לומר, בעל כרחו של אדון. א"ל אביי, מהו²⁵⁷. שכתב לו שטר על דמיה. למה לקח מרגולת בידו, ונותן עבודה חרס. אלא אמר אביי, בעל כרחו של אב [אם יש לו כופין אותו ופודה אותה]²⁵⁸, משום פגם משפחה. אם כן, עבד עברי נמי שנכפה לבני משפחה משום פגם משפחה. יחזור וילך וימכור את עצמו. כמו כן כאן יחזור וילך וימכור את עצמה. הרי למדנו, אינה נמכרת ונשנית. ומיהו [זה שלימד שאינה נמכרת ונשנית]. ר"ש היא, שלמדנו כברייטא, מוכר אדם את בתו לאישות ושונה²⁵⁹ [קיבל בה קידושין ונתארמלה או נתגרשה מן האירוסין חוזר ומקדשה לאחר וכסף קידושיה שלו אם לא בגרה], לשפחות ושונה²⁶⁰, לאישות אחר שפחות [מוכרה בקבלת קידושין אחר שמכרה לשפחות ויצתה וחזרה אליו], אבל לא לשפחות אחר אישות [קיבל קידושין וחזרה אליו שנתארמלה אין חוזר ומוכרה לשפחות]. ר"ש א, כשם שאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות, כך אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות.

והם חולקים במחלוקת התנאים הזה [כלומר ת"ק ור"ש חולקים בדרשה זו, שחלקו בו ר"א ור"ע], שלמדנו כברייטא [בדברי ר"ע] "בבגרו בה"

²⁵³ בגניבה אחת פעם אחת דאם אינו שוה כל גניבתו אינו נמכר בשביל חציה ולכשיצוא ימכר משום חציה והאי דקתני ונמכר ונשנה בשתי גניבות אפילו לא עמד בדין עד שגנב שתייהם ואינו שוה אלא דמי האחת נמכר וחוזר ונמכר דכל חדא וחדא קרינן ביה ונמכר בגניבתו (ר"ש). קשה דביר רש"י דהא לא אתיא לא כרבנן ולא כר"א לכן פ"י כאן בגניבה אחת נמכר וחוזר ונמכר עד שישלם כל הגניבה דנמכר בגניבתו משמע שנמכר כמה פעמים עד שישלם כל גניבתו אבל בשתי גניבות לא ימכר אלא פעם אחת ופריך בגניבתו טובא משמע איפה דגנב וחזר וגנב לאותו אדם עצמו מיקרי שפיר בגניבתו אימא דנמכר עד שישלם הכל ומשני באדם אחד דגנב וחזר וגנב לאותו אדם עצמו נמכר עד שישלם לו כל הגניבות דהיינו שפיר בגניבתו אבל בשני בני אדם אינו נמכר ונשנה (תוס' בשם הר"י).

²⁵⁴ שעמד בדין בבית אחת אינו נמכר ונשנה אפילו בגניבות הרבה דהוה דומיא דאחת הכתוב הוציאה בלשון יחיד אבל בשני בני אדם שמעמידים אותו שתי פעמים בדין נמכר בשביל כל אחת ואחת והוא הדין אם גנב ועמד בדין ונמכר וחזר וגנב משיצא חפשי חוזר ונמכר (רש"י).

ע"י רמב"ם הובא לעיל הערה 187.

²⁵⁵ גירסת הרמב"ם "ואינו חוזר ונמכר" וכ"ה במכילתא והיא גירסא נכונה מאד (הגהות הגר"א). ז"ל הרמב"ם (הלכות גניבה פ"ג ה"ד): היה קרן הגניבה מאה ואין הגנב שוה אלא חמשים הרי זה נמכר ושאר הקרן עם הכפל עליו חוב עד שיצא בשיעור ויעשיר וישלם, היה הגנב שוה מאה ואחד אינו נמכר שנ' ונמכר בגניבתו עד שיהיו דמיו כולן מובלעין בגניבתו. ז"ל המכילתא (מכילתא דרשב"י, משפטים כב ב): נמכר בגניבו ואין נמכר ונשנה בגנבו אין לך עליו מעתה אלא כדי גניבו ור' אליעזר אומר עד שיהא שקול כנגד גניבו.

²⁵⁶ אף על גב שאמר רבא בהא זכינהו ר"א לרבנן לא אמר שיהיה הלכה כן (מגיד משנה גניבה פ"ג ה"ד).

²⁵⁷ ה"ד בעל כרחו דעבריה טפי מעברי אי זאת אומרת דאי לית ליה גירעונה כתבינן ליה שטרא על דמיה ותתנם לו כשתשיג ידה מנא לן הא איהו נקוט מרגינתא גופה המשועבד לו ואנן יהיבנן ליה חספא (רש"י).

²⁵⁸ רש"י. ור"א דנכוף בני המשפחה לפדותה בע"כ דאב משום שלא ניחא ליה לאב שתחזור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה (תוס' בשם הר"ם). ואם לא השיגה יד האב לפדותה כופין את בני המשפחה להלוות המעות לאב וכופין את האב לכתוב שטר עליו לבני המשפחה (תוס' ראש בשם הר"ם).

ע"י רמב"ם פ"ד ה"ב הובא לקמן הערה ק.

²⁵⁹ ע"י ש"ע (אה"ע ס' לז ס"ג): וכן אם השיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה, הרי היא ברשות עצמה. ואף על פי שעדיין היא קטנה, כיון שנשאת, אין לאביה בה רשות לעולם. אבל אם קדשה, ונתאלמנה או נתגרשה כמה פעמים קודם שתבגר, חוזרת לרשות אביה.

²⁴⁶ רש"י. אז רוח חכמים נוחה הימנו (תוס' בשם רש"י), ור"א קרוב להיות כישראל ואתי לאיחלופי ולשוויה ישראל גמור ואם ייבם אשת אחיו יאמרו שאינה זקוקה עוד לאחיו שהיתה הורתם ולידתם בקדושה (ר"י בתוס'). ובדברי תוס' ע"י ב"ב קמט ע"א, ור"ת מחלק שדווקא בהלואה אין רוח חכמים נוחה הימנו אבל בפקדון אין חסרון.

²⁴⁷ ע"י רמב"ם (נחלות פ"ו ה"ב): ישראל שהמיר יורש את קרוביו הישראלים כשהיה, ואם ראו בית דין לאבד את ממונו ולקנסו שלא יירש כדי שלא לחזק את ידיהם הרשות בידו, וכו'. ועיי"ש במ"מ: בקדושין פ"ק (דף י"ח) אמרו עכ"ם יורש את אביו מן התורה שנאמר כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר והקשו ודלמא ישראל מומר שאני ותיצרו אלא מהכא כי לבני לוט וכו' אלמא דפשיטא להו שיש ירושה לישראל מומר.

ע"י רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ז) הובא לקמן הערה 276.

²⁴⁸ רש"י. מש"כ ברש"י "רצתה" העיר אחד התלמידים דאיק תלה רש"י דבר זה ברצונה, והא אם לא בטלו הילכתא מינה הרי חלה ההפקעה והיא יוצאת בעל כרחה, אולם נראה דכונת רש"י דאם אינה רוצה לצאת היא נשארת תחתיו ונעשית אשתו ע"י מה שאין אדם עושה ביאתו ביאת זנות ובעל לשם קידושין, כשאמרינן בכתובות ע"ג ע"ב גבי קידושי קטן וכן בקידשה בפחות משוה פרוטה דאדם יודע שאין קידושין תופסים בפחות משוה פרוטה וגמר ובעל לשם קידושין, אבל צ"ע דהכא הרי היא קטנה ולא סגי בדעתה דצריך גם את דעת האב ואי"ז תלוי ברצונה, וצ"ל דכונת רש"י דאם תרצה בהסכמת אביה תשאר תחתיו, מיהו אכתי צ"ע דעל דעת אביה יהיה צריך שעדים ידעו מזה דליהו עדים לקיומי, דזה מובן בעלמא שאמרינן שבועל לשם קידושין, כיון דאיכא חזקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, חשיב דכל העולם עדים על כך, ואי"צ עידי יחוד, אבל על דעת האב לאו כו"ע ידעי מהכי וצריך שיהו עדים על כך. ולפי מש"כ האב"מ בס' כ"ז סק"ו דאי"צ עדים לקיומי על דעתה ורצונה ניחא דמשה"א אי"צ ג"כ עדות על הסכמת אביה, אולם בריטב"א לקמן מ"ג ע"א מבואר שלא כהאב"מ [וכמו שנתבאר לעיל ס"ק ע"ה] וע"כ צריך לדחוק דכונת רש"י דאם תרצה והיו עדים שאביה מסכים לזה, תשאר תחתיו, [מיהו אם יעוד נישואין עושה, הרי כבר יצאת מרשות האב ושוב לא שייך כלל שתתקדש אח"כ, וצ"ע] (הגרש"ר).

²⁵⁰ רש"י. ועי' מנ"ח (ריש מצוה מ"ב) שרואים מרש"י שאינו יכול הנגנב לתפוס את תשלום הקרן כתשלום הכפל, וישאר חייב את הקרן וימכר על זה וכן הסברא נותנת, דפרעון ראשון הוי קרן ולא מיקרי כפל קודם הקרן ע"י רמב"ם פ"ג ה"ב הערות עח, 189.

²⁵¹ רש"י. ועי' רמב"ם עדות (פ"כ ה"ח): העידו עליו שנמכר בעבד עברי והוזמו לוקין.

²⁵² "אי אתה רשאי למוכרו" נמחק ברש"י, ובמקומו איתא "אינו נמכר". קס"ד ונמכר בגניבתו משמע ליה ונמכר פעם אחת ולא שתי מכירות (רש"י).

האישה נקנית

פרק ראשון קידושין

יה

ולידתו בקדושה - הכא לידתו של בן בקדושה מתלף בישראל גמור: **מ"ג לא אמר כרבא** - דילין לה מוחשב עם קוניה: **משא"כ באמה העבדית** - לקמיה בעי לה: **ואינה נמכרת ונשנית** - לקמי' יליף ליה: **בעל כרחו** - לקמיה מפרש ליה: **יתירה עליו אמה העבדית** - אלמא כל הכך יתנהו בה: **כגון שיער** - תורה אור

כאן שהורו שלם בקדושה ולידתו בקדושה - פי' בקונטרס או רוח חכמים נוחה הימנו וסימה דבפרק מי שמת (ב"ב קט"ג) גבי עובדא דאיסור גיורא ה"ל תליסר אלפי זוזי בי רבא פי' בפקדון כי קא שכבי קאמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי להנהו זוזי וכו' משמע דרבא לא רצה לשלם לרב מרי בר רחל אלא

והו לא נפקא ביהי אלמא בגט: **הילכתא** - הלכות אמה העבדית והא רצחה לנחש ב'א' מחלו בלא גט תאל קמ"ל: **ולא ככפילו** - אם י"ג לו לשלם את הקרן ואין לו ממנה לשלם הכפל אינו נמכר: **בוממו** - אם העיד בחבירו שגנב והוסיף ואין לו ממנה לשלם אלא נמכר: **בגניבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אינו נמכר** - קס"ד ונמכר בגניבתו משמע ליה ונמכר פעם אחת ולא שני מכירות: **כאן בגניבה אחת כאן בשתי גניבות** - בגניבה אחת פעם אחת דלמא אינו שיה כל גניבתו אינו נמכר שנייה והיא דקתני ונמכר ונשנה בשתי גניבות אפילו לא עמד בדיון עד שגנב שתיים ואינו שיה אלא דמי האחת נמכר וחוזר ונמכר דכל חדא וחזר קרינן ביה ונמכר בגניבתו: **טובה משמע** - אם עמד על שתייה בדיון א' כולן קרינן ביה בגניבתו כדכתיב (וי"ד ט) ובהמה רבה וגו' והדגה אשר ביאור (שמות י) **אלא כאן באדם אחד** - שעמד בדיון בבית אחת אינו נמכר ונשנה אפילו בגניבות הרבה דהוה דומיא לחתה הכתוב הוליה בלשון יחיד אבל בשני בני אדם שמעמידים אותו שתי פעמים בדיון נמכר בשביל כל אחת ואחת והוא הדיון אם גנב ועמד בדיון ונמכר וחוזר וגנב משילא חפשי חוזר ונמכר: ה"ג ת"ר גניבו אלף ושהו ה' מאות נמכר וחוזר ונמכר גניבו ה' מאות ושהו אלף אינו נמכר כלל: **כנגד ממכרו** - לא פחות ולא יותר: **בזה זכנפו ר"א לרבנן** - יש לו פתחון פה ונלחון במחלוקת זה: **ולא חזיו** - כי השתא שסוה שכר עבודת שש שנים פי שנים בגניבתו ואין עליו לעבוד אלא חתי"ן: **מאי גינהו** - ה"ד בעל כרחו דעבדיה טפי מעבדי אי לנימרא דלי לית ליה גירעונה כתבין ליה שטר' על דמיה ותתם לו שפחסיג ידה מנא לן הא אינו נקיט מרגינתא גופה המושעבד לו ואין יבדין ליה חספא: **בע"כ דאב** - אם יש לו כופין אותו ופודה אותה: **ומני** - הא דקתני אינה נמכרת ונשנית: **מוכר אדם בתו לאישות וסוניה** - קיבל בה קידושין ונחארמלה או נתגרשה מן האירוסין חוזר ומקדשה לאחר וכסף קידושיה שלו אם לא בגרה: **לשפחות וסוניה** - מכרה וילאה בשש או ציובל או במיתת הארון ועודה קטנה חוזר ומוכרה אבל וילאה בסומנין לא דלפילו לא מכרה מעולם והציאה סומנין אינו מוכרה כדתניא במסכת ערכין (דף ע"ג) יכול ימוכר אדם את בתו כשהיא נערה אמרת ומה מוכרה כבר וילאה עכשיו

ובאן שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה רב חייא בר אבין א"ר יוחנן *עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה דכתיב *כי ירושה לעשו נתתי את הדר שיעיר ודלמא ישראל מוכר שאני אלא מהכא *כי לבני לוח נתתי את ער ירושה ורב חייא בר אבין מאי מעמא לא אמר כרבא מי כתיב *וחשב עם קוניהו ולא עם יורשי קוניהו ורבא מאי מעמא לא אמר כרב חייא בר אבין משום כבודו דאברהם שאני: *תנו רבנן יש בעברי שאין עבריה ויש בעבריה שאין בעברי יש בעברי שהוא יוצא בשנים וביובל ובמיתת הארון מה שאין בן בעבריה ויש בעבריה שהרי עבריה יוצאה בסומנין ואינה נמכרת ונשנית ומפרין אותה בעל כורחו מה שאין בן בעברי: אמר מר יש בעברי שאין בעבריה ורמינהו *יתירה עליו אמה העבדית שקונה עצמה בסומנין אמר רב ששת *כגון שיעודה יעדה פשישא גימא בעיא מהו דתימא לא ריבטלה הילכתא מינה קמ"ל אי הכי אמאי יוצאה בסומנין ה"ק אם לא יעדה יוצאה אף בסומנין: ואינה נמכרת ונשנית: **מכלל דעבד עברי נמכר ונשנה והתניא** *בגניבתו ולא בכפילו *בגניבתו ולא בוממו בגניבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למוכרו אמר רבא לא קשיא כאן בגניבה אחת כאן בשתי גניבות א"ל אביי בגניבתו טובא משמע אלא אמר אביי לא קשיא *כאן באדם אחד כאן בשני בני אדם *ת"ר *גניבו אלף ושהו חמש מאות נמכר וחוזר ונמכר גניבו חמש מאות ושהו אלף אינו נמכר כלל ר' אליעזר אומר אם היה גניבו כנגד ממכרו נמכר ואם לאו אינו נמכר אמר רבא בהא זכנהו ר"א לרבנן דמאי שנא גניבו חמש מאות ושהו אלף דאין נמכר *דנמכר כולו אמר רחמנא ולא חציו ה"ג נמכר בגניבתו אמר רחמנא ולא נמכר בחצי גניבתו: ומפרין אותה בעל כרחו: סבר רבא למימר בעל כרחיה דאדון א"ל אביי מאי ניהו דכתבנא ליה שטרא אדמיה אמאי נקיט מרגינתא בידיה יהיבנא ליה חספא אלא אמר אביי *בעל כרחיה דאב משום פגם משפחה אי הכי עבד עברי נמי נכפיהו לבני משפחה *משום פגם משפחה הדר אויל ומוזבין נפשיה ד"ג הדר אויל ומוזבין לה הא קתני אינה נמכרת ונשנית ומני ר"ש היא דתניא *מוכר אדם את בתו לאישות וישנה *לשפחות וישנה *לאישות אחר שפחות אבל לא לשפחות אחר אישות רש"א כשם שאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות כך אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות

כאן גניבות - פי' בקונטרס בזה אינו חוזר ונמכר וה"ק ונמכר פעם אח' בגניבה אחת ולא פעמיים בגניבה אחת אבל נמכר הוא שתי פעמים בשתי גניבות ואפילו לא עמד בדיון עד שגנב שתייה ואינו שיה אלא דמי אחת נמכר וחוזר ונמכר דכל חדא וחזר קרינן ביה בגניבתו ופרין בגניבתו טובא משמע אם עמד על שתייה בדיון כולו ונמכר בגניבתו כדכתיב ובהמה רבה והדגה אשר ביאור וז"ל חוזר ונמכר הוא דאיכא אלא כאן באדם אחד שעמד בדיון בבית אחת אפילו בגניבות הרבה אינו נמכר ונשנה דתני בגיבה היא אלא ב' בני אדם שמעמידין אותו בדיון שתי פעמים נמכר בשביל כל אחת ואחת וה"ה אם גנב ועמד בדיון ונמכר וחוזר וגנב משילא לחפשי חוזר ונמכר עכ"ל וקשה מה שפירש בגניבה אחת אינו חוזר ונמכר דהא לא אחיא לא כרבנן ולא כר"א דבעל כבוד קאמר ת"ר היה גניבו אלף ושהו ה' מאות נמכר וחוזר ונמכר וכו"ל נמי לא אחי דאיהו קאמר אם היה גניבו כנגד ממכרו נמכר ואם לאו אינו נמכר כלל משמע אפילו פעם אחת אינו נמכר לכך פרי' כן בגניבה אחת נמכר וחוזר ונמכר עד שישלם כל הגניבה דנמכר בגניבתו משמע שנמכר כמה פעמים עד שישלם כל גניבתו אבל בשתי גניבות לא ימוכר אלא פעם אחת ופרין בגניבתו טובא משמע היכא דגנב וחוזר וגנב לאותו אדם עלמו מיקרי שפיר בגניבתו אימא דנמכר עד שישלם הכל ומשני באדם אחד דגנב וחוזר וגנב לאותו אדם עלמו נמכר עד שישלם לו כל הגניבות דהיינו שפיר בגניבתו אבל בשני בני אדם אינו נמכר ונשנה:

אמר חז"ל בעל כורחיה דאב פירש בקונטרס אם יש לו כופין אותו ופודה אותה וק"ל להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"ל דאילו ומוזבין לה ומה טעמא דנכופה דנכופה דאב משום דלא ניחא ליה לאב שמתחור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה והשתא ניחא שפיר דהדר אויל ומוזבין לה:

אמר חז"ל בעל כורחיה דאב פירש בקונטרס אם יש לו כופין אותו ופודה אותה וק"ל להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"ל דאילו ומוזבין לה ומה טעמא דנכופה דנכופה דאב משום דלא ניחא ליה לאב שמתחור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה והשתא ניחא שפיר דהדר אויל ומוזבין לה:

אמר חז"ל בעל כורחיה דאב פירש בקונטרס אם יש לו כופין אותו ופודה אותה וק"ל להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"ל דאילו ומוזבין לה ומה טעמא דנכופה דנכופה דאב משום דלא ניחא ליה לאב שמתחור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה והשתא ניחא שפיר דהדר אויל ומוזבין לה:

אמר חז"ל בעל כורחיה דאב פירש בקונטרס אם יש לו כופין אותו ופודה אותה וק"ל להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"ל דאילו ומוזבין לה ומה טעמא דנכופה דנכופה דאב משום דלא ניחא ליה לאב שמתחור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה והשתא ניחא שפיר דהדר אויל ומוזבין לה:

אמר חז"ל בעל כורחיה דאב פירש בקונטרס אם יש לו כופין אותו ופודה אותה וק"ל להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"ל דאילו ומוזבין לה ומה טעמא דנכופה דנכופה דאב משום דלא ניחא ליה לאב שמתחור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה והשתא ניחא שפיר דהדר אויל ומוזבין לה:

אמר חז"ל בעל כורחיה דאב פירש בקונטרס אם יש לו כופין אותו ופודה אותה וק"ל להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"ל דאילו ומוזבין לה ומה טעמא דנכופה דנכופה דאב משום דלא ניחא ליה לאב שמתחור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה והשתא ניחא שפיר דהדר אויל ומוזבין לה:

אמר חז"ל בעל כורחיה דאב פירש בקונטרס אם יש לו כופין אותו ופודה אותה וק"ל להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"ל דאילו ומוזבין לה ומה טעמא דנכופה דנכופה דאב משום דלא ניחא ליה לאב שמתחור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה והשתא ניחא שפיר דהדר אויל ומוזבין לה:

אמר חז"ל בעל כורחיה דאב פירש בקונטרס אם יש לו כופין אותו ופודה אותה וק"ל להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"ל דאילו ומוזבין לה ומה טעמא דנכופה דנכופה דאב משום דלא ניחא ליה לאב שמתחור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה והשתא ניחא שפיר דהדר אויל ומוזבין לה:

אמר חז"ל בעל כורחיה דאב פירש בקונטרס אם יש לו כופין אותו ופודה אותה וק"ל להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"ל דאילו ומוזבין לה ומה טעמא דנכופה דנכופה דאב משום דלא ניחא ליה לאב שמתחור לביתו ויהא פרנסתו לאב עליה והשתא ניחא שפיר דהדר אויל ומוזבין לה:

עין משפט
בר מצוה

קע"ג א מ"י פ"ד מ"ב עבדים הלכה ז:
קע"ד ב מ"י פ"ג מ"ב גניבה הלכה יב סג עשין ע"א:

קע"ה ג מ"י פ"ד מ"ג טו:
קע"ו ד מ"י פ"ד מ"ד יז:
קע"ז ה מ"י פ"ד מ"ה עבדים הלכה ז סג עשין פ"ה:

קע"ח ו מ"י פ"ג מ"ה ח אשוח הלכה יא וס"י שם הלכה יא סג עשין מח טו"ש א"ש פ"ה ל"ג עשין ז:

קע"ט ז מ"י פ"ד מ"ז ט"ז עבדים הלכה ז:
קע"י ח"א ע"ב מ"י פ"ד מ"ח ט"ז עבדים הלכה ז:

קע"כ ט מ"י פ"ד מ"ט ט"ז עבדים הלכה ז:
קע"כ"א ע"ג מ"י פ"ד מ"י ע"ג עבדים הלכה ז:

קע"כ"ב ד מ"י פ"ד מ"י ע"ד עבדים הלכה ז:

קע"כ"ג ה מ"י פ"ד מ"י ע"ה עבדים הלכה ז:

קע"כ"ד ו מ"י פ"ד מ"י ע"ו עבדים הלכה ז:

קע"כ"ה ז מ"י פ"ד מ"י ע"ז עבדים הלכה ז:

קע"כ"ו ח מ"י פ"ד מ"י ע"ח עבדים הלכה ז:

קע"כ"ז ט מ"י פ"ד מ"י ע"ט עבדים הלכה ז:

קע"כ"ח י מ"י פ"ד מ"י ע"י עבדים הלכה ז:

מיר סא.

ספרי פ' ראה פסיקתא פ' ראה

גמל יד

[מסות ב: ע"ט]

מכילתא פ' משפטים

[לקמן כ:]

כתובת מה. פד. ב"ק פו: כבודות כב' סנהדרין עה. יצמות ק"ל. כ"ב ק:

מכילתא פרשה משפטים לקמן מה.

שאינה מוכרה אינו דין שלא תמכר: **לאישות אחר שפחות** - מוכרה בקבלת קידושין לאחר שמכרה לשפחות ויתנה ומוכרה אלו: **אבל** [לא] לשפחות **אחר אישות** - קיבל קידושין ומוכרה אלו שנתארמלה אין חוזר ומוכרה לשפחות ולקמיה ילפי' לה: **ובפלוגתא דרבי הנאי** - כלומר קמפלגי ת"ק ור"ש בדרשה דהאי קרא דפלגי בה ר"א ור"ע: **בדברי ר"ע גרסינן**

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

קפ א מיי" פ"ג מהלכות
אישות הלכה יב סמנ
טעין ממ טור ש"ע
א"כ סימן לו סעיף ג
ויסמין זה סעיף ז :

קפא ב מיי" פ"ד מהל'
עבדים הלכה ט :

קפב ג מיי" טס הל' יא :

קפג ד מיי" טס הל' יב :

ור"א הד"ה. רש"י

כיון שפירש עליהו - פי' בקונטרס כד"ע גרם כיון שפירש עליהו דע"כ מיבעי ליה לאוקמי יש אם למקרא כדאמרינן פ"ק דסנהדרין (דף 7.) ויש אם למסורת כד"א כדדרשינן בבבא מציעא (דף 7.) דרמינן מהאי פלוגתא על מילתא אחריית דאמר ר"א ל"א י"א

אם למקרא ורמינן עלה מהא דיש אם למסורת כ"ל וה"פ ור"ע סבר כיון שפירש עליהו עליה ל"א י"א גירסה בגמ' וזוהרה אלל אביה איש יכול למוכרה דלון אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות דסבר יש אם למקרא כלומר בצגדו קרינן ביה שהיא לשון צגד דלון לשון בגדיה איבעי ליה למימר בצגדו כמו בשמעו (דברים נט) והע"כ דבעלמא קרינן בפגשו (במדבר נה) הכס ליכא למיטעי אבל הכא איכא למיטעי : *ר"ב ור"ע סבר יש אם למסורת ומלל כח צביגדו צ"ל דמשמע היינו לשון בגדיה דלון לשון צגד הוא ליה למיכתב צ"ל דה"פ דכתיב (בראשית נט) ותתפסהו בצגדו בלא יו"ד היינו משום דליכא למיטעי וקשה הכי דייק שהמסורה לשון בגדיה מלל כתיב צביגדו צ"ל דה"פ דה"פ דלוקק נידוק שהיא לשון פריסת טלית מלל כתיב צביגדו צ"ל ועוד דלון רגילות למיכתב לא יו"ד ולא יו"ד בתוך אריות הפעולה וגרסה לפרש שהמקרא וה"פ משמע לשון פריסת טלית כמו ותתפסהו בצגדו דלון לשון בגדיה היה ראו לקרות בצגדו אבל המסורת הוא לשון בגדיה דלון לשון פריסת טלית היה לו לכתוב בצגדו עליה ולא בצגדו בה ויחיה קשה לר"א דלון דרך הגמרא להקדים דברי ר"ע לדברי ר"א שהיה רבו לך נראה לר"א דגרסי' כיון שפירש עליהו עליה דברי ר"א ור"ע אומר כיון שבגד בה וניחא שהתא שדברי ר"א קודמין לדברי ר"ע שהיה תלמידו וה"פ ר"א סבר יש אם למסורת ומסורת הו' לשון צגד דהיינו פריסת טלית מלל כתיב צביגדו צ"ל או צביגדו צ"ל דהיינו משום דליכא למיטעי ור"ע סבר יש אם למקרא היינו לשון בגדיה דלון לשון צגד ה"ל בצגדו דמבגד יאמר בגדו כמו מנגד נגדו ומחלב חלבו והע"כ דקרינן ותתפסהו בצגדו ולא בצגדו הכס ליכא למיטעי וי"מ בהאי דכתיב אשר לא יערה וקרינן לו צ"ל ר"ע סבר יש אם למקרא דהיינו לו צ"ל והשתא מגלה על בצגדו שהוא בגד פריסת טלית ר"א סבר יש אם למסורת וכתיב לא צל"ף והשתא מגלה על בצגדו שהוא לשון בגדיה : *זבנ"י הוא דלון מוצין לה הא יעודי מיעד לה - לאו דוקא יעודי מיעד אלא ר"ל קדוש מקדש לה דלון לא היה יכול לקדשה אמאי קאמר טוב אינו רשאי למוכרה פשיטא אפי' לקדשה אינו יכול כ"ס למוכרה ויש מיישבין הגירסא זבנ"י הוא דלון מוצין לה הא לשאר מיני מני עבד וקא מתמה גמרא הא יעודי מיעד לה כלומר הכי אמרינן דאשר מיני מני עבד והא כבר יעודי מיעד לה ואי אמרת נישואין עושה חין לנכירה רשות בה ודוחק :

בשרמא אירוסין מאירוסין שאני - פי' שאני אירוסין דידה דכיון דהוא לא קדשה יכול למוכרה אלל נישואין גמרינן ומקשה והא שאני פי' הקונטרס כיון דמלארבייתא נפקא מרשותיה לגמרי וקשה והא אירוסין גמי הוא דלירוייתא כדליפנין לעיל מ"י יקח וכו"ל דמ"מ יש לחלק בין אירוסין לנישואין משום דבנישואין נפקא מרשותיה לגמרי כדפי' הקונטרס הא ליתא דהא קבועה אי מסרה נפשה לחופה ה"ל דנפקא מרשותיה דאב פשיטא דלון לכך יש ליישב פי' הקונטרס הכי בשלמא אירוסין מאירוסין שאני דרבותיה דאב היא לכל מיני לירשה וליטמא לה ולהפר נדריה עם בעלה חוץ ממכירה שאינו רשאי למוכרה אחר שקבל כסף קדושה א"כ הא מילתא הו' חדוש ואיכא למימר אין לך (ה) בה אלל חדושו ואיכא לאוקמי האי חדוש באירוסין דידה פירוש ששקבל אביה קידושין אלל נישואין גמרינן ומפיק לה לגמרי מרשותיה דאב א"כ אין לחלק בין נישואין דידה לנישואין דידה ובנישואין דידה גמי לא מני מוצין לה אלל קטנה דממכרה נפשה לחופה לא חשכחן דנפקא מרשותיה דאב כהכי :

כיון שפירש עליהו עליה - דעל כרחק מיבעי ליה לאוקמי יש אם למקרא כד"ע כדאמרינן בסנהדרין בפ"ק ויש אם למסורת כד"א כדדייק' בבבא מציעא דרמינן מהא פלוגתא על מילתא אחריית דאמרינן הכס לר"א יש אם למקרא ורמינן עלה מהא דיש אם למסורת כ"ל

בפ' כל פסולי המוקדשין ובמילתא גרסינן שפירש עליהו עליה בדברי ר"ע ור"א ליתא הכס : לעם נכרי - דהיינו לשפחות לא ומשול האב מאחר שפירש עליהו חוון עליה ל"א י"א א"כ גירסה בגמ' וזוהרה אלל אביה איש לא יערה וזוהרה אלל אב חוור ומוכרה כדכתיב דאמרי לעיל לשפחות אחר אישות הוא דלון כי הכא דמכי יעדה היה ליה לאישות אלל לשפחות אחר שפחות מני מוצין ור"א אומר כיון שבגד בה שמכרה לשפחות טוב אינו יכול למוכרה לעם נכרי דהיינו שפחות אלל לשפחות אחר אישות קידושין מני מוצין ור"ש דריש להא כד"א כיון שבגד בה טוב לא ימכרה ודר"ש ליה נמי כר"ע דכיון שפירש עליהו עליה לא ימכרה להכי קאמר לא לשפחות אחר אישות ולא לשפחות אחר שפחות : למסורת - בצגדו כתיב ולא צביגדו אין הכרת חירק בלא יו"ד וקורה שמתח בבי"ת במקום יו"ד משתמשת אלל לפי מה שנכתב היה לו לקרות חתף קומץ בצגדו לשון בגדיה כמו שאתה קורא ששמעו את דברי האלה (דברים נט) : יש אם למקרא - בצגדו קרינן כמו ותתפסהו בצגדו (בראשית נט) : יש אם למקרא ולמסורת - הילכך דריש תרתייהו ור"א הא דאמר בסנהדרין גבי בסכת בסקת בבבא מציעא ל"א י"א אם למקרא הכס ליכא למימר מקרא ומסורת דלון אישית להאי ליתיה להאי אם שפחה דפטות הכשרת לא תדרש מקרא ולא תפסול לא תדרש מסורת אלל כאן יש לקיים טעמים : יעוד - אחר לאמרו העבדיה הכי את יעודה לי בכסף מקנתך : הא יעודי מיעד - כלומר לקידושין שלא לשם שפחות מוכרה : אין לאביה רשות בה - כדאשכחן לענין נדריה דאפקה קרא מרשותיה

וגר' אלמנה וגרושה וגו' ולענין ירושה וירש אותה מאלן שהבעל יורש את אשתו : סכא - דקתני פירש עליהו לאו צייסוד קאי אלל בקידושין קטנה בעלמא שלא נמכרה : כיון שהמסרה למי שנתחייב בה כו'. כלומר שקדשה לאישות : אין מוכרה - האב לבתו לקרובים שהיא אכורה עליהם ליעד דבעינן אשר לא יעדה (שמות כא) : מוכרה לקרובים - ולא בעינן יעוד והיכא דאיתיה אחר קרא דתפיס : ושון שמכרה כשהיא אלמנה לכו"ל וקידושין תופסין לו בה קידושין תופסין בחייבי לאוין כדלקמן בפ"ג (דף סח) : אי דקדיש נפשה - שלא ע"כ אביה ונתחלמלה הימנו : אלמנה קרי לה בתמיה וכו' יש במעשה קטנה כלום : ואמר רב עמרם גרסינן : סכא - שנתחלמלה מקידושין יעוד והאי דהדר מני לזבונה ולא קרי ליה לשפחות אחר אישות אליכא דר' יוסי ב' יהודה הוא דאמר לקמן (דף יט.) מעות הראשונות של מקנתה לאו לקידושין ניתו וכו' מיעד לה בעצדות שיש לו עליה מיעד לה ואין לקדושין אלו ע"כ האב וגזירת הכתוב היא שיהיו קידושין הילכך הדר מני לזבונה : הא י"א אדם מוכר וכו' - והפ' אחר אירוסין : שאני אירוסין דידה - דכיון דהוא לא קדשה יכול למוכרה : בשלמא אירוסין מאירוסין שאני - דאיכא למימר אלל קפיד קרא דלון לזבנה בתר דקדשה וכוון דהני קידושין לאו איהו עבד ניסן לו רשות למוכרה : אלל נישואין מני

בבבא מציעא דרמינן מהא פלוגתא על מילתא אחריית דאמרינן הכס לר"א יש אם למקרא ורמינן עלה מהא דיש אם למסורת כ"ל

כדאמרינן ד. סוכה ו' פתחים טו : בבבא מציעא דרמינן מהא פלוגתא על מילתא אחריית דאמרינן הכס לר"א יש אם למקרא ורמינן עלה מהא דיש אם למסורת כ"ל

לקמן כ. מה :

לקמן מה :

ד. ובבבא מציעא ו' :

מני
במנאי

כיון שפירש טליתו עליה²⁶⁰, שוב אין רשאי למוכרה, דברי ר"ע. ר"א²⁶¹ אומר "בבגדו בה" כיון שבגד בה, שוב אין רשאי למוכרה²⁶². במה חולקים. ר"א סבר: יש אם למסורת²⁶³, ור"ע סבר: יש אם למקרא²⁶⁴, ור"ש סבר: יש אם למקרא ולמסורת [הילכך דריש תרוייהו וא"ת הא שאמר בסנהדרין גבי בסכת בסכת בסוכות לר"ש יש אם למקרא התם ליכא למימר מקרא ומסורת דאי איתיה להאי ליתיה להאי אם שלשה דפנות הכשרת לא תדרש מקרא ואם תפסול לא תדרש מסורת אבל כאן יש לקיים שניהם]. רב בר אבוה שאל, יעוד [אמר לאמתו העבריה הרי את יעודה לי בכסף מקנתין], עושה נישואין או אירוסין. מה יוצא מזה [להלכה]. לירושא, וליטמא לה, ולהפר נדריה²⁶⁵. מהו. בא ושמע, "בבגדו בה", כיון

²⁶⁰ ע"י רש"י: ונ"ל דמזה יצא המנהג לכסות את הכלה בהינומא. וישר המנהג בקצת מקומות שגם החתן הולך עם הקרואים לכסותה. וטוב היה שהוא בעצמו יכסנה. ונראה דזהו שאמרה רות "ופרשת כנפך על אמתך" ר"ל כנפי כסותך. אבל נ"ל דפרישת בגד לא ה' נהוג רק ביעוד, הואיל דעד עתה היתה לו לאמה, לכן נצרך להראות לה אות שמעתה היא לו לאשה ומכסה אותה בבגדו, להורות ששניהן שוין מתכסין בכסות אחד, כמנהג איש ואשתו. וכן רות שקראה א"ע אמתו לכן אמרה ופרשת כנפך על אמתך. ובזה יובן הא דלקמן דמוקי רנב"י הא דבבגדו בה בקדושין דעלמא (דלא שייכא בהם פרישת בגד) הוצרך לומר וה"ק כיון שמסרה כו'.

ע"י ט"ז (י"ד סי' שמב סק"א): ראיתי בספר הדרישה בזה הסי' במה שכתב הטור וכיון שחלה עליו החופה ה"ל לדידה כרגל כתב וז"ל לפי מה שכתבתי לקמן בסימן שס"א והבאתי ראייה מגמרא ופוסקים דמה שמכסין ראש הכלה בשחרית מיקרי חופה נ"ל ג"כ לסמוך על זה דאם חלילה אירע אבילות לחתן או לכלה אחר שכיסו ראש הכלה דאין צריכין לפסוק שבעת ימי המשתה אלא קוברין המת מיד ונחודו שבעת ימי אבילות עד אחר שבעת ימי המשתה כדן אי מת אביו של חתן כן ואפשר לחלק דדוקא בימיהם דהוי מקדשין מתחלה בשעת שידוכין מ"ה מתחלת החופה בשחרית דשייך ייחוד אחר שנתארכה כבר משא"כ בזמנינו מיהו נראה דגם בימי המרדכי לא היו מקדשין רק כמו בזמנינו ואפי' הכי קרי חופה משעת כיסוי הכלה עכ"ל תמוהין לי דברי הרב טובא חדא במאי שחושב כיסוי ההינומא לחופה דהא כתב רמ"א באבן עזר סי' נ"ה דהמנהג בינינו לקרות החופה דוקא הייריעות על כלונסות כו' דזה החופה הנוהגת עכשיו כו' והרבה פעמים אנו רואים שמסלקין נדוניית החתן אחר כיסוי ההינומא ואם אין מסלקין אותו כראוי החתן פונה לדרכו ואין שם עדיין שום חיוב עליו לישאנה מחמת כיסוי ההינומא והיאך נאמר להקל שכבר חל עליו רגל משעת הכיסוי במקום דליכא פסידא דהיינו שהוא אבל שלא על אביו דאלו על אביו לא היה לו לבעול הדישה לבקש היתר מחמת שכבר חל עליו חופה דבזה אפי' קודם החופה התירו לעשות החופה ואפי' לבעול בעילת מצוה כל זמן שלא נקבר המת. ועיי"ש הערת הדגול מרובה על ה"ט: ועיין בב"ח באה"ע סי' סימן ס"א דאפילו לפי דעה זו שזה מקרי חופה היינו במדינת רוס"א שהחתן בעצמו הולך עם הרב לכסות ראש הכלה, ע"ש, וכן עדיין המנהג בכל מדינות וואלא, אבל במדינות הללו שאין החתן הולך כלל לכסות ראש הכלה פשיטא שאין זה מקרי חופה כלל לשום דעה, דאי אפשר להיות חופה בלתי חתן או שלוחיו שם, שאם החתן היה מכבד להרב לכסות ראש הכלה אפשר דשלוחו של אדם כמותו, אבל במדינות הללו צד הכלה מכבדים להרב בכיסוי ההינומא בלי שום ידיעת החתן, פשיטא שאין זה חופה כלל.

ע"י לעיל הערה 95.
²⁶¹ ע"י תוס' שר"ת גורס את התנאים בהיפוך: כיון שפירש טליתו עליה דברי ר"א ור"ע אומר כיון שבגד בה.

²⁶² ע"י רמב"ם (עבדים פ"ד ה"י) הובא לעיל הערה 196.
²⁶³ כמה שנמסרה הכתיב של תיבה למשה צריכין לדורשה, ולא לפי הקרי (רש"י מכות ז ע"ב?). כדדייק' בבכורות לד ע"א (רש"י).

²⁶⁴ על כרחך מיבעי ליה לאוקמי יש אם למקרא כר"ע כשאמרינן בסנהדרין בפ"ק (ד ע"א) (רש"י). הרי בסנהדרין זה רבנן נגד ר"ש ולא ר"ע?

לשון הפסוק (שמות כא ח): אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי לא ימשל למכרה בבגדו בה. פי' רש"י (בגמ' כאן): לעם נכרי, דהיינו לשפחות לא ימשול האב מאחר שפירש טליתו אדון עליה לשם יעוד אם גירשה בגט וחזרה אצל אביה. אבל לא יעדה וחזרה אצל אב, תוזר ומוכרה כרבנן, שאמרי לעיל לשפחות אחר אישות הוא שלא כי הכא, דמ"כי יעדה" הוה ליה לאישות. אבל לשפחות אחר שפחות מצי מזבין. ור"א אומר כיון שבגדו בה שמכרה לשפחות שוב אינו יכול למוכרה לעם נכרי דהיינו שפחות אבל לשפחות אחר אישות קידושין מצי מזבין ור"ש דריש להא כר"א כיון שבגדו בה שוב לא ימכרה ודריש ליה נמי כר"ע דכיון שפירש טליתו עליה לא ימכרה להכי קאמר לא לשפחות אחר אישות ולא לשפחות אחר שפחות (רש"י). למסורת, בבגדו כתיב ולא בביגדו א"ל הברת חירק בלא יר"ד ונקודה שתחת הבי"ת במקום יר"ד משתמשות אבל לפי מה שנכתב היה לו לקרות חטף קמץ בבגדו לשון בגידה. יש אם למקרא – בבגדו קרינן כמו ותתפשהו בבגדו (בראשית לט).

²⁶⁵ ולא מוזכר להתיר ביאה, וע"י לעיל י ע"א הערה 106, אפילו אי יעוד נשואין עושה, א"ל משום דחשיב כמעשה חופה, דאם משום דחשיב כמעשה חופה היו צריכים ע"ז את דעת האב, [וכמש"כ התוס' לעיל ה' ע"ב דאע"פ שהיעוד יכול

שפירש טליתו עליה, שוב אינו רשאי למוכרה. מכירה הוא לא יכול למכרה, אבל יעודי הוא יכול ליעדה [כלומר לקידושין שלא לשם שפחות מוכרה]²⁶⁶, ואם תאמר זה עושה נישואין, כיון שנישאת, שוב אין לאביה רשות בה²⁶⁷ [כדמצאנו לענין נדרים דאפקה קרא מרשותיה ונדר אלמנה וגרושה וגו' ולענין ירושה וירש אותה מכאן שהבעל יורש את אשתו], אלא לא, לומדים מזה, זה עושה אירוסין²⁶⁸.

אמר רב נחמן בר יצחק: כאן [דקתני פירש טליתו לאו ביעוד קאי אלא בקידושי קטנה בעלמא שלא נמכרה] שבקידושין הרגיל? מדובר, וכך נאמר, כיון שמסרה אביה למי שנתחייב בשארה כסותה ועונתה [כלומר שקידשה לאישות]²⁶⁹, שוב אין יכול למוכרה.

בא ושמע, אין מוכרה לקרובים [האב לבתו לקרובים שהיא אסורה עליהם ליעוד דבעינן אשר לא יעדה]²⁷⁰. אמרו בשם רבי אליעזר, מוכרה לקרובים [ולא בעינן יעוד ואיפה דאיתיה אמר קרא דתפיס], ושניהם מסכימים, שמוכרה אלמנה לכהן גדול [כשהיא אלמנה לכ"ג וקידושין תופסין לו בה דקידושין תופסין בחייבי לאוין]²⁷¹, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. האלמנה הזאת, איך מדובר. אם תאמר שהיא קדשה את עצמה [שלא על ידי אביה ונתארמלה הימנן], האם קוראים לה אלמנה [וכי יש במעשה קטנה כלום]. ואלא שקדשה אביה, מי יכול למוכרה. והרי אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות.

ואמר רב עמרם א"ר יצחק, כאן [מדובר] בקדושי יעוד²⁷², ולפי רבי יוסי ברבי יהודה, שאמר, מעות הראשונות לא ניתנו לקידושין. ואם תאמר הוא עושה נישואין, כיון שנישאת, שוב אין לאביה רשות בה. ואלא מה. הוא עושה אירוסין, ושניהם מסכימים שמוכרה, הרי אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות [אפילו לאחר אירוסין]. אלא מה נאמר. שונה אירוסין דידה מאירוסין דאביה [דכיון שהוא לא קידשה יכול למוכרה], מה אפילו תאמר זה עושה נישואין, שונה נישואין דידה מנישואין דאביה. מה דינו כאן. זה מוכן ששונים אירוסין מאירוסין [דאיכא למימר אב קפיד קרא שלא לזבנה בת דקידשה וכיון דהני קידושין לאו איהו עביד ניתן לו רשות למוכרה]²⁷³, אלא נישואין מנישואין

לעשות בע"כ דאב החופה צריך לעשות מדעת] אלא דבעינן למימר דכיון דהקידושין נעשים ע"י מעשה יעוד, לא דמי לשאר קנין דקידושין, אלא הכא מעשה היעוד עושה קנין גמור, אבל לענין היתר ביאה לא סגי במה שנעשה קנין גמור, דלזה בעינן דוקא מעשה חופה (הגרש"ר).

²⁶⁶ רש"י. לאו דוקא יעודי מייעד אלא ר"ל קדושי מקדש לה (תוס').
²⁶⁷ ע"י שר"ע הובא לעיל הערה 259. וע"י שר"ע (אה"ע סי' נה ס"ז): המארס את בתו ונתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין, אפילו כמה פעמים, קודם שתבגור, כתובתה של אביה. נשאת, ונתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין, אין לאביה בה כלום, אפילו בראשונה.

²⁶⁸ ע"י רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ט): היעוד כאירוסין ואינו כנישואין לפיכך אינו מתטמא לה ולא יירשנה ולא מיפר נדריה עד שתכנס לחופה, ואם שלש אלה לא יעשה לה לא יעדה לו ולא יעדה לבנו ולא נפדית בגרעון כסף ויצאה חנם בהבאת סימנין כמו שביארנו. הקשה הגאון רבי אהרן קוטלר (אוסף חידו"ת מהגר"א קוטלר סי' כ), הרי בכל נישואין אין הבעל מתחייב בשאר כסות ועונה אלא אחר נישואין ולא אחר אירוסין, ואם כן כיצד אמרה התורה על אדון שמייעד את האמה העבריה (שמות כא, ט, י), 'כמשפט הבנות יעשה לה שארה כסותה ועונתה לא יגרע', דמאחר שיעוד עושה רק אירוסין, אם כן כיצד כבר לאחר היעוד בשאר כסות ועונה.

²⁶⁹ רש"י. וקשה שהרי אין חיוב שאר כסות וננואה עד נישואין.
וע"י ריטב"א: ותמיה מילתא למה ליה לאורוכי כולי האי ולמימר הכי קאמר כיון שמסרה כו' לימא התם בקדושי דעלמא ותו לא, ואיכא למימר משום דאי ביעוד אדון מיירי שכבר היא ברשותו וזן ומליבש אותה אתי שפיר בבגדו בה מלשון בגד שפירש טליתו עליה ליחידה לו לאשה, אלא בקידושין בעלמא היכי שייך בבגדו בה דמשום קדושין דמקדש לה ליכא פרישת טלית שהרי עדיין לא נכנסה לרשותו עד שימסרנה לו ואינה לחופה, ולהכי מפרש דהכי קאמר כיון שמסרה לתא שנתחייב בכסותה ומשום כסותה נקט שארה ועונתה דכי הדדי נינהו ואמת כמאן שאמר מוזנות וכסות דאורייתא, ולפי מי שאמר דרבנן לאו דוקא נתחייב אלא למי שדרכו לתת לה שאר כסות ועונה כנ"ל.

וע"י תוספות ר"ד: כיון שפירש טליתו עליה. פירוש לשון ופרשת כנפך על אמתך (רות ג, ט). ואין זה לשון חופה, אלא גם הקידושין נקראין כן, שמשעה שקידשה היא נקראת על שמו.

²⁷⁰ ע"י לקמן דף כ. ע"י רמב"ם הערה 299.

²⁷¹ ע"י לקמן דף סח (רש"י). ע"י רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ב): יש לאדם למכור בתו לפסולין כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שאע"פ שהן בלא קידושין תופסין בהן.

²⁷² שנתארמלה מקידושי יעוד והאי דהדר מצי לזבונה ולא קרי ליה לשפחות אחר אישות אליבא דר' יוסי בר' יהודה היא שאמר לקמן (דף יט) מעות הראשונות של מקנתה לאו לקידושין ניתנו וכי מייעד לה בעבדות שיש לו עליה מייעד לה ואין קידושין אלו ע"י האב וגזירת הכתוב היא שיהיו קידושין הילכך הדר מצי לזבונה (רש"י).

האם הם שונים [כיון דנישואין דאורייתא ניהו נפקא לגמרי מרשותיה]²⁷³.

ולפי רב נחמן בר יצחק, שאמר, אפילו לפי רבי יוסי ברבי יהודה מעות הראשונות לקידושין ניתנו²⁷⁴, איך נסביר את זה [הרי הכספים קידושין דאב ניהו במאי מוקי לה ואפילו אירוסין עושה היכי הדר מזבין לה]? נעמיד? את זה כרבי אליעזר, שאמר, לשפחות אחר שפחות הוא לא יכול למכרה [דקדריש כיון שבגד בה ועד השתא מהדרינן לאוקמה שלא כרבי אליעזר משום דשמותי הוא]²⁷⁵, אבל לשפחות אחר אישות יכול למכרה.

ריש לקיש שאל, אדם יכול ליעדה לבנו קטן²⁷⁶. "בנו" אמר ה' [בתורה] "בנו" כל שהוא?, או אולי בנו דומה לו, כמו שהוא גדול, כך בנו גדול. אמר רבי זירא, בא ושמע, "איש" [נאמר בפסוק] פרט לקטן²⁷⁷,

²⁷³ רש"י. נישואין גמורין דמפקי לה לגמרי מרשותיה דאב א"כ אין לחלק בין נישואין דידה לנישואין דידיה ובנישואין דידה נמי לא מצי מזבין לה אבל קטנה דממסרה נפשה לחופה לא מצאנו דנפקא מרשותיה דאב בהכי (תוס').

²⁷⁴ דדין מעות הראשונות לקדושין ניתנו אינו שנתקדשה בזה למפרע דא"כ ה"ל גמ' למימר דאם זינתה קודם חייבת חטאת, ואין לומר דהוי אונס כיון דהיתה עומדת ליעוד דמעות יעוד קודמת למצות פדיה, וכו', ולכן מוכח מכל זה דדין מעות הראשונות לקדושין ניתנו אינו אלא על זכות קדושין שיהיה להאדון זכות ליעדה בשבילו או בשביל בנו, והנה אח"כ שמעתי כן בשם גדולים שהסבירו זה באופן דהאדון נעשה כמו האב ומניחים ליסוד דאם האב היה רשאי לקדש את בתו היה יכול לקדשה בלא כסף כיון דיש לו זכות הקדושין שלה וזכות זה מסר להאדון, אבל לא נראה לי הסבר זה דכיון דע"פ האב אינו יכול לקדש בתו לא מצינו שיהיה לו זכות זה לקדשה בלא כסף אלא דא"צ לזה רק דזהו עיקר דין יעוד ואף דבכה"ג קדושין אם יתן לאשה כסף על אופן זה שיחול מעכשיו דין זה שלא תוכל להתקדש לאחר אם יקדשה אח"כ, ומ"מ לא תהיה מקודשת מעכשיו, לא מצינו דין כזה בקדושין, אבל זהו עיקר דין שחידשה תורה ביעוד שיכול האב למסור להאדון זכות זה שיוכל ליעדה לו או לבנו, וזהו מה שאמרין מעות הראשונות לקדושין ניתנו שניתנו לזכות יעוד, וממילא אינו שייך זה לדין ברירה כיון דאין כאן קדושין למפרע (אבן האזל עבדים פ"ד ה"ז).

²⁷⁵ רש"י, ולפי ר"ת לעיל & שמעמיד את זה כר"ע צ"ל דעד השתא מהדר לאוקמה כרבי אליעזר משום דרבנן דר"ש סברי כוותיה.

²⁷⁶ עיי' רש"י על התורה (שמות כא ט): ואם לבנו ייעדה. האדון, מלמד שאף בנו קם תחתיו ליעדה אם ירצה אביו, ואינו צריך לקדשה קידושין אחרים, אלא אומר לה, הרי את מיועדת לי בכסף שקיבל אביך בדמין, ע"כ. ועיי' רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ז): כיצד מיעדה לבנו אם היה בנו גדול ונתן רשות לאביו ליעדה לו הרי האב אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לבני, ע"כ.

ועיי' לחם משנה (עבדים פ"ד ה"ז): בפירוש החומש פירש"י ז"ל אלא אומר לה הרי את מיועדת לי בכסף שקיבל אביך בדמין ואף על גב דנראה לכאורה דפליגי עם רבינו ז"ל דרבינו ז"ל סובר דהאדון הוא המקדש לבנו ורש"י ז"ל סובר דהבן עצמו מקדש נראה שלא פליגי דרבינו ז"ל כתב שנתן רשות לאביו ליעדה והרי עשה הבן שליח לאב לקדשה לו ורש"י ז"ל בפירוש החומש איירי שלא עשה הבן שליח לאב אלא הבן הוא עצמו לקדשה ברשות אביה:

אמנם הגר"ח (בסטנסייל): לומד את רש"י שמשמע דאם האב מייעד צריך שיהיה שליח מהבן, וברמב"ם: הרי דס"ל דהאב הוא המייעד ברשות הבן, ומשמע דדוקא האב שהוא האדון אבל לא הבן אף שהוא הבעל והמקדש, וטעם הדבר דמעשה היעוד שייך רק האדון ולא המקדש, ורק משום שבמעשה יעוד חלין כאן קידושין, לזה צריך שיהא מתאים לדיני מעשה קידושין, ולכך בעינן שיהא האדון שליח מהמקדש, ולפי זה מובן למה קידושין בלשון יעוד לא מועיל. ועיי' חידושי ר' אריה לייב מאלין (חלק א סימן לד): למסקנת הגמ' דבאמת חידוש דין דיעוד נאמר גם גבי בנו קטן, אלא דלהכי אין יעוד לבנו קטן משום שאין יעוד אלא מדעת וע' רש"י ותוס' משום דקטן לא מצי לשווי' שליח לקדש, והרי להדיא דמשו"ה לא מהני יעוד בקטן משום דאין מעשה קטן כלום, ונראה דבזה הוא דפליגי הבעיא דר"ל עם ר"י דר"ל הוי ס"ל דיעוד מועיל אף שלא מדעת ור"י ס"ל דאין יעוד מועיל אלא מדעת והיינו דהבן הוא העושה מעשה היעוד ונמצא דהא דפרש"י בחומש דהבן הוא שמיעד הוא לפי מסקנת הגמרא אבל לפי מה דבעי ר"ל הוי ס"ל דהאב הוא עושה המעשה ובה גופא פליגי הכא, ובדעת הרמב"ם נראה דס"ל דכיון דלפ"מ דבעי ר"ל מוכרח לומר דהאב הוא עושה מעשה היעוד אף לפי המסקנא לא הדר הגמרא מזה, אלא שאמרין דאף דמעשה היעוד יכול לעשות האב בעצמו בלא שליחות דבן, אבל עכ"פ דעת הבן מיהא שאל ובקטן חסר דעתו שאין לו דעת לקדושין ומעיקרא הוי ס"ל שלא בעינן כלל אף דעת הבן, ורק ניהותא מצדו בעינן שלא ימחה אבל איפה דהוי זכות אדמדין לדעתו שרוצה מהני אף בלא דעתו.

²⁷⁷ ואף על גב דקטן לאו בר עונשין הוא מ"מ איצטרך קרא למעוטי דקס"ד שיהא נהרג כיון שהאשה נהרגת על ידו (תוס').

עיי' רמב"ם (איסור פ"א ה"ח): וכן השוכב עם הבהמה בשגגה והאשה שהביאה את הבהמה עליה בשגגה אין הבהמה נסקלת על ידו ואף ע"פ שהן גדולים, כל העריות כולן שהיה אחד גדול ואחד קטן הקטן פטור והגדול חייב

"אשר ינאף את אשת איש" פרט לאשת קטן²⁷⁸. ואם תאמר [שהאב יכול] ליעד [לבנו הקטן], אם כן מצינו אישות לקטן. ואלא מה [נאמר]. אינו מיעד, [אם כן] למה צריך הפסוק למעטו [הואיל ואינה]. תפשוט מזה [שהאב יכול] ליעד [לבנו הקטן, אמנם הפסוק ממעטו ממיתה]. אמר רב אשי, כאן, ביבם בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו, שמן התורה ראויה לו [כלומר זקוקה לו באותה ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה]²⁷⁹, מה הייתי אומר, כיון שמן התורה ראויה לו וביאתו ביאה, הבא עליה מתחייב באשת איש, לכן לומדים [שלא].

מהו המסקנה? בא ושמע, אמר ר' אייבו א"ר ינאי, אין יעוד אלא בגדול, אין יעוד אלא מדעת²⁸⁰. [צריך לכתוב את] שניהם [האחד הוא כיון דאין יעוד אלא מדעת פשיטא דאין יעוד אלא בגדול]²⁸¹. זה נאמר כ"למה? למה אין יעוד אלא בגדול, לפי שאין יעוד אלא מדעת. ועוד אפשר לומר, מהו מדעת. מדעת שלה²⁸², שלמדנו, אביי בנו של רבי אבהו "אשר לא יעדה" מלמד שצריך ליעדה. הוא למדה, והוא הסביר אותה²⁸³, בקידושי יעוד, ולפי רבי יוסי ברבי יהודה, שאמר, מעות הראשונות לא ניתנו לקידושין. רב נחמן בר יצחק אמר: אפילו תאמר לקידושין ניתנו [ונפקא מינה דהוה ליה מכר את בתו לאישות ואם יעדה ונתארמלה שוב אין מוכרה לשפחות לרבי עקיבא], כאן שונה [דכתי' לשון יעדה למידרשה לשון דיעה], שאמר ה' [בתורה] "יעדה".

מהו [דבריו של] ר' יוסי בר' יהודה. שלמדנו "יעדה והפדה"²⁸⁴ צריך שיהא שהות ביום כדי פדייה, מכאן א"ר יוסי ברבי יהודה, אם יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת. מוכן? שהוא סובר, מעות הראשונות לא ניתנו עבור קידושין²⁸⁵. רב נחמן בר יצחק אמר, אפילו תאמר שנתנו לקידושין, כאן שונה שאמר ה' [בתורה] "והפדה".

אמר רבא אמר רב נחמן, אדם יכול לומר לבתו קטנה, צאי וקבלי קידושין²⁸⁶. מדברי יוסי ברבי יהודה. שהרי? רבי יוסי ברבי יהודה אמר, מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו. וכאשר נשאר בה שוה פרוטה [מהמחיר שלה?] הוה קידושין [אלמא הואיל ומכרה ויודע שהאדון יכול ליעדה לאחר זמן מדעתיה הוה והוה ליה כאומר לה קבלי קידושין], כאן גם כן אין חילוק.

ואמר רבא א"ר נחמן, המקדש במלוה שיש עליה משכון, מקודשת²⁸⁷, מדברי יוסי ברבי יהודה, שהרי רבי יוסי ברבי יהודה אמר, מעות הראשונות לא ניתנו עבור קידושין [ואינו מקדשה אלא ע"י גרעון שיש לו עליה דהוה מלוה שהרי היא חייבת לו או הם או שוויים והיא עצמה משכון]. זהו הלואה היא, והיא עצמה משכון,

כמו שביארנו, אחר ער ואחד ישן הישן פטור, אחד מזיד ואחד שוגג המזיד חייב והשוגג מביא קרבן, אחד אנוס ואחד ברוצן האנוס פטור כמו שביארנו.

²⁷⁸ רמב"ם (איסור פ"ג ה"א): היתה הורתה שלא בקדושה וליתנה בקדושה נסקלת על פתח שער העיר, כל מי שמצותה לסקול אותה על פתח שער העיר אם היתה עיר שרובה עכו"ם סוקלין אותה על פתח ב"ד, וכל מי שמצותה לסקול אותה על פתח בית אביה אם לא היה לה אב או שהיה לה אב ולא היה לו בית הרי זו נסקלת בבית הסקילה, לא נאמר פתח בית אב אלא למצוה..

²⁷⁹ רש"י. ויש מקשים, שביבמות (צו ע"ב) ביאת בן ט' היא רק מדרבן ופוסלה על האחין אבל לא יורשה וכו', אלא "מדאורייתא חזיא ליה" בעלמא, כגון שהיה היבם גדול. וקטן זה ביאתו ביאה, כלומר שאם בא על אחת מכל עריות שבתורה, מומתים על ידו. לכן היה מקום לומר שמן התורה חשובה כאשתו, קמ"ל שזה רק דרבנן (תוס').

²⁸⁰ עיי' תוס' לעיל ה"א ד"ה שכן ישנן שלא צריכים רצונה ואפשר בע"כ אבל צריך להודיעה שלשם קידושין מייעדה. ועיי' שברש"י צריך הסכמתה.

²⁸¹ רש"י. שהרי קטן לא מצי לשווי' שליח לקדש (המשך דברי רש"י המופיע בתוס'), ו"א שפי' שניהם היא שהם סתורן אהדדי דרישא שאמר' אין יעוד אלא בגדול משמע אפילו שלא מדעת מהני והדר אמרינן אין יעוד אלא מדעת משמע אבל שלא מדעת לא מהני (תוס') בשם ה"ר אלחנן).

²⁸² עיי' רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ח): אין האדון מיעד אמה העבריה לא לו ולא לבנו אלא מדעתה אף על פי שכבר קיבל אביה מעותיה שהרי הוא אומר יעדה מדעתה, ואם מת האדון אין בנו יכול ליעדה לו שהרי יוצאה לחירות במיתת האדון.

²⁸³ הוא תני לתמיתין והוא אמר בה מנפשיה והאי טעמא דהאי צריך ליעדה רבי יוסי ברבי יהודה היא שאמר מעות הראשונות שקבל האב לאו לקידושין ניתנו ואין יעוד אלא בפרוטה שעליה לפיכך אין דעת האב בהן מתחילה ואם אינו מודיעה שתקבל עליה אין כאן קידושין (רש"י).

²⁸⁴ ואין יעדה אלא במקום פדייה שאם בא ליעדה בסוף שש צריך שיהא שהות ביום שאם תבוא לחשבון גרעונה דיהא עליה גרעון של פרוטה (רש"י).

²⁸⁵ דאי קבל אב ע"מ להתיעד וקידושי יעוד תלויין באב אף על גב דליכא שהות נמי כיון שאמר בתוך שש תתייעד לי הוה ליה יעוד למפרע משעת מכירה (רש"י).

²⁸⁶ עיי' שר"ע סי' לו ס"ז הוב"ד לקמן הערה

האשה נקנית

פרק ראשון קדושין

יט

עין משפט
נר מצוה

מי שאני - כיון דנשואין לאורייתא ניתו נפקא לגמרי מרשותיה : ולרב נחמן דאמר - לקמן לר' יוסי בר' יהודה נמי במעות הראשונות היא מתקדשת דקידושין דלכ ניהו במאי מוקי לה ואפילו אירוסין עושה היכי הדר מוזבין לה : מוקי לה כרבי אליעזר - גרסינן : דאמר לשפחות אחר שפחות כו' - דקדושת תורה אור

מי שאני ולרב נחמן בר יצחק דאמר אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה מעות הראשונות לקידושין ניתנו במאי מוקים לה מוקים לה כרבי אליעזר דאמר לשפחות אחר שפחות הוא דלא מצוי מוזבין לה אבל לשפחות אחר אישות מצוי מוזבין לה בעי ריש לקיש מהו שמייעד אדם לבנו קמן בנו אמר רחמנא בנו כל דהו או לילמא בנו דומיא דירידה מה הוא גדול אף בנו גדול אמר רבי יורא תא שמע

במאי מוקי לה כרבי אליעזר - פי' בקונטרס ועד השתא מהדרין לאוקומי דלא כרבי אליעזר דשמותי הוא לפי ר"ת דגרסינן הכא במאי מוקי לה כר' עקיבא ל"ל דעד השתא מהדר לאוקומי כרבי אליעזר משום דרבנן דר' שמעון קיימי כוונתיה דאמרי אבל לא לשפחות אחר אישות ור' שמעון נמי הכי אית ליה אלא שמוסיף עוד אבל לא לשפחות אחר שפחות :

אישי פרט לקמן - ואף על גב דקמן לאו בר עושין הוא מ"מ אינסיך קרא למשני דקס"ד שיהא נהרג כיון שהאשה נהרגת על ידו : **ומדאורייתא** חזית ליה - פי' בקונטרס

דוקוקה לו וביאתו ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה וליטמא לה כדתנן (גדה דף מה.) כן ט' שבא על יבמתו קנאה וקשה דזה אינו אלא מדרבנן ולפוסלה מן האחין כדתנן בהאשה רבה (יבמות דף נו.) עשו ביאת כן ט' כמאמר בגדול אבל ליורשה ולשאר דברים לא היא לאשמו ולכן נ"ל דמדאורייתא חזית ליה בעלמא בגון שהיה היבם גדול וקמן לו ביאתו ביאה כלומר שאם בא על אחת מכל עריות שבחורה מומהים על ידו מהו דתימא הוולג ומדאורייתא כו' כלומר אי לאו האי קרא דמעטיה ה"ל מדאורייתא חזובה לאשמו קמ"ל שאינו קונה אותה אלא מדרבנן כדאמרין בעלמא (סו) עשו ביאת כן ט' כמאמר בגדול : **תרתיה** - פי' בקונטרס הא בזה תליא כלומר חדא מילתא היא דכיון שאין יעוד אלא מדעת פשיטא דאין יעוד מעיל אלא בגדול שהרי קמן לא מלי לשווי עליה לקדש וה"ל אלחנן פי' תרתי כלומר דסתמן אהרדי דרישא דאמרי' און יעוד אלא בגדול משמע אפילו שלא מדעת מהני והדר אמרין און יעוד אלא מדעת משמע אבל שלא מדעת לא מהני :

הגרות הב"ח
(ה) תוס' ד"ה לומר וכו' דין הוא שחובה שיהיו שנינו וכו' כדמשמע בפי' הפקקל דמריך :

גליון הש"ס
גב' תרתי מה עסק קמרי - כעין זה נילג דף י"א כהא מנישה דף י"ד פ"א : שם מדעת ד"ה - עין לפי' דף ה פ"א תוס' ד"ה שכן נ"ל כ"כ :

מי שאני ולרב נחמן בר יצחק דאמר אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה מעות הראשונות לקידושין ניתנו במאי מוקים לה מוקים לה כרבי אליעזר דאמר לשפחות אחר שפחות הוא דלא מצוי מוזבין לה אבל לשפחות אחר אישות מצוי מוזבין לה בעי ריש לקיש מהו שמייעד אדם לבנו קמן בנו אמר רחמנא בנו כל דהו או לילמא בנו דומיא דירידה מה הוא גדול אף בנו גדול אמר רבי יורא תא שמע

אישי פרט לקמן - ואף על גב דקמן לאו בר עושין הוא מ"מ אינסיך קרא למשני דקס"ד שיהא נהרג כיון שהאשה נהרגת על ידו : **ומדאורייתא** חזית ליה - פי' בקונטרס דוקוקה לו וביאתו ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה וליטמא לה כדתנן (גדה דף מה.) כן ט' שבא על יבמתו קנאה וקשה דזה אינו אלא מדרבנן ולפוסלה מן האחין כדתנן בהאשה רבה (יבמות דף נו.) עשו ביאת כן ט' כמאמר בגדול אבל ליורשה ולשאר דברים לא היא לאשמו ולכן נ"ל דמדאורייתא חזית ליה בעלמא בגון שהיה היבם גדול וקמן לו ביאתו ביאה כלומר שאם בא על אחת מכל עריות שבחורה מומהים על ידו מהו דתימא הוולג ומדאורייתא כו' כלומר אי לאו האי קרא דמעטיה ה"ל מדאורייתא חזובה לאשמו קמ"ל שאינו קונה אותה אלא מדרבנן כדאמרין בעלמא (סו) עשו ביאת כן ט' כמאמר בגדול : **תרתיה** - פי' בקונטרס הא בזה תליא כלומר חדא מילתא היא דכיון שאין יעוד אלא מדעת פשיטא דאין יעוד מעיל אלא בגדול שהרי קמן לא מלי לשווי עליה לקדש וה"ל אלחנן פי' תרתי כלומר דסתמן אהרדי דרישא דאמרי' און יעוד אלא בגדול משמע אפילו שלא מדעת מהני והדר אמרין און יעוד אלא מדעת משמע אבל שלא מדעת לא מהני :

הגרות הב"ח
(ה) תוס' ד"ה לומר וכו' דין הוא שחובה שיהיו שנינו וכו' כדמשמע בפי' הפקקל דמריך :

גליון הש"ס
גב' תרתי מה עסק קמרי - כעין זה נילג דף י"א כהא מנישה דף י"ד פ"א : שם מדעת ד"ה - עין לפי' דף ה פ"א תוס' ד"ה שכן נ"ל כ"כ :

אישי פרט לקמן - ואף על גב דקמן לאו בר עושין הוא מ"מ אינסיך קרא למשני דקס"ד שיהא נהרג כיון שהאשה נהרגת על ידו : **ומדאורייתא** חזית ליה - פי' בקונטרס דוקוקה לו וביאתו ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה וליטמא לה כדתנן (גדה דף מה.) כן ט' שבא על יבמתו קנאה וקשה דזה אינו אלא מדרבנן ולפוסלה מן האחין כדתנן בהאשה רבה (יבמות דף נו.) עשו ביאת כן ט' כמאמר בגדול אבל ליורשה ולשאר דברים לא היא לאשמו ולכן נ"ל דמדאורייתא חזית ליה בעלמא בגון שהיה היבם גדול וקמן לו ביאתו ביאה כלומר שאם בא על אחת מכל עריות שבחורה מומהים על ידו מהו דתימא הוולג ומדאורייתא חזובה לאשמו קמ"ל שאינו קונה אותה אלא מדרבנן כדאמרין בעלמא (סו) עשו ביאת כן ט' כמאמר בגדול : **תרתיה** - פי' בקונטרס הא בזה תליא כלומר חדא מילתא היא דכיון שאין יעוד אלא מדעת פשיטא דאין יעוד מעיל אלא בגדול שהרי קמן לא מלי לשווי עליה לקדש וה"ל אלחנן פי' תרתי כלומר דסתמן אהרדי דרישא דאמרי' און יעוד אלא בגדול משמע אפילו שלא מדעת מהני והדר אמרין און יעוד אלא מדעת משמע אבל שלא מדעת לא מהני :

אישי פרט לקמן - ואף על גב דקמן לאו בר עושין הוא מ"מ אינסיך קרא למשני דקס"ד שיהא נהרג כיון שהאשה נהרגת על ידו : **ומדאורייתא** חזית ליה - פי' בקונטרס דוקוקה לו וביאתו ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה וליטמא לה כדתנן (גדה דף מה.) כן ט' שבא על יבמתו קנאה וקשה דזה אינו אלא מדרבנן ולפוסלה מן האחין כדתנן בהאשה רבה (יבמות דף נו.) עשו ביאת כן ט' כמאמר בגדול אבל ליורשה ולשאר דברים לא היא לאשמו ולכן נ"ל דמדאורייתא חזית ליה בעלמא בגון שהיה היבם גדול וקמן לו ביאתו ביאה כלומר שאם בא על אחת מכל עריות שבחורה מומהים על ידו מהו דתימא הוולג ומדאורייתא חזובה לאשמו קמ"ל שאינו קונה אותה אלא מדרבנן כדאמרין בעלמא (סו) עשו ביאת כן ט' כמאמר בגדול : **תרתיה** - פי' בקונטרס הא בזה תליא כלומר חדא מילתא היא דכיון שאין יעוד אלא מדעת פשיטא דאין יעוד מעיל אלא בגדול שהרי קמן לא מלי לשווי עליה לקדש וה"ל אלחנן פי' תרתי כלומר דסתמן אהרדי דרישא דאמרי' און יעוד אלא בגדול משמע אפילו שלא מדעת מהני והדר אמרין און יעוד אלא מדעת משמע אבל שלא מדעת לא מהני :

אלה ע"כ המכירה חשובה כאלו אמה אביה לבת התקדשי ביטול כ"כ המכירה נמי תחשב כאלו אמר למקדש וי"ל דלאו הו"ל לא כדאומר לו ולא כדאמר לה אלא הכי מוכיח ע"כ קטנה יש לה יד לקבל קידושין מראשכתן גבי יעוד דאמר רחמנא שתייעד על ידי עלמה שאם לא היה מועיל בעלמא כשנתן לה רשות להתקדש מדעת ע"כ עלמה לא היה אומר הכתוב שיהיה מועיל לענין יעוד וא"ת היאך היא מתקדשת בדאומר לה לאו וקבלי קידושין והלא קמן לית ליה זכייה מן התורה כדמשמע פ"ק דב"מ (דף ג"א) דקטנה אין לה יד לטות בעלמא ואמרין דמניחת הקטן לר' וסי' אין זו גזל גמור אלא מדבריהם בשלמא גבי יעוד דהתם דין הוא שתוכה (ה) בשאר שאינו אלא מחילת שיעבוד בעלמא וי"ל דבעת אחרת מקשה לה יש לה זכייה מדאורייתא כדמשמע בפי' [האומר] (נישן סה.) דפריך לרב חסדא דאמר אחד זה ואחד זה קונה לעלמו ואינו זוכה לאחרים מהיהא דאומר אדם לעבדו ולשפחותו העבדיים הילך מעות הללו ופרה מהן מעשר שני ושפחה עבדית קטנה היא ודחי בענין שאינו נקוב דרבנן ככל שיהי רואה להוכיח טובה אפילו לאחרים מן התורה :

במלוה שם עליה משכון מקודשת מדר' יוסי בר' יהודה - אין לפרש דמיייר במשכון שלא בשעת הלוואה דקני לה מדרבי יצחק דאם כן היה לו להביא כאן דרבי יצחק כמו שמצינו לעיל (דף מה) גבי קידשה במשכון מקודשת ולעיל היה לו להביא דרבי יוסי ברבי יהודה אלא אפי' במשכון בשעת הלוואה איירי ואפי' אין מחזיר לה משכון אלא שמוחל לה את המלוה ואע"פ שהמשכון בידו דהא המקדש במלוה שם עליה משכון קאמר ולא המקדש במשכון וא"ת כיון דמקדש בהנחת מחילת מלוה אפילו בלא משכון אמר' דמקודשת לעיל' ולמה אנו לריבין ללמוד מר' יוסי וי"ל דהייכא דליכא משכון נרוע טפי דס"ד דלא סמכה דעתה כיון שאינו מחזיר לה משכון קמ"ל מילתא דרבי יוסי דמקודשת וא"ת היכי נילף מרבי יוסי ברבי יהודה מיעוד והלא ביטול מחזיר לה המשכון היינו גופה דלא גופה משכון היא והכא אין מחזיר לו משכון וי"ל דפשיטא ליה דאין עיקר היעוד בחזרה משכון אלא מחמת מחילת שיעבוד המלוה לחוד וי"ל לקדש דקסבר ר' יוסי בר' יהודה דעבד עברי' אין גופו קנוי דאי גופו קנוי מני ענין לו אלא מלוה שם עליה משכון אין כאן מלוה כלל אלא המקדשה בהקנאת גופה לעלמה גופה ומיחו וי"ל דע"כ לא בהקנאת גופה שהיא קנויה לו מקדשה דאם כן איך תקדש בלא שטר שחזרו ובלא הפקר :

משל

מסנהרין כנכ

[ג"ל דאמר]

לקמן מה.

[דף י"א]

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

משל

משל למאן פ' בקונטרס מדברי מי אנו למדין הא הא יס שהות ביום כו' אלמא השתא הוא דמתחלי קדושין בגרעון שיש לו עליה לרבנן מדברי חכמים אנו למדין דלמרי אפילו אין שהות ביום דקסברי לכך ניתנו מעות הראשונות דלי בעינן ליעודי יהיה

קצא א מ"ו פ"ד מהל' ענדים הלכה ז : קצב ב מ"ו ס' הל' טו : קצב ג מ"ו ס' הל' טו :

תורה אור

וכי משייר בה שוה פרוטה ומיעד הוא קידושין הבא נמי לא שניא ת"ד כ"כ מצות יעוד אימר לה בפני שנים (ה) הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי אפילו בסוף שש ואפילו סמוך לשקיעת החמה ונוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג בה מנהג שפחות רבי יוסי ברבי יהודה אומר אם יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת משל *לאומר לאישה התקדשי לי מעבשיו לאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום שמקודשת לראשון משל לכאן אילימא משל לרבי יוסי ברבי יהודה הא אם יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו לא אמר רב אחא בריה דרבא משל לרבנן פשיטא מהו דתימא הא לא אמר ליה מעבשיו קמ"ל תניא אידך המוכר את בתו והלך וקידשה לאחר שיהק בארון ומקודשת לשני דברי רבי יוסי ברבי יהודה וחכ"א *אם רצה ליעד מיעד משל *לאומר לאישה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום שמקודשת לשני משל לכאן אילימא לרבנן האמרי רבנן אם רצה ליעד מיעד אלא אמר רב אחא בריה דרבא משל לר' יוסי בר' יהודה פשיטא מהו דתימא הא לא אמר לה לאחר שלשים יום קמ"ל תניא אידך המוכר את בתו ופסק על מנת שלא ליעד נתקיים התנאי דברי ר"מ וחכ"א *אם רצה ליעד מיעד מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה *וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ולר"מ תנאו קיים והתנאי *האומר לאישה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה ה"ז מקודשת *ותנאו בטל דברי ר"מ רבי יהודה אומר *בדבר שבממון תנאו קיים אגד חוקדה שאני הבא דאמר קרא *לאמה פעמים שאינו מוכרה אלא לאמה בלבד ורבנן האי לאמה מאי עבדי ליה האי מיבעי להו לברתניא לאמה *מלמד שמוכרה לפסולים והלא דין הוא אם מקדשה לפסולים לא ימכרנה לפסולים מה למקדשה לפסולים שבן אדם מקדש את בתו כשהיא נערה ימכרנה לפסולים שאין אדם מוכר את בתו כשהיא נערה ת"ל לאמה מלמד שמוכרה לפסולין ר' אליעזר אומר אם ללמד שמוכרה לפסולין הרי כבר נאמר *אם רעה בעיני ארוניה שרעה בנישואיה מה ת"ל לאמה מלמד שמוכרה לקרובים

יעוד מעבשיו דלי לאו מהאז שעתא מתחלי במאי מיקדשה השתא ופריך פשיטא דמלינו למילף ומשיי מהו דתימא הא לא אמר ליה לאב מעבשיו ותילף מיניה דלפי לא פירש מעבשיו אלף הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום תהא מקודשת לראשון קמ"ל האי תנא דלמרי אנו למדין המשל מדברי רבנן דלי אמר מעבשיו אין ולי לא לא וקשה דבכוליה גמרא המשל בא ללמד על הדבר כמו משל למה הדבר דומה ועוד איך נאמר דמיעוד נלמוד בלשון שעתא מקודשת לראשון והא לא איירי רבנן כלל כשבא אחר וקודש בתוך ימי המכירה לכך פירש ר"י שהמשל בא ללמד ולומר דכי היכי דפשיט לן ההם בלומר לאשה הרי את מקודשת לי מעבשיו ולאחר שלש יום ובא וקידשה אחר בתוך שלשים יום שמקודשת לראשון ה"א גבי ייעוד שאם בא אחר וקדשה אחר המכירה קודם הייעוד דאינה מקודשת דמעות הראשונות על דין מלמד המשל אילימא לרבי יוסי בר' יהודה והאמר אם יש שהות ביום וכו' וחס כן לא דמי לומר שהרי בעינן שיתן לה שום דבר בסוף אלף משל לרבנן המשל בא ללמד לנו על דברי רבנן שאם בא אחר וקידשה אחר המכירה קודם היעוד אינה מקודשת ופריך פשיטא דכיון שאמר לאשה כך הוא הדין ה"א גבי ייעוד כך הוא לרבנן ומשיי מהו דתימא הא לא אמר מעבשיו ואפילו לרבנן נמי תהא מקודשת לאחר שקדשה קודם הייעוד דלא דמי לומר לאשה דהתם אמר לה מעבשיו קמ"ל דכיון דכל מכירה ע"מ ליעד כמאן דלמרי לה מעבשיו דמי : **משל** לרבי יוסי ברבי יהודה פ' בקונטרס מדברי ברבי יהודה אנו למדין משום דלא פירש מעבשיו אע"פ דהוי ליה לקדשה צה לאחר זמן מיהו כי קדמו אחר הוא קידושין ה"א לא שניא מהו דתימא הא לא ח"ל בשעת מתן מעות ע"מ שתייעד לי לסוף שש ומשום הכי אמר רבי יוסי דמקודשת לשני אבל היכא דלמרי התקדשי לי לאחר שלשים יום אימא אע"פ דלא אמר לה מעבשיו חילא מהשתא ומקודשת לראשון אם ירלה שבתא שלשים קמ"ל דמי להדדי דכיון דהלה הכתוב ייעוד במעות הללו לאחר זמן מעיקרא כי יהבינהו להכי יהבינהו שאם ירלה ליעד מיעד ואפ"ה כיון דלא אמר מעבשיו מקודשת לשני גם פ' זה לא נהירא שהרי בזבלי גמרא המשל בא ללמד על הדבר ופירש רבינו יצחק מהו דתימא הא לא אמר לה לאחר שלשים יום וכיון דלא פירש ניימא דרעתיה שיחולי הקידושין מעבשיו דמיהי טפי מוח שלא הזכיר שלשים יום שהרי כל שעה ושעה בדין ליעדה כל זמן שירעה ואם קידשה אחר אחר שירעה לא קשיא אדרבנן לא קשיא דיעוד לאו הוי דבר שבממון : לשני : **רבי** מאיר תנאו קיים וכו' מדרבנן אדרבנן לא קשיא דיעוד לאו הוי דבר שבממון :

קצד ר מ"ו פ"ו מהל' אשוח הלכה ט ו פירק י"ב שם הלכה ז : ומג עשין מה טושיע אה"ע סימן לא טע"ף ה וכו' ס' סעיף ז :

קצה ה מ"ו פ"ד מהל' ענדים הלכה ז :

הגהות הב"ח
(ה) גב' כפני כניס הכי אם מועדת לו הרי את מקודשת :

*וכי משייר בה שוה פרוטה הוא קידושין . אלמא הואיל ומכרה ויודע שהאדון יכול ליעדה לאחר זמן מדעתיה הוה וזהו ליה כאומר לה קבלי קידושך : לאלו לקידושין ניפטו . ואינו מקדשה אלא ע"י גרעון שיש לו עליה דהוה מלוה שהרי היא חייבת לו או אם היא שוויים והיא תלמה משכנו : אפילו בסוף שש . ביום השלמה : משל לאומר לאשה כו' : מכאן אתה למד לאומר לאשה כו' : מעבשיו ולאחר שלשים יום . מקודשת לראשון דה"ק לה מעתה נתחלו אי בעינא צה לאחר שלשים יום : משל למאן . מדברי מי אנו למדין : הא אם יש שהות ביום כו' . אלמא השתא הוא דמתחלי קידושין בגרעון שיש לו עליה : לרבנן . מדברי חכמים אנו למדין דלמרי אפי' אין שהות דקסברי לכך ניתנו מעות הראשונות דלי בעינן ליעודי יהא יעוד מעבשיו דלי לאו מההיא שעתא מתחלי במאי מקדשה השתא : פשיטא . דמלינו למילף : מהו דתימא הא לא ח"ל . לאב מעבשיו ומילף מיניה דלפי לא פירש מעבשיו אלא הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום תהא מקודשת לראשון קמ"ל . האי תנא דלמרי למדין המשל מדברי רבנן דלי אמר מעבשיו אין ולי לא לא : משל לאומר כו' . כלומר מכאן אתה למד לאומר לאשה כו' : משל למאן . מדברי מי אנו למדין : לרבי יוסי בר' יהודה דמשום דלא פירש מעבשיו אע"פ דה"ל לקדשי צה לאחר זמן כי קדמו אחר הוא קידושין ה"א לא שניא : מהו דתימא הא לא אמר לה . בשעת מתן מעות על מנת שתייעד לי לאחר זמן ומשום הכי ח"ר יוסי דמקודשת לשני אבל היכא דלמרי התקדשי לי לאחר שלשים אע"פ דלא אמר מעבשיו חילא מהשתא ומקודשת לראשון אם ירלה בסוף שלשים : קמ"ל . דדמי להדדי דכיון דתלה הכתוב ייעוד במעות הללו לאחר זמן מעיקרא כי יהבינהו להכי יהבינהו שאם ירלה ליעד מיעד ואפילו הכי כיון דלא אמר מעבשיו מקודשת לשני : ולר"מ תנאו קיים . בתמיה : בדבר שבממון . דניתן למחילה הוי תנאי קיים אבל שונה דלעברא גופא הוא לא אחיהבי למחילה : מלמד שמוכרה לפסולים . ממזר ונתיב שיזין רשאי ליעד ואינה נמכרת להם אלא לשפחות בלבד : אם מקדשה לפסולין . קידושין תופסין בחייבי לאוין : לא ימכרנה לפסולין . בתמיה : מה למקדשה לפסולין . כלומר מה לי לקנתה על מקדשה לפסולין הרי מלינו שהקידושין מכורין בדין לרבר גדול מזה שאפילו בשבועה סומנין מקדשה כרילפין לעיל (דף 77) : מוילא מהם אין כסף : ימכרנה לפסולין . בתמיה והלא אין המכירה מוכרה בדין כל כך שהרי אינו מוכרה כשהיא נערה כדדרשניק"ו ומה

מכירה כבר יולא עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר בתמכת ערכין (דף 77) : שרעה בנישואיה . שאכורה לא מיהא תפסי ליה בה קדושין כדכתיב (שמות כא) אשר לא יעדה מכאן שמוכרה לפסולין : לקרובים

[ש"י ע"א]
[ג"א ש"י ע"א]
[קמ"ן ג"ה ע"א]
[סג]

מיר יא. מכות נ: ג' ניסין פד: כחובות פג. פד. כחובות נג. צ"מ גא. זר. צ"ב קבר

[פ"י תוס' מיר יא. ד"ה כא' על מנת]

וכאשר נשאר בה שוה פרוטה ומייעד, הווי קידושין, כאן גם כן אין חילוק.

הרבנים למדו, איך מצות יעוד. אומר לה בפני שנים²⁸⁷, הרי את מקודשת לי, הרי את מאורסת לי, אפילו בסוף שש [ביום השלמתם] ואפילו סמוך לשקיעת החמה, ונוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג בה מנהג שפחות. רבי יוסי ברבי יהודה אומר, אם יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת.

משל [כלומר מכאן אתה לומד ל"אומר לאשה וכו'"], לאומר לאשה התקדשי לי מעכשיו לאחר שלשים יום [מקודשת לראשון] דה"ק לה מעתה נתחלו אי בעינא בהו לאחר שלשים יום, ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום, שמקודשת לראשון²⁸⁸. משל למי [מדברי מי אנו למידין]²⁸⁹. אם תאמר זה משל לרבי יוסי ברבי יהודה, הא אם יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה, מקודשת [דמצינו למילף], ואם לאו, לא. אמר רב אחא בנו שלרבא, משל לרבנן²⁹⁰. זה פשוט. מה הייתי אומר, הרי לא אמר ליה מעכשיו [לאב האי אדון מעכשיו ותילף מיניה דאפי' לא פירש מעכשיו אלא הרי את מקודשת לי לאחר שלשים תהא מקודשת לראשון], לכן לומדים [שאי תנא שאמר למידין המשל מדברי רבנן דאי אמר מעכשיו אין אי לא לא, והאי הובא בהבדל].

אחר לימד בברייתא, המוכר את בתו, והלך וקידשה לאחר, שיחק באדון ומקודשת לשני, דברי רבי יוסי ברבי יהודה. וחכמים אומרים, אם רצה [האדון] ליעד, מייעד²⁹¹. משל, לאומר לאשה [כלומר מכאן אתה

²⁸⁷ עי' רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ז) הובא לקמן הערה 276.

עי' גר"ח (יבום וחליצה פ"ד ה"ט): [צריכים עדים ליעוד] היינו משום דבלא עדים לא הוי קידושין כלל, וככל קידושין דעלמא, וקשה דהא לעיל אמרין דאין יעוד אלא מדעת ידיה, משום דמעות הראשונות לאו קידושין ניתנו, או משום שנאמר יעוד דהיינו מדעתה, והוי אביה העבריה היא קטנה, דבסימני גדלות הרי היא יוצאת כבר לחירות, וקשה לפי דברי הרמב"ם דאין מעידין על הקטן לקיומי מילתא, א"כ איך מהנו הכא העדים כיון דהיא קטנה. והפשוט בזה, דביעוד עצם הקידושין נעשה ע"י האב, ואף על גב דדרשינן מאשר לו יעדה דבעינן דוקא מדעתה, הוא דהוי גזירת הכתוב דבלא דעתה לא הוי יעוד ומעשה הקידושין כלל, ולא כמו בשאר קידושין דעיקר הקידושין תלוי בדעתה, ובדעתה הוא דנעשו הקידושין, וכדחזינו דלמ"ד מעות הראשונות לקידושין ניתנו אם הלכה ונתקדשה לאחר קודם יעוד הא תניא בקדושין דף י"ט ע"ב דאם רצה ליעד מיעד ובטלו קידושין האחר, ומפרש שם בגמ' הטעם משום דמי לאומר לאשה התקדשי לי מעכשיו, וקשה דהרי אכתי לא נעשית אשת איש למפרע, ואמאי לא תפסי בה קידושין, ואין זה דומה למעכשיו דנעשית אשת איש למפרע, אלא ודאי דהא מיהא דביעוד שוב אין הקידושין גומרין אלא מדעת האדון לחוד, ועל כן למ"ד מעות הראשונות לקידושין ניתנו דנעשה מעשה הקידושין לענין זה שאין היעוד תלוי שוב בדעתה, על כן אהניא זאת גם לענין זה שאינה יכולה לקבל עוד קידושין מאחר, לא ע"י עצמה ולא ע"י אביה, ודמאי זאת למעכשיו בחדא מילתא, דלענין זה שאין הקידושין תלויין עוד אלא בדעת האדון מהני היעוד שאח"כ למפרע, והוי כותניא דמעכשיו דדינה לענין זה כמקודשת למפרע, ואפילו למ"ד מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו, ולדידיה הא אינו חוזר ומיעד אם נתקדשה לאחר, אבל מ"מ הרי זהו מיהא משום דכיון דלאו לקידושין ניתנו א"כ הרי אין כאן עוד מעשה קידושין כלל, ועל כן תפסי בה קידושין שני, אבל לא מיהא דלענין קידושין היעוד הקידושין תלויים ונגמרים רק בדעת האדון, ודעתה לא בעינן רק למעשה הקידושין, אבל עיקר דעת המתקדשת כבר נעשה ע"י האב בשעת מכירה, וכדילפינן מינה דאומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושין, דגם שם לא מהניא דעתה רק למעשה הקידושין, ועיקר הקידושין הם מדעת האב, והכא נמי ביעוד דכוותה. והכי מוכח, דהלא הא דרשינן מאשר לו יעדה דבעינן דעתה, הא לא בעינן רק דעתה ולא דעת האב, ואף דקטנה היא והיא ברשות אביה, אלא ודאי דעיקר הקידושין תלוי רק בדעת האדון, ודעתה לא בעינן רק למעשה הקידושין, או דהוי גזירת הכתוב ביעוד דבעינן דעתה, ועל כן פקע מינה זכות אביה, ודעת אביה כבר היה בשעת מכירה.

²⁸⁸ כי היכי דפשיטא לן התם דמקודשת לראשון ה"ה נמי גבי ייעוד אף על גב שלא אמר בשעת מכירה מעכשיו לכשארצה אייעד כיון דמעות הראשונות לקידושין ניתנו הוי כאלו פירש הכי בפירוש והבא עליה משעת מכירה עד שעת ייעוד יש בו איסור אשת איש דחל הייעוד למפרע משעת מכירה.

²⁸⁹ רש"י. ו"א שפי' שהמשל בא ללמד ולומר דכי היכי דפשיט לן התם באומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשי' יום ובא וקידשה אחר בתוך שלשים יום שמקודשת לראשון ה"ה גבי ייעוד שאם בא אחר וקדשה אחר המכירה קודם הייעוד דאינה מקודשת דמעות הראשונות לקידושין ניתנו והכי קאמר משל למאן על מי מלמד המשל (תוס' בשם הר"י).

²⁹⁰ מדברי חכמים אנו למידין שאמרי אפי' אין שהות דקסברי לכן ניתנו מעות הראשונות דאי בעינן ליעודי' יהא יעוד מעכשיו דאי לאו מההיא שעתא מתחלי במאי מקודשת השתא (רש"י).

²⁹¹ עי' רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ט): המוכר את בתו ואח"כ הלך וקדשה לאחר אם רצה האדון ליעד מייעד ואם לא ייעד האדון לא לו ולא לבנו כשתצא מרשות האדון יגמרו קידושיה ותיעשה אשת איש.

למד לאומר לאשה כו'], הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום, ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום, שמקודשת לשני. משל למי [פי' מדברי מי אנו למידין]. אם תאמר לרבנן, הרי הרבנן אמרו, אם רצה ליעד, מייעד. אלא אמר רב אחא בנו שלרבא, משל לר' יוסי בר' יהודה [דמשום שלא פירש מעכשיו אף על גב דה"ל לקדושי בהו לאחר זמן כי קדמו אחר הווי קידושין ה"נ לא שנא]²⁹². זה פשוט. מה הייתי אומר, הרי לא אמר לה לאחר שלשים יום²⁹³, לכן לומדים [דדמו אהדדי דכיון דתלה הכתוב יעוד במעות הללו לאחר זמן מעיקרא כי היבניהו להכי היבניהו שאם ירצה ליעד מייעד ואפילו הכי כיון שלא אמר מעכשיו מקודשת לשני, שאין חילוק].

אחר לימד בברייתא, המוכר את בתו, ופסק על מנת שלא ליעד, נתקיים התנאי, דברי ר"מ. וחכמים אומרים, אם רצה ליעד, מייעד, מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה²⁹⁴, וכל המתנה על מה שכתוב בתורה, תנאו בטל. [וכן] לפי רבי מאיר תנאו קיים. והרי למדנו בברייתא, האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה, ה"ז מקודשת ותנאו בטל, דברי ר"מ. רבי יהודה אומר, בדבר שבממון תנאו קיים [דניתן למחילה הוי תנאי קיים אבל עונה דצער דגופא הוא לא איתיהיב למחילה]²⁹⁵.

אמר חזקיה, כאן שונה, שנאמר בפסוק, פעמים שאינו מוכרה אלא לאמה בלבד. ורבנן, ה"לאמה" הזה איך לומדים אותו. את זה צריכים לכמו שלמדנו בברייתא, "לאמה" מלמד שמוכרה לפסולים [ממזר ונתין שאין רשאי ליעד ואינה נמכרת להם אלא לשפחות בלבד]²⁹⁶, והלא זה קל וחומר, אם מקדשה לפסולים [דקידושין תופסין בחייבי לאוין], לא ימכרה לפסולים [בתמיה]. מה למקדשה לפסולים²⁹⁷, שכן אדם מקדש את בתו כשהיא נערה, ימכרה לפסולים²⁹⁸, שאין אדם מוכר את בתו כשהיא נערה. מלמד הפסוק, "לאמה", מלמד שמוכרה לפסולין. ר' אליעזר אומר: אם ללמד שמוכרה לפסולין, הרי כבר נאמר "אם רצה בעיני אדוניה", שרעה בנישואיה [שאסורה לו מיהא תפסי ליה בה קדושין כשנאמר (שמות כא) אשר לא יעדה מכאן שמוכרה לפסולין]. מה מלמד הפסוק "לאמה". מלמד שמוכרה

²⁹² רש"י. ו"א מהו דתימא הא לא אמר לה לאחר שלשים יום וכיון שלא פריש נימא דדעתיה שיחולו הקידושין מעכשיו דמהני טפי מה שלא הזכיר שלשים יום שהרי כל שעה ושעה בידו ליעדה כל זמן שירצה ואם קידשה אחר אינה מקודשת קא משמע לן כיון שלא אמר מעכשיו בהדיא מקודשת לשני (תוס' בשם הר"י).

²⁹³ בשעת מתן מעות על מנת שתתייעד לי לאחר זמן ומשום הכי א"ר יוסי דמקודשת לשני אבל איפה שאמר התקדשי לי לאחר שלשים אף על גב שלא אמר מעכשיו חיילי השתא ומקודשת לראשון אם ירצה בסוף שלשים (רש"י).

²⁹⁴ עי' ריטב"א גיטין פד ע"ב ד"ה אלא אמר רבינא איפה אמרין דמתנה על מה שכתוב בתורה כגון שארה כסותה ועונתה דודאי קא עקר. ופירש רבינו גר"ו דטעמא משום דאיהו לאו בהדי ידיה מתנה אלא הרי הוא כמתנה עם התורה, שממה שחיבתו תורה מתנה עמה שלא יהא חייב בה, וכיון דאין הדבר ניתן למחילה אליבא דר' מאיר, ואליבא דר' יהודה בדבר שאינו של ממון וכו' אבל הכא עמה הוא מתנה שהוא אומר לה ע"מ שתעשה או שלא תעשה, ובכל כי האי גונא שהוא מתנה עמה ועליה הדבר לעשות, כיון שאינה מוכרחת לעשות לא חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה, ואי קיימא תנאה מגורשת ואם לאו אינה מגורשת. ועי' קוב"ש: מיהו "ל דגם בכה"ג מיקרי מתנה ע"מ שכתוב בתורה, דתנאי זה גורם שאין לו כח ליעד דאם ייעדה תבטל המכירה, וע"כ יתבטל היעוד, ונמצא שנעקר ממכירה זו דין יעוד ע"י תנאו, ומש"ה תנאו בטל. עי' רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ט): מוכר את בתו ופסק על האדון על מנת שלא ליעד אותה אם רצה האדון ליעד מייעד שהתנה על מה שכתוב בתורה שתנאו בטל.

²⁹⁵ עי' שו"ע אה"ע סי' לח ס"ה: התנה בשעת הקדושין שלא יהא לה שאר וכסות, תנאו קיים, ואינו מתחייב לה בהם. אבל אם התנה שלא יתחייב בעונה, תנאו בטל וחייב בה. הגה: דכל המתנה על מה שכתוב בתורה, ואינו ממון, תנאו בטל. ו"א דכל מאי דתיקון רבנן הוי כמ"ש בתורה.

ביאור: שאר וכסות וכו'. היינו דוקא שלא אמר ע"מ שאין בקדושין שאר וכסות דאם התנה כך התנאי בטל (ב"ש).

דכל מאי דתיקון רבנן. פ'בדבר תקנה דרבנן אפילו בממון תנאו בטל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה (ח"מ).

עי' שו"ע (אה"ע סי' ס"ט): זה שאמרנו שאין תנאי מועיל להסתלק מירושתה, היינו במתנה עמה אחר שנשאה או קודם שאירסה, אבל במתנה עמה בעודה ארוסה, מהני. (וע"ל סימן צ"ב. אמרו רז"ל: אין לך כשרה בנשים אלא אשה שעושה צרון בעלה).

²⁹⁶ עי' רמב"ם הובא לעיל הערה 271.

²⁹⁷ כלומר מה לי לקנתר על מקדשה לפסולין הרי מצינו שהקידושין מסורין בידו לדבר גדול מזה שאפילו בשהביאה סימנין מקדשה כדילפינן לעיל (דף ד ע"ב) מויצאה חנם אין כסף (רש"י).

"כפי שניו". אין לי אלא עבד הנמכר לעובד כוכבים, הואיל ונגאל בקרובים ידו על התחתונה, מנין לנו נמכר לישראל. לומדים מהנאמר, "שכיר" "שכיר" לגזירה שוה.

אמר אביי, אני כבן עזאי בשוקי טבריה³⁰². א"ל אותו תלמיד לאביי, הרי אפשר לדרוש את הפסוקים האלה לקולה וגם אפשר לדרוש אותם לחומרא [פי' להחמיר על העבד השביח יתן כפי שניו הכספי ישיב לפי כסף מקנתו], מה ראית לדרוש אותם לקולא, שנדרוש אותם לחומרא. אל תחשוב כך, מזה שה' ית' הקיל בו, שלמדנו "כי טוב לו עמך", עמך במאכל ועמך במשחה, שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי התבן³⁰³. מכאן אמרו, כל הקונה עבד עברי, כקונה אדון לעצמו³⁰⁴. ונאמר, דברים אלו לענין אכילה ושתייה, כדי שלא לצערו, אבל לענין פדיון, נחמיר עליו מדרכי יוסי ב'ר' חנינא [שלא בא לידי עבדות אלא שהיה חשוד על השביעית].

שלמדנו בברייתא, רבי יוסי ברבי חנינא אומר, בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית [איסור הקל שבה העושה סחורה בפירותיה דהוה ליה לאו הבא מכלל עשה לאכלה (ויקרא כה) ולא לסחורה]³⁰⁴, אדם נושא ונותן בפירות שביעית, לסוף מוכר את מטלטליו, שנאמר "בשנת היובל [הזאת, וכי תמכרו אם תמכרו ותקנו מה שאסרתי לכם בו סופך למכור ממכריך וכל כלי ביתך] תשובו איש אל אחוזתו", וזה נסמך ל"וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך", דבר הנקנה מיד ליד. לא הרגיש³⁰⁵, לסוף מוכר את שדותיו, שנאמר "כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו", לא באת לידו עד שמוכר את ביתו³⁰⁶, שנאמר "כי ימכור בית מושב עיר חומה". מה שונה שם שלא אמר "לא הרגיש" [דמשמע אם לא הרגיש סופו לבא לכך ובכולהו תנא לא באת לידו עד שמוכר דמשמע דפשיטא ליה לתנא דדרכו בכך שלא תבא לידו שישוּב בתשובה עד שיקבל עוד פורענות], ומה שונה כאן שאמר "לא באת לידו". כדרכו הונא, שאמר רב הונא, כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, הותרה לו. אתה חושב שהותרה לו. אלא נעשית לו כהיתר³⁰⁷.

לא באת לידו עד שמוכר את בתו³⁰⁸, שנאמר "וכי ימכור איש את בתו לאמ"ה, ואף על גב דבתו לא נכתבה בזה הענין [לדרוש בה סמיכת פרשה מכל מקום הואיל ופרשת רבית סמוכה לפרשת ממכר בית אגן סהדי שכבר מכר את בתו אם יש לו בת קטנה קודם שלוח ברבית דניחא ליה וכו']³⁰⁹, הרי למדנו, שימכור אדם ביתו ולא ילוה בריבית. למה. ביתו מגרע יוצאת, וזה מוסיף והולך. לא באת לידו עד שלוח ברבית, שנא' "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך" [הכל בסדר סמיכת פרשיות הוא דורשו וכולן זו קשה משלפניה], וסמוך לו [נאמר] "אל תקח מאתו וגו'". לא באת לידו עד שמוכר את עצמו³⁰⁷, שנאמר "וכי ימוך אחיך ונמכר לך", לא לך אלא לגר, שנאמר "לגר" [פרשה אחרת היא הסמוכה לנמכר לך וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו'], ולא לגר צדק אלא לגר תושב, שנאמר "גר תושב". "משפחת גר", זה עובד כוכבים, כשהוא אומר לעקר,

³⁰³ ע"י רמב"ם (עבדים פ"א ה"ט): כל עבד עברי או אמה העבריה חייב האדון להשוותן לו במאכל ובמשקה בכסות ובמדור שנאמר כי טוב לו עמך שלא תהא אתה אוכל פת נקי והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי התבן, אתה דר בכרך והוא דר בכפר או אתה דר בכפר והוא יושב בכרך שנאמר יוצא מעמך מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו, וחייב לנהוג בו מנהג אחוה שנאמר ובאחיכם בני ישראל, ואף על פי כן צריך העבד לנהוג בעצמו מנהג עבדות באותן העבודות שהוא עושה לו.

³⁰⁴ רש"י, דעיקר איסור שביעית אינו אלא בעבודת קרקע כגון חרישה וזריעה אבל משא ומתן אינו אלא עשה בעלמא לאכלה ולא לסחורה ומסברא שבא לו עונש זה על משא ומתן מדה כנגד מדה (תוס').

³⁰⁵ לא שם לבו לפורענות הבא עליו לחזור בו מעבירה שבידו גבי לא הרגיש גרסינן לסוף שמוכר את שדותיו וגבי לא באת לידו בכולהו גרסי' בתוספתא עד שמוכר והכי משמע לא תבא בידו הרהור תשובה עד שבא לכל אלו (רש"י).

³⁰⁶ ע"י רמב"ם (פ"א ה"ב הובא לקמן הערה ק).

³⁰⁷ ע"י רמב"ם (עבדים פ"א ה"א): עבד עברי האמור בתורה זה ישראלי שמכרו אותו ב"ד על כרחו או המוכר עצמו לרצונו, כיצד גנב ואין לו לשלם את הקרן ב"ד מוכרין אותו כמו שאמרנו בהלכות גניבה, ואין לך איש בישראל שמוכרין אותו בית דין אלא הגנב בלבד, ועל זה שמכרוהו ב"ד הוא אומר כי תקנה עבד עברי, ועליו הוא אומר במשנה תורה כי ימכר לך אחיך העברי, מוכר עצמו כיצד זה ישראל שהעני ביותר נתנה לו תורה רשות למכור את עצמו שנאמר כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך ואינו רשאי למכור את עצמו ולהצניע את דמיו או לקנות בהם סחורה או כלים או לינתם לבעל חוב אלא אם כן צריך לאכלן בלבד, ואין אדם רשאי למכור את עצמו עד שלא ישרא לו כלום ואפילו כסות לא תשאר לו ואח"כ ימכור את עצמו.

וע"י רמב"ם (עבדים פ"א ה"ב): כבר ביארנו שאין האשה נמכרת בגניבתה וכן אינה מוכרת את עצמה ואינה קונה לא עבד עברי ולא עבד כנעני מפני החשד, ואין הגר נקנה א בעבד עברי שנאמר ושב אל משפחתו מי שיש לו משפחה.

לקרובים [אף על גב שאין כאן יעוד שאין קדושין תופסין בה], והרי זה קל וחומר, אם מוכרה לפסולין, שלא ימכרנה לקרובים. [אפשר לפרוך אין הק"ו] מה למוכרה לפסולין, שאם רצה לייעד מייעד, ימכרנה לקרובים, שאם רצה לייעד אינו מייעד. נאמר בפסוק "לאמה", מלמד שמוכרה לקרובים. ור"מ [דרדריש להאי לאמה בפוסק ע"מ שלא לייעד, איך הוא ילמד. המוכרה] לפסולין הוא ילמד מאיפה שר"א למד את זה, [וכאשר מוכרה] לקרובים סובר כרבנן [לעיל בשמעתין דקתני אין מוכרה לקרובים], שאמרו, אין מוכרה לקרובים.

אחד לימד²⁹⁸, מוכרה לאביו ואין מוכרה לבנו, ואחר לימד, אין מוכרה לא לאביו [שאסורה לו משום בת בנן] ולא לבנו [דהויא ליה אחותו ואין קידושין תופסין בחיבי כריתות]. זה מוכן [מי שאמר ש]אינו מוכרה לא לאביו ולא לבנו, כרבנן, אלא מוכרה לאביו ואין מוכרה לבנו, כמי זה, לא כרבנן ולא כרבי אליעזר. באמת זה כרבנן, ומודו רבנן היכן שיש צד יעוד [כשמוכרה לאביו ויש לו בן לייעדה לבנו דהויא ליה בת אחיו אבל כשמוכרה לבנו אין כאן יעוד צד יעוד לא לו ולא לבנו דהויא ליה אחות אביו]²⁹⁹.

הרבנים למדו "אם בגפו יבא בגפו יצא" בגופו נכנס, בגופו יצא. רבי אליעזר בן יעקב אומר, יחידי נכנס, יחידי יצא. מהו בגופו נכנס בגופו יצא. אמר רבא, לומר, שאינו יוצא בראשי אברים כעבד³⁰⁰. א"ל אביי, את זה לומדים מ"לא תצא תצא העבדים". אם משם, הייתי אומר שניתן לו דמי עיניו ויצא [לא תצא בראשי אברים כעבד שיוצא ואין נוטל כלום אבל זו תצא ותטול דמי עינה קמ"ל קרא יתירא דאין דין יציאה בחסרון אברים כלל], לכן לומדים [שלא].

ר' אליעזר בן יעקב אומר: יחידי נכנס, יחידי יצא [פי' מש"כ בגפן, הוא כלשון בגופו, פי' יחידי]. מהו יחידי יצא. אמר רב נחמן בר יצחק, כך נאמר, [אם] יש לו אשה ובנים, רבו מוסר לו שפחה כנענית [אפילו בער כחו. ואם] אין לו אשה ובנים, אין רבו מוסר לו שפחה כנענית³⁰¹.

הרבנים למדו, נמכר במנה והשביח ועמד על מאתים, מאיפה יודעים שאין מחשבין לו [כשבא לגרע ולפדות את עצמו] אלא מנה³⁰², שנאמר "מכסף מקנתו" [משעת מקנתו ישיב גאולתו]. נמכר במאתים והכספי? ועמד על מנה, מנין לנו שאין מחשבין לו אלא מנה [את השנים שעליו לעבוד אלא במנה כאילו נמכר במנה ולקמיה יליף מהו חזית דרדריש להו לקולא וידו של עובד כוכבים על התחתונה כשאמרן]. לומדים מהנאמר

²⁹⁸ ע"י לעיל הערה 222.

²⁹⁹ ע"י רמב"ם (עבדים פ"ד ה"א): אין אמה העבריה נמכרת אלא למי שיש לה עליו או לבנו קידושין כדי שתהא ראויה ליעוד כיצד מוכר אדם את בתו לאביו שאע"פ שאין האדון יכול ליעדה לו ראויה היא לבנו שהרי האמה בת אחיו, אבל אינו יכול למכור את בתו לבנו מפני שאינה ראויה לאדון שהרי היא אחותו ולא לבנו מפני שהיא אחות אביו.

וע"י מ"מ: וכן אינו יכול למוכרה למי שהיה נשוי עם אחותה אף על פי שאפשר שתמות ויכול ליעדה הכי איתא בירושלמי פ"ק וכו"כ מהר"מ"ט בחידושו יע"ש.

³⁰⁰ ע"י רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ו): אין אמה העבריה יוצאה בראשי איברים שנאמר לא תצא תצא העבדים, וכן עבד עברי אם הפיל לו שינו או סימא לו עינו משלם לו כדן החובל בחבירו וכו'.

וע"י ל"מ: וכן ע"ע אם הפיל לו שינו וכו'. מהיקשא דע"ע לעבריה כתבו התוספות ז"ל בפ"ק דקידושין דנפקא לו הא מה עבריה אינה יוצאה בראשי איברים וכו' וכן כתב רש"י ז"ל בפירוש החומש:

³⁰¹ ע"י רמב"ם (עבדים פ"ג ה"ד): אין עבד עברי מותר בשפחה כנענית עד שתהיה לו אשה ישראלית ובנים, אבל אם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, ודבר זה קבלה הוא אפי' היה הנמכר כהן ה"ז מותר בשפחה כנענית כל ימי עבודתו.

וע"י משנה למלך, שנסתפק באם היה נשוי ישראלית כשנמכר בתוך הזמן נתאלמן, אם אחר שנתאלמן יכול אדוניה ליתן לו שפחה כנענית, והניח בצריך עיון. וצ"ע הגרע"ק א שם בהגהותיו לדברי האוה"ח הק' בפ' משפטים (כ"א ג') דפשיטא לי' דתלוי בשעת קנייה כשנאמר אם בגפו "יבא", ולכן אם אז ה' נשוי אשה, הרי הוא מותר אח"כ בשפחה. עוד חוקר המשנ"מ להיפוך אם לא ה' נשוי אשה כשקנאו האדון, ואח"כ נשא אשה, אם רבו מוסר לו שפחה. וגם זה מדייק הגרע"ק א מתוך דברי האוה"ח הק' דאזלינן בתר שעת ביאה לרשות אדון, וכיון שאז לא היה לו אשה, אין רבו מוסר לו שפחה כנענית.

³⁰² כמה מגיע ממנה לכל שנה של שש שנים שתות מנה וכמה מגרע לכל שנה ואם נותרה שנה נותן לו שתות מנה ולא אמרין הרי השביח שנתיקרה הפעולה או החליף כח ועומד על מאתים תמנה מאתים לפעולת שש שנים ויתן לו שליש מנה (רש"י).

ע"י רמב"ם (עבדים פ"ב ה"ט): כל עבד עברי או עבריה שיצא גרעון כסף והבריא והוסיפו דמיו או נשחף ופחתו דמיו מחשבין לו להקל עליו, כיצד הרי שנמכר במאה והרי הוא עתה שוה מאתים אינו מחשב עם אדונו אלא לפי מאה, נמכר במאתים והרי הוא שוה מאה מחשב עמו על פי השנים הנותרות לפי מאה.

האשה נקבת

פרק ראשון

קידושין

כ

עין משפט
נר מצוה

לקרובים - אע"ג שאין כאן יעוד שאין קדושין תופסין בה: ורבי מאיר - דדריש להאי לאמה במוסק ע"מ שלא ליעוד: כרבנן - לעיל בשמעתין דקתני אין מוכרה לקרובים: אין מוכרה לאביו - שאסורה לו משום בה: ואלא לבנו - דהויא ליה אחוזו ואין קידושין תופסין בחיובי כריתות כדלקמן (דף סו:): תורה אור

שאינו יולא בראשי אברים כעבד - דמ"ד ללא גרע מעבד כנעני שאינו יולא בשש ויובל ובגרתו כסף ועובד את הבת ואפילו הכי יולא בראשי אברים: **אבקה** של שביעית - פירוט איסור קל שבה דעיקר איסור שביעית אינו אלא בעבודת קרקע כגון מרישה וזריעה אבל משא ומתן אינו אלא עשה בעלמא לאכלה ולא לסמורה ומסבדא שבה לו עונש זה על משא ומתן מדה כנגד מדה:

הא קמ"ל ליתבין אינש ברתיה - אף על גב שזמדין אותה בעל כרחו* מכל מקום רבית קשה יותר: **לעקר** זה עבודת סוכים - עסופה ליעקר: ד"ו ש"ך ל"ב

עבד ד' ופסו ליה תרתי ניתיב ליה תרתי כפי שניו - פירש בקונטרס לא איירי קרא לא בהשגיח ולא בהכסף וקשה דל"ח אמאי שני קרא בלישניה נכתוב אידי ואידי מכסף מקנתו או כפי שניו ואומר ה"ר ברוך דה"פ אסעוד רבות בקנים דעבד תרתי ופסו ליה ארבע ליתביב ליה ארבע מכסף מקנתו בין הכסף ובין השכיב משום שהוא סמוך לזמן כתיבה טפי מזמן ילידה ואם מעט נשאר בקנים דעבד ארבע ופס תרתי ניתיב ליה כפי שניו שהוא שיה עתה והוא כמון הזמן ילידה: **ב"ר** (ד) הקונה עבד עברי כקונה ארון לעלמו - וקשה מאי ארון די לו להיות כדאדו ויש לומר כדליתא בזירושלמי דפעמיים אין לו אלא כר אחת אם שוכב עליו בעלמו אינו מקיים כי טוב לו עמך ואם אינו שוכב עליו וגם אינו מוכרו לעבדו זו מדה סדום מנאל ש"כ לריך למסור לעבדו ויחינו ארון לעלמו: גאולתו

ידו על התחונה נמכר לישראל מנלן ת"ל שכיר שכיר לגזירה שוה אמר אבוי *הריני כבן עזאי בשוקי טבריא א"ל ההוא מרבנן לאבוי מבדי הני קראי איבא למידרשינהו לקולא ואיבא למידרשינהו לחומרא מאי חוית דדרשינהו לקולא למידרשינהו לחומרא לא סלקא דעתך מדאקיל רחמנא לגביה *דתניא *כי טוב לו עמך דעמך במאכל ועמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי החבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה ארון לעצמו ואימא הני מילי לענין אבילה ושתיה כי היכי דלא ליצטער ליה הא לענין פדיון נחמיר עליה מדרבי יוסי בר' חנינא *דתניא רבי יוסי ברבי חנינא אומר בא רואה כמה קשה אבקה של שביעית אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו שנאמר *בשנת היובל (ה) תשובו איש אל אחוזתו ויסמך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד לא הרגיש לסוף מוכר את שדותיו שנאמר *כי ימוך אחיך ומכר מאהותו לא באת לידו עד שמוכר את ביתו שנאמר *כי ימוך בית מושב עיר חומה מאי שנא החם דאמר לא הרגיש ומאי שנא הכא דאמר לא באת לידו כדרב הונא *דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כדוהר' לא באת לידו עד שמוכר את בתו שנאמר *וכי ימכור איש את בתו לאמה ואע"ג דבתו לא כתיבא בהאי ענינא הא קמ"ל גיובין אינש ברתיה ולא גיובין בריביתא מאי טעמא ברתיה מנרעא ונפקא והא מוספא ואולא לא באת לידו עד שלוה בריביתא שנא *וכי ימוך אחיך ומשה ידו עמך וסמך ליה אל תקח מאתו וגו' *לא באת לידו עד שמוכר את עצמו שנאמר *וכי ימוך אחיך ונמכר לך *לא לך אלא לגר שנאמר *לגר ולא לגר צדק אלא לגר תושב שנאמר גר תושב *מישפחת גר זה עובד כוכבים כשהוא אומר לעקר זה

לקרובים והלא דין הוא אם מוכרה לפסולין לא ימכרנה לקרובים מה למוכרה לפסולין שאם רצה ליעוד מיעוד ימכרנה לקרובים שאם רצה ליעוד אינו מיעוד אמר קרא לאמה מלמד שמוכרה לקרובים ור"מ לפסולין נפקא ליה מהיבא דנפקא ליה לר"א בקרובים סבר לה כרבנן דאמרי *אין מוכרה לקרובים תני חדא *מוכרה לאביו ואין מוכרה לבנו ותניא אידך אין מוכרה לא לאביו ולא לבנו בשלמא אינו מוכרה לא לאביו ולא לבנו כרבנן אלא מוכרה לאביו ואין מוכרה לבנו כמאן לא כרבנן ולא כרבי אליעזר לעולם כרבנן כודו רבנן היבא דאיבא צד יעוד: ת"ר *אם בגפו יבא בגפו יצא בגופו נכנס בגופו יצא רבי אליעזר בן יעקב אומר יחידי נכנס יחידי יצא מאי (בגפו) בגופו נכנס בגופו יצא אמר רבא ילומר שאינו יוצא בראשי אברים כעבד א"ל אבוי ההוא *מלא תצא כצאת העבדים נפקא אי מהתם הוה אמינא נתיב ליה דמי עיניה וניפוק קמ"ל ר' אליעזר בן יעקב אומר יחידי נכנס יחידי יצא מאי יחידי נכנס יחידי יצא אמר רב נחמן בר יצחק הכי קאמר *יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית *ת"ר *גמבר במנה והשביח ועמד על מאתים מנין שאין מחשבין לו אלא מנה שנאמר *מכסף מקנתו נמכר במאתים והכסף ועמד על מנה מנין שאין מחשבין לו אלא מנה תלמוד לומר *כפי שניו אין לי אלא עבד הנמכר לעובד כוכבים הוא"ל ונגאל בקרובים ידו על התחונה נמכר לישראל מנלן ת"ל שכיר שכיר לגזירה שוה אמר אבוי *הריני כבן עזאי בשוקי טבריא א"ל ההוא מרבנן לאבוי מבדי הני קראי איבא למידרשינהו לקולא ואיבא למידרשינהו לחומרא מאי חוית דדרשינהו לקולא למידרשינהו לחומרא לא סלקא דעתך מדאקיל רחמנא לגביה *דתניא *כי טוב לו עמך דעמך במאכל ועמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי החבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה ארון לעצמו ואימא הני מילי לענין אבילה ושתיה כי היכי דלא ליצטער ליה הא לענין פדיון נחמיר עליה מדרבי יוסי בר' חנינא *דתניא רבי יוסי ברבי חנינא אומר בא רואה כמה קשה אבקה של שביעית אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו שנאמר *בשנת היובל (ה) תשובו איש אל אחוזתו ויסמך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד לא הרגיש לסוף מוכר את שדותיו שנאמר *כי ימוך אחיך ומכר מאהותו לא באת לידו עד שמוכר את ביתו שנאמר *כי ימוך בית מושב עיר חומה מאי שנא החם דאמר לא הרגיש ומאי שנא הכא דאמר לא באת לידו כדרב הונא *דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כדוהר' לא באת לידו עד שמוכר את בתו שנאמר *וכי ימכור איש את בתו לאמה ואע"ג דבתו לא כתיבא בהאי ענינא הא קמ"ל גיובין אינש ברתיה ולא גיובין בריביתא מאי טעמא ברתיה מנרעא ונפקא והא מוספא ואולא לא באת לידו עד שלוה בריביתא שנא *וכי ימוך אחיך ומשה ידו עמך וסמך ליה אל תקח מאתו וגו' *לא באת לידו עד שמוכר את עצמו שנאמר *וכי ימוך אחיך ונמכר לך *לא לך אלא לגר שנאמר *לגר ולא לגר צדק אלא לגר תושב שנאמר גר תושב *מישפחת גר זה עובד כוכבים כשהוא אומר לעקר זה

מחשנין לו - כשכא לגרע לפדות את עלמו: אלא מנה - כמה מגיע ממנה לכל שנה של שש שנים שנות מנה וכמה מוגרע לכל שנה (ג) ואם נותרה שנה נותן לו שנות מנה ולא אמרין הרי השכיב שנתיקרה הפעולה או החליף כח ועומד על מאתים חמנה מאתים לפעולה שש שנים ויתן לו שלוש מנה: **מכסף מקנתו** - משעת מקנתו ישיב גאולתו: **הכסף** - מתקלקל: שאין מחשבין לו - לא את השנים שעליו לעבד אלא במנה כאלו נמכר במנה ולקמיה יליף מאי חוית דדריש להו לקולא וידו של עובד כוכבים על התחונה כדלמחר: **אמר אבוי הריני כבן עזאי** - כי הוה בדיחא דעמיה הוי רגיל למימר הכי הריני פתוח ומוכן להשיב לשאלי דבר חורה כבן עזאי שהיה דר צבריאל שהיה חרף ודרשן ואמר (בסורות כח): כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה: **נדרשיננו לחומרא** - להחמיר על הטעם השכיב יתן כפי שניו הכסף ישיב לפי כסף מקנתו: **מדריבי יוסי ברבי חנינא** - שאם לא לא ליה עבדות אלא שהיה חשוד על זיקק: **לא חסד** - אבקה שביעית - איסור הקל שבה העושה סחורה בפירותיה דהוה ליה לחו הבא מכלל עשה לאכלה (ויקרא סה) ולא לסחורה: **בשנת היובל הוא** - וכי תמכרו את תמכרו ותקנו מה שאסרתי לכם כי כסף למכור ממכריך וכל כלי זיקק: **לא הרגיש** - לא שם לבו לפורענות הבא עליו לחזור בו מעבירה שבידו גבי לא הרגיש גרסינן לסוף שמוכר (ג) את שדותיו וגבי לא באת לידו ככולהו גרסי' בתוספתא עד שמוכר והכי משמע לא באת בידו ההורו תשובה עד שבה לכל אלו: **מ"ש דקתני לא הרגיש** - דמשמע אס' לא הרגיש שוכר לבא לך ובכולהו כה תנא לא באת לידו עד שמוכר דמשמע דפשיטא ליה לתנא דהרבו בכך דלא תבא לידו שישוב בתשובה עד שקבל עוד פורענות: **אע"ג דבתו כהאי ענינא לא כתיבא** - שם דרוש בה סמיכת פרשה מכל מקום הואיל ופרשת רבית סמוכה לפרשת

ממכר בית אגן סהדי שכבר מכר את צדו אס' יש לו בת קטנה קודם שלום ברבית דמיחא ליה וכו': **וכי ימוך אחיך** - הכל בסדר סמיכת פרשות הוא דורשו וכו' וזו קשה משלפניה: **שנאמר לגר** - פרשה אחרת היא הסמוכה לנמכר לך וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו': זה

קצו א מ"ו פ"ד מנ"ג
ב מ"ו פ"ד מנ"ג
קצו ב מ"ו פ"ד מנ"ג
קצו ג מ"ו פ"ד מנ"ג
קצו ד מ"ו פ"ד מנ"ג
קצו ה מ"ו פ"ד מנ"ג
קצו ו מ"ו פ"ד מנ"ג
קצו ז מ"ו פ"ד מנ"ג
קצו ח מ"ו פ"ד מנ"ג
קצו ט מ"ו פ"ד מנ"ג
קצו י מ"ו פ"ד מנ"ג

[על ית: לקמן מ:]

עבד ד' ופסו ליה תרתי ניתיב ליה תרתי כפי שניו - פירש בקונטרס לא איירי קרא לא בהשגיח ולא בהכסף וקשה דל"ח אמאי שני קרא בלישניה נכתוב אידי ואידי מכסף מקנתו או כפי שניו ואומר ה"ר ברוך דה"פ אסעוד רבות בקנים דעבד תרתי ופסו ליה ארבע ליתביב ליה ארבע מכסף מקנתו בין הכסף ובין השכיב משום שהוא סמוך לזמן כתיבה טפי מזמן ילידה ואם מעט נשאר בקנים דעבד ארבע ופס תרתי ניתיב ליה כפי שניו שהוא שיה עתה והוא כמון הזמן ילידה:

ב"ר (ד) הקונה עבד עברי כקונה ארון לעלמו - וקשה מאי ארון די לו להיות כדאדו ויש לומר כדליתא בזירושלמי דפעמיים אין לו אלא כר אחת אם שוכב עליו בעלמו אינו מקיים כי טוב לו עמך ואם אינו שוכב עליו וגם אינו מוכרו לעבדו זו מדה סדום מנאל ש"כ לריך למסור לעבדו ויחינו ארון לעלמו: גאולתו

ידו על התחונה נמכר לישראל מנלן ת"ל שכיר שכיר לגזירה שוה אמר אבוי *הריני כבן עזאי בשוקי טבריא א"ל ההוא מרבנן לאבוי מבדי הני קראי איבא למידרשינהו לקולא ואיבא למידרשינהו לחומרא מאי חוית דדרשינהו לקולא למידרשינהו לחומרא לא סלקא דעתך מדאקיל רחמנא לגביה *דתניא *כי טוב לו עמך דעמך במאכל ועמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי החבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה ארון לעצמו ואימא הני מילי לענין אבילה ושתיה כי היכי דלא ליצטער ליה הא לענין פדיון נחמיר עליה מדרבי יוסי בר' חנינא *דתניא רבי יוסי ברבי חנינא אומר בא רואה כמה קשה אבקה של שביעית אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו שנאמר *בשנת היובל (ה) תשובו איש אל אחוזתו ויסמך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד לא הרגיש לסוף מוכר את שדותיו שנאמר *כי ימוך אחיך ומכר מאהותו לא באת לידו עד שמוכר את ביתו שנאמר *כי ימוך בית מושב עיר חומה מאי שנא החם דאמר לא הרגיש ומאי שנא הכא דאמר לא באת לידו כדרב הונא *דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כדוהר' לא באת לידו עד שמוכר את בתו שנאמר *וכי ימכור איש את בתו לאמה ואע"ג דבתו לא כתיבא בהאי ענינא הא קמ"ל גיובין אינש ברתיה ולא גיובין בריביתא מאי טעמא ברתיה מנרעא ונפקא והא מוספא ואולא לא באת לידו עד שלוה בריביתא שנא *וכי ימוך אחיך ומשה ידו עמך וסמך ליה אל תקח מאתו וגו' *לא באת לידו עד שמוכר את עצמו שנאמר *וכי ימוך אחיך ונמכר לך *לא לך אלא לגר שנאמר *לגר ולא לגר צדק אלא לגר תושב שנאמר גר תושב *מישפחת גר זה עובד כוכבים כשהוא אומר לעקר זה

מחשנין לו - כשכא לגרע לפדות את עלמו: אלא מנה - כמה מגיע ממנה לכל שנה של שש שנים שנות מנה וכמה מוגרע לכל שנה (ג) ואם נותרה שנה נותן לו שנות מנה ולא אמרין הרי השכיב שנתיקרה הפעולה או החליף כח ועומד על מאתים חמנה מאתים לפעולה שש שנים ויתן לו שלוש מנה: **מכסף מקנתו** - משעת מקנתו ישיב גאולתו: **הכסף** - מתקלקל: שאין מחשבין לו - לא את השנים שעליו לעבד אלא במנה כאלו נמכר במנה ולקמיה יליף מאי חוית דדריש להו לקולא וידו של עובד כוכבים על התחונה כדלמחר: **אמר אבוי הריני כבן עזאי** - כי הוה בדיחא דעמיה הוי רגיל למימר הכי הריני פתוח ומוכן להשיב לשאלי דבר חורה כבן עזאי שהיה דר צבריאל שהיה חרף ודרשן ואמר (בסורות כח): כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה: **נדרשיננו לחומרא** - להחמיר על הטעם השכיב יתן כפי שניו הכסף ישיב לפי כסף מקנתו: **מדריבי יוסי ברבי חנינא** - שאם לא לא ליה עבדות אלא שהיה חשוד על זיקק: **לא חסד** - אבקה שביעית - איסור הקל שבה העושה סחורה בפירותיה דהוה ליה לחו הבא מכלל עשה לאכלה (ויקרא סה) ולא לסחורה: **בשנת היובל הוא** - וכי תמכרו את תמכרו ותקנו מה שאסרתי לכם כי כסף למכור ממכריך וכל כלי זיקק: **לא הרגיש** - לא שם לבו לפורענות הבא עליו לחזור בו מעבירה שבידו גבי לא הרגיש גרסינן לסוף שמוכר (ג) את שדותיו וגבי לא באת לידו ככולהו גרסי' בתוספתא עד שמוכר והכי משמע לא באת בידו ההורו תשובה עד שבה לכל אלו: **מ"ש דקתני לא הרגיש** - דמשמע אס' לא הרגיש שוכר לבא לך ובכולהו כה תנא לא באת לידו עד שמוכר דמשמע דפשיטא ליה לתנא דהרבו בכך דלא תבא לידו שישוב בתשובה עד שקבל עוד פורענות: **אע"ג דבתו כהאי ענינא לא כתיבא** - שם דרוש בה סמיכת פרשה מכל מקום הואיל ופרשת רבית סמוכה לפרשת

ממכר בית אגן סהדי שכבר מכר את צדו אס' יש לו בת קטנה קודם שלום ברבית דמיחא ליה וכו': **וכי ימוך אחיך** - הכל בסדר סמיכת פרשות הוא דורשו וכו' וזו קשה משלפניה: **שנאמר לגר** - פרשה אחרת היא הסמוכה לנמכר לך וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו': זה

[על ית: לקמן מ:]

תמורה ל. ט"ז ט' כהר

ערכין ג.

[ערכין ט. ערכין ג. סוטה מ.]

מ"כ ט' כהר פסוקא
פרש כהר ערכין ג.
[לקמן כה. לעיל טו.
ע"ש בתוספתא]

סוטה מ: ערכין ג: תוספתא
דערכין ט"ה פסוקא
פרשת כהר

ערכין ג: לקמן מ. יומא
טו: סוטה כה. [מ"ק כג]

ב"ק ק"ג: ב"מ ע"ה.
[יבמות מו.]

האשה נקנית פרק ראשון קדושין

זה הנמכר לעבודת כוכבים עתה • לחבוב עמים ושאר לרכיה ולא לשם אלהות: **הא אהדרים קרא** • לכל ישראל לרחם עליו: **לידמי אבן אמר**
סנופל - אדמה אבן שלא תהא לו גאולה: **רבות בשנים** - משמע שהיא רבוי בשנים וכי אפשר להיוון מרובות על שש או מעטות: **אלא** - ה"ק
אם יש רבוי בדמיו שנתרבה בתוך שנים הללו כיוון שהשנים מכסף מקנתו חשוב כמשפט קנייה להלן: **נחמטט כספו** - בתוך שנים הללו חשוב
אורו כפי דמי שניו של עבדיו: **נימז ליב** - דמי ארבע שנים ולא איירי קרא לא בהשביח ולא בהכסיף: **למאין** - הגיע ידו לדמי חלי גרעונו
יתגס וימטט חלי שניו מעליו: **או אין**
נגאל - כלל אלא ח"כ מאל כרי גאולתו:
עדה אחוה - כתיב בה ומאל כרי
גאולתו ולא להלאין והכא כתיב ישיב
גאולתו ולא כתיב כרי: **או דילמא**
לקולא אמרינן - דגאולת חלאין יש בה
להקל ולהסמיך כדלקמיה והיכא דהוי
קולא לגביה אמרינן דנגאל והיכא
דהוי חומרא אמרינן דאנו נגאל
כדלמך קרא גבי השביח והכסיף
דחזינן לקולא: **לאו אמרס** - לעיל
(דף י"ח) גיבוז חמש מאות ושוה אלף
לדברי הכל אינו נמכר חלמא ונמכר
כולו ולא חליו משמע הכא נמי דכתיב
(ויקרא כ"ה) או השביח ידו ונגאל כולו
ולא חליו משמע: **משכחת לה לקולא** -
דהויא לה הגאולה קולא גביה לנכדו
ומשכחת לה לרעתו: **וזניה במאה** -
קלאו בזונה ויהיב ליה האי עבד בטר
הכי חמשים בגאולת חליו חי אמרת
הויא גאולה כי אייקר תו לא ברשות
דמריה אייקר אלא פלגיה ואם בא
עכשיו לגמור פדיונו יהיב ליה מאה
ונפיק: **ואי אמרת אינו נגאל** - אייקר
כוליה ברשות דמריה ויהיב ליה מאה
וחמשי: **והא אמרת נמכר כו'** -
להיכא דשכח אין מחשבים לו אלא
כשעת מקנתו: **דאייקר וול ואייקר** -
שקנהו במאחזים והול ועמד על מנה
וחסיב ליה כפי שניו ונתן לו חמשים
ולא הספיק לגמור פדיונו עד שהוקר
ועמד על מאחזים: **ה"ג במסקנא**
ואי אמרת אינו נגאל להלאין הני מאה
פקדון נינהו גביה ישיב ליה ניהליה
ונפיק וליג' והא אמרת נחמטט כספו
כו' - ואי אמרת אינו נגאל להלאין
לא קפחן הארדון בחורט גאולה ועכשיו
שהכסיף הוא עומד כוליה לפדומו
והגך וזוי הוו פקדון גביה ויהיב
להו ניהליה ונפיק: **סמוכר בית**
בעיר חומה - שהוה נגאל עד שנה
ולא יוחר: **נגאל למאין** - אם נתן
חלי דמיו בתוך שנה מפריק פלגיה
או לא: **גאולתו** - ימים תהיה גאולתו:
היכא דגלי - בכדי גאולתו למימרא
דכולה גאולה בעינן גלי: **והיכא** -
דלא כתיב בה כרי לא מייחזין ליה:
שניה - אם אין לו ליה מאחזים וגואל
מה שאין כן מוכר בשדה אחוה
דבעינן והשיגה ידו (ויקרא כ"ה) משמע
נמי שגואל להלאין: **ואם גאל יגאל** -
במקדים שדה אחוה: **לפי שמלינו**
כו' - ר"ש דריס טעמא דקרא בכל
דוכתא (ב"מ דף ק"ט) והכא נמי יהיב
טעמא לקרא ואחמשינן דהקפידה
חורה לחזור שלא תפקע אחוה
מיוורסים לפי שיפה כח מוכר שאין
נחלתו נפקעת שהרי חורת לו ביובל
לפיכך לא חש ליפוט כחו ללוות ולגאול
לחלאין אבל מקדים לפי שהורע כחו
להספיד נחלתו ביובל כדכתיב (ויקרא כ"ו)
והיה השדה בלאחו ביובל קדש וגו'
ומתחלק לכהנים ייפה הכתוב כחו
בסתלת פדיונו ללוות ולגאול לחלאין
ומהכא חיה לן למיגמר נמי מוכר בית
בבתי ערי חומה יוכיח שאין ליה וגואל
וכו': **מוכר שדה אחוה הורע**
כחו ליחלט בתוך שנה ולא ילא ביובל:
איטיביה - דקתני סיפא מוכר בית
בבתי ערי חומה יוכיח שאין לך אייקר
אין סתופה עני תבולת ימכר לך
לעת ולא"כ גואל בגרעונו כסף
כדכתיב (ע"ה) לפי רוב השנים
וחשב את שני ממכרו וגו' כמה שנים
הם משלקתה עד היובל שהיה עמיד
לחזור וימכר שנה ודמיה עשרים
שנה וכן יגרע לכל שנה שאלה (א)
לפי גאולתו: הא

רב א מיי פ"א מהל'
שמיטה ויובל ל' ית'
רד ב מיי פ"ב מהל'
עבדים הלכס ז:
רה ג מיי שם הלכס ז:

רו ד מיי פ"ה מהל'
עבדים הלכס ז הפג'
עבין קד:
רו ה מיי פ"ח מהל'
שמיטה הלכס טו:
רח ו מיי שם הלכס ז:

רש ז מיי פ"ד מהלכות
עבדים הלכס ט:
רי ה מיי פ"ב מהל'
שמיטה הלכס ד:

גאולתו

גאולתו גמר - נראה
לר"ת דלאו ג"ש גמורה
היא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא
דלי ג"ש גמורה היא ח"כ מלי קאמר
או דלמא לקולא אמרינן לתומרא לא
אמרינן הא כיון דהוי ג"ש בין לקולא
בין לתומרא חיה לן למיילף לחין ג"ש
למחלה וכן משמע לקמיה גבי בבתי
ערי חומה קאמר היכא דגלי גלי
והיכא דלא גלי לא גלי ואי ג"ש היא
לפילו היכא דלא גלי נמי:

איתביה

פ"י מסיפא דקתני
מוכר בית בבתי
ערי חומה יוכיח שאינו ליה וגואל
וגואל להלאין ואם חלמך מלי פריך
לרבי שמעון דילמא הך ברייתא
לחיה חוטיה דרבי שמעון והא דקאמר
לעיל גבי בבתי ערי חומה שלהו וגואל
וגואל להלאין היינו בטר דרבי לן
קרא במקדים אם גאל יגאל אבל
ד

אמר רב יוסף דרשיניהו רב נחמן
(בר יצחק) להני קראי כסיני (סימן עבד
בית חצאי' בית עבד קרובים) בעא מיניה
רב הונא בר חנינא מרב ששת
עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים נגאל
לחצאין או אינו נגאל לחצאין
גאולתו גאולתו משרה אחוה גמר מה
שדה אחוה אינו נגאל לחצאין
אף האי נמי אינו נגאל לחצאין או
דילמא לקולא אמרינן לחומרא לא
אמרינן אל' לאו אמרת התם נמכר
כולו ולא חציו ה"ג נגאל כולו ולא
חציו אמר אביי אם תימצי לומר נגאל
לחצאין מ'שכחת לה לקולא ולחומרא
לקולא זבניה במאה יהיב ליה חמשי
פלגא דדמי ואישבח וקם על מאתן
אי אמרת נגאל לחצאין יהיב ליה מאה
ונפיק ואי אמרת אין נגאל לחצאין
יהיב ליה מאה וחמשי ונפיק והאמרת
נתרבה כספו מבכר מקנתו כגון
דאוקיר וול ואוקיר משכחת לה לחומרא
זבניה במאתן יהיב מאה פלגי דדמי
ואיכסף וקם על מאה אי אמרת נגאל
לחצאין יהיב ליה חמשי ונפיק ואי
אמרת אין נגאל לחצאין הנך מאה
פקדון נינהו גביה יהיב לחו גיהליה
ונפיק בעא מיניה רב הונא בר חנינא
מרב ששת המוכר בית בבתי ערי
חומה נגאל לחצאין או אינו נגאל
לחצאין גאולתו גאולתו משרה אחוה
גמר מה שדה אחוה אינה נגאלת
לחצאין אף האי נמי אינו נגאל לחצאין
או דילמא היכא דגלי גלי היכא דלא
גלי לא גלי אל' ממדרשו של ר"ש
נשמע שלוח וגואל וגואל לחצאין
דתיא *אם גאל יגאל *מלמד שלוח
וגואל וגואל לחצאין אמר ר"ש מה
מעם לפי שמעינו במוכר שדה אחוה
שיפה כחו שאם הגיע יובל ולא
נגאלה חזרת לבעליה ביובל הורע כחו
ישאינו ליה וגואל וגואל לחצאין
מקדיש שהורע כחו שאם הגיע יובל
ולא נגאלה יוצאה לכהנים ביובל
יפה כחו שלוח וגואל לחצאין האי
מוכר בית בבתי ערי חומה נמי
הואיל והורע כחו שאם מלאה לו שנה
חמימה ולא נגאלה נחלט יפה כחו
שלוח וגואל לחצאין איתביה *אם
גאל יגאל מלמד שלוח וגואל לחצאין
שיכול והלא דין הוא ומה מוכר
שדה אחוה שיפה כחו שאם הגיע יובל
ולא נגאלה חזרת לבעליה ביובל הורע
כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה יוצאה
לכהנים ביובל דין שהורע כחו שאין
לוח וגואל לחצאין מוקדיש שכן הורע
כחו ליגאל מיד תאמר במקדיש שיפה
כחו ליגאל מיד מוכר בית בבתי ערי
חומה יוכיח שיפה כחו ליגאל מיד
ואין ליה וגואל וגואל לחצאין לא קשיא

הנהות הב"ח
(ה) רש"י ד"ה מוכר וכו'
שאלה נפי גאולתו:

ערכין ל' מ"ט סוגיא זו
גאולה שמיים

[גירס' רש"י לקמן בסמוך
דמוקד כרי יתק ח"כ גם
הכא מוכרתי למתן]

רש"י מ"ז

[לעיל י"ח]

ערכין ל'

גליון הש"ס
גבי מלמד שלהו וגואל
וגואל לחלאין - עיין ב"ב
דף ק' ע"א ה"ה
ומחלי ועבדין דף לא
ע"ה ת"ה תני חלה:

הא
לחלאין אבל מקדיש לפי שהורע כחו
להספיד נחלתו ביובל כדכתיב (ויקרא כ"ו)
והיה השדה בלאחו ביובל קדש וגו'
ומתחלק לכהנים ייפה הכתוב כחו
בסתלת פדיונו ללוות ולגאול לחלאין
ומהכא חיה לן למיגמר נמי מוכר בית
בבתי ערי חומה יוכיח שאין ליה וגואל
וכו': **מוכר שדה אחוה הורע**
כחו ליחלט בתוך שנה ולא ילא ביובל:
איטיביה - דקתני סיפא מוכר בית
בבתי ערי חומה יוכיח שאין לך אייקר
אין סתופה עני תבולת ימכר לך
לעת ולא"כ גואל בגרעונו כסף
כדכתיב (ע"ה) לפי רוב השנים
וחשב את שני ממכרו וגו' כמה שנים
הם משלקתה עד היובל שהיה עמיד
לחזור וימכר שנה ודמיה עשרים
שנה וכן יגרע לכל שנה שאלה (א)
לפי גאולתו: הא

זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה [לחטוב עצים ושאר צרכיה ולא לשם אלהות].

אמר לו, הרי שם הפסוק חזר? [לכל ישראל לרחם עליו], שלמדנו בבית מדרש של רבי ישמעאל, הואיל והלך זה ונעשה כומר לעבודת כוכבים, נאמר לדחות? אכן אחר הנופל [אדחה אכן שלא תהא לו גאולה]³⁰⁷. מלמד הפסוק "אחרי נמכר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו". ונאמר "גאולה תהיה לו", כדי שלא יתבלע? בין העובדי כוכבים. הרי לענין פדיון, שנחמיר עליה מדרבי יוסי ברבי חנינא.

אמר רב נחמן בר יצחק, שני פסוקים כתובים, כתוב "אם עוד רבות בשנים" [משמע שיהא רבוי בשנים וכי אפשר להיותן מרובות על שש או מועטות], וכתוב "ואם מעט נשאר בשנים". וכי יש שנים מרובות ויש שנים מועטות. אלא אם נתרבה כספו [ה"ק אם יש רבוי בדמיו שנתרבה בתוך שנים הללו כגון שהשביח מכסף מקנתו חשוב כמשעת קנייה להקל]. מכסף מקנתו, ואם נתמעט כספו [בתוך שנים הללו חשוב אותו כפי דמי שניו של עכשיו], כפי שניו. ונאמר כן נאמר: היכן שעבד שנתיים ונשאר לו ארבע, שנביא [דמי ארבע עבד ולא איירי קרא לא בהשביח ולא בהכספי] לו ארבע מכסף מקנתו, ואם עבד ד' ונשאר לו שנתיים, שנביא לו שנתיים לפי שניו. א"כ, שנכתוב הפסו "אם עוד רבות שנים אם מעט נשאר שנים". מהו "בשנים". אם נתרבה כספו בשנים, מכסף מקנתו, ואם נתמעט כספו בשנים, כפי שניו.

אמר רב יוסף, רב נחמן דרש את אלה הפסוקים כסיני? (סימן: עבד בית חצאי בית עבד קרובים) רב הונא בן חנינא שאל את רב ששת, עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים, נגאל לחציו [הגיע ידו לדמי חציו גרעונו יתנם וימעט חציו שניו מעליו] או אינו נגאל לחציו [כלל אלא א"כ מצא כדי גאולתו]. לומדים "גאולתו" "גאולתו" משדה אחוזה [כתיב בה ומצא כדי גאולתו ולא לחצאין והכא כתב ישיב גאולתו ולא כתיב כדו]³⁰⁸, מה שדה אחוזה אינו נגאל לחציו, כמו כן כאן אינו נגאל לחציו, או אולי לקולא אומרים ולא אומרים לחומרא [מאחר ויש בגאולת חציו להקל ולהחמיר, היכן שהוא לקולא נגאל לחציו, והיכן דהוא להחמיר אינו נגאל]. אמר לו, לא, שנאמר שם "נמכר" [פירושו] כולו ולא חציו [פ"י אם גניבתו נ' ושוה ק' לכ"ע אינו נמכר]. כמו כן כאן, [נאמר] "נגאל" [פירושו] כולו, ולא חציו³⁰⁸.

אמר אביי: אם תאמר שנגאל לחציו, נמצא שזה [לפעמים] לקולא ו[לפעמים] לחומרא, לקולא, שאם מכרוהו במאה, ו[לאחר זמן] נתן לו חמשים, שהוא חציו דמיו, ו[אח"כ] נשכח ועומד על מאתיים, אם תאמר שנגאל לחציו, נתן לו מאה ויוצא [שהרי רק חציו ברשותו של הקונה], ואם תאמר שאין נגאל לחציו [אז כולו ברשות הקונה, וברשותו של הקונה נשכח, ונשאר חוב מאה וחמשים, ולכן חייב], ליתן לו מאה וחמשים כדי לצאת³⁰⁹ אמרת, והרי אמרת, אם נתרבה כספו [דאיפה דנשכח אין מחשבים לו אלא כשעת מקנתו], מכסף מקנתו. כגון שנתייקר וניזל, ואחר כך נתייקר [שקנהו במאתים והוזל ועמד על מנה וחשיב ליה כפי שניו ונתן לו חמשים

³⁰⁸ ע"י רמב"ם (שמיטה ויובל פ"א ה"ח): מצא מעט ורצה לגאול חציו השדה שמכר קרובו שומעין לו שנאמר כדי גאולתו, או גואל את כולה או אינו גואל, ואם רצו קרוביו לגאול גואלים שנאמר ובה גאולתו הקרוב אליו.

וע"י דרך אמונה: אין שומעין לו. שיהא פירות חציו שדה אלא כל הפירות ללוקח ואם נתן לו חציו המעות היו פקדון אצלו עד שיביא שאר המעות ואז יגאלנו ויאכל הפירות ו"א שימתין עד שיהיו המעות כדי השנים שישארו ואז יחול הפדיון ומ"מ יכול לחזור בו עד אז וליטול המעות בחזרה.

³⁰⁹ ע"י רמב"ם (עבדים פ"ב ה"ז): הנמכר לעכ"ם אם לא השיגה ידו לגאול קרובו פודין אותו וקרוב קרוב קודם שנאמר או דודו או בן דודו יגאלנו, וב"ד כופין את קרוביו לפדותו שלא יטמע בעכ"ם, לא פדאוהו קרוביו או שאין ידם משגת מצוה על כל אדם מישראל לפדותו, ובין שפדאוהו קרובים בין שפדאוהו שאר אדם יצא לחירות, ויש לו ללוות ולגאול את עצמו מן העכ"ם וגואל לחצאין, אבל הנמכר לישראל אין הקרובים פודין אותו ואין ליה גואל ואינו גואל לחצאין, אלא כיצד דינו אם השיגה ידו ליתן כפי השנים הנתרות נתן ויוצא ואם לאו לא יצא. ע"י לעיל הערה 198 [אפשר שהוא חזרה על אותו דבר].

וע"י כ"מ: ויש לו ללוות ולגאול את עצמו וכו'. תמהני על פסק זה ששם בגמרא (דף כ' ע"ב) אמרין דבעא ר"ה מרב ששת עבד עברי הנמכר לעכ"ם נגאל לחצאין או לא ופשט ליה דאינו נגאל. ע"י רע"א שציין לרמ"ע מפאנו ס' ע. וע"י אבן האזל הסבר בשם הגר"א קוטלר.

ע"י רמב"ם (עבדים פ"ב ה"ז): הנמכר לעכ"ם הואיל ויש לגאול עצמו לחצאין כמו שביארנו פעמים יהיה להקל ופעמים להחמיר, כיצד להקל קנה אורו במאתים ושחף והרי הוא עתה שוה מאה ונתן לו חמשים חציו דמיו והברייתא והרי הוא שוה מאה ונתן לו מאה שחף חציו דמיו הנשאר ויצא, כיצד להחמיר קנה אותו במאתים ונתן לו חציו דמיו שהן מאה ונשחף והרי עתה שוה מאה ונתן לו חמשים שהן דמי חציו הנשאר ונמצא שנתן מאה וחמשים אף על פי שהוא עתה שוה מאה.

ולא הספיק לגמור פדיונו עד שהוקר ועמד על מאתיים] עוד פעם. נמצא לחומרא אם מכרו במאתים, ונתן לו מאה שהו אחציו דמיו, וניזל ועומד על מאה, אם תאמר נגאל לחציו, נתן לו חמשים ויוצא, ואם תאמר אין נגאל לחציו, אלה המאה [שנתן] הם פקדון אצלו, שיתן לו אותם ויוצא [שהרי אם אינו נגאל לחצאין, אז לא קנאם האדון, ועכשיו שירד משויותו, ויכול לפדות את עצמו במחיר כזו]³¹⁰.

רב הונא בן חנינא שאל את רב ששת, המוכר בית בבתי ערי חומה [שהוא נגאל עד שנה ולא יותר], נגאל לחציו או אינו נגאל לחציו [אם נתן חציו דמיו בתוך שנה חציו הבית נגאל או לא]. לומדים "גאולתו" "גאולתו" משדה אחוזה, מה שדה אחוזה אינה נגאלת לחצאין, כמו כן כאן אינו נגאל לחציו, או אולי היכן שגילה גילה [ככדי גאולתו זאת אומרת דכולה גאולה בעינן], והיכן שלא גילה לא גילה [שלא כתיב בה "כדי" לא מביאים אותו]. א"ל, ממדרשו של ר"ש נשמע, שלוה³¹¹ וגואל [פ"י אם אין לו, יכול ללוות מאחרים ולגאול, שונה ממוכר שדה אחוזה, שנאמר שם "והשיגה ידו". ועוד לימד הלכה ש]גואל לחציו. שלמדנו בברייתא, "אם גאל יגאל" [במקדיש שדה אחוזה] מלמד שלוה וגואל וגואל לחציו³¹⁰.

[רב שמעון דורש טעמו של הפסוק בכל מקום, וכאן הפסוק מלמדנו שהקפיד התורה לחזור שלא תפקע אחוזה מירושם, ומאחר ויפה כח המוכר שאין נחלתו נפקעת שהרי חוזרת לו ביובל, לכן לא חש לפדות כחו ללוות ולגאול לחציו, אבל מקדיש שהורע כחו להפסיד נחלתו ביובל, לכן ייפה הכתוב כחו בתחלת פדיונו ללוות ולגאול לחציו, ואפשר ללמוד מכאן למוכר בית בבתי ערי חומה שלוה וגואל וגואל חציו שהרי הורע כחו כמו מקדיש שדה] אמר ר"ש, למה. לפי שמצינו במוכר שדה אחוזה שיפה כחו, שאם הגיע יובל ולא נגאלה חוזרת לבעליה ביובל³¹¹, הורע כחו שאינו ליה וגואל וגואל לחציו³¹², מקדיש שהורע כחו, שאם הגיע יובל ולא נגאלה יוצאה לכהנים ביובל³¹², יפה כחו שלוה וגואל וגואל לחציו. הרי המוכר בית בבתי ערי חומה גם כן הואיל והורע כחו, שאם מלאה לו שנה תמימה ולא נגאלה נחלט³¹³, יפה כחו שלוה וגואל וגואל לחציו.

שאלו מבריייתא "אם גאל יגאל", מלמד שלוה וגואל וגואל לחציו [שכתוב בסוף "מוכר בית בבתי ערי חומה" יוכיח שאין ליה גואל וכו']. שהיית אומר שזה קל וחומר, ומה מוכר שדה אחוזה שיפה כחו, שאם הגיע יובל ולא נגאלה, חוזרת לבעליה ביובל, הורע כחו שאין ליה וגואל וגואל לחצאין. מקדיש שהורע כחו, שאם הגיע יובל ולא נגאלה יוצאה לכהנים ביובל, אינו דין שהורע כחו שאין ליה וגואל וגואל לחציו. מה למוכר שדה אחוזה, שכן הורע כחו ליגאל מיד, תאמר במקדיש, שיפה כחו ליגאל מיד. מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח, שיפה כחו ליגאל מיד, ואין ליה וגואל וגואל לחציו.

אין סתירה,

³¹⁰ ע"י רמב"ם (ערכין פ"ה ה"ב): רצה האדון למכור שדות אחרות משדותיו או ללוות כדי לפדות שדה זו שהקדיש הרשות בידו, בין בזמן שהיובל נוהג בין בזמן שאין היובל נוהג, והוא קודם לכל אדם, וכן אם רצה לגאול חציה גואל, מה שאין כן במוכר להדיוט, זה חומר בהדיוט מבהקדש.

וע"י רמב"ן וריטב"ם שהקשו שהרמב"ם (ערכין פ"ד ה"ו) כתב שאם רוצה ליתן סלע ופונדיון לשנה בכל שנה ושנה אין שומעין לו אלמא משמע דאינו נגאל לחצאין אף במקדיש שדה אחוזה, וע"י משה אפרים שמתוך דמאי שאמרינן בנותן דבר שנה בשנה דאין שומעין לו לאו משום דאינו נגאל לחצאין אלא היינו טעמא דלא מהני משום דמקדיש הלזה רוצה לגאול את כולה ולאכול את פירותיו וליתן דמיו שנה בשנה ונמצא דבא לגאול את השדה בהקפה וא"כ משה"ה אין שומעין לו להתורה אמרה וחשב לו הכהן את הכסף עד שיהיה כסף כולו כאחד וכמ"ש שם בגמרא.

³¹¹ רמב"ם (שמיטה פ"א ה"ט): מכר שדה לראשון וראשון מכר לשני ושני לשלישי אפילו מאה זה אחר זה בשנת היובל תחזור לאדון הראשון, שנאמר בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו לאשר לו אחוזת הארץ.

וע"י דרך אמונה: תחזור לאדון הראשון. וה"ה שאין שומעין יכול לגאול מהשלישי בע"כ וכן השאר דאצלם הוא שדה מקנה ובשדה מקנה אין דין גאולה ורק הראשון יכול לגאול בע"כ של כולם וכן קרובים של שני ושלישי וכו' אין יכולין לגאול רק קרוביו של ראשון.

הראשון. ומונין השתי שנים לראשון אף שביד השני לא ה' עדין שתי שנים: ³¹² רמב"ם (שמיטה פ"א ה"ז): המוכר שדה אחוזתו והיו לו שדות אחרות ומכר מאותם השדות כדי לגאול שדה שמכר אין שומעין לו, שנאמר ומצא כדי גאולתו עד שימצא דבר שאינו מצוי לו בשעה שמכר, וכן אם ליה לגאול אין שומעין לו שנאמר והשיגה ידו לא שילוה.

וע"י דרך אמונה: ימכר מאותן השדות. ואפ"י הן רעות ורחוקות מהעיר ומכרן כדי לגאול זו שהיא יפה וקרובה.

עד שימצא דבר כו'. וה"ה אם ה' לו מעות בשעת מכירה ועבר ומכר דקי"ל דביעבד מכור כנ"ל ה"ג אין יכול לגאול באותן מעות וצ"ע.

וכן אם ליה לגאול כו'. וכל אלו אם אין הלוקח מסכים אבל אם הלוקח מסכים מותר וכן בהא דבסמוך ה"ח.

זהו שיטת הרבנן [שלא דורשים טעמו של הפסוק, ואומרים היכן שנחלש כחו בדבר א' נחלש בדבר אחר, חוץ ממקום שהפסוק מגלה בפירושו], וזה ר"ש. אחד לימד [המוכר בית בעיר חומה לזה וגואל כו']³¹³, לזה וגואל וגואל לחציו, והשני לימד, אין לזה וגואל וגואל לחציו³¹⁴. אין סתירה, זה רבנן וזה ר"ש.

(סימן חרש חבש זמן).

אמר רב אחא בנו של רבא לרב אשי, יש לשאול [בהא תמניתין דאצרכה קרא למקדיש שילוה ויגאל משום דהא אתיא ליה מדינא של מוכר בית בעיר חומה שאין לזה וגואל], מה למוכר בית בבתי ערי חומה, שכן הורע כחו ליגאל לעולם [שהרי רק יכול לגאול עד סוף שנה הראשונה]. תאמר במקדיש, שיפה כחו ליגאל לעולם [לעולמו של יובל אם לא מכרה הגזבר דאין מתחלקת לכהנים עד היובל]. אמר רב אחא הזקן לרב אשי, משום שיש לומר שחזור הדין, ונלמד את זה ממה הצד. מוכר שדה אחוזה יוכיח, שיפה כחו ליגאל לעולם [עד היובל ויובל חוזר בלא פדיין], ואין לזה וגואל וגואל לחציו. מה למוכר שדה אחוזה, שכן הורע כחו ליגאל מיד. מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח. וחזור הלימוד, לא ראי זה כראי

³¹³ רש"י. אמנם ע"י רש"י (ערכין לא ע"א) דאמקדיש שדה אחוזה קאי. והקשה התוס' (שם ד"ה תני חדא): ולא נהירא דא"כ הוי סתם מתני' שלמדנו במשנה בהקדש מותר בכלן כר"ש ולא כרבנן ואור"י דקאי אמוכר בית בבתי ערי חומה וכן מוכחת הסוגיא בפ"ק דקדושין (דף כא. ושם כ"ע"ב) אבל מקדיש שדה אחוזה אפי' רבנן מודו דלוה וגואל לחציו.

וע"י רמב"ם שמיטה ויובל פ"א ה"ח שזה מדבר במוכר שדה אחוזה. וע"י רמב"ם ערכין פ"ה ה"ב שזה מדבר במקדיש שדהו.

³¹⁴ ע"י רמב"ם (שמיטה ויובל פ"ב ה"ב): ואין הקרובים פודין אותה אלא המוכר עצמו אם השיגה ידו, ויש לו למכור מנכסיו ולפדותו, אבל לא ילוה ויגאל ולא יגאל לחציו, ע"כ. כרבנן. אמנם ע"י פ"א ה"ח: מצא מעט ורצה לגאול חצי השדה שמכר אין שומעין לו שנאמר כדי גאולתו, או גואל את כולה או אינו גואל, ואם רצו קרוביו לגאול גואלים שנאמר ובה גואלו הקרוב אליו, ע"כ, רואים שזה רשות ולא חובה, וזה סתירה.

ע"י ספר החינוך (מצוה שמא): אין הקרובים פודין אותה, אלא המוכר בעצמו, זהו דעת הרמב"ם וזכרונו לברכה, ולא כן נראה בקידושין. ואינו לזה וגואל אלא ימכור נכסים אחרים אם יש לו ויגאלנה, או אם רווח מעות או נתנו לו יכול לגאלה בהן. ואינו גואל אותה לחציו, כלומר שיפרע לו קצת המעות בפעם אחת וקצתן בפעם אחרת, כמו שאמרו זכרונם לברכה בקידושין פרק קמא [כ' ע"ב]. ואם מת הלווק תוך שנה, פודה אותה מיד בנו, ואם מת המוכר, פודה אותה גם כן בנו של מוכר מיד הלווק. ויתר פרטיה, במסכת ערכין.

וע"י לחם משנה (עבדים פ"ב ה"ז): ויש לו ללוות ולגאול וכו'. וזלת מה שתמה הרב בכ"מ דרב ששת פשט הבעיא בפ"ק דקידושין דאינו גואל לחציו ואינו כדאי לדחות דברי רב ששת משום מאי דקאמר אביי את"ל נגאל לחציו וכו' דאביי לא בא אלא לפרש מאי דקאמר הבעיין לקולא אמרינן לחומרא לא אמרינן היכי משכחת לה קולא וחומרא אבל לפי פ' רבינו ז"ל נמצא אביי חולק על הבעיין ועל רב ששת שאפילו הבעיין לא משמע ליה שאמרינן נגאל לחציו אלא להקל עליו אבל שיהיה נגאל לחציו לגמרי בין להקל בין להחמיר לא עלה אפילו על דעת הבעיין כ"ש לדעת רב ששת שפשט דאינו נגאל לחציו לגמרי ולפי דברי רבינו ז"ל צ"ל דאביי פליג אבעיין ואפשטן ואית ליה שלא ילפינן משדה אחוזה דהיכא דגלי גלי לא היכא שלא גלי וכמו שאמרו לקמן בגמרא גבי בעיא דבית בבתי ערי חומה וכל זה דוחק. ועוד דהא ק"ל כרבנן דאית להו דבית בבתי ערי חומה אינו לזה וגואל לחציו וכדפסק רבינו ז"ל בהלכות שמיטה ויובל א"כ מאי שנא דהתם לא אמרינן היכא דגלי גלי וכאן פסקינן כאביי שאמרינן היכא דגלי גלי. ועוד קשה על רבינו ז"ל דמשמע דהבעיא לא הוי אלא לגאולת חציו אי ילפינן משדה אחוזה אבל לזה וגואל ודאי דלית ליה דהא בגופיה כתיב או השיגה ידו ונגאל וכדכתב רש"י ז"ל שם גבי עבד עברי הנמכר לעכו"ם יוכיח שיפה כחו ליגאל וכו' פירש"י ז"ל כשאמרינן לעיל ונגאל כולו ולא חציו ואינו לזה וגואל דהא או השיגה כתיב וכו' א"כ משמע דלהא לא ילפינן חציו דהיכא דמהאי טעמא אמרינן בשדה אחוזה דאינו לזה וגואל משום דכתיב והשיגה ידו וכדכתב רבינו ז"ל בהלכות שמיטה ויובל פ"א. וקצת יש לתמוה ג"כ על הסמ"ג ז"ל שכתב ומסיק שם רב ששת שאינו לזה וגואל משמע דבהא נמי נסתפק הבעיין ואינו דבהא ודאי אין ספק כיון דכתיב ביה או השיגה ידו כמו בשדה אחוזה באופן שדברי רבינו ז"ל נתעלמו מעיני ואולי גירסא אחרת היה לו בגמרא וצ"ע. וא"ת כיון דרב הונא בר חיננא דבעי הך בעיא בפ"ק דקידושין גבי עבד עברי הנמכר לעכו"ם איהו גופיה בעי כי האי גוונא שם בבית בבתי ערי חומה ובעי שם דילמא לא ילפינן כלל דהיכא דגלי גלי אמאי לא בעי כי האי גוונא גבי עבד עברי הנמכר לעכו"ם אלא דבעי אי אמרינן אין נגאל לחציו וילפינן לגמרי מהתם לא דלמא לא ילפינן לגמרי מהתם אלא להקל ולא להחמיר אבל שלא ילפינן נגאל משדה אחוזה לא משמע ליה ז"ל דהא תיקן רש"י ז"ל במ"ש כשאמר קרא גבי השביח והכסיף דאזלינן לקולא כלומר שאמרינן לעיל נתרבה כספו מכסף מקנתו נתמעט כספו כפי שניו וכיון דאזיל ביה קרא לקולא ודאי דילפינן להקל ולא להחמיר ומשום הכי פשיטא ליה דילפינן ג"ש להקל גבי עבד עברי הנמכר לעכו"ם משדה אחוזה:

זה³¹⁵, הצד השווה שבהם, שנגאלים, ואין לזה וגואל וגואל לחציו, אף אני אביא מקדיש [לפיכך הוצרך אם גאל יגאל לומר שלוה וגואל], שנגאל, ואין לזה וגואל וגואל לחציו.

אמר מר זוטרא בנו של רב מרי לרבינא, יש לשאול, מה להצד השווה שבהן, שכן הורע כחו ליגאל בשנה שניה [דמוכר שדה אחוזה אין המוכר יכול לגאול עד שתבוא שנה שלישית ומוכר בית בעיר חומה אינו גואל אלא בראשונה נמצא שאין זה וזה גואלין בשניה], תאמר במקדיש, שיפה כחו ליגאל בשנה שניה. א"ל רבינא, משום שיש לומר, עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים [כדלעיל (דף כ ע"ב)] ונגאל כולו ולא לחציו ואין לזה וגואל], שיפה כחו ליגאל בשנה שניה, ואין לזה וגואל וגואל לחציו.

רב הונא בן חיננא שאל מרב ששת, המוכר בית בבתי ערי חומה, נגאל לקרובים³¹⁵ [על כרחו של לוקח] או אין נגאל לקרובים. לומדים "גאולתו" "גאולתו" משדה אחוזה, מה שדה אחוזה אינה נגאלת לחציו ונגאלת לקרובים, אף זה גם כן אין נגאל לחציו ונגאל לקרובים [זה נצרך לרבנן שאמרו לעיל אין נגאל לחציו, ולכן נלמד שנגאל בקרובים], או אולי כאשר כתוב "גאולה" בחציון הוא שכתוב, וכי בקרובים לא כתוב. א"ל: אינו נגאל.

שאל מברייתא, "בכל גאולה תתנו" [ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו ואין קרא יתירא הוא ולא פירש למאי אתא], לרבות בתים ועבד עברי [שהיו נגאלים לקרובים]. נכון שמדובר בבתי ערי חומה. לא, בבתי חצרים [עצירות שאין מוקפות חומה מימות יהושע]. בתי חצרים, בפירוש כתוב בהם, "על שדה הארץ יחשב" [הרי הן כשדה אחוזה]. ההוא לקובעו חובה [על הקרובים], ולפי רבי אליעזר, שלמדנו "וגאל את ממכר אחיו", רשות, אתה אומר, רשות, או אינו אלא חובה. הפסוק מלמד "ואיש כי לא יהיה לו גואל", וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים [מנוטלי חלק בארץ שאין לו גואלין מודע יעקב בעוד אחד מכל ישראל קיים הוא קרוב לו]. אלא זה שיש לו [גואלין אבל אין הגואל רוצה ליקח ולמדוד הכתוב שהרשות ביד הקרוב] ואינו רוצה ליקח שהרשות בידו, דברי רבי יהושע. ר"א אומר, "וגאל את ממכר אחיו" חובה [והיא כי לא יהיה לו גואל דריש בשאי אפשר ביד הראוי ליורשו ליגאל ואין הגאולה מוטלת אלא על הקרוב בן הכל]. אתה אומר, חובה, או אינו אלא רשות. הפסוק מלמד "בכל גאולה תתנו", הכתוב קבעו חובה.

הרבנים אמרו לרב אשי, וי"א שרבינא אמר לרב אשי, זה מובן לפי מי שאומר, לרבות בתי ערי חומה, היינו שנאמר "בכל". אלא לפי מי שאומר לרבות בתי חצרים, מהו "בכל" [נכתוב גאולה תתנו לארץ]. זה קשה³¹⁶.

שאל אביי מברייתא, מה מלמד הפסוק [בעבד עברי הנמכר לעכו"ם] "יגאלנו" "יגאלנו" "יגאלנו" ג' פעמים. לרבות כל הגאולות [העומדות ליגאל שיהא נגאל כסדר הזה היינו חושבים שיהו נגאלין לקרובים בא ללמדנו] שנגאלות כסדר הזה. נכון מדובר בבתי ערי חומה ועבד עברי [הנמכר לישראל, שלא כתוב בו גאולת קרובים]. לא, בתי חצרים ושדה אחוזה. בתי חצרים ושדה אחוזה, כתובים בפירוש "על שדה הארץ יחשב". כמו שאמר רב נחמן בר יצחק, לקרוב קרוב קודם, כאן גם כן, לקרוב קרוב קודם [דגבי שדה אחוזה כתי' ובה גואלו הקרוב אליו ולא פי' הקרוב קרוב קודם כי הכא דפריש דודו ברישא ואם אין לו דוד בן דודו ואי לאו משאר בשרו].

היכן נאמר זה של רב נחמן בר יצחק. על זה ששאלנו, עבד עברי הנמכר לישראל, נגאל לקרובים או אינו נגאל לקרובים. לפי רבי אל תשאל, שאמר, מי שאינו נגאל באלה נגאל בשש [אלמא ס"ל דאין נגאל בקרובים], משמע שלא נגאל.

אלא הוא שאל לפי רבנן³¹⁶, מהו. לומדים "שכיר" "שכיר" ולא דורשים "יגאלנו" [כתיב בנמכר לעובד כוכבים גבי קרובים ומשמע מיעוטא] או אולי "יגאלנו" לזה ולא לאחר. בא ושמע, "בכל גאולה תתנו", לרבות בתים ועבד עברי. נכון שמדובר בבתי ערי חומה ועבד עברי הנמכר לישראל. לא, עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים³¹⁷. עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים, כתוב בפירוש "או דודו או בן דודו יגאלנו".

³¹⁵ ע"י רש"י שגורס בקרובים, וצ"ע. וע"י לעיל הערה 308.

³¹⁶ ע"י רע"א: בפשוטו נראה דהיינו ריה"ג ורע"ק שאמר' לעיל (טו ע"ב) ומאן תנא דפליג עלי' דרבי וכו' וכ"נ בדברי הכ"מ והלח"מ (עבדים פ"ב ה"ז). אבל תמוה לי דהא הם לא פליגי רק בדרשא דובאלה דר' דריש ולא בשש ואינהו דרשי לדרשא אחרת ממילא ס"ל דנגאל בשש, אבל לענין דאין ע"ע נגאל באלה זהו אינו נוגע לדבריהם דריה"ג ורע"ק ואדרבא כיון שאמר' דלדידהו דדריש' לדרשא אחרת יוצא בשש והיינו בפשוטו דקיימא הק"ו דר' ומה מי שאינו נגאל באלה א"כ משמע דס"ל דאין ע"ע נגאל באלה אלא דבזה י"ל דטעמייהו דיוצא בשש מגז"ש דשכיר שכיר אבל מ"מ לא מצינו רמז בדבריהם דס"ל דנגאל באלה ומה"ת לחדש פלוגתא, ולולי שאינו כדאי ה"י נראה לי במה שאמר' כי תבעי לרבנן היינו תנאי דדרשי' שכיר והאיבע"ה הכי הוא אם טעמא דר' דאינו נגאל באלה היינו משום שלא יליף שכיר וכדרצה הש"ס לעיל להוכיח מזה דר' לא יליף ש"ש ממילא לרבנן דילפי' שכיר נגאלה באלה או דטעמא דר' משום דדרשי' יגאלנה ולא לאחר ובה לא מצינו מאן דפליג.

האשה נקנית

פרק ראשון קידושין

כא

עין משפט
נר מצוה

סא רבנן - דלא יהיב טעמא לקרא ואמרי דהורע כמו במדה מילתא הורע נמי במילתא אחרייתא בר מהיכא דגלי ביה קרא ובבתי ערי חומה גמרינן גאולה גאולה משדה אחוזה והא דקא אמינא דבית בעיר חומה ליה וגואל כו' ל"ש קאמינא דיהיב טעמא לקרא: מי דהא - המוכר בית בעיר חומה ליה וגואל כו': ל"א מיכא למיסרד. בהא מתניתין דלכרבה קרא למקדיש שיליה ויגאל משום דהא אחיאי ליה מדינא של מוכר בית בעיר חומה שאין ליה וגואל: מה למוכר בית בעיר חומה שכן הורע כמו לגאול לעולם - משנה ראשונה ואין: האמר במקדיש שיפס כמו לגאול לעולם - לעולמו של יובל אם לא מכרה הגזבר דאין מתחלקת לכהנים עד היובל: מוכר שדה אחוזה יוכיח כו' ועולמיה עד היובל ויובל חוזר' בלא פדיון: אף אני אביא מקדיש: לפיכך הולך אם גאל יגאל לומר שלוה וגואל: בשנה שנייה - דמוכר שדה אחוזה אין המוכר יכול לגאול עד שתבוא שנה שלישית ומוכר בית בעיר חומה אינו גואל אלא בראשונה כמלא שאין זה וזה גואלין בשניה: עבד עברי וכו' - כדאמר לעיל (דף כ:) ונגאל כולו ולא לחציו ואין ליה וגואל דהא לא השגיח כתיב (ויקרא כה): נגאל בקרובים - על כרחו של לוקח כדאשכחן בשדה אחוזה (סא) וזא גאלו הקרוב אליו וגו': אף הלא נמי אין נגאל לחצין: לרבנן קבעי ליה דאמרי לפיל אין גאל לחצין ונימא נמי דלחיי גמר דנגאל בקרובים: או דינמא כי כסיי - גאלותו בשדה אחוזתו למטע חלצין הוא דכתיב שנאמר (סא) ומלא כדי גאלותו כדי כולו ולא כדי חציו הילכך כי חזר כתב ג"ש לתומר אחדת מילתא הוא דכתיב ולא למיגר גאלות קרובים דלחו לגבי גאלותו כתיב: בכל גאולה תתנו ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ ויקרא קרא יתירא הוא ולא פירש למאי אתא: לרבות בתים ועבד עברי - שיהו נגאלין בקרובים: בתי החלצים - עיירות שאין מקופות חומה מיומת והושע: על שדה הארץ יחשב - הרי כן כשדה אחוזה: לקובעו מוכס - על הקרובים: וכי יש לך אדם בישראל - מנטולי חלק בארץ שאין לו גואלין מורע יעקב בעוד אחד מכל ישראל קיים הוא קרוב לו: אלא יש לו. גואלין אבל אין הגואל רוצה ליקח ולמנך הכתוב שהרשות ביד הקרוב: חובה - והוא כי לא יהיה לו גואל דרש בשאי אפשר ביד הראוי לורשו ליגאל ואין הגאולה מוטלת אלא על הקרוב מן הכל: מאי בכל - נכתוב גאולה תתנו לארץ: מה ת"ל - בעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים: לרבות כל סגולות - העומדות ליגאל שיהא נגאל כשדר הוא קס"ד שיהו נגאלין לקרובים בא למדנו: ועבד עברי הנמכר לישראל דלא כתיב ביה גאולת קרובים: לקרוב קרוב קודם. דגבי שדה אחוזה כתי' וזא גאלו הקרוב אליו ולא פ"י הקרוב קרוב קודם כי הכא דפריש דודו ברישא וחס אין לו דוד בן דודו ואי לאו משאר בשרו: מי שאינו נגאל באלה נגאל כשש - אלתא ס"ל דאין נגאל בקרובים: יגאלנו - כתיב בנמכר לעובד כוכבים גבי קרובים ומשמע מיעוטא: ההוא

[לקמן סא: ושם נאמן]

הא רבנן הא *ר"ש *תני חדא ליה וגואל וגואל לחצאין ותניא אידך *אין ליה וגואל וגואל לחצאין ל"ק הא רבנן הא ר"ש (ס"ו) דרש חבש זמן) א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי איכא למיפרך מה למוכר בית בבתי ערי חומה שבן הורע כמו ליגאל לעולם האמר במקדיש שיפס כמו ליגאל לעולם א"ל רב אחא סבא לרב אשי משום דאיכא למימר ניהדר דינא תיתי במה הצד מוכר שדה אחוזה יוכיח שיפס כמו ליגאל לעולם ואין ליה וגואל וגואל לחצאין מה למוכר שדה אחוזה שבן הורע כמו ליגאל מיד מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה הצד השהו שבהן שנאלין ואין ליה וגואל וגואל לחצאין אף אני אביא מקדיש שנגאל ואין ליה וגואל וגואל לחצאין א"ל מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא איכא למיפרך מה להצד השהו שבהן שבן הורע כחם ליגאל בשנה שניה תאמר במקדיש שיפס כמו ליגאל בשנה שניה א"ל רבינא משום דאיכא למימר עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים יוכיח שיפס כמו ליגאל בשנה שניה ואין ליה וגואל וגואל לחצאין בעא מיניה רב הונא בר חיננא מרב ששת המוכר בית בבתי ערי חומה נגאל לקרובים או אין נגאל לקרובים גאולתו גאולתו משדה אחוזה גמר מה שדה אחוזה אינה נגאלת לחצאין יונגאלת לקרובים אף היא נמי אין נגאל לחצאין ונגאל לקרובים או דילמא כי כתיבא גאולה בחצאין הוא דכתיב בקרובים לא כתיב א"ל יאיו נגאל איתביה °בכל גאולה תתנו *לרבות בתים ועבד עברי מאי לאו בתי ערי חומה לא בתי חצרים בתי חצרים בהדיא כתיב בהו °על שדה הארץ יחשב ההוא לקובעו חובה ואליבא דרבי אליעזר דתניא °וגאל את ממכר אחיו °רשות אתה אומר רשות או אינו אלא חובה ת"ל °ואיש כי לא יהיה לו גואל *וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים אלא זה שיש לו ואינו רוצה ליקח שהרשות בידו דברי רבי יחושע ר"א אומר וגאל את ממכר אחיו חובה אתה אומר חובה או אינו אלא רשות ת"ל בכל גאולה תתנו הכתוב קבעו חובה אמרי

קד ברייתא דקאמר דאית ליה וגואל וגואל לחצאין מיירי אם לא נכתב אם גאל יגאל דה"ל קאמר לעיל שיטל וי"ל דמשמע ליה כל שיטת הברייתא אף לפי האמת בבת דכתיב נמי אם גאל יגאל דלי לאו הכי אמאי קבע כל שיטה זו שאינה קיימת הוא מני למינקט ק"ו מע"ע מה ע"ע שיפס כמו שזאל ציבול אפ"ה אית ליה וגואל וגואל לחצאין כדבסמוך מקדיש שיהיה כמו אם הנביע יובל אינה נגאלת ומתחלקת לכהנים אינו דין שאין ליה וגואל וגואל לחצאין ועל ק"ו זה ליכא למיפרך מדיי אלא פשיטא דהאי יוכיח מיירי אף לפי האמת בבת דכתיב אם גאל יגאל וא"ת מ"מ אמאי לא קבע האי ק"ו מע"ע כיון דליכא למיפרך מדיי עילוייה וי"ל דשדה משדה עדיפא ליה למינקט: משום דאיכא למימר ע"ע הנמכר לעובד כוכבים יוכיח - וא"ת ולמה לי ומלא כדי גאלותו דכתיב בשדה אחוזה למימר שאינו גואל לחצאין תיפוק ליה בצי"ז מבע"ע ומה ע"ע הנמכר לעובד כוכבים שיפס כמו ליגאל מיד ואפ"ה אינו ליה וגואל וגואל לחצאין כדבסמוך מוכר שדה אחוזה שהורע כמו ליגאל מיד דכתיב במספר שני הבאות (ויקרא כה) אין דין שאין ליה וגואל וגואל לחצאין וי"ל דלדרכה אית לן למימר איפכא ומה מקדיש שהורע כמו יחלק לכהנים ציבול אפ"ה ליה וגואל וגואל לחצאין מוכר שיפס כמו שחזרת לבעלים ציבול אינו דין שלוה וגואל וגואל לחצאין וכו"ת מה למקדיש שיפס כמו ליגאל מיד האמר במוכר שהורע כמו ליגאל מיד מ"מ בתי החלצים שיפס כן ליגאל מיד מנינו למיגר מהאי ק"ו ולהיות ליה וגואל וגואל לחצאין ומאחר דחזין בבתי החלצים שדה אחוזה נמי מפק' ליה להאי דינא דמרייהו בתי פרש' כתיבי על שדה הארץ יחשב ולהכי אינטיקד ומלא כדי גאלותו דכתיב במוכר שדה אחוזה לומר שאינו ליה וגואל וגואל לחצאין דס"ד למינקט ממקדיש כדפרישית ומהשתא ילפינן נמי בתי החלצים מיניה שאין ליה וגואל וגואל לחצאין: מאי בכל - לכתוב גאולה תתנו לארץ ושמעינן שדה אחוזה לקובעו חובה ובתי החלצים בכלל וא"ת לימא דלתי לרבות עבד עברי ויש לומר דמשמע ליה דלתי לרבות מידי דגאולת קרקע דכתיב וזבל ארץ משמע דוקא ארץ מרבינן: לקובעו

ריא א מיי פ"ב מה' טמיסה הלכה כ: ריב ב מיי' שם פ"א הלכה יח: ריג ג מיי' שם פ"ק יג הלכה כ: עינין לה.
ריד ד מיי' שם פ"ק יא הלכה יח: רטו ה מיי' פ"ק כ מה' ענינים ה"ל: :

ליה רבנן לרב אשי ואמרי לה רבינא לרב אשי בשלמא למ"ד לרבות בתי ערי חומה היינו דכתיב בכל אלא למ"ד לרבות בתי חצרים מאי בכל קשיא איתביה אביי *מה ת"ל יגאלנו יגאלנו ג' פעמים לרבות כל הגאולות שנגאלות כסדר הזה מאי לאו בתי ערי חומה ועבד עברי לא בתי חצרים ושרה אחוזה בתי חצרים ושרה אחוזה כתיב על שדה הארץ יחשב כדאמר רב נחמן בר יצחק בר יצחק אהא דאיבעיא להו עבד עברי הנמכר לישראל נגאל לקרובים או אינו נגאל לקרובים אליבא דרבי לא תבעי לך דאמר *מי שאינו נגאל באלה נגאל בשש אלמא לא מפרך כי תביעי לך אליבא דרבנן מאי ילפינן שכיר שכיר ולא דרשי יגאלנו או דילמא יגאלנו ליה ולא לאחר ת"ש בכל גאולה תתנו לרבות בתים ועבד עברי לאו בתי ערי חומה ועבד עברי הנמכר לישראל °לא עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים כתיב ביה °או דודו או בן דודו יגאלנו

הוא

ת"כ פרשה בפר

צ"ק קט. סנהדרין סח

פסיקתא פרשת בפר ת"כ פרשת נהר

צ"ב ק"י

[לעיל ע"ו:]

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

לקובעו

חובה ואפילו לר' יהושע • פירש בקונטרס ואפי' לרבי יהושע לחומר לגבי שדה אחוזה רשות הכל מודה דהוי חובה כי היכי דלא יטמע בין העובדי כוכבים והכל לא שייך להקשוני מאי בכל דהא לא נכתב בהדיא עניינא אך הקשה ה"ר שמואל מקלוין כיון דמוקי לה כרבי יהושע ע"כ לא חזי לקובעו חובה אלא בע"ע בלבד וה"ל אין הריבוי דבכל ארץ אחוזתכם שזה שהרי לענין בתי עברי חומה אין מרבה קביעות חובה ולענין ע"ע הוא מרבה חובה וה"ל הוא ליה למומר בתי החללים וע"ע הנמכר לעובד כוכבים ולקובעו חובה בשתייהן

רש"א ב מיי' ק"ב מה"ל פנדים הלכה ז' ר"ן ג מיי' שם פ"ק ג הלכה ט' ר"ח ד מיי' שם ה"ל ח' ר"ש ה מיי' שם ה"ל ט' רב ו מיי' שם ה"ל ד' רבא ז ח מיי' פ"ק ח מה"ל מנכיס ה"ל ד' רבב ט י מיי' שם הלכה ג'

ספוא • בכל גאולה חתנו חלה ביה קרא לקובעו חובה: ואפי' לרבי יוסע • לחומר גבי שדה אחוזה רשות הכל מודה דחובה ללא יטמע בעובדי כוכבים: לעולמו של יובל • כדליפנין בריש פירקין (דף טו) מושבסם איש אל אחוזתו: סול • "ברוק"א בלע"ז: • סירא • קין • תורה אור מקדה • פנ"ק ר"א: • מכה • גרייפ"א

ובשנועות פירש החיבת ען חזונה

היהוה לקובעו חובה ואפי' לרבי יהושע ת"ש מה ת"ל • יגאלנו יגאלנו יגאלנו ג' פעמים ויקרא לרבות כל הגאולות שנגאלות כסדר הזה מאי לאו בתי ערי חומה ועבד עברי הנמכר לישראל לא בתי חצרים ושרה אחוזה בתי חצרים בהדיא כתיב בהו • על שרה הארץ ויחשב אמר רב נחמן בר יצחק ללקרוב קרוב קודם: והנרצע נקנה ברציעה: דכתיב ורצע אדוניו את אונו במרצע ונ': וקונה את עצמו ביובל ובמיתת הארון: דכתיב ועבדו *ולא את הבן ולא את הבת לעולם לעולמו של יובל תנו רבנן *מרצע אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול והסירא והמחט והמקדה והמכתב ת"ל • ולקחת לרבות כל דבר שנקח ביד דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי אומר 'מה מרצע מיוחד של מתכת אף כל של מתכת ד"א המרצע להביא המרצע הגדול אמר רבי *אלעזר יודן בריבי היה דורש כשהן רוצעים אין רוצעים אלא *במילתא וחכ"א *אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"ת במילתא הם רוצעים היאך עבד עברי כהן יעשה בעל מום *הא אין נרצע אלא בגובה של און במאי קמפלגי דרבי דריש *כללי ופרטי ולקחת כ"ל מרצע פרט באונו ובדלת חזר וכלל בלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת ר' יוסי דריש ריבוי ומיעוטי ולקחת ריבה מרצע מיעט באונו ובדלת חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה

שחוקקין בפנקסיהן: מרצע גידול • יקרא לקמה מפרש מאי גמרא: יודן כריב • יודן שמו וגדול בדורו היה וכל היכא דקרי ליה כריב לשון חכמה וחריפות הוא: אלא במילתא • אליה של און צבצור ולא באתנן: וחס"א כו' • חולקין עבדו וזו ראייה שלהם קים לן דאין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום ולא יכול עוד לשבז לחיזוק הראשון ולקמה ילפנין ושב אל משפחתו לחיזוק שבמשפחתו והיך הוא נעשה בעל מום והתנן (בבב"ב דף נ"ז) גבי מומין נפגמה חזנו מן הסחום אבל לא מן העור: הא אין רועשים בני • הכי יש לך ללמוד מכאן שאין רועשין אלא בגובה של און: במאי קא מיפלגי. גבי סול וסירא: דריש כללי ופרטי • בכל התורה מקום שכולל ופורט דורש שהפרט פירוש של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט ובי חזר וכלל לא האריך לך בכלל האחרון אלא הדומה לפרט: ריבוי ומיעוטי • אין שפרט פירושו של כלל שהתמר אין בכלל אלא מה שבפרט אלא למעוטי הוא כל לפי שבכלל היה מרבה את הכל וצא המיעוט אחריו לומר צוה וכיוצא בו כללתי לך הילכך אפילו לא חזר וכלל הייתי מביא כעין שפרט וכי חזר וריבה ריבה הכל ולא מיעט כל אלא דבר אחד ומסרו הכתוב לחכמים איזה דבר הראוי למעט מן הכלל פי' מיעט ממעט קצת ממשמעו: מיעט פס • שלא יתן כס על אונו וינקבה דהא לא דמי למרצע שאינו עוקב מוכח דרס אלא מאליו: היך מיומן צבירך • בפרק גיד הגשה (חולין ז') ר' יהודה אומר אין טהב אלא באתם והדעת מברעת של ימיו ויליק לה מה"א דהיך דורש היך חסובה שזכוכות: ויעשה בעל מום • ומה צדק והלא ראייה מזה הוא: חידוש סוף • שהסיר שפחה כנענית לשראל: כליסקונדרי איטליתו • לא הטיסם לב לדקדק שבמועחסם אלא כמשחקין בפספסין מר"י"ש: וא"ם אין רבו מוסר לו שפחה כנענית • למה לי טעמא מפני שנעשה בעל מום בלאו הכי נמי לא שייך ראייה דבעינן אהבתי את אשתי: סו לא מדי • אין להשיב על זאת: כהן • אסור בגירות שהיה וזנה קודם: מהו ציפס הוא • במלתמה: מוסר • כדמפרש ואזיל: דברים תורה • לא התירתי אלא בשביל יך הרע שחס לא יתירי • יעבור על

ספיקא פירש רחם ספיי פירש רחם שנוטע ד: בכורות לו: ג'א. מילתא פירש משפטים

[בכורות לו: ע"ג]

שנוטע ד: לו: בכורות לו: ג'א. פירש רחם שנוטע ד: מיר לה. כ"מ מ: חולין סו. סוכס ג' ממות כה:

חולין לא. קדר: הוריות יב.

[לקמן לכו: לו:]. יבמות ה. קדר: כנסדיון לא. [מכות כ']

יבמות ז'

ספיי פירש ח"א ספיקא שם

ההוא לקרוב קרוב קודם • ושלשה וחד צבתי החללים ובקשה אחוזה לכתב בחד קרא וחד למרדס יגאלנו לזה ולא לחת: **בביאה** שניה כ"ע לא פליגי דאסור • ואף ע"ג דגבי שפחה לא מפליגי בין ביאה ראשונה לשניה דאף ביאה שניה שריא דהא איחושב שמואל לעיל התם היינו טעמא דהוי חידוש שהתך אסור לא יהיה קדש גבי ישראל הותר נמי גבי כהן אבל הכא דכי שריא גבי ישראל אין כאן חידוש ולגבי כהן אסורה מטעם וזנה ואע"פ שמתגיירת בעל כרחא עשהה הכתוב כגירות גמורה ואכתי איכא איסורא לגבי כהן ולא מניט שהתך:

ההוא לקרוב קרוב קודם • ושלשה וחד צבתי החללים ובקשה אחוזה לכתב בחד קרא וחד למרדס יגאלנו לזה ולא לחת: [לעיל ז']

[גירסת הערוך ע"כ מילת בבילה מיוחס הכר שחולין וכן א"י בכורות לו: במילת]

אשת אפילו אשת איש • ואע"פ דאין אישות צבוכית כדאיכא פ' ד' מיתות (סנהדרין ג') מ"מ איכא עשה דקובי (גראש"ת ז) ודבק באתם ולא באשת חבירו: ה"ג

[וע"ס היטב כחוסות ד"ה פרע] [כדאיכא בסנהדרין ג' תנ']

הכל מאי רבי רבי כל מילי מאי מיעט מיעט סם אמר מר המרצע להביא מרצע הגדול מאי משמע *כדאמר רבא • הירך המיומנת שביך ה"ג המרצע מיוחד שבמרצעין: א"ר אלעזר יודן בריבי היה דורש כשהן רוצעין אין רוצעין אלא במילתא וחכ"א אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום: ויעשה בעל מום אמר רבה בר רב שילא אמר קרא • וישב אל משפחתו למחוק שבמשפחתו איבעיא להו עבד עברי כהן מהו שימסור לו רבו שפחה כנענית חידוש הוא לא שגא כהנים ול"ש ישראל או דילמא *שאני כהנים הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות רב אמר מותר ושמואל אמר אסור א"ל רב נחמן לרב ענן כי היתו בי מר שמואל *באיסקומדרי אימליתו מ"ש לא תימרו ל"י מהא וחכ"א אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"ת אין רבו מוסר לו שפחה כנענית תיפוק לי דבעינא • אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני וליכא תו לא מידי איבעיא להו כהן מהו ביפת תואר חידוש הוא לא שגא כהן ולא שגא ישראל או דיקמא שאני כהנים הואיל וריבה בהן מצות יתרות רב אמר מותר ושמואל אמר אסור בביאה ראשונה דכ"ע לא פליגי דשרי דלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע כי פליגי בביאה שניה רב אמר מותר ושמואל אמר אסור רב אמר מותר הואיל *ואישתריא אישתרי ושמואל אמר אסור דהא הויא לה גיורת וגיורת לכתן לא הויא א"ד בביאה שניה כ"ע לא פליגי דאסירא • דהויא לה גיורת כי פליגי בביאה ראשונה רב אמר מותר • דהא לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע ושמואל אמר אסור כל היכא דקרינא ביה • והבאתה אל תוך ביתך קרינא ביה וראית בשביה כל היכא דלא קרינא ביה והבאתה אל תוך ביתך לא קרינא ביה וראית בשביה *ת"ו וראית בשביה • בשעת שביה אשת ואפילו אשת איש יפת תואר • לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע *מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות

[גירסת הערוך באסקונדרי פירש ר"ח כנגד וכה"ר • ע"י כוטה והוא כפירוש רש"י בל"ן]

גליון הש"ס גמ' לא דכנה חובה אלא כנגד וכה"ר • ע"י כוטה דף לו ע"א תר"ס כמאן:

שמחות פ"ז

הותרה לו במה שנתן עיניו בה: בשעת שזיס • אם נתן מתחילה עיניו בה ולא שפחה למכרה או לשפחה ואח"כ נתן עיניו בה: יפת תואר • משמע מתוך שמתגרה בה יצרו מחמת ויפה התורה לו ובקויו אלא דמוטב שיאכלו ישראל בשר ממותות שחוטתו בשר ממוכנת שחוטתו ואע"פ שהיא מאוהה כדכתיב ביחזקאל (ד) ולא כל כפי בשר פגול: • ולא יאכלו בשר ממותות • לאחר שימותו ויהו נבלות: תמותות

[ע"י היטב בחולין לו: ע"ג]

ההוא ["בכל גאולה תתנו", תלה בו הפסוק] לקובעו חובה³¹⁷, ואפי' לרבי יהושע [שאמר גבי שדה אחוזה רשות הכא מודה דחובה שלא יטמע בעובדי כוכבים].

בא ושמע, מה מלמד הפסוק "יגאלנו" "יגאלנו" "יגאלנו" ג' פעמים. לרבות כל הגאולות שנגאלות כסדר הזה. נכון שמדובר בבתי ערי חומה ועבד עברי הנמכר לישראל. לא, בתי חצרים ושדה אחוזה. בתי חצרים, זה כתוב בפירוש "על שדה הארץ יחשב". אמר רב נחמן בר יצחק, לקרוב קרוב קודם³¹⁸.

והנרצע נקנה ברציעה. שנאמר "ורצע אדוניו את אדונו במרצע וגו'". וקונה את עצמו ביוכל ובמיתת האדון³¹⁹. שנאמר "ועבדו" ולא את הבן ולא את הבת. "לעולם" לעולמו של יובל³²⁰. שנו הרבנים, "מרצע", אין לי אלא מרצע, מנין לרבות החתיכת עץ חדודה³²¹, והקוץ, והמחט, והמקדח, והמכתב [כלי שחוקקים בנקס]. מלמד הפסוק "ולקחת" לרבות כל דבר שנקח ביד, דברי ר' יוסי בר' יהודה. רבי אומר, מה מרצע מיוחד של מתכת³²², אף כל של דבר מתכת. דבר אחר "המרצע" להביא המרצע הגדול. אמר רבי אלעזר, יודן בריבי [יודן שמו וגדול בדורו היה וכל איפה דקרי ליה בריבי לשון חכמה וחרפות הוא] היה דורש, כשהן רוצעים, אין רוצעים אלא במילתא [אליה של און בבשר ולא בתנון]. וחכמים אומרים, אין עבד עברי כהן נרצע, מפני שנעשה בעל מום³²². וא"ת במילתא [פי' בבשר ולא בתנון] הם רוצעים, היאך עבד עברי כהן יעשה בעל מום, הרי אין נרצע אלא בגובה של און³²³ [הרי יש לך ללמוד מכאן שאין רוצעין אלא בגובה של און].

במה חולקים [במה רוצעין און עבד עברי]. רבי דורש כללי ופרטי³²⁴, "ולקחת" כלל, "מרצע" פרט, "באזנו ובדלת" חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש של מתכת, אף

³¹⁷ ע"י לעיל הערות 198, 309.

³¹⁸ ושלשה יגאלנו אתי חד לגופיה וחד בבתי החצרים ובשדה אחוזה דכתב בחד קרא וחד למדרש יגאלנו לזה ולא לאחר (תוס').

³¹⁹ ע"י תוס' ר"ד: ראיתי כתוב בשם ר"ת דהא שלא תנא וקונה את עצמו בגרעון כסף משום דאין שייך בו כיון שלא נקנה בכסף. וכן נמי הנקנה בשטר בלא כסף כגון אם מכר האב את בתו בשטר ולא קיבל כסף דהא כתיב והפדה מלמד שמגרעת פדיונה ויוצאה ונפקא לן מהתם שנקנת בכסף אלמא משמע הנקנת בכסף יוצאה בכסף אבל בשטר אינה יוצאה בכסף וכו'. ואינו נראה לי לומר שמי שנקנה בשטר אינו מגרע פדיונו דהא הכי למדנו במשנה עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה את עצמו בשנים וביוכל ובגרעון כסף. ובעל כרחין האי גרעון כסף אכולהו קאי בין אם נקנה בכסף בין אם נקנה בשטר וכו' והנרצע שאינו יוצא בגרעון כסף אין הטעם מפני שלא נקנה בכסף אלא מפני שקנסתו תורה להרצע ולעבוד עד היובל ולפיכך אינו יוצא בגרעון כסף שלא זיכתו תורה לכך כי אם ביוכל ובמיתת האדון. וע"י מנחת חינוך (מב אות א): נראה דדוקא בתורת גרעון כסף סובר ר"ת דאינו יוצא אם נקנה בשטר אבל בכסף ברצון האדון דאינו בתורת גרעון כסף רק לא גרע מעבד כנעני דיוצא בכסף מודה ר"ת דאף אם נקנה בשטר יוצא בכסף.

³²⁰ כדליפנין בריש פירקין (דף טו) מושבתם איש אל אחוזתו (רש"י).

³²¹ ע"י לקמן הערה 335.

³²² חולקין עליו וזו ראייה שלהם קים לן דאין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום ולא יכול עוד לשוב לחיזוק הראשון ולקמיה ילפינן ושב אל משפחתו למוחזק שבמשפחתו והיאך הוא נעשה בעל מום והתנן (בכורות דף לז) גבי מומין נפגמה אזנו מן הסחוס אבל לא מן העור (רש"י). ע"י מרדכי (גיטין תסא): מעשה כהן שיצק מים ע"י ר"ת והקשה לו תלמיד הא שנינו בירושלמי המשמש כבהונה מעל. והשיב לו אין בהם קדושה בזמן הזה דק"ל בגדיהם עליהם קדושה עליהם ואי לא לא והקשה א"כ כל מיני קדושה לא ליעבד להו ושתיק ר"ת והשיב ה"ר פטר דנהי דיש בהן קדושה יכול למחול כשאמרין פ"ק דקדושין אין כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום והשתא בלא הך טעמי תקשי היאך מצי משתעבד ביה אלא ודאי מצי מחיל והלכך איצטרך לטעמא לבעל מום דא"כ היה נרצע. וע"י מנחת חינוך (מצוה רסט): ולכאורה על תחלת המכר דמכרוהו ב"ד לא יספיקו התי' של ה"ר פטר דמוחל דבאמת נמכר בע"כ בגנבתו ואינו מוחל ומוכר עצמו אינו נרצע כלל. ונראה דה"פ לא קשי' לי מתחלת המכירה כיון דנמכר בגנבתו א"כ הוא בעל עבירה ואינו ראוי לכבוד וכו' אף דעשה תשובה מ"מ כ"ז שלא שלם הגנבה והתורה נתנה רשות למכרו ואם אינו רוצה ואינו מוחל ה"ל רשע דאינו רוצה לשלם א"כ שפיר נמכר בע"כ וכו'.

וע"י ש"ך (יורה דעה סימן רמו ס"ק יד): אין מצוה מן התורה להקדים את הכהן מכח וקדשתו אלא דוקא כשאין ישראל חכם גדול ממנו. וע"י א"ח ק"ח סמ"ה שהרמ"א מביא שאסור להשתמש עם כהן מכח המרדכי ה"ל, ודברי הש"ך לא מובאים במ"ב שם.

³²³ ע"י לקמן הערה 340.

³²⁴ בכל התורה מקום שכולל ופורט דורש שהפרט פירוש של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט וכי חזר וכלל לא הוסיף לך בכלל האחרון אלא הדומה לפרט (רש"י).

כל של מתכת. ר' יוסי דריש ריבוי ומיעוטי³²⁵. "ולקחת" ריבה, "מרצע" מיעט, "באזנו ובדלת" חזר וריבה, ריבה ומיעט וריבה, ריבה הכל, מהו מרבה כל דבר. מהו ממעט, ממעט סם [שלא יתן סם על אזנו וינקבה דהא לא דמי למרצע שאינו נוקב מכח אדם אלא מאלין].

אמר מר "המרצע" להביא מרצע הגדול. איך זה משמע. כשאמר רבא, "הירך" המיומנת שבירך³²⁶, וכן כאן "המרצע" מיוחד שבמרצעין. א"ר אלעזר, יודן בריבי היה דורש, כשהן רוצעין, אין רוצעין אלא במילתא. וחכ"א: אין עבד עברי כהן נרצע, מפני שנעשה בעל מום. ושיעשה בעל מום [ומה בכך והלא רציעה מצוה היא]³²⁷. אמר רבה בר רב שילא, אמר קרא, "ושב אל משפחתו", למוחזק שבמשפחתו.

שאלוהו, עבד עברי כהן, מהו שימסור לו רבו שפחה כנענית. חידוש הוא [שהתיר שפחה כנענית לישראל]³²⁸, לא משנה כהנים ולא משנה ישראל, או אולי כהנים שונים, הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות. רב אמר, מותר³²⁸. ושמואל אמר, אסור. א"ל רב נחמן לרב ענן, כאשר היינו בבית מדרש של מר שמואל, באיסקומדרי איטליתו [לא הטיתם לב לדקדק בשמועתכם אלא כמשחקין בפספסין]. למה לא אמרו לו מזה, וחכ"א, אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום. וא"ת אין רבו מוסר לו שפחה כנענית [למה לי טעמא מפני שנעשה בעל מום בלאו הכי נמי לא שייך רציעה דבעינן אהבתי את אשתי], תיפוק לי דבעינא אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני וליכא. תו לא מדי [פי' אין להשיב על זאת].

שאלוהו, כהן [אסור בגירות שהיתה זונה קודם], מהו ביפת תואר [במלחמה]. חידוש הוא, לא משנה כהן ולא משנה ישראל, או אולי שאני כהנים, הואיל וריבה בהן מצות יתרות. רב אמר, מותר, ושמואל אמר, אסור. בביאה ראשונה, לפי כולם לא חולקים שמוטר, שלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע [פי' לא התירתה אלא בשביל יצר הרע שאם לא יתירה יעבור על האזהרה הילכך ככהן נמי יש לחשוש ליצר הרע ומותר]³²⁹, אלא חלקו, בביאה שניה [שכבר נתקרה רוחו], רב אמר, מותר, ושמואל אמר, אסור. רב אמר מותר, הואיל והותר הותר. ושמואל אמר אסור, שהרי היא גיורת³²⁹, וגיורת לא ראויה לכהן.

או אולי, בביאה שניה, לפי כולם אין חולקים שאסורה, שהרי היא גיורת, וחלקו בביאה ראשונה, רב אמר, מותר, שהרי לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. ושמואל אמר, אסור, כל מקום שקוראים בו "והבאתה אל תוך ביתך" [פי' לקיימה], קוראים בו "וראית בשביה" [הותרה לו במה שנתן עיניו בהן]. כל מקום שלא קוראים בו "והבאתה אל תוך ביתך", לא קוראים בו "וראית בשביה".

הרבנן למדו "וראית בשביה", בשעת שביה [אם נתן מתחילה עיניו בה ולא שלקחה למוכרה או לשפחה ואח"כ נתן עיניו בה]³²⁹. "אשת", ואפילו אשת איש³³⁰. "יפת תואר" [משמע מתוך שמתגרה בה יצרו מחמת יופיה התירה לו ובקושי אלא דמוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטא בשר מסוכנת שחוטא ואף על פי שהיא מאוסה כשאמר ביחזקאל (ד &) ולא בא בפי בשר פגול], לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע³²⁹, מוטב שיאכלו ישראל בשר

³²⁵ אין הפרט פירושו של כלל שתאמר אין בכלל אלא מה שבפרט אלא למעוטי הוא בא לפי שבכלל היה מרבה את הכל ובא המיעוט אחרי לומר זזה וכיוצא בו כללית לך הילכך אפילו לא חזר וכלל הייתי מביא כעין הפרט וכי חזר וריבה ריבה הכל ולא מיעט לך אלא דבר אחד ומסרו הכתוב לחכמים איזה דבר הראוי למעט מן הכלל פי' מיעט ממעט קצת ממשמעו (רש"י).

³²⁶ בפרק גיד הנשה (חולין צ ע"ב) ר' יהודה אומר אין נוהג אלא באחת והדעת מכרעת של ימין ויליף לה מה"א דהירך ודרש הירך חשובה שבירכות (רש"י).

³²⁷ רש"י. וע"י רמב"ם (עבדים פ"ג ה"ח): עבד עברי כהן אינו נרצע מפני שנעשה בעל מום והרי הוא אומר ושב אל משפחתו לחזקה שהיה בה, ואינו שב לשררה שהיה בה. וע"י מ"מ: אם יש לכהן מום קבוע, נרצע, שהרי אין הפרש בין מום אחד לשני מומין. וע"י עוד מ"מ ה"ח: אם אין שיעור לריצוע של עבד, ואין מום ככהן עד שיהא כרשינה, אלא גזירה שמא יבא ליתור (על פי הירושלמי). ע"י ש"ם (מהדור"ק ח"ג ס' טז) אם מותר לכהן בזמן הזה לעשות ניתוח ודומה אם יודע שע"ז הוא גורם לעמו להיות בעל מום. וע"י התוס' בכורות (לז ע"ב) ד"ה כאן לשחוט שכתוב באי נמי דע"י הרציעה הוא רק נעשה בעל מום עובר ולא בעל מום קבוע.

³²⁸ ע"י לעיל הערה 301.

³²⁹ ע"י רמב"ם (מלכים פ"ח ה"ג): אין אשת יפת תואר מותרת אלא בשעת השביה, שנאמר וראית בשביה, בין בתולה בין בעולה בין אשת איש שאין אישות לעכ"ם, וחשקת אף על פי שאינה יפה, בה ולא בחברתה שלא יבעול שנים, ולקחת לך לאשה שלא יקח שנים ויבעול אחת ויניח אחת לאביו או לאחיו, ומנין שלא ילחצנה במלחמה, שנאמר והבאתה אל תוך ביתך, יכניסה למקום ואח"כ יבעול.

³³⁰ ואף על פי דאין אישות בכותית כדאינתא פ' ד' מיתות (סנהדרין נב ע"ב) מ"מ יש עשה שנאמר (בראשית ב) ודבק באשתו ולא באשת חבירו (תוס'), פי' שיש כאן לפני עור?

האישה נקנית

פרק ראשון

קידושין

כב

עין משפט
גור מצוה

תמועות . אמורטי"ש" : ומשקם . בחשקו תלה הכתוב ואפי' אינה נאה : ולא כב ובחברה . שלא יקח שמים : ליקוחין יש לך כס . קידושין תופסין ואע"פ שהיה עובדת כוכבים שהרי אינה מתגיירה מדרבנא : לך ולא לחתנים . שלא יקחנה לנורף אחרים כגון לבניו : שלא יתלנה במלחמה . לבל עלה"ם גולה"א כרייה"א תורה אור

כספרי כ"ב ראה אנכי וחס אמר יאמר עד שיאמר וישנה אמר כהחילת שש ולא אמר כסוף שש אינו נרצט שנאמר לא אלא חפשי עד שיאמר כשעם יניאה אמר כסוף שש ולא אמר כהחילת שש אינו נרצט שנאמר אם אמר יאמר עד שיעד שיהא כשהוא עבד . והכי פירושה אמר וסנה שתי האמירות בתחילת שש ולא אמר כסוף שש אינו נרצט שנאמר לא אלא משמע סמוך לניאה אמר שתי פעמים כסוף שש כו' עד שיאמר כשהוא עבד : ה"ג אמר מר אמר כהחילת שש כו' מאי איריא מלא אלא חפשי תיפוק ליה דבעינן כו' וכו' אמר כסוף ולא אמר כהחילת שש אינו נרצט שנא' : העבד אטו סוף שש לאו עבד הוא . והכי פירושה אמר בתחילת שש כו' קס"ד תחילת שש ממש תיפוק ליה דבעינן אהבתי את אשתי : ואת בני ועדיין בתחילת שש אין לו אשה ובנים שלא מסרו לו עדיין שפחה כנענית : אטו סוף שש לאו עבד הוא . יוס אחרון נקרא כוף שש וכל היום הוא עבד : ה"ג אמר רבא כהחילת פרוטה אחרונה כסוף פרוטה אחרונה . ולי"ג לא קשיא ולי"ג כלאן והכי פירושו כל חמילת שש דקמני כשמגיע להתחיל לסוף פרוטה אחרונה לפי חשבון גרונה שערין עליו סוה פרוטה דהוי דמי עבד וכל סוף שש (6) (פרוטה אחרונה) מאחר שהחילת כה נקרא סוף דללו עבד הוא דלין עליו סוה פרוטה וה"ק אמר בתחילת שש קודם פרוטה אחרונה דכבר יש לו אשה ובנים ולא כסוף שש לאחר התחיל פרוטה אחרונה אינו נרצט ואפי' אמר וסנה דכתיב לא אלא חפשי אמר לניאה וכל זמן שיש עליו פרוטה שלמה לאו סמוך לניאה הוא אי אמר וסנה כסוף פרוטה אחרונה ולא אמר בתחילת פרוטה אחרונה אינו נרצט שנאמר אם יאמר העבד עד שיאמר כשהוא עבד ובלשון אחרת גירסא זו כפי כל ואינו יכול להעמידה שהרבה תשובות בה וזה הלשון אמר יאמר עד שיאמר וישנה העבד עד שיאמר כשהוא עבד אמר בתחילת שש ולא אמר כסוף שש אינו נרצט שנאמר אם אמר יאמר אמר כסוף שש ולא אמר בתחילת שש אינו נרצט שנאמר לא אלא חפשי והכי פירושה אמר בתחילת שש פעם אחת ולא חר וואמר כסוף שש אינו נרצט דבעינן אמר יאמר שתי אמירות אמר כסוף שש ולא אמר בתחילת שש אינו נרצט שנאמר לא אלא חפשי והכי פירושה אמר בתחילת שש פעם אחת ולא אמר כסוף שש אינו נרצט שנאמר לא אלא חפשי וזה כבר ילא השאל קשיא לי טובא הא נמי

כספי פ' ראה מילתא פ' משפטים פ' ראה

[לעיל ע"ז]

כספי פ' ראה מילתא פ' משפטים

כ"ב מ"ז

פ"ב ס' כהר פסיקתא פ' ראה עיניו ל' לעיל כ' . [טו. וע"ש בתוספת]

פ"ב ס' כהר מילתא פ' משפטים

[ערוך ערך לא לא נרס ובגותיו וכן כפרש"י כחמש יתא חיבת ובגותיו]

ה"ג שלא יקחנה לבניו ולא לבניו . ולי"ג שמים אחת לו ואחת לבניו או אחת לו ואחת לבניו דמאי איריא שמים אפילו אחת לבניו נמי הוי חיבור דהא לך דרשינן :

שלא יתלנה במלחמה . פ' ביקונטרס לבוא עליה משמע מתוך פירושו דבמלחמה אסור לבוא עליה כל עיקר ואפילו ביאה ראשונה אינו מותר עד לאחר כל המעשים ותימה א"כ מאי קאמר לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע כיון דבמלחמה אסור עד שיבא לביתו ולאחר כל המעשים היך נתפיים יצרו בכך אחתי איכא יצר הרע במלחמה ובביתו עד ירח ימים שתי קשה אמאי קרי לה כשר תמועות כיון שנתגיירה ועוד קשה מהא דאמר כפ' ב' דמאדרינן (97 כ"א) . תמר בה יפת תואר היתה ולפיכך היתה מותרת לאמנון כדכתיב דבר עלי אל המלך כי לא ימנעני ממך ואם לא בא דוד על מעשה אם תמר עד לאחר כל המעשים היך היתה מותרת לאמנון והרי אחיו מואב היתה שגרי אמן תמר לאחר כל המעשים תשובה גורת וליקוחין יש לו בה דבשלמא אם נפרש דיפת תואר מותרת מוד שפיר (דמי) מאי דקאמרה תמר כי לא ימנעני ממך לפי שהיתה מותרת לו דליכא למימר שנתעברה אמה במלחמה שעדיין היתה אמה עובדת כוכבים וזו אינה חשובה כבתו של דוד דלין בן הבא מן העובדת כוכבים קריי בך אלא בנה דולר עובדת כוכבים כמותה אבל לפירוש הקונטרס שלא בא עליה עד לאחר כל המעשים קשה דפירשתי ונראה לר"ת דביאה ראשונה מותרת במלחמה אבל ביאה שניה אסורה עד שתחא בביתו גירות [והא דקאמר שלא יתלנה כו' היינו להתחיל למנות ירח ימים דלין יכול לדוחקה לעשות סדר הפרשה עד שתהיה צביתו] ויש מייסדים פירוש הקונטרס ולא קשה מידי מה שהקשה איך נתפיים יצרו דליכא למימר דבטל הימנו יצר הרע כיון שיש לו פח כסלו שפונה היות מותרת לו לאחר כל המעשים ומה שהקשה אמאי קרי לה כשר תמועות כיון שנתגיירה הא נמי לא קשה דליכא למימר לפי שמגיירה כע"ז ואינה גורת גמורה קרי לה כשר תמועות ומה שהקשה מתמר לא קשה דליכא למימר דתמר לא היתה בת דוד אלא מקודם לכן היתה אמה מעוברת והא דכתיב (שמואל ב' ג') כן תלכסנה בנות המלך מעישים לא משום שהיתה בתו אלא לפי שגדלה בביתו של דוד עם בנות המלך אך אין לתרץ שפיר לפירוש הקונטרס מה חילוק בין ביאה ראשונה לשניה דמחלק גמרא לעיל ומימר אומר ר"י דביבוסלמי מלינו מחלוקת אמוראים בדבר זה והכי איתא הסר רב אמר לא הותר אלא ביאה ראשונה ואינו אומר לא ביאה שניה ולא ראשונה הותרה :

תמועות וחיות ואל יאכלו בשר תמועות ונבילות ורשקת אע"פ שאינה נאה בה ולא בה ובחברתה ולקחת ליקוחין יש לך בה לך לאשה שלא יקח שתי נשים אחת לו ואחת לאביו אחת לו ואחת לבנו והבאתה למלמד שלא ילחנה במלחמה : *ת"ר אם אמר יאמר יעד שיאמר וישנה אמר בתחילת שש אמר כסוף שש אינו נרצט שנאמר לא אלא חפשי עד שיאמר כשעם יניאה אמר כסוף שש ולא אמר בתחילת שש אינו נרצט שנאמר אם אמר יאמר העבד *עד שיאמר כשהוא עבד אמר מר אמר בתחילת שש ולא אמר כסוף שש אינו נרצט שנאמר לא אלא חפשי מאי איריא מלא אלא חפשי תיפוק ליה דבעינן כו' אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני וליכא ותו אמר כסוף שש ולא אמר בתחילת שש אינו נרצט שנאמר העבד אטו סוף שש לאו עבד הוא (מאי בתחילת שש) *בתחילת פרוטה אחרונה (ומאי כסוף שש) כסוף פרוטה אחרונה : *ת"ר ילו אשה ובנים ולרבו אין אשה ובנים אינו נרצט שנאמר כי אהבך ואת ביתך לרבו אשה ובנים ולו אין אשה ובנים אינו נרצט שנאמר אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני אוהב את רבו ורבו אינו אוהבו אינו נרצט שנאמר כי טוב לו עמך רבו אוהבו והוא אינו אוהב את רבו אינו נרצט שנאמר כי אהבך הוא חולה ורבו אינו חולה אינו נרצט שנאמר כי טוב לו עמך רבו חולה והוא אינו חולה אינו נרצט שנאמר עמך בעי רב ביבי בר אביי שניהם חולין מאי עמך בעינן והא איכא או דילמא כי טוב לו עמך בעינן והא ליכא תיקו : *ת"ר כי טוב לו עמך עמך במאכל עמך במשחה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אהא ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי חבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו *ת"ר ויצא מעמך הוא ובניו עמו א"ר שמעון אם הוא נמכר בניו *ובנותיו מי נמכרים מכאן שרבו חייב במונות בניו כיוצא בדבר אתה אומר אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו א"ר שמעון אם הוא נמכר אשתו מי נמכרה מכאן שרבו חייב במונות אשתו וצריכא דאי אישמועינן בניו משום דלא בני מעבד ומיכל ניגתו אבל אשתו דבת מיכל ומיעבד היא אימא תעביד ותיכול ואי אישמועינן אשתו דלאו דירכה להודו אבל בניו דדירכייהו להודו אימא לא צריכא ת"ר אילו

אלא לאחר כל המעשים כדכתיב ואחר כן תבא אליה ובעלתה : כמין אמר רבא וכו' וכל סוף שש דקמני פרוטה וכו' קודם שתחילת פרוטה אחרונה :

רבא א מ"י פ"ח ס"א מלכים ה"ג : רבד ב ב מ"י ס"ג מהל' עבדים ס"ג סמוך עשין פ' : רבה ד ר מ"י ס"א ה"א סמוך עשין פ' : רבדו ו מ"י ס"א ה"א סמוך עשין פ' :

דגרות הב"ח (6) רש"י ד"ה ה"ג אמר רבא וכו' וכל סוף שש דקמני פרוטה וכו' קודם שתחילת פרוטה אחרונה :

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

כמין חומר . פירש הקונטרס לרוב מרגלויות או בשמים שחלו
בלואר נשים להכשיר ור"ת פירש חומר מעשה וכן פירש
הערוך* בלשון ערבי כשארמר לחפצו מה מעשך אומר לו מה
*חומר: **בזה** נשתנה און . יש במדרש דמל"ע בנימטירא ד' מלות
(שנה) ולפי שהיו ישראל עבדים
ארבע מלות שנה וגאלם הקב"ה
והלך זה וקנה ארון לעלמו לפיכך
ירלע במלע העולה כך :
ר"ל לעולם ס' . ואין לומר
לעולמו של יובל דל"כ לשוק
קרא מיניה וילף משנה לחוזה . ח"י :
איכא דלמרי גדול היה . העבד
וזהו צו שלא יזכה הוא
בעלמו מן ההפקר לפיכך קדם לפני
המיתה וזכה בו זה פירש למיתה
יהודה הינדואה זה פירש לחיים מר
זוטרא תחתו במקומו שלא יהיה
העבד רגע אחד בלא ארון :

אילו נאמר ונתת אונז בלמ הייתי אומר ידקור כנגד אונז בלמ . אבל
און לא ירענה : לאון מאכראי . כלומר רחוק מן הדלת כדכתיב את
אזו והדר יתן אונז בלמ ויקח את המלע וידקור בלמ מעבר השני
כנגד אזו לקיים ולקחת המלע ונתת בלמו בלמ : דוקר ויודר .
חורה אור אזו כשונה על הדלת עד שמוג
לדלת : עקרה . מן המזוזה ומוטלת
לארץ : **מס מוזה מעמד** . דכלו
הכי לא מקרי מזוזה : חומר . לרוב
המרגלויות ולרוב הבושם תלוי בלואר
לתכשיר : **בתני** וקונה את
עלמו . מיד רב : **בכסף ע"י אמריס** .

מילתא פ' משפטים

אילו *נאמר אונז בלמ הייתי אומר ידקור
כנגד אונז בלמ דלת אין אונז לא ואון לא
והכתיב *ורעע אדוניו את אונז במרעע אלא
הייתי אומר ירענה לאון מאבראי וינחנה
על הדלת וידקור כנגד אונז בלמ תלמוד
לומר באונז ובדלת *הא כיצד *דוקר והולך
עד שמוג אצל דלת דלת שומע אני בין
עקרה בין שאינה עקרה ת"ל מזוזה ימה
מזוזה מעומד אף דלת נמי מעומד *רבן
יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה
*כמין חימר מה נשתנה און מכל אברים
שבנוף אמר הקב"ה און ששמעה קולי על
הר סיני בשעה שאמרתי *כי לי בני ישראל

אעבוד ערך קדר א
איחא קודר ויודר עד
שנעני וכו']

חוספתא דר"ק פרק שביעי

[סוטה עו.]

[כ"ק קטו כ"מ י.]

[גיטין עו:]

ח"כ פ' סדר [בכורות
י.]

[ע' חוס' גיטין לע: ד"ה
מסו:]

כ"ב עה: ע"ג חוספתא
דקידושין פ"ק [ע"ג]

חוספתא ע"ג ע"ג ע"ג ע"ג

[ע' חוס' כ"ב ע"ג ד"ה
הרמ"ו]
כ"ב עו:

עבדים *ולא עבדים *לעבדים והלך זה וקנה ארון לעצמו ירעע ור"ש ב"ר
היה דורש את המקרא הזה כמין חומר מה נשתנה דלת ומזוזה מכל
כלים שבבית אמר הקב"ה דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים בשעה
שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים
ולא עבדים לעבדים והוצאתים מעבדות לחירות והלך זה וקנה ארון לעצמו
ירעע בפניהם : **בתני** יעבד נענני נקנה בכסף ובשומר ובחוקה *וקנה
את עצמו בכסף על ידי אחרים *ובשומר על ידי עצמו דברי רבי מאיר
והכמים אומרים בכסף ע"י עצמו ובשומר ע"י אחרים ובלבד שיהא הבסף
משל אחרים *גב' מגלן דכתיב *והתחלחם אותם לבניכם אחרים
לרשת אחוזה *הקישן הכתוב לשרה אחוזה מה שרה אחוזה נקנה בכסף
בשומר ובחוקה אף עבד נענני נקנה בכסף בשומר ובחוקה אי מה שרה
אחוזה חזרת לבעלים ביובר אף עבד נענני חזור לבעלים ביובר תלמוד
לומר *לעולם בהם תעבודו תנא *אף בחריפין *ותנא דירן מילתא דליתא
במטלמלין קתני מילתא דאיתא במטלמלין לא קתני אמר שמואל *עבד
נענני נקנה במשיכה כיצד תפיו ובא אצלו קנאו קנאו ובא אצלו לא
קנאו בשלמא לתנא דירן מילתא דאיתא במטלמלי לא קתני דליתא
במטלמלי קתני אלא לתנא ברא נתני משיכה כי קתני מילתא דאיתא
בין במקרקעי בין במטלמלי משיכה דבמטלמלי איתא במקרקעי ליתא
לא קתני כיצד תפיו ובא אצלו קנאו קנאו ובא אצלו לא קנאו וקראו
לא *והתניא כיצד במסירה אחוזה במלפה בשערה באוכף שעליה בשליף
שעליה בפרומביא שבפיה וכוונ שבצוארה קנאה כיצד במשיכה *קרא
לה והיא באה או שהכישא במקל ורצחה לפניו כיון שעקרה יד ורגל
קנאה רבי אסי ואמרי לה ר' אחא אומר עד שתהלך לפניו מלא קומחה
אמרי בהמה אדעתא דמרה אולה עבד אדעתיה דנפשיה קאזיל אמר רב
אשי *עבד קמן כבהמה דמי תנו רבנן *כיצד בחוקה חזיר לו מנעלו או
הולך כליו אחריו לבית המרחץ הפשישו *הרחיצו סבו גרדו הלבישו הנעילו
הגביהו קנאו אמר ר' שמעון לא תהא חוקה גדולה מהגבהה *שהגבהה
קונה בכל מקום מאי קאמר אמר רב אשי הגביהו הוא לרבו קנאו הגביהו
רבו לו לא קנאו אמר רבי שמעון לא תהא חוקה גדולה מהגבהה שהגבהה
קונה בכל מקום השתא דאמרת הגביהו היא לרבו קנאו אלא מעתה שפחה
נעננית תקנה בביאה בי קאמרינן זה נהנה וזה מצטער הכא זה נהנה וזה
נהנה הוא שלא כדרכה מאי איכא למימר אמר רב אחי [בר אירא] דמן
אחא *מאן לימא לן דלא הנאה אית להו לתריויהו ועוד משכבי אשה כתיב
הקישא הכתיב כדרכה לשלא כדרכה ר' יהודה הנדואה גר שאין לו
יורשין היה חלש על מר זוטרא לשוליו ביה חוייה דתקוף ליה עלמא טובא
אמר ליה לעבריה שלוף לי מסנאי ואמטיניהו לביתא איכא דאמרי גדול היה

רבו א ב מיי' פ"ג
מכל' עבדים הליט :

עך המר ב
[ע' להמך וע"ע חוס'
סוטה ע"ג ד"ה כע"ז
ותוס' מולין קנה ד"ה
דורע"ז]

[ע' עבדי הם ולא כו'
כ"ה כ"מ י.]
רלא ו מיי' ס' ג' לר"ד
ופ"ה מכל' עבדים
הליט המג שם עו"ש
ח"מ ס' קלו סע"ו ה'
ועו"ש י"ד ס' רבו
סע"ו ס'
רלב ה מיי' פ"ב מכל'
מכירה הליט סג
שם עו"ש י"ד ס' סע"ו
כג ועו"ש ח"מ ס' ס'
סע"ו ג :
רלב ח מיי' ס' עו"ש
ח"מ ס' קלו
סע"ו ב :
רלד י מיי' ס' סג
שם עו"ש י"ד ס' סע"ו
שם עו"ש וועו"ש ח"מ
ס' קלו סע"ו ג :

גליון הש"ס
בתני וקנה א"ע בכסף .
עין ימות מח ע"א
ת"ס הכפורה גב' מלן
לית לן דלא הוה הנה
למיתויה . עין יומא פ'
ע"א ת"ס מה רות
ובסודין ח"ע"ג כש"י
ד"ה כד כדכס :

זה
אלא מעשה . והגביהו הוא לרבו קנאו : שפחה נעננית הקנה בביאה . דהא
*כ"ס מתרגמינן הינדואה : דתקוף ליה עלמא . גוסס וטוטה למוט : אמר ליה . מר זוטרא
לעבדיה דגר : שלוף לי מפנאי . לקטוהו
במזקה היה מתכוון שיהא בעבודתו כשימות ארזו : איכא דלמרי גדול היה . העבד ומהר צו
שלא יזכה הוא לעלמו מן ההפקר לפיכך
קדם לפני המיתה וזכה בו והגר פירש למיתה ומר זוטרא פירש לחיים תחתיו שלא יהא
העבד בלא ארון רגע אחד :
ואיכא

חוספתא דר"ק פרק שביעי

[ע' חוס' יומא לה: ד"ה
הרמ"ו וכו']

בשטר ובחזקה. אם [תשא] מה שדה אחוזה חוזרת לבעלים ביובל, אף עבד כנעני חוזר לבעלים ביובל. מלמד הפסוק "לעולם בהם תעבודו"³⁴⁶. תנא [א' לימד] אף בחליפין. ותנא שלנו, לימד דבר שאין במטלטלין, אבל דבר שאינו במטלטלין לא לימד [דאיתיה בעבד וליתא בשאר מטלטלין קתני אבל חליפין דאיתנהו נמי בשאר מטלטלין שהמטלטלין גם הם נקנין בחליפין לא איצטריך ליה למיתני].

אמר שמואל, עבד כנעני נקנה במשיכה, כיצד. תקפו [בחזקה] ובא אצלו, קנאו, קראו ובא אצלו, לא קנאו [דמדעתיה אזל ואין זו משיכה]³⁴⁷. זה מובן לתנא שלנו³⁴⁷, שלא לימד דבר שיש במטלטלים, אבל לתנא החזק², שילמד [גם] משיכה. כשלימד, דבר שיש גם בקרקעות וגם במטלטלים [כגון חליפין צירף ושנה עם השאר דאיתנהו במקרקעי אבל משיכה דליתא במקרקעי לא תנא בהדיהו], ומשיכה יש במטלטלים, ואין בקרקעות, [ולכן] לא לימדה.

כיצד, תקפו ובא אצלו, קנאו, קראו ובא אצלו, לא קנאו. וקראו לא. והרי למדנו כברייטא, איך [קונין] במסירה [גבי בהמה קאי דקתני מתני' [לקמן דף כה ע"ב] בהמה גסה נקנית במסירה]³⁴⁸, אחוזה בטלפה³⁴⁹, בשערה [כגון שיער שבראש הסוס], באוכף שעליה, במשאי שעליה, בפרומכיה שבפיה, ובזוג שבצוארה, קנאה. כיצד במשיכה, קורא לה והיא באה³⁵⁰, או שהכישו במקל ורצתה לפניו, כיון שעקרה יד ורגל, קנאה. רבי אסי ואמרי לה ר' אחא אומר, עד שתהליך לפניו מלא קומתה. אמרו [לתרין], בהמה הולכת לדעת אדונה [על דעת הקורא אותה לפי שאין לה דעת], עבד הולך לדעת³⁵¹ עצמו. אמר רב אשי, עבד קטן כבהמה דמי [שאינו לו דעת, ואם קראו לשם קנין ובא אצלו קנאו].

הרבנים למדו, כיצד בחזקה. התיר לו מנעלו [העבד ללוקח], או הוליך כליו אחריו לבית המרחץ, הפשיטו, הרחיצו, סכו, גרדו, הלבישו, הנעילו, הגביהו [העבד את הלוקח], קנאו³⁵². אמר ר' שמעון, לא תהא חזקה גדולה מהגבהה, שהגבהה קונה בכל מקום. מהו אמר³⁵². אמר רב אשי, הגביהו הוא לרבו, קנאו, הגביהו רבו לו, לא קנאו. אמר רבי שמעון, לא תהא חזקה גדולה מהגבהה, שהגבהה קונה בכל מקום³⁵³.

עכשיו [אחרי שאמרת שהגביהו הוא לרבו קנאו] שאמרת הגביהו הוא לרבו קנאו, אלא מעתה, שפחה כנענית תקנה בכיאה [דהא אגבהה ליה]. כאשר אנו אומרים [שנקנה], זה נהנה וזה מצטער, כאן זה נהנה וזה נהנה הוא. שלא כדרכה מה נאמר. אמר רב אחי בר אדא דמן אחא, מי יאמר לנו שאין הנאה לשניהם³⁵⁴. ועוד נאמר "משכבי אשה", הקישה הכתוב כדרכה לשלא כדרכה.

ר' יהודה הנדואה [פי' מארץ כוש] היה גר שאין לו יורשין, חלה, נכנס מר זוטרא לשאול בו, ראה שחזק עליו העולם הרבה [גוסס ונוטה למות], אמר לעבדו [של ר' יהודה], תתיר לי מנעל שלי [לקנותו בחזקה היה מתכוון שיהא בעבודתו כשימות אדונו], ותוליך אותו לבית. יש אומרים [שהעבד] היה גדול³⁵⁴,

³⁴⁶ ואין לומר לעולמו של יובל דא"כ לשתוק קרא מיניה ונילף משדה אחוזה (ת"י).

³⁴⁷ לא תיקשי לשמואל אמאי לא תני משיכה במתניתין דאיכא לתרוצי כדאוקמינן דמילתא דאיתא במטלטלין לא קתני אלא תנא ברא דתנא חליפין בהדיהו תיקשי לשמואל אי איתיה דנקנה במשיכה ליתנייה נמי במתניתין (רש"י).

³⁴⁸ רש"י עיי"ש שזה לא למסקנה לפי רוב ראשונים, אמנם רש"י שם ואשר"י ותוס' ב"ב עו ע"א ד"ה ספינה חולקים, ועי' שו"ע ס' קצז ס"א ורמ"א.

³⁴⁹ ג' בטלפיה (תוס' לקמן כה ע"ב).

³⁵⁰ עי' שו"ע (ח"מ ס' קצז ס"ג): כיצד קונין את הבהמה במשיכה, אין צריך לומר אם משכה והלכה או שרכב עליה והלכה בו שקנה, אלא אפילו קרא לה ובאה או שהכישו במקלו, או שהנהיגה בקול ורצתה בפניו, כיון שעקרה יד ורגל קנאה.

³⁵¹ מדעת (רש"י).

³⁵² מה ענין הגבהה דעלמא להגבהה דהכא הגבהה דעלמא לוקח מגביה החפץ והכא אמרינן שהעבד מגביהו משום עבודה שהלוקח משעבד בו לקנותו בחזקה (רש"י).

³⁵³ עי' רמב"ם (מכירה פ"ב ה"ב): הגביה את רבו קנה וכן אם הגביה הרב את העבד קנה. הראב"ד: נראה מדבריו שלא גריס בה פלוגתא אלא הכי גריס הגביהו הוא לרבו קנאו הגביהו רבו א"ר שמעון לא תהא חזקה גדולה מהגבהה. וכן הוא בתוספתא דקדושין (פ"א ה"ג), ועי' רשב"א שהלכה כרבי שמעון דהא אפילו משיכה קני וכ"ש בהגבהה דעדיף משיכה כמ"ש לקמן כה ע"ב.

³⁵⁴ עי' שו"ע (ח"מ ס' קצז ס"ב): הגבהה קונה בכל מקום, וכו'. ביאור: אפילו היכא דאינו מגביה בידו ממש אלא מוגבה מכחו דהיינו כשהוגבה מכחו דרך עליה נמי חשיב הגבהה אפילו אינו בידו כלל (קצה"ח).

³⁵⁴ העבד ונזהר בו שלא יזכה הוא עצמו מן ההפקר לפיכך קדם לפני המיתה וזכה בו והגר פירש למיתה ומר זוטרא פירש לחיים תחתיו שלא יהא העבד בלא אדון רגע אחד (רש"י).

אילו נאמר אזנו בדלת, הייתי אומר, ידקור כנגד אזנו בדלת, דלת אין, אזנו לא. ואזן לא. והנאמר "ורצע אדוניו את אזנו במרצע". אלא הייתי אומר, ירצענה לאזן מבחוץ [כלומר רחוק מן הדלת כשנאמר את אזנו והדר יתן אזנו בדלת ויקח את המרצע וידקור בדלת מעבר השני כנגד אזנו לקיים ולקחת המרצע ונתת באזנו בדלת], ויניחנה על הדלת וידקור כנגד אזנו בדלת. לומדים מהנאמר "באזנו ובדלת", הא כיצד. [נותנה אזנו על הדלת] דוקר והולך³⁴⁰ עד שמגיע אצל דלת. "דלת", שומע אני בין עקורה [מן המזווה ומוטלת לארץ] בין שאינה עקורה. מלמד הפסוק "מזווה", מה מזווה מעומד [דבלאו הכי לא מקרי מזווה]³⁴¹, אף דלת נמי מעומד.

רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה כמין חומר, מה נשתנה דלת ומה נשתנה און מכל אברים שבגוף. אמר הקדוש ברוך הוא, און ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי "כי לי בני ישראל עבדים", ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו, ירצע.

ור"ש ב"ר היה דורש את המקרא הזה כמין חומר, מה נשתנה דלת ומזווה מכל כלים שבבית. אמר הקדוש ברוך הוא, דלת ומזווה שהיו עדים במצרים, בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי "כי לי בני ישראל עבדים", ולא עבדים לעבדים, והוצאתים מעבודת לחירות, והלך זה וקנה אדון לעצמו, ירצע בפניהם.

מתני'. עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה³⁴², וקונה את עצמו [מיד רבן] בכסף³⁴⁴ על ידי אחרים [שיתנהו לרבו ע"מ שיהא זה בן חורין אבל הוא עצמו לא יקבל מהם ואפילו ע"מ שאין לרבו רשות בו דקסבר אין קנין לעבד בלא רבן], ובשטר על ידי עצמו [שיקבלנו הוא ובגמרא מפרש לכולה דרבי מאיר ורבנן]³⁴⁵, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בכסף ע"י עצמו, ובשטר ע"י אחרים³⁴⁵, ובלבד שיהא הכסף משל אחרים [דעבד אין לו כלום דאם מצא מציאה או קבל מתנה הכל לרבו ואם לא לפדות ע"י עצמו צריך להיות משל אחרים ויתנהו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו].

גמ'. מאיפה אנו יודעים את זה. שנאמר "והתנחלתם אותם לבניכם אחרים לרשת אחוזה", הקישן הכתוב לשדה אחוזה. מה שדה אחוזה נקנה בכסף, בשטר ובחזקה [ולקמן] יליף בפירקין (דף כו) וכל עובדי כוכבים ככנענים משנמכר לעבד אלא שכל עבדים נקראין על שם כנען משום שנאמר ביה (בראשית ט) עבד עבדים], אף עבד כנעני נקנה בכסף,

³⁴⁰ גי' רש"י "ויורד".

עי' רמב"ם (עבדים פ"ג ה"ט): כיצד רוצעין מביאו לב"ד של שלשה ואומר דבריו לפניהם ומגישו לסוף שש אל הדלת או אל המזווה כשהו עומדין בבנין, בין דלת ומזווה של אדון בין של כל אדם, ונוקב את אזנו הימנית בגופה של און במרצע של מתנת עד שיגיע לדלת שנאמר ונתת באזנו ובדלת, ולא נאמר מזווה אלא שיהיה עומד בין אצל דלת בין אצל מזווה ומה מזווה כשהיא עומדת אף דלת כשהיא עומדת אבל הרציעה בדלת אף על פי שאין שם מזווה, האדון הוא שרוצע בעצמו שנאמר ורצע אדוניו לא בנו ולא שלוחו ולא שליח ב"ד, ואין רוצעין שני עבדים כאחד שאין עושין מצות חבילות חבילות.

עי' כס"מ: מביאו לב"ד של ג'. במכילתא והגישו אדוניו אל האלהים אצל הדיינים שימלך במוכרו.

עי' מ"מ: במרצע של מתנת - כרבי שדורש כללי ופרט, ועי' עצמות יוסף שהקשה שבשבעות (פ"א ה"ב) פק כמהין דרבי ריבוי ומיעוט.

שם: עי' ריב"א, מרצע גדול, ורבינו לא הביא דרשה זו, אלא כתב בסתמא ומשמע דס"ל דאפילו נקב הכל שהוא מהני. עי' לעיל הערה 327.

³⁴¹ עי' נוב"י (י"ד ח"ב ס' קפד): מרתף שפתחו הוא על שטח הארץ והמזוזות והמשקוף וגם הדלת הכל שוכבים על שטח הארץ כנהוג בקצת מרתפים שבתוך החדר אם הוא חייב במזווה. ידע שדלת כזה אין בו שייכות מזווה והמזוזות באופן זה אינם נקראים מזוזות ובתורה כתיב על מזוזות. וראיה מדברי רש"י במנחות ל"ד ע"א לול פתוח כו' וכו'. ועוד ראיה מקידושין כ"ב ע"ב מה מזווה מעומד אף דלת מעומד וכו'.

³⁴² צרור המרגליות וצרור הבושם תלוי בצואר לתכשיט (רש"י). ור"ת פירש חומר מעשה (תוס').

³⁴³ עי' שו"ע (ח"מ ס' קצז ס"א): עבד כנעני דינו כקרקע לקנייה, נקנה בכסף או בשטר או בחזקה או בקנין סודר. הגה: ונקנה גם כן במשיכה כגון שתקפו והביאו אליו וכמו שיתבאר למטה (הובא לקמן הערה קיח).

³⁴⁴ עי' תוספות (יבמות דף מח ע"א): וא"ת [אחרי שלמדנו שהמפקיר עבדו יצא לחרות] אמאי לא חשיב הפקר גבי קנינים של עבד בפ"ק דקדושין (ג"ש) וי"ל שלא חשיב אלא קנינים שמקנה הרב לעבד עצמו והפקר אינו אלא סילוק בעלמא שהרב מסלק עצמו מן העבד ועוד יש לומר דמילתא דאיתא בכל מילי לא קתני כדקאמר התם לענין חליפין ותנא ידון מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני.

³⁴⁵ עי' ט"ז (י"ד ס' רס"ז סקמ"ד): הזכיה בזה היא כשהוא גובה את הגט כדין הגבהה שהוא קונה בכל דוכתי ואין צריך כאן שימסור מיד ליד דוקא וכן הוא מבוואר בטור לדעת ר"ת שמסיים באומר תנו ולא מסרו מיד ליד השליח לא הוה כאומר זכה בגט זה לעבדי כיון שלא מסרו ביד השליח משמע דבאומר זכו א"צ מסירה לשליח אלא תכף שהגביה בשבילו או שהוא כבר בידו מהני ויוצא לחירות תכף.

* בכמה מקומות כאשר המשנה מזכיר איש או אשה מזכירם בה' הידיעה, אמנם אין דיוק בדבר שבכל מקום שונה התנא לשון הרהוט לו בפה (תוס').

² { } המשנה שלנו מדבר רק באירוסין, אשר גורמת איסור אשת איש, ועכ"ז לא מטמא לה אם הוא כהן ולא יורש אותה, ואין חיוב כתובה. כל אלה חלים רק בנישואין, אשר הוא חופה עי' לקמן דף ח ע"א, וכן כתובות יב ע"א, ומח ע"ב ורמב"ם אישות פ"י ה"ב, וש"ע אה"ע סי' סא, ועי' @ למה בזה"ז עושים שניהם בבת אחת.

³ עי' ב"ש (סי' ל"א סק"ה): וכתב המרדכי (סי' תפח) דאין מקדשים במטבע והיינו מדרבנן אין מקדשים וכו'. ועי' מקנה (יב ע"א): צ"ע בזה דהא מפורש במתני' דאשה נקנית בדינר לב"ש ובפרוטה לב"ה ובגמרא דף ח' אמר ר"א אמר לאשה התקדשי לי במנה ונתן לה דינר ולא מצינו איסור לזה אפי' מדרבנן וכו' וע"כ דנקנית אף במטבע אף דדעתה אצורתא לא בעינן דבר המסוים. ועי' אב"מ (סי' כ"ז סק"ב): המעיין במרדכי יראה דאינו אלא עיון [ז"ל: גרסי' בהזהב דעתה אצורתא וצורתא עבידא דבטלה עיין שם האיך אפי' צ"ע אם כן אין מקדשין במטבע שיש עליו צורה. ועי' ד"מ (סי' לא ס"ב) שמביא את דברי המרדכי]. עי' לקמן הערה.

ועי' באר היטב (סי' כז סק"ג): שו"ת אלשי"ך סימן ק"ד: מנהגינו עכשיו שאומר לה הרי את מקודשת לי בטבעת קידושין זו כדת משה וישראל. והמב"ט ח"א סי' רצ"א כתב דלכתחלה צ"ל הרי את מקודשת לי בטבעת זו אבל בדיעבד לא מעלה ולא מוריד ודווקא באומר הרי את מקודשת לי אבל אם אמר תהא לי מקודשת צ"ע בזה. ועי' פ"ת הנ"ל ועיקר דאין צ"ל "בזה".

⁴ עי' לקמן דף יא ע"א ביאור שיטתו.

⁹⁶ פרוטות.

¹ בכל מקום ב"ש מחמירים על בית הלל, חוץ מכמה מקומות שנשנים במס' עדיות (פ"ד מ"ז) כל הקולי ב"ש וחומרי ב"ה. ואף על גב דאי קבלה קדושין של פרוטה מאחר, הו"ו ב"ש לחומרא, שהרי היא מותרת להתחתן, אבל לבית הלל היא אסורה (תוס').

הא שלא מפרש כמה הוא דינר משום דדינר היו יודעין כמה היה שהוא אחד מכ"ד דינר של זהב (ב"מ מד ע"ב) אבל פרוטה יש פלוגתא בגמרא לקמן (דף יב ע"א) דלפעמים עולים בשויות ולפעמים יורדים ועוד דדברי ב"ה דפוסקים כמותם צריכים לפרשם יותר (תוס').

² עי' יב ע"א שלפעמים זה אחרת (תוס').

³ עי' לקמן ד ע"ב עיקר הדרשה והלימוד.

⁴ פ"י שכל מקום שיש אותו מילה בחומש, אפשר ללמוד מא' לשני, ועי' פסחים סו ע"א: אין אדם דן ג"ז לעצמו, ועי"ש ברש"י ד"ה וכי: אין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן נתקבלה ובאה מסיני וכו', וכיון דהוא כן קיבל, הרי הוא כמו שנכתב בגופו בפירושו. ועי' כעין זה ברש"י לקמן יז ע"א.

⁵ עי' חי' ר' אברהם בר יו"ט - הכי הוא לישראל דקרא (הובא בישרון ח"ז).

⁶ ועי"ש בב"ש: אין כופין על כך. דק"ל מפותה בין היא ובין הוא יכולים לעכב ואם נטען שאנס אותה דאז הוא אינו יכול לעכב מ"מ אין כופין אותו כיון דאינו אלא חשד אבל אם בוודאי בא עליה כופין אותו בזה יש חילוק בין אונס למפתה. [וצ"ע על הב"ש שאם זה כשיטתו נגד הרמ"א בחו"מ סי' ר"ה זה מובן, אבל מפשטות הרמ"א זה כשיטתו בחו"מ שאין מקום לכופין].

עי' אב"מ (סי' מב סק"א): לדעת הי"א דאנסוהו לקדש לא מהני ומשום דה"ל תלויה וקני א"כ היכי משכחת לה הא שאמרו אונס שותה בעציצו וכופין אותו לכנוס וכמ"ש הרמב"ם וכו'. ואין לומר דהרמב"ם לטעמיה דאנסוהו לקדש מהני אבל לדעת הי"א שלא מהני אמת דאין כופין את האונס והא דשותה בעציצו היינו מצותו בכך לכנוס, דהא

דברי הרמב"ם דכופין את האונס נובעין מתוספתא כתובות (פ"ג ה"ט) אחד האונס ואחד המוציא שם רע שגירשו כופין אותו להחזיר אחד האונס ואחד המפותה בין היא בין אביה יכולין לעכב שנאמר ואם מאן ימאן אביה ונאמר ולו תהיה לאשה לו אתה כופה ואי אתה כופה ליבם ע"ש. הרי מבואר דין כפי' לכנוס. ועוד מבואר בדברי הרמ"א בסי' קע"ז (ס"ה) שעל חשד אין כופין א"כ ממילא נשמע היכי דידוע כופין לכנוס וכמ"ש הב"ש. וגם הדבר מפורסם בכל התשובות דאונס כופין אותו לכנוס והלכה מרווחת היא בלי שום חולק, ע"כ. אמנם הרמ"א לא מדבר בחשד, וקשה.

² שהרי כל התורה כולה בלשון זכר נאמרה (תוס').

³ עי' ספרא (מצורע פרק זבים פרשתא א אות ז): מבשרו טמא ולא מחמת דבר אחר. מיכאן אמרו בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק לזיבה. במאכל ובמשתה בקפיצה במשא ובחולי ובמראה ובהרהור.

⁴ אע"ג שמצינו כמה דברים שנקראים בלשון זכר ונקבה וכן בלשון חכמים מיהו איפה שאפשר לתרץ מתרצים (תוס').

⁵ עי' נדה לו ע"ב: כשהוא אומר כי יזוב זוב דמה הרי אונס אמור.

⁶ וכת"ב (נוסף בכת"י).

⁷ י"ג תקח (גליון), אמנם לא מצאתי כת"י כזה. "ולא נאמר כי תלקח אשה לאיש" (נמחק בכת"י).

⁸ עי' לקמן דף ה ע"א.

⁹ עי' לקמן דף ה ע"א שיש מח' ר"י הגלילי ורבנן בדרשה זו, אלא דגמ' לא קפיד הכא אלא לאתווי חדא דרשא דפשיטא ליה בין לרבנן בין לר' יוסי לפי שאין כאן מקום עיקרו של דבר זה (רמב"ן).

¹⁰ יש שמוחקים המילה "הכי". { }

¹¹ עי' רשב"א שגורס "אית ליה צערא בגוויהו".

¹² עי' רש"י (חגיגה דף יג ע"ב): קטיגור - שונא. סניגור, אוהב.

¹³ רש"י. מה שרש"י משנה בין "כתוב" ל"מפורש" נראה שצריכים שמות בגט ולא בקדושין, וצ"ע.

¹⁴ רש"י. והוא נקרא בנין אב משני כתובים.

¹⁵ רש"י. ו"א [רת] כיון דאב במקום בתו קאי אין זה חשוב בע"כ כיון שהוא מדעתו של אב. ועכ"ז חשיב בעל כרחא באמה עבריה, כגון שהאדון מיעד את העבריה בכסף מקנתה בע"כ של אב ובע"כ של בת (תוס').

¹⁶ (רש"י ב"ק ד ע"א). ויש מפרשים את הלשון כך: אין חומרא של זה כחומרא של זה ולכך אין החומרות גורמות זה הדין אלא הצד השוה שבהן גורם הדין (תוס' ב"ק ב ע"א ד"ה לא הרי).

¹⁷ רש"י. והקשה הרז"ה (ספר הצבא) שהרי אמה עבריה אינה אישות, ועוד זה לא בעל כרחא של האב, וכמו כל קידושי קטנה.

¹⁸ עי' שו"ע (אה"ע סי' כו ס"ב): אם הכניס אשה לחופה, אינה מתקדשת בכך. ו"א שהוא ספק.

¹⁹ שלא לצורך (רש"י סוטה יט ע"ב). בחנם ואגב גררא נקטיה (ר"ן שבת כט ע"א בדפי הר"י"ף).

²⁰ רש"י. כיון שהתורה אמרה כי יקח איש אשה ולא אמרה כי תלקח אשה לאיש אין לה זכות להכניס את עצמה לרשות הבעל ומש"ה אמרי' בפ"ק דקידושין (דף ה) דאי אמרה היא הריני מאורסת לך אין בדבריה ממש אלא מכיון שהיא מסכמת לקדושי האיש היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו הלכך אין אנו דנין בקדושין מצד האשה אלא מצד הבעל (ר"ן נדרים ל ע"א). עי' לקמן נ ע"ב מח' רש"י ותוס', שמשם נשמע דלפי תוס' יש פרשה של דיבור בקידושין וצ"ע לכאן.

²¹ עי' שו"ע (אה"ע סי' כז ס"ח): נתן הוא ואמרה היא וכו', ואם ענה הבעל: הן, בשעת נתינה, הוי ודאי קדושין אפילו אין עוסקין באותו ענין [עי' טור שמקורו ברמ"ה]. ועי"ש בחלקת מחוקק: בב"ח כתב דוקא במדבר עמה תחלה על

עסקי קידושין אבל באינו מדבר הוי ספק קדושין אף על גב שאמר הן דיש הן שהוא כלאו. והבית שמואל נוקט שלא כב"ח. ועי' הגר"א מביא ראיה לשיטת הב"ש מלקמן יג ע"א ד"ה"ן לשון מעולה. ועי' במשנה למלך (אישות פ"ג הל"ב) העלה דזהו רק אם נפרש דספיקא הוי היינו אם נתן הבעל לשם קידושין או לשם מתנה אבל אם נפרש דהספק הוא כיון שנגמר בדיבורה הוי כי תלקח, גם עניית הבעל הן לא מהני. אמנם הגרע"א טען דבנתן הוא ואמרה היא אין סברא שנותן לשם מתנה כיון דהיא אמרה שמקבלת לשם קידושין והוא נתן לה הוי כמסכים.

¹² עי' שו"ע (אה"ע ס' כז ס"ד): אמר לה: הרי את מקודשת, ולא אמר: לי, אינה מקודשת. אבל יש מחמירין ואומרים דהוי קדושין וכו', ואם קידש תחלה אשה אחת קדושין גמורים, ואמר לאחרת בנייה: תהא מקודשת, ולא אמר: לי, ידים מוכיחות (פירוש כמו שאוחז בבית יד הכלי מושך עמו הכלי עצמו, כן אלה הדברים מוכיחים שמושכים אחריהם לשון לי) גינהו, וחוששין לקדושין.

ועי' ח"מ: אינה מקודשת וכן עיקר - משמע אף ששניהם מודים שהבינו שהוא מקדש אותה לעצמו אפ"ה מקרי ידים שאין מוכיחות דלאו בכוונה תליא מילתא אלא צריך שיאמר לשון טוב שמורה שהוא קונה אותה לעצמו וכבר כתבתי לפני זה דמכאן משמע דכל שנתן לה בשתיקה אף שכוונו שניהם לשם קדושין הוי ידים שאין מוכיחות דהא אפ"ה בחסרון לי אינה מקודשת. עי' לקמן הערה 51.

עי' ח"מ: אבל יש מחמירין ואומרים דהוי קדושין - מלשון זה משמע אף דדברי המקילין עיקר להלכה אך למעשה יש לחוש גם לדברי המחמירין ולהצריכה גט אבל בד"מ כתב שלא כיש מחמירין משמע דגם למעשה פסק כדעת המקילין ובב"ח פסק לחומרא למעשה עיין עליו. ועי' ב"ש: אבל יש מחמירים - ואם היה שדוכין ביניהם פסק בתשובות [מהר"ן] בן לב ח"ג [ס' יב] דהוי כידים מוכיחות ובחדושי מהר"ט [על הר"ף ב ע"א ד"ה ויש לברר] חולק עליו.

¹³ עי' שולחן ערוך (אבן העזר ס' קלו ס"ג): כשיתן לה הגט יאמר לה: הרי את מגורשת ממני בגט זה ומותרת לכל אדם, או הרי את משולחת ממני. ואם שלוחו נותנו לה, אומר: הרי את מגורשת מפלוני בגט זה והרי את מותרת לכל אדם. ואם אמר לה: איני אישך איני בעליך, יש מי שאומר שאינו גט, אפילו היה מדבר עמה על עסקי גיטה, דכתיב ושלחה (דברים כד א) ולא שישלח את עצמו. ויש מי שאומר שאם היה מדבר עמה על עסקי גיטה, הוי ספק מגורשת. [כאן משמע שזה לשון אמירה בשעת נתינת הגט, אמנם עי' לקמן דף ו' רע"ב, רש"י משמע שהוא לשון הכתוב בגט].

¹⁴ רש"י. ואין לומר ד"אהיה" אפילו ידים שאין מוכיחות לא הוויין דדילמא אהא בתענית קאמר, דטפי משמע אהיה לשון נזירות מלשון תענית, דאהיה משמע מיד, ופעמים שאכל ולא מצי למימר אהיה בתענית עד למחר אבל גבי נזירות מיד יכול להתחיל נזירותו אם ירצה (תוס'). לא מיקרו ידים מוכיחות אלא במי שמתחיל הדבור ואינו גומר אותו (ריב"ש רסו).

¹⁵ רש"י, וי"א שהוא כלשון (שמואל א' כא ו): אשה עצורה לנו כתמול שלשום, פי' אשה שהיהת אצלנו מתמול שלשולם היה זה אבל עכשיו אנחנו טהורים, ולפי זה מובן שכל הלשונות בנויות על פסוקים (תוס' ורבותיו של רש"י).

¹⁶ עי' לעיל הערה 47, ועי' לקמן הערה. ועי' עוד בנו"כ שם: בית שמואל: מדבר עמה. כתוב בכסף משנה: דוקא שאמרה הן אבל שתיקה לא מהני [בהיה מדבר עמה על עסקי קידושין] מיהו משאר פוסקים לא משמע כן, ולכו"ע דוקא כשמדברים בענייני קידושין שלה. ועי' פ"ת: לא שנא הוי מדברים על עסקי קדושין לעצמו לא שנה על עסקי קדושין לחבירו כגון דשוויא שליח ונתן לה קדושין ולא פירש דיו.

עי' שו"ע (אה"ע קלו ס"ב): במד"א, בשלא היה מדבר עמה על עסקי גיטה. אבל אם היה מדבר עמה על עסקי גיטה, ונטל הגט ונתן בידה ולא אמר כלום, ה"ז גט.

ועי' ט"ז: ולא אמר לה כלום הרי זה גט. אפילו לכתחילה די בזה.

¹⁷ רש"י. וי"א שלא ידבר עם הנשים על עסקי קידושין לקדשם שפעמים שתהא מקודשת באמירתם או בנתינתם ולא יבין (תוס').

ועי' טז סי' קלו סק"ב: זה כלל הוא דבמקום ספק אזלינן לחומרא באיסור דאורייתא ואם כן בכ"מ שנזכר פלוגתא בענין גירושין לא תפסינן לומר דקיי"ל לחומרא כמ"ד אינה מגורשת ואסורה לאחר ד"ל איפכא תפסינן לחומרא לומר מגורשת לענין אם קדשה אחר שצריכה ממנו גט ואם כן פשיטא שהמתעסק בגט צריך שידע ההלכה על בוריה הלכה כמאן כיון דלכל אחד יש חומרא ויכול לבא לידי קלקול.

עי' שו"ע (אה"ע ס' מט ס"ג): כל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקדושין לא יהא לו עסק עמהם להורות בהם, שבקל יכול לטעות ויתיר את הערוה וגורם להרבות ממזרים בישראל.

עי' ט"ז: להורות בהן. לסדר הקידושין תחת החופה אין קפידא שאין שם הוראה אבל בסידור גיטין הרבה מאוד פרטים וזהו ודאי בכלל הוראה ואין ליתן לסדר גיטין אלא למומחה ברבים וכן המנהג בינינו שמכבדין בסידור קידושין אפילו אינו למדן גדול משא"כ בגט ועיין מ"ש בהקדמה בפ"י פשוט דכל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין דהיינו אפילו דברים שאין בהם קולא יטעה אפילו הכי לא יתעסק בהם אלא צריך שידע הכל על בורין וזה משמעות הלשון בטיב גיטין וקידושין. ועי' פ"ת דיש חולקין שלא יסדר קידושין לכתחילה ולהכי נקט הש"ס לא יהא לו עסק משמע כל התעסקות בענין קדושין וגיטין וגם רש"י ז"ל שכ' שלא יהא דיין בדבר לא כיון דוקא אם יהי' דיין לדון על הגיטין או הקדושין אם הם כהוגן רק דה"ה שלא יסדר לכתחלה וזה נכלל ג"כ בכלל דיין וכו' [וישנם] תקנה מרבני צרפת שהיו בימי ר"ת שגזרו ואמרו שלא יסדר שום אדם קדושין כ"א מי שנבחר לרב או מ"צ בקהילתו.

¹⁸ רש"י. פי' ואז צריכים להודיע למי שנתמנה על גיטין וקידושין את ההלכה הזו (תוס' כתוספת על הרש"י).

¹⁹ עי' שו"ע (אה"ע ס' קלו ס"ד): אמר לה: הרי את לעצמך, ה"ז גט. אבל אם אמר לה: הרי את בת חורין, לא אמר כלום.

²⁰ רש"י. ועי' לעיל ברע"א שמקשה, שכל הלשונות האלה בקידושין, הם גם כן בשטר קידושין, ולכן ל"ד תלוי בדעת האשה ובהבנתה.

²¹ רש"י. וי"א דלאו חליפין הוא ומדרבנן הוא שלא הוו קידושין לפי שדרך העולם להחזיר חליפין והני כעין חליפין דמי ואתי למימר אשה נקנית בחליפין הילכך אפקעינהו רבנן לקידושין מינה (תוס'), ועי' רמב"ם אישות פ"ה הכ"ד: האומר לאשה הרי את מקודשת לי בדינך זה על מנת שתחזיריה לי אינה מקודשת בין החזירה בין לא החזירה, שאם לא החזירתו הרי לא נתקיים התנאי, ואם החזירתו הרי לא נהנית ולא הגיע לידה כלום.

עי' ר"ן (ב ע"ב בדפי הר"ף): נראה שהוא מפרש דכל מתנה כה"ג לגבי אשה כחליפין הוא שאין אשה מקנה עצמה בהם ובמתנה ע"מ להחזיר לא מקניא נפשה שהרי אם אינה מחזרת לו לא קנתה כלל ואם מחזרת אותו הרי אינה נהנית בהם ואפ"י נהנית בשו"פ קודם שהחזירתו איהו לאו בהאי הנאה קאמר לה ומשום דמתנתי' משמע דאין האשה נקנית בחליפין כמ"ש למעלה מש"ה תלינן מתנה על מנת להחזיר שלא תני בחליפין שלמדנו בברייתא. ועי' אב"מ (סי' כ"ט סק"ב): והנה לפי שיטת הרמב"ם דתלי מתנה ע"מ להחזיר בדין חליפין א"כ צ"ל דבחליפי סודר דאין האשה מקודשת מן התורה נמי אינו אלא בתורת חליפי סודר והוא בסתם הדרא למריה דק"ל בסודר אי תפיס מפקי' כדאי' ס"פ השותפין [נדרים מח, ב] אבל אי נימא טעמא דחליפין משום דאפ"י נותן את הסודר לגמרי ונהנית בה אינה מקודשת ומשום שאמר לה בתורת חליפין ומשדה עפרון לא ילפינן אלא תורת כסף ולא תורת חליפין וכמ"ש תוס' [ג, א ד"ה ואשה] והרא"ש א"כ היכי מדמה לה מתנה ע"מ להחזיר לדין חליפין כיון דבחליפין אפילו נהנית אינה מקודשת. אלא נראה דס"ל לרמב"ם דגבי חליפין שלא מקדשה אינו אלא בתורת חליפין סתם שהוא קנין סודר דהדרא למרי' ומשום דאינה נהנית אלא מדרבנן גזרו אפ"י בחליפין שנהנית אטו חליפי סודר שאינה נהנית וגזרו טפי בחליפין משום דסתם חליפין והוא קנין סודר עומד להחזיר.

²² עי' שו"ע ס' קצ ס"ג: האומר לחבירו תן מנה לפלוני וקנה לך קרקע שלי כיון שנתן קנה.

ביאור: תן מנה לפלוני וקנה כו' - דין זה נלמד מערב, דכשאומר ראובן לשמעון הלוה מנה ללוי ואני ערב לך, דנתחייב ונשתעבד ראובן הערב לשמעון המלוה בנתנם על פיו ללוי הלוה, ה"נ נתחייב ראובן המוכר ליתן שדה לשמעון

הלוקח כשיתן שמעון על פיו מנה ללוי, א"צ ששמעון יגיד משהו, ועי' ס"ק הבאה (סמ"ע).

ס"ד: יש אומרים שהוא הדין לאומר לחבירו הילך מנה ויהיה שדך מכור לפלוני כיון שקבל זה ממנו נקנה השדה לאותו פלוני הגה והוא שאותו פלוני חפץ בזה כגון שעשאו שליח או שאמר למוכר שדך קנוי לי במה שנתן לך פלוני הגה והוא שאותו פלוני חפץ בזה כגון שעשאו שליח או שאמר למוכר שדך קנוי לי במה שנתן לך פלוני.

ביאור: הילך מנה ויהא שדך מכור לפלוני כו' - דין זה נלמד מקנין עבד כנעני, דכשנותן ראובן מנה לשמעון האדון ואומר לו במנה זו שתקבל ממני שחרר עבדך, דקונה העבד נפשו בזה, אף על גב דאין העבד הקונה נפשו נותן לו כלום לאדונו המקנה לו, ה"נ דכוותיה (סמ"ע), ואף אם הוא עכו"ם, דלא בעי' שזוכה הוא בשביל פלוני דנימא בי' אין שליחות לעכו"ם אלא דעי' קבלת המעות מקנה לי' לעכו"ם. ובסודר כה"ג, אם ראובן נותן סודר לשמעון שיקנה לעכו"ם שדהו קנה, ויש חולקים (רע"א).

והוא שאותו פלוני כו' - המחבר לא ס"ל אמירה זו כלל ומהאי טעמא, והרמ"א אפשר דמיירי שלא נתן הכסף דרך מתנה עבור פלוני אלא אדעתא שיחזיר לו כספו, וכה"ג לא הוי זכות משום דאימר לא ניחא ליה בהאי זבינא ומש"ה צריך אמירה אח"כ, אבל אם נתן כספו דרך מתנה שיקנה אותו פלוני, נראה דמודה הרמ"א דא"צ אמירה שזה זכות וזכין לאדם שלא בפניו (קצה"ח). וי"ח דמיירי בפשיטות שקנה שדה באלף זוז ונתן לו במתנה מנה כדי לעשות קנין בהשדה בכסף ומותר המעות ישלם הלוקח, ומשום הכי לא מהני עד שיתרצה הלוקח, דאימר לאו זכות הוא לו לקנות השדה באלף זוז אף שיש לו מתנה מנה, ואפילו נתן לו כל המעות במתנה לא נגמר המקח עד שעשאו שליח או שאמר למוכר שדך קנויה לי (נתה"מ).

ס"ה: וכן יש אומרים שהוא הדין לאומר לחבירו תן מנה לפלוני ויהיה שדי מכור לו לאותו פלוני עצמו כיון שקבל פלוני המנה מזה נקנה לו לאותו פלוני עצמו השדה והוא שהלוקח חפץ בזה וכדרך שנתבאר בסמוך:

ביאור: ויהיה שדי מכור לו כו' - זה נלמד מבינייהו מדין ערב וקנין עבד, דכמו שערב נתחייב אף על גב דלא קיבל דבר ממי שנתחייב לו, כן ראובן נתחייב ליתן שדהו ללוי אף על פי שלא נתן לו לוי כלום, וא"ת לא דמי דשם המלוה נתחסר ממון על פי הערב לכן מן הראוי דנתחייב לו הערב, משא"כ בזה דלוי לא נתחסר ממון מאיזה טעם יתחייב לו ראובן, בזה אמרינן קנין עבד יוכיח דאינו נחסר העבד ממון וקונה, וא"ת שאני התם דקיבל האדון המקנה מזה, ערב יוכיח, וחוזר הדין ונילף מבינייהו (סמ"ע).

ס"ו: וכן יש אומרים שהוא הדין לאומר לחבירו הילך מנה ויהיה שדי מכור לך עצמך בו כיון שזכה במנה נקנה לו השדה והוא שיהיה אדם חשוב שהמוכר נהנה במה שהוא מקבל ממנו מתנה הגה ראובן שהיה חייב לשמעון מנה והגיע זמן הפרעון ואמר שמעון לראובן אמכור לך קרקע במנה ונתרצה ראובן ונתן לו מנה לא יוכל שמעון לומר מנה זו אני גובה בחובי רק הקרקע קנויה לראובן ואחר כך יגבה שמעון חובו.

ביאור: הילך מנה ויהיה השדה מכור לך כו' - בזה לא כתב הרמ"א שצריך הלוקח לומר שדה שלך קנויה לי במה שקיבלתי ממך מנה. והטעם, דכל הני אמירות אינן אלא כדי לגלות דעתו דניחא ליה בהקנין וכנ"ל ס"ד^מ (סמ"ע).

אדם חשוב - וי"ח שאין קנין אדם חשוב בממונות (קצה"ח). ועיקר כמחבר (נתה"מ), בזה לא מהני בנותן ע"מ להחזיר משום דאין הנותן מתחשב עי"כ (רע"א).

ראובן שהיה חייב לשמעון מנה כו' עד לא יוכל שמעון לומר מנה זו אני גובה בחובי כו' - לקמן סימן ר"ד סעיף י"א משמע מהמחבר שאין במטלטלין הדין כן, מיהו בשניהן הדין שוה באמת, דגם המטלטלין נמכר לראובן במנה שקיבל, רק שמחזיקו בידו בתורת משכון עד שיפרע המנה שחייב לו,

והמכירות המה כל חד לפי דינו, דהיינו בקרקע דנקנית בכסף קנוי לו לגמרי ומיד, כיון שיכול לחזור ולטורפו ממנו בחובו, ובטלטל שאינו נקנה בכסף, קנוי לענין שצריך לקבל עליו מי שפרע (סמ"ע), היינו דוקא אם נתרצה שמעון מעיקרא ואמר לו אמכור לך קרקע זו במנה, אבל אם ראובן אמר לשמעון הילך מנה ושמעון קיבל המנה בשתיקה יכול לומר אין שקלי וידיי שקלי, כיון דלא נתרצה מעיקרא בפירוש, וה"ה הכא במכר אם הזכיר בתחלה לשום פרעון, אף על גב דאמר אח"כ בעד קרקע שלך, לא קנה וקבלה לשם פרעון חוב (קצה"ח).

ס"ז: במה דברים אמורים שקנה בכסף לבדו במקום שאין דרך לכתוב שטר אבל במקום שדרכן לכתוב שטר לא קנה עד שיכתוב את השטר.

ביאור: בד"א - היינו כשנכתב השטר אז קנה בכסף, והמחליף קרקע במטלטלין במקום שכותבים את השטר מאז שמשך המטלטלין אינן יכולין לחזור בהם, מאחר והקנין על הכסף חלה, אין מקום למנוע את הקנין על הקרקע (ש"ך בשם השו"ת בצלאל), היינו אפילו במקום שדרכן לכתוב שטר ראה ולא קנין, לא קנה ללא שטר [לשונו היא: דבכל עסקינן שכיון שדרכם לכתוב בשטר לוקח לא סמכא דעתיה עד שיכתוב השטר, ולכן ה"ה בכל זמן אם יש דבר שלולא זה לא סמכא דעתיה, כמו לרשום מרשויות, גם כן לא קנה] (ש"ך בשם הרשד"ם).

לא קנה עד שיכתוב שטר - הן שמדרכם לכתוב שטר שכתוב בו שדה נתונה לך או מכורה לך לחוד, הן שמדרכם שאינו קונה עד שיכתוב לו שטר מכירה גמורה, הן שמדרכם עד שיכתבו שטר ראה לחוד, כפי המנהג כן יקום (סמ"ע), ובזה אין שוה שכירות לקנין ממש. דבשכירות קנה בלא שטר כדלקמן סי' קצה ס"ט בהג"ה (רע"א), ובענין אם צריך החוזר לקבל מי שפרע. ואם נשבע לקיים המקח לא הוי כפריש ודינו כאילו לא נשבע (פ"ת). דכיון דרגילין בהכי לא סמכא דעתיה דלוקח. וגם המוכר יכול לחזור אפילו אינו מתרצה הלוקח לחזור (פ"ת), עיין לקמן סימן קצ"א דגם במוכר שדהו מפני רעתה הדין כן, ולא דמי לשטר בלא כסף דמבואר בשו"ע שם דמהני במוכר מפני רעתה, דבשלמא בשטר בלא כסף דהטעם דלא מהני הוא משום דלא סמכא דעתיה דמוכר בלא קבלת דמים, איכא למימר במוכר מפני רעתה גמר ומקני, אבל בכסף בלא שטר במקום שכותבין שטר דהלוקח הוא דלא סמכא דעתיה, א"כ במוכר מפני רעתה כל שכן דקפיד, שהכסף אזיל מכליו ואפילו חספא לא יהיבי ליה, וי"ח (פ"ת).

^מ עי' רש"י ברכות נו ע"ב ד"ה שיראי. ועי' רמב"ם (אישות פ"ז ה"ח): אמר לה הרי את מקודשת לי בבגדים אלו שהן שוין חמשים דינרים והיו של משי וכיוצא בהן שהאשה מתאוה להן, אם היו שוין חמשים הרי זו מקודשת משעת לקיחה, ואינן צריכין שומה בשוק ואחר כך תהיה מקודשת כדי שתסמוך דעתה אלא הואיל והן שוין כמו שאמר לה הרי זו מקודשת משעה ראשונה, ואם אינן שוין אינה מקודשת.

^מ רש"י. ועי' אב"מ (סי' לא סק"א): דברי רש"י נראה תמוה במה שלא פ' כפשוטו שאמר לה התקדשי בחפץ זה ששונה חמשיין ואפשר דאם אמר לה התקדשי בחפץ זה ששונה חמשיין ואם נמצא אח"כ ששונה פחות דינר ה"ל בכלל אונאה ופחות משתות ה"ל מחילה ואפי' במטבע שנינו פ' הזהב (נא ע"ב) כמה תהיה הסלע חסירה ויהיה בו אונאה עד שתות וא"כ איפה דיהיב לה סלע לקידושין וחסר עד שתות נמי ה"ל קידושין ולזה כתב רש"י שאמר לה התקדשי בחמשיים זוז והרי לך אלו בדמיהן בזה ליכא מחילה וצריך להיות השיראין שוה חמשיין בלי גרעון ואכתי צ"ע. ועי' פ"ת סק"ג: אם אינו שוה נ' זוז אפילו אם פחות משיעור אונאה אינה מקודשת כיון שאמר בנ' זוז אמרינן שלא מקניא נפשיה בפחות מסך זה, דבהקנאה דידה לא שייך מחילה אפילו בפחות משיעור אונאה, כמו אם אמר במנה זה ונמצא

חסר דינר דבטלין הקדושין. ואם נמצא שהחפץ שוה הרבה יותר, כגון שאמר המקדש בשוה נ' זוז ונמצא ששוה מאה נראה דהחפץ שלה וא"צ להחזיר הדמים דבזה שייך ג"כ לומר כשאמרין בח"מ סימן רכ"ז ס"כ בחליפין שזה רוצה במחט יותר מבשריון ומבואר שם בסמ"ע דאפי' שמו אותו בתחלה ה"נ שייך לומר שזה רוצה באשה יותר מן החפץ.^מ עי' שו"ע (אה"ע סי' לא ס"א): אין מקדשין בפחות משוה פרוטה. ומיהו אם קדשה בחפץ סתם, אין צריך לשום אותו תחלה אם שוה פרוטה, אלא אם שוה פרוטה, מקודשת.

ועי' ב"ש: מקודשת. היינו למפרע משעת הנתני' חלו הקדושין אבל אם מקדש באבנים טובות וכיוצא בזה מבואר ברש"י ותו' (עי' לקמן הערה 95) אם לא היה נישום בעת הקידושין אפי' שמו אח"כ לא מהני ואינה מקודשת אפילו מעת השומא ומה שמדייק הר"ן מהרמב"ם דס"ל מעת השומא היא מקודש' יש לדחות ומ"ש הרמב"ם וא"צ שומא ואח"כ תהיה מקודש' כוונתו לומר כל דבר שאין צריך שומא לא אמרי' דצריך שומא ואח"כ תהיה מקודשת אלא א"צ שומא כלל אבל דבר הצריך שומא לא מהני אם שמו אח"כ וכ"כ ב"ח מהר"ט ואם לא שמו צריך לקדשה מחדש וכ' הרשב"א דא"צ ליקח ממנה הקדושין ולקדש אותה מחדש אלא אומר לה הרי את מקודשת לי בזה ולא אמרי' דהוי שתיק' אחר מתן מעות משום דדומה לשדיק ולכאור' קשה דסותר למ"ש בסי' כ"ח אף בשדיק לא מהני כששתק' אחר מתן מעות ואפשר דהכא עדיף טפי כיון שקבלה לשם קידושין מיהו קשה למה כתב בסי' כ"ז דצריך ליטול ממנה קידושין וע"ש מ"ש בזה, גם משמע מרש"י ותו' בסוגי' זו דפליגא על הריטב"א שהבאתי בסי' כ"ח דס"ל אם מקדשה בגזל ואח"כ קנה מהנגזל חלין הקדושין מאותה שעה וכאן משמע שלא חלין הקדושין אפילו אחר השומא:

^מ רש"י. וי"א דהכא הטעם אין תלוי בקנין חצרה אלא כשהסלע שלה סמכה דעתה ובשאינו שלה לא סמכה דעתה ובעי כשהסלע של שניהם אי סמכה דעתה או לא (תוס'). וקשה לדעת רש"י שהרי חצר השותפין אין קונין בו מקח זה מזה (ב"ב פד ע"ב) (רשב"א ותוס'), וי"א כיון דאית לה שותפות בגויה הכי קאמרה ליה הניחהו על הסלע שתקבלהו לי ואיהו כיון דמחזר לקדשה מושיל לה מקומו וקנתה ומיקדשא או דלמא תנהו על הסלע שלך קאמרה לומר שאינה רוצה בהן (רשב"א), ויש מקשים במה תזכה בסלע שיהי' חצרה, הא בכל שכירות ושאלה לא מזכה רק בקנין (רע"א). עי' ב"ש (סקט"ז): איירי כל הסוגיא [לדעת התוס'] בבא המנה אח"כ לידה אז אמרינן כשאמרה הניחהו על הסלע והוא אין שלה גלתה דעתה שאין רצונה להתקדש לו תו לא הוי קדושין אפילו כשבא לידה כמו בהבא מיהבא ובסלע של שניהם עלתה בתיקו אם בא לידה, מיהו גם לשיטות תו' נראה אם היה סלע שלה ועמדה אצל הסלע מקודשת מדין חצר אלא הסוגיא לא איירי מזה.

עי' שו"ע (אה"ע סי' ל ס"ט): התקדשי לי במנה, ואמרה לו: הניחהו על הסלע, אינה מקודשת. ואם היה סלע שלה, מקודשת. (וי"א דוקא בייחדה לו הסלע, כגון שאמרה לו: תן על סלע פלוני או על סלע שלי, אבל אמרה סתם: על הסלע, ונתן על שלה, אינה מקודשת). היה סלע של שניהם, הרי זו מקודשת בספק. הגה: והרא"ש והתוספות מפרשים דכ"ז מיירי שנתן אח"כ לתוך חיקה בשתיקה, אפילו הכי אם אמרה תחלה: תן על סלע, אינה מקודשת, ובסלע שלה וכו'. עי' ב"ש: הניחהו על הסלע. הנה לפרש"י ורמב"ם איירי הסוגיא שתתקדש מתורת חצר אם הסלע שלה הוא וכן בסלע של שניהם עלתה בתיקו אם תתקדש בתורת חצר אף על גב בעלמא קי"ל חצר שותפין אין קונין זה מזה מ"מ כאן בקדושין שיש לה חלק בחצר ולו ניחא שתקנה אמרינן שמקנה לה החצר, ולשיטות תוס' לא איירי בתורת חצר כי חצר שותפין לא מהני אפילו בקדושין אלא איירי כל הסוגיא בבא המנה אח"כ לידה אז אמרינן כשאמרה הניחהו על

הסלע והוא אין שלה גלתה דעתה שאין רצונה להתקדש לו תו לא הוי קדושין אפילו כשבא לידה כמו בהבא מיהבא ובסלע של שניהם עלתה בתיקו אם בא לידה, מיהו גם לשיטות תו' נראה אם היה סלע שלה ועמדה אצל הסלע מקודשת מדין חצר אלא הסוגיא לא איירי מזה, וכתב הרא"ש כל הסוגיא בתנו לעני תנו לכלב איירי נמי שבא לידה וכמ"ש בהג"ה בסמוך, מיהו נראה דכוונתו אם אמר תנו לכלב דעלמ' דאפילו בא לידה אינה מקודשת אבל אם אמרה תנו לכלב שלי מקודשת בהווא הנאה שנתן לכלבה אפילו לא בא לידה וכן אם הכלב רץ אחריה עלתה בתיקו אם היא מקודשת בההיא הנאה דקא מצלה נפשה והיינו אפילו אם לא בא לידה היא ספק מקודשת ומ"ש בהגה גם זה מיירי שנתן אח"כ לתוך חיקה ה"ק אפילו נתן לחיקה מ"מ בכלב דעלמא אינה מקודשת ובכלב רץ אחריה ספק קדושין וכ"כ בח"מ וכן לשיטות רש"י והרמב"ם איירי התחלת הסוגי' מדין חצר ותנו לכלב שלי ע"כ לאו מתורת חצר אלא בההיא הנאה שנתן לכלב שלה:

ועי' אבנ"מ: אמנם נראה דלשיטת תוס' ע"כ לא מיירי משום חצר דאי נימא משום חצר א"כ מנ"ל לש"ס דמיירי בנתן אח"כ תוך חיקה בכדי למיבעי בסלע של שניהם בזרק לתוך חיקה אח"כ כיון דמצינו לומר דברייתא לא מיירי מזרק לתוך חיקה אח"כ.

לכן נראה דברייתא לא מיירי (מתוך) [משום] חצר לשיטת תוס' ומשום דסתם סלע אינה משתמר ואפי' עומד בצדו לא מהני לפי מ"ש הרב המגיד פ"ז מגזילה (ה"ח) דעומד בצדו לא מהני אלא בתוכה ע"ש וכ"כ הרמ"א בח"מ סי' ר' (ס"א) ואינו במשמע שהאשה עומדת על הסלע, וע"כ אינו אלא בזרק לתוך חיקה ואפ"ה אם הסלע אינו שלה דחי קא מדחי לי' לכן בעי לה בסלע של שניהם. ועיין בח"מ שכתב ודעת הרמב"ם דלא כדברי התוס' וס"ל דחצר של שניהם אף דלא קנה לענין מקח מ"מ גבי קידושין הוי ספק ויליף לה מהאי דסלע של שניהם ע"ש ועמ"ש בסק"ג.

ועי' ח"מ: וי"א דוק' בייחדה לו סלע. דברי הרמ"ה אף שכ' אותם בשם י"א הם מוסכמים ואין חולק עליהם דזה דבר פשוט דאם היא אמרה תן על הסלע דרך דחיה מה מועיל שהוא נתן על סלע שלה הא אפילו לתוך חיקה לא מהני:

ועי' ח"מ: והרא"ש והתוס' מפרשים דכל זה מיירי. המעיין ברא"ש יראה פשוט דלא מוקי לה הרא"ש בזרק לתוך חיקה בהניח על סלע שלה דמה לי חיקה ומה לי חצירה או סלע שלה רק דהתוס' והרא"ש כתבו זה משום דס"ל דבסלע של שניהם אינו קונה מטעם חצר דבחצר של שניהם לא הוה מקודש' ע"כ הוכרחו לפרש דלאו משום חצר מיירי והיכא דאמרה הנח על סלע אינה מקודשת אפילו נתן לתוך חיקה אבל בהנח על סלע שלי מקודשת אף בלא חיקה דמה לי חצירה או סלע שלה או חיקה וזה לדעתי ברור ובב"ח עשה מחלוק' בין הרמ"ה והתוס' בחנם ודעת הרמב"ם דלא כדברי התוס' וס"ל דחצר של שניהם אף דלא קנה לענין מקח מ"מ לענין קידושין הוי ספק קידושין ויליף לה מההיא דסלע של שניהם וס"ל כרש"י וכן פסק לעיל סעיף ג' דחצר של שניהם הוי קידושי ספק.

^מ עי' שו"ע (אה"ע סי' ל ס"י): התקדשי לי בככר זה, ואמרה לו: תנהו לעני פלוני, אפילו היה עני הסמוך עליה, אינה מקודשת. (וגם זה מיירי שנתנו אח"כ בחיקה).

עי' ח"מ: וגם זה מיירי שנתנו אחר כך. כלומר אפילו נתנו בתוך חיקה.

^מ וצריכים כל הג' מקרים, שלא משנה אם זה אכילה או שתיה או דבר אחר (תוס').

^מ רש"י. וכן לכולם. ומקרה זה שונה מדין ערב שבתחילה שאלה שלא בתורת קידושין, ולכן יש לומר כשאמרה תן, אדעתא דתחילה אמרה (תוס').

^כ רש"י. אמנם עי' ר"ח (הובא ברשב"א): פי' אפילו נתן לה תנא דמלכא שהוא דבר חשוב מאד אינה מקודשת.

י"א רש"י. ועי' תרומת הדשן (סי' ריג): מי שמשאית בתו קטנה הקטנה בעצמה מקבלת קידושיה והאב יעמוד אצלה ויחזיק בידה לקבל הקידושין במצותו ובמאמרו וכו' ואף על גב דאין המקדש אומר הרי בתך מקודשת אלא הרי את מקודשת אין קפידא, דרוצה לומר הרי את מקודשת לי מכח אביך.

עיי' בר"ן שהביא בשם הרמב"ן דהא שאמרין בין ע"י עצמה הוא באמר לה "צאי וקבלי קדושין" דמהני אף בקדושי שטר, ועוד כתב דהא שאמרין דצריך לכתוב בדוקא בתך מקודשת לי הוא רק בעל ידי אביה, אבל בע"י עצמה אף בכתב לה "הרי את" מהני, והר"ן חולק וסובר בשטר דלשון השטר הוא המועיל בעינן שידבר עם מי שפועל ועושה קדושין וכיון שהאב הוא המקדש ע"כ גם בע"י עצמה בעינן שיכתוב בדוקא בתך מקודשת לי, ועי' שו"ע אה"ע סי' בסימן לז ס"ז ברמ"א [הובא לקמן הערה] כתב דלכתחילה צריך לכתוב בתך מקודשת לי גם בע"י עצמה ואם כתב הרי את מהני בדיעבד, ועי"ש בהג"א דמשום דהר"ן לא כתב לחלוק על דברי הרמב"ן אלא רק כתב "חוכך אני להחמיר", ע"כ פסק להחמיר כהר"ן אבל בדיעבד מהני כהרמב"ן.

י"ב פ"י שטר מכר, אבל שטר קידושין לומדים מ"כ יקח" דבעל כותבו (תוס').

י"ג עי' לקמן הערה 97.

י"ד רש"י. ועי' או"ש (אישות פ"ג ה"ד): נסתפקתי דמבעי להגמרא ריש זבחים אם סתמא כשר בגט, ומסיק דפסול משום דאיתתא לאו להתגרש קיימא, ולכן בקדשים כשר הקרבן, משום דסתם לשמו קאי. ולפי זה יתכן דבקדושין שאמרו סוף פרק יש נוחלין איתתא לאינסובי קיימא אפשר דסתמא כשר, או אפשר דשאני קרבן דסתמא לשמו ולשם בעלים קאי וכו' אולם מדברי הירושלמי מוכח דסתמא פסול לקדושין, והוא, בריש תרומות על משנה דחשו"ק שתרמו אין תרומתן תרומה, ע"כ, וצ"ע שלא מוזכר לא ברמב"ם ולא בשו"ע לשם האיש כמו בניטין.

י"ה עי' שו"ע (אה"ע סי' נא): איש ואשה שהיו ביניהם שדוכין, ואמר לה: כמה את מכנסת לי, כך וכך, ואמרה לו: וכמה אתה נותן לי או כותב לי כך וכך, וכן האב שפסק ע"י בנו ובתו: כמה אתה נותן לבנך כך וכך, וכמה אתה נותן לבתך כך וכך; עמדו וקדשו, קנו אותן הדברים ואף על פי שלא היה ביניהם קנין, ואלו הן הדברים הנקנים באמירה; והוא שהיו הדברים שפסקו מצויים ברשותם, שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ודברים אלו לא ניתנו ליכתב, לפיכך אפילו נכתבו, אינם כשטר שיטרוף בהם ממשועבדים.

י"ז נראה שרש"י לא גורס "ונישוואין", ועי' תוס' רא"ש: שטרי אירוסין שהם לצורך נישואין. אמנם עי' מ"מ (אישות פ"ב) שמסתפק אם יש חופה קודם קידושין, והגרש"א הביא משם שיש מקום לומר שהשטרי נישואין היינו שכבר עשה חופה קודם שקידש ובא לכתוב שטר קידושין שלמעשה כבר יש כאן נישואין. ועי' רמב"ן לקמן י ע"א שיש חופה קודם אירוסין.

י"ח רש"י. ואם עשה נישואין, אפילו קטנה האב לא יכול לקבל את גיטה (תוס'), ועי' לקמן הערה.

י"ט עי' שו"ע (אה"ע סי' קסז ס"ד): קטנה מבת שלש שנים ויום אחד ומעלה, ביאתה ביאה לכל דבר; ואם בא עליה יבם, קנאה; אבל אינה חולצת עד שתהא בת י"ב שנה ויום אחד ובדקה אח"כ ומצאוה שהביאה ב' שערות.

ביאור: קנאה. ויורש נכסי אחיו ויורש' ומטמאה לה (ב"ש).

אינה חולצת. אפילו בדיעבד אין חליצת קטנה חליצה, המגיד אבל מגרשה בקטנותה (ב"ש).

י"ט רש"י. ויש מקשים שזה כל העריות, אלא כוונת הגמ' כהמשך של קנין היבם, שזה קנין מן התורה (ר"י בתוס').

ס רש"י. ז"ל הספרי (קרח סי' קיז): כל טהור בביתך יאכלנו למה נאמר והלא כבר נאמר כל טהור בביתך יאכל אותו ומה מלמד הנאמר כל טהור בביתך יאכלנו להביא את בת ישראל

המאורסת לכהן שתהא אוכלת בתרומה או אינו מדבר אלא בנשואה כשהוא אומר כל טהור בביתך יאכל אותו הרי נשואה אמורה הא מה מלמד הנאמר כל טהור בביתך יאכלנו להביא את בת ישראל המאורסת לכהן שתהא אוכלת בתרומה. ועי' תוס' יבמות (סח ע"א) דהקשו לפי האמת דילפינן ארוסה מקנין כספו א"כ ל"ל קרא מיוחד לרבות נשואה מכל טהור בביתך. וכתבו דאה"נ וההיא דספרי אסמכתא בעלמא היא.

ס"א עי' כנה"ג (הגה"ט אה"ע סי' כו ס"ז): אשה שנתקדשה בלילה, ספק אם הם קדושין. סדר הגט למהר"י מינץ ז"ל סימן נ"ז. ובהג"ה שם כתב ובפ"ק דקדושין יראה בהדיא דהוי קדושין. אמר המאסף: מ"ש שם דהוי ספק קדושין נ"ל הטעם משום שנאמר ויצאה והיתה, ומצאנו בפ"ק דקדושין דמקשינן הויה ליציאה וכו' ופה [בעיר] תיריא היה מנהג קבוע לקדש בלילה, ובטלתי המנהג והנהגתי לקדש ביום.

מקורם מהא"ז (ח"א סי' תשמח): נפלאתי על חכם כמותך שאתה מביא מקיום הגט שהוא דרבנן על נתינת הגט מידו לידה או מיד שלוחו לידה שהוא דאורייתא המתירה לשוק ופוסלה לכהונה למיקם עליה בלאו דגרופה. ונראה בעיני דאשה שקבלה גיטה בלילה שאינה מגורשת דתחילת דין שפטינן ביום ולא בלילה, ע"כ. ומובא בתרומת הדשן סי' רמח, ורמ"א סי' כג ס"ה. ועי' נוב"י (אה"ע סי' קיד) שצ"י לרש"י סנהדרין (&): במשנה בריש סנהדרין החליצה והמיאונין בשלשה וז"ל רש"י: המיאונין יתומה קטנה וכו' יוצאה בלא גט במיאון כל זמן שלא גדלה תחתיו ובשלשה בעינן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, ע"כ. היינו גט שהוא להוציא מקידושי תורה דומיא דהכי תיקנו מיאון לקידושי קטנה שהוא דרבנן שיהיה בשלשה, וא"כ מוכח דגט צריך שלשה. וכו' וכל זה בנשואה אבל ארוסה דליכא כתובה ולא תנאי כתובה ואין לבעל שום זכיה בנכסי ארוסתו ולא שום שיעבוד וחיוב נגדה. ואין לסמוך על דברי הרמ"א (ח"מ סי' ה ס"ב) שבדיעבד שדנו דין בלילה שכשר, ע"כ. והנה בדברי הנוב"י רואים שלא היה לו את הא"ז לפניו אלא רק שו"ת הרא"ם, ושו"ת תרומת הדשן, והרי מבואר שחלק מהדין היא שפוסלה לכהונה ולא קשור לדיני ממונות, ולכן אין לסמוך על דבריו בענין ארוסה.

ועי' שו"ת רע"א (ח"ב סי' עא): [איתא ב]מהר"י מינץ בסי' נ"ז, אשה שקבלה גט בלילה אינה מגורשת, וכן אם הוא קדושין וכו' ובשו"ת הרא"ם ח"ב סי' ל"ו האריך מאד, בדיני גט בלילה, והעלה דמדינא דאורי' אינו גט, וכתב שם ומגמגם אני על הקדושין משום שנאמר ויצאה והיתה ויש צדדים בדבר עכ"ל, נראה אופן ספיקתו, ד"ל דלענין זה ל"ש היקישא ויצאה והיתה כיון דבגט עצמו לא כתיב קרא לפסול בו בלילה רק מסברא כיון דגובה כתובתה הוי כתחילת דין, וכיון דהסברא ליתא בקדושין ממילא אין לפוסלו, וכו', ונ"ל רא"י דעכ"פ בקדושין מדינא מהני בלילה, מההיא שאמרין פ"ט דגיטין המגרש וכו' ולנה עמו בפונדק וכו' אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין, והרי לנה משמע רק בלילה ואפ"ה מהני אם בעל לשם קדושין וכו', ובודאי בשעת הדחק אם נמשך עד הלילה יש לסמוך להתיר לקדשה כיון דאפילו בגט רבו המקילים, אך שלא בשעת הדחק ראוי ונכון לקדש ביום לחוש לספיקא דהרא"ם וכו', וכדנראה דהרמ"א הביא דברי מהר"י מינץ לענין גט, והשמיט דברי הר"י מינץ לענין קדושין, נראה שלא חש לה לענין קדושין, ועי' בגט פשוט (סי' קכ"ג) דתמה על הרא"ם, דהא סוגיא ערוכה בקדושין (דף ח' ו"א) דקדשה בלילה, עיין שם, ולענ"ד יש לדחות, דהא עיקר יסודו דהרא"ם בגט כיון דקיי"ל כר"א ביבמות (דף ק"ד) דחליצה בלילה פסול דחליצה כתחילת דין, ה"נ גט הוי כתחילת דין, א"כ ל"ל מה שאמרין בקדושין (דף ח') ל"צ דיהבה נהיליה בלילה ה"נ דאשתכח וכו', היינו דלת"ק דר"א דיבמות דחליצה בלילה כשר דכגמר דין דמי, ממילא גם גט כשר בלילה, דמשכחת לה דיהבה בלילה, ולר"א עכ"פ משכחת

דאשתכח ביני זוזי, וכן ההיא דדף י"א דאר"ז כי קאמינא דקדשה בלילה, י"ל דר"ז ס"ל להלכה כת"ק דר"א בחליצה, וכדס"ל ביבמות שם לרבה בר חייה קטוספאה, אח"ז ראיתי בספר שער המלך ריש הל' גירושין כתב לתרץ קושיית הג"פ הנ"ל, ד"ל דהרא"ם ס"ל דבקדושי כסף לא מקשינן ליציאה, ומסתפק רב בקדושי שטר, עיין שם, ולפי הנ"ל אין הכרח, ד"ל דגם בקדושי כסף מספקא ליה, אמנם דברי השער המלך מספיקים ליישב ראיה דידן מההיא לנה עמו בפונדק, ד"ל דבאמת כסף וביאה מהני בלילה אבל לא לקדושי שטר, עכ"פ זכינן לדון מכח רא"י דידן דלמנהגינו דמקדשים בכסף מותר בלילה, כן נראה לענ"ד.

³⁰ עי' עמוד הבאה שמפרש לה כסף מדינה שמינית שבכסף צורי אם סלע הוא שמינית שבסלע צורי ואם דינר הוא שמינית שבדינר צורי הלכך פרוטה לא מצית למימר לפי שהיא של נחושת ובצורי מטבע של נחושת ליכא ובקדושי כסף כתיב דהא קיחה גמירי וכיון דאפיקת' מפרוטה אלמא מידי דחשיבות שאל אוקמוה אדינר כדלקמן (רש"י).

והקשה הריטב"א דלכו"ע פרוטה לאו מטבע הוא בזמן משה אלא ע"כ ב"ה דס"ל בפרוטה ס"ל שלא דיברה תורה על 'צורת' מטבע אלא על 'ערך', וערך ממון הוה מפרוטה, א"כ נמצא דכל פרוטה לא חשיבות מטבע וכסף יש לה אלא ערכו הוא חשיבותו ואין לזה מעלה יותר משהו כסף עצמו שהרי אין לזה חשיבות מטבע, וא"כ קשה מה שנו ב"ה במתני' בפרוטה ובשוה פרוטה, הא כל מעלת פרוטה היא בשויתה ואין לזה שום משמעות בזה שהיא מטבע של פרוטה. ותירץ הריטב"א דנקטו ב"ה אגב ב"ש, ולב"ש יש כאן חידוש שגם בשוה דינר מהני, וזהו חידוש שהרי דינר עצמו דין מטבע לו, ולכך נקטו ב"ה נמי בכה"ג.

והקשה האבנ"מ הא לעיל מרבינן מקרא דעבד עברי ישיב לרבות שוה כסף ככסף, והיינו שיכול לפדות עצמו בשוה כסף, והרי בע"ע קי"ל דצריך שימכר בשתי פרוטות שיהא שייך יכול לעשות גירעון כסף, וא"כ איירי בפרוטות, ונפקא לן להלן מוהפדה, א"כ מה צריך ריבוי לשוה כסף ככסף, הא כל מכירתו לא הויא אלא בשוה כסף שהרי אין חשיבות לפרוטות בתורת מטבע אלא בתורת שויות (הגריש"א)?.

³¹ עי' שו"ע (סי' תכ סמ"א): יש הכאות רבות שיש בהם ביזוי וצער מעט ואין בהם נזק, וכבר פסקו להם חכמים דמים קצובים, וכל המכה את חברו הכאה מהן משלם אותו הממון הקצוב, וכולם קנסות הן, ואותו הממון הקצוב הוא דמי הצער והבושת והריפוי והשבת, בין צריך לרפואה בין לא צריך זהו משלם. וכמה הוא משלם: הבעוט בחבירו ברגלו משלם ה' סלעים, הכהו בארכובתו משלם ג' סלעים, קבץ אצבעותיו כמו אוגד אגודה והכהו בידו כשהיא אגודה משלם י"ג סלעים, תקע את חבירו בכפו משלם סלע, סטרו על פניו משלם חמשים סלעים, סטרו באחורי ידו משלם ק' סלעים, וכן אם צרם באזנו או תלש בשערו או רקק והגיע בו הרוק משלם מאה סלעים, וכזה הוא משלם על כל מעשה ומעשה. כיצד: כגון שבעט בחבירו ארבע בעיטות, אפילו זו אחר זו משלם עשרים סלעים, סטרו על פניו שתי סטירות משלם מאה סלע, וכן בשאר. הגה: יש אומרים אע"ג דאיתא בגמרא הקורא לחבירו ממזר סופג ארבעים, מכל מקום יש מקומות שאין נוהגין כן והולכין אחר המנהג, ונראה לי שהוא הדין באלו הדברים הנזכרים.

ביאור: הוא דמי כו' - ר"ל הריפוי והשבת הוא בכללו, שאף אם יש מחמת אותה הכאה הוצאות ממון דריפוי או שבת, אין צריך לשלם לו יותר (סמ"ע).

בין צריך לרפואה - עי' לקמן סעיף מ"ג כתב הרמ"א דעת החולקים ע"ז ואומרים דמים הללו אינן בשביל ריפוי ושבת, כי לא קצבו דמים קצובים כי אם אצער ובושת שהן בכל מכות שמכה אדם לחבירו, ואם יש ריפוי ושבת משלם עוד נוסף על קצבה זו לפי הענין, ובהן לא יוכלו חז"ל ליתן בהן קצבה (סמ"ע).

משלם ק' סלעים כו' - וכן הפורע ראש האשה משלם ק' סלעים כו'. המלעיג על דברי חכמים לוקה, והקורא לאשת חבירו זונה או פרוצה לוקה ד' מלקיות, ועי' לעיל סי' ב [מאן דאתקנס מנה בדינא סופג ארבעים, במאתים, שמונים, על כל מנה ארבעים] (סמ"ע).

סופג ארבעים - היינו מדה כנגד מדה, הוא אומר שחבירו עבר בלאו לפיכך כו', עי' מג"א [שהקשה הרי שהוא יהיה ממזר היינו שאביו חטא], ועי' שם במחצית השקל [שיכול לומר אביו זנה או אמו זנתה, ולכן אין לחייבו]. ואפילו רווק דעכ"פ רוצה הוא להביאו לידי מלקות לכשישא אשה, ולא דוקא הקורא ממזר דינו במלקות, אלא כל הוצאות שם רע שהוא בלאו. המלקות נוהגין לפדותן בממון, והוא מ' זהובים, וכ"כ הרמ"א לעיל סוף סימן ב' כו', וי"א לפדות המלקות בה' זהובים ריינוס, ומנהג הלכה אפילו בע"כ של המתבייש, ובאמת ט"ס הוא וצ"ל בח' זהובים ריינוס, [ועיין בתשובות נחלת שבעה: כל הוצאות שם רע שמוציא על חבירו שהוא עובר בלאו הוא בכלל מלקות, כגון שקורא אותו גנב או גזלן וכו', ויש קבלה לפדות המלקות הבאים מתוך מריבה בשמונה זהובים רייניש, וי"א בעד כל מכה זהוב אחד. ולעניות דעתי נראה שאין לקבוע מנהג על זה כי העשירי לפי עושרו הכל לפי מה שהוא אדם והעני לפי עניו]. וי"א שיתן מ' זהובים לצדקה והמתבייש יברור מה לעשות בהם, וי"א שהוא של המתבייש, ואין כאן מחלוקת, דודאי בפוגע בכבוד עצמו של המתבייש הרי הממון של המתבייש אפילו למשתי ביה שיכרא, אמנם בפוגע בכבוד אבותיו, לא יאכל הלה וחדו בבזיון אבותיו, אלא כי היכי דלהוי כפרה להמתבייש יחלק הממון לצדקה בעבור נשמת שוכני עפר, ומ"מ טובת הנאה להבן שהוא גואל הדם שלהם, ואם קראו ממזר בן ממזר חייב שתים, אבל אם אמר לו אביך ואתה ממזרים אינו חייב כי אם מלקות אחת, והטעם, כי הדבר ידוע שמי שהוא ממזר בנו וזרעו עד סוף כל הדורות ממזרים, והואיל והקדים וקרא לאביו ממזר הנה נתחייב שיהיה הוא וזרעו ממזרים, אבל אם הקדים לקרוא לבן ממזר שאפשר שיהיה האב כשר, וזה צירף עוד האב לו באמרו שהוא בן ממזר נתחייב ב' מלקות (פ"ת).

³² לקמן דף יד ע"ז? גבי עבד עברי קונה את עצמו בגירעון כסף שמחשב עם אדונו כשבא לפדות את עצמו בכך וכך לקחתני ולא היה לך לשעבדני אלא שש שנים נמצאת קונה עבודתי לשנה בכך וכך חשוב כמה שנים עבדתך וצא מכסף מקנתי דמי עבודת שנים הללו וטול השאר ואמרינן מנא ה"מ ואמר חזקיה והפדה ולא כתיב ונפדית משמע שאף אדוניה מסייע בפדיונה וזהו שמגרעת פדיונה ויוצאת אלמא אין אמה העבריה נקנית בפחות מדינר (רש"י).

ועי' רמב"ם עבדים (פ"ד ה"ג): אמה העבריה נקנית בכסף או בשוה כסף ובשטר ואינה נקנית בפרוטה מפני שצריך לקנותה בדמים שראויין לגרעון כדי שתגרע פדיונה ותצא ע"כ. רואים שחזקיה למסקנה גם לב"ה. ועי' מ"מ: אף על גב דבגמרא לא נאמר זה אלא אליבא דב"ש דס"ל דקידושי אשה בדינר ואנן לא קי"ל כוותיה אלא כב"ה מ"מ גבי אמה לא פליגי אלא דבית הלל לא ילפי קידושין מקידושי יעוד וב"ש ילפי אבל גבי אמה שלא סגי בפרוטה כ"ע מודו. ויש לדקדק דמדברי רבינו נראה דדוקא בפרוטה אינה נקנית אבל כל שהוא יותר מפרוטה סגי ואילו בגמרא אמרינן ואימא פלגא דדינר ואימא שתי פרוטות כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמוה אדינר ופירש"י פלגא דדינר ואיכא גירוע עד פרוטה משמע שקושיית הגמרא קאי לאמה וא"כ מ"ל לרבינו שלא בעינן דינר. ונראה דס"ל דקושיית הגמרא לא קאי אלא גבי קידושין ובה שייך לומר כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמוה אדינר כלומר דכיון דחשיבותא בעינן אוקמוה אדינר דחשוב וזה מובן לגבי קידושין שייך שפיר היאך תירוצא לומר דכיון דבכל הקנינים בפרוטה סגי וגבי קידושין לא שמעת מינה בעינן דבר חשוב וכיון שכן אוקמוה אדינר אבל גבי אמה מהו שלא סגי פרוטה לא הוי

משום דבעינן דבר חשוב אלא דגזירת הכתוב הוא שיהיה בה דין גרעון כי היכי דבעינן שיהיה בה דין יעוד וא"כ לפי טעם זה כל שהוא יותר מפרוטה סגי.
עי' לקמן הערה 204.

¹⁰ שהאיסור אחד מכ"ד בדינר כמו שאמרת אבל הפרוטות גדולות ממה שאמרת שהדינר שש מעה והמעה ג' הדריסים הרי י"ח הדריסים לדינר והם שלשים ושש הנצין והם שבעים ושנים שמינין והם קמ"ד פרוטות חלקם לכ"ד חלקים תמצא ששה בכל חלק הרי שש פרוטות לאיסור שהוא אחד מכ"ד בדינר (רש"י).

¹¹ על זה סומכין החתנים בזמן הזה שדרים בבית חמותם ואפילו למאן דחייש לעיל מה שדרין עכשיו בבית חמותם היינו בשביל טובת הנאה שדרים בלא שכירות בבית דיש הוכחה שאינם דרים בשביל חמותם אלא בשביל שאר טובות שעושין להם (תוס'), דבשל סופרים הלך אחר המיקל (נוסף בתוס' יבמות נב ע"א), ועי' בהגרא (אה"ע כו ס"ד): נהרדעי לא פליגי באיסורא דהא כולהו ודאי איסורא ולא פליגי אלא במלכות, אמנם צ"ע שהרי לא מוזכר בשו"ע, וכן מוזכר ברמב"ם ואולי זה המח'.

ועי' שו"ע (ס' כו ס"ד): אם עבר וקידש בביאה, מכין אותו מכת מרדות והיא מקודשת. ואפילו קדשה בכסף או בשטר, אם לא שידך תחלה, או שקידש בשוק, מכין אותו מכת מרדות והיא מקודשת. הגה: ו"א שאין מכין אם קידש בכסף או בשטר, אפילו בשוק ובלא שידוכין, ולא ראיתי מימי שהכו מי שקדש בלא שדוכין. והנה השו"ע בנוי על הרמב"ם (אישות פ"ג הכ"ב) דהלכה לא כנהרדעא, והרמ"א כתוס'.

¹² רש"י. עי' רע"א: המאורע נער אחד אמר לנערה קחי חפץ זה לפקדון, וכשבאתה לקחתו ואחזה בחפץ בעוד שהוא והיא אדוקין בחפץ, אמר לה הרי את מקודשת לי ושתקה ואח"כ העיד אחד שראה הטבעת מונח בקרקע וא"י אם זרקתו מיד או אח"כ או אמה באה ונטלתו מידה, וע"א העיד שזרקתו מיד שאמר השליכה אותה מיד תיכף וגם היא אומרת כן.

כיון שלא עבדה מעשה דבשעה שסילק ידו דאז הוא שעת חלות הקדושין נשאר החפץ ממילא בידה ולא עשתה מעשה, כל שהיתה יכולה לסלק ידה וישארו הקדושין בידו לא מיקרי שתירה דלאחר מתן מעות, דטעמא דשתירה לאחר מתן מעות לאו כלום הוא, משום דסברה אי שדינא ליה מחייבנא ליה באחריותא, אבל זו שהיתה יכולה לסלק ידה וישאר בידו שלא יפול ע"ג קרקע ולא עבדה, אלמא דנתרצית בקידושין, אמרינן דהו"ל למשדייה ומוכחינן מזה דנתרצית אלולי דסברה דתתחייב באחריות, ממילא בזו דהיה בידה לעשות בענין דליכא חיוב אחריות, דהיינו לסלק ידה וישאר בידו מדלא עבדה כן הוי הוכחה דנתרצית, כמו הוכחה דהו"ל למשדייה.

ועוד הרי הנותן לא חזר רק לקדש אותה ואם לא תתרצה לקדושין יהיה בידה בפקדון גם י"ל בענין נ"ד דבעוד שניהם אחוזים בחפץ אמר הרי את מקודשת לי, אינו נכלל בלישנא דרישא שלא הוי שעת מ"מ ממש וגם לא נכלל בלשון דסיפא, שלא הוי אחר מתן מעות ממש ועי' רמ"א (ס' כ"ח ס"ד) גבי זרק לתוך חיקה וכו', הואיל ולא נתרצית תחילה לקדשה ליה משמע דבשידך הוי קדושין אף דבשתיק אחר מתן מעות גם בשידך לא הוי קדושין, והברייתא נקט מילתא דפסיקא בב' קצוות, דבשעת מ"מ ממש אף לא שדיך מקודשת, ולאחר מ"מ ממש אף בשידך אינה מקודשת ומענין נ"ד לא מיירי דזהו פעמים מקודשת בשידך ופעמים אינה מקודשת בלא שדיך.

ועוד נראה דנטילה הוי הודאה והסכמה מיד, אלא דאם זרקתו תכ"ד הוי גילוי למפרע שלא נטלתו לקדושין, ונ"מ לדינא דאם היינו דנין דהוכחה דריצוי לא נגמר עד אחר שיעבור כדי דיבור, א"כ היו צריכים שעדי קדושין לא ילכו משם עד אחר כ"ד, דהעדים צריכים להיות עדות של הריצוי

דזהו מעשה הקדושין, אבל אם אמרינן דהנטילה בעצמותו דנין לרצוי, כ"ז שאין לנו הוכחה בהיפוך מכח הזריקה תכ"ד, א"כ הקדושין נגמרו מיד בעדים.

עי' שו"ע (אה"ע ס' כח ס"ד): נתן לה פקדון ואמר לה: כנסי פקדון זה, וחזר ואמר: הרי את מקודשת לי בו, אם אמר לה כן קודם שנטלתו, ונטלתו, אף על פי ששתקה, הרי זו מקודשת. הגה: ו"א דוקא שנטלתו בידה, אבל אם זרק לה הקידושין, אפילו לתוך חיקה, שתירה כה"ג לאו כלום היא, הואיל ולא נתרצית תחלה לקדושי ליה. ואם אחר שנטלתו בתורת פקדון אמר לה: הרי את מקודשת לי בו, ושתקה, אינו כלום. אבל אם אמרה: הן, הרי זו מקודשת.

ביאור: אפי' לתוך חיקה שתירה כהאי גוונא לאו כלום. לכאורה משמע דדין זה קאי דוקא היכא דבתחלה אמר לה כנסי פקדון זה ואח"כ זרק לתוך חיקה אבל מדברי הרמ"ה משמע דקאי אכל הזורק קדושין לתוך חיקה בלא שידוכין ובלא גילוי דעתה שהיא רוצה בקידושין דאינה מקודשת ובב"ח מפרש דברי הרמ"ה דה"ל דאחר שזרק לתוך חיקה נערה חיקה עד שנפלו הקדושין מתוך חיקה ואזלה לעלמא וכוונתו הוא דאם לא נערה חיקה הוי שתירה בשעת מתן מעות (ומהני כמבואר בקדושין דף י"ב ע"ב) ואי לא ניחא לה תשדינהו ע"כ מפרש דבריו דלאחר כן השליכה אותה מחיקה ועיין בתשובת הריב"ש ס' ק"ע מ"ש מדין זה ומשמעות לשונו בתחלת דבריו שכתב והיא פושטת ידה ולוקחה הטבעת וכו' משמע מלשון זה שכל שאינה פושטת יד רק שזרק לתוך חיקה כיון דלא עבדה מעשה דמוכח דניחא לה אין זה קדושין ונראה מ"מ הוי ספק קדושין באשר עובד' דהריב"ש הוי בהשליכה מיד ע"כ פסק דלא הוי קדושין כלל אבל /לא/ השליכה מיד אפשר לומר דהוי ספק קדושין דלאו כ"ע דינא גמירי והיא נתיראה להשליך ע"כ לאפוק' צריכה גט מספק ועיין במ"ש לקמן בריש ס' ל' ועיין מ"ש ס' מ"ב (ח"מ).

אבל אם אמרה הן. אבל שדיך לא מהני כאן כ"כ הר"ן וריב"ש ועיין ר"ס ל"א וצ"ל אף על גב דשדיך אין ראייה על ריצוי שלה אא"כ בשידך ולקחה בתחלה בתורת קדושין אלא שהיה חייב לה או שגזל ממנה אבל אם בתחלה קבלה לשם פקדון לא מהני בשידך (ב"ש).

¹³ עי' שו"ע (חו"מ ס' קצ ס"ב): בכסף כיצד מכר לו בית או שדה ונתן לו כסף שוה פרוטה קנה ואין אחד מהם יכול לחזור בו ואפילו נתן לו הכסף על מנת שיחזירהו לו קנה.

ביאור: בכסף כיצד כו' - הקונה במלוה אינו קנין, ובמטלטלין אין מוסרין אותו למי שפרע, אבל בשט"ח שאינו יכול למחול אפשר לקנות כיון דאית ליה הנאה גמרו ומשעבדי נפשייהו מיהו אם היה נתן לו שט"ח באופן שיכול לחזור ולמחלו לא היה נקנה לו הקרקע כלל ואפילו שאם מחלו יתחייב לשלם מדינא דגרמי, אבל במטלטלי לא שייך האי דינא דסמכא דעתי' מ"מ לא עדיף השט"ח ממעות עצמו דאין מטלטלין נקנין במעות אלא במשיכה (ש"ך), ו"א אפילו בשט"ח שיכול למחול קנה בקרקעות (קצה"ח), אמנם בחוב של עצמו ודאי לא קנה, אפילו שאינו יכול לחזור, ו"א דשטר חוב דידיה קונה כמו הכסף, ועדיף מכסף, שקונה קנין גמור אפילו במטלטלים, והיינו משום דלא שייך נשרפו חיטיך כיון דהמוכר לא קיבל הדמים (רע"א ופ"ת), ואם כתב לו שטר על הזקיפה עיין שו"ת ב"ח ס' ק"מ באורך ושו"ת הראנ"ח ח"א ס' קטז (רע"א).

ונתן לו כסף שוה פרוטה - דפחות מפרוטה אין חשיבות לקנות בו. ואיירי דוקא בשנתן לו השוה פרוטה על דמי הפרעון והשאר זקף עליו במלוה, או לא עייל ונפק אזוזי (עי' ס"י), או כשכל שיווי המקח אינו אלא פרוטה. אבל אין לומר דלא איירי כאן בכסף שנותן בשביל שיווי המקח, אלא שנותן לו פרוטה שבפרוטה זו נשתעבדו זה לזה, זה לקנות וזה למכור, ושאין אחד יכול לחזור בו, דומיא דקנין שטר וחזקה וקנין סודר, (סמ"ע), ו"א שדרך נתינה לחוד ולא בתורת שיווי ג"כ קנה (ס"ז).

שם - אם גזל הכסף מאחר וקנה בו קרקע, אם המוכר מכיר שהמעות הוא גזל, אזי אין הלוקח קונה בגזל דלאו מידי יהיב ליה כיון שאין המעות שלו, וגם המוכר צריך להחזיר המעות לבעל המעות, משא"כ אם המוכר לא ידע שהמעות הוא גזל אז קנה (פ"ת).

על מנת שיחזירו לו - דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה וקנין בכל דבר חוץ מקדושי אשה (עי' אה"ע סי' כ"ט ס"א) (סמ"ע).

^ט עי' שו"ע (חו"מ סי' קצה ס"ב): אין קונים אלא בכלי ואע"פ שאין בו שוה פרוטה ובלבד שיהא עשוי מדבר חשוב לאפוקי כלי העשוי מגללי בקר ואין קונים בדבר שאסור בהנאה ולא בפירות ולא במטבע בהמה מקרי כלי וקונין בה אבל שאר מטלטלין שאינן כלי אין קונין בהם מטבע שנפסל לגמרי הוי ככלי וקונין בהם ואין קונין בכליו של מקנה/

^ע בשמעתיה דר' אסי הא שאמר רב יהודה כו' א"ר אסי עלה קשים לעולם דיינים המורים הוראה בעריות ואינם בקיאיין יותר מדור המבול (רש"י).

^{עא} כמו וכן יפרוש (שמות א) מולדין בנין (רש"י).

^{עב} הא דאמור רבנן נכסי משתעבדי על חוב המוטל על המת איננו מן התורה לומר דנכסוהי דאינש ערבין ביה ומשתעבדים מדין ערב ויהיו מלוה על פה ומלוה של שטר שוין אלא מלוה בשטר שהוא שיעבדו דכתב ליה נכסי אחראין לך משתעבדי מלוה על פה לא משתעבדי (רש"י).

^{עג} והאי שלא יליף ליה ממשמעות דקרא שנאמר בתריה לא יוכל בעלה הראשון כו' הא לאחר שרי משום דאיכא למפרך כדלעיל לזה בלאו ולכולי עלמא בעשה (רש"י).

^{עד} לשון הפסוק (ויקרא כה מז): וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיך עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר. ועי' רמב"ם (גניבה פ"ג ה"א): דין הגנב לשלם וכו' ואם אין לו קרקע ולא מטלטלין בית דין מוכרין אותו ונותנין דמיו לניזק שני' אם אין לו ונמכר בגניבתו.

^{עה} בגניבתו דכי ימכר ע"י אחרים משמע והדין נותן שיהא נקנה בכסף בלא חזקה הואיל ויש בו צד קל שנמכר בעל כרחו (רש"י).

^{עו} נאמר במוכר עצמו (ויקרא כה) כי ימוך אחיך ונמכר וגו' כשכיר כתושב יהיה עמך, ונאמר במכרוהו ב"ד (דברים טו), כי משנה שכר שכיר וגו' (רש"י).

^{עא} במוכר עצמו לעובד כוכבים וסמכוה לפרשת מוכר עצמו לישראל וילמד נמכר לישראל מנמכר לעובד כוכבים בהיקשא ובנמכר לעובד כוכבים כתיב מכסף מקנתו (רש"י).

^{עב} רש"י. ועי' ריטב"א: עיקר הפירוש בזה שנמכר בפירוש בין לשש בין ליותר על שש כפי מה שיתנו ביניהם, והוא הדין לפחות משש דהא לא מצאנו ליה דרשא דקרא שיהא סתמא לשש דקרא ונמכר לך כתיב ולא יהיב ביה שיעורא כלל. ועי' מ"מ (עבדים פ"ב ה"ג): להריטב"א אם נמכר בסתם הדין הוא שיהא עובד עד היובל. ובמ"ש הריטב"א דנמכר לפחות משש ראיתי למהרי"ט (דף ט"ל) דמקהי ביה קיוהא דאי פחות משש שכיר מיקרי ומה בינו לשכיר ואין לחלק בין נוטל שכירותו מקודם לנוטל מאוחר אחד זה ואחד זה שכיר מיקרי ויוצא אפילו בחצי זמן ע"כ.

^{עג} עי' רמב"ם עבדים פ"ג ה"ב: מה בין מוכר עצמו למכרוהו ב"ד מוכר עצמו אינו נרצע ומכרוהו בית דין נרצע, מוכר עצמו אסור בשפחה כנענית ומכרוהו ב"ד רבו מוסר לו שפחה כנענית, מוכר עצמו נמכר לעכו"ם ומכרוהו ב"ד אינו נמכר אלא לישראל שנאמר כי ימכר לך אחיך אין ב"ד מוכרין אותו אלא לך, מוכר עצמו נמכר לשש ויתר על שש מכרוהו ב"ד אינו נמכר אלא לשש, מוכר עצמו אין מעניקין לו מכרוהו ב"ד מעניקין לו. ועי' לקמן הערה 189.

^{עד} שנאמר (דברים טו) ועבדך שש שנים אבל במוכר עצמו לא כתיב שש דכי תקנה עבד עברי מיד אחרים משמע ורציעה במכרוהו ב"ד כתיבא וכן הענקה דגבי ימכר לך כתיבי (רש"י).

^א רש"י. ועי' ריטב"א: יש אומרים שאסור גם כן אפילו מדעתו בשפחה כנענית, וראייתם מעובדא דרבי שמלאי (לקמן ס"ט א') שאמר ליה להווא גברא אי קדימתך טהרתינהו לבנך דאמינא לך זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי ותשתרי בשפחה כנענית, דאלמא ליכא תקנתא אליבא דתנא קמא דהלכתא כוותיה דישתרי בשפחה כנענית על ידי מכירת עצמו, דאי לא למה ליה למימר זיל גנוב לימא ליה זיל איזדבן בעבד עברי, ואין זה נכון דאם כן מוכר עצמו למה צריך גט חירות שהרי אין גופו קנוי ממש, ולא מצינו גט אלא במקום שיש לרב קנין איסור דומה לגט אשה שצריכה גט, ובעבד כנעני לגבי קנין ממון שבו בהפקר סגי ליה אלא שצריך גט לקנין איסור כשנאמרנא במסכת גיטין וכו'. [היכן מצאנו שטר שחרור בעבד עברי, הרי כתוב במשנה שש יובל וכסף?]

עי' מחנ"א הלכות עבדים א'.

^{בא} עי' לקמן דף יז ע"ב.

^{בב} ועי' רמב"ם (איסור פ"ב ה"א): העבדים שהטבילו אותם לשם עבדות וקבלו עליהם מצות שהעבדים חייבים בהם יצאו מכלל העכו"ם ולכלל ישראל לא באו, לפיכך השפחה אסורה לבן חורין, אחד שפחתו ואחד שפחת חבירו והבא על השפחה מכין אותו מכת מרדות מדברי סופרים, שהרי מפורש בתורה שהאדון נותן שפחה כנענית לעבדו העברי והיא מותרת לו שנאמר אם אדוניו יתן לו אשה.

ועי' שו"ע (אה"ע טז ס"ג): שפחה שהוטבלה לשם עבדות, אסורה לבן חורין. אחד שפחתו ואחד שפחת חבירו. והבא עליה, היו מכין אותו מכות מרדות.

וז"ל הב"ש: מכין אותו מ"מ. אבל אינו חייב מלקות מדאורייתא וכתב המגיד דס"ל לרמב"ם דפסק כן דאזהרה לא תהיה קדשה קאי על הבא על פנויה בת ישראל בזנות מ"ה ס"ל הבא על קדשה בת ישראל לוקין מלקות אבל לא קאי על ביאת עבד ושפחה ולא כתרגום אונקלוס דס"ל דקאי על ביאת עבד ושפחה דקדושין שלהם אין תופסים והוי כל ביאתם ביאת זנות, והטור בס"י כ"ו כתב הבא על פנויה לוקין משום לא תהיה קדשה ובס"י זה כתב בשם הרמב"ם הבא על שפחה לוקין רק מ"מ, ובפרישה שם הקשה בס"י כ"ו דדברי הטור סותרים זא"ז ומחלק וכתב בס"י זה איירי בשפחה דאינה מוכנת לזנות אבל אם היא מוכנת לזנות או בת ישראל המוכנת לזנות לוקין משום לא תהיה קדשה, וליתא דהא הרמב"ם חולק על התרגום כמ"ש בהדיא ברמב"ם א"כ לא תהיה קדשה לא קאי כלל על שפחה ולא קאי אלא על בת ישראל, ואין להקשות למה ב"י המופקרת לוקין על לא תהיה קדשה ושפחה אפילו אם מופקרת ומוכנת לזנות אין לוקין כבר תי' המגיד והבאתי בס"י כ"ו, מיהו יש להביא ראייה לדעת התרגום מש"ס פרק החולץ שאמר שם נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אפי' למ"ד אין ממזר בחייבי לאוין נכרי ועבד שאני ש"מ למ"ד יש ממזר בחייבי לאוין שפיר דהולד ממזר משום דיש לאו בעבד ונכרי ולא מצינו שום לאו רק לא יהיה קדש ולא תהיה קדשה ועי' פרש"י ס"פ אלמנה לכ"ג ותו' ב"ב דף י"ג וס"פ האומר משמע נמי דאיכא לאו בנכרי ועבד שאמר ר' טרפון יכולני לטהר ממזרים שישא שפחה ומבעי' שם אם ר"ט לכתחלה קאמר ופרש"י והר"ן אף ע"ג דאיכא לאו לא יהיה קדש, ולרמב"ם י"ל דקשה ליה לר"ט דמתיר לממזר שישא לכתחלה שפחה הא ממזר חייב בכל המצות ואיך ישא שפחה וכן הקשה ר"ת והר"ן ותיצרו משום דממזר קדש ועומד, ורמב"ם הוכיח מזה דליתא הדרוש של הת"א ולא יהיה קדש לא קאי על עבד וליכא א"ד בעבד ושפחה אלא איסור דרבנן הוא והם אמרו דמותר לישא שפחה לממזר משום תקנות הולד נשמע לשיטות תו' ורש"י והר"ן יש לאו בשפחה ועבד כדעת הת"א ולרמב"ם ליכא לאו, אבל א"ל לרמב"ם נמי יש לאו בשפחה ועבד אלא סבירא ליה דאין לוקין משום דהוי לאו שבכללות דילפינן מלאו זה נמי הבא על פנויה בזנות אם כן קשה למה לוקין מי שבא על פנויה

וכן דוחה בפרישה סברא זו בסימן כ"ו, והערני לזה אריה שבחבורה גדול בתורה התורני מהר"ר וואלף ר"י דיין מק"ק פינטשוב.

וז"ל הבהגרא: אבל רש"י ? ותוס' ? וש"פ ס"ל שהוא מדאורייתא וכדעת ת"א וכן מ' ביבמות מ"ד מ"ה.

²⁹ אכן לפי מה שכתבתי בפ"ד הל' ז' דמעות הראשונות לקדושין ניתנו אינו דהוי קדושין ממש אלא דהוא זכות קדושין, וזהו חדוש בדין יעוד ואח"כ מיעדה בדברים כדאיתא בירושלמי, א"כ אפשר דכאן הוי חדוש דגם שטר זה שיש בו גם זכות לקדושין האב כותבו, דאף דבשטר קדושין הבעל כותב זהו דוקא בשטר קדושין ממש, אבל זה אינו קדושין אלא מכירה על קדושין וגם בזה האב כותבו.

ולפי"ז אפשר דנוכל לכונן זה גם בדברי הרמב"ם דכיון דקיי"ל אינו מוכרה לקרובים משום דצריך שתהי' ראויה ליעוד, וא"כ אם לא נימא כמו שכתבנו ה"י צריך לומר דמה דכתב הרמב"ם לשון השטר מכירה בתי מכורה לך זהו בעיקר המכירה מצד האב, אבל מצד אפשרות היעוד שיוכל ליעדה גם אם אין שהות ביום ה' צריך שגם הקונה שהוא האדון יכתוב בתוך קנויה לי שכשירצה ליעדה יועיל השטר לקדושין דהא הרי את קנויה לי מהני בשטר קדושין כדאיתא בקדושין דף ו', ולכן כתב הרמב"ם וכפל דבריו ושטר אמה העבריה האב כותבו לומר שרק האב כותבו ומ"מ מהני אח"כ ליעוד וכמו שכתבנו.

³⁰ עי' רמב"ם (עבדים פ"ג ה"ד): היוצא בגרעון כסף אין מעניקין להם שנאמר וכי תשלחנו חפשי מעמך וזה לא שלחו חפשי אלא העבד נתן שאר הדמים שנשאר לו לעבוד בהן ואחר כך יצא. דיוקו של הרמב"ם מ"חפשי" לא מופיע בגמ' שלנו.

עי' מנחת חינוך (מצוה מב אות ד): הא דיוצא בגרעון דאין מעניקין לו היינו בע"כ כיון דאין שילוחו מעמך אבל ברצון האדון בודאי מעניק לו דשילוחו מעמך וגם אינו בכלל גרעון כלל רק הוא כמו שטר שחרור שלא גרע מע"כ.

לא מצאתי בפירוש היוצא בשטר אם מעניקים לו. ועי' הגר"פ: והיינו דהטעם [בדעת הרמב"ם שאין מעניקין בגר"כ] משום דאין זה חפשי, וא"כ לפי"ז הרי אין חילוק אם הגרעון כסף הוא בע"כ או מדעתו, דאף מדעתו הא אין זה חפשי, כיון ששילם לו.

וביותר נראה, דהיכא דהוי מדעתו לא הוי מדין יציאה כלל, אלא רק מכירה לעצמו, וא"כ פשוט שלא שייך ביה הענקה כל עיקר. [עי' לעיל הערה 196 שאין מכירה בע"ע.]

³¹ עי' רמב"ם עבדים פ"ב ה"ד: אחד המוכר עצמו או שמכרוהו ב"ד וברח חייב להשלים שש, ואם פגע בו יובל יוצא לחירות. ועי' הערה 227.

³² י"ג לרבות (תוס').

³³ י"ג לרבות (תוס').

³⁴ רש"י. והשתא לא הוי חליפי עבודת כוכבים דחכמים לא תקנו לו ירושה כי אם בהיתר דהם אמרו והם אמרו (תוס'). אבל גר שנתגייר והמיר דעתו, אינו יורש, אבל בניו יורשין (רע"א).

לשון הרמב"ם שמא יחזור למרדו, ונוסף שם (נחלות פ"ו ה"י): ויראה לי שתנאי מועיל בירושה זו הואיל ואין העכו"ם מחוייב לעמוד בתקנת חכמים. פי' שיכול להוריש למי שאינו ראוי ליורשו ולעקור נחלה (סמ"ע). ועי' חידושי הגר"ח על הש"ס כאן, וכן חידושי הגר"ז על הרמב"ם כאן.

ועי' קוב"ש שמוכיח מכאן שיש ירושה באיסורי הנאה על אף שאין מכירה בו. ועי' רשב"א נדרים (סוף פרק השותפות?) שמביא מח' בזה.

אחד מת בערב פסחאחר חצות היום ולא מכר חמצו קודם מותו וגם לא ביטל ונשאר בעזבונו חמץ בסך רב, למעשה אין שום חיוב על היורשים לבער חמץ זה ואינם עוברים על בל יראה כלל, דכיון שבעת שמת מורישם כבר היה אחר חצות שאסור בהנאה מן התורה, א"כ לא יחשב

דמים להורישו ליורשיו ואפי' בחייו כבר לא היה נחשב שלו ואיננו ברשותו [ואחר הפסח זה הפקר] (נוב"י או"ח ח"א סי' כ). וקשה על הנוב"י מהגמ' שלנו. והגרש"א תירץ: איתא במס' ע"ז (מ"ב ע"א) ישראל המוצא ע"ז של הפקר אין יכול לבטלו גזירה שמא יגביהו ויזכה בו, והק' שם הר"ן הא ליכא זכ' באיסוה"נ, ות"י הר"ן דכיון דיש בו צד ביטול כבר שייך בזה זכ' ויש בו ממון. וא"כ נראה דה"ל לענין ירושה שאני ע"ז משאר איסוה"נ, דע"ז של עכו"ם כיון דיש בה צד ביטול יש בה ממון ושייך בזה ירושה משא"כ שאר איסוה"נ וכמש"כ, נמצא לפי"ז דהכא שמקשה הגמ' ואי ס"ד דאורייתא כי לא באו לרשותו נמי, והיינו שיש ירושה, עיקר קושיית הגמ' היא על טול אתה ע"ז ואני מעות, אבל בסיפא דברייתא דטול אתה יין נסך ואני פירות לא מקשה הגמ' מידי דהתם לא שייך בו דין ירושה דין נסך איסוה"נ הוא ואין בו דין ירושה.

³⁵ עי' חו"מ סי' קכז ס"ב: הלוה מהגר שנתגיירו בניו עמו, ומת, לא יחזיר לבניו, ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו. במה דברים אמורים, כשהיתה הורתן ולידתן שלא בקדושה; אבל אם היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה, רוח חכמים נוחה הימנו.

ביאור: לא יחזיר לבניו. דכל גר הוא כקטן שנולד, ונמצא שאינו בתורת ירושה, וגם חכמים אמרו (סנהדרין עו ע"ב) שהמחזיר אבידה לגוי הרי הוא בכלל ספות הרוה את הצמאה. וזה נמי אעפ"י שאינו גוי אלא גר, מ"מ אין להחזירו לבניו, דבניו לא עדיפי בזה מאחרים. ולפירש"י דפירש אין רוח חכמים נוחה הימנו דאין מחזיקין לו טובה בכך, אתי שפיר טפי. אבל הר"ן פירש כפירוש הראשון שאין רוח חכמים נוחה הימנו דאין רוח חכמים נוחה עליהן מכח מעשיו. ויש מפרשים כאילו אמר אין רוח חכמים זורחת ויוצא "ממנו" מזה העושה כן (סמ"ע).

³⁶ רש"י. עי' סמ"ע שסו סק"א: פי', אין רוח חכמה וחסידות בקרבו, ועי' ש"ך רפ"ב ס"א, שהוא בגדר עבריין.

³⁷ עי' רשב"א שיש שמוחקים "שלא", וכן הוא בר"ף, וקשה.

³⁸ שאז יש חשש שמא יחזור לסורו, אבל בלידתו בקדושה אין חשש (רשב"א).

³⁹ מכרה ויצאה בשש או ביובל או במיתת האדון ועודה קטנה חוזר ומוכרה אבל יוצאה בסימנין לא דאפילו לא מכרה מעולם והביאה סימנין אינו מוכרה כדתניא במסכת ערכין (דף כט ע"ב) יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר (רש"י).

עי' רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ג): המקדש את בתו כשהיא קטנה ונתארמלה או נתגרשה אינו יכול למוכרה שאין אדם יכול למכור את בתו לשפחות אחר אישות אבל מוכרה לשפחה אחר שפחות, כיצד מכרה לשפחות תחלה ויעד אותה האדון ומת האדון או גרשה וחזרה לרשות האב כשהיא קטנה הרי האב מוכרה פעם שנייה אפילו לכהן, וכן אם נפלה לפני יבם מן היעוד וחלץ לה אף על פי שהיא חלוצה פסולה מפני שהיא קטנה הרי נפסלה מן הכהונה ויש לו למכרה לכהן הואיל וקידושין תופסין בה כמו שנתבאר.

⁴⁰ רש"י. דאכתי ברשותיה דאב היא לכל מילי ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה עם בעלה חוץ ממכירה שאינו רשאי למוכרה אחר שקבל כסף קדושה (תוס'). [לבדוק תוס' כאן והערה הבא אם זה מובן]

⁴¹ אין לפרש דמיירי במשכון שלא בשעת הלואה דקני לה מדרבי יצחק דאם כן היה לו להביא כאן דרבי יצחק כמו שמביא לעיל (דף ח ע"ב) גבי קידשה במשכון מקודשת ולעיל היה לו להביא דרבי יוסי ברבי יהודה אלא אפי' במשכון בשעת הלואה איירי ואפי' אין מחזיר לה משכון אלא שמוחל לה את המלוה ואף על פי שהמשכון בידו דהא המקדש במלוה שיש עליה משכון קאמר ולא המקדש במשכון (תוס').

ע"י שו"ע (אה"ע סי' כח ס"א): היה אצלה מלוה על משכון, אפילו במשכנו בשעת הלואה, וקדשה באותה מלוה והחזיר לה המשכון (או שהיה המשכון ברשותה) (ר"י בשם הרמ"ה), הרי זו מקודשת. ו"א שאפי' לא החזיר לה המשכון, מקודשת.

ביאור: אפילו לא החזיר לה המשכון. משמע כאן כשיש בידו משכון א"צ לומר בהנאת מחילה אלא מקדש אותה סתם ול"כ הרא"ש והטור מיהו לדעת תוספת אפילו כשיש בידו משכון צריך לומר בהנאת מחילה וכל זה דוקא כשהוא בידו בתורת משכון אבל כשאין בידו למשכון אף על גב שיכול לתפוס אינה מקודשת כל כמה דלא גלי דעתו דנקטי לה בתורת משכון (ב"ש).

¹² בתמיה והלא אין המכירה מסורה בידו כל כך שהרי אינו מוכרה כשהיא נערה כדדרשינן ק"ו ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר במסכת ערכין (דף כט ע"ב) (רש"י).

¹³ כי הוה בדיחא דעתיה (פי' בשמחת הדעת?) [ע"י שבת עז ע"ב] הוה רגיל למימר הכי הריני פתוח ומוכן להשיב לשואלי דבר תורה כבן עזאי שהיה דר בטבריא שהיה חריף ודרשן ואמר (בכורות נח) כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה (רש"י).

¹⁴ איתא בירושלמי דפעמים אין לו אלא כר אחת אם שוכב עליו בעצמו אינו מקיים כי טוב לו עמך ואם אינו שוכב עליו וגם אינו מוסרו לעבדו זו מדת סדום נמצא שע"כ צריך למסור לעבדו והיינו אדון לעצמו (תוס'). וע"י רא"ש (סי' כז): אם יתנה הכל לפי תנאו.

וע"י נוב"י (אה"ע ח"ב סי' לא): א"כ [לפי הרא"ש] גם עתה יכול העבד למחול ולמה הוא מדת סדום נגד הרב ולא נגד העבד ועד שאנו אומרים שנכוף לרב שימסור לעבדו נכוף העבד שימחול לרבו וישכב הרב על הכר והעבד ישכב על הארץ, אלא ודאי לתרץ דברי הרא"ש שלא יהיו סותרים לדברי התוס' ובפרט שדברי התוס' הם דברי הירושלמי צריכין אנו לומר דזה מקרי מתנה על מה שכתוב בתורה ובמתנה עמ"ש בתורה במה שהוא צער לגופו תנאו בטל ולכך במקדש אשה ע"מ שאין עליו שאר כסות ועונה קי"ל דבעונה תנאו בטל דהוא צערא דגופה ה"נ שישכב על הארץ הוא צער לגופיה אבל לשנות יין חדש או יין ישן או לאכול פת נקיה או פת קיבר אינו מקרי צערא דגופיה כמו שאר כסות ולא כתב הרא"ש שאם התנה הכל לפי תנאו אלא ביין ישן ופת נקיה אבל לישן ע"ג הארץ מודה הרא"ש שתנאו בטל. ובזה מדוקדק ג"כ דברי התוס' שאחזו בלשונם דפעמים אין לו אלא כר אחד והלא יין ישן ופת נקיה נשנה בברייתא קודם וה"ל להתוס' לאחזו בלשונם שפעמים אין לו אלא כוס אחד או פת אחד, א"ו דבזה יכול העבד למחול כדברי הרא"ש ולא שייך מדות סדום דמה חזית שנכוף הרב על מדת סדום נכוף העבד על מדות סדום לכן אחזו שכיבת הכר שהוא צערא דגופיה ולא יכול העבד למחול וא"כ עכ"פ מ"מ קונה אדון לעצמו.

¹⁵ ע"י רש"י (ערכין דף ל ע"ב): נעשית לו כהיתר, דומה בעיניו כהיתר הלכך ברישא שלא עבר עדיין אלא פעם אחת תני הרגיש דמשמע שהיה יודע ונותן אל לבו שהיה עובר אבל לא נרתע מן העבירה ועשאה ובפעם שניה תני לא באת לידו שאפילו על לבו אין עולה שתהא עבירה. ע"י אורחות צדיקים הקד': מי שטבעו נוטה למידה רעה, או שהורגל במידה רעה, ולא יתן אל לבו לשוב ממנה, אך תמיד מתגבר בה, זה מביא אותו שימאס ויגעל במידות טובות, וע"י פ"ח (ק"ש ג): הקליפות הם מתים, כי הרשעים אפילו בחייהם קרויים מתים, כי אין בהם נשמת קדושה מן היסוד הנקרא אל חי, רק מן הקליפות הנק' מות וצלמות. וע"י אותן הניצוצין הם חיים, וזהו סבת חפץ ורצון הקליפות לאחזו נשמות ישראל להחטיאן, כי אין להם חיות לולא ע"י חטיאנו, שאז יש להם יכולת לחטוף נשמות קדושות, והם חיים.

¹⁶ ע"י רמב"ם (עבדים פ"ד ה"ב): אין האב רשאי למכור את בתו אלא א"כ העני ולא נשאר לו כלום לא קרקע ולא מטלטלין ואפילו כסות שעליו ואעפ"כ כופין את האב לפדותה אחר שמכרה משום פגם משפחה, ברח האב או שמת או שלא היה לו לפדותה הרי זו עובדת עד שתצא.

ע"י רש"י לעיל הערה 258. וע"י מ"מ: ונראה דלעולם לא כפינו לאב על כסף מכירתה שיחזירם לאדון אלא אם היו לו קרקעות ומכר את בתו מפני שהיה חס עליהם או שנפלו לו נכסים בירושה לאחר מכן הוא שכופין לאב לפדותה וז"ש רש"י אם יש לו דאלת"ה למה ליה למימר אם יש לו פשיטא דאם אין לו לא כייפינו ליה דאטו היעלה על הדעת שנכוף אותו שישכיר עצמו כדי לפדותה וכו'.

¹⁷ רש"י. ע"י הערה.

¹⁸ רש"י. נראה לר"ת דלאו ג"ש גמורה היא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא דאי ג"ש גמורה היא א"כ מהו קאמר או דלמא לקולא אמרינן לחומרא לא אמרינן הא כיון דהוי ג"ש בין לקולא בין לחומרא אית לן למילף דאין ג"ש למחצה וכן משמע לקמיה גבי בתי ערי חומה קאמר איפה דגלי גלי ואיפה שלא גלי לא גלי ואי ג"ש היא אפילו איפה שלא גלי נמי (תוס').

¹⁹ רש"י. ושואל הרשב"א: היכי הוה פקדון והא איהו לפרעון קבלניהו דאף כשת"ל דאינו נגאל לחצאין היינו שאינו יכול לכוף את האדון לקבל פדיונו לחצאין אף על גב דבעלמא הוה פרעון וכו' אבל אי ארצייה ואיתרצי וקביל לפרעון אמאי לא הוה פרעון כיון דקבילי קבלי' ואף כשתמצי לומר שאסור לגאול לחצאין כשם שאסור לגאול תוך שתי שנים כשלמדנו במשנה בערכין פ' המוכר שדהו שלמדנו במשנה התם המוכר שדהו בשעה שהיובל נוהג אינו מותר לגאול פחות משתי שנים שנאמר במספר שני תבואות ימכור לך, ואמרינן עלה בגמרא אחד הלוקח ואחד המוכר קיימי עלה בעשה אפ"ה אי עבר וקביל קביל ואיפריק לה וכו', ואיכא למימר דהכא בדקביל סתם וכאותה שאמרו במסכת שבועות (מא ע"א) באל תפרעני אלא באפי תרי דתנו הלכתא אזל ופרעיה בין דיליה לדילי' ואתניסו כו' ואמר אין קבלתינהו מיניה מיהו אמינא ליהו פקדון בידי עד דמייתי תרי דתנו הלכתא ומקיים תנאיה והכא כיון דקבלניהו סתם ומדינא לא הוה פרעון דבר תורה חשבינהו להו כפקדון עד דפרע ליה דמי כולי' אבל אי אתנו בפירוש שיהא פרעון בין שתמצא לומר נגאל או אינו נגאל פרעון הוה ויהיב ליה מהו דאישתאר עליה ונפיק, ומהכא נמי משמע דאף כשתמצי לומר נגאל לחצאין בעבד אינו עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד ואם קרקע הוא כגון בית בבתי ערי חומה אינו נוטל חצי פירותיו אלא כולהו פירות דלוקח הוה עד דפרע ליה כוליה דאלת"ה האי נמי כי אתרצי וקביל חצי דמיו הא אפריק פלגיה וזכה בחצי פירותיו מעתה וא"כ היכי קרי' להו פקדון אדרבה פרעון גמור הוה, והלכך מסתברא לענין ממשכן שדהו שגואל לחצאין מדינא כדבעינן למיכתב אי גאל לחצאין פירי מיהא כולהו דמלוה נינהו דכוליה שדה אשתעבודי אשתעבד לכולהו מלוה ועד דפרע ליה כולה מלוה לא שקיל פירי ולא כלום וכו'.

²⁰ רש"י. וע"י תוס' ב"ב קג ע"א ד"ה ואמאי, שגם המקדיש ב' שדות לא יכול לפדות א' מהם.

²¹ רמב"ם ערכין פ"ד ה"ט: לפיכך אין ראוי לאדם להקדיש שדהו לפני היובל בפחות משתי שנים ואם הקדישה הרי זו מקודשת, ואינה נפדית בגרעון כסף אלא אם רצה הפודה ליתן חמשים שקל לכל חומר פודה אותה ואם לא פדאה הרי זו יוצאה לכהנים ביובל כמו שיתבאר.

²² ע"י רמב"ם (שמיטה פ"ב ה"ד): מכר לראשון וראשון לשני בתוך השנה מונין לראשון כיון ששלמה שנה ראשונה הוחלט הבית ביד השני, שהמוכר מכר לשני כל זכות שתבוא לידו, הגיע י"ב חדש ולא גאלה הרי זו נחלטת ביד הלוקח,

וכן אם נתן הבית מתנה ולא גאלו כל י"ב חדש הרי זה נחלט ביד זה שנתן לו מתנה.

^ק אין דין הכתוב בזה ראוי לנהוג בזה (רש"י ב"ק ד ע"א). לא ראי זה דהתם פירושו אין חומרא של זה כחומרא של זה ולכך אין החומרות גורמות זה הדין אלא הצד השווה שבהן גורם הדין (תוס' ב"ק ב ע"א ד"ה לא הרי).

^{קח} ומכל מקום לענין הלכה ק"ל כהך פשיטותא דרב ששת, דאינו נגאל בקרובים, ולא חיישינן להאי קושיא, כי מכל מקום לא עלו דבריו בתיובתא, אלא קושיא בעלמא, והיא עומדת על פרקה בשינויא, וכן פסק נמי הרמב"ם (שמיטה פ"ב ה"ב) דאינו נגאל לקרובים, ואף דחייב אלביא דרב ששת, ומוקי האי ברייתא שכל גאולה תתנו, אלביא דר' אליעזר, לקובעה חובה. מכל מקום לא ק"ל הכי, אלא כר' יהושע, שאינו אלא רשות, וכן פסק הרמב"ם (שם, פ"א ה"ח) (יש"ש קידושין פ"א ס' לב).

^{קט} ע"י לעיל הערה 309.

^{קי} רש"י שבועות ד ע"ב.

^{קיב} רש"י. הותר איסור לא יהיה קדש גבי ישראל הותר נמי גבי כהן (תוס'). ע"י רמב"ם איסור"ב (פ"ב ה"א) שאיסור שפחה היא דרבנן. וע"י מ"מ עבדים (פ"ג ה"ג) שהרמב"ם למד שאין איסור תורה בשפחה מכאן, ואח"כ נוקט דלעולם שפחה אסורה מדין תורה אלא דשאני עבד משום שנמכר יצא מכלל בני ישראל, עיי"ש אריכות. ובכתבי הגר"ח כתב לבאר, דאף דסובר הרמב"ם דשפחה מותרת לישראל מה"ת, אפ"ה שפיר יש חידוש בהיתר שפחה לעבד עברי. ומשום דנהי דאיסור לאו ליכא בשפחה לישראל, מ"מ הרי ביאתה הוי ביאת זנות, כיון דהוי ביאה שלא תפסי בה קידושין, וזהו החידוש דהיתר תורה שפחה לעבד, דהוי ביאתה ביאת אישות, ולא ביאת זנות. ע"י הערה.

^{קיג} רש"י. כיון שלא התיר יפת תואר אלא במלחמות הרשות שבו הכתוב מדבר שמע מינה דגבי כנענים לא אמרינן לא דברה תורה אלא כנגד היצה"ר דאע"ג דאיכא יצר אמר לא תחיה אפילו במקום יפת תואר (תוס' סוטה לו ע"א ד"ה כמאן). מסופר בשם הגר"י אברמסקי, שמכאן רואים שבכל התורה כולה, חוץ מכאן לא חוששים לזה.

^{קיג} לגבי כהן אסורה מטעם זונה ואף על פי שמתגיירת בעל כרחא עשאה הכתוב כגירת גמורה ואכתי יש איסורא לגבי כהן ולא מצינו שהתיר (תוס').

ע"י רמב"ם (מלכים פ"ח ה"ד): הכהן מותר ביפת תואר בביאה ראשונה, שלא דברה תורה אלא כנגד היצר, אבל אינו יכול לישאנה אחר כך מפני שהיא גיורת.

^{קיד} ע"י לקמן הערה 332.

^{קטו} וע"י פי גופי הלכות: וחשקת אף על פי שאינה יפה. קצת קשה דמאי קמ"ל לענין דינא דבשלמא ברייתא איכא למימר קרא קדריש אבל רבינו לענין דינא מאי קמ"ל וכי סלקא דעתך שלא הותר אלא יפת תואר דוקא ואם היא כעורה לא אדהוצרץ להתיר אף על פי שאינה יפה. ואפשר דכיון דתנא הדין כמ"ש קודם וכן בועל אשה בגיותה אם תקפו יצרו אבל לא יבעלנה וילך לו אלא מכניסה לתוך ביתו א"כ סד"א דדוקא יפת תואר היתירה לו תורה דכיון שהיא יפת תואר אינו רוצה אותה לשעה דוקא לזנות עמה אלא דעתו לישאנה אם כן ליכא למיחש שמא יבעלנה וילך לו אבל כשאינה נאה וחושק בה לשעה מחמת היצר יש לחוש כיון שאינה נאה שלא ירצה לישאנה ולהוליכה לביתו אלא יפייס יצרו לבא עליה לפי שעה ויניחנה וילך לו ולא הוה שרינן ליה כלל קמ"ל. וכי תימא א"כ לא ליכתוב יפת תואר כיון דאפילו שאינה נאה התיר, י"ל תרתי או דמכח דכתיב נמי יפת תואר מפרשינן וחשקת אף על פי שאינה יפה אבל אי לא כתיב אלא וחשקת הוה מפרשינן שאתה חושקה מחמת יופיה אבל אם אינה נאה לא התיר דחיישינן שמא יעבור ויבעלנה לשעה וילך לו ולא יקחנה לאשה ומה גם לפי ר"ת דביאה ראשונה מותרת במלחמה ואין צריך הבאה לבית. אי נמי י"ל דאי לא כתב יפת תואר הוה אמינא דיפת

תואר לא שריא כלל דאיכא למיחש דכיון שהיא יפת תואר לא ימתינן עד והבאת אל תוך ביתך אלא בתוך המלחמה ילחצנה, אי נמי כיון שהיא יפה איכא למיחש דאחר ביאה ראשונה שצריך כל המעשים כדי שיבעול ביאה שניה כיון שהיא יפה יתקפנו יצרו לבא עליה קודם המעשים ולכך אי לא כתב יפת תואר הו"א דיפת תואר מחמת חששא זו לא שריא רחמנא כלל.

והתוס' פ' במה אשה הקשו במה שאמרו מהרהר לא יצאנו והא אפי' יפת תואר הותרה להם ומה הרהור יש, ותירצו משום דכתיב בה ולא בחברתה אם כן שייך הרהור עבירה ליקח שתיים. ולי נראה דאפי' באחת שייך הרהור כשאמרן דכיון שלא הותרה ביאה שניה אלא אחר כל המעשים מידי הרהור לא יצאנו קודם כלות כל המעשים דכיון שהיא יפת תואר שמא הרהרנו מתי נבעול. אי נמי י"ל עם מ"ש בברייתא וראית בשביה אין לך היתר אלא בשעת שביה אם כן היה שייך הרהור אפילו באחת שלא בשעת שביה.

בה ולא בחברתה שלא יבעול שתיים. קצת קשה דכיון דברייתא לא קתני שלא יבעול שתיים אמאי לא פירש כמו שכתב רש"י ז"ל שלא יקח שתיים. ויראה דרבינו סובר דמיעוט בה כתוב אחר וחשקת דהיינו לענין בעילה אבל מותר ליקח כמה מהם לרקחות ולטבחות ובשלמא אי הוה כתיב בה אחר ולקחת הוה משמע מיעוט בה שהיה חוזר על ולקחת דהיינו כפי' רש"י ז"ל שלא יקח שתיים. ובזה רבינו מיישב הגירסא שדחו התוס' וז"ל ולא גרסינן שלא יקח שתיים אחת לו ואחת לאביו דמאי איירא שתיים אפי' אחת לאחר אסור דלך כתיב וזה נמשך לפירושם דאפילו לעצמו ושלא לבעול לא יקח שתיים אבל לפי' רבינו דלא בה ובחברתה רוצה לומר שלא יבעול שתיים אבל ליקח שתיים שלא לבעול אלא אחת מותר אם כן אצטרך למתני שלא יקח שתיים דסד"א דכיון שיכול ליקח שתיים לעצמו שלא לבעול אלא אחת אם כן סד"א דיקח שתיים לעצמו ואחר כך יניח האחת לאביו לבעול כיון דמיעיקרא בהתר לקח וזה שכתב רבינו שלא יקח שתיים ויבעול אחת ויניח אחת לאביו הא שלא להניח לאביו מותר ליקח שתיים לדעת רבינו ז"ל.

ומניין שלא ילחצנה במלחמה אלא מכניסה לביתו וכו'. דעת רבינו כמו שכתבו שם התוס' והקשו על פי' רש"י ז"ל דסבר דאפילו ביאה ראשונה לא יבעול עד אחר כל המעשים. ויש לעיין דכיון דהם סברו כונת רש"י ז"ל דאפי' שהביאה לבית ביאה ראשונה לא יהא אלא אחר המעשים תיקשי להו מאי במלחמה דקתני דמשמע הא בבית יבא עליה אלא ודאי במלחמה משמע דכל שלא הביאה לבית לא יבעול אפי' ביאה ראשונה. ותו דאם אפי' אחר שהביאה לבית בעינן כל המעשים לא הוה ליה לתפוס הברייתא דרשתו ולומר והבאת אל תוך ביתך שלא ילחצנה במלחמה דלשון זה משמע דווקא בבית ילחצנה אפילו קודם מעשים דאי בעי מעשה אפי' לביאה ראשונה אחר הבאה לבית, היה להם לתפוס דרשתם בסוף הפסוק ולומר ואחר כן תבא אליה מלמד שלא יבעלנה קודם לכן ומהיכן דקדקו לפרש בדברי רש"י ז"ל כן דהא רש"י לא הוצרך לפרש אלא יביאה לביתו ויבעול ביאה ראשונה משום דחזי דהברייתא תפס קרא דוהבאת כשאמרן.

^{קטו} ע"י רמב"ם (עבדים פ"ג ה"י): ואם אמר יאמר העבד עד שיאמר וישנה, העבד עד שיאמר כשהוא עבד אבל אם אמר אחר שש אינו נרצע עד שיאמר וישנה בסוף שש בתחלת פרוטה אחרונה, כיצד כגון שנשאר מן היום שוה פרוטה מדמי מכירתו או יתר מעט, אבל אם נשאר פחות משוה פרוטה הרי זה כאומר אחר שש.

ע"י לח"מ: לפי פירוש רש"י ז"ל נראה דקודם פרוטה אחרונה שיש עליו לרבו צריך שיאמר אהבתי וכו' וכן אחר שהתחיל פרוטה אחרונה דהיינו שנשאר עליו פחות משוה פרוטה לקיים תרי קראי חד דהעבד וחד דלא אצא וכן נראה לשון הגמרא שאמר בתחלת פרוטה אחרונה כו' אבל רבינו

ביאור: אבל אם קראו כו' - דעבד גדול אדעתו דנפשו הולך ולא מחמת קריאת הלוקח, ולכך אינו דומה למשיכה, משא"כ כאשר קורא לעבד קטן שהוא דומה לבהמה ואדעתו דרבו הלוקח נמשך אחר קריאתו והולך. ונראה דה"ה נמי דמהני כשרבו הראשון אמר לו לך אצל הלוקח (סמ"ע), וי"ח שרבו ראשון לא יכול לעשות קנין עבור הקונה (קצה"ח ונתה"מ).

ק"י ע"י שו"ע (חו"מ סי' קצו ס"ב-ג): (ב) במה היא החזקה בקנין העבדים, שישתמש בו בפני רבו כדרך שמשתמשין בעבדים, ואם הוא שלא בפני רבו צריך שיאמר לו לך חזק וקני:

(ג) כיצד: התיר לו מנעלו או שהנעיל לו מנעלו או שהולך כליו אחריו לבית המרחץ, או שהפשיטו או סכו או גרדו או הלבישו או הגביה את רבו קנה, ויש אומרים שהוא הדין אם הגביהו רבו:

ביאור: כיצד התיר לו כו' - פירוש, כל אלו הן בכלל קנין חזקה, דמה חזקה היא בגופה של קרקע שנעל או גדר או חפר בה, אף בעבד בעינין שיהנה מגופו של עבד (סמ"ע).

ה"ה אם הגביהו רבו - נראה דלא פליגי רק בהגבהה שהוגבה מכחו, אבל בהגביה בידו, הגבהה גופיה משיכה הוא שמשכו לרשותו, דידו עדיפא מחצירו (נתה"מ).

ק"י ע"י רש"י (סנהדרין נח ע"ב): שלא כדרכה, אין כאן דבק, שמתוך שאינה נהנית בדבר אינה נדבקת עמו.

ז"ל שכתב ששתי אמירות יהיו יחד וקודם שיתחיל השה פרוטה קשה לשון הגמרא טובא דלא משמע הכי. ועוד דלא מיקיימי תרי קראי חד דהעבד דמשמע כשהוא עבד וחד דלא אצא דמשמע שיאמר בשעת יציאה ומשמע שיהיו שתי האמירות בשני זמנים חלוקים וכדמשמע מדברי רש"י ז"ל. ונראה לומר דרבינו ז"ל מפרש דכשאמרה הברייתא בתחילת שש ר"ל קודם שיהיה עליו שוה פרוטה הרבה ולבסוף שש אחר שנשאר פחות משהו פרוטה וה"ק הברייתא אם אמר הרבה קודם שיהיה עליו שוה פרוטה אינו מועיל ואם אמר אחר שיש עליו פחות משהו פרוטה אינו עבד ולא מיקיים קרא דהעבד לכך לקיים ב' המקראות צריך שיאמר וישנה שתי פעמים סמוך לשהו פרוטה שנשאר עליו או יותר מעט ועם זה נתקיימו הכתובים דמיקרי עבד כיון שיש עליו שוה פרוטה ומיקרי אצא דהוא סמוך לפרוטה אחרונה דהיא עת יציאה דכשיפחות פרוטה הוי יציאה דלא מיקרי עבד ודברי רב הכי מפרשי לפירוש רבינו ז"ל מאי בתחלת שש בתחלת פרוטה אחרונה כלומר כשאמר קודם הרבה מפרוטה אחרונה מיקרי תחלה וסוף מיקרי סוף פרוטה אחרונה דהיינו שנשאר עליו פחות משהו פרוטה ובשום אחד מאלו הזמנים לא מהני בב' האמירות אלא זמן שיהיה סמוך לפרוטה אחרונה דהוי שעת יציאה ומיקרי עבד כן נ"ל לפרש דברי רבינו ז"ל ודוחק.

ועי' מל"מ: [אחרי דברי הלח"מ] ואכתי ק"ל לפי זה לישנא דברייתא דקאמר אמר בתחלת שש ולא אמר בסוף שש דלא הול"ל אלא אמר בתחלת שש אינו נרצע משום שנאמר לא אצא חפשי דאי אמרת בשלמא לרש"י ז"ל דס"ל דהאמירה הא' היא בתחלת שש איצטרך לומר ולא אמר בסוף שש לומר שכל שתי האמירות אמרם בתחלת שש אבל לרבינו דס"ל דתחלת שש לאו זמן אמירה היא לא איצטרך לומר ולא אמר בסוף שש עיין בפירושו למשנה שכתב עד שיאמר בתחלת שש ובסוף שש.

אשר ע"כ נ"ל דרבינו ס"ל דכדי לקיים קרא דהעבד וקרא דלא אצא צריך שיתחיל מזמן שהוא עבד ויסיים סמוך ליציאה וזהו שכתב רבינו כגון שנשאר מן היום שוה פרוטה דאז נמצא שמתחיל מזמן שהוא עבד שהרי יש לו עליו ש"פ ומסיים סמוך ליציאה או יתר מעט כלומר כדי שיסיים סמוך ליציאה לקיים קרא לא אצא חפשי.

והשתא א"ש דברי הברייתא דקאמר אמר בתחלת שש ולא אמר בסוף שש כלומר שלא סיים האמירה בפחות מש"פ וכן אם אמר בסוף שש ולא התחיל בתחילת שש לא מהני משום דלא מיקיים תרי קראי ויצא לו לרבינו דין זה מפני שהוקשה לו דלשתוק קרא מאם אמר יאמר ומדכתב קרא העבד ולא אצא חפשי ע"כ צריך שתי אמירות א"ו דאי לאו קרא דאם אמר יאמר הו"א דלעולם דחד אמירה סגי אלא שצריך שיתחיל מזמן שהוא עבד ויסיים סמוך ליציאה וא"כ כי אתא קרא דאם אמר יאמר לא עקר מאי דהוה ס"ל בקראי דהעבד ולא אצא חפשי אלא דחדש לנו שצריך שיהיו שתי אמירות אבל אה"נ דזמנם הוא שיתחיל מזמן שהוא עבד ויסיים סמוך ליציאה כמו דהוה ס"ל אי לא כתב קרא אם אמר יאמר.

ק"י רש"י. עי' רע"א (גיטין עח ע"א): בשחרור אם אמר טלי הגט שחרור מקרקע והשתחררי בו דמהני דכשנטל העבד הגט הוא ביד רבו דיד עבד הוא יד רבו ממש דקני ליה גופו, ואח"כ כשמשחררו רבו בדרך גיטו וידו באין כא' הוי כנותן מידו לידו ממש כמו באם השטר בחצר הרב והקנה לעבדו החצר והגט שבתוכו ה"נ כיון שבתחילה כשהיה הגט ביד העבד הוי ביד הרב וכשמקנה לו לעבדו גופו עם הגט שעליו הוי נותן גוף העבד מרשותו לרשות העבד עם הגט שעליו.

ק"י ע"י שו"ע (חו"מ סי' קצו ס"ה): תקפו והביאו אצלו קנאו, אבל אם קראו ובא אצלו, או שאמר לו רבו הראשון לך אצל הלוקח והלך אצלו לא קנה, ואם הוא עבד קטן קראו ובא אצלו קנאו.